

JBIM

วารสาร
พุทธนวัตกรรม
และการจัดการ
Journal of Buddhist Innovation and Management

ISSN : 2774-0919 (Print) 2774-0897 (Online)

■ ปีที่ 7 ฉบับที่ 4 กรกฎาคม - สิงหาคม 2567 | Vol. 7 No. 4 July - August 2024

วารสารพุทธนวัตกรรมและการจัดการ

■ ปีที่ 7 ฉบับที่ 4 กรกฎาคม - สิงหาคม 2567 | Vol. 7 No. 4 July - August 2024

■ สำนักงานวารสารพุทธนวัตกรรมและการจัดการ
มูลนิธิการจัดการเชิงพุทธ เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร
อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170
โทร. 093-6359515

■ Office:
The Office Journal of Buddhist Innovation and Management
Buddhist Management Foundation
79 Moo 1, Lam Sai, Wang Noi, Ayutthaya 13170

วารสาร พุทธนวัตกรรม และการจัดการ JBIM

Journal of Buddhist Innovation and Management

ปีที่ 7 ฉบับที่ 4 กรกฎาคม – สิงหาคม 2567

จำนวนพิมพ์ : 20 เล่ม

เลขมาตรฐานสากล

ISSN 2774-0919 (Print)

ISSN 2774-0897 (Online)

วัตถุประสงค์และขอบเขตของวารสาร

เป็นวารสารด้านมนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนให้คณาจารย์ นักวิชาการ นิสิต นักศึกษาและผู้สนใจทั่วไปได้มีโอกาสเผยแพร่ผลงานทางวิชาการที่มุ่งเน้นนำเสนอองค์ความรู้ที่เป็นนวัตกรรมทางพระพุทธศาสนาบูรณาการกับศาสตร์ทางด้านสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ และผลงานทางวิชาการด้านการบริหารจัดการ โดยเปิดรับบทความทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

ประเภทของผลงานที่ตีพิมพ์ในวารสาร

- 1) บทความวิชาการ (Academic Article)
- 2) บทความวิจัย (Research Article)
- 3) บทวิจารณ์หนังสือ (Book Review)

กำหนดการเผยแพร่ ปีละ 6 ฉบับ (เริ่มปี 2565 เป็นต้นไป)

- ฉบับที่ 1 มกราคม-กุมภาพันธ์
- ฉบับที่ 2 มีนาคม-เมษายน
- ฉบับที่ 3 พฤษภาคม-มิถุนายน
- ฉบับที่ 4 กรกฎาคม-สิงหาคม
- ฉบับที่ 5 กันยายน-ตุลาคม
- ฉบับที่ 6 พฤศจิกายน-ธันวาคม

การพิจารณาและคัดเลือกบทความ

บทความแต่ละบทความจะได้รับพิจารณาจากคณะกรรมการกลั่นกรองบทความวารสาร (Peer Review) จำนวนไม่น้อยกว่า 3 ท่าน ที่มีความเชี่ยวชาญในสาขาวิชาที่เกี่ยวข้อง และได้รับความเห็นชอบจากกองบรรณาธิการก่อนตีพิมพ์ โดยการพิจารณาบทความจะมีรูปแบบที่ผู้พิจารณาบทความไม่ทราบชื่อหรือข้อมูลของผู้เขียนบทความ และผู้เขียนบทความไม่ทราบชื่อผู้พิจารณาบทความ (Double – Blind Peer Review)

บรรณาธิการ:

สุรพล สุยะพรหม

journal.bim@mcu.ac.th

ผู้ช่วยบรรณาธิการ:

เกียรติศักดิ์ สุขเหลือง

kietsn@hotmail.com

พระครูสุธีภิตติบัณฑิต

krisada.sae@mcu.ac.th

กองบรรณาธิการ:

พระเมธาวิไนยรส

psbud@hotmail.com

พระมหามหวินทร์ ปุริสุตโตโม

maghavin9@gmail.com

ธีรโชติ เกิดแก้ว

tongin2000@gmail.com

บุษกร วัฒนบุตร

busaaiey2516@gmail.com

ปฐิมปรีชญ์ คณินพศุขย์

jpkhaninphasut@gmail.com

วันชัย สุขตาม

wanchai2526@srnu.ac.th

วันทนา เนาว์วัน

wanthana_nt@hotmail.com

สายชล ปัญญชิต

saicholpa@g.swu.ac.th

อนันต์ อุปสอด

ananupsod9541@gmail.com

คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ประเทศไทย

คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ประเทศไทย

คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ประเทศไทย

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, ประเทศไทย

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, ประเทศไทย

คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ, ประเทศไทย

คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ, ประเทศไทย

สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ประเทศไทย

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์, ประเทศไทย

คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา, ประเทศไทย

คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ประเทศไทย

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง, ประเทศไทย

กองจัดการวารสาร:**ฝ่ายเลขานุการ:**

นิกร ศรีราช

สุภัทรชัย สีสะใบ

พระมหาสมชาย ขนติสรโณ

พระมหาสมัค อติภทโท

คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ประเทศไทย

คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ประเทศไทย

คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ประเทศไทย

คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ประเทศไทย

ฝ่ายศิลปกรรม:

พระพลวัฒน์ สพล

คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ประเทศไทย

ฝ่ายการเงิน:

วรรณที สุวรรณจิรไพศาล
กษพรณ บุญเทียน

คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ประเทศไทย
คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ประเทศไทย

ฝ่ายพิธีจักษ์อักษร:

พระมหาสุพัฒน์ นนทปญโญ
กรกต ขาบัณฑิต

คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ประเทศไทย
คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ประเทศไทย

ฝ่ายกฎหมาย:

ธัชชนันท์ อิศรเดช

คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ประเทศไทย

สำนักงานวารสารพุทธนวัตกรรมและการจัดการ

บัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

อาคารพระราชาธิปไตย (นคร เขมปาลี) ชั้น 4 เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร อำเภอลำไทร

จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170

จัดพิมพ์โดย:

โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร อำเภอลำไทร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
13170 โทร. 035-248-000 ต่อ 8555, 8556, 5541. แฟกซ์. 035-248-000 ต่อ 8545

JBIM

วารสาร
พุทธนวัตกรรม
และการจัดการ

Journal of Buddhist Innovation and Management

Vol. 7 No. 4 July – August 2024

Number of prints: 20 copies

International Standard Serial Numbers (ISSN)

ISSN 2774-0919 (Print)

ISSN 2774-0897 (Online)

Objectives and Scope of the Journal

This Journal is academic journal in Humanities and Social science with the purpose of promote and support lecturer, academican, student and interested person have opportunity to publish academic work that focus to present both Thai and English article for body of knowledge in innovation of integration Buddhism, Social science, Humanities and Business. Accepting articles in both Thai and English.

Types of Works Published in the Journal

- 1) Academic Article
- 2) Research Article
- 3) Book Review

Publication Schedule: 6 issues per year

Issue 1 January-February

Issue 2 March – April

Issue 3 May – June

Issue 4 July – August

Issue 5 September – October

Issue 6 November – December

Article Evaluation and Selection Process

Each article undergoes peer review by a minimum of 3 reviewers who are experts in the relevant field. Articles must also receive approval from the editorial board before publication. The review process follows a double-blind format, where both the authors and the reviewers remain anonymous to each other.

Editor-in-chief:

Surapon Suyaporn
journal.ssr@mcu.ac.th

Faculty of Social Sciences,
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

Editorial Assistants:

Kiettisak Suklueang
kietsn@hotmail.com
Phrakhrusuthikittibundit
krisada.sae@mcu.ac.th

Faculty of Social Sciences,
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand
Faculty of Social Sciences,
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

Editorial Board Members:

Phramedhavinaiyaros
psbud@hotmail.com
Phramaha Makhavin Purisuttamo
maghavin9@gmail.com
Teerachoot Kerdkaew
tongin2000@gmail.com
Busakorn Watthanabut
busaaiey2516@gmail.com
Purimpratch Khaninphasut
jpkhaninphasut@gmail.com
Wanchai Suktam
wanchai2526@srnu.ac.th
Wanthana Nowwan
wanthana_nt@hotmail.com
Saichol Panyachit
saicholpa@g.swu.ac.th
Anan Upsod
ananupsod9541@gmail.com

Graduate School, Mahamakut Buddhist University, Thailand
Graduate School, Mahamakut Buddhist University, Thailand
Faculty of Liberal Arts, Huachiew Chalermprakiet
University, Thailand
Faculty of Liberal Arts, North Bangkok University, Thailand
School of Educational Studies,
Sukhothai Thammathirat Open University, Thailand
Faculty of Humanities and Social Sciences
Surindra Rajabhat University, Thailand
Faculty of Management Science
Phranakhon Si Ayutthaya Rajabhat University, Thailand
Faculty of Social Sciences Srinakharinwirot University,
Thailand
Faculty of Humanities and Social Sciences
Lampang Rajabhat University, Thailand

Journal Manager Team:**Secretary:**

Nigorn Srirat
Suphattharachai Sisabai
Phramaha Somchai Khantisarano
Phramaha Samak Atibhaddho

Faculty of Social Sciences,
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand
Faculty of Social Sciences,
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand
Faculty of Social Sciences,
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand
Faculty of Social Sciences,
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

Fine Arts Department:

Phra Phonlawat Sapalo Faculty of Social Sciences,
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

Finance Department:

Wantanee Suwanjiraphaisan Faculty of Social Sciences,
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand
Kotchaphan Bunthian Faculty of Social Sciences,
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

Proofreading Department:

Phramaha Supat Nantapanno Faculty of Social Sciences,
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand
Korakoth Chabandit Faculty of Social Sciences,
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

Legal Team:

Tatchanan Isaradej Faculty of Social Sciences,
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

The Office Journal of Buddhist Innovation and Management.

Graduate School of Political Science Faculty of Social Sciences
Mahachulalongkornrajavidyalaya University Phra Rajrattanamoli Building (Nakhon
Khemapali),
4th Floor, 79 Moo 1, Lam Sai, Wang Noi, Ayutthaya 13170.

Published by:

Mahachulalongkornrajavidyalaya University Printing House 79 Moo 1, Lam Sai, Wang Noi,
Ayutthaya. 13170. Call. 035-248 - 000, ext. 8555,8556,5541 Fax. 035-248-000. ext. 8545.

คณะกรรมการกลั่นกรองบทความ : วารสารพุทธนวัตกรรมและการจัดการ

ARTICLE REVIEW BOARD: JOURNAL OF BUDDHIST INNOVATION AND MANAGEMENT

1. พระพรหมบัณฑิต, ศ.ดร.
Prof. Dr. Phra Brahmapundit	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
2. พระธรรมรัตนารักษ์, ดร.
Dr. Phra Thammaratanaporn	วัดเขียนเขต จังหวัดปทุมธานี
Wat Khian Khet, Pathum Thani Province
3. พระพรหมวัชรธีรจารย์, ศ.ดร.
Prof. Dr. Phra Brahmawatcharatheeracharn	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
4. พระธรรมวชิรธีรคุณ, รศ.ดร.
Assoc. Prof. Dr. Phradhamvachilatheelakhun	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
5. พระราชวัลภาจารย์, ดร.
Dr. Phra Rajwallapajan	วัดหนองหอย จังหวัดราชบุรี
Wat Nong Hoi, Ratchaburi Province
6. พระเมธาวิเชียร, รศ.ดร.
Assoc. Prof. Dr. Phramedhavinaiyaros	มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
Mahamakut Buddhist University
7. พระสมุทรวิจิตรโสณ, ดร.
Dr. Phra Samut Wachirasopon	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
8. พระพิพัฑฒโรดม, ดร.
Dr. Phra Phiphatphatcharodom	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
9. พระวชิรภิกขิตบัณฑิต, รศ.ดร.
Assoc. Prof. Dr. Phra Vajirakittibundit	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
10. พระอุดมสิทธินายก, รศ.ดร.
Assoc. Prof. Dr. Phra Udomsitthinayok	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
11. พระเมธีวราภรณ์, ดร.
Phra Metheewaraporn	วัดพนัญเชิงวรวิหาร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
Wat Phananchong Worawihan, Ayutthaya
12. พระครูโสภาสนนทกิตติ, ผศ.ดร.
Asst. Prof. Dr. Phrakhru Opasnonthakit	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
13. พระครูนันทกิจโกศล, ดร.
Dr. Phrakru Nonthakitkosol	วัดอ่วม่องประชาชนภูมิ จังหวัดนนทบุรี
Wat Uam Ong Prachanarimit, Nonthaburi
14. พระครูโกศลธรรมมานุสิฐ, ดร.
Dr. Phrakhru Kosol Thammanusit	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
15. พระเมธีวัชรประชาทร, ผศ.ดร.
Asst. Prof. Dr. Phrakhru Phisitprachanat	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
16. พระครูวิสุทธิลาภิวัฒน์, ดร.
Dr. Phrakhru Wisuttilapiwat	วัดไผ่ล้อม จังหวัดสระบุรี
Wat Phai Lom, Saraburi Province
17. พระเมธีวัชรบัณฑิต, ศ.ดร.
Prof. Dr. Medhivajarapundit	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Mahachulalongkornrajavidyalaya University

18. พระปัญญาวัชรบัณฑิต, รศ.ดร.
Assoc. Prof. Dr. Phra Panyavajrapandit
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
19. พระครูสังฆรักษ์จักรกฤษณ์ ภูริปัญโญ, ผศ.ดร.
Asst. Prof. Dr. Phrakhru Sangharakchakrit Phuripanyo
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
20. พระคมสัน ฐิตเมธโส, ผศ.
Asst. Prof. Phra Khomsan Titamataso
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
21. พระครูสุธีกิตติบัณฑิต, รศ.ดร.
Asst. Prof. Dr. Phrakhru Suthikittibundit
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
22. พระครูวินัยธรเอก ชินวโร, ผศ.ดร.
Dr. Phrakhruvinaithon Ekk Jinawangso
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
23. ศาสตราจารย์ ดร. บุญทัน ดอกไธสง
Prof. Dr. Boonton Dockthaisong
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
24. ศาสตราจารย์ ดร. ชำนงค์ อติวัฒนาสิทธิ์
Prof. Dr. Chamnong Adivadhanasit
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
25. ศาสตราจารย์ ดร. ธีรภัทร์ เสรีรังสรรค์
Prof. Dr. Thirapat Serirangsan
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
Sukhothai Thammathirat Open University
26. รองศาสตราจารย์ อนุภูมิ ไชวเกษม
Assoc. Prof. Anuphum Sowkasem
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
27. รองศาสตราจารย์ ดร. โกนิษฐ์ ศรีทอง
Assoc. Prof. Dr. Konit Sithong
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
28. รองศาสตราจารย์ ดร. อภินันท์ จันทะนี
Assoc. Prof. Dr. Aphinant Chantanee
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
29. รองศาสตราจารย์ ดร. วิวัฒน์ หามนตรี
Assoc. Prof. Dr. Wiwat Harmontree
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
30. รองศาสตราจารย์ ดร. สมศักดิ์ บุญปู
Assoc. Prof. Dr. Somsak Bunpu
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
31. รองศาสตราจารย์ ดร. สมชัย ศรีนอก
Assoc. Prof. Dr. Somchai Sino
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
32. รองศาสตราจารย์ ดร. สุทธิพงษ์ ศรีวิชัย
Assoc. Prof. Dr. SutthiPhong Siwichai
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
33. รองศาสตราจารย์ ดร. สมาน นามสนิท
Assoc. Prof. Dr. Saman Ngamsanit
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
34. รองศาสตราจารย์ ดร. ทัชชนันท์ อิศรเดช
Assoc. Prof. Dr. Tatchanan Isaradej
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
35. รองศาสตราจารย์ ดร. เต็มศักดิ์ ทองอินทร์
Assoc. Prof. Dr. Surin Nitamangkoon
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Mahachulalongkornrajavidyalaya University

36. รองศาสตราจารย์ ดร. พิเชฐ ทังโต
Assoc. Prof. Dr. Phichet Thangto	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
37. รองศาสตราจารย์ ดร. ภัทรพล ไชยเย็น
Assoc. Prof. Dr. Pattarapol Chaiyen	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
38. รองศาสตราจารย์ วราคม ที่สุกะ
Assoc. Prof. Warakhom Thisuka	มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
Mahamakut Buddhist University
39. รองศาสตราจารย์ ดร. ชัยยุทธ ชินอกุล
Assoc. Prof. Dr. Chaiyuth Chinokul	สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์
National Institute of Development Administration
40. รองศาสตราจารย์ ดร. โยธิน แสงวงดี
Assoc. Prof. Dr. Yothin Sawaengdee	มหาวิทยาลัยมหิดล
Mahidol University
41. รองศาสตราจารย์ ดร. ธีรโชติ เกิดแก้ว
Asst. Prof. Dr. Teerachoot Kerdkaew	มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ
Hua Chiew Chalermprakiet University
42. รองศาสตราจารย์ พัฒนะ เรือนใจดี
Assoc. Prof. Phatthana Rueanchaidee	มหาวิทยาลัยรามคำแหง
Ramkhamhaeng University
43. รองศาสตราจารย์ ดร. วาสนา แก้วหล้า
Assoc. Prof. Dr. Wasana Kaewla	มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์
Surin Rajabhat University
44. รองศาสตราจารย์ ดร. สุวิญ รักษ์ตย์
Assoc. Prof. Dr. Suwin Raksat	มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
Mahamakut Buddhist University
45. รองศาสตราจารย์ ดร. ธีระพงษ์ แก่นอินทร์
Assoc. Prof. Dr. Thiraphong Kaenin	มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
Prince of Songkla University
46. รองศาสตราจารย์ ดร. สรรเสริญ อินทรรัตน์
Assoc. Prof. Dr. Sansoen Intarat	มหาวิทยาลัยสวนดุสิต
Suan Dusit University
47. รองศาสตราจารย์ ดร. จำเริญ ชูช่วยสุวรรณ
Assoc. Prof. Dr. Chamroen Chuchuaisuwan	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย
Rajamangala University of Technology Srivijaya
48. รองศาสตราจารย์ ดร. ภัคดี โพธิ์สิงห์
Assoc. Prof. Dr. Phakdi Phosing	มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
Mahasarakham Rajabhat University
49. รองศาสตราจารย์ ดร. สันญา เคนาภูมิ
Assoc. Prof. Dr. Sanya Khenaphum	มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
Mahasarakham Rajabhat University
50. รองศาสตราจารย์ ดร. ชลวิทย์ เจียรจิตต์
Assoc. Prof. Dr. Chonwit Chianchit	มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
Srinakharinwirot University
51. รองศาสตราจารย์ ดร. ไพศาล สรรสวัสดิ์สุทธิ
Assoc. Prof. Dr. Phaisan Sansonwisut	มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์
Nakhon Sawan Rajabhat University
52. รองศาสตราจารย์ ดร. กาสัก เต๊ะขันหมาก
Assoc. Prof. Dr. Kasak Tekhanmak	มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี
Thepsatri Rajabhat University
53. รองศาสตราจารย์ ดร. ขวลิศ สวัสดิ์ผล
Assoc. Prof. Dr. Chawalit Sawatphon	มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต
Suan Dusit Rajabhat University

54. รองศาสตราจารย์พิเศษ ว่าที่ พ.ต. ดร. สวัสดิ์ จิรัฏฐิติกาล
Assoc. Prof. Dr. Sawat Chirattthikan
กรมราชทัณฑ์ กระทรวงยุติธรรม
Department of Corrections, Ministry of Justice
55. รองศาสตราจารย์ ดร. อัจฉรา หล่อตระกูล
Assoc. Prof. Dr. Atchara Lotrakun
มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา
Phra Nakhon Si Ayutthaya Rajabhat University
56. รองศาสตราจารย์ ดร. สำเนียง เลื่อมใส
Assoc. Prof. Dr. Samniang Leurmsai
มหาวิทยาลัยศิลปากร
Silpakorn University
57. รองศาสตราจารย์ ดร. วันทนา เนาว์วัน
Assoc. Prof. Dr. Wanthana Naowan
มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา
Phra Nakhon Si Ayutthaya Rajabhat University
58. รองศาสตราจารย์ ดร. ศรชัย ท้าวมิตร
Assoc. Prof. Dr. Sornchai Taomitr
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
Mahamakut Buddhist University
59. รองศาสตราจารย์ ดร. สุกิต ชัยมุสิก
Assoc. Prof. Dr. Sukit Chaimusik
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
Mahamakut Buddhist University
60. รองศาสตราจารย์ ดร. จิรายุ ทรัพย์สิน
Assoc. Prof. Dr. Chirayu Sapsin
มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์
Surindra Rajabhat University
61. รองศาสตราจารย์พิเศษ วิชัย ธรรมชอบ
Assoc. Prof. Wichai Thamchop
นักวิชาการอิสระ
Independent Scholar
62. รองศาสตราจารย์ ดร. วุฒินันท์ กันทะเตียน
Assoc. Prof. Dr. Wutthinan Kanthatian
มหาวิทยาลัยมหิดล
Mahidol University
63. รองศาสตราจารย์ ดร. ชนสิทธิ์ สิทธิ์สูงเนิน
Assoc. Prof. Dr. Chonsit Sitisungnoen
มหาวิทยาลัยศิลปากร
Silpakorn University
64. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. พลัปปหลึง คงชนะ
Asst. Prof. Dr. Phlapphlueng Khongchana
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
Srinakharinwirot University
65. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. มนต์รี เพชรนาจกร
Asst. Prof. Dr. Montri Phetnachak
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
Prince of Songkla University
66. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. วสิน ปัญญาวุฒตระกูล
Asst. Prof. Dr. Wasin Panyawutatrakun
มหาวิทยาลัยนเรศวร
Naresuan University
67. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ทศนีย์ เจนวิถีสุข
Asst. Prof. Dr. Thatsani Chenwithisuk
มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม
Chandrakasem Rajabhat University
68. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สอาด บรรเจิดฤทธิ์
Asst. Prof. Dr. Sa-At Banchoetrit
มหาวิทยาลัยสแตนฟอร์ด
Stanford University
69. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ เรือโท ดร. อนันท์ ใจสมุทร
Asst. Prof. Lt. Jg. Dr. Anan Chaisamut
มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี
Surat Thani Rajabhat University
70. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ชยสร สมบุญมาก
Asst. Prof. Dr. Chayason Sombunmak
มหาวิทยาลัยนครพนม
Nakhon Phanom University
71. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. บุษกร วัฒนบุตร
Asst. Prof. Dr. Busakorn Watthanabut
มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ
North Bangkok University

72. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สมคิด ดวงจักร
Asst. Prof. Dr. Somkhit Duangchak
มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง
Chom Bueng Rajabhat University
73. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. บุญชู ภูศรี
Asst. Prof. Dr. Boonchoo Poosri
มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี
Ubon Ratchathani University
74. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ชัชวาล แอร่มหล้า
Asst. Prof. Dr. Chatchawan Araemla
มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง
Chom Bueng Rajabhat University
75. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. จตุภูมิ เขตจัตุรัส
Asst. Prof. Dr. Chatuphum Khetchatturat
มหาวิทยาลัยขอนแก่น
Khonkaen University
76. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. อภิชาติ พานสุวรรณ
Asst. Prof. Dr. Apichat Pansuwan
มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา
Phranakhon Si Ayutthaya Rajabhat University
77. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. มนัสสวาส กุลวงศ์
Asst. Prof. Dr. Manassawas Kullawong
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล ศรีวิชัย
Rajamangala University of Technology Srivijaya
78. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. วิภาวดี เผือกบัวขาว
Asst. Prof. Dr. Wipavane Phueakbuakhao
มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี
Phetchaburi Rajabhat University
79. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. เสกสรรค์ สนวา
Asst. Prof. Dr. Seksan Sonwa
มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด
Roi Et Rajabhat University
80. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. อุทัย สติมัน
Asst. Prof. Dr. Uthai Satiman
มหาวิทยาลัยสวนดุสิต
Suan Dusit University
81. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. วิชุกร นาคน
Asst. Prof. Dr. Witchukon Nakathon
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
82. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ผดุง วรรณทอง
Asst. Prof. Dr. Phadung Wanthong
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
83. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. รัฐพล เย็นใจมา
Asst. Prof. Dr. Rattapol Yenjaima
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
84. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ธิติวุฒิ หมั่นมี
Asst. Prof. Dr. Thitiwut Manmee
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
85. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สุวัฒน์ รักขันโท
Asst. Prof. Dr. Suwatsan Ragkhanto
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
86. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ยุทธนา ปราณีต
Asst. Prof. Dr. Yuttana Praneet
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
87. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. พรทิพย์ วรรณวิโรจน์
Asst. Prof. Dr. Phonthip Wannawiro
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
88. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ประเสริฐ ธิลา
Asst. Prof. Dr. Prasert Thilao
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
89. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สุริยา รักษาเมือง
Asst. Prof. Dr. Suriya Raksamueng
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Mahachulalongkornrajavidyalaya University

90. อาจารย์ ดร. อนงค์วิญา สาริบุตร	มหาวิทยาลัยรามคำแหง
Dr. Anongwitya Saribut	Ramkhamhaeng University
91. อาจารย์ ดร. วียะดา วรานนท์วนิช	มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ
Dr. Wiyada Waranonwanit	North Bangkok University
92. อาจารย์ ดร. กฤษณะ ทองแก้ว	มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี
Dr. Kitsana Thongkaeo	Suratthani Rajabhat University
93. อาจารย์ ดร. จิตต์วิมล คล้ายสุบรรณ	มหาวิทยาลัยสวนดุสิต
Dr. Chitwimon Khlaisuban	Suan Dusit University

บทบรรณาธิการ

วารสารพุทธนวัตกรรมการจัดการนี้เป็นปีที่ 7 ฉบับที่ 4 ประจำเดือนกรกฎาคม - สิงหาคม พ.ศ. 2567 คณะกองบรรณาธิการได้พิจารณาบทความโดยเสนอบทความต่อคณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิกลั่นกรอง (Peer Review) พิจารณาตรวจแก้ไขเพื่อความสมบูรณ์ของบทความก่อนการลงตีพิมพ์โดยคัดเลือกและกลั่นกรองบทความให้เกิดความสมบูรณ์และมีคุณภาพมากที่สุด ควรค่าแก่การตีพิมพ์เผยแพร่ อีกทั้งเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดทางวิชาการและเป็นการพัฒนาศักยภาพทางด้านการสร้างสรรค์ผลงานทางวิชาการ

คณะกองบรรณาธิการขอขอบคุณคณะกรรมการกลั่นกรองบทความทุกท่านที่ได้ใช้ความเพียรพยายามชี้แนะให้มีการปรับปรุงแก้ไขงานของแต่ละท่านให้ออกมาได้อย่างถูกต้อง น่าอ่านเป็นประโยชน์ต่อแวดวงวิชาการ และท้ายสุดขอขอบคุณเจ้าของผลงานทางวิชาการและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกท่านที่ได้ทำให้มีวารสารฉบับนี้มีคุณค่าทางวิชาการที่นำไปสู่การปฏิบัติและเผยแพร่ในวงกว้างและโปรดติดตามฉบับต่อไป

ด้วยความปรารถนาดียิ่ง

(รศ.ดร.สุรพล สุยะพรหม)

บรรณาธิการวารสารพุทธนวัตกรรมการจัดการ

สารบัญ

กองบรรณาธิการ	(1)
คณะกรรมการกลั่นกรองบทความ	(7)
บทบรรณาธิการ	(13)
สารบัญ	(14)
บทความวิจัย :	
รูปแบบการส่งเสริมกิจกรรมเพื่อสร้างความเข้มแข็งทางจิตใจ ของครอบครัววิถีชีวิตใหม่ตามแนวพุทธจิตวิทยา	
กมลาศ ภูวนาธิพงศ์, พระมหานันทวิทย์ แก้วบุตรดี, พระภวนาวชิรวิเทศ (มงคล มงคลโล), มนัสนันท์ ประภัสสรพิทยา หนึ่งธิดา สาริศรี	1-14
บทบาทการจัดการความตายให้ศพผู้ป่วยยากไร้และไร้ญาติ ของมูลนิธิไม่แสวงหากำไรแห่งหนึ่งในกรุงเทพมหานคร	
ฐิตินันท์ ฝืนนิล, ณัฐพร ชัยชาญ, ญญา ทาริกุล	15-28
การมีส่วนร่วมของพระสงฆ์ในการบริหารจัดการโรงเรียนผู้สูงอายุ อำเภอวังจันทร์ จังหวัดระยอง	
พระใบฎีกาอภิสิทธิ์ ฐิตเมโว, พระอุดมสิทธินายก (กำพล คุณมุงโร), นิกร ศรีราช	29-38
รูปแบบการมีส่วนร่วมในการพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชน ตามหลักพุทธธรรมของคณะสงฆ์จังหวัดพระนครศรีอยุธยา	
พระครูปลัดเสนาะ วิสุทฺโธ, พระครูสุธีกิตติบัณฑิต (กฤษณา กิตติโสภโณ), พระปลัดระพิน พุทธิสาโร	39-52
รูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตในจังหวัดนครราชสีมา	
พระครูสุธรรมธีรานุยุต (ธีรศักดิ์ ธมฺมธีโร), พระปลัดระพิน พุทธิสาโร, นิกร ศรีราช	53-64

การบริหารจัดการเรียนการสอนธรรมศึกษาของโรงเรียนในอำเภอพนม
จังหวัดสุราษฎร์ธานี

พระปลัดกฤษณา ขนฺติธมฺโม, พระมหาสุวัฒน์ สุนนฺโท,
สุภัทรชัย สีสะใบ

65-77

การประยุกต์หลักพลธรรมเพื่อส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น
ในอำเภอเมือง จังหวัดระยอง

พระมหาปณวัศ ปุณฺณโชโตโกภิกขุญา ฉัตรช่อฟ้า,
เดิมนักดี ทองอินทร์

78-90

การบูรณาการหลักสังคหัตถธรรมเพื่อส่งเสริมภาวะผู้นำ
ของนักการเมืองท้องถิ่น จังหวัดปทุมธานี

พระมหาคิพล พลเมธี

91-104

การมีส่วนร่วมทางการเมืองในระดับท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนา
ของประชาชนในตำบลบ้านโตก อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์

พระยุพธนา ชยเมธี, สุมาลี บุญเรือง, เดิมนักดี ทองอินทร์

105-117

การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมเพื่อเสริมสร้างทีมงานของธุรกิจธนาคาร
ในเขตอยุธยา

รักเขต รัตนคุปต์, สุภัทรชัย สีสะใบ, พระมหาสุวัฒน์ สุนนฺโท

118-129

การสื่อสารทางการเมืองเชิงพุทธของผู้บริหารเทศบาลนครเพื่อส่งเสริม
การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในภาคเหนือตอนล่าง

จิรเดช นาคพงษ์

130-142

การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมบทบาทนักการเมืองท้องถิ่น
เทศบาลตำบลทับมา อำเภอเมือง จังหวัดระยอง

ธนภฤต ชัยเทวะกุล

143-157

- การประยุกต์หลักปัญญธรรมเพื่อเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจทางการเมือง
ในระบอบประชาธิปไตยของประชาชน ตำบลบ้านนา อำเภอแกลง จังหวัดระยอง
พระมหาธนาธิป สีสสุตฺโต 158-170
- การบูรณาการพุทธจริยธรรมทางการเมืองเพื่อพัฒนานักการเมืองท้องถิ่น
ในอำเภอเมือง จังหวัดระยอง
ภานุวัฒน์ ชัยทะวะกุล 171-185
- การพัฒนารูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูต
ในจังหวัดนครราชสีมา
พระครูสุธรรมธีรานุยุต (ธีรศักดิ์ ธมฺมธีโร),
พระปลัดระพิน พุทธิสาโร, นิกร ศรีราช 186-197
- รูปแบบการสื่อสารทางการเมืองเชิงพุทธของผู้บริหารเทศบาลนคร
เพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในพื้นที่ภาคเหนือตอนล่าง
จิรเดช นาคพงษ์ 198-210
- การพัฒนางานสาธารณูปการต้นแบบของพระสังฆาธิการ
ในจังหวัดนครราชสีมา
พระศรีวัชรวิสุทธิ (โกวิท อภิปัญโญ) 211-224
- การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อพัฒนากระบวนการการปฏิบัติงาน
ของบุคลากรสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดเพชรบูรณ์
พระมหาภานุพงษ์ ญาณวิชิโย, ธวัชชัย สมอเนื้อ, รัฐพล เย็นใจมา 225-236
- การพัฒนาภาวะผู้นำของพระสังฆาธิการด้านการปกครองคณะสงฆ์
จังหวัดฉะเชิงเทรา
พระครูวินัยธรมานะ ธีรธมฺโม, พระปลัดระพิน พุทธิสาโร, นิกร ศรีราช 237-249
- การพัฒนาการปกครองคณะสงฆ์ตามแผนปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนา
ของคณะสงฆ์จังหวัดเชียงราย
พระพุทธิญาณมุนี (ประเสริฐ ปญฺญาโชโร) 250-262

บทความวิชาการ:

การส่งเสริมจริยธรรมผู้บริหารพรรคการเมือง

อภิรัตน์ ศิริनावิน

263-272

การพัฒนาสมรรถนะการบริหารวัดเชิงพุทธของเจ้าอาวาสในประเทศไทย

พระใบฎีกามงคล ปัญญาทีโป

273-288

พุทธจริยธรรมสำหรับนักบริหาร

อภิรัตน์ ศิริनावิน

289-297

การศึกษา การเรียนรู้หรือบอกบุญของคณะสงฆ์ไทยในปัจจุบัน

พระธีรวัชร มุตตจิตโต

298-310

การบริหารจัดการพรรคการเมืองไทยตามแนวพุทธ

อภิรัตน์ ศิริनावิน

311-318

ภาคผนวก

319

กระบวนการพิจารณาบทความ

320

คำแนะนำสำหรับผู้แต่ง

322

รูปแบบการส่งเสริมกิจกรรมเพื่อสร้างความเข้มแข็งทางจิตใจ
ของครอบครัววิถีชีวิตใหม่ตามแนวพุทธจิตวิทยา*

DEVELOPING A MODEL FOR PROMOTING ACTIVITIES TO CULTIVATE
MENTAL RESILIENCE WITHIN NEW WAY OF FAMILY LIFE BASED
ON BUDDHIST PSYCHOLOGY

กมลาศ ภูวนาธิพงษ์, พระมหานันทวิทย์ แก้วบุตริ,
พระภิกษุชาวนาวชิรวิเทศ (มงคล มงคล), มนัสนันท์ ประภัสสรพิทยา,
หนึ่งธิดา สารศรี

Kamalas Phoowachanathipong, Phranmaha Nuntawit Kaewbooddee,
Phrabhavanawachirawidesa (Mongkol Mangkhalo), Manasanan Prapassornpitaya,
Nuengthida Sarisee

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Corresponding Author E-mail: niyanan.ka@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์ 1. ศึกษารูปแบบการส่งเสริมกิจกรรมเพื่อสร้างความเข้มแข็งทางจิตใจของครอบครัววิถีชีวิตใหม่ตามแนวพุทธจิตวิทยา และ 2. นำเสนอผลการประเมินจากการส่งเสริมกิจกรรมเพื่อสร้างความเข้มแข็งทางจิตใจของครอบครัววิถีชีวิตใหม่ตามแนวพุทธจิตวิทยา เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ กลุ่มผู้นำชุมชน ผู้ใหญ่บ้าน องค์การบริหารส่วนตำบล ผู้อำนวยการและครู โรงเรียนในพื้นที่ จำนวน 10 คน กลุ่มผู้ปกครองจำนวน 14 ครอบครัว และนักเรียนเยาวชนในพื้นที่ 30 คน ในพื้นที่สามอำเภอ อำเภอเมืองพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เครื่องมือในการวิจัยประกอบด้วย การสัมภาษณ์เชิงลึก ชุดกิจกรรม แบบสำรวจ และแบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณด้วยสถิติ t-test และการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า 1. รูปแบบการส่งเสริมกิจกรรมเป็นชุดกิจกรรม 4 ระยะ ได้แก่ 1. เสริมสร้างพลังใจครอบครัวเข้มแข็งทางใจ 2. เชื่อมสายใยครอบครัว 3. สื่อสารสร้างสรรค์ 4. สื่อสารเชิงบวก และกิจกรรมครอบครัว ได้แก่ การบรรยายความรู้และการทำจิตอาสา 2. ผลการประเมินจากการส่งเสริมกิจกรรมเพื่อสร้างความเข้มแข็งทางจิตใจของ

ครอบครัววิถีชีวิตใหม่ตามแนวพุทธจิตวิทยา พบว่า เยาวชนและผู้ปกครองมีคะแนนเฉลี่ยตัวแปรพลั้งใจโดยรวมหลังอบรมแตกต่างกับก่อนอบรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยคะแนนเฉลี่ยหลังอบรมสูงกว่าก่อนอบรมและ ผลเชิงคุณภาพ พบว่า พฤติกรรมของเยาวชนและครอบครัวหรือผู้ปกครองมีการเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้น

คำสำคัญ: พุทธจิตวิทยา; ความเข้มแข็งทางจิตใจ; ครอบครัววิถีชีวิตใหม่

Abstract

Objectives of this research article were: 1. to study a model for promoting activities to cultivate mental resilience within new way of family life based on Buddhist psychology and 2. to present the evaluation results from promoting activities to cultivate mental resilience within new way of family life based on Buddhist psychology, conducted by the mixed methods research. The key informant groups included community leaders, village elders, sub-district officials, school directors, and teachers in the area, totaling 10 individuals. The parent group comprised 14 families, and there were 30 youth students in the Samphao Lom area, Mueang Phra Nakhon Si Ayutthaya District, Phra Nakhon Si Ayutthaya Province. Research tools encompassed in-depth interviews, activity sets, surveys, questionnaires, and data analysis using percentages, averages, standard deviations, and content analysis.

Research results were as follows: 1. A model for promoting activities comprised four phases of activities: 1. family mental strengthening, 2. fostering family bonds, 3 creative communication, and 4. Positive communication and family activities included knowledge-sharing sessions and volunteer activities. 2. The evaluation results from promoting activities to cultivate mental resilience within new way of family life based on Buddhist psychology showed that the average scores of both youth and parents on overall mental resilience after training significantly differ from those before training at the 0.05 level of statistical significance. Specifically, the average scores after training were higher than those before training. And qualitative results revealed that the behaviors of youth and families, or parents improved positively.

Keywords: Buddhist Psychology; Mental Resilience; New Way of Family Life

บทนำ

ปัจจุบันลักษณะโครงสร้างครอบครัวไทยเปลี่ยนแปลงไปมากอันเนื่องมาจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม ด้วยเหตุปัจจัยหลายประการ ทั้งมีการเปลี่ยนแปลงทางด้านการเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยี เกิดกระแสโลกาภิวัตน์ที่เน้นความเป็นตัวตนเฉพาะหรือปัจเจกบุคคลและการให้ความสำคัญต่อการบริโภคและค่านิยมทางวัตถุ สิ่งที่เกิดขึ้นเหล่านี้ส่งผลกระทบต่อโครงสร้างเงื่อนไขต่าง ๆ ทางสังคม ทำให้ต้องเปลี่ยนไปจากเดิมส่งผลต่อเสถียรภาพความมั่นคงของครอบครัวไทยซึ่งในอดีตเคยมีความใกล้ชิดผูกพันกันมากต้องคลอนแคลนเปลี่ยนแปลงไปอย่างไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ โดยเฉพาะลักษณะของครอบครัวไทยที่มีการเปลี่ยนแปลงต่างจากอดีตอย่างเห็นชัด โดยในอดีตเด็ก เยาวชนในครอบครัวได้รับอิทธิพลสำคัญจากผู้ใหญ่ที่อาศัยอยู่ในครัวเรือนเดียวกันในการถ่ายทอดคุณธรรม ค่านิยม ขนบธรรมเนียมประเพณี ความเชื่อต่าง ๆ และภายในแต่ละครอบครัวสัมพันธ์ภาพระหว่างสมาชิกครอบครัวเป็นไปอย่างอบอุ่นเอื้ออาทรต่อกัน มีสัมพันธ์ภาพที่ดีต่อกันมีความเข้มแข็งสามารถสนับสนุนและเป็นที่พึ่งพิงแก่ครอบครัวทั้งในยามสุขและยามทุกข์ได้ (สำนักงานกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว, 2562)

ในช่วง 12 ปีหลัง หรือ พ.ศ. 2541-2552 ยังแสดงให้เห็นถึงการขยายตัวของประเด็นเรื่องความสัมพันธ์ในชีวิตครอบครัวที่มีความเปราะบางมากขึ้น สัมพันธภาพในครอบครัวของครอบครัวลดความเข้มแข็งลง เมื่อพลังของครอบครัวในด้านความร่วมมือร่วมใจกันทำสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ความคิดเพื่อจะหาทางเอาชนะอุปสรรคต่าง ๆ ลดทอนลงหรือขาดหายไป จึงส่งผลกระทบต่อประเด็นทางสังคมอื่น ๆ หลายประการ ทั้งปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดกับครอบครัว เช่น ความรุนแรงในครอบครัว การหย่าร้าง การทอดทิ้งบุตรหรือผู้สูงอายุ ปัญหาพฤติกรรมของสมาชิกในครอบครัวและพฤติกรรมเสี่ยงในวัยรุ่น เช่น การเสพยาเสพติดแอลกอฮอล์ เพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร อาชญากรรม การฆ่าตัวตาย ความมั่นคงทางอารมณ์ (กุลภา วจนสาระ, 2554) นอกจากนี้สถานการณ์ความเข้มแข็งของครอบครัวปี พ.ศ. 2563 จากกลุ่มตัวอย่าง 56,972 ครอบครัว แบ่งเป็น ครอบครัวเดี่ยว ร้อยละ 82.24 ครอบครัวขยาย ร้อยละ 15.43 และครอบครัวลักษณะพิเศษ ร้อยละ 2.26 ภาพรวมพบว่า ครอบครัวไทยมีระดับความเข้มแข็ง ร้อยละ 85.60 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์มาตรฐาน ร้อยละ 68.40 โดยมีดัชนีความเข้มแข็ง คือ พังพาดตนเองมากที่สุดถึงร้อยละ 97.67 รองลงมา คือทุนทางสังคม ร้อยละ 94.97 ทำบทบาทหน้าที่ครอบครัว ร้อยละ 91.08 ขณะเดียวกันก็ยังมีปัจจัยที่จะทำให้ครอบครัวไทยอ่อนแอลง ระบุว่า การระบาดของโรคโควิด-19 ทำให้สถานการณ์ของครอบครัวซับซ้อน ส่งผลให้สถาบันครอบครัวไทยมีความอ่อนแอลง (กรมกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว, 2563) โดยจากสถานการณ์

การแพร่ระบาดของโควิด-19 ที่ส่งผลกระทบกับการดำรงชีวิตอย่างมาก โดยเฉพาะการเกิดปัญหาครอบครัวในยุค โควิด-19 นั้นนอกจากจะเป็นตัวเร่งทำให้คนในสังคมต้องปรับตัวในหลากหลายเรื่องไม่ว่าจะเป็นเทคโนโลยี การทำงาน การเรียน หรือการดูแลสุขภาพของตนเองแล้ว โควิด-19 ยังเป็นปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อครอบครัว ทำให้ปัญหาครอบครัวก็ยิ่งขยายออกและเห็นภาพของปัญหาที่ชัดเจนมากยิ่งขึ้น เช่น ครอบครัวแตกแยก เด็กหญิงต้องรับกรรม พ่อแม่แยกทางกัน สามีภรรยาทะเลาะกัน ปมเราชนะ-จำนำม้อถื ลูกไม่มีสมาธิเรียนออนไลน์เพราะแม่เรียกทำงานบ้าน ฯลฯ จึงสะท้อนให้เห็นว่าผลกระทบจากโควิด-19 ที่นอกจากจะทำให้เศรษฐกิจพังแล้ว ยังทำให้ความเข้มแข็งและสัมพันธ์ภาพที่ดีในครอบครัวลดลง เพราะเรื่องเศรษฐกิจคือเรื่องปากท้องของประชาชน เมื่อเศรษฐกิจไม่ดีคนก็ไม่มีรายได้ ความเครียดความกดดันภายในครอบครัวจึงเกิดขึ้นตามมา (สุชุมเฉลยทรัพย์, 2565)

ด้านยุทธศาสตร์ชาติได้ให้ความสำคัญกับปัญหาด้านครอบครัวเช่นเดียวกัน โดยได้เน้นให้พัฒนาสังคมไทยให้เป็นสังคมคุณภาพที่มีความมั่นคงและยั่งยืน (ยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. 2561-2580) เป็นโจทย์ท้าทายทางสังคมที่ต้องอาศัยองค์ความรู้จากการวิจัยและนวัตกรรมเพื่อตอบโจทย์ โดยมุ่งยกระดับความมั่นคงของมนุษย์ ความเสมอภาคทางสังคม การยอมรับเป็นสมาชิกในสังคมที่มีสิทธิเสมอภาค และการเสริมพลังทางสังคม เพิ่มการมีส่วนร่วมของประชาชนและชุมชนในทางการเมืองอย่างสร้างสรรค์ จึงมีความจำเป็นเร่งด่วนที่ทุกภาคส่วน จะต้องร่วมกันสร้างสถาบันครอบครัวให้มีความอบอุ่นเข้มแข็ง

ดังนั้น จากความสำคัญและปัญหาดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงสนใจการศึกษาและให้ความสำคัญในการสร้างสัมพันธ์ภาพที่ดีในครอบครัว โดยเฉพาะส่งเสริมการสร้างความเข้มแข็งทางจิตใจของครอบครัวไทย ผ่านการพัฒนาจากการส่งเสริมกิจกรรมเพื่อสร้างความเข้มแข็งทางจิตใจของครอบครัววิถีชีวิตใหม่ โดยอยู่บนฐานของการนำหลักพุทธจิตวิทยามาสร้างกลไกกระบวนการจัดกิจกรรมที่เน้นการส่งเสริมการสร้างความเข้มแข็งทางจิตใจ ตลอดจนการสร้างความร่วมมือกับภาคีเครือข่ายทางสังคมต่าง ๆ ทั้งหน่วยงานภาครัฐ เอกชน หรือสถาบันการศึกษา เมื่อสถาบันครอบครัวอันเป็นหน่วยแรกของสังคมมีเข้มแข็งก็จะนำไปสู่การอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขในชุมชน เกิดชุมชนเข้มแข็ง สมาชิกในชุมชนมีดำรงชีวิตอย่างมีความสุขในสังคมต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษารูปแบบการส่งเสริมกิจกรรมเพื่อสร้างความเข้มแข็งทางจิตใจของครอบครัววิถีชีวิตใหม่ตามแนวพุทธจิตวิทยา

2. เพื่อเสนอผลประเมินจากการส่งเสริมกิจกรรมเพื่อสร้างความเข้มแข็งทางจิตใจของครอบครัววิถีชีวิตใหม่ตามแนวพุทธจิตวิทยา

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบการวิจัย

เป็นการวิจัยแบบผสมผสานวิธี (Mixed Methods Research) โดยใช้วิธีวิจัยเชิงปริมาณ และวิธีเชิงคุณภาพขยายเชิงปริมาณ ผู้วิจัยได้ทบทวนวรรณกรรมหลักการ แนวคิด ทฤษฎี จากเอกสาร วารสาร สื่อสิ่งพิมพ์ ข้อมูลจากอินเทอร์เน็ตและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งทางจิตวิทยาและทางพระพุทธศาสนา

2. ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

2.1 ประชากร ได้แก่ ครอบครัวในพื้นที่ตำบลสำเภาล่ม จำนวนประชากรรวมทั้งสิ้น 6,824 คน (องค์การบริหารส่วนตำบลสำเภาล่ม, 2565) กำหนดกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ โดยคัดเลือกกลุ่มประชาชนในพื้นที่แบบเจาะจง (Purposive Sampling) จากชุมชนต้นแบบที่พร้อมในการเป็นต้นแบบการพัฒนาตามโครงการ เป็นพื้นที่ทดลองกิจกรรมและทดลองนาร่อง (Try Out) และเป็นพื้นที่ที่ให้ความร่วมมือเกี่ยวกับการส่งเสริมจากโครงการวิจัยเป็นอย่างดี จึงควรจะมีการพัฒนาและส่งเสริมความเข้มแข็งทางด้านจิตใจตั้งแต่ระดับปัจเจกบุคคลจนนำไปสู่ระดับครอบครัวและระดับสังคมเพื่อความสันติสุข

2.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ครอบครัวและเยาวชน คัดเลือกแบบกลุ่มแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เพื่อเข้าร่วมกิจกรรมทดลองในโครงการวิจัย โดยใช้เกณฑ์คุณสมบัติ ดังนี้ 1. การสมัครใจเข้าร่วมโครงการตลอดระยะเวลาการวิจัย 2. ยินดีเข้าร่วมกิจกรรมอบรม 3. ผู้ปกครอง ได้แก่ พ่อ แม่ ปู่ ย่า ตา ยาย หรือญาติที่ใกล้ชิดกับเยาวชน ยินดีเข้าร่วมกิจกรรมพร้อมกับเยาวชน

กลุ่มที่ 1 กลุ่มตัวอย่าง เยาวชนในพื้นที่นาร่อง ได้แก่ นักเรียน ชุมชนตำบลบ้านใหม่ องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่ โรงเรียนชุมชนวัดสุเมธ วัดพุทธอุทยาน มหาราชหลวงปู่ทวด อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 30 คน

กลุ่มที่ 2 กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ในพื้นที่ตำบลสำเภาล่ม อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยได้กำหนดกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ กลุ่มผู้นำชุมชน ผู้ใหญ่บ้าน องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่ ผู้อำนวยการและครูโรงเรียนในพื้นที่ 10 คน

กลุ่มที่ 3 กลุ่มตัวอย่าง ในการทดลองกิจกรรม กลุ่มผู้ปกครอง 14 ครอบครัว

กลุ่มที่ 4 กลุ่มตัวอย่าง ในการทดลองกิจกรรม นักเรียนเยาวชนในพื้นที่ ตำบลสำเภาล่ม อำเภอพระนครศรีอยุธยา 30 คน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1 เครื่องมือเชิงปริมาณ ได้แก่ 1. เครื่องมือที่ใช้ทดลองกิจกรรม ได้แก่ ชุดกิจกรรมสร้างความเข้มแข็งทางจิตใจและ 2. เครื่องมือที่ใช้รวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณ ได้แก่ แบบประเมินความเข้มแข็งทางจิตใจของครอบครัว

3.2 เครื่องมือเชิงคุณภาพ ได้แก่ 1. แนวทางข้อคำถามในการสัมภาษณ์ และ 2. การสังเกตแบบมีส่วนร่วมการตรวจคุณภาพเครื่องมือ โดยการนำประเมินตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) อยู่ระหว่าง .80-1.00 และหาค่าความเที่ยง (Reliability) ของแบบประเมินด้วยสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาคทั้งฉบับ (Cronbach's Alpha) เท่ากับ .89

4. การรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลในเชิงปริมาณ เก็บข้อมูลจากแบบสอบถาม สำหรับการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยได้ทำใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

5. การวิเคราะห์ข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ค่าสถิติพื้นฐาน ได้แก่ ร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และวิเคราะห์เปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยและความแตกต่างของคะแนนก่อนและหลังการเข้าร่วมกิจกรรม โดยใช้สถิติ Paired-Sample T-Test และการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา และการสร้างข้อสรุปแบบอุปนัย (Analytic Induction)

ผลการวิจัย

1. รูปแบบการส่งเสริมกิจกรรมเพื่อสร้างความเข้มแข็งทางจิตใจของครอบครัววิถีชีวิตใหม่ตามแนวพุทธจิตวิทยา จากการศึกษาพบว่า การพัฒนากระบวนการสร้างความเข้มแข็งทางใจจากการจากหลักพุทธจิตวิทยามุ่งเน้นการกับวัฒนธรรมไทย และนำมาสร้างเป็นชุดกิจกรรมเพื่อทำการทดลองใช้รูปแบบในการส่งเสริมความเข้มแข็งทางจิตใจของครอบครัว ซึ่งการทำกิจกรรมนั้นประกอบด้วยการดำเนินกิจกรรม 4 ระยะ ได้แก่

ระยะที่ 1 เสริมสร้างพลังใจครอบครัวเข้มแข็งทางใจ กิจกรรมในระยะนี้เป็นการอบรมทำกิจกรรมที่เน้นการทำกิจกรรมครอบครัว ประกอบด้วยการทำกิจกรรม 2 วัน ได้แก่ 1. สานพลังใจ ให้ครอบครัวเข้มแข็งมีแนวคิดในการสร้างกิจกรรมที่เน้นการสร้างสัมพันธ์ภาพสานพลังความสัมพันธ์พลังครอบครัวพลังใจสำคัญอย่างไร และมีการเรียนรู้ผ่านการกระบวนการระดมความคิด และผ่านการลงมือทำ โดยใช้หลักพุทธจิตวิทยา ได้แก่

โยนิโสมนสิการและอิทธิบาท 4 และหลักจิตวิทยาวัยรุ่น เป็นต้น 2. ฟังพูดด้วยหัวใจ เชื่อมสายใยครอบครัวเข้มแข็งมีแนวคิดในการสร้างกิจกรรมที่เน้นเยาวชนให้เป็นผู้ที่มีลักษณะการสื่อสารเชิงบวกการกล้าแสดงความคิดเห็นต่อคนในครอบครัว 3. สื่อสารสร้างสรรค์ สร้างความเข้มแข็งทางใจในครอบครัว โดยมีแนวคิดในการทำกิจกรรม คือ เน้นการสร้าง ความเข้มแข็งทางใจในครอบครัวผ่านการเรียนรู้ผ่านการปฏิบัติการ (Workshop) ที่เน้นให้เกิดการคิด วิเคราะห์ว่าทั้งตัวเราและสิ่งรอบตัวล้วนมีความสัมพันธ์กันและการสื่อสารเชิงบวก เสริมสัมพันธ์ภาพในครอบครัว

ระยะที่ 2 เชื่อมสายใยครอบครัว เป็นระยะที่มีการติดตามผลงานจากการสะท้อนความคิดจากการเข้าร่วมกิจกรรมในระยะแรกเพื่อเป็นการติดตามกำกับกับการดำเนินของกิจกรรม และนำไปปรับปรุงและตรวจสอบความสำเร็จว่าเป็นไปตามวัตถุประสงค์ เป้าหมาย หรือตัวชี้วัดที่ตั้งไว้ตามรูปแบบที่ต้องการหรือไม่ โดยการจัดอบรมกิจกรรมนั้น ใช้ระยะเวลา 1 วัน ได้แก่ 1. สื่อสารด้วยหัวใจ เชื่อมสายใยครอบครัวจะเน้นการติดตามสะท้อนผลจากความคิดเห็นระหว่างผู้ปกครองกับเด็ก และทำให้ผู้ปกครองทราบถึงสาเหตุ และปัญหาของเด็ก หากเด็กมีปัญหา หรือมีการคับข้องใจไม่กล้าที่จะบอกกับผู้ปกครอง ในกิจกรรมครั้งนี้ ก็เป็นการส่งเสริมพลังผู้ปกครองและเด็กได้หันหน้าคุยกัน

ระยะที่ 3 สื่อสารสร้างสรรค์ เน้นการการสะท้อนคิดเห็น เพราะการสะท้อนความคิดเห็นมีความสำคัญต่อการคิด ตัดสินใจ แก้ปัญหาในสถานการณ์ต่าง ๆ ซึ่งจะช่วยให้เกิดทักษะในการแก้ปัญหา ซึ่งการฝึกสะท้อนคิดเป็นกระบวนการที่นำไปสู่การคิดอย่างมีวิจารณญาณ และเป็นการพัฒนาศักยภาพทางปัญญาที่ส่งผลให้มีการปฏิบัติและการแก้ปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพ ประกอบด้วยการทำกิจกรรม 1 วัน ได้แก่ 1. สื่อสารสร้างสรรค์ สร้างความเข้มแข็งทางใจวัยใส Set Gold ด้วยพลังใจเข้มแข็ง แนวคิดในการสร้างกิจกรรมที่เน้นการวิเคราะห์ การกำหนดเป้าหมาย และหาแนวทางเพื่อแก้ไข คือ การวิเคราะห์ตนเพื่อพัฒนาด้านอัตตัญญูตา คือ การรู้จักตน การกำหนดเป้าหมายชีวิต เพื่อให้เห็นคุณค่าของการศึกษาและการฝึกฝนตนเอง และทบทวนแนวทางเพื่อใช้ในการดำเนินชีวิตหรือนำไปสู่เส้นทางที่จะประสบความสำเร็จ

ระยะที่ 4 สื่อสารเชิงบวก เสริมพลังใจดี ครอบครัวเป็นสุข ปลุกจิตอาสาสู่ชุมชน เป็นการสรุปกิจกรรมจากการปฏิบัติกิจกรรมทั้งหมด โดยเป็นสรุปกิจกรรมที่ดำเนินการที่ผ่านมาเพื่อให้ทราบถึงจุดแข็งจุดอ่อน และพร้อมนำไปปรับปรุงแก้ไขให้ดีขึ้นต่อไป โดยการจัดอบรมกิจกรรมนั้น ใช้ระยะเวลา 1 วัน ได้แก่ 1. U ME DEE ปลดปล่อยพลังภายในเป้าหมายก็แค่ปากซอย โดยกิจกรรมเน้นการให้ความรู้ และการทำจิตอาสา และกิจกรรมครอบครัว โดยมีพ่อแม่มาเข้าร่วมกิจกรรมด้วย ซึ่งประกอบด้วย 2 กิจกรรม ได้แก่ 1. การจัดกิจกรรมมีในลักษณะเป็นการบรรยายความรู้เกี่ยวกับเรื่องปลดปล่อยพลังภายใน

สร้าง Growth Mindset ได้ด้วยตัวเอง และ 2. การทำจิตอาสา โดยมีแนวคิดเน้นการคิดแบบเติบโต คือ การคิดแบบเชิงบวก นำไปสู่การมีวิธีคิดเพื่อสังคม

2. ผลประเมินจากการส่งเสริมกิจกรรมเพื่อสร้างความเข้มแข็งทางจิตใจของครอบครัววิถีชีวิตใหม่ตามแนวพุทธจิตวิทยาผู้วิจัยเสนอผลวิเคราะห์เชิงปริมาณและเชิงคุณภาพดังนี้

2.1 ผลวิเคราะห์เชิงปริมาณ พบว่า ผลวิเคราะห์ของกลุ่มเยาวชนดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ความหมายและเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของตัวแปรพลังใจก่อนและหลังรับการอบรมของกลุ่มเยาวชนในภาพรวมและจำแนกเป็นรายด้าน

รายการ	ก่อนอบรม(Pretest)			หลังอบรม(Posttest)			t-test	Sig.
	$\bar{X}$	S.D.	ความหมาย	$\bar{X}$	S.D.	ความหมาย		
1. การมองโลกในแง่ดี	3.15	0.44	จริง	3.20	0.45	จริง	-0.421	.677
2. มีความเชื่อมั่นในตัวเอง	2.77	0.41	จริง	2.99	0.40	จริง	-2.616	.014
3. มีความเพียรพยายาม	3.12	0.46	จริง	3.26	0.39	จริง	-1.788	.024
4. สามารถจัดการกับปัญหา	2.97	0.53	จริง	3.10	0.40	จริง	-1.258	.219
5. สามารถควบคุมอารมณ์	2.90	0.53	จริง	2.96	0.42	จริง	-0.548	.588
รวม	2.98	0.33	จริง	3.10	0.26	จริง	-2.496	.018

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 1 พบว่า คะแนนเฉลี่ยตัวแปรพลังใจของเยาวชนโดยรวม หลังอบรมแตกต่างกับก่อนอบรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (Sig.=.018) โดยคะแนนเฉลี่ยตัวแปรด้านพลังใจ หลังอบรมสูงกว่าก่อนอบรม ($\bar{X}$ =3.10, S.D.=0.26 และ 2.98, S.D.=0.33 ตามลำดับ) เมื่อจำแนกเป็นรายข้อ พบผลว่า 1. คะแนนตัวแปรด้านพลังใจ 4 หลังอบรมสูงกว่าก่อนอบรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จำนวน 1 ด้าน ได้แก่ ด้านมีความเชื่อมั่นในตัวเอง 2. เมื่อพิจารณารายด้านก่อนอบรม พบว่า ด้านที่มีคะแนนเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการมองโลกในแง่ดี ($\bar{X}$ =3.15, S.D.=0.44) รองลงมา คือ ด้านมีความเพียรพยายาม ($\bar{X}$ =3.12, S.D.=0.46) และด้านที่มีคะแนนเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ด้านมีความเชื่อมั่นในตัวเอง ($\bar{X}$ =2.77, S.D.=0.41)

3. เมื่อพิจารณารายด้านหลังอบรม พบว่า ด้านที่มีคะแนนเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านมีความเพียรพยายาม ($\bar{X}$ =3.26, S.D.=0.39) รองลงมา คือ ด้านการมองโลกในแง่ดี

($\bar{X}$ =3.20, S.D.=0.45) และด้านที่มีคะแนนเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ด้านสามารถควบคุมอารมณ์ ($\bar{X}$ =2.96, S.D.=0.42)

ตารางที่ 2 แสดงค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ความหมายและเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของตัวแปรพลังใจ ก่อนและหลังรับการอบรมของกลุ่มผู้ปกครองในภาพรวมและจำแนกเป็นรายด้าน

รายการ	ก่อนอบรม (Pretest)			หลังอบรม (Posttest)			t-test	Sig.
	$\bar{X}$	S.D.	ความหมาย	$\bar{X}$	S.D.	ความหมาย		
1. ด้านสติ-สัทธา	3.04	0.36	จริง	3.35	0.52	จริง	-2.217	.045
2. ด้านความมั่นคงทางจิตใจ-สมาธิและความเพียร	3.41	0.48	จริง	3.50	0.48	จริง	-.597	.561
3. ด้านความศรัทธาและเห็นคุณค่าในตนเอง-สติและปัญญา	3.11	0.53	จริง	3.48	0.46	จริง	-2.135	.050
4. ด้านสัมพันธ์ภาพต่อตนเองและผู้อื่น	3.16	0.53	จริง	3.41	0.50	จริง	-1.462	.167
รวม	3.17	0.36	จริง	3.43	0.47	จริง	-1.913	.048

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 2 พบว่า คะแนนเฉลี่ยตัวแปรพลังใจของผู้ปกครองโดยรวม หลังอบรมแตกต่างกันกับก่อนอบรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (Sig.=.048) โดยคะแนนเฉลี่ยตัวแปรพลังใจหลังอบรมสูงกว่าก่อนอบรม ($\bar{X}$ =3.43, S.D.=0.47 และ 3.17, S.D.=0.36 ตามลำดับ) เมื่อจำแนกเป็นรายข้อ พบผลว่า 1. คะแนนตัวแปรพลังใจหลังอบรมสูงกว่าก่อนอบรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จำนวน 2 ด้าน ได้แก่ ด้านสติ-สัทธา และด้านความศรัทธาและเห็นคุณค่าในตนเองสติและปัญญา 2. เมื่อพิจารณารายด้านก่อนอบรม พบว่า ด้านที่มีคะแนนเฉลี่ยสูงที่สุด คือ ด้านความมั่นคงทางจิตใจ สมาธิและความเพียร ($\bar{X}$ =3.41, S.D.=0.48) รองลงมา คือ ด้านสัมพันธ์ภาพต่อตนเองและผู้อื่น ($\bar{X}$ =3.16, S.D.=0.53) และด้านที่มีคะแนนเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ด้านสติ สัทธา ($\bar{X}$ =3.04, S.D.=0.36)

3. เมื่อพิจารณารายด้านหลังอบรม พบว่า ด้านที่มีคะแนนเฉลี่ยสูงที่สุด คือ ด้านความมั่นคงทางจิตใจ-สมาธิและความเพียร ($\bar{X}$ =3.50, S.D.=0.48) รองลงมา คือ ด้านความศรัทธาและเห็นคุณค่าในตนเอง สติและปัญญา ($\bar{X}$ =3.48, S.D.=0.46) และด้านที่มีคะแนนเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ด้านสติ สัทธา ($\bar{X}$ =3.35, S.D.=0.52) ผลวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ พบว่า ผลลัพธ์การพัฒนารูปแบบการส่งเสริมกิจกรรมเพื่อสร้างความเข้มแข็ง

ทางจิตใจของครอบครัววิถีชีวิตใหม่ จากการทำกิจกรรมทั้ง 4 ระยะ แบ่งเป็นประเด็น ได้แก่ ผลลัพธ์ระดับบุคคล จากการเข้าร่วมกิจกรรมของเยาวชน พฤติกรรมของเยาวชน มีการเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้น จะเห็นได้จากความแตกต่างระหว่างก่อนเข้ารับการอบรม ทำกิจกรรม ได้แก่ การมีความกล้าแสดงออก และกล้าสะท้อนคิดสิ่งที่รู้สึกมากขึ้น การพัฒนาความคิด ผูกการคิดจากการใช้หลักธรรมทำให้สามารถทบทวนปัญหา และสะท้อนความคิดออกมาอย่างมั่นใจ มีเครือข่ายเพิ่มมากขึ้น เช่น ได้เพื่อนใหม่ ได้ทำกิจกรรมเป็นทีม สร้างเข้าใจความรู้สึกความต้องการของผู้ปกครองมากขึ้น ด้านผลลัพธ์ระดับครอบครัว จากการเข้าร่วมกิจกรรม ครอบครัว หรือ ผู้ปกครองมีการเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้น จะเห็นได้จากความแตกต่างระหว่างก่อนและหลังจากการเข้ารับการอบรมทำกิจกรรม ได้แก่ ผู้ปกครองที่เข้าร่วมการอบรมและทำกิจกรรมในครั้งนี้ มีความหลากหลายและค่อนข้างเปิดใจ ทำให้ภาพที่ออกมาช่วงปลายค่อนข้างให้ความร่วมมือดีขึ้น มีความกล้าแสดงความรักต่อลูกมากกว่าเดิม ได้รู้จักคนในครอบครัวมากขึ้น เช่น รู้จักความชอบของลูกหลาน รู้ว่าชอบอะไร ซึ่งต่างจากเดิม ไม่เคยได้สนใจในจุดเล็ก ๆ ของกันและกัน และการมีคุณค่าทางด้านจิตใจมาก

อภิปรายผลการวิจัย

จากการส่งเสริมกิจกรรมเพื่อสร้างความเข้มแข็งทางจิตใจของครอบครัววิถีชีวิตใหม่ ตามแนวพุทธจิตวิทยาที่ทำให้เกิดความเปลี่ยนแปลงทางด้านพฤติกรรมของครอบครัวและเยาวชนที่เข้าร่วมกิจกรรม พบว่ากิจกรรมที่ส่งเสริมความเข้มแข็งทางใจ ประกอบด้วย การทำกระบวนการกิจกรรมทั้ง 4 ระยะ ประกอบด้วย ระยะที่ 1 เสริมสร้างพลังใจ ครอบครัวเข้มแข็งทางใจ ประกอบด้วย 1. กิจกรรมสานพลังใจ ให้ครอบครัวเข้มแข็ง 2. กิจกรรมฟังพูดด้วยหัวใจ เชื่อมสายใยครอบครัวเข้มแข็ง 3. กิจกรรมสื่อสารสร้างสรรค์ สร้างความเข้มแข็งทางใจในครอบครัว ระยะที่ 2 เชื่อมสายใยครอบครัว ประกอบด้วย กิจกรรมสื่อสารด้วยหัวใจ เชื่อมสายใยครอบครัว ระยะที่ 3 สื่อสารสร้างสรรค์ เสริมพลังเยาวชน ประกอบด้วย กิจกรรมสื่อสารสร้างสรรค์ สร้างความเข้มแข็งทางใจ วัยใส Set Gold ด้วยพลังใจเข้มแข็ง ระยะที่ 4 สื่อสารเชิงบวก เสริมพลังใจดี ครอบครัวเป็นสุข ปลุกจิตอาสาสู่ชุมชน ประกอบด้วย กิจกรรม U ME DEE ปลดปล่อยพลังภายในเป้าหมาย ก็แค่ปากขอย ผลการศึกษามีความสอดคล้องกับการดำเนินงานโครงการกับงานวิจัยของ มั่นสนันท์ ประภัสสรพิทยา และคณะ (2564) ได้ศึกษาโปรแกรมพัฒนาชีวิตสำหรับ ครอบครัวตามหลักพุทธจิตวิทยา ผลการศึกษามีวิจัยพบว่า 1. โปรแกรมพัฒนาชีวิตสำหรับ ครอบครัวตามหลักพุทธจิตวิทยา ประกอบด้วยหลักธรรม คือ 1. พรหมวิหาร 4 2. ไตรสิกขา โดยออกแบบกิจกรรมภายใต้กรอบภวนา 4 ได้แก่ การพัฒนาทางกาย

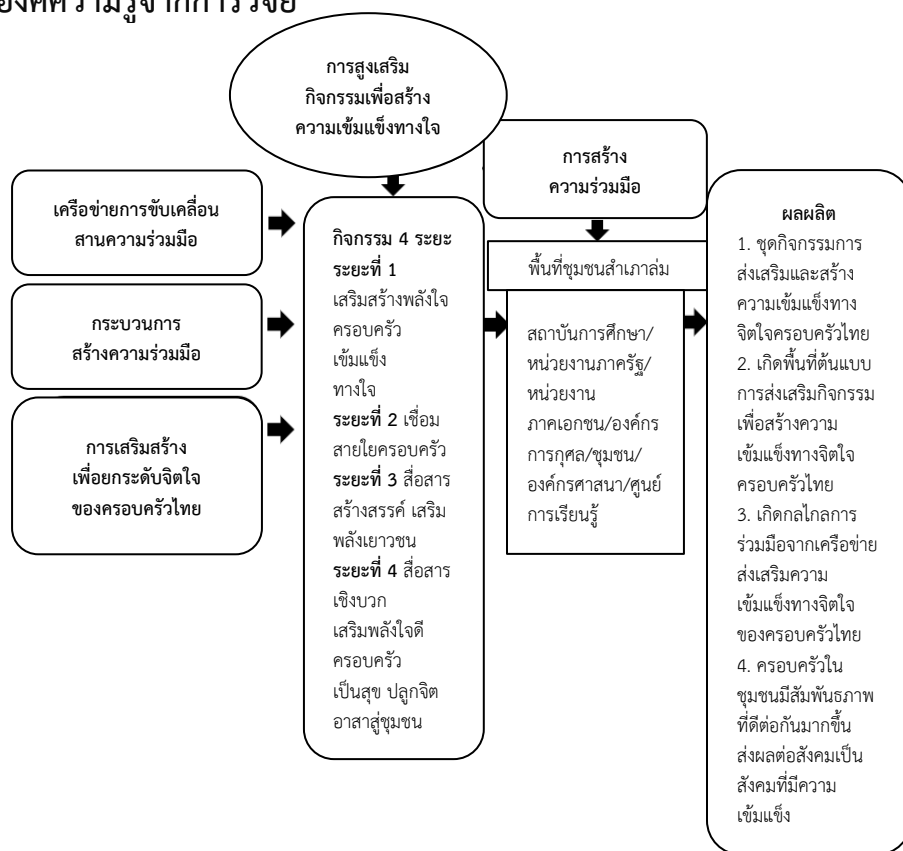
การพัฒนาทางสังคม การพัฒนาทางจิตใจและการพัฒนาทางปัญญา และหลักจิตวิทยา คือ 3. ทฤษฎีการเรียนรู้ของแบนดูรา 2. โปรแกรมพัฒนาชีวิตสำหรับครอบครัวตามหลักพุทธจิตวิทยา โดยนำแนวคิดทฤษฎีทางจิตวิทยาการเรียนรู้ของแบนดูรา บูรณาการกับแนวปฏิบัติตามหลักไตรสิกขาและโยนิโสมนสิการ โดยฝึกวิธีคิดแบบสามัญลักษณ์เข้าใจความเป็นจริงตามกฎธรรมชาติด้วยหลักการและรูปแบบการสอนมาใช้จัดกิจกรรมแบบผสมผสาน เลือกใช้เทคนิคการดำเนินการกระบวนกรกลุ่ม เพื่อให้พ่อแม่ได้การเรียนรู้ร่วมกับลูก เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้รับการอบรมมีการพัฒนาตนเองและเรียนรู้ร่วมกับผู้อื่นสามารถนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่ดีขึ้น นอกจากนี้จากการจัดกิจกรรมที่สร้างความเข้มแข็งทางจิตใจของครอบครัวไทยนั้น มีข้อค้นพบว่าซึ่งทำให้เกิดความเข้มแข็งทางใจมากขึ้น ทั้งการแก้ไขปัญหเฉพาะหน้า การมีความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างกันมากขึ้นต่อครอบครัว การจัดการสภาพอารมณ์ได้ดีมากขึ้น มีความเข้าใจกันมากขึ้น เช่น แม่เข้าใจลูกมากขึ้น ลูกก็เข้าใจแม่มากขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของนฤติ ไสรรัตน์ และคณะ (2562) ได้ทำการศึกษาเรื่อง ความเข้มแข็งของครอบครัวในบริบทสังคมไทย: ลักษณะความเข้มแข็งของครอบครัว ปัจจัยและวิธีการเรียนรู้ตลอดชีวิตเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของครอบครัว โดยมีประเด็นข้อค้นพบจากการวิจัย ดังนี้ 1. ครอบครัวที่มีความเข้มแข็งมีลักษณะความเข้มแข็งของครอบครัว 7 ประการ คือ มีสัมพันธภาพที่ดีในครอบครัว รับผิดชอบต่อหน้าที่ของตน ยึดมั่นคำสัญญา มีความเชื่อใจกัน มีการสื่อสารด้านบวกในครอบครัว มีทุนทางสังคมในครอบครัวมีความสามารถในการพึ่งตนเองได้ และมีความสามารถในการจัดการปัญหา หลีกเลี่ยงภาวะเสี่ยง และปรับตัวได้ในภาวะยากลำบาก 2. ครอบครัวที่มีความเข้มแข็งมีปัจจัยการเรียนรู้ตลอดชีวิตเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของครอบครัวสนับสนุน 8 ปัจจัย คือ มีสภาพแวดล้อม ที่อยู่อาศัยและการใช้ชีวิตร่วมกันในสภาพที่เหมาะสม มีวิถีชีวิตที่ทำให้เกิดความใกล้ชิดกัน มีการจัดการด้านเศรษฐกิจครอบครัว มีการจัดการด้านสุขภาพครอบครัว ครอบครัวมีความอดทน ต่อสู้ปัญหาอุปสรรคได้ มีทัศนคติด้านบวก และมีความเสมอภาคระหว่างวัยในครอบครัว

2. ผลประเินจากการส่งเสริมกิจกรรมเพื่อสร้างความเข้มแข็งทางจิตใจของครอบครัววิถีชีวิตใหม่ตามแนวพุทธจิตวิทยา จากกระบวนการทำกิจกรรมที่ส่งเสริมความเข้มแข็งทางใจนั้น มีปัจจัยที่ส่งเสริมให้เกิดความสำเร็จ ประกอบด้วย 1. ปัจจัยเสริมสร้างพลังใจภายนอก ประกอบด้วย 1. ครอบครัว 2. โรงเรียน และ 3. เครือข่าย 2. ปัจจัยเสริมสร้างพลังใจภายใน ประกอบด้วย 1. ปัจจัยจิตวิทยา ได้แก่ หลักการสร้าง ความเข้มแข็งทางใจ ประกอบด้วยหลัก 3 ลักษณะ และ 5 องค์ประกอบของ Grothberg (1995) 2. ปัจจัยหลักพุทธธรรม มีการใช้หลักพุทธธรรมมาประยุกต์ในการสอนแก่ผู้เข้าร่วมกิจกรรมเพื่อฝึกวิธีคิด การแก้ไขปัญหของตนเอง ได้แก่ พละ 5 ขรรวาสธรรม โยนิโสมนสิการ

และทิศ 6 3. ปัจจัยกระบวนการการจัดกิจกรรม ประกอบด้วย การจัดกิจกรรมทั้ง 4 ระยะ 18 หรือ 20 กิจกรรม สอดคล้องกับงานวิจัยของอายดา เจียพลอย (2563) ได้ศึกษาวิจัย เรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการสร้างจิตอาสาเยาวชนไทย กรณีศึกษาโครงการ Hello Massage โรงเรียนถนนหักพิทยาคม จังหวัดบุรีรัมย์ ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยแห่งความสำเร็จของโครงการ Hello Massage จังหวัดบุรีรัมย์พบว่า 1. เครือข่ายมีความสำคัญในการดำเนิน โครงการในการส่งเสริมและสนับสนุนโครงการ 2. จิตอาสาการสร้างจิตสำนึกให้เด็กเยาวชนเกิดความตระหนักในเรื่องการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน มุ่งเน้นให้เกิดทัศนคติและพฤติกรรมของการเป็นผู้ให้ 3. ผลลัพธ์การดำเนินงานที่ส่งต่อเด็กและเยาวชนในการทำกิจกรรมจิตอาสา เกิดทัศนคติที่ดีเกี่ยวกับการทำกิจกรรมจิตอาสาเพื่อสังคมเกิดสำนึกรักชุมชนท้องถิ่นของตนเอง

องค์ความรู้จากการวิจัย

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากงานวิจัย

จากภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย มีข้อค้นพบจากการส่งเสริมความเข้มแข็งทางใจของครอบครัวไทยบนฐานแนวคิดตามหลักพุทธจิตวิทยาและวิถีวัฒนธรรมไทย ซึ่งการทำกิจกรรมนั้นประกอบด้วยการทำกิจกรรม 4 ระยะ ได้แก่ ระยะที่ 1 กิจกรรมเสริมสร้างพลังใจครอบครัวเข้มแข็งทางใจ ระยะที่ 2 กิจกรรมเชื่อมสายใยครอบครัว ระยะที่ 3 กิจกรรมสื่อสารสร้างสรรค์ เสริมพลังเยาวชน และระยะที่ 4 กิจกรรมสื่อสารเชิงบวก เสริมพลังใจดี ครอบครัวเป็นสุข ปลุกจิตอาสาสู่ชุมชน โดยพบว่าการขับเคลื่อนกิจกรรมนั้นเกิดขึ้นมาจาก 3 องค์ประกอบ ได้แก่ เครือข่ายการขับเคลื่อนสานความร่วมมือ กระบวนการสร้างความร่วมมือ และการเสริมสร้างเพื่อยกระดับ ซึ่งองค์ประกอบทั้ง 3 ส่วนนี้ เป็นกลไกในการดำเนินการดำเนินกิจกรรมที่มีความสัมพันธ์กัน และนำไปสู่การได้ผลผลิต ได้แก่ 1. ชุดกิจกรรมการส่งเสริมและสร้างความเข้มแข็งทางจิตใจครอบครัวไทย 2. เกิดพื้นที่ต้นแบบการส่งเสริมกิจกรรมเพื่อสร้างความเข้มแข็งทางจิตใจครอบครัวไทย 3. เกิดกลไกการร่วมมือจากเครือข่ายหลาย ๆ ภาคส่วน ที่มีความสนใจในเรื่องการส่งเสริมความเข้มแข็งทางจิตใจของครอบครัวไทยบนฐานแนวคิดของหลักพุทธจิตวิทยาและวัฒนธรรมไทย 4. การเปลี่ยนแปลงทางด้านสังคมในทิศทางที่ดีขึ้น โดยเฉพาะครอบครัวในชุมชนมีสัมพันธภาพที่ดีต่อกันมากขึ้น ส่งผลต่อสังคมเป็นสังคมที่มีความเข้มแข็งตามมา

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

การสร้างความร่วมมือภาคเอกชน และสถาบันการศึกษามีส่วนร่วมเข้าไปพัฒนาระดับชุมชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งองค์การบริหารส่วนตำบล ผู้บริหาร ผู้นำชุมชน มีแผนพัฒนาตำบลมีกลไกขับเคลื่อนการส่งเสริมความเข้มแข็งแก่ครอบครัว โดยเฉพาะการส่งเสริมในขั้นพื้นฐานคือ เยาวชน และเปิดโอกาสให้ประชาชนในพื้นที่มีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมและออกแบบกิจกรรมการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

จากผลการวิจัยพบว่า การนำผลการวิจัยกลไกการสร้างความเข้มแข็งทางจิตใจของครอบครัวไทยไปเผยแพร่และนำไปปฏิบัติในพื้นที่ นำไปสู่การสร้างเสริมความเข้มแข็งทางด้านจิตใจของครอบครัว นำไปสู่การสร้างชุมชนให้มีความเข้มแข็ง ปราศจากปัญหาสังคมในอนาคตได้ ตลอดจนการสร้างเครือข่ายพลังเยาวชนเข้มแข็งทางใจ ในรูปแบบกิจกรรมปลุกจิตสำนึกอย่างต่อเนื่อง เพื่อเชื่อมโยงเครือข่ายในชุมชนและเครือข่ายภายนอกชุมชน

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

วิจัยเชิงปฏิบัติการเชิงพื้นที่ประเด็นการติดตามหรือประเมินผลครอบครัวเข้มแข็งทางใจ และปลุกจิตสำนึกสานพลังชุมชนเพื่อสร้างจิตอาสาเยาวชนในพื้นที่ ตลอดจนปลูกฝัง

คุณธรรมจริยธรรมในการดำเนินชีวิตนำไปสู่เปลี่ยนแปลงชุมชนเข้มแข็งทางใจสามารถเผชิญปัญหาและฝ่าฟันอุปสรรคอย่างมีความสุข

เอกสารอ้างอิง

- กุลภา วจนสาระ. (2554). *ภาพและชีวิตครอบครัวในสังคมไทย*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์เดือนตุลา.
- กรมกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว. (2564). *ผลการสำรวจสถานการณ์ความเข้มแข็งของครอบครัว ประจำปี 2563*. สืบค้น 15 ตุลาคม 2565, จาก <https://shorturl.asia/aW8FG>
- นฤติ โสรรัตน์ และคณะ. (2562). ความเข้มแข็งของครอบครัวในบริบทสังคมไทย: ลักษณะความเข้มแข็งของครอบครัว ปัจจัยและวิธีการเรียนรู้ตลอดชีวิตเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของครอบครัว. *วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยการจัดการและเทคโนโลยีอีสเทิร์น*, 16(2), 427-437.
- มนัสนันท์ ประภัสสรพิทยา และคณะ. (2564). โปรแกรมพัฒนาชีวิตสำหรับครอบครัวตามหลักพุทธจิตวิทยา. *วารสาร มจร อุบลปริทรรศน์*, 6(3), 405-420.
- สุขุม เฉลยทรัพย์. (2565). *ครอบครัวไทยในยุคโควิด-19*. สืบค้น 15 ตุลาคม 2565, จาก <https://kuza.me/TblfK>
- สำนักงานกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว. (2562). *ชุดความรู้ครอบครัวเข้มแข็งตามมาตรฐานครอบครัวเข้มแข็งห้าด้าน*. กรุงเทพฯ: กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์.
- อายดา เจียพลอย. (2563) ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการสร้างจิตอาสาเยาวชนไทย กรณีศึกษาโครงการ Hello massage โรงเรียนถนนหักพิทยาคม จังหวัดบุรีรัมย์. *วารสารศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี*, 8(3), 40-51.
- องค์การบริหารส่วนตำบลสำเภาล่ม. (2565). *ข้อมูลหมู่บ้าน*. สืบค้น 20 มีนาคม 2565, จาก <https://www.samphaolom.go.th/?page=main&id=3>
- Grothberg, E. (1995). *A Guide to Promoting Resilience in Children: Strengthening the Human Spirit. Early Childhood Development: Practice and Reflections*, v. 8. The Hague-NO: Bernard Van Leer Foundation.

บทบาทการจัดการความตายให้ศพผู้ป่วยยากไร้และไร้ญาติ
ของมูลนิธิไม่แสวงหากำไรแห่งหนึ่งในกรุงเทพมหานคร*

THE ROLE OF A NON-PROFIT FOUNDATION IN MANAGING POST-MORTEM
DISPOSITION OF DESTITUTE UNACCOMPANIED PATIENTS
IN BANGKOK METROPOLIS AREA

จิตินันท์ ผิวนิล, ณัฐพร ชัยชาญ, ญาภา ทาริกุล

Titinan Pewnil, Natthabhorn Chaichan, Yapa Harikul

มหาวิทยาลัยรามคำแหง

Ramkhamhaeng University

Corresponding Author E-mail: titinan@rumail.ru.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาบทบาทการจัดการความตายให้ศพผู้ป่วยยากไร้และไร้ญาติของมูลนิธิแห่งหนึ่งในกรุงเทพมหานคร การศึกษานี้ใช้การวิจัยเชิงคุณภาพด้วย 3 วิธีก็คือ 1. การศึกษาเอกสาร 2. การสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 5 ท่าน และ 3. การสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม ดำเนินการเก็บข้อมูลระหว่างเดือนสิงหาคม 2563 ถึงเดือนมกราคม 2564

ผลการวิจัยพบว่า มูลนิธิมีบทบาทสำคัญในการจัดการความตายของศพผู้ป่วยยากไร้และผู้ป่วยไร้ญาติที่เสียชีวิตจากการรักษาพยาบาลในโรงพยาบาลในเขตกรุงเทพมหานคร โดยมูลนิธิมีบทบาทสำคัญนับตั้งแต่การดูแลศพ การเป็นผู้ระดมทุนในการจัดงานศพ การเป็นผู้ประสานงานดำเนินการพิธีทางศาสนา โดยบทบาทดังกล่าวสะท้อนถึงสิ่งสำคัญคือการทำหน้าที่ลดความเหลื่อมล้ำในการจัดการความตายให้ศพของกลุ่มเปราะบางทางสังคม ผ่านการสวมบทบาทความเป็นญาติเสมือนให้กับศพของผู้ป่วย ผลการศึกษาชี้ให้เห็นความจำเป็นต่อการพัฒนานโยบายที่เกี่ยวข้องกับการจัดการความตายของประชากรกลุ่มเปราะบางที่ถูกจำกัดด้วยเงื่อนไขทางเศรษฐกิจและสังคมที่อาจมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นในเขตกรุงเทพมหานคร

คำสำคัญ: การจัดการความตาย; ผู้ป่วยยากไร้; ญาติเสมือน; มูลนิธิไม่แสวงหากำไร; ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่

Abstract

This research article aimed to investigate the role of death management for the bodies of indigent and destitute patients by a foundation in Bangkok, Thailand, conducted by qualitative research approach utilizing three methods: 1. documentary research, 2. semi-structured interviews with five key informants, and 3. participatory and non-participatory observation. Data were collected between August 2020 and January 2021.

Results were that the foundation played an essential role in post-mortem management of impoverished unattended patients in hospitals. The foundation took charge of the patients, raised funds for funeral arrangements, and coordinated religious ceremonies. In this way, death management for a socially vulnerable group reduced inequalities by assuming the role of surrogate family. These findings underlined the need for developing relevant death management policies for underprivileged inhabitants constrained by economic and social conditions with increasing numbers in the Bangkok Metropolitan Area.

Keywords: Death Management; Destitute Patients; Surrogate Family; Non-Profit Foundation; Altruism

บทนำ

ปัญหาเรื่องการจัดการศพไร้ญาตินั้นมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นในหลายประเทศรวมถึงในประเทศไทยด้วย เช่น ปัญหาเรื่องพื้นที่และงบประมาณในการจัดการศพ (ณัฐธิดา ศรีนาค, 2563) จากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 การเปลี่ยนแปลงทางประชากรและสังคมที่พบว่า ขนาดครอบครัวเล็กลง การอยู่ตัวคนเดียวมากขึ้นและมีการเสียชีวิตตามลำพังเพิ่มขึ้นในหลายประเทศ ทำให้ผู้คนเริ่มเกิดความวิตกกังวลต่อการจัดการศพของตนเองหากไม่มีญาติในการจัดการดูแล (Hernández & Meneses, 2023; Selman et al., 2021) ทั้งนี้ พื้นฐานสังคมและวัฒนธรรมไทยนั้นให้ความสำคัญกับระบบครอบครัวและเครือญาติ การจัดการความตายของบุคคล ส่วนใหญ่จึงเป็นหน้าที่หลักของคนในครอบครัว โดยหน้าที่ดังกล่าว ได้มีข้อกำหนดตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1649 ระบุถึงบทบาทหน้าที่ของทายาทผู้เสียชีวิตต่อการจัดการศพนั้นด้วย นอกจากนี้ในแง่ของความรู้สึกของบุคคล ข้อมูลจากงานวิจัยพบว่า คนไทยส่วนใหญ่ในช่วง

ระยะท้ายของชีวิตส่วนใหญ่มักต้องการการได้อยู่กับครอบครัว และการกลับไปตายที่บ้าน (วัลภา คุณทรงเกียรติ, 2558)

กรุงเทพมหานคร มีประชากรตามทะเบียนราษฎรกว่า 5.49 ล้านคน มีผู้ย้ายถิ่นเข้ามากกว่าปีละ 2.87 แสนราย (สำนักบริหารการทะเบียน กรมการปกครอง, 2566) และจากสถิติสาธารณสุขของประเทศไทย พบว่า กรุงเทพมหานครเป็นภูมิภาคหนึ่งที่มีอัตราการตายของประชากรสูงเมื่อเทียบกับภูมิภาคอื่น ๆ และมีแนวโน้มอัตราการตายเพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง (กระทรวงสาธารณสุข, 2566) ภายใต้ความเป็นเมืองที่เป็นศูนย์กลางในทุกด้าน รวมถึงด้านการแพทย์และสาธารณสุขทำให้ในปี พ.ศ. 2565 กรุงเทพมหานครมีผู้เสียชีวิตในโรงพยาบาลกว่า 31,937 ราย หรือคิดเป็นร้อยละ 63.8 ของการตายทั้งหมด การจัดการความตายในเขตเมืองโดยเฉพาะกรุงเทพมหานครนั้นนับเป็นเรื่องที่ทำนายในหลายแง่มุมด้วยความซับซ้อนเชิงพื้นที่ วิถีชีวิตของผู้คน และการมีอยู่ของกลุ่มผู้ย้ายถิ่นทั้งจากต่างจังหวัดและต่างประเทศ การนําร่างผู้เสียชีวิตกลับสู่ภูมิลำเนาจึงมีข้อจำกัดจากเงื่อนไขปัจจัยทางเศรษฐกิจที่เป็นค่าใช้จ่ายในการดำเนินการ รวมถึงเงื่อนไขทางสังคมที่การขนส่งเดินทางของศพนั้นที่ต้องอาศัยการรูปแบบการจัดการโดยเฉพาะ ข้อจำกัดดังกล่าวทำให้ศพผู้ป่วยถูกเปลี่ยนสถานภาพเป็นศพผู้ป่วยยากไร้ ซึ่งเป็นศพของผู้ป่วยที่เสียชีวิตในโรงพยาบาลที่มีสถานะยากจน ผ่านการกำหนดโดยนักสังคมสงเคราะห์ของโรงพยาบาลที่ผู้ป่วยเข้ารับการรักษา ในขณะที่บางศพนั้นมีสถานะเป็นศพผู้ป่วยไร้ญาติ ซึ่งหมายถึงศพของผู้ป่วยที่เสียชีวิตในโรงพยาบาลและไม่มีญาติมาติดต่อรับศพภายใน 15 วันตามข้อกำหนดของโรงพยาบาลบางกรณีอาจเรียกว่าเป็นศพผู้ป่วยไม่มีญาติ

หลายโรงพยาบาลจะมีมาตรการเกี่ยวกับการดูแลผู้ป่วยยากไร้หรือผู้ป่วยที่ถูกทอดทิ้ง โดยจะได้รับการดูแลตามมาตรฐานการรักษาพยาบาล มีการประสานงานกับหน่วยงานสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ และเมื่อมีกรณีเสียชีวิต โรงพยาบาลบางแห่งจะมีการรับบริจาคเพื่อจัดการร่างของผู้ป่วยเหล่านั้นเมื่อเสียชีวิต ซึ่งอาจมีคำเรียกที่แตกต่างกันไป อาทิเช่น ศพนิรนาม ศพไร้ญาติ ศพผู้ป่วยยากไร้ ศพอนาถา ซึ่งโดยส่วนใหญ่โรงพยาบาลจะประสานงานให้กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องซึ่งมักเป็นกลุ่มมูลนิธิต่าง ๆ เข้ามาเป็นผู้ดำเนินการจัดการศพเหล่านั้นต่อไป (ภาวิกา ศรีรัตนบัลล์, 2566) อย่างไรก็ตาม คำว่าศพไร้ญาติ จึงถูกมองในลักษณะเชิงลบ แต่ก็เป็นสิ่งที่คนไทยคุ้นชิน หากแต่ในปัจจุบันความเป็นศพยากไร้อาจมีความเด่นชัดมากขึ้นโดยเฉพาะในพื้นที่เมืองใหญ่อย่างกรุงเทพมหานคร เนื่องจากการตายของบุคคลนั้นไม่อาจใช้ระบบครอบครัวและเครือญาติในการจัดการได้เพียงอย่างเดียวอีกต่อไป แต่ยังมีต้นทุนทางเศรษฐกิจในหลายประการ กระบวนการจัดการต่อศพขององค์กร และหน่วยต่าง ๆ ในสังคม จึงมีส่วนสำคัญอย่างยิ่งในการลดสถานะความไร้ญาติของศพลงไป การวิจัยครั้งนี้ จึงเลือกศึกษาบทบาทการจัดการศพ

ขององค์กรที่มีส่วนสำคัญในการจัดการร่างผู้เสียชีวิต (Body Disposal) ซึ่งสะท้อนภาพการจัดการความตายของคนในฐานะของที่ไม่ใช่ญาติตามแบบแผนวัฒนธรรมดั้งเดิม

การจัดการความตายของศพยากไร้และไร้ญาติสามารถอธิบายผ่านแนวคิดทางสังคมวิทยาว่าด้วยความตายที่มองว่าการตายและความตายไม่ใช่เรื่องของบุคคลแต่เป็นเรื่องของสังคม โดยสถาบันทางสังคมต่าง ๆ มีหน้าที่ในการจัดการความตายของบุคคล (ภาวิกา ศรีรัตนบัลล์, 2566) นอกจากนี้ การกำหนดสถานะของผู้ป่วยที่เสียชีวิตในโรงพยาบาลให้กลายเป็นศพผู้ป่วยยากไร้และผู้ป่วยไร้ญาติ ยังสะท้อนแนวคิดแพทยานุวัตร (Medicalization) ได้เป็นอย่างดี โดยแสดงให้เห็นบทบาทของกระบวนการทางแพทย์ที่ทำให้บุคคลมีแนวโน้มต้องเข้ารับรักษาตัวและเสียชีวิตในโรงพยาบาลรวมถึงภายหลังการเสียชีวิต กระบวนการทางการแพทย์ยังมีบทบาทสำคัญต่อการจัดการศพด้วย (Walter, 2020) รวมถึงแนวคิดเรื่องความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ (Altruism) ที่นักสังคมวิทยาและมานุษยวิทยาอธิบายว่าเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นจากสังคมและวัฒนธรรม แม้พื้นฐานจะมาจากภายในจิตใจมนุษย์ แต่การแสดงออกนั้นไม่ได้เกิดขึ้นโดยสัญชาตญาณ ความเอื้อเฟื้อของมนุษย์เป็นสำนึกที่ต้องแสดงออกมาตามหน้าที่ ผ่านการแสดงออกที่เป็นรูปธรรมและมีเป้าหมายที่ต้องการจะให้เกิดความสมบูรณ์เพิ่มแก่คนอื่น (Wuthnow, 1993; Wittek & Bekkers, 2015; นฤพนธ์ ดั้ววิเศษ, 2554) ซึ่งกิจกรรมการจัดการศพยากไร้และไร้ญาติก็นับเป็นกิจกรรมของคนในสังคมที่แสดงถึงความเอื้อเฟื้อทางสังคมอย่างชัดเจน

การวิจัยครั้งนี้เป็นกรณีศึกษาบทบาทการทำงานของมูลนิธิไม่แสวงหากำไรแห่งหนึ่งในกรุงเทพมหานคร ที่ดำเนินการระดมทุนและบริหารจัดการเกี่ยวกับกระบวนการจัดการศพผู้ป่วยที่ยากไร้ ศพไม่มีญาติ และศพที่ญาติมอบให้ทางมูลนิธิฯ ดำเนินการแสดงให้เห็นภาพการจัดการศพในกลุ่มเปราะบางของสังคมในเขตกรุงเทพมหานครที่คาดว่าจะมีจำนวนเพิ่มสูงขึ้นในอนาคต จากการเปลี่ยนแปลงทางโครงสร้างประชากรการเป็นสังคมสูงวัย ภาวะการตายในโรงพยาบาล รวมถึงแรงบีบคั้นทางเศรษฐกิจที่ทำให้ต้นทุนการจัดการศพของกลุ่มคนเหล่านี้มีมากขึ้นและทำให้เกิดความยากลำบากในการจัดการศพที่ยากขึ้น องค์ความรู้นี้อาจเป็นส่วนหนึ่งของการทำความเข้าใจสภาพสังคมในบริบทเกี่ยวกับการตายและความตาย รวมถึงการเป็นประโยชน์ในการประยุกต์ใช้เชิงนโยบายด้านการจัดการศพในสังคมไทยได้ต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาบทบาทการจัดการความตายให้ศพผู้ป่วยยากไร้และไร้ญาติของมูลนิธิแห่งหนึ่งในกรุงเทพมหานคร

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบการวิจัย

เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้เทคนิคการวิจัยเอกสาร เทคนิคการสัมภาษณ์ และการสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม ดำเนินการวิจัยระหว่างเดือนสิงหาคม พ.ศ. 2563 ถึงเดือน มกราคม พ.ศ. 2564

2. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ 1. การสัมภาษณ์เชิงลึกบุคลากรระดับบริหารของมูลนิธิ 1 ท่าน โดยสัมภาษณ์ในประเด็นภาพรวมการจัดการศพของมูลนิธิ 2. การสัมภาษณ์เชิงลึกเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานการรับบริจาคของมูลนิธิ 1 ท่าน ในประเด็นเกี่ยวกับรูปแบบการรับบริจาคและกิจกรรมวันงานฌาปนกิจศพ 3. การสัมภาษณ์เชิงลึกเจ้าหน้าที่วัด 1 ท่าน โดยสัมภาษณ์ประเด็นขั้นตอนพิธีกรรมการจัดการศพและงานฌาปนกิจ 4. การสัมภาษณ์เชิงลึกตัวแทนผู้เข้าร่วมงานฌาปนกิจศพเป็นประจำ 1 ท่าน โดยเป็นการสัมภาษณ์ประเด็นทัศนคติ ความเชื่อ และความรู้สึกเกี่ยวกับการจัดการศพผู้ยากไร้และศพไร้ญาติ และ 3. การสังเกตการณ์ ผู้วิจัยใช้การสังเกตการณ์กระบวนการจัดการร่างผู้เสียชีวิตและสถานที่ในการเก็บศพ การศึกษาดูงานสำนักงานมูลนิธิ และวัดที่จัดงานฌาปนกิจศพ การเข้าร่วมในพิธีกรรมการจัดการศพและงานฌาปนกิจศพตลอดกิจกรรม

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แนวคำถามกึ่งโครงสร้าง และแบบสังเกตการณ์แบบกึ่งโครงสร้าง

4. การรวบรวมข้อมูล

การเก็บข้อมูลต่าง ๆ ประกอบด้วย 1. การวิจัยเอกสาร ผู้วิจัยใช้ข้อมูลจากเอกสาร ข้อมูลสถิติ รูปภาพ เว็บไซต์ และวิดีโอ สำหรับข้อมูลประเภทเอกสารประกอบเอกสารสำคัญคือ เอกสารรายงานการศึกษาของบุคลากรในมูลนิธิ ข้อมูลสถิติศพ สถิติการบริจาค ภาพกิจกรรมงานวันงานฌาปนกิจศพ ข้อมูลในเว็บไซต์ และเพจเฟซบุ๊กของมูลนิธิ ข้อมูลวิดีโอที่เกี่ยวข้อง จากการเผยแพร่ผ่านเว็บไซต์ยูทูบจำนวน 2 วิดีโอ ซึ่งเป็นวิดีโอพิธีการและโครงการฌาปนกิจศพผู้ยากไร้ ศพไม่มีญาติและศพที่ญาติมอบให้มูลนิธิฯ ดำเนินการ 2. การสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

5. การวิเคราะห์ข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้การตรวจสอบข้อมูลด้วยการตรวจสอบแบบสามเส้า (Data Triangulation) และสรุปผลข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหาสำคัญ (Content Analysis) โดยใช้วิธีการวิเคราะห์เปรียบเทียบแบบแผนที่เหมือนกัน (Method Of Agreement) (เบญจา ยอดดำเนิน แอ้ตติกัจ และกาญจนา ตั้งชลทิพย์, 2552) เพื่อสรุปแบบแผนบทบาท

ของมูลนิธิจากชุดข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูลวิธีการต่าง ๆ ประกอบกัน สำหรับกระบวนการจริยธรรมการวิจัย ผู้วิจัยได้ชี้แจงให้กลุ่มตัวอย่างได้รับทราบรายละเอียดเกี่ยวกับที่มาและวัตถุประสงค์ในการทำวิจัย รายละเอียดขั้นตอนต่าง ๆ ที่จะต้องปฏิบัติหรือได้รับการปฏิบัติ และผู้วิจัยได้ขออนุญาตกลุ่มตัวอย่างก่อนดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล ข้อมูลการบันทึกเสียงและภาพที่เกี่ยวข้องใช้เพื่อการวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัยเท่านั้น โดยไม่มีการเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลของหน่วยงานและกลุ่มตัวอย่างแต่อย่างใด

ผลการวิจัย

จากการศึกษาเอกสารและการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม ผู้วิจัยสามารถวิเคราะห์ผลการศึกษาดังกล่าวพบว่าการจัดการความตายให้ศพผู้ป่วยยากไร้และไร้ญาติของมูลนิธิแห่งหนึ่งในกรุงเทพมหานคร ได้เป็นประเด็นดังต่อไปนี้

1. บทบาทในการจัดการศพผู้ป่วยที่เสียชีวิต ที่มาของการเข้ามามีบทบาทในการจัดการศพของมูลนิธินั้น เกิดขึ้นจากการเล็งเห็นปัญหาที่เกิดขึ้นของโรงพยาบาลและหน่วยที่รักษาพยาบาลผู้ป่วยซึ่งตั้งอยู่ในบริเวณใกล้เคียงกัน 3 แห่ง และประสบปัญหาเรื่องการจัดการศพผู้ป่วยยากไร้และศพผู้ป่วยไร้ญาติ มูลนิธิจึงได้ก่อตั้งขึ้นเพื่อเข้ามาช่วยเป็นผู้ดำเนินการในประเด็นดังกล่าว ซึ่งบทบาทสำคัญในส่วนแรก คือ บทบาทในประสานงานการจัดการศพที่ส่งมอบมาจากทางโรงพยาบาล การทำความสะอาดร่างกาย การแต่งตัวศพ การเขียนชื่อและผูกป้ายชื่อมือ การเคลื่อนย้ายศพไปยังห้องบริการผู้วายชนม์ การฉีดยาทางการแพทย์ด้วยความยินยอมจากญาติ (กรณีเป็นศพที่มีญาติ) ในส่วนของศพผู้ป่วยยากไร้หรือศพของผู้ที่มีรายได้น้อยไม่สามารถรับศพไปดำเนินการตามพิธีทางศาสนาได้ ญาติสามารถมอบศพให้ทางมูลนิธิดำเนินการตามโครงการฅาปนกิจศพผู้ป่วยยากไร้ของมูลนิธิต่อไป จากข้อมูลการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่มูลนิธิ พบว่า ผู้ป่วยที่เสียชีวิตเป็นศพที่ไม่สามารถจัดงานฅาปนกิจศพได้เอง เนื่องจากความยากไร้ การไม่มีญาติ รวมถึงความไม่สะดวกในการเดินทางเนื่องจากศพมีภูมิลำเนา ครอบคลุม หรือญาติพิน้องในต่างจังหวัด ทางมูลนิธิจึงริเริ่มโครงการสงเคราะห์ช่วยเหลือญาติผู้ตายที่ขาดแคลนทุนทรัพย์ หรือศพไม่มีญาติด้วยการงานฅาปนกิจศพไม่มีญาติ เพื่อเป็นการแบ่งเบาภาระญาติ และเพื่อให้ผู้เสียชีวิตได้รับการปฏิบัติตามหลักธรรมมาภิบาลที่ดีตามพิธีทางศาสนา โดยจะจัดงานดังกล่าวทุก 3-4 เดือน (จัดงาน 4 ครั้งต่อปี) โดยจะนำศพเหล่านั้นเก็บรักษาไว้ในห้องผู้วายชนม์เพื่อรวบรวมไว้จนถึงกำหนดการจัดงานฅาปนกิจ

2. บทบาทในการระดมทุนจากการรับบริจาคเพื่อใช้ในการจัดพิธีฅาปนกิจ จากผลการศึกษาจากการจัดการศพแล้ว หน้าที่หลักที่สำคัญอย่างยิ่งของมูลนิธิคือการระดมทุน ผ่านการรับบริจาคจากผู้ศรัทธา แต่แรกเริ่มส่วนใหญ่เป็นการบริจาคโดยบุคคลและ

ผู้ให้บริการในหน่วยงานและโรงพยาบาลที่เกี่ยวข้องกับผู้ป่วยที่เสียชีวิต ต่อมามูลนิธิมีรับบริจาคจากประชาชนโดยทั่วไปมากขึ้นทำให้มียอดการบริจาคสูงกว่าค่าใช้จ่ายในการจัดงานฌาปนกิจในแต่ละครั้ง ซึ่งจะมีต้นทุนในการจัดการอยู่ที่ประมาณครั้งละ 65,000-80,000 บาท ขึ้นกับจำนวนศพและโลงศพ ซึ่งรายละเอียดคือ 1. ค่าเมรุเผาศพ (ต่อ 1 โลงศพ) จำนวน 3,500 บาท 2. ปัจจัยถวายพระ จำนวน 3,700 บาท 3. ค่าอาหาร และของถวายพระ จำนวน 15,000 บาท 4. ค่าพนักงานของวัด จำนวน 3,000 บาท และ 5. ค่าอื่น ๆ อย่างไรก็ตาม จากสถิติยอดการบริจาค และการดำเนินการของมูลนิธิฯ ที่ผ่านมานั้น พบว่ามียอดการบริจาคสูงกว่ายอดการใช้จ่าย ทำให้ทางมูลนิธิฯ มีเงินคงเหลือจำนวนหนึ่ง ซึ่งยอดการบริจาคที่เหลือจากการจัดงานฌาปนกิจนี้ ทางมูลนิธิฯ ได้นำไปสร้างเมรุ และศาลาธรรมสังเวช เพื่อเป็นสาธารณกุศลแก่ชุมชนตามวัตถุประสงค์ของผู้บริจาค โดยกำหนดวงเงินไว้คือ วงเงินสร้างเมรุแห่งละ 600,000 บาท และวงเงินสร้างศาลาธรรมสังเวชแห่งละ 400,000 บาท โดยเน้นการสร้างให้กับชุมชนที่ห่างไกลและไม่มี โดยอาศัยหลักการประหยัดและยั่งยืน ทั้งนี้ จากการสัมภาษณ์ผู้ร่วมงานฌาปนกิจท่านหนึ่งให้ความเห็นว่า มูลนิธิถือว่าเป็นตัวหลักเลยของการทำพิธีนี้ ซึ่งเขาทำมานานแล้ว เปิดเผยข้อมูลจำนวนศพ ยอดเงินบริจาคก็ตรวจสอบได้ มีการประชาสัมพันธ์กิจกรรมตลอด ทำให้น่าเชื่อถือว่าเงินที่บริจาค่นั้นนำไปใช้ประโยชน์จริง ๆ ซึ่งจากความเห็นดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า บทบาทการดำเนินการของมูลนิธิด้านการระดมทุนบริจาค่นั้นมีความโปร่งใสและเป็นที่เชื่อถือยอมรับของผู้บริจาค

3. บทบาทการเป็นญาติเสมือนผ่านพิธีกรรมงานฌาปนกิจบทบาทต่อมาของมูลนิธิฯ ในการจัดการศพผู้ป่วยยากไร้และศพผู้ป่วยไร้ญาติ และศพที่ญาติมอบให้มูลนิธิดำเนินการ นอกจากจะเป็นไปตามกระบวนการทางกฎหมายและการแพทย์แล้ว มูลนิธิยังให้ความสำคัญกับการดำเนินการตามขั้นตอนพิธีกรรมทางศาสนาโดยการการจัดงานฌาปนกิจ บทบาทในส่วนนี้ มูลนิธิฯ จะประสานความร่วมมือกับวัดเป็นสำคัญ โดยมูลนิธิมีกำหนดให้จัดพิธีกรรมภายใต้หลักความประหยัดและกระชับเวลาเนื่องจากข้อจำกัดของมูลนิธิที่ต้องดำเนินการในวันและเวลาราชการ แต่พิธีกรรมดังกล่าวก็ยังคงคำนึงถึงองค์ประกอบพิธีกรรมทางศาสนาอย่างครบถ้วน สำหรับขั้นตอนกิจกรรมงานฌาปนกิจนี้จะจัดขึ้นในเวลาประมาณ 10.00-13.00 น. โดยส่วนใหญ่จะจัดงานในวันพฤหัสบดีในวันและเวลาราชการ เริ่มต้นจากเวลา 10.30 น. เป็นการสวดพุทธมนต์โดยพระ 10 รูป ต่อมาเวลา 11.00 น. เป็นการทำบุญเลี้ยงพระเพล ในกิจกรรมส่วนนี้ ทางมูลนิธิและวัดจะอนุญาตให้ผู้เข้าร่วมงานร่วมรับประทานอาหารได้หลังจากถวายเพลเล็กน้อยเพื่อกระชับเวลาโดยมีเวลาในการรับประทานอาหารประมาณ 30 นาที จากนั้น เวลา 12.00 น. เป็นการสวดพระอภิธรรมจากพระ 4 รูป และในเวลา 12.30 น. จะเป็นการฌาปนกิจศพมีการสวด

บังสุกุลและสวดหน้าไฟโดยพระ 4 รูป จึงนับว่าเสร็จสิ้นพิธีกรรมฌาปนกิจสำหรับเจ้ากระดูกมุนิจะนำกระดูกไปลอยอังคารในวันถัดไป

จากการสังเกตการณ์อย่างมีส่วนร่วมและการสัมภาษณ์กลุ่มผู้เข้าร่วมงาน พบว่าผู้เข้าร่วมงานบางท่านเห็นว่ามุนิเปรียบเสมือนเป็นญาติหลักของศพผู้เสียชีวิตที่เป็นเจ้าภาพในการดำเนินการต่าง ๆ และเป็นส่วนช่วยให้เกิดกิจกรรมการร่วมบุญของคนที่มาร่วมงานทั้งในลักษณะของการบริจาคเงิน การมาร่วมพิธีศพ การช่วยแบกโลงศพขึ้นสู่เมรุ โดยผู้เข้าร่วมงานท่านหนึ่งระบุว่า พี่มาร่วมงานตลอด เพราะที่ทำงานอยู่ใกล้ ๆ นี้ ถ้าเห็นประกาศแล้วไม่ติดงานอะไรก็จะมาตลอด เพราะมองว่าการมาช่วยงานศพไว้ญาตินั้นเหมือนเรามาช่วยเป็นญาติให้เขา ยังมีศพเด็ก ๆ เด็กเล็ก ๆ เรารู้สึกว่าเขาเป็นเหมือนลูกหลานเราอยากมาช่วยทำบุญส่งเขาไปภพภูมิที่ดี นอกจากนี้ เจ้าหน้าที่มุนิยังกล่าวว่า เวลาที่กำหนดการจัดงานศพนี้เป็นเรื่องที่ดีที่ทุกคนในหน่วยงานพร้อมใจกันทำ ทุกคนเต็มใจมาด้วยใจ เหมือนได้มาทำบุญช่วยเขา มาเป็นญาติให้เขา สิ่งเหล่านี้สะท้อนภาพบทบาทความเป็นญาติเสมือนให้กับศพไว้ญาติได้อย่างเด่นชัด

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการศึกษาครั้งนี้ชี้ให้เห็นว่าการแพทย์สมัยใหม่และโรงพยาบาลมีอิทธิพลสำคัญต่อการจัดการความตายมากขึ้นในสังคมสมัยใหม่ สอดคล้องกับแนวคิดของ Walter (2020) จากเดิมเมื่อบุคคลเจ็บป่วยจะรักษาพยาบาลที่บ้านและเมื่อเสียชีวิตครอบครัวหรือชุมชนซึ่งเป็นกลุ่มปฐมภูมิที่เกี่ยวข้องจะเป็นผู้ดำเนินการจัดการศพให้ผู้ตาย (โกมาตร จึงเสถียรทรัพย์ และราตรี ปิ่นแก้ว, 2550) แต่ในการศึกษาครั้งนี้ พบว่า ผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการจัดการความตายให้ศพผู้ป่วยยากไร้และไร้ญาติในเขตกรุงเทพมหานครกลับเป็นกลุ่มทุติยภูมิทางสังคมนั่นคือมุนิ บุคลากรในโรงพยาบาล รวมถึงผู้บริจาคหน่วยซึ่งมุนิในฐานะผู้มีบทบาทนำในการดำเนินการดังกล่าว ได้สร้างบทบาททั้งในมิติทางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมได้เป็นอย่างดี ซึ่งการดำเนินการของมุนิแห่งนี้คล้ายกับที่มุนิอื่นในประเทศไทยที่มีบทบาทในการจัดการศพนิรนามที่คำนึงถึงหลักกฎหมายและประเพณีควบคู่กัน (Pholpanga et al., 2011) หากพิจารณาถึงเส้นทางการเดินทางของศพผู้ป่วยยากไร้และศพผู้ป่วยไร้ญาติ จากการเป็นผู้ป่วยในโรงพยาบาลสู่การเปลี่ยนสภาพเป็นศพในพิธี มุนิมีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งต่อกระบวนการขั้นตอนที่เข้ามาแทรกแซงในการจัดการกับร่างผู้เสียชีวิตที่สร้างการเปลี่ยนแปลงเชิงวัตถุให้แก่ศพทั่วไปจากสิ่งที่มีสถานะไม่มีความสำคัญทางสังคมกลายเป็นวัตถุตัวแทนของการสร้างกุศล โดยศพถูกเปลี่ยนเป็นสะพานบุญให้แก่ผู้มีจิตศรัทธาผ่านการบริจาคและเข้าร่วมพิธีกรรมฌาปนกิจ ส่วนมุนิก็มีบทบาทสำคัญของการเป็นผู้อำนวยการสร้างสะพานบุญดังกล่าว ทั้งนี้ หากพิจารณา

บทบาทดังกล่าวของมูลนิธิที่ยังสามารถดำรงอยู่ได้อย่างต่อเนื่อง ส่วนหนึ่งเป็นเพราะพื้นฐานความเชื่อของสังคมและวัฒนธรรมไทยที่ให้ความสำคัญกับการจัดพิธีศพ เพื่อเป็นการยืนยันการเปลี่ยนสถานภาพทางสังคมของบุคคลที่เสียชีวิตไปแล้ว และเป็นการอุทิศส่วนกุศลผ่านศาสนพิธีเพื่อให้ผู้ตายไปสู่ภพภูมิที่ดี (สรายุทธ ยะหะกร, 2555) ผู้ที่เข้ามาช่วยเหลือการจัดงานศพให้กับผู้ยากไร้หรือศพไร้ญาติจึงสะท้อนแนวคิดการร่วมกันทำบุญช่วยเหลือผู้อื่น (ศพ) เพื่อส่งผลบุญให้ทั้งกับผู้เสียชีวิตและสะสมบุญให้แก่ตนเองด้วย กระบวนการของมูลนิธิแสดงให้เห็นการทำหน้าที่ทางสังคม และสะท้อนการแก้ปัญหาของโครงสร้างสังคมและสวัสดิการของรัฐที่ไม่สามารถดูแลการจัดการศพของทุกกลุ่มประชากรได้อย่างทั่วถึง แม้จะมีการจัดการดูแลผู้ป่วยยากไร้ หรือเงินสนับสนุนการฌาปนกิจ หากแต่ผู้ป่วยที่เสียชีวิตมีอาจจัดการความตายของตนเองได้และจำเป็นต้องอาศัยผู้ที่ยังมีชีวิตอยู่เป็นผู้จัดการ กรณีผู้ที่ไม่มีญาติหรือมีข้อจำกัดในการจัดการดังกล่าว มูลนิธิจึงกลายเป็นหน่วยทางสังคมที่มีบทบาทสำคัญในการจัดการแก้ไขปัญหาและเป็นศูนย์รวมคนในสังคมให้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศพผ่านการบริจาคและมีส่วนร่วมในพิธีกรรม

อย่างไรก็ตาม หากวิเคราะห์ถึงบทบาทการจัดการความตายผู้ป่วยยากไร้โดยมูลนิธิสะท้อนให้เห็นมิติความเหลื่อมล้ำและความไม่เท่าเทียมของระบบสุขภาพ ในด้านหนึ่งอาจมองว่าเป็นความโชคดีของผู้ป่วยยากไร้หรือบุคคลที่ไร้ญาติที่ได้เข้ามารับการรักษาในโรงพยาบาล มีผู้ดูแลจนกระทั่งเสียชีวิต และหลังจากเสียชีวิตแล้วยังมีหน่วยงานคือ มูลนิธิเข้ามาดูแลจนสิ้นสุดกระบวนการการตายและความตายอย่างสมบูรณ์ แต่ในอีกด้านหนึ่งกลับชี้ให้เห็นว่าการจัดการความตายในกลุ่มประชากรเหล่านี้มีข้อจำกัดในการดำเนินการผ่านระบบสวัสดิการของรัฐที่เกี่ยวข้องกับความตาย หรือข้อจำกัดทางเศรษฐกิจสังคมของศพผู้ยากไร้ที่ยังคงมีญาติพี่น้องแต่ไม่สามารถจัดการด้วยตนเองได้ ดังนั้นหากเชื่อมโยงสู่ฐานคิดเรื่องการสร้างความเป็นธรรมทางสุขภาพไม่ว่าจะเป็นในแนวตั้ง (Vertical Equity) และความเป็นธรรมในแนวนอน (Horizontal Equity) (พลเดช ปิ่นประทีป, 2562) อาจต้องคำนึงถึงเรื่องสุขภาพภายหลังการเสียชีวิตด้วย เพื่อให้ประชาชนสามารถเข้าถึงบริการและระบบบริการต่าง ๆ ได้อย่างเท่าเทียมกันในทุกพื้นที่และทุกกลุ่มประชากร

บทบาทสำคัญของมูลนิธิในการจัดการความตายในการศึกษารุ่นนี้ คือ บทบาทความเป็นญาติเสมือน สิ่งนี้สะท้อนประเด็นความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ของคนในสังคมสมัยใหม่ที่ยังให้ความสนใจกับสิ่งรอบตัวในสังคม สอดคล้องกับงานศึกษาของ Gualda (2022) ที่พบว่าการมีส่วนร่วมทางสังคมผ่านความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ทางสังคม (Altruism) รวมถึงความรับผิดชอบต่อสังคมร่วมกันจะช่วยให้คุณภาพชีวิตของสังคมร่วมสมัยดีขึ้นได้ เช่นเดียวกับงานของ Wittek & Bekkers (2015) ที่อธิบายพฤติกรรมเอื้อสังคม (Prosocial

Behaviour) นั้นเกิดขึ้นผ่านเครือข่ายทางสังคมของผู้คนในสังคม โดยสังคมไทยให้ความสำคัญกับบทบาทของครอบครัวและเครือญาติในทุกกิจกรรมของชีวิตตั้งแต่เกิดจนกระทั่งวาระท้ายของชีวิต สังคมไทยมีคติการนับญาติที่หลากหลาย ไม่ได้จำกัดแค่ญาติสายเลือดหรือญาติที่เกิดจากการแต่งงานเท่านั้น แต่ยังมีญาติขยายวงหรือญาติสมมติ ซึ่งหมายถึงบุคคลที่ไม่ใช่ญาติโดยตรง แต่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิด เปรียบเสมือนญาติเนื่องมาจากความจำเป็น ภาวะในการติดต่อ ธุรกิจ การงาน หรือความผูกพันส่วนตัว เช่น เพื่อน เพื่อนร่วมสถาบัน เพื่อนตาย โครงสร้างความเป็นญาติเหล่านี้ สะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญของญาติในสังคมไทย ญาติมีบทบาทสำคัญ มีสิทธิ หน้าที่ และความผูกพันต่อกัน ดังนั้น การเป็นผู้ไร้ญาติ จึงอาจถือว่าเป็นสิ่งที่ไม่ปกติในสังคมไทย (สนิท สมัครการ, 2539)

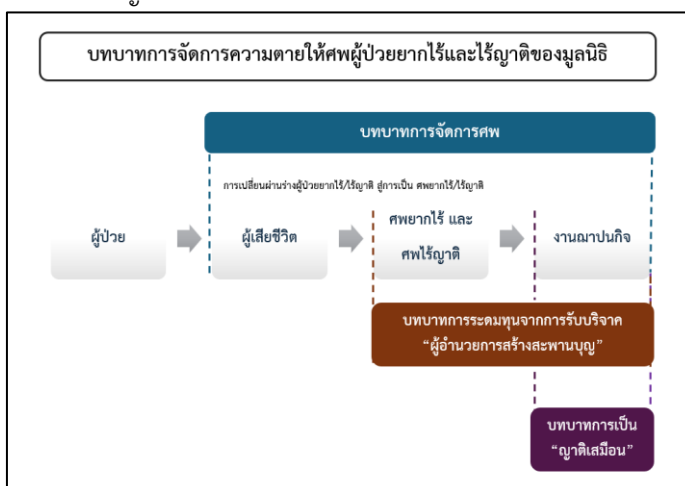
ความเป็นญาติเสมือนเป็นแนวคิดที่ผ่านการขัดเกลาทางสังคมที่สถาบันต่าง ๆ ในสังคมไทยนั้นปลูกฝังให้เกิดเจตคติ และความเชื่อเกี่ยวกับความเป็นครอบครัว โดยความสัมพันธ์ระหว่างญาติพี่น้องวางอยู่บนพื้นฐานของความช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เป็นการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ โดยผลัดกันเป็นผู้ให้และผู้รับ เป็นความซับซ้อนของภาษา และวัฒนธรรม การเรียกคนที่ไม่ได้เป็นญาติ จึงเป็นการเจตนาเพื่อสร้างความสัมพันธ์ให้สามารถสื่อถึงถึงภาระหน้าที่บางประการที่มีต่อกันและกัน ดังนั้น ในพิธีงานฌาปนกิจศพไร้ญาติ และศพยากไร้ ผู้ร่วมพิธีจึงตั้งตนให้เป็นเหมือนญาติเข้าไปร่วมประกอบพิธีกรรมด้วย ถึงแม้ในความเป็นจริงแล้วไม่ได้มีความสัมพันธ์ทางสายเลือดต่อกัน (ภาวีกา ศรีรัตนบัลล์, 2566) งานฌาปนกิจศพไร้ญาติและศพยากไร้ของมูลนิธิจึงสะท้อนภาพของการทำบทบาทความเป็นญาติคนสำคัญที่เป็นตัวแทนให้กับศพยากไร้และศพไร้ญาติ รวมถึงศพที่มีญาติแต่ไม่สามารถจัดการงานศพได้ ก็ได้มอบบทบาทญาติคนสำคัญนี้ให้กับมูลนิธิเป็นผู้ดำเนินการบทบาทนี้สื่อถึงคติความสมบูรณ์ของการตาย ที่ต้องมีคนคอยช่วยเหลือเกื้อกูลกันไม่ถูกตัดขาด และทำให้เกิดลักษณะการตายที่ดี แม้สังคมสมัยใหม่เองนั้นมีการตั้งคำถามเกี่ยวกับความหมายของคำว่าญาติ หรือครอบครัว แต่ในความเป็นจริงแล้วรูปแบบของสังคมได้ให้คำนิยามว่าไม่ได้เป็นแค่เรื่องของพันธะทางสายเลือดเท่านั้น แต่ยังรวมไปถึงกลุ่มทางสังคมอื่น ๆ ในการเข้ามามีบทบาทกับการจัดการกับความตาย เพราะโครงสร้างความสัมพันธ์ในรูปแบบเดิมนั้น มักจะกำหนดหน้าที่ในการดูแลความตายให้แก่ครอบครัวและญาติอัตโนมัติ ดังนั้นพิธีการเช่น งานศพ หรือการจัดการร่างนั้นจึงเป็นเรื่องที่สงวนไว้ในขอบเขตของความเป็นญาติ นอกจากนี้สังคมไทยยังให้ความสำคัญกับการเข้าร่วมงานศพของบุคคลอย่างมาก เนื่องจากถือว่าเป็นงานที่สำคัญเพราะแต่ละคนมีโอกาสดายเพียงครั้งเดียว อีกทั้งการไปร่วมงานศพถือเป็นการให้เกียรติทั้งกับผู้ตายและญาติด้วย (สุขพัฒน์ อนนทจารย, 2566)

สังคมเมืองใหญ่อย่างกรุงเทพมหานครที่ถูกมองว่าเป็นสังคมที่เป็นปัจเจกนิยมอย่างมาก แต่ผลการศึกษาครั้งนี้ชี้ให้เห็นว่าปัจเจกยังคงให้ความสำคัญกับผู้อื่นแม้จะไม่ได้มีส่วนสัมพันธ์ต่อกัน สะท้อนจากการมีส่วนร่วมในการจัดการศพผู้ป่วยยากไร้และศพไร้ญาติ ซึ่งแสดงให้เห็นว่าการตายและความตายนั้นของบุคคลหนึ่งไม่ได้เป็นเพียงการจากไปตามธรรมชาติ แต่ยังสะท้อนความหมายเป็นปรากฏการณ์ทางสังคมด้วย (ภาวิกา ศรีรัตนบัลล์, 2561) การศึกษาครั้งนี้ช่วยให้เห็นภาพขององค์กร สถาบันทางสังคม และการตอบสนองของผู้คนในสังคมเมือง ผ่านค่านิยมและวัฒนธรรมต่อการตายและความตายของปัจเจกบุคคลยากไร้และไร้ญาติได้อย่างชัดเจน ดังนั้นจึงอาจกล่าวได้ว่า มูลนิธิมีบทบาทสำคัญในการช่วยลดความวิตกกังวลของคนในสังคมที่มีต่อการตายอย่างโดดเดี่ยวหรือการต้องอยู่ในภาวะไร้ญาติเมื่อเสียชีวิต

องค์ความรู้จากการวิจัย

หากพิจารณาถึงเส้นทางของการจัดการศพไร้ญาติจากการศึกษาครั้งนี้ แสดงให้เห็นว่าการให้ความหมายของคำว่าครอบครัวและญาติสามารถสร้างผ่านมิติการร่วมกันบริจาค และเข้าร่วมพิธีเพื่อช่วยเหลือกัน ซึ่งเป็นเหมือนการขมวดสังคมเข้าด้วยกัน โดยอาศัยตัวแปรทางวัตถุที่สำคัญคือศพ (ผู้ยากไร้หรือไร้ญาติ) ที่ได้ผ่านพิธีกรรมทางศาสนา ทำให้เปิดมิติทางสังคมให้คนที่ไม่รู้จักได้เข้ามาอยู่ร่วมกัน เพื่อบรรลุเป้าหมายร่วมกันคือการจัดงานศพให้เหมือนเป็นญาติคนหนึ่งในครอบครัว

ภาพที่ 1 บทบาทของมูลนิธิในการจัดการความตายให้ศพผู้ป่วยยากไร้และไร้ญาติ

ข้อค้นพบจากการวิจัยนี้จึงแสดงให้เห็นว่า รูปแบบการจัดการศพและการจัดการความตายของสังคมไทย โดยเฉพาะในเขตเมืองใหญ่อย่างกรุงเทพมหานครที่มีประชากร

จำนวนมาก และมีความเป็นปัจเจกสูง ยังคงมีองค์กรต่าง ๆ ที่เข้ามามีบทบาทในการดูแลในส่วนนี้อยู่ร่วมกับทุนทางสังคมในแง่ของการบริจาคของคนไทยที่ไม่เคยขาดแคลน และองค์กรทางสังคมอย่างเช่นมูลนิธิก็นับว่ามีบทบาทสำคัญในการจัดการความตายให้กับกลุ่มประชากรเปราะบางของสังคมที่รัฐไม่สามารถดูแลได้อย่างครอบคลุมทั่วถึง

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

ประเทศไทยควรมีนโยบายและแนวทางในการจัดการศพผู้ยากไร้และศพไร้ญาติอย่างเป็นระบบ การจัดทำฐานข้อมูล และความเชื่อมโยงกันของข้อมูลแต่ละหน่วยงานให้ชัดเจน

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

ควรสนับสนุนให้มีการดำเนินการประชาสัมพันธ์ช่องทางการจัดการหรือช่วยเหลือศพผู้ป่วยยากไร้ในโรงพยาบาลมากขึ้น เพื่อเป็นข้อมูลให้กับผู้ยากไร้

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

อาจมีการศึกษาวิจัยต่อเนื่องเกี่ยวกับรูปแบบการประสานงานของสถาบันทางสังคมต่าง ๆ หน่วยงานรัฐ และศาสนสถานในพื้นที่อื่น ๆ ในการจัดการศพยากไร้และศพไร้ญาติ เพื่อสร้างองค์ความรู้ในภาพรวมเกี่ยวกับความสามารถในการจัดการศพยากไร้และศพไร้ญาติของประเทศไทย

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงสาธารณสุข. (2566). *สถิติสาธารณสุข พ.ศ. 2565*. สืบค้น 14 กุมภาพันธ์ 2567, จาก <https://shorturl.asia/qZQSW>
- โกมาตร จึงเสถียรทรัพย์ และราตรี ปิ่นแก้ว. (2550). สถานการณ์และองค์ความรู้เกี่ยวกับความตายในสังคมไทย. ใน โกมาตร จึงเสถียรทรัพย์ และคณะ. *วัฒนธรรม ความตาย กับวาระสุดท้ายของชีวิต: คู่มือเรียนรู้มิติสังคมของการดูแลผู้ป่วยระยะสุดท้าย* (น.1-24). กรุงเทพฯ: สำนักวิจัยสังคมและสุขภาพ.
- ณัฐธิดา ศรีนาค. (2563). การศึกษาวิธีการจัดการศพไร้ญาติและศพนิรนามของประเทศไทยและต่างประเทศ. *วารสารกระบวนการยุติธรรม*, 13(2), 139-152.
- นฤพนธ์ ดั้ววิเศษ. (2554). *Altruism-คำศัพท์ทางมานุษยวิทยา*. สืบค้น 28 เมษายน 2567, จาก <https://anthropology-concepts.sac.or.th/glossary/7>

- เบญจา ยอดดำเนิน แอ็ดติ๊ก และกาญจนา ตั้งชลทิพย์. (2552). *การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ: การจัดการข้อมูล การตีความ และการหาความหมาย*. นครปฐม: มหาวิทยาลัยมหิดล.
- พลเดช ปิ่นประทีป. (2562). *ความเหลื่อมล้ำในด้านสาธารณสุข*. นนทบุรี: สำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ.
- ภาวิกา ศรีรัตนบัลล์. (2561). *บ้านสุดท้ายของชีวิต: มุมมองเชิงสังคมวิทยาต่อการบริการคุณภาพชีวิตระยะท้าย* (พิมพ์ครั้งที่ 3). นนทบุรี: สำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ.
- _____. (2566). *Sociology of Disposal-ร่าง (ศพ) ในสังคมร่วมสมัย*. เชียงใหม่: สำนักงานการวิจัยแห่งชาติ.
- วัลภา คุณทรงเกียรติ. (2558). การตายดีตามการรับรู้ของสมาชิกครอบครัวผู้ป่วย. *วารสารคณะพยาบาลศาสตร์มหาวิทยาลัยบูรพา*, 23(3), 41-55.
- สนธิ สมัครงการ. (2539). *มีเงินก็นับว่านื่อง มีทองก็นับว่าพี่: ระบบครอบครัวและเครือข่ายของไทย* (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- สรายุทธ ยะกร. (2555). *สังคมวิทยาแห่งความตาย*. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- สำนักบริหารการทะเบียน กรมการปกครอง. (2566). *ระบบสถิติทางการทะเบียน*. สืบค้น 29 มีนาคม 2567, จาก <https://stat.bora.dopa.go.th>
- สุขพัฒน์ อนนท์จารย์. (2566). *คนตายสอนคนเป็น*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ MD.
- Gualda, E. (2022). Altruism, solidarity and responsibility from a committed sociology: contributions to society. *The American Sociologist*, 53(1), 29-43.
- Hernández, F. C. & Meneses, F. C. (2023). Nobody should die alone. Loneliness and a dignified death during the COVID-19 pandemic. *Omega-Journal of death and dying*, 88(2), 550-569.
- Pholpanga, O. et al. (2011). Unidentified corpses: Development of management model in charity organizations of Chinese-Thai people. *Journal of Social Sciences*, 7(4), 605-610.
- Selman, L. E. et al. (2021). Sadness, Despair and Anger when a Patient Dies Alone from COVID-19: A thematic Content Analysis of Twitter data from Bereaved Family Members and Friends. *Palliative Medicine*, 35(7), 1267-1276.
- Walter, T. (2020). *Death in the Modern World*. Los Angeles, CA: Sage.

- Wittek, R. & Bekkers, R. (2015). Sociology of altruism and prosocial behavior. In J.D. Wright (Ed.), *International encyclopedia of the social & behavioral sciences* (vol 1, pp. 579–583). Amsterdam: Elsevier.
- Wuthnow, R. (1993). Altruism and Sociological Theory. *Social Service Review*, 67(3), 344–357.

การมีส่วนร่วมของพระสงฆ์ในการบริหารจัดการโรงเรียนผู้สูงอายุ
อำเภอวังจันทร์ จังหวัดระยอง*

PARTICIPATION OF MONKS IN SCHOOL MANAGEMENT FOR THE ELDERLY
WANG CHAN DISTRICT RAYONG PROVINCE

พระใบฎีกาอภิสิทธิ์ ฐิตเมธโส, พระอุดมสิทธิธนายก (กำพล คุณงกโร),
นิกร ศรีราช

Phrabaidika Aphisit Thitamedho, Phra Udomsittinayok (Kumphol Kunungkaro),
Nigorn Sirat

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Corresponding Author E-mail: 6301204220@mcu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1. ศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของพระสงฆ์กับการบริหารจัดการโรงเรียนผู้สูงอายุ 2. เปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของพระสงฆ์กับการบริหารจัดการโรงเรียนผู้สูงอายุ จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล 3. ศึกษาปัญหา อุปสรรคในการวิจัยแบบผสมวิธี การวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บข้อมูลโดยใช้วิธีการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 8 รูปหรือคน วิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนาสรุปเป็นความเรียง และการวิจัยเชิงปริมาณ เก็บข้อมูลจากแบบสอบถามกับกลุ่มตัวอย่าง คือ พระสงฆ์ ใน 4 ตำบล จำนวน 103 รูป สถิติที่ใช้คือค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าที และการทดสอบค่าเอฟ ด้วยวิธีวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว

ผลการวิจัยพบว่า 1. พระสงฆ์มีความคิดเห็นต่อการมีส่วนร่วมของพระสงฆ์ในการบริหารจัดการโรงเรียนผู้สูงอายุ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก 2. ผลการทดสอบสมมติฐานการวิจัย พบว่า พระสงฆ์ที่มีตำแหน่งปกครองคณะสงฆ์ มีอายุพรรษา มีการศึกษานักธรรม ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการมีส่วนร่วมของพระสงฆ์กับการบริหารจัดการโรงเรียนผู้สูงอายุ โดยภาพรวม ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย 3. ปัญหาอุปสรรค โรงเรียนผู้สูงอายุขาดแคลนบุคลากรที่มีความรู้และทักษะในการดูแลผู้สูงอายุงบประมาณจำกัด และมีความไม่แน่นอนในแหล่งที่มาของงบประมาณหลัก ขาดแคลนวัสดุอุปกรณ์ที่จำเป็นต่อการดำเนินงานและความปลอดภัยของผู้สูงอายุที่มีประสิทธิภาพ

คำสำคัญ: การมีส่วนร่วมของพระสงฆ์; การบริหารจัดการ; โรงเรียนผู้สูงอายุ

Abstract

Objectives of this research article were: 1. To study the level of participation of monks in the management of schools for the elderly. 2. To compare the participation of monks with the management of schools for the elderly, classified according to personal factors, and 3. To study problems and obstacles, conducted by the mixed methods. The qualitative research, data were collected using in-depth-interviewing 8 key informants and analyzed by content descriptive interpretation and summarized in an essay format. The quantitative research, data were collected from questionnaires with a sample group of 103 monks in 4 sub-districts. Statistics used for data analysis were frequency, percentage, mean, and standard deviation. t-test and F-value test using one-way analysis of variance method.

The results of the research were found that: 1. Monks had opinions on the participation of monks in the management of schools for the elderly, by overall, the level of opinions was at a high level. 2. The results of the research hypothesis test was found that monks holding administrative positions in the Sangha, having a senior year, having religious education, had different opinions on the participation of monks in the management of schools for elderly people, by overall, was not different. Therefore, the research hypothesis was rejected. 3. Problems and Obstacles: Schools for the elderly lacked personnel with the knowledge and skills to care for the elderly. Limited budget and there was uncertainty in the source of the main budget. There was a lack of materials and equipment necessary for effective operations and safety for the elderly.

Keywords: Participation of Monks; Management; Elderly School

บทนำ

สังคมไทยที่กำลังก้าวเข้าสู่ยุคสูงวัยเต็มรูปแบบนั้นไม่ใช่เพียงแค่เรื่องของจำนวนปีที่เพิ่มขึ้นของผู้คนในสังคมเท่านั้น (บุษบา อุ่อรุณ และคณะ, 2565) แต่ยังเป็น การเปลี่ยนแปลงที่ส่งผลกระทบทั้งในเชิงโครงสร้างสังคม การใช้ชีวิตประจำวัน และการวางแผนเพื่ออนาคตที่ยั่งยืนของทั้งบุคคลและชาติอย่างลึกซึ้ง ภายใต้ความเปลี่ยนแปลงที่

กล่าวมานี้ ประเทศไทยจึงได้ก้าวเข้าสู่สังคมสูงวัยตั้งแต่ปี พ.ศ. 2548 (ภารดี นานาศิลป์, 2558) และปัจจุบันมีประชากรผู้สูงอายุมากกว่า 12 ล้านคน (เพชรเกษม วัชรวิเศษ และคณะ, 2565) ซึ่งสร้างความต้องการที่สำคัญในการวางรากฐานสำหรับการดูแลและการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีให้กับผู้สูงอายุในสังคมไทย

ความเข้าใจในสภาพความเป็นอยู่และการรับมือกับสังคมสูงวัยนั้นสอดคล้องกับหลักธรรมและวัฒนธรรมพุทธที่ถูกฝังแน่นอยู่ในใจคนไทยมาอย่างยาวนาน ตั้งแต่คำสอนในการให้ความเคารพผู้สูงอายุ (สมบุรณ์ วัฒนะ, 2560) การมีชีวิตที่พึงพอใจในช่วงบั้นปลาย ไปจนถึงการดำรงชีวิตอย่างมีคุณค่าโดยไม่เป็นภาระต่อลูกหลาน ซึ่งทุกส่วนนี้ล้วนแต่ถูกบรรจุไว้ในวิถีชีวิตและปรัชญาของพุทธศาสนาที่ได้กำหนดกรอบให้สังคมไทยปฏิบัติตามมาอย่างยาวนาน

การเข้าสู่สังคมสูงวัยไม่ได้หมายถึงความเสื่อมโทรม แต่เป็นการเปลี่ยนผ่านที่สะท้อนถึงความจำเป็นในการปรับเปลี่ยนรูปแบบการดูแลและการสร้างคุณภาพชีวิตที่เหมาะสมกับผู้สูงอายุ ตั้งแต่โครงการส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุและผู้พิการของกรมอนามัย (เกษม เทียงรอด, 2566) ไปจนถึงการก่อตั้งโรงเรียนผู้สูงอายุที่เป็นแหล่งเรียนรู้และการพัฒนาทักษะชีวิตที่จำเป็นสำหรับผู้สูงอายุ ซึ่งทั้งหมดนี้ล้วนแล้วแต่เป็นการส่งเสริมให้ผู้สูงอายุสามารถใช้ชีวิตอย่างมีคุณค่าและมีส่วนร่วมกับสังคมอย่างแข็งขัน

นอกจากนี้ การมีส่วนร่วมของศาสนาพุทธในการดูแลผู้สูงอายุยังเป็นการสะท้อนถึงการเชื่อมโยงที่ลึกซึ้งระหว่างศาสนาและชีวิตประจำวันของคนไทย (มณีรัตน์ อินทพันธ์, 2552) ทั้งนี้ พระสงฆ์มีบทบาทสำคัญในการให้คำปรึกษาและสนับสนุนจิตใจผู้สูงอายุ โดยอิงจากหลักธรรมที่สอนให้รู้จักการใช้ชีวิตอย่างมีสติและเข้าใจในความเป็นมาของชีวิตที่ต้องเผชิญกับความชราและการตายอย่างสงบ

การพัฒนาคุณภาพชีวิตให้กับผู้สูงอายุในสังคมไทยจึงไม่ได้หยุดอยู่เพียงแค่การดูแลเชิงสุขภาพเท่านั้น แต่ยังรวมถึงการสร้างสภาพแวดล้อมที่อำนวยความสะดวกให้ผู้สูงอายุสามารถทำกิจกรรมทางสังคมได้อย่างเต็มที่ (นิภาพรณ เจนสันติกุล, 2565) การศึกษาและการเรียนรู้ไม่มีที่สิ้นสุด การเชื่อมโยงการเรียนรู้กับสถานที่ทางศาสนา เช่น วัด ซึ่งเป็นศูนย์กลางทางวัฒนธรรมและจิตวิญญาณของชุมชน ยังคงเป็นหัวใจสำคัญในการรักษาคุณค่าทางวัฒนธรรมและการสืบทอดธรรมะในวิถีชีวิตประจำวัน ด้วยศักยภาพที่ตัวผู้สูงอายุเองมี พวกเขาไม่เพียงแต่เป็นผู้รับบริการในสังคมเท่านั้น แต่ยังเป็นแหล่งและกลุ่มของภูมิปัญญา ที่สามารถถ่ายทอดประสบการณ์และความรู้ให้กับรุ่นต่อไปได้ การมีส่วนร่วมของพวกเขานอกเหนือจากกิจกรรมต่างๆ ของโรงเรียนผู้สูงอายุในอำเภอวังจันทร์ จังหวัดระยอง จึงไม่เพียงแต่เป็นการสร้างสังคมที่มีสุขภาพดีเท่านั้น แต่ยังเป็นการสร้างสังคมที่เข้มแข็งและยั่งยืนอีกด้วย

ท้ายที่สุด การเข้าใจและการตอบสนองต่อความต้องการของผู้สูงอายุในสังคมไทย นั้นต้องอาศัยความร่วมมือของทุกภาคส่วนในสังคม ตั้งแต่ครอบครัว ชุมชน และรัฐบาล เพื่อให้ทุกคนสามารถใช้ชีวิตอย่างมีคุณภาพและเป็นสุขได้อย่างแท้จริง และนี่คือหนทางที่สังคมไทยจะสามารถเป็นสังคมที่สูงวัยแบบมีคุณภาพและยั่งยืนได้

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของพระสงฆ์กับการบริหารจัดการโรงเรียนผู้สูงอายุ อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดระยอง
2. เพื่อเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของพระสงฆ์กับการบริหารจัดการโรงเรียนผู้สูงอายุ อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดระยอง จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล
3. เพื่อปัญหา อุปสรรค เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของพระสงฆ์กับการบริหารจัดการโรงเรียนผู้สูงอายุ อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดระยอง

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบการวิจัย

เป็นการวิจัยแบบผสมผสานวิธี (Mixed Method Research)

2. ประชากร และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

2.1 การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) รวบรวมข้อมูลจากกลุ่มประชากรทั้งหมดไม่มีการสุ่มกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ พระสงฆ์ ในอำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดระยอง จำนวน 141

2.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) จำนวน 10 รูปหรือคน ได้แก่ พระสังฆาธิการ 2 รูป ขผู้สูงอายุ 2 คน ผู้บริหารโรงเรียนผู้สูงอายุ 2 รูปหรือคน ผู้บริหารระดับท้องถิ่น 2 คน ครูหรือครูอาสาสังกัดโรงเรียนผู้สูงอายุ 2 คน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1 การวิจัยเชิงปริมาณ ได้แก่ แบบสอบถาม (Questionnaire) ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับความคิดเห็นของการมีส่วนร่วมของพระสงฆ์ที่มีต่อการบริหารจัดการ 4M ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับความคิดเห็นของการมีส่วนร่วมของพระสงฆ์ในการบริหารจัดการโรงเรียนผู้สูงอายุ อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดระยอง หลักการมีส่วนร่วม 6 ระดับ ซึ่งเป็นแบบมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale)

3.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ ได้แก่ แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview Form) แบ่งออกเป็น 2 ตอน คือ ตอนที่ 1 เป็นข้อมูลของผู้ให้สัมภาษณ์ ตอนที่ 2 แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของพระสงฆ์ในการบริหารจัดการโรงเรียนผู้สูงอายุ อำเภอวังจันทร์ จังหวัดระยอง

4. การรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้เชี่ยวชาญ แล้วนำข้อมูลเหล่านั้นไปวิเคราะห์ต่อไป

5. การวิเคราะห์ข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation : S.D.) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าที (T-Test) และค่าเอฟ (F-Test) วิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-Way Analysis Of Variance) เมื่อพบความแตกต่างจึงทดสอบความแตกต่างรายคู่โดยวิธีการหาผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (Least Significant Difference : LSD)

ผลการวิจัย

1. พระสงฆ์มีความคิดเห็นต่อการมีส่วนร่วมของพระสงฆ์ในการบริหารจัดการโรงเรียนผู้สูงอายุ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.86 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.423 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทั้งสองด้าน คือ หลักการบริหารจัดการ 4M และหลักการมีส่วนร่วม 6 ระดับ ตามลำดับ

2. ผลการทดสอบสมมติฐานการวิจัย พบว่า พระสงฆ์ที่มีตำแหน่งปกครองคณะสงฆ์ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการมีส่วนร่วมของพระสงฆ์กับการบริหารจัดการโรงเรียนผู้สูงอายุ อำเภอวังจันทร์ จังหวัดระยอง โดยภาพรวม ไม่แตกต่างกัน ดังนั้น จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย ส่วนพระสงฆ์ที่มีอายุพรรษา ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการมีส่วนร่วมของพระสงฆ์กับการบริหารจัดการโรงเรียนผู้สูงอายุ อำเภอวังจันทร์ จังหวัดระยอง โดยภาพรวม ไม่แตกต่างกัน ดังนั้น จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย ส่วนพระสงฆ์ที่มีการศึกษานักธรรม ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการมีส่วนร่วมของพระสงฆ์กับการบริหารจัดการโรงเรียนผู้สูงอายุ อำเภอวังจันทร์ จังหวัดระยอง ไม่แตกต่างกัน ดังนั้น จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย

3. ปัญหา อุปสรรค โรงเรียนผู้สูงอายุขาดแคลนบุคลากรที่มีความรู้และทักษะในการดูแลผู้สูงอายุ ซึ่งส่งผลต่อประสิทธิภาพการทำงานของบุคลากร งบประมาณจำกัดทำให้โรงเรียนไม่สามารถให้บริการอย่างเต็มที่แก่ผู้สูงอายุได้ และมีความไม่แน่นอนในแหล่งที่มาของงบประมาณหลัก ขาดแคลนวัสดุอุปกรณ์ที่จำเป็นต่อการดำเนินงานและ

ความปลอดภัยของผู้สูงอายุ และไม่มีระบบการจัดการวัสดุอุปกรณ์ที่มีประสิทธิภาพ และยังไม่มียุทธศาสตร์การจัดการที่ชัดเจนและประสานงานระหว่างบุคลากรและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ส่งผลให้การดำเนินงานยังไม่ราบรื่นและไม่มีการติดตามและประเมินผลการดำเนินงาน

ข้อเสนอแนะ คือ เพิ่มบุคลากรและหาแหล่งเงินทุนเพิ่มเพื่อปรับปรุงการทำงานและพัฒนาบุคลากร พยายามหาแหล่งเงินเพิ่มเติมและวางแผนงบประมาณอย่างมีเหตุผล ระดมทุนเพื่อซื้อวัสดุอุปกรณ์และพัฒนาการจัดการวัสดุอุปกรณ์ จัดทำระบบการจัดการและติดตามผลการดำเนินงานอย่างชัดเจนและโปร่งใส

อภิปรายผลการวิจัย

1. ระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อการมีส่วนร่วมของพระสงฆ์กับการบริหารจัดการโรงเรียนผู้สูงอายุ อำเภอวังจันทร์ จังหวัดระยอง ในภาพรวมพระสงฆ์มีความคิดเห็นต่อการมีส่วนร่วมของพระสงฆ์ในการบริหารจัดการโรงเรียนผู้สูงอายุ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.86 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.423 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทั้งสองด้าน คือ หลักการบริหารจัดการ 4M และหลักการมีส่วนร่วม 6 ระดับ ตามลำดับ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพระใบฎีกาสนธยา ธมฺวโร (2566) ได้วิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง: กรณีศึกษาชุมชนดอนกรวย อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี ผลการวิจัยพบว่า การมีส่วนร่วมของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง: กรณีศึกษาชุมชนดอนกรวย อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.14 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ด้านความพอประมาณ อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.17 ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ ด้านเงื่อนไขคุณธรรม อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.12

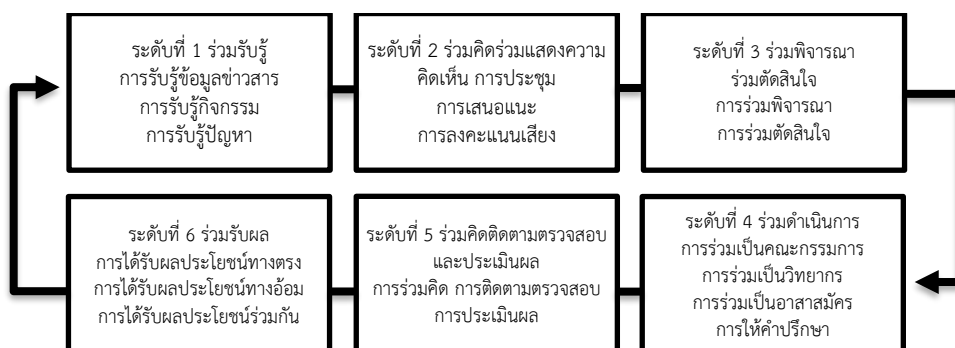
2. ระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ ที่มีต่อการมีส่วนร่วมของพระสงฆ์กับการบริหารจัดการโรงเรียนผู้สูงอายุ อำเภอวังจันทร์ จังหวัดระยอง หลักการบริหารจัดการ 4M จากการวิจัยพบว่า พระสงฆ์มีความคิดเห็นต่อการมีส่วนร่วมของพระสงฆ์ในการบริหารจัดการโรงเรียนผู้สูงอายุ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของเกวลิณ จารเทพ (2564) ได้วิจัยเรื่อง รูปแบบการบริหารโรงเรียนผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดนครศรีธรรมราช ผลการวิจัยพบว่า 1. สภาพการบริหารโรงเรียนผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีขอบข่ายบริหาร 4 ด้าน คือ 1. ด้านกิจกรรม 2. ด้านกรรมการ 3. ด้านกองทุน 4. ด้านภาคีเครือข่าย ดำเนินการโดยทุกภาคส่วนร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมสร้าง ในการดำเนินงาน จัดการเรียนรู้อให้ผู้สูงอายุมีความสุข เกิดทักษะในการดูแลตนเอง มีคุณภาพชีวิตที่ดี

3. ผลการวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อการมีส่วนร่วมของพระสงฆ์กับการบริหารจัดการโรงเรียนผู้สูงอายุ อำเภอวังจันทร์ จังหวัดระยอง หลักการมีส่วนร่วม 6 ระดับ จากการวิจัยพบว่า พระสงฆ์มีความคิดเห็นต่อการมีส่วนร่วมของพระสงฆ์ในการบริหารจัดการโรงเรียนผู้สูงอายุ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของประนอม ปวนคำ (2565) ผู้ทำการวิจัยเรื่อง การส่งเสริมพลังเครือข่ายการพัฒนาขององค์การบริหารส่วน ตำบลป่าซาง อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย ผลการวิจัยพบว่า 1. บริบทและปัจจัยการพัฒนา ขององค์การบริหารส่วนตำบลป่าซาง อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย พบว่า องค์การบริหารส่วนตำบลป่าซาง มีการส่งเสริมและสนับสนุนระบบการศึกษาทั้งในและนอกระบบอย่างต่อเนื่อง และส่งเสริมให้มีการเรียนรู้ของประชาชนในตำบล การพัฒนาระบบเครือข่าย สารสนเทศเพื่อการเรียนรู้ชุมชน ตลอดจนการส่งเสริมจริยธรรม วัฒนธรรมท้องถิ่นและรักษาประเพณีท้องถิ่นให้ยั่งยืนการส่งเสริมพลังเครือข่ายการพัฒนาขององค์การบริหารส่วนตำบลป่าซาง ตำบลป่าซาง อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย พบว่า การขอเปลี่ยนแปลงฐานะจากองค์การบริหารส่วนตำบลเป็นเทศบาลตำบล คือ แบบสำรวจความเห็นหรือรายงานการประชุมของประชาชน ซึ่งถือว่าเป็นการแสดงเจตนารมณ์ของประชาชนในพื้นที่ซึ่งการมีส่วนร่วมของประชาชนมักจะออกมาในหลายรูปแบบแต่รูปแบบที่ถือได้ว่าอยู่กับสังคมไทยมานานคือเรื่องการประชุมประชาคมหมู่บ้านหรือตำบลรูปแบบพลังเครือข่ายการพัฒนาขององค์การบริหารส่วนตำบลป่าซาง ตำบลป่าซาง อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย

องค์ความรู้จากการวิจัย

ผู้วิจัยได้องค์ความรู้จากการวิจัย ดังภาพที่ 1 ดังนี้

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย

จากภาพที่ 1 การมีส่วนร่วมของพระสงฆ์ในการบริหารจัดการโรงเรียนผู้สูงอายุ อำเภอวังจันทร์ จังหวัดระยอง มีดังนี้

1. ระดับที่ 1 คือ การร่วมรับรู้ของพระสงฆ์ในโรงเรียนผู้สูงอายุ จังหวัดระยอง ประกอบด้วย การรับรู้ข่าวสาร กิจกรรม และปัญหาของโรงเรียนผ่านหลายช่องทาง พร้อมด้วยแนวทางส่งเสริมการร่วมรับรู้ เช่น จัดทำระบบข้อมูลข่าวสาร จัดกิจกรรม และเปิดช่องทางการรับรู้ที่หลากหลาย

2. ระดับที่ 2 คือ การร่วมคิดร่วมแสดงความคิดเห็น โดยพระสงฆ์มีส่วนร่วมในการประชุม เสนอแนะ และลงคะแนนเสียง มีแนวทางเช่น การจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมการคิดวิเคราะห์และตัดสินใจ พัฒนาระบบการเสนอแนะ และสร้างบรรยากาศที่เอื้ออำนวย

3. ระดับที่ 3 คือ การร่วมพิจารณาและตัดสินใจ พระสงฆ์มีโอกาสเสนอแนะและตัดสินใจในประเด็นสำคัญของโรงเรียน มีแนวทางเช่น สร้างกลไกการมีส่วนร่วม พัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ และสร้างความไว้วางใจ

4. ระดับที่ 4 คือ การร่วมดำเนินการ ประกอบด้วย การเป็นคณะกรรมการ วิทยากร อาสาสมัคร และให้คำปรึกษา มีแนวทางส่งเสริมเช่น พัฒนาทักษะการสื่อสาร สร้างแรงจูงใจ และประสานงานระหว่างสถาบันต่าง ๆ

5. ระดับที่ 5 คือ การร่วมคิดติดตามตรวจสอบและประเมินผล พระสงฆ์มีโอกาสเสนอแนะ ติดตามความคืบหน้า และประเมินผลการดำเนินงาน มีแนวทางเช่น จัดทำระบบการมีส่วนร่วมที่ชัดเจนและเข้าถึงได้ง่าย จัดกิจกรรมที่หลากหลาย และเปิดช่องทางการมีส่วนร่วม

6. ระดับที่ 6 คือการร่วมรับผลประโยชน์ พระสงฆ์ได้รับผลประโยชน์ทั้งทางตรงและทางอ้อม มีแนวทางเช่น จัดทำระบบการร่วมรับผลประโยชน์ที่ชัดเจน พัฒนาผลประโยชน์ให้เหมาะสม และติดตามประเมินผลการร่วมรับผลประโยชน์

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ส่งเสริมบทบาทของพระสงฆ์ในการบริหารจัดการโรงเรียนผู้สูงอายุ: ออกกฎหมาย ระเบียบ หรือแนวทางปฏิบัติที่ชัดเจน เกี่ยวกับบทบาท หน้าที่ และความรับผิดชอบของพระสงฆ์ในการบริหารจัดการโรงเรียนผู้สูงอายุ

2. สนับสนุนทรัพยากรให้กับโรงเรียนผู้สูงอายุ: สนับสนุนงบประมาณ บุคลากร วัสดุอุปกรณ์ สถานที่ และอุปกรณ์ต่าง ๆ ให้กับโรงเรียนผู้สูงอายุอย่างเพียงพอ

3. พัฒนาเครือข่ายความร่วมมือ: พัฒนาเครือข่ายความร่วมมือระหว่างวัด โรงเรียน ผู้สูงอายุ หน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน องค์กรพัฒนาเอกชน และชุมชน เพื่อสนับสนุนการดำเนินงานของโรงเรียนผู้สูงอายุ

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. จัดฝึกอบรมให้กับพระสงฆ์: จัดฝึกอบรมให้กับพระสงฆ์เกี่ยวกับบทบาท หน้าที่ ความรับผิดชอบ ทักษะ และความรู้ที่จำเป็นในการบริหารจัดการโรงเรียนผู้สูงอายุ

2. จัดกิจกรรมร่วมกันระหว่างวัดและโรงเรียนผู้สูงอายุ: จัดกิจกรรมร่วมกันระหว่างวัดและโรงเรียนผู้สูงอายุ เช่น กิจกรรมทางศาสนา กิจกรรมนันทนาการ กิจกรรมส่งเสริมสุขภาพ กิจกรรมอาสาสมัคร ฯลฯ

3. จัดระบบติดตามผลและประเมินผล: จัดระบบติดตามผลและประเมินผล การดำเนินงานของโรงเรียนผู้สูงอายุ

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ศึกษาบทบาทของพระสงฆ์ในการบริหารจัดการโรงเรียนผู้สูงอายุในเชิงลึก ศึกษาบทบาท หน้าที่ ความรับผิดชอบ ทักษะ และความรู้ที่จำเป็นของพระสงฆ์ในการบริหารจัดการโรงเรียนผู้สูงอายุ

2. ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของพระสงฆ์ในการบริหารจัดการโรงเรียนผู้สูงอายุ ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของพระสงฆ์ เช่น ปัจจัยส่วนตัว ปัจจัยด้านวัด ปัจจัยด้านโรงเรียนผู้สูงอายุ ฯลฯ

3. ศึกษาโมเดลการมีส่วนร่วมของพระสงฆ์ในการบริหารจัดการโรงเรียนผู้สูงอายุ ศึกษาโมเดลการมีส่วนร่วมที่มีประสิทธิภาพ เหมาะสมกับบริบทของไทย

เอกสารอ้างอิง

เกษม เทียงรอด. (2566). การพัฒนารูปแบบการดูแลสุขภาพผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิงของ คณะกรรมการพัฒนาคุณภาพชีวิตอำเภอวัดสิงห์ จังหวัดชัยนาท. *Journal of Roi Kaensarn Academi*, 8(6), 252-264.

เกวณีน จารเทพ. (2564). รูปแบบการบริหารโรงเรียนผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วน ท้องถิ่นจังหวัดนครศรีธรรมราช (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชา พุทธบริหารการศึกษา). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ ราชวิทยาลัย.

- ประนอม ปวนคำ. (2565). การส่งเสริมพลังเครือข่ายการพัฒนาขององค์การบริหารส่วนตำบลป่าซาง อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาสังคม). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- นิภาพรรณ เจนสันติกุล. (2565). การออกแบบเพื่อทุกคน: แนวคิดและลักษณะการออกแบบที่อยู่อาศัย สำหรับผู้สูงอายุ. วารสารมนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์ มมร วิทยาเขต อีสาน, 3(2), 67-81.
- บุษบา อุ่อรุณ และคณะ. (2565). การตลาดดิจิทัลกับการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพในกลุ่มผู้สูงอายุ. วารสารวิทยาการจัดการปริทัศน์, 24(1), 223-232.
- พระใบฎีกาสนธยา ธมมวโร. (2566). การมีส่วนร่วมของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชน ตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง: กรณีศึกษาชุมชนดอนกรวย อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- เพชรเกษกร วิเชียรแสน และคณะ. (2565). ยุทธศาสตร์การพัฒนาการดูแลสุขภาพตนเองของผู้สูงอายุโดยการประยุกต์ศาสตร์ พระราชาจังหวัดอุดรธานี. วารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ, 7(8), 98-113.
- ภารดี นานาศิลป์. (2558). ความรู้การพยาบาลผู้สูงอายุ : ผู้สูงอายุคือใคร อายุ หรือ ปัจจัยใดช่วยกำหนด. วารสารพยาบาลสาร, 42(ฉบับพิเศษ), 156-162.
- มณีนรัตน์ อินทพันธ์. (2552). กระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนในการดูแลผู้สูงอายุแบบองค์รวมตำบลริมปิง อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน. วารสารสาธารณสุขล้านนา, 5(2), 239-248.
- สมบูรณ์ วัฒนะ. (2560). การดูแลบิดามารดาสูงอายุตามหลักคำสอนเรื่องทิศหกในพระพุทธศาสนาของครอบครัวไทยพุทธ. วารสารวิชาการมนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์มหาวิทยาลัยบูรพา, 25(49), 147-164.

รูปแบบการมีส่วนร่วมในการพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชน
ตามหลักพุทธธรรมของคณะสงฆ์จังหวัดพระนครศรีอยุธยา*

MODEL OF PARTICIPANT OF PEOPLE LIFE QUALITY DEVELOPMENT
ACCORDING TO BUDDHAMA OF AYUTTHAYA SANGHA ADMINISTRATION

พระครูปลัดเสนาะ วิสุทฺโธ, พระครูสุธีกิตติบัณฑิต (กฤษฎา กิตติโสภโณ),
พระปลัดระพิน พุทธิสารโ

Phrakhrupalad Sano Wisuttho, Phrakhrusuthikittibundit (Krissada Kittisobhano),
Phrapalad Rapin Bhudtisaro

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Corresponding Author E-mail: 6301204220@mcu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1. ศึกษาสภาพทั่วไป 2. ศึกษาองค์ประกอบ 3. นำเสนอรูปแบบการมีส่วนร่วมในการพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชนตามหลักพุทธธรรมของคณะสงฆ์จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ระเบียบวิธีวิจัยเป็นแบบวิจัยเชิงคุณภาพ ดำเนินการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 25 รูปหรือคน และการสนทนาเฉพาะกลุ่มกับผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 9 รูปหรือคน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก วิเคราะห์ข้อมูลโดยการพรรณนาความ

ผลการวิจัยพบว่า 1. จุดแข็ง ให้การช่วยเหลือทางสังคม โดยเน้นการใช้หลักธรรมในชีวิตประจำวันและการสร้างสังคมที่มีคุณธรรม จุดอ่อน คือ ขาดการวางแผนและการจัดการที่มีประสิทธิภาพ โอกาส การยอมรับจากชุมชนและหน่วยงานรัฐบาล อุปสรรค การเมืองที่เปลี่ยนแปลง และความหลากหลายทางวัฒนธรรม 2. องค์ประกอบ พบว่า 1. การมีส่วนร่วมของพระสงฆ์ แม้พระสงฆ์บางรูปจะขาดความรู้ในการวางแผนและการเขียนโครงการ แต่ก็สามารถ จัดโครงการอบรมในด้านนี้ได้เป็นอย่างดี 2. การดำเนินงานของแผนและโครงการ พระสงฆ์มีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนกิจกรรมต่างๆ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นโครงการที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาชุมชน 3. การติดตามและประเมินผลเป็นกระบวนการที่พระสงฆ์ให้ความสำคัญ 4. การรับผลประโยชน์ กิจกรรมเหล่านี้ช่วยพัฒนาตัวบุคคลและชุมชนในหลายด้าน รวมทั้งการเผยแผ่พระพุทธศาสนา 3. รูปแบบการมีส่วนร่วมในการพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชนตามหลักพุทธธรรม พบว่า 1. ด้านกาย

ภาวนา โดยเน้นการพิจารณาปัจจัยพื้นฐาน 4 เพื่อป้องกันโรคเรื้อรัง 2. ด้านสิ่งแวดล้อม การมีศีล ส่งเสริมการอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุขในครอบครัวและชุมชน โดยเฉพาะผู้สูงอายุ 3. ด้านจิตตภาวนา เน้นการพัฒนาจิตใจผ่านการปฏิบัติสติปัฏฐานและวิปัสสนา 4. ด้านปัญญาภาวนา ศึกษาและปฏิบัติตามหลักของพระพุทธเจ้า

คำสำคัญ: รูปแบบ; การพัฒนา; คุณภาพชีวิต; หลักพุทธธรรม

Abstract

Objectives of this research article were 1. To study the general conditions, 2. To examine the components, and 3. To present forms of participation in developing the quality of life of citizens based on Buddhist principles by the Sangha Administration in the Phra Nakhon Si Ayutthaya province. The methodology was qualitative, involving in-depth interviews with 25 key informants and focused group discussions with 9 experts. The primary tool used in the research was in-depth interview script and the data were analyzed by descriptive interpretation.

The research findings were as follows: 1. Strengths and Weaknesses: The strengths included providing social assistance, emphasizing the application of Dhamma in everyday life, and creating a morally upright society. The weakness identified was the lack of effective planning and management. Opportunities: included community and government acceptance, while Obstacles comprised political changes and cultural diversity. 2. Components: The participation of monks: Despite some monks lacked knowledge in planning and project writing, they were able to conduct training programs effectively. The operation of plans and projects: Monks played a crucial role in driving various activities, most of which related to community development. Monitoring and evaluation: These processes the Sangha gave importance to. Benefit realization: These activities helped in the personal and communal development in various aspects, including the dissemination of Buddhism. 3. Forms of participation in improving citizens' quality of life according to Buddhist principles: Physical wellbeing focusing on the four fundamental elements to prevent chronic diseases. Moral wellbeing promoting peaceful coexistence in families and communities, especially

among the elderly. Mental wellbeing: emphasizing mental development through mindfulness meditation. Intellectual wellbeing: studying and practicing according to the Buddha's teachings.

Keywords: Type; Development; Quality of life; Principles of Buddhism

บทนำ

พระพุทธศาสนาเป็นสถาบันที่มีความสำคัญอันมากในสังคมไทย (พระครูสารกิจ ประยุต (กาบ จานทตโต) และพระปลัดพนมภรณ์ จานิสโร, 2564) ซึ่งเป็นที่มาและถ่ายทอดวัฒนธรรม ศีลธรรม และขนบธรรมเนียมประเพณีของชาติไทยอย่างต่อเนื่อง การรักษาและสืบสานความเป็นไทยเอื้ออำนวยโดยพระพุทธศาสนามีบทบาทสำคัญในการพัฒนาและจัดระเบียบทางสังคมไทยในด้านต่าง ๆ เช่น การปกครอง การศึกษา วัฒนธรรม และประเพณี รวมถึงการดำเนินชีวิตประจำวันของคนไทย วัดเป็นสถานที่ทำหน้าที่เป็นหน่วยปฏิบัติการหลักของสถาบันพระพุทธศาสนา ซึ่งมีหน้าที่สำคัญในการส่งเสริมความเข้าใจและศึกษาวิชาการ ศีลธรรม จริยธรรม วัฒนธรรม และขนบธรรมเนียมประเพณีต่าง ๆ ให้แก่สังคมไทย พระพุทธศาสนาเป็นสถาบันที่มีความสำคัญอันสูงสำหรับชาติไทย (นพมณี เชื้อวชิรินทร์, 2556) เป็นหนึ่งในสามสถาบันหลักที่มีบทบาทสำคัญในการรักษาและถ่ายทอดวัฒนธรรม ศีลธรรม และขนบธรรมเนียมประเพณีของชาติไทยต่อไป พระพุทธศาสนาเป็นรากฐานที่สำคัญในวัฒนธรรมไทยและมีผลกระทบให้กับวิถีชีวิตของคนไทยในทุกๆ ด้าน เช่น การศึกษา การปกครอง และการดำเนินชีวิตประจำวัน วัดยังเป็นสถานที่ที่สำคัญในสังคมไทย มีบทบาทที่สำคัญในการรักษาและสืบสานวัฒนธรรมและศีลธรรมให้กับชุมชน วัดและสังคมมีความสัมพันธ์อันใกล้ชิด และมีผลต่อกันอย่างมีความสำคัญ ซึ่งวัดเป็นที่ต้องการในการเป็นศูนย์กลางของสังคมและสังคมเป็นศูนย์กลางของวัด วิถีชีวิตของคนในสังคมมักผูกพันกับวัดตั้งแต่เกิดจนกระทั่งตาย และสังคมก็เปรียบเสมือนร่างกายที่ทั้งสองฝ่ายต้องอาศัยเกื้อกูลและช่วยเหลือกันอย่างต่อเนื่อง

วัดเป็นทุกอย่างของสังคม เป็นศูนย์รวมจิตใจของผู้คนในชุมชนและสังคม และเป็นศูนย์กลางกิจกรรมต่าง ๆ ทางสังคม (ถนัด ยันต์ทอง, 2565) เป็นส่วนประกอบที่จะขาดเสียมิได้สำหรับชุมชนในแต่ละระดับ โดยมีพระสงฆ์เป็นตัวแทนของวัดในการปฏิบัติกิจกรรมทางสังคมของวัด ทำให้พระสงฆ์มีความสัมพันธ์กับสังคมอย่างแนบแน่นเช่นเดียวกับวัด พระสงฆ์จึงมีลักษณะของความเป็นผู้นำในทุกกิจกรรมที่เกิดขึ้นในวัด เมื่อวัดเป็นศูนย์กลางที่รวมจิตใจ พระสงฆ์ก็มีฐานะเป็นผู้นำทางจิตใจของชุมชน (พระครูสิทธิธรรมวิจิตร (ธรรมรัต อริยธมโม) และพระวิสุทธีวรกิจ (เสนห์ ธรรมรส), 2561) เป็นศูนย์รวมแห่งความเคารพ เชื่อถือและความร่วมมือต่าง ๆ และนับจากอดีตจนถึงปัจจุบัน วัดมีบทบาทสำคัญยิ่งในการ

สืบทอดพระพุทธศาสนา ทั้งเป็นแหล่งเผยแพร่วิชาการต่าง ๆ ไปสู่สังคม ตลอดถึง ศิลปวัฒนธรรมของไทย ส่วนใหญ่มาจากวัดแทบทั้งสิ้น กล่าวคือ วัดเป็นทั้งสถานศึกษา สถานสงเคราะห์ สถานพยาบาล สถานบันเทิง สโมสร พิพิธภัณฑสถาน เป็นต้น ในขณะที่เดียวกัน พระสงฆ์มีบทบาทเป็นผู้นำชุมชน เป็นที่พึ่งพิงทางด้านจิตใจของผู้คนในสังคม (สกุล อันมา, 2558) หรือแม้แต่กิจการสาธารณประโยชน์ทางสังคม พระสงฆ์ได้มีส่วนร่วมในการพัฒนา ด้วย และยังมีโดยมีบทบาทที่สำคัญในการรักษาและส่งเสริมความเชื่อ ศีลธรรม และวิถีชีวิต ที่ดีให้กับชุมชน วัดและสังคมมีความสัมพันธ์อันใกล้ชิด ซึ่งสังคมจะต้องอาศัยการเป็น ศูนย์กลางของวัดและวัดจะต้องอาศัยการเป็นศูนย์กลางของสังคมในการมีสัมพันธ์ ที่เชื่อมโยงกันอย่างใกล้ชิด วัดและพระสงฆ์มีบทบาทสำคัญในการเป็นผู้นำและให้คำปรึกษา ในกิจกรรมทั้งหมดในวัด นอกจากนี้ พระสงฆ์ยังเป็นตัวแทนของวัดในกิจกรรมทางสังคม ทำให้มีความสัมพันธ์กับสังคมอย่างใกล้ชิด ซึ่งเป็นส่วนสำคัญของการส่งเสริมความเข้าใจ และการปฏิบัติศาสนาในชุมชน

หลักธรรมที่เป็นแนวทางในการพัฒนาตนเองตามพุทธธรรมนั้นมีสองลักษณะ สำคัญ ความครบถ้วนและความครอบคลุม หรือการเป็นไปอย่างรอบด้านและตลอดทั้งวงจร ชีวิต (พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), 2540) ซึ่งเรียกว่าการภาวนา คือ การพัฒนาชีวิต ให้เจริญก้าวหน้าในทางที่เป็นสิริมงคล การเริ่มต้น คือ การสำรวมอินทรีย์ 6 ประการ ได้แก่ สำรวมตา หู จมูก ลิ้น กาย และใจ จากนั้นจึงปฏิบัติตามสิกขาบทที่เหมาะสมกับสถานภาพ ของตน เช่น สิกขาบทของพระภิกษุ สามเณร หรือศีลสำหรับคฤหัสถ์ เมื่อฝึกฝนศีลจนมี ความมั่นคงแล้ว ผู้ปฏิบัติสามารถเจริญจิตภาวนาหรือสมาธิให้เข้าถึงสัมมาสมาธิได้ ภายหลัง จากที่จิตมีความมั่นคงเพียงพอ ผู้ปฏิบัติก็จะสามารถพิจารณาธรรมทั้งหลายได้อย่างลึกซึ้ง โดยการมองเห็นไตรลักษณ์อย่างแท้จริง ชัดเจน และถูกต้องตามความจริง ส่งผลให้สามารถ บรรเทาความทุกข์ได้ (อารยา บัตรเจริญ และคณะ, 2564) ตามขั้นตอนและลำดับของ การพัฒนาตนเองนี้ ทำให้ผู้ปฏิบัติสามารถเจริญก้าวหน้าได้ทั้งในด้านจิตใจและปัญญา และ นำไปสู่ความสงบและความเข้าใจที่ลึกซึ้งในชีวิตและความเป็นจริงของโลก

คณะสงฆ์จังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีวัดมากมายหลายวัดด้วยกัน หากจะพิจารณา เฉพาะวัดที่มีผลงานโดดเด่นในด้านการส่งเสริมคุณภาพชีวิตในชุมชนนั้น ประกอบด้วย 1. วัดพนัญเชิงวรวิหาร 2. วัดท่าการ้อง 3. วัดมเหยงคณ์ 4. วัดใหญ่ชัยมงคล 5. วัดสะตือ ทั้ง 5 วัดที่กล่าวมานั้นได้จัดกิจกรรมในหลักภาวนา 4 คือ ด้านกายภาวนา ได้แก่ กิจกรรม การส่งเสริมอาชีพในชุมชน กิจกรรมสร้างรายได้แก่ให้ประชาชน กิจกรรมส่งเสริมสุขภาพวิถี พุทธ ด้านศีลภาวนา ได้แก่ กิจกรรมการส่งเสริมหมู่บ้านรักษาศีล 5 กิจกรรมการส่งเสริม หมู่บ้านปลอดอบายมุข สำนักปฏิบัติธรรมประจำ กิจกรรมปฏิบัติธรรม ส่งเสริมด้าน

การปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน กิจกรรมอบรมค่ายคุณธรรม เป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ของชุมชน เป็นโรงเรียนพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์เป็นหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล

ดังนั้น ผู้ศึกษามีความสนใจศึกษาถึงรูปแบบการมีส่วนร่วมในการพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชนตามหลักพุทธธรรมของคณะสงฆ์จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ว่ามีรูปแบบวิธีการและแนวทางปฏิบัติอย่างไรบ้าง มีปัญหาอุปสรรคในการดำเนินการอย่างไรบ้าง เพื่อนำผลการวิจัยที่ได้มาพัฒนาบทบาทของพระสงฆ์ในการมีส่วนร่วมในการส่งเสริมคุณภาพชีวิตของประชาชนในชุมชนให้มีประสิทธิภาพต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปในการพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชนตามหลักพุทธธรรมของคณะสงฆ์จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
2. เพื่อศึกษาองค์ประกอบการมีส่วนร่วมในการพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชนตามหลักพุทธธรรมของคณะสงฆ์จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
3. เพื่อนำเสนอรูปแบบการมีส่วนร่วมในการพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชนตามหลักพุทธธรรมของคณะสงฆ์จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบการวิจัย

เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) การสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล

2. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

2.1 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) จากการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) 25 รูปหรือคน ประกอบด้วย กลุ่มพระสังฆาธิการ ได้แก่ เจ้าคณะจังหวัดพระนครศรีอยุธยา รองเจ้าคณะจังหวัด และเจ้าคณะอำเภอ 5 รูป กลุ่มพระสงฆ์ ได้แก่ เจ้าอาวาสผู้มีผลงานโดดเด่นด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน 5 รูป กลุ่มผู้บริหารสำนักงานความมั่นคงแห่งมณฑล จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 5 คน กลุ่มผู้นำท้องถิ่น จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 5 คน กลุ่มนักวิชาการทางด้านการจัดการเชิงพุทธ 5 รูปหรือคน

2.2 ผู้ทรงคุณวุฒิสำหรับการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) จากการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวน 9 รูปหรือคน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยศึกษาจากเอกสารทางวิชาการ คัมภีร์พระไตรปิฎก และใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) และการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม จากการสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ตามที่กำหนดไว้

4. การรวบรวมข้อมูล

ขั้นตอนการดำเนินการ ดังนี้ 1. ขั้นเตรียมการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยเริ่มต้นด้วยการนัดหมายวันเวลาที่สัมภาษณ์กับกลุ่มตัวอย่าง และได้ศึกษาประเด็นคำถามที่ใช้ในการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูล เตรียมและศึกษาวิธีใช้เครื่องบันทึกเสียงเตรียมสมุดจดบันทึกและอุปกรณ์ต่าง ๆ ให้พร้อมก่อนดำเนินการสัมภาษณ์ 2. ขั้นดำเนินการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยจะสนทนาสร้างความคุ้นเคยกับผู้ให้สัมภาษณ์ แจงวัตถุประสงค์ของการสัมภาษณ์ ขออนุญาตใช้กล้องถ่ายรูปเพื่อใช้อ้างอิงในการสัมภาษณ์ รวมทั้งแจ้งให้ทราบว่าข้อมูลต่าง ๆ ที่บันทึกเสียงไว้ผู้วิจัยจะเก็บไว้เป็นความลับ

5. การวิเคราะห์ข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกมาวิเคราะห์ ใช้วิธีการวิเคราะห์แบบอุปนัย โดยนำข้อมูลมาเรียบเรียงและจำแนกอย่างเป็นระบบ จากนั้นนำมาตีความหมาย เพื่อตอบคำถามหลักตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยโดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนา

ผลการวิจัย

1. สภาพทั่วไปในการพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชนตามหลักพุทธธรรมของคณะสงฆ์จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

1.1 จุดแข็ง คือ การจัดกิจกรรมที่เข้าถึงง่ายและมีประโยชน์หลากหลาย รวมถึงการสนับสนุนการเรียนรู้และเสริมสร้างชุมชนผ่านการให้บริการสาธารณะและสถานที่พักอาศัย

1.2 จุดอ่อน คือ พระสงฆ์ขาดความชำนาญในการเขียนโครงการและการวางแผนการดำเนินงานที่มีประสิทธิภาพ และการขาดที่ปรึกษาทำให้เกิดความผิดพลาดง่ายในงาน

1.3 โอกาส คือ การยอมรับของชุมชนต่อพระสงฆ์เป็นผู้นำทางจิตวิญญาณ และการสนับสนุนอย่างต่อเนื่องจากหน่วยงานภาครัฐ ทั้งยังได้รับการเชิญเข้าร่วมตัดสินใจในโครงการต่าง ๆ ของชุมชน

1.4 อุปสรรค คือ สภาพเศรษฐกิจย่ำแย่ทำให้ประชาชนห่างไกลจากวัด และความหลากหลายทางวัฒนธรรมทำให้มีความคิดเห็นที่แตกต่างกัน ส่งผลให้กิจกรรมทางศาสนาขาดการสนับสนุนจากประชาชน

2. องค์ประกอบในการมีส่วนร่วมในการพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชนตามหลักพุทธธรรมของคณะสงฆ์จังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบว่า

2.1 ด้านการเข้าร่วมในการตัดสินใจและตกลงใจ มีการวางแผนและศึกษาข้อมูลอย่างดี แต่พบว่าพระสงฆ์บางรูปยังขาดความชำนาญในการวางแผนและเขียนโครงการ

2.2 ด้านการเข้าร่วมในการดำเนินงานของแผนและโครงการ พระสงฆ์มีบทบาทสำคัญในการจัดโครงการพัฒนาชุมชน เช่น การสอนเด็กและก่อตั้งสถานศึกษาที่วัด เพื่อเสริมความรู้และคุณธรรมให้กับเยาวชน

2.3 ด้านการเข้าร่วมในการติดตามและประเมินผลโครงการพระสงฆ์มีการระดับสูงให้ความสำคัญและเปิดโอกาสให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมและแสดงความคิดเห็น

2.4 ด้านการเข้าร่วมในการรับผลประโยชน์จากการมีส่วนร่วมช่วยให้พระสงฆ์พัฒนาตนเองตามหลักศีล สมาธิ ปัญญา และสร้างความเชื่อถือในสังคมแต่บางครั้งก็มีปัญหาเกี่ยวกับพระสงฆ์บางรูปที่กระทบต่อภาพรวม

3. รูปแบบการมีส่วนร่วมในการพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชนตามหลักพุทธธรรมของคณะสงฆ์จังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบว่า

3.1 ด้านกายภาวนา มุ่งสู่สุขภาวะทางร่างกายโดยพิจารณาปัจจัย 4 และปฏิบัติตามหลักสุขภาพ รวมถึงควบคุมการบริโภคอาหารเพื่อป้องกันโรค การฝึกกายภาวนาให้ถูกต้องเป็นสำคัญในการควบคุมอาหารและสุขภาพที่ดี ความรู้เกี่ยวกับโภชนาการช่วยในการเลือกอาหารที่ส่งเสริมสุขภาพ

3.2 ด้านศีลภาวนา มุ่งพัฒนาความประพฤติที่ดีในสังคมผ่านการประพฤติกายวาจาอย่างเรียบร้อย ช่วยให้ผู้นั่งสมาธิหลีกเลี่ยงอกุศลกรรม และส่งเสริมสุขภาพดีทั้งร่างกายและจิตใจ การนำศีลธรรมเข้าครอบครองสร้างความสุขและระเบียบวินัย ซึ่งช่วยให้สังคมและครอบครัวมีคุณธรรมและสุขภาพที่ดี

3.3 ด้านจิตตภาวนา เป็นการพัฒนาจิตใจสู่สุขภาวะ ประกอบด้วย การเจริญสติและวิปัสสนา ไม่จำกัดว่าต้องปฏิบัติแยกตัวนอกสังคมหรือเฉพาะเวลาใดเวลาหนึ่ง การปฏิบัติธรรมในชีวิตประจำวันเป็นสิ่งสำคัญ นักปราชญ์สนับสนุนให้นำมาปฏิบัติเพื่อใช้สติคอยกำกับกระทำตลอดเวลา การทำสมาธิและวิปัสสนาในชีวิตประจำวันสามารถช่วยแก้ปัญหาด้านจิตใจ ให้ผู้นั่งสมาธิมีชีวิตที่มีคุณธรรม มีสติ และควบคุมการกระทำทั้งกาย วาจา และใจ ได้อย่างดี

3.4 ด้านปัญญาภาวนาเกี่ยวข้องกับการพัฒนาปัญญาที่นำไปสู่สุขภาวะทางจิตใจ โดยอิงจากตัวอย่างการบำเพ็ญประโยชน์ของพระพุทธเจ้าใน 3 ด้าน โลกัตถจริยา (การบำเพ็ญประโยชน์แก่ชาวโลก) ญาติัตถจริยา (การบำเพ็ญประโยชน์แก่พระญาติ) และ พุทธัตถจริยา (การบำเพ็ญประโยชน์ในฐานะพระพุทธเจ้า) การฝึกภาวนาตามหลักพุทธศาสนา รวมถึงการทำทานและรักษาศีล ส่งเสริมสุขภาวะทางร่างกายและจิตใจ นำไปสู่การมีปัญญาและความสงบของจิตใจ

อภิปรายผลการวิจัย

1. สภาพทั่วไปในการพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชนตามหลักพุทธธรรมของคณะสงฆ์จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จุดแข็ง ประกอบด้วย การจัดกิจกรรมธรรมะ การสนับสนุนการศึกษา และการให้การช่วยเหลือทางสังคม โดยเน้นการใช้หลักธรรมในชีวิตประจำวัน และการสร้างสังคมที่มีคุณธรรม จุดอ่อน คือ ขาดการวางแผนและการจัดการที่มีประสิทธิภาพ โอกาส ที่เกิดขึ้นรวมถึงการยอมรับและการสนับสนุนจากชุมชนและหน่วยงานรัฐบาล ซึ่งเปิดโอกาสให้คณะสงฆ์มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาชุมชน อย่างไรก็ตาม อุปสรรคที่พบรวมถึงสภาพเศรษฐกิจที่ไม่เอื้ออำนวย การเมืองที่เปลี่ยนแปลง และความหลากหลายทางวัฒนธรรม ซึ่งอาจทำให้การทำงานของคณะสงฆ์เป็นไปด้วยความยากลำบากในการเข้าถึงประชาชนหรือการนำเอาเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ให้เกิดประสิทธิผล นอกจากนี้ การพึ่งพาวิถีชีวิตทางวัฒนธรรมและศาสนาอื่น ๆ ที่เพิ่มขึ้นอาจเป็น การแข่งขันในการดึงดูดความสนใจและการสนับสนุนจากชุมชน วิจัยนี้ชี้ให้เห็นถึงความจำเป็นในการปรับปรุงด้านการวางแผนและการจัดการ การเพิ่มความเข้าถึงเทคโนโลยี และการสร้างความร่วมมือกับชุมชนและหน่วยงานรัฐ เพื่อส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ยั่งยืน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพระครูนิวาสิตขันธ์ (ณรงค์ รัตนคุณ) (2557) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง รูปแบบการพัฒนาทุนมนุษย์ตามหลักพุทธธรรมในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผลการวิจัยพบว่า หลักพุทธธรรมในพระพุทธศาสนาส่วนมากเป็นหลักแห่งการพัฒนาทุนมนุษย์ โดยเฉพาะการพัฒนาทุนมนุษย์ให้พ้นจากบ่วงแห่งทุกข์ พระพุทธองค์ได้ทรงให้หลักอริยสัจ 4 มาเป็นกรอบให้เกิดการแก้ไขเชิงระบบ ขณะที่วิธีการหรือแนวทางนั้นพระพุทธองค์ได้ทรงให้หลักมัชฌิมาปฏิปทาหรือมรรคมีองค์ 8 มาเป็นเครื่องชี้นำทาง ทั้งนี้มรรคมีองค์ 8 นั้นพระพุทธองค์ได้ทรงให้หลักย่อยให้เหลือเพียง 3 ส่วนสำคัญที่จะสนับสนุนเพื่อการพัฒนาทุนมนุษย์ซึ่งก็คือ หลักไตรสิกขา ในส่วนของรูปแบบการพัฒนาทุนมนุษย์ตามหลักพุทธธรรม (ไตรสิกขา) ในองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ด้านศีลจะเน้นไปที่การพัฒนาพฤติกรรมทางกายและวาจาใน 4 มิติตามหลักปรัสุทธิสัย 4

2. องค์ประกอบในการมีส่วนร่วมในการพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชนตามหลักพุทธธรรมของคณะสงฆ์จังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบว่า 1. การมีส่วนร่วมของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชน ได้เน้นย้ำถึงความสำคัญของการวางแผนและการมีข้อมูลที่เพียงพอในการตัดสินใจที่จะนำไปสู่ความสำเร็จของโครงการ การศึกษาพบว่า แม้บางพระสงฆ์จะขาดความรู้ในการวางแผนและการเขียนโครงการอย่างมืออาชีพ แต่ได้มีการจัดโครงการอบรมเพื่อพัฒนาความสามารถในด้านนี้ 2. การดำเนินงานของแผนและโครงการ พระสงฆ์มีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนกิจกรรมต่าง ๆ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นโครงการที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาชุมชน 3. การติดตามและประเมินผลโครงการเป็นกระบวนการที่พระสงฆ์ให้ความสำคัญ เพื่อให้โครงการเหล่านั้นประสบความสำเร็จและสามารถนำไปเป็นแนวทางในอนาคต 4. การรับผลประโยชน์จากการมีส่วนร่วมแสดงให้เห็นว่า กิจกรรมเหล่านี้ช่วยพัฒนาตัวบุคคลและชุมชนในหลายด้าน รวมทั้งการเผยแผ่พระพุทธศาสนา แต่ก็มีข้อจำกัดและความท้าทายที่ต้องเผชิญ เช่น ปัญหาเรื่องความเชื่อและค่านิยมที่ผิดพลาดในสังคม ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อการรับรู้ของประชาชนต่อพระสงฆ์และการดำเนินโครงการ การวิจัยนี้ชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของการมีข้อมูลที่เพียงพอ การวางแผนที่ดี การมีส่วนร่วมของชุมชน และการติดตามและประเมินผลที่มีประสิทธิภาพ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตในชุมชนอย่างยั่งยืน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของชูลีรัตน์ เชื้อนุ่น (2566) ได้วิจัยเรื่องการพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลย่านมัทรี อำเภอพยุหะคีรี จังหวัดนครสวรรค์ ตามหลักพุทธธรรม ผลการวิจัยพบว่า แนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลย่านมัทรี อำเภอพยุหะคีรี จังหวัดนครสวรรค์ 1. ด้านกายภาพ มีการดำเนินการปรับปรุงซ่อมแซมบ้านเรือนการรื้อสร้างเขื่อนป้องกันน้ำและการดูแลด้านสุขภาพและการส่งต่อสถานพยาบาลยามเจ็บป่วย และการส่งคนไปมาที่สะดวก 2. ด้านจิตใจ มีการจัดทำโครงการจิตอาสา การต่อต้านการทุจริตโดยให้ประชาชนมีส่วนร่วมและจัดตั้งโรงเรียนผู้สูงอายุรวมทั้งจัดกลุ่มอาชีพสตรีให้ได้พบปะพูดคุยและได้อาชีพมีรายได้ 3. ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม ส่งเสริมให้มีการจัดกิจกรรมวันสำคัญทางศาสนา และการจัดการแข่งขันกีฬาสร้างความสามัคคีเพื่อความสัมพันธ์ในสังคมหมู่บ้านและชุมชน 4. ด้านสิ่งแวดล้อม จัดอบรมให้ความรู้กับประชาชนในการคัดแยกขยะก่อนทิ้งการทำเกษตรปลอดมลพิษ และการแปรรูปวัสดุจากการเกษตรให้เกิดคุณค่าสร้างรายได้

3. รูปแบบการมีส่วนร่วมในการพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชนตามหลักพุทธธรรมของคณะสงฆ์จังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบว่า 1. ด้านกายภาพ นำหลักพุทธศาสนา มาปฏิบัติ โดยเน้นการพิจารณาปัจจัยพื้นฐาน 4 อย่างและการบังคับจิตใจในการทานอาหารที่ถูกต้องตามหลักโภชนาการ เพื่อป้องกันโรคเรื้อรังเช่นเบาหวานและความดันโลหิตสูง 2. ด้านสื่อกาชา การรักษากายวาจาให้เรียบร้อยเป็นส่วนหนึ่งของการมีศีล ส่งเสริมการอยู่

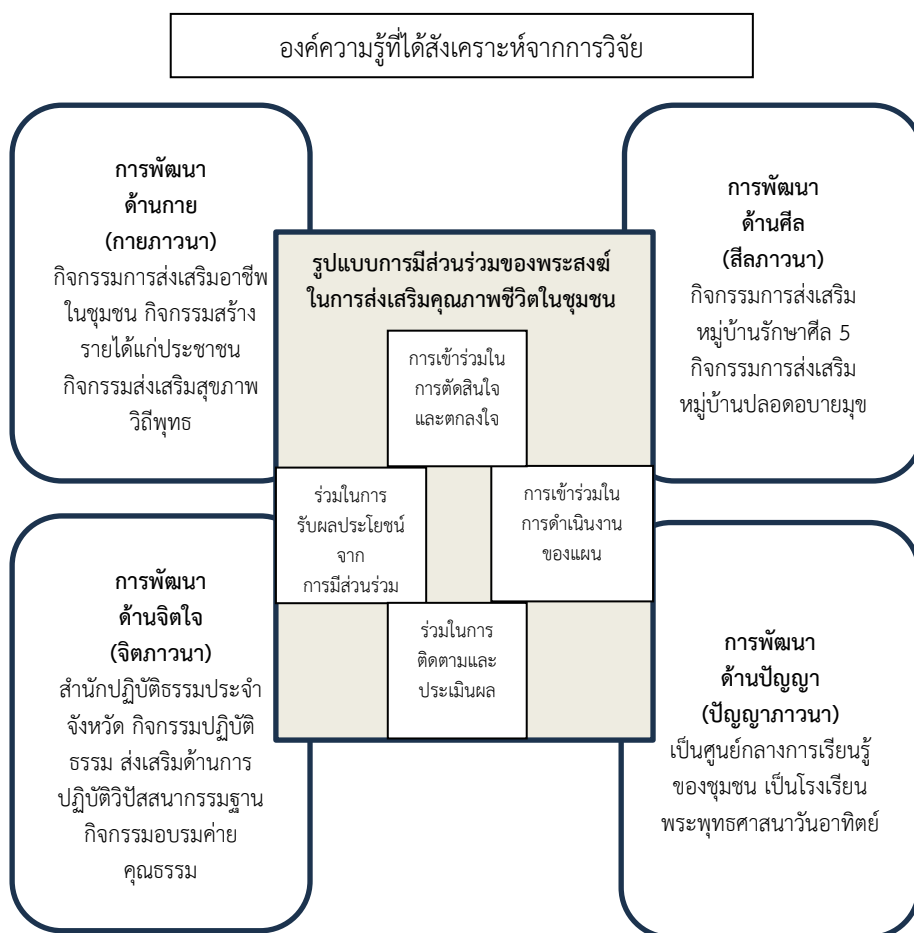

ร่วมกันอย่างสงบสุขในครอบครัวและชุมชน โดยเฉพาะผู้สูงอายุ ช่วยเพิ่มโอกาสในการทำความดีและส่งผลดีต่อสุขภาพร่างกายและความเป็นอยู่ของชุมชน 3. ด้านจิตตภาวนา เน้นการพัฒนาจิตใจผ่านการปฏิบัติสติปัฏฐานและวิปัสสนา โดยไม่จำกัดว่าต้องหลีกเลี่ยงสิ่งใดหรือในช่วงเวลาใดเวลาหนึ่ง การนำปฏิบัติเข้าสู่ชีวิตประจำวันช่วยให้ผู้ปฏิบัติมีจิตใจที่แข็งแรงและสงบ ลดปัญหาด้านจิตใจได้อย่างดียิ่ง และส่งเสริมการมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีในชุมชน 4. ด้านปัญญาภาวนา ศึกษาและปฏิบัติตามหลักของพระพุทธเจ้า การดำเนินชีวิตตามพระพุทธเจ้าช่วยในการบำรุงสุขภาพกายและจิต ส่งเสริมการมีจิตใจสงบเพื่อเกิดปัญญา ประโยชน์จากการบำเพ็ญปัญญาภาวนารวมถึงการสร้างสุขภาวะแบบองค์รวม โดยมีการปฏิบัติที่สะดวกสำหรับผู้สูงอายุในไทยตามหลักและแนวทางที่วางไว้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของวชิราวัณ มหพรภัสร์ (2566) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาคุณภาพชีวิตผ่านหลักสูตรครูสมาธิของสมเด็จพระญาณวชิโรดม (หลวงพ่อวิริยงค์) เชิงพุทธบูรณาการ ผลการวิจัยพบว่า การพัฒนาคุณภาพชีวิตผ่านหลักสูตรครูสมาธิ เป็นการพัฒนาคุณภาพชีวิตได้ผลในการพัฒนาตนเองเข้ากับสิ่งแวดล้อมทางโลกได้ดี อาทิ การสร้างนิสัยให้ทำสมาธิอย่างสม่ำเสมอ เกิดจิตสงบ เกิดพลัง มีกำลังใจ มีปัญญา ที่สามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน และใช้ชีวิตอยู่ร่วมกันกับคนรอบข้างได้อย่างมีความสุขได้สำเร็จ ดังตัวอย่างการอยู่ร่วมกันของพี่เลี้ยงดูแลรุ่นน้องรุ่นพี่ตั้งแต่เริ่มเรียนจนจบหลักสูตร มีสติเตือน และมีสัมปชัญญะ ยืนยันว่า อะไรควรทำอะไรไม่ควรทำ นอกจากนี้ ผลการวิจัยที่พบว่า จิตใจของผู้จบหลักสูตรครูสมาธิถูกยกระดับขึ้นและเกิดองค์ธรรม 3 ประการในจิต คือ มีความรับผิดชอบ มีเหตุผล และมีเมตตารู้จักให้อภัย

องค์ความรู้จากการวิจัย

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง รูปแบบการมีส่วนร่วมในการพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชนตามหลักพุทธธรรมของคณะสงฆ์จังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบว่า ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชนที่จังหวัดพระนครศรีอยุธยา คณะสงฆ์มีบทบาทสำคัญที่ประกอบไปด้วยหลายด้านตามหลักพุทธธรรม ทั้งนี้ พระสงฆ์มีส่วนร่วมในการตัดสินใจและมีหลักการที่ชัดเจนในการจัดการกับปัญหา ได้แก่ การนิยามปัญหา การขยายตัวเลือก การประเมินตัวเลือก และการตัดสินใจ พร้อมทั้งการประเมินผลของการตัดสินใจเหล่านั้น ในด้านการดำเนินงานของแผนและโครงการ มีขั้นตอนหลายขั้น ได้แก่ การวางแผน การจัดองค์การ การแต่งตั้งบุคลากร การอำนวยความสะดวก และการควบคุม เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างราบรื่นและมีประสิทธิผล นอกจากนี้ คณะสงฆ์ยังใช้หลัก PDCA (Plan Do Check Act) เป็นเครื่องมือในการติดตามและประเมินผลโครงการ ซึ่งช่วยให้สามารถแก้ไขปัญหาและปรับปรุงแผนงานให้ดียิ่งขึ้น ในด้านการรับผลประโยชน์จากการมีส่วนร่วม คณะสงฆ์ได้

จัดตั้งกองทุนและมูลนิธิเพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิตประชาชน โดยมีการพัฒนาบุคลากรที่มีคุณภาพเพื่อสืบทอดเจตนารมณ์ในการส่งเสริมความเจริญและความก้าวหน้าของสังคมอย่างยั่งยืน ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย

จากองค์ความรู้จากการวิจัยพบว่า สภาพทั่วไปจึงนำไปสู่การส่งเสริมคุณภาพชีวิตในชุมชนโดยคณะสงฆ์ในพระนครศรีอยุธยาตามหลักพุทธธรรมแบ่งออกเป็น 4 ด้านหลัก ด้านแรก คือ กายภาวนา ซึ่งประกอบด้วยกิจกรรมที่ส่งเสริมอาชีพและสร้างรายได้ให้กับประชาชน และยังรวมถึงกิจกรรมที่ส่งเสริมสุขภาพตามวิถีพุทธ ด้านที่สอง คือ ศีลภาวนา ที่เน้นการส่งเสริมศีล 5 และการสร้างหมู่บ้านปลอดจากอบายมุข ด้านที่สาม คือ จิตภาวนา ที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมทางธรรมและการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน นอกจากนี้ยังมีกิจกรรม

อบรมค่ายคุณธรรม สุดท้าย คือ ปัญญาภาวนา ซึ่งเป็นการทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ของชุมชนและโรงเรียนพระพุทธศาสนา การมีส่วนร่วมของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนแบ่งเป็น 4 ลักษณะหลัก ได้แก่ การเข้าร่วมในการตัดสินใจและตกลงใจ การเข้าร่วมในการดำเนินงานของแผนและโครงการ การเข้าร่วมในการติดตามและประเมินผลโครงการ และการเข้าร่วมในการรับผลประโยชน์จากการมีส่วนร่วม นอกจากนี้ การดำเนินโครงการยังใช้หลักอริยสัจ 4 และหลักสัปปริสธรรมเป็นแนวทางในการพัฒนาชีวิตของประชาชน ผลลัพธ์ที่ได้ คือ การเพิ่มความสุขทางกายและจิตใจให้กับประชาชน โครงการเหล่านี้เมื่อดำเนินไปอย่างเป็นประจำจะส่งผลดีต่อประชาชน ครอบครัว สังคม และประเทศชาติ

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. คณะสงฆ์จังหวัดพระนครศรีอยุธยาส่งเสริมการศึกษาพุทธธรรมในชุมชน จัดตั้งโครงการศึกษาและปฏิบัติธรรมสำหรับทุกวัย เน้นการใช้ชีวิตที่มีคุณธรรมและสติเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตทางกายและจิต
2. คณะสงฆ์ร่วมมือกับหน่วยงานต่าง ๆ ในการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมสุขภาวะทั้งทางกายและจิต เช่น จัดตั้งศูนย์สุขภาพจิต โครงการพัฒนาชุมชน และกิจกรรมสืล 5 สร้างความรู้สึกรักชุมชนและการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน
3. ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการเผยแพร่หลักพุทธธรรมและกิจกรรม พัฒนาแพลตฟอร์มออนไลน์และสื่อสังคมออนไลน์ เพื่อเข้าถึงคนรุ่นใหม่และสร้างเนื้อหาที่น่าสนใจ ช่วยให้หลักธรรมเข้าถึงและประยุกต์ใช้ได้ง่าย

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. คณะสงฆ์พระนครศรีอยุธยาจัดตั้งโครงการปฏิบัติธรรมที่ผสมผสานการเรียนรู้ธรรมะและทักษะชีวิต มีการเจริญสติ ปฏิบัติวิปัสสนา เรียนรู้ธรรมชาตชีวิตประจำวัน จัดการความเครียด สุขภาพ และการพัฒนาคุณธรรมและค่านิยม
2. พัฒนาสถานที่ในวัดและชุมชนเพื่อการปฏิบัติและสร้างสรรค์ จัดกิจกรรมเสริมความสามัคคี เช่น การสวดมนต์ร่วม ปฏิบัติธรรมกลุ่ม อบรมเยาวชน และกิจกรรมทำบุญร่วม เพื่อส่งเสริมการปฏิบัติธรรมในชีวิต
3. คณะสงฆ์ใช้เทคโนโลยีเพื่อเผยแพร่หลักพุทธธรรมและสร้างชุมชนออนไลน์ พัฒนาแพลตฟอร์มและแอปพลิเคชันที่เสนอเนื้อหาเกี่ยวกับธรรมะและสุขภาพจิต ใช้โซเชียลมีเดียเพื่อเข้าถึงคนรุ่นใหม่และกระตุ้นความสนใจในธรรมะยุคดิจิทัล

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. วิจัยเปรียบเทียบก่อนและหลังปฏิบัติธรรมเพื่อประเมินผลกระทบทางร่างกาย จิตใจ ปัญญา และสังคมของผู้เข้าร่วม โดยวัดผลความเครียด ความสุข คุณภาพชีวิต และการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม
2. ศึกษาความต้องการและอุปสรรคของประชาชนต่อการปฏิบัติตามหลักพุทธธรรม เพื่อช่วยคณะสงฆ์ปรับปรุงโครงการให้ตอบสนองความต้องการชุมชนได้ดียิ่งขึ้น
3. พัฒนาและทดลองโมเดลการปฏิบัติธรรมแบบบูรณาการ เน้นการรวมธรรมะกับการดูแลสุขภาพ การศึกษา และการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน เพื่อประเมินผลสัมฤทธิ์ที่ยั่งยืน

เอกสารอ้างอิง

- ถนัด ยันต์ทอง. (2565). แนววิถี พุทธะ : การดำเนินชีวิตตามหลักพุทธธรรมของสังคมไทย วัดป่าเลไลยก์จังหวัดสุพรรณบุรี. *วารสารมนุษยศาสตร์สังคมศาสตร์และนวัตกรรม มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์*, 1(1), 1-15.
- นพมณี เชื้อวัชรินทร์. (2556). จิตวิทยาศาสตร์กับธรรมะทางพุทธศาสนา. *วารสารศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยบูรพา*, 24(3), 1-14.
- พระครูนิวิฐศีลขันธ (ณรงค์ ฐิตวฑฒโน). (2557). รูปแบบการพัฒนาทุนมนุษย์ตามหลักพุทธธรรมในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (ดุชนิพนธ์พุทธศาสตร์ดุชนิพนธ์ิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระครูสารกิจประยุต (กาบ ฐานทดโต) และพระปลัดพนมภรณ์ ฐานิสโร. (2564). ความสำคัญของพระพุทธศาสนากับการอนุรักษ์ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น. *วารสารศรีล้านช้างปริทรรศน์*, 7(2), 181-181.
- พระครูสิริธรรมภาริต (ธรรมรัตน์ อริยมโม) และพระวิสุทธวรกิจ (เสน่ห์ ธรรมรสี). (2561). พระสงฆ์กับการสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคม. *วารสาร มจร เพชรบุรีปริทรรศน์*, 1(1), 1-17.
- วชิราวัลย์ มหพรภัสสร. (2566). การพัฒนาคุณภาพชีวิตผ่านหลักสูตรครูสมาธิของสมเด็จพระญาณวชิโรดม (หลวงพ่อวริยงค์) เชิงพุทธบูรณาการ (ดุชนิพนธ์พุทธศาสตร์ดุชนิพนธ์ิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต). (2540). *ความสำคัญของพระพุทธศาสนา*. กรุงเทพฯ: มูลนิธิพุทธธรรม.

- สกุล อันมา. (2015). ภาพลักษณ์ของพระสงฆ์ในมุมมองของประชาชนในตำบลแสนสุข อำเภอเมืองจังหวัดชลบุรี. *วารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา*, 23(41), 1-20.
- ชลีรัตน์ เชื้อนุ่น. (2566). การพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบล ย่านมัทรี อำเภอพยุหะคีรี จังหวัดนครสวรรค์ตามหลักพุทธธรรม (วิทยานิพนธ์ รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- อารยา บัตรเจริญ และคณะ. (2564). ศึกษาวิเคราะห์หลักพุทธธรรมเพื่อการบรรเทาความทุกข์ในใจ. *Journal of Buddhist Education and Research*, 6(2), 216-225.

รูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตในจังหวัดนครราชสีมา* THE METHODS FOR PROPAGATING BUDDHISM BY THE DHAMMADUTA IN NAKHON RATCHASIMA PROVINCE

พระครูสุธรรมธีรานุยุต (ธีรศักดิ์ ธมฺมธีโร),
พระปลัดระพิน พุทธิสารโร, นิกธ ศรียาษ

Phrakhru Suthamthiranuyut (Thirasak Dhammadhiro),

Phrapalad Rapin Bhudtisaro, Nigorn Sirat

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Corresponding Author E-mail: 6301204220@mcu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1. เพื่อนำเสนอรูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตในจังหวัดนครราชสีมา ระเบียบวิธีวิจัยเป็นแบบวิจัยเชิงคุณภาพ ดำเนินการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 25 รูปหรือคน และการสนทนาเฉพาะกลุ่มกับผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 9 รูปหรือคน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก วิเคราะห์ข้อมูลโดยการพรรณนาความ

ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตในจังหวัดนครราชสีมา พบว่า ด้านผู้ส่งสาร ได้แก่ การมีพระธรรมทูตที่มีความรู้และความเข้าใจในหลักธรรมอย่างลึกซึ้ง สามารถอธิบายหลักธรรมได้อย่างถูกต้องและชัดเจน และสามารถนำหลักธรรมไปใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างเหมาะสม พระธรรมทูตมีจริยาวัตรที่ดีเป็นต้นแบบที่ดีแก่ผู้อื่น และมีทักษะในการปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมและวัฒนธรรมของกลุ่มเป้าหมาย ด้านสารที่เผยแพร่ รวมถึงการเลือกหลักธรรมที่เข้ากับกลุ่มเป้าหมาย เช่น หากกลุ่มเป้าหมายเป็นวัยรุ่น อาจเน้นหลักธรรมเกี่ยวกับการพัฒนาตนเอง การเลือกหลักธรรมที่เหมาะสมกับบริบทและสถานการณ์การเผยแผ่ และการนำเสนอหลักธรรมอย่างเข้าใจง่ายและนำไปปฏิบัติได้จริง ด้านช่องทางการสื่อสาร มีการใช้การบรรยายธรรมในสถานที่ต่าง ๆ เช่น วัด โรงเรียน ชุมชน การเผยแพร่ทางสื่อออนไลน์ เช่น เว็บไซต์ โซเชียลมีเดีย การจัดกิจกรรมทางศาสนาต่าง ๆ และการเขียนหนังสือเกี่ยวกับพระพุทธศาสนา ด้านผู้รับสาร การแบ่งกลุ่มเป้าหมายตามลักษณะที่ต่างกัน เช่น เพศ อายุ สถานะทางสังคม จะช่วยให้พระธรรมทูตวางแผนการเผยแผ่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

การนำเสนอหลักธรรมในลักษณะนี้จะช่วยให้กลุ่มเป้าหมายเข้าใจและนำไปปฏิบัติได้ง่ายขึ้น การใช้สื่อและกิจกรรมที่เหมาะสมกับลักษณะของกลุ่มเป้าหมายจะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการเข้าถึงและการเผยแพร่หลักธรรม อีกทั้งยังสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับกลุ่มเป้าหมายและช่วยให้พวกเขาเข้าใจและปฏิบัติตามหลักธรรมได้อย่างมีความหมายมากขึ้น

คำสำคัญ: รูปแบบการพัฒนา; การเผยแพร่พระพุทธศาสนา; พระธรรมทูต

Abstract

An objective of this research article was: 1. To present the Buddhism dissemination model by Dhammadurta in Nakorn Ratchasima Province, conducted by the qualitative research method. Data were collected by in-depth-interviewing 25 key informants and 9 participants who were experts in focus group discussions. Data were analyzed by content descriptive interpretation.

The research results were found that the model of Buddhism dissemination by Dhjammaduta monks in Nakhon Ratchasima Province were found that the messenger aspect included having Dhammaduta monks who had deep knowledge and understanding of Dhamma principles, able to explain principles correctly and clearly. and be able to apply the principles in daily life appropriately Dhammaduta monks had good conduct, were good role models for others. and had the skills to adapt to the environment and culture of the target groups Including choosing principles that fit the target groups. For example, if the target group was teenagers, may emphasize principles regarding self-improvement, selecting principles appropriate to the dissemination context and situation. and presenting principles that were easy to understand and put into practice. Communication channels for Dhamma lectures were used in various places such as monasteries, schools, communities, and distributed via online media such as websites and social media. Organizing various religious activities and writing books about Buddhism. Receiver side: Segmenting target groups according to different characteristics such as gender, age, social status It will help Dhammaduta monks plan their missions effectively. Presenting the principles in this way will make it easier for the target audience to understand and put them into

practice. Using media and activities that are appropriate to the characteristics of the target audience will increase efficiency in reaching and disseminating the principles. It also builds good relationships with the target audience and helps them understand and practice the principles in a more meaningful way.

Keywords: Development Model; Propagation of Buddhism; Dhammaduta Monk

บทนำ

การเผยแผ่พระพุทธศาสนาในสมัยพุทธกาลเป็นส่วนสำคัญในการถ่ายทอดธรรมแห่งสันติและปัญญาของพระพุทธเจ้าให้กับมนุษย์ทั้งมวล (พระมหาจุฑาธิ จิรสุทธิ, 2565) พระพุทธเจ้าทรงสอนหลักการและเทคนิคการเผยแผ่ที่เน้นคุณธรรม ความชัดเจนของเหตุผล และการแสดงธรรมด้วยจิตเมตตา โดยหลีกเลี่ยงการแสดงธรรมเพื่อผลประโยชน์ส่วนตน เช่น ลาภสักการะ หรือเพื่อแสดงอำนาจเหนือผู้อื่น ที่สำคัญ พระพุทธศาสนาไม่เพียงแต่เน้นการปฏิบัติธรรม (พระครูสารกิจประยุต (สิงห์ โสภโณ), 2560) แต่ยังเน้นการสร้างสันติสุขให้กับมวลมนุษย์ พระพุทธองค์ทรงวางหลักธรรมวินัยเพื่อเป็นแนวทางให้พระสงฆ์ปฏิบัติตนอย่างถูกต้องในฐานะทูตแห่งธรรม (ภารดี พูลประภา เอี่ยมเจริญ, 2561) ซึ่งไม่เพียงแต่เป็นการรักษาวินัย แต่ยังเป็นการสร้างตัวอย่างที่ดีและเป็นที่เชื่อถือในสายตาของประชาชน การเผยแผ่พระพุทธศาสนาด้วยหลักธรรมวินัยนี้ เป็นเครื่องมือที่สำคัญในการส่งเสริมคุณธรรม และการดำเนินชีวิตที่มีจิตวิญญาณและสติปัญญา ซึ่งเป็นสิ่งที่จะช่วยเสริมสร้างสันติสุขในสังคมได้อย่างแท้จริง (พระอนุรักษ์ อนุรักษิโต, 2566) การเผยแผ่ของพระธรรมทูตในสมัยพุทธกาลจึงไม่เพียงเป็นการแนะนำแนวทางปฏิบัติธรรมเท่านั้น แต่ยังเป็นการแพร่กระจายข้อความแห่งสันติและความเข้าใจที่ลึกซึ้งต่อชีวิตและจักรวาล

ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในสมัยพุทธกาล พระพุทธเจ้าได้ทรงสอนหลักการและเทคนิคที่ชัดเจนแก่พระสาวกเพื่อเป็นแนวทางในการแสดงธรรมและการเผยแผ่ธรรม (มนัสวี ศรีนนท์, 2560) ทรงวางหลักการและวิธีการที่รองรับโดยมีพระธรรมวินัยเป็นฐานสอนให้พระสาวกมีคุณธรรมและเหตุผลในการนำเสนอธรรม แสดงธรรมด้วยจิตเมตตา (พระมหาวิรุฑ วิโรจโน และพระครูปลัดสุรจตุ จันทมโม, 2562) และเน้นที่ประโยชน์ต่อผู้ฟังโดยไม่หวังผลส่วนตนเช่นลาภสักการะหรือยกย่องตนเอง เพราะพระพุทธศาสนามีจุดมุ่งหมายหลักในการสร้างสันติสุขให้กับมหาชน ซึ่งหลักการและวิธีการที่ทรงวางไว้นั้นช่วยให้พระธรรมทูตมีทิศทางและกรอบการปฏิบัติที่ถูกต้องในฐานะผู้เผยแผ่ธรรม พระธรรมวินัยไม่เพียงเป็นกฎหมายในการปฏิบัติภารกิจของพระธรรมทูตเท่านั้น แต่ยังเป็นมาตรฐานในการดำเนินชีวิตที่ดีงามและเป็นตัวอย่างที่ดีให้กับผู้คน การเผยแผ่พระพุทธศาสนา

ในรูปแบบที่สมัยพุทธกาลจึงเป็นหนึ่งในวิธีการที่ชัดเจนและมีประสิทธิผล โดยมีหลักธรรมและธรรมวินัยเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตและการปฏิบัติหน้าที่ การเผยแผ่พระพุทธศาสนาด้วยหลักการและเทคนิคที่พระพุทธเจ้าทรงกำหนดไว้ช่วยให้ศาสนานี้แพร่กระจายไปอย่างแพร่หลายและเข้าถึงมหาชนอย่างแท้จริง

สำหรับพระธรรมทูตในจังหวัดนครราชสีมา การเผยแผ่ธรรมะตามหลักธรรมของพระพุทธศาสนาจะดำเนินการตามตารางการอบรมที่กำหนดไว้ในแต่ละปีการศึกษา โดยมีพระภิกษุสงฆ์ที่รับผิดชอบในแต่ละโรงเรียน วัด และตำบล โดยจะมีการเปลี่ยนแปลงกันไปเป็นประจำทุกปีเพื่อให้เกิดการเผยแผ่หลักธรรมอย่างต่อเนื่อง ในส่วนของเนื้อหาธรรมะส่วนใหญ่มุ่งเน้นไปที่การพัฒนาจิตใจของเยาวชนและประชาชนให้เป็นคนดี โดยพระธรรมทูตทุกรูปจะต้องผ่านการอบรมเพื่อให้สามารถนำเทคนิคการเผยแผ่ความรู้ในหลักธรรมไปใช้ได้เหมาะสมและตอบโจทยความต้องการของเยาวชนและประชาชน (พระมหาสุเทพ สุพัฒโน, 2562) การอบรมดังกล่าวช่วยเสริมสร้างทักษะให้พระธรรมทูตสามารถปรับเนื้อหาและวิธีการเผยแผ่ให้เข้ากับกลุ่มเป้าหมาย ด้วยวิธีการนี้ พระธรรมทูตในจังหวัดนครราชสีมาไม่เพียงแต่เผยแผ่คำสอนของพระพุทธเจ้า แต่ยังช่วยให้เกิดการฝึกอบรมคุณธรรมและค่านิยมที่ดีในหมู่เยาวชนและประชาชน ซึ่งนำไปสู่การสร้างสังคมที่มีรากฐานมั่นคงในหลักธรรมของพระพุทธศาสนา

การดำเนินงานของพระธรรมทูตในจังหวัดนครราชสีมาเน้นที่การเผยแผ่หลักธรรมและการพัฒนาคุณธรรมในหมู่เยาวชนและประชาชน (พระมหาศิวก ปรณฺวชิโร และคณะ, 2564) โดยการเผยแผ่แต่ละครั้งจะประกอบด้วยการนำเสนอธรรมะที่เข้าถึงได้ง่ายและทันสมัย ทำให้เยาวชนและประชาชนสามารถเข้าใจและนำไปปฏิบัติได้จริงในชีวิตประจำวัน พระธรรมทูตในแต่ละพื้นที่จะปรับเนื้อหาและวิธีการเผยแผ่ให้เหมาะสมกับวัฒนธรรมและสภาพสังคมของแต่ละท้องถิ่น ซึ่งช่วยให้การเผยแผ่ธรรมะมีประสิทธิภาพมากขึ้นและสามารถเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายได้จริง นอกจากนี้ การเผยแผ่ธรรมะยังครอบคลุมถึงการใช้สื่อต่าง ๆ เช่น โซเชียลมีเดีย การจัดกิจกรรมทางศาสนา และการสร้างเนื้อหาที่น่าสนใจ ซึ่งจะช่วยเพิ่มการมีส่วนร่วมของเยาวชนและประชาชนในการเรียนรู้และทำความเข้าใจธรรมะของพระพุทธศาสนา พระธรรมทูตจึงเป็นตัวแทนที่สำคัญในการสร้างสังคมที่มีความสุข มีความเข้าใจในหลักธรรม และมีคุณธรรมที่ดีงาม ทั้งนี้ การเผยแผ่ธรรมะในจังหวัดนครราชสีมาเป็นตัวอย่างที่ดีแก่การเผยแผ่พระพุทธศาสนาในพื้นที่อื่น ๆ แสดงให้เห็นถึงการนำหลักธรรมไปใช้อย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพในการสร้างสังคมที่ดี

การปฏิบัติงานของพระธรรมทูตในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเป็นงานที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง (พุฒิพันธุ์ จันทวิโส, 2565) การทำวิจัยและพัฒนารูปแบบการเผยแผ่หลักธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้าจึงเป็นกิจกรรมที่สำคัญ มุ่งให้พุทธศาสนิกชนทุกคน

มีความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับพระพุทธศาสนา เพื่อใช้ในชีวิตประจำวันและนำส่งคมไปสู่ความสงบสุขอย่างยั่งยืน โดยการวิจัยนี้มุ่งเน้นที่การพัฒนาแบบการเผยแผ่ของพระธรรมทูตในจังหวัดนครราชสีมา เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและผลสัมฤทธิ์ในการเผยแผ่ศาสนา มุ่งหวังให้การเผยแผ่พระพุทธศาสนาในจังหวัดนี้บรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ให้ได้มากที่สุด ทั้งนี้ ผลการวิจัยที่ได้จะถูกนำไปใช้เป็นข้อมูลสำคัญในการพัฒนาวิธีการเผยแผ่ของพระธรรมทูต ช่วยสร้างความเชื่อถือและศรัทธาต่อพระพุทธศาสนา ซึ่งจะเป็นประโยชน์ในการนำพาศาสนาให้เจริญและแข็งแกร่งยิ่งขึ้นในสังคม การวิจัยนี้จะรวบรวมข้อมูลและพัฒนาวิธีการเผยแผ่ที่เหมาะสมกับสภาพสังคมและวัฒนธรรมของจังหวัดนครราชสีมา โดยเน้นที่การเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายที่หลากหลาย เช่น เยาวชน ผู้สูงอายุ และผู้ในชุมชน การวิจัยจะเน้นการสื่อสารหลักธรรมที่เข้าใจง่ายและสามารถนำไปใช้ได้จริง เพื่อให้ผู้คนสามารถนำคำสอนของพระพุทธศาสนาไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ การศึกษานี้จะไม่เพียงแต่ช่วยเพิ่มความรู้และความเข้าใจในหลักธรรม แต่ยังช่วยเสริมสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างพระธรรมทูตกับชุมชน สร้างบรรยากาศที่เอื้ออำนวยให้การเผยแผ่ศาสนาเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน

ผลจากการวิจัยจะให้ข้อมูลที่สำคัญในการจัดทำแผนการเผยแผ่และกิจกรรมที่หลากหลาย เพื่อเข้าถึงและกระตุ้นความสนใจของประชาชนในหลักธรรมของพระพุทธศาสนา นอกจากนี้ ยังจะช่วยพัฒนาพระธรรมทูตให้มีทักษะและความเข้าใจที่ดีขึ้นในการเผยแผ่หลักธรรม ทั้งในด้านเนื้อหา วิธีการสื่อสาร และการสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน ซึ่งผลที่ได้จากการวิจัยนี้จะเป็นประโยชน์อย่างมากในการยกระดับการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในจังหวัดนครราชสีมาและพื้นที่อื่น ๆ ช่วยให้พระธรรมทูตสามารถนำหลักธรรมไปใช้อย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ นำส่งคมไปสู่ความสงบสุขอย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อนำเสนอรูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตในจังหวัดนครราชสีมา

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบการวิจัย

เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) การสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล

2. และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

2.1 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) จากการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวน 25 คน ประกอบด้วย กลุ่มพระธรรมทูตฝ่ายอำนวยการ จำนวน 5 รูป กลุ่มพระธรรมทูตฝ่ายปฏิบัติการจำนวน 5 รูป กลุ่มผู้นำชุมชน จำนวน 5 คน กลุ่มผู้บริหารโรงเรียน จำนวน 5 คน กลุ่มนักวิชาการทางด้านการจัดการเชิงพุทธ จำนวน 5 รูปหรือคน

2.2 ผู้ทรงคุณวุฒิสำหรับการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) จากการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวน 9 รูปหรือคน ประกอบด้วย ผู้เชี่ยวชาญด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนารูปแบบ ผู้เชี่ยวชาญด้านพระธรรมทูต ผู้เชี่ยวชาญด้านการวิจัย ผู้เชี่ยวชาญการบริหารจัดการ

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เป็นแบบสัมภาษณ์เชิงลึก เพื่อเพื่อนำเสนอรูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตในจังหวัดนครราชสีมา ซึ่งผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารโดยการรวบรวมจากหนังสืออ้างอิงทางพระพุทธศาสนาต่าง ๆ และวิจัยที่เกี่ยวข้อง พัฒนาขึ้นเป็นแบบสัมภาษณ์ตามกรอบเพื่อใช้เก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

4. การรวบรวมข้อมูล

ขั้นตอนการดำเนินการ ดังนี้ 1. ขั้นเตรียมการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยเริ่มต้นด้วยการนัดหมายวันเวลาที่จะสัมภาษณ์กับกลุ่มตัวอย่าง และได้ศึกษาประเด็นคำถามที่ใช้ในการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูล เตรียมและศึกษาวิธีใช้เครื่องบันทึกเสียงเตรียมสมุดจดบันทึกและอุปกรณ์ต่าง ๆ ให้พร้อมก่อนดำเนินการสัมภาษณ์ 2. ขั้นตอนการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยจะสนทนาสร้างความคุ้นเคยกับผู้ให้สัมภาษณ์ แจ้งวัตถุประสงค์ของการสัมภาษณ์ ขออนุญาตใช้กล้องถ่ายรูปเพื่อใช้อ้างอิงในการสัมภาษณ์ รวมทั้งแจ้งให้ทราบว่าข้อมูลต่าง ๆ ที่บันทึกเสียงไว้ผู้วิจัยจะเก็บไว้เป็นความลับ

5. การวิเคราะห์ข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกมาวิเคราะห์ ใช้วิธีการวิเคราะห์แบบอุปนัย โดยนำข้อมูลมาเรียบเรียงและจำแนกอย่างเป็นระบบ จากนั้นนำมาตีความหมาย เพื่อตอบคำถามหลักตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยโดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนา

ผลการวิจัย

รูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตในจังหวัดนครราชสีมา โดยใช้ทฤษฎีการสื่อสารของเดวิด เค เบอโร (นันทนา นันทวโรภาส, 2558)

1. รูปแบบด้านผู้ส่งสาร มีดังนี้ พระธรรมทูตในนครราชสีมามีความรู้สึกซึ่งในหลักธรรมพระพุทธศาสนา และสามารถอธิบายหลักธรรมได้อย่างชัดเจน พวกเขามีศรัทธาอย่างมั่นคงในศาสนาและปฏิบัติตนตามหลักธรรม เป็นแบบอย่างที่ดีแก่ผู้อื่น พร้อมทั้งมีทักษะการปรับตัวเพื่อเข้าถึงและสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับกลุ่มเป้าหมาย

2. รูปแบบด้านสาร มีดังนี้ การเลือกใช้หลักธรรมที่สอดคล้องกับกลุ่มเป้าหมาย เช่น วัยรุ่น จะช่วยให้การเผยแผ่พระพุทธศาสนามีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น โดยเลือกหลักธรรมที่เกี่ยวกับการพัฒนาตนเอง เช่น สติ และสมาธิ ตรงตามบริบทและสถานการณ์ของการเผยแผ่ เพื่อให้หลักธรรมสามารถถูกเข้าใจและนำไปปฏิบัติได้อย่างเหมาะสม นอกจากนี้ พระธรรมทูตควรมีความรอบรู้และเข้าใจในหลักธรรมอย่างลึกซึ้งเพื่อให้สามารถสื่อสารหลักธรรมได้อย่างถูกต้องและมีประสิทธิภาพ

3. รูปแบบด้านช่องทางการสื่อสาร มีดังนี้ การบรรยายธรรมและการเผยแผ่ผ่านสื่อออนไลน์เป็นช่องทางที่สำคัญในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในปัจจุบัน เนื่องจากสามารถเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายได้อย่างรวดเร็วและมีประสิทธิผล การจัดกิจกรรมทางศาสนา เช่น การอบรมและปฏิบัติธรรมเป็นช่องทางการเผยแผ่อีกทางหนึ่งที่สามารถเชื่อมโยงกับกลุ่มเป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ ส่วนการเขียนหนังสือเกี่ยวกับหลักธรรมของพระพุทธศาสนาจะเป็นเครื่องมือที่มีอิทธิพลในการเผยแผ่หลักธรรมและกระตุ้นให้ผู้อ่านเรียนรู้และศึกษาด้วยตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพ

4. รูปแบบด้านผู้รับสาร มีดังนี้ การแบ่งกลุ่มเป้าหมายตามลักษณะต่าง ๆ เช่น เพศ อายุ สถานะทางสังคม ความสนใจ ช่วยให้พระธรรมทูตสามารถวางแผนการเผยแผ่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพราะการแบ่งกลุ่มเป้าหมายช่วยให้พระธรรมทูตเข้าใจกลุ่มเป้าหมายแต่ละกลุ่มได้ดียิ่งขึ้น และสามารถนำเสนอหลักธรรมที่เหมาะสมกับแต่ละกลุ่มเป้าหมายได้ การทำความเข้าใจและเข้าใจความต้องการของกลุ่มเป้าหมายจึงเป็นสำคัญ เพื่อให้สามารถนำเสนอหลักธรรมที่ตรงกับความต้องการและความสนใจของกลุ่มเป้าหมายนั้น ๆ ซึ่งจะช่วยให้กลุ่มเป้าหมายเข้าใจและนำไปปฏิบัติได้อย่างเหมาะสม การนำเสนอหลักธรรมที่ตรงกับความต้องการและความสนใจของกลุ่มเป้าหมายจะช่วยให้กลุ่มเป้าหมายเข้าใจและนำไปปฏิบัติได้อย่างเหมาะสม ซึ่งจะส่งผลดีต่อการดำเนินชีวิตของกลุ่มเป้าหมาย พระธรรมทูตใช้สื่อและกิจกรรมที่เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย เพื่อช่วยให้กลุ่มเป้าหมายเข้าถึงหลักธรรมได้อย่างง่ายและมีประสิทธิภาพมากขึ้น

อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัยครั้งนี้ นำมาอภิปรายผล โดยจำแนกตามรายด้านของการวิจัยดังต่อไปนี้

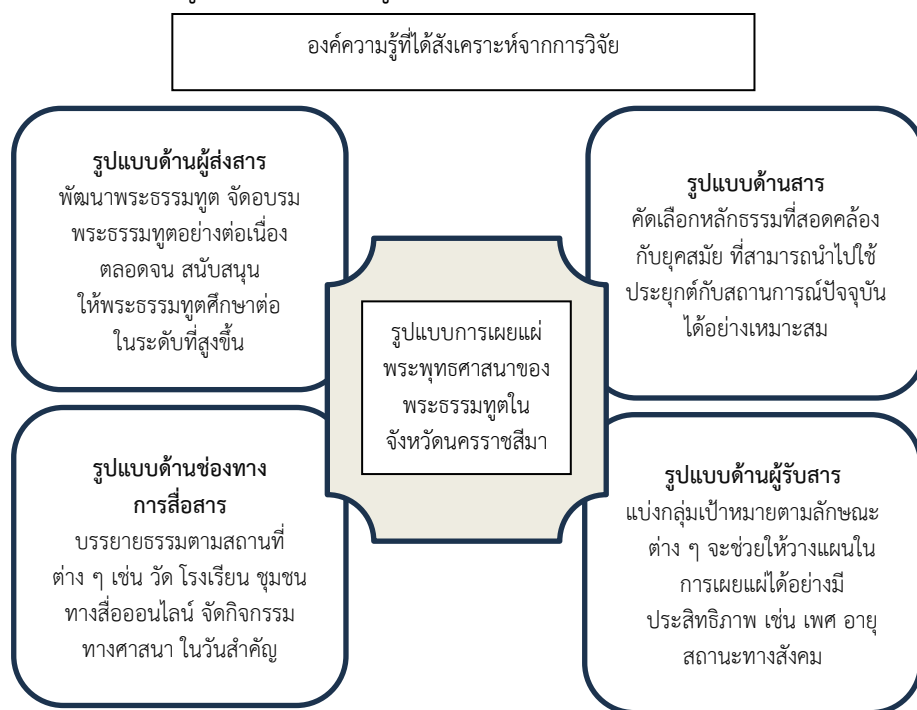
รูปแบบด้านผู้ส่งสาร รูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตในจังหวัดนครราชสีมา ด้านผู้ส่งสาร ดำเนินการดังนี้ พัฒนาความรู้และเข้าใจในหลักธรรมของพระพุทธศาสนาอย่างลึกซึ้ง และทักษะที่จำเป็นสำหรับการเผยแผ่พระพุทธศาสนา เช่น การพัฒนาความรู้ความเข้าใจในหลักธรรมของพระพุทธศาสนาอย่างลึกซึ้ง มีการจัดอบรมต่อเนื่อง การอบรมเน้นที่เนื้อหาหลักธรรมที่สำคัญ เช่น หลักอริยสัจ และหลักศีล เพื่อเสริมสร้างความเข้าใจลึกซึ้งให้กับพระธรรมทูต การอบรมทักษะที่จำเป็นสำหรับการเผยแผ่พระพุทธศาสนา เช่น ทักษะในการพูด การนำเสนอ การแก้ไขปัญหา และการปรับตัว เพื่อเสริมความสามารถในการเผยแผ่ การให้ทุนการศึกษาและการสนับสนุนให้พระธรรมทูตศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น เพื่อเพิ่มความรู้และทักษะ เพื่อปรับปรุงการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ด้านสาร การคัดเลือกหลักธรรมที่สอดคล้องกับยุคสมัย เพื่อนำไปใช้ประยุกต์ในสถานการณ์ปัจจุบันอย่างเหมาะสม เช่น หลักธรรมที่เน้นความสำคัญของจิตสำนึก และการพัฒนาตนเอง การจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมคุณลักษณะบวกเช่น ความเมตตา ความกรุณา และมุทิตา เพื่อเสริมสร้างความสันติภาพและการเข้าถึงหลักธรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพ ด้านช่องทางการสื่อสาร การบรรยายธรรมตามสถานที่ต่าง ๆ เพื่อให้ผู้ฟังได้เรียนรู้หลักธรรมของพระพุทธศาสนาโดยตรง และเข้าใจอย่างลึกซึ้ง การเผยแผ่ผ่านสื่อออนไลน์ เพื่อเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายได้อย่างกว้างขวางและมีประสิทธิภาพ การจัดกิจกรรมทางศาสนา เพื่อเสริมสร้างการเรียนรู้หลักธรรมผ่านการทำกิจกรรมจริง ด้านผู้รับสาร การแบ่งกลุ่มเป้าหมายตามลักษณะต่าง ๆ เพื่อวางแผนการเผยแผ่อย่างมีประสิทธิภาพ การนำเสนอหลักธรรมที่เข้าถึงความต้องการและความสนใจของกลุ่มเป้าหมาย เพื่อให้สามารถเข้าใจและนำไปปฏิบัติได้อย่างเหมาะสม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพระศรีสิทธิวิเทศ (ธวัชชัย ธมมชโย), (2563) ได้วิจัยเรื่อง รูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูต ในเขตบริหารพิเศษฮ่องกงแห่งสาธารณรัฐประชาชนจีน ผลการวิจัยพบว่า การเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตในเขตบริหารพิเศษฮ่องกงแห่งสาธารณรัฐประชาชนจีน พระธรรมทูตเริ่มเข้าไปเผยแผ่พระพุทธศาสนาในเขตบริหารพิเศษฮ่องกงราวปี พ.ศ. 2532 สามารถสร้างวัดไทยแห่งแรกขึ้นในฮ่องกงและขยายสร้างวัดขึ้นอีกหลายวัดจนถึงปัจจุบัน โดยมีลักษณะที่ศึกษา 2 ประเด็น คือ 1. สภาพปัญหาการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในฮ่องกงนั้นแบ่งออกได้เป็น 6 ด้าน คือ ด้านการสื่อสาร ด้านวัฒนธรรมประเพณี ด้านความเชื่อ ด้านบริหารจัดการ ด้านสถานที่ และด้านบุคลากร 2. สภาพการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในฮ่องกง แบ่งออกเป็น 5 ด้าน คือ ด้านการใช้สื่อ ด้านกิจกรรมการเผยแผ่ ด้านสังคมสงเคราะห์ ด้านพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนา และด้านปฏิบัติของพระธรรมทูต รูปแบบการเผยแผ่ของพระธรรมทูตในฮ่องกง แบ่งออกเป็น 6 ด้าน ได้แก่ 1. ด้านการศึกษา ควรจัดโครงการอบรมภาษาและวัฒนธรรมท้องถิ่น 2. ด้านสังคมสงเคราะห์ ควรตั้งศูนย์ช่วยเหลือ

- คนไทยในต่างแดน 3. ด้านแลกเปลี่ยนวัฒนธรรม ควรจัดกิจกรรมวัฒนธรรมนานาชาติ
4. ด้านการสร้างภาคีเครือข่าย มีการลงนามความร่วมมือกับวัด ราชการและองค์กรต่าง ๆ
5. ด้านการใช้สื่อเผยแพร่เชิงรุก มีโครงการธรรมสัญจร จิตอาสาเผยแพร่ และใช้สื่อออนไลน์
6. ด้านบุคลากร พระธรรมทูตมีภูมิรู้ภูมิธรรม และมีธรรมทูตคุณุหฺสจฺจิตอาสา

องค์ความรู้จากการวิจัย

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง รูปแบบการเผยแพร่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตในจังหวัดนครราชสีมา ผู้วิจัยได้องค์ความรู้จากการวิจัย ดังภาพที่ 1 ดังนี้

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย

จากภาพที่ 1 แสดงให้เห็นรูปแบบการเผยแพร่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตในจังหวัดนครราชสีมา มีดังนี้

รูปแบบสภาพทั่วไปในการเผยแพร่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตในจังหวัดนครราชสีมา พบว่า ด้านผู้ส่งสาร ดำเนินการดังนี้ พัฒนาคำรู้และเข้าใจในหลักธรรมของพระพุทธศาสนาอย่างลึกซึ้ง และทักษะที่จำเป็นสำหรับการเผยแพร่พระพุทธศาสนา เช่น การพัฒนาความรู้ความเข้าใจในหลักธรรมของพระพุทธศาสนาอย่างลึกซึ้ง มีการจัดอบรม

ต่อเนื่อง การอบรมเน้นที่เนื้อหาหลักธรรมที่สำคัญ เช่น หลักอริยสัจ และหลักศีล เพื่อเสริมสร้างความเข้าใจลึกซึ้งให้กับพระธรรมทูต การอบรมทักษะที่จำเป็นสำหรับการเผยแผ่พระพุทธศาสนา เช่น ทักษะในการพูด การนำเสนอ การแก้ไขปัญหา และการปรับตัว เพื่อเสริมความสามารถในการเผยแผ่ การให้ทุนการศึกษาและการสนับสนุนให้พระธรรมทูตศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น เพื่อเพิ่มความรู้และทักษะ เพื่อปรับปรุงการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ด้านสาร การคัดเลือกหลักธรรมที่สอดคล้องกับยุคสมัย เพื่อนำไปใช้ประยุกต์ในสถานการณ์ปัจจุบันอย่างเหมาะสม เช่น หลักธรรมที่เน้นความสำคัญของจิตสำนึก และการพัฒนาตนเอง การจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมคุณลักษณะบวกเช่น ความเมตตา ความกรุณา และมูทิตา เพื่อเสริมสร้างความสันติภาพและการเข้าถึงหลักธรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพ ด้านช่องทางการสื่อสาร การบรรยายธรรมตามสถานที่ต่าง ๆ เพื่อให้ผู้ฟังได้เรียนรู้หลักธรรมของพระพุทธศาสนาโดยตรง และเข้าใจอย่างลึกซึ้ง การเผยแพร่ผ่านสื่อออนไลน์ เพื่อเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายได้อย่างกว้างขวางและมีประสิทธิภาพ การจัดกิจกรรมทางศาสนา เพื่อเสริมสร้างการเรียนรู้หลักธรรมผ่านการทำกิจกรรมจริง ด้านผู้รับสาร การแบ่งกลุ่มเป้าหมายตามลักษณะต่าง ๆ เพื่อวางแผนการเผยแผ่อย่างมีประสิทธิภาพ การนำเสนอหลักธรรมที่เข้าถึงความต้องการและความสนใจของกลุ่มเป้าหมาย เพื่อให้สามารถเข้าใจและนำไปปฏิบัติได้อย่างเหมาะสม

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. จัดหลักสูตรฝึกอบรมที่หลากหลายให้กับพระธรรมทูตในนครราชสีมา ครอบคลุมตั้งแต่หลักสูตรระยะสั้นถึงระยะยาวและหลักสูตรออนไลน์ พร้อมการติดตามประเมินผลเพื่อพัฒนาต่อเนื่อง
2. สร้างโครงสร้างพัฒนาสมรรถนะพระธรรมทูต โดยมีศูนย์อบรมและศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาที่มีคุณภาพและประสิทธิภาพ
3. ดำเนินโครงการพัฒนาคุณลักษณะส่วนบุคคลของพระธรรมทูต เช่น การส่งเสริมความเอื้อเฟื้อและความเห็นคุณค่าต่อสังคม ทำให้พระธรรมทูตมีคุณลักษณะที่ดี

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. จัดการฝึกอบรมและพัฒนาทักษะเผยแผ่ศาสนาให้พระธรรมทูต โดยเน้นการสัมมนาและการแลกเปลี่ยนประสบการณ์เพื่อเพิ่มความรู้ในหลักธรรม
2. จัดโครงการและกิจกรรมที่เน้นปฏิบัติการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ผ่านการแสดงหนังสือธรรมะ และประชุมวิจัยทางศาสนา

3. ใช้เทคโนโลยีสื่อสารเพื่อเผยแผ่ศาสนา ได้แก่ การสร้างเว็บไซต์ แพลตฟอร์มออนไลน์ และกลุ่มพระธรรมทูตในโซเชียลมีเดีย

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. สำรวจความคิดเห็นของประชาชนในนครราชสีมาเกี่ยวกับการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ประเมินความรู้ความเข้าใจและความสนใจของพวกเขาในกิจกรรมทางศาสนา

2. ขยายขอบเขตการศึกษาไปยังพื้นที่อื่น ๆ นอกจากนครราชสีมาเพื่อทำความเข้าใจความต้องการและความสนใจของประชาชนในวงกว้าง

3. ใช้วิธีการวิจัยหลากหลาย เช่น สำรวจความคิดเห็น และการสังเกตการณ์ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครอบคลุมและมีมุมมองหลายด้าน

เอกสารอ้างอิง

นันทนา นันทวโรภาส. (2558). *สื่อการเมือง ทฤษฎีและการประยุกต์ใช้*. กรุงเทพฯ: บริษัทสถาพรบุ๊คส์ จำกัด.

พระครูสารกิจประยุกต์ (สิงห์ โสภโณ). (2560). พระพุทธศาสนากับการพัฒนาเพื่อความยั่งยืน. *วารสารศรีล้านช้างปริทรรศน์*, 3(1), 15-15.

พระมหาชูชาติ จิรสุโข. (2565). การบูรณาการการสื่อสารเพื่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนาผ่านสื่อสังคมออนไลน์ของพระสงฆ์ในสังคมไทย. *วารสาร มจร บาลีศึกษาพุทธโฆสปริทรรศน์*, 8(1), 211-224.

พระมหาวิรุฬ วิโรจโน และพระครูปลัดสุราวุฒิ จันทมโม. (2562). คุณลักษณะพิเศษของผู้เผยแผ่ธรรมในพระพุทธศาสนา. *วารสารวิชาการพระพุทธศาสนาเขตลุ่มน้ำโขง*, 2(2), 33-42.

พระมหาศิวกกร ปญญาวิโร และคณะ. (2564). บทบาทและหน้าที่ของพระธรรมทูตจากอดีตสู่ปัจจุบัน. *วารสารบัณฑิตแสงไคมคำ*, 6(1), 116-131.

พระมหาสุเทพ สุวฑฺฒโน. (2562). กลยุทธ์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตสายต่างประเทศ. *วารสารมหาจุฬานาครทรรศน์*, 6(3), 1363-1378.

พระศรีสิทธิวิเทศ (ธวัชชัย ธรรมชโย). (2563). รูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูต ในเขตบริหารพิเศษฮ่องกงแห่งสาธารณรัฐประชาชนจีน (ดุขนิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

- พระอนุรักษ์ อนุรชิตโต. (2566). รูปแบบการพัฒนาการฝึกอบรมผู้นำเยาวชนต้นแบบด้านคุณธรรมโดยพุทธสันติวิธี จังหวัดนครศรีธรรมราช. *วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร*, 11(2), 667-680.
- พุฒิพันธุ์ จันทวิโส. (2565). บทบาทของพระธรรมทูตในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในโรงเรียน อำเภอวิหารแดง จังหวัดสระบุรี. *วารสารการบริหารนิติบุคคลและนวัตกรรมท้องถิ่น*, 8(3), 113-124.
- ภารดี พูลประภา เอี่ยมเจริญ. (2561). รูปแบบการแก้ไขวิกฤติศรัทธาในพระสงฆ์ตามหลักพระธรรมวินัย. *วารสารวิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง*, 7(1), 25-40.
- มนัสวี ศรีนนท์. (2560). วิเคราะห์หลักการเรียนการสอนตามนัยพระพุทธศาสนา. *วารสารศึกษาศาสตร์ มมร*, 5(1), 122-132.

การบริหารจัดการเรียนการสอนธรรมศึกษาของโรงเรียนในอำเภอพนม
จังหวัดสุราษฎร์ธานี*

THE MANAGEMENT OF THE DHAMMASUKSA TEACHING AND LEARNING
IN SCHOOLS IN PHANOM DISTRICT, SURATTHANI PROVINCE

พระปลัดกฤษณา ขนติธมโม,
พระมหาสุนันท์ สุนนโท, สุภัทรชัย สีสะไบ
Phrapalad Kritsana Khantithammo,
Phramaha Sunan Sunandho, Suphattharachai Sisabai
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Corresponding Author E-mail: pichityoma@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1. ศึกษาระดับความคิดเห็นของครู 2. เปรียบเทียบความคิดเห็นของครู และ 3. ศึกษาปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะที่มีต่อการบริหารจัดการเรียนการสอนธรรมศึกษาของโรงเรียนในอำเภอพนม จังหวัดสุราษฎร์ธานี เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี คือ การวิจัยเชิงปริมาณ จากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 180 คน ซึ่งเป็นครูในอำเภอพนม จังหวัดสุราษฎร์ธานี เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม การวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติ ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สถิติอนุमान และในเชิงคุณภาพ ใช้การสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 10 รูปหรือคนวิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า 1. ระดับความคิดเห็นของครู โดยรวมอยู่ในระดับมาก 2. ครูที่มีเพศ และอายุต่างกัน มีความคิดเห็นโดยรวม ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย ส่วนครูที่มีการศึกษา และตำแหน่งต่างกัน มีความคิดเห็นโดยรวม แตกต่างกัน จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัย 3. ปัญหา อุปสรรค คือ ขาดการประชุมร่วมเพื่อวางแผนการจัดการเรียนการสอนธรรมศึกษา บุคลากรไม่เพียงพอ ที่มีอยู่ก็ขาดความรู้ กระบวนการตรวจสอบไม่ชัดเจน ไม่นำข้อมูลการตรวจสอบไปปรับปรุงแก้ไข และข้อเสนอแนะ คือ ควรมีการศึกษาข้อมูลและประชุมวางแผนร่วมกัน อบรมครูผู้สอนให้มีทักษะ ความรู้ และประสบการณ์ ควรตรวจสอบอย่างต่อเนื่อง และนำผลการตรวจสอบไปปรับปรุงพัฒนา

คำสำคัญ: การบริหารจัดการ; การเรียนการสอน; ธรรมศึกษา

Abstract

Objectives of this research article were 1. To study the level of teachers' opinions, 2. To compare teachers' opinions, and 3. to study problems, obstacles, and suggestions towards the management of Dharma studies teaching of schools at Phanom District. Surat Thani Province The research was conducted by the mixed methods., The quantitative research, data were collected from a sample of 180 people who were teachers in Phanom District. Surat Thani Province The research instrument was a questionnaire. Data analysis using statistics including percentages, averages, standard deviations, inferential statistics. The qualitative aspects, data were collected by in-depth-interviewing 10 key informants and analyzed by content descriptive interpretation.

The results of the research were found that: 1. The level of teachers' opinions, by overall, was at a high level. 2. Teachers of different genders and ages, by overall, did not have different opinions, rejected the set hypothesis. As for teachers with different education level and different positions, by overall, did have different opinions, accepted the set hypothesis. 3. Problems and obstacles were the lack of a joint meeting to plan the teaching and learning of Dharma studies. Not enough personnel with knowledge. The verification process was not clear. The inspection data was not used for improvement. And the suggestion was that: There should be a study of information and a planning meeting together. To train teachers to have skills, knowledge, and experience. It should be checked continuously. and use the results of the inspection to improve and develop.

Keywords: Management; Teaching and Learning; Dhammasuksa

บทนำ

การจัดการเรียนการสอนของคณะสงฆ์ เกิดขึ้นตั้งแต่สมัยพุทธกาล ภายหลังจากที่พระพุทธองค์ทรงตรัสรู้ แล้วทรงแสดงธรรมจกัปปวัตตนสูตรโปรดปัญจวัคคีย์ ณ ป่าอิสิปตนมฤคทายวัน ใกล้เมืองพาราณสี ธรรมจักขุอันปราศจากธุลี ปราศจากมลทิน ได้เกิดแก่ท่านพระโกลนทัณฺเฑาะว์ว่า สิ่งใดสิ่งหนึ่งมีความเกิดขึ้นเป็นธรรมดา สิ่งนั้นทั้งปวงมีความดับไป

เป็นธรรมดา (ขุ.ป.(ไทย) 31/30/484-488) ซึ่งต่อมาเมื่อพระพุทธศาสนาเข้ามาสู่ประเทศไทย คณะสงฆ์ไทยจึงได้มีการจัดการศึกษาพระพุทธศาสนาขึ้น โดยเริ่มจากหลักสูตรที่เป็นภาษาบาลี และมีการเรียนการสอนมาตามลำดับ เรียกว่า การศึกษาพระปริยัติธรรม 3 แผนก ได้แก่ 1. การศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกบาลี 2. การศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกธรรมสนามหลวง 3. การศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญ (สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี, 2562) ดังนั้น คณะสงฆ์จึงมีบทบาทสำคัญในการจัดการเรียนการสอนธรรมศึกษาให้ดีขึ้นมีประสิทธิภาพ โดยจะทำให้เยาวชนมีความรู้คู่คุณธรรม และสามารถนำมาพัฒนาตนเอง สังคม และประเทศได้ ซึ่งจะส่งผลให้ชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์มีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืนสืบไป

คณะสงฆ์อำเภอพนมได้ดำเนินการจัดการเรียนการสอนธรรมศึกษาทั้งในระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษา และอุดมศึกษา โดยได้จัดส่งพระสงฆ์ที่มีความรู้ความสามารถเข้าไปสอนตามโรงเรียนทุกปีการศึกษา ดังนั้น เพื่อให้การจัดการเรียนการสอนธรรมศึกษามีประสิทธิภาพและประสิทธิผลแก่ทุก ๆ ฝ่าย คณะสงฆ์อำเภอพนมจึงได้ดำเนินการติดตามประเมินผล มีการตั้งไลน์กลุ่มธรรมศึกษาประจำอำเภอ เพื่อติดต่อประสานงาน ติดตามประเมินผล และช่วยกันแก้ไขปัญหา และมีการประชุมพระสังฆาธิการทุกเดือนมาโดยตลอด จนถึงปัจจุบัน แต่ยังคงพบว่าการจัดการเรียนการสอนธรรมศึกษาในโรงเรียนยังมีปัญหาที่ยังไม่บรรลุตามวัตถุประสงค์ในด้านต่าง ๆ มากมาย

ด้วยเหตุผลและความสำคัญดังกล่าว ผู้วิจัยจึงต้องการศึกษาการบริหารจัดการเรียนการสอนธรรมศึกษาของโรงเรียนในอำเภอพนม จังหวัดสุราษฎร์ธานี เพื่อให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับการบริหารจัดการในการเรียนการสอน และข้อเสนอแนะต่าง ๆ อันจะเป็นประโยชน์และเป็นแนวทางในการนำไปปรับปรุงพัฒนาการจัดการเรียนการสอนของคณะสงฆ์อำเภอพนม จังหวัดสุราษฎร์ธานี ให้ประสบความสำเร็จมากยิ่งขึ้น ซึ่งจะเป็นปัจจัยสำคัญที่จะนำไปสู่การพัฒนาเยาวชน สังคม และประเทศชาติให้มีความเจริญ รุ่งเรือง ทั้งทางด้านวัตถุและด้านจิตใจ ทำให้ทุกคนในครอบครัว สังคม และประเทศชาติอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขสืบไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับความคิดเห็นของครูที่มีต่อการบริหารจัดการเรียนการสอนธรรมศึกษาของโรงเรียนในอำเภอพนม จังหวัดสุราษฎร์ธานี
2. เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของครูที่มีต่อการบริหารจัดการเรียนการสอนธรรมศึกษาของโรงเรียนในอำเภอพนม จังหวัดสุราษฎร์ธานี

3. เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะที่มีต่อการบริหารจัดการเรียนการสอนธรรมศึกษาของโรงเรียนในอำเภอพนม จังหวัดสุราษฎร์ธานี

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบการวิจัย

การวิจัยเป็นแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) คือ การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research)

2. ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

2.1 ประชากร คือ ครูในอำเภอพนม จังหวัดสุราษฎร์ธานี 328 คน (กลุ่มสารสนเทศ สนผ., 2566)

2.2 จำนวนตามสูตรของทาโร่ ยามาเน่ (คณาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2554) ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 180 คน

2.3 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) 10 รูปหรือคน ใช้การคัดเลือกแบบเจาะจง โดยคัดเลือกจากผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทั้งหมด 5 กลุ่ม ได้แก่ พระสังฆาธิการ 2 รูป กลุ่มผู้บริหารและครูอาจารย์สถานศึกษา 2 คน นักวิชาการด้านการศึกษา 2 รูปหรือคน ผู้ปกครองนักเรียน 2 คน และหัวหน้าส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง 2 คน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1 การวิจัยเชิงปริมาณ แบ่งเป็น 4 ส่วน คือ 1. ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม 2. องค์ประกอบของการจัดการเรียนการสอนธรรมศึกษามี 4 ด้าน 3. การบริหารจัดการเรียนการสอนธรรมศึกษามี 4 ด้าน และ 4. ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการบริหารจัดการเรียนการสอนธรรมศึกษา

3.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสัมภาษณ์เชิงลึกเกี่ยวกับการบริหารจัดการเรียนการสอนธรรมศึกษา 4 ด้าน คือ 1. ด้านการวางแผน 2. ด้านการปฏิบัติตามแผน 3. ด้านการตรวจสอบ และ 4. ด้านการแก้ไขปรับปรุง

4. การรวบรวมข้อมูล

4.1 เก็บข้อมูลด้วยการสำรวจจากการแจกแบบสอบถามโดยมีผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบแบบสอบถาม จึงนำไปทดลองแจก จำนวน 30 ชุด เมื่อได้ผลการหาความเชื่อมั่นของแบบสอบถามเรียบร้อยแล้ว จึงไปแจกให้กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยและทำการวิเคราะห์ต่อไป

4.2 เก็บข้อมูลโดยวิธีบันทึกเทป เขียนลงในแบบสัมภาษณ์และนำไปสังเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

5. การวิเคราะห์ข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน แปลค่าทางสถิติโดยยึดเกณฑ์การให้คะแนน คือ 4.51-5.00 มากที่สุด 3.51-4.50 มาก 2.51-3.50 ปานกลาง 1.51-2.50 น้อย และ 1.00-1.50 น้อยที่สุด

5.2 วิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนา

ผลการวิจัย

1. ระดับความคิดเห็นของครูที่มีต่อองค์ประกอบของการเรียนการสอนธรรมศึกษาของโรงเรียนในอำเภอพนม จังหวัดสุราษฎร์ธานี ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของครูที่มีต่อองค์ประกอบของการเรียนการสอนธรรมศึกษาของโรงเรียน โดยภาพรวม

องค์ประกอบของการเรียนการสอนธรรมศึกษาของโรงเรียน	ระดับความคิดเห็น		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. ด้านหลักสูตร	4.10	0.62	มาก
2. ด้านกิจกรรมการเรียนรู้	4.15	0.61	มาก
3. ด้านการจัดการเรียนการสอน	4.14	0.64	มาก
4. ด้านปัจจัยสนับสนุน	4.04	0.66	มาก
รวม	4.11	0.57	มาก

1.2 ระดับความคิดเห็นของครูที่มีต่อการบริหารจัดการเรียนการสอนธรรมศึกษาของโรงเรียนในอำเภอพนม จังหวัดสุราษฎร์ธานี ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ =4.06, S.D.=0.55) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ลำดับแรก คือ ด้านการวางแผน ($\bar{X}$ =4.07, S.D.=0.65) รองลงมา คือ ด้านการแก้ไขปรับปรุง ($\bar{X}$ =4.06, S.D.=0.62) และสุดท้าย คือ ด้านการปฏิบัติตามแผน ($\bar{X}$ =4.04, S.D.=0.66)

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของครูที่มีต่อการบริหารจัดการเรียนการสอนธรรมศึกษาของโรงเรียนในอำเภอพนม จังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยภาพรวม

การบริหารจัดการเรียนการสอนธรรมศึกษาของโรงเรียน ในอำเภอพนม จังหวัด สุราษฎร์ธานี	ระดับความคิดเห็น		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. ด้านการวางแผน	4.07	0.65	มาก
2. ด้านการปฏิบัติตามแผน	4.04	0.66	มาก
3. ด้านการตรวจสอบ	4.06	0.59	มาก
4. ด้านการแก้ไขปรับปรุง	4.06	0.62	มาก
รวม	4.06	0.55	มาก

2. การเปรียบเทียบความคิดเห็นของครูที่มีต่อการบริหารจัดการเรียนการสอน
 ธรรมศึกษาของโรงเรียนในอำเภอพนม จังหวัดสุราษฎร์ธานี จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล
ตารางที่ 3 การเปรียบเทียบความคิดเห็นของครูที่มีต่อการบริหารจัดการเรียนการสอนธรรม
 ศึกษาของโรงเรียนในอำเภอพนม จังหวัดสุราษฎร์ธานี จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล
 ตามสมมติฐานที่ 1-4

สมมติฐาน	ตัวแปรทดสอบ	F/t	Sig.	ผลการทดสอบ	
				ยอมรับ	ปฏิเสธ
ที่ 1	เพศ	3.231	0.68		✓
ที่ 2	อายุ	1.848	0.14		✓
ที่ 3	การศึกษา	3.174*	0.04	✓	
ที่ 4	ตำแหน่ง	4.160*	0.01	✓	

จากตารางที่ 3 การเปรียบเทียบความคิดเห็นของครูที่มีต่อการบริหารจัดการเรียน
 การสอนธรรมศึกษาของโรงเรียนในอำเภอพนม จังหวัดสุราษฎร์ธานี จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล
 บุคคล สรุปได้ว่า ครูที่มีเพศต่างกัน และอายุต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการ
 เรียนการสอนธรรมศึกษาของโรงเรียนในอำเภอพนม จังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยภาพรวม
 ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย

ส่วนครูที่มีการศึกษาต่างกัน และตำแหน่งต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการ
 เรียนการสอนธรรมศึกษาของโรงเรียนในอำเภอพนม จังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยภาพรวม
 แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัย

3. การศึกษาปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะต่อการบริหารจัดการเรียนการสอน
 ธรรมศึกษาของโรงเรียนในอำเภอพนม จังหวัดสุราษฎร์ธานี

ปัญหาและอุปสรรค ด้านการวางแผน คือ ขาดการประชุมร่วมเพื่อวางแผน
 การจัดการเรียนการสอน ไม่มีการกำหนดนโยบาย และแนวทางการปฏิบัติร่วมกัน ด้านการ
 ปฏิบัติตามแผน คือ พระสอนและบุคลากรขาดทักษะ ความรู้ และประสบการณ์ บุคลากร
 ไม่เพียงพอต่อความต้องการ ขาดแคลนงบประมาณ ด้านการตรวจสอบ คือ กระบวนการ
 ตรวจสอบไม่ชัดเจนหรือไม่ได้ตามมาตรฐาน ด้านการแก้ไขปรับปรุง คือ ไม่มีเก็บข้อมูล และ
 ศึกษาปัญหาอุปสรรค และแนวทางแก้ปัญหายังจริงจัง

ข้อเสนอแนะ ด้านการวางแผน คือ ควรศึกษาข้อมูล นำมาวิเคราะห์ และประชุม
 ร่วมกันทุกฝ่ายเพื่อวางแผนการจัดการเรียนการสอน ด้านการปฏิบัติตามแผน คือ ควรมีการ
 จัดอบรมฝึกฝนทักษะความรู้ประสบการณ์แก่พระสอนและบุคลากรที่เกี่ยวข้อง
 ด้านการตรวจสอบ คือ ควรมีการสำรวจและตรวจสอบการเรียนการสอนอย่างต่อเนื่อง
 ด้านการแก้ไขปรับปรุง คือ ควรมีขั้นตอนการแก้ไขปรับปรุงที่ชัดเจน นำข้อมูลไปตรวจสอบ
 ใช้เพื่อพัฒนาทักษะการสอนของพระสอนและบุคลากรให้มีประสิทธิภาพ

อภิปรายผลการวิจัย

1. ระดับความคิดเห็นของครูที่มีต่อการบริหารจัดการเรียนการสอนธรรมศึกษาของโรงเรียนในอำเภอพนม จังหวัดสุราษฎร์ธานี

1.1 องค์ประกอบของการบริหารจัดการเรียนการสอนธรรมศึกษาของโรงเรียนในอำเภอพนม จังหวัดสุราษฎร์ธานี ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.11$, $S.D.=0.62$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน ทั้งนี้เพราะว่าหลักสูตรที่ใช้สอนมีทั้งภาคทฤษฎีและปฏิบัติครบถ้วนสมบูรณ์ พระอาจารย์มีการนำนักเรียนสู่การปฏิบัติ เช่น การฝึกสมาธิ ไหว้พระสวดมนต์ เจริญจิตตภาวนา เป็นต้น การจัดการเรียนการสอนธรรมศึกษา ทำให้นักเรียนสามารถเรียนรู้วิชาการ และสอบผ่านธรรมศึกษาได้ และสิ่งแวดล้อม บรรยากาศ และอาคารสถานที่มีความเหมาะสมและเพียงพอต่อจำนวนนักเรียน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพระสงฆ์ จันทวนโณ (2561) ได้วิจัยเรื่อง การบริหารจัดการวัดให้เป็นศูนย์การเรียนรู้ในชุมชน ของคณะสงฆ์อำเภอยังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ผลการวิจัยพบว่า การบริหารจัดการวัดให้เป็นศูนย์การเรียนรู้ในชุมชน ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก และรายด้าน พบว่า มาก 3 ด้าน โดยอภิปรายว่า ด้านกิจกรรมการเรียนรู้ วัดมีการจัดกิจกรรมบรรยายภาพเกี่ยวกับบรรณคดีพุทธประวัติ มหาชาติชาดก มีการจัดกิจกรรมเกี่ยวกับธรรมะ หรือเทปธรรมะ ซีดีรอม วีดีโอเทปธรรมะเพื่อเผยแพร่แก่เด็กนักเรียนและประชาชน อยู่ในระดับมากเหมือนกัน

1.2 การบริหารจัดการเรียนการสอนธรรมศึกษาของโรงเรียนในอำเภอพนม จังหวัดสุราษฎร์ธานี ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.06$, $S.D.=0.55$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน ทั้งนี้เพราะว่า คณะสงฆ์มีการวางแผนการเรียนการสอน ขั้นตอน วิธีการและขอบข่ายการสอนอย่างเป็นระบบและเหมาะสม บุคลากรมีการปฏิบัติงานตามวิธีการและขั้นตอนอย่างถูกต้องตามแผนงานที่วางไว้ บุคลากรควรมีการรายงานผลการปฏิบัติตามระเบียบขั้นตอนอย่างถูกต้อง และคณะสงฆ์มีกระบวนการแก้ไขปรับปรุง และจัดทำแผนการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนอย่างเป็นระบบ สอดคล้องกับงานวิจัยของพระมหาวิทย์ วชิรญาณโณ (2561) ได้วิจัยเรื่อง การบริหารจัดการของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอบ้านแหลม จังหวัดปทุมธานี ผลการวิจัยพบว่า การบริหารจัดการของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยอภิปรายว่า ด้านการวางแผนพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน กำหนดการสอนหลักสูตรในการเรียนการสอนในรายวิชาพระพุทธศาสนา อยู่ในระดับมากเหมือนกัน และด้านการปฏิบัติ พระสอนศีลธรรมได้ปฏิบัติตามกรอบการสอนหลักสูตรในการเรียนการสอน อยู่ในระดับมากเหมือนกัน

2. การเปรียบเทียบความคิดเห็นของครูที่มีต่อการบริหารจัดการเรียนการสอน ธรรมศึกษาของโรงเรียนในอำเภอพนม จังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

2.1 ครูที่มีเพศต่างกัน และอายุต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการเรียนการสอนธรรมศึกษาของโรงเรียนในอำเภอพนม จังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยภาพรวม ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้ แสดงให้เห็นว่า เพศ และอายุของผู้ตอบแบบสอบถามต่างกัน ไม่มีผลที่แตกต่างกัน ในการแสดงความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการเรียนการสอนธรรมศึกษาของโรงเรียนในอำเภอพนม จังหวัดสุราษฎร์ธานี ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของกิจสดายุทธ์ สังขทอง (2562) ได้วิจัยเรื่อง การเปรียบเทียบพฤติกรรมด้านคุณธรรม จริยธรรม ก่อนและหลังการเรียนการสอนธรรมศึกษา ผลการวิจัยพบว่า ผลการเปรียบเทียบพฤติกรรมด้านคุณธรรมจริยธรรม ของนักศึกษาระดับปริญญาตรี ที่เรียนธรรมศึกษา จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า นักศึกษาที่มีอายุ และภูมิลำเนา ต่างกัน มีพฤติกรรมด้านคุณธรรม จริยธรรม ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้

2.2 ครูที่มีการศึกษาต่างกัน และตำแหน่งต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการเรียนการสอนธรรมศึกษาของโรงเรียนในอำเภอพนม จังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยภาพรวม แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้ แสดงให้เห็นว่า การศึกษา และตำแหน่งของผู้ตอบแบบสอบถามต่างกัน มีผลที่แตกต่างกัน ในการแสดงความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการเรียนการสอนธรรมศึกษาของโรงเรียนในอำเภอพนม จังหวัดสุราษฎร์ธานี ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพระครูสมุทรดิฐภูมิ จิระธมโม (2561) ได้วิจัยเรื่อง สภาพการจัดการศึกษาธรรมศึกษาในอำเภอพุนพิน จังหวัดสุราษฎร์ธานี ผลการวิจัยพบว่า ผลการเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อสภาพการจัดการศึกษาธรรมศึกษาในอำเภอพุนพิน จังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า นักเรียนที่มีอายุ และวุฒิทางการศึกษาสามัญต่างกัน มีความคิดเห็นต่อสภาพการจัดการศึกษาธรรมศึกษาในอำเภอพุนพิน จังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยรวมแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้

3. ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะต่อการบริหารจัดการเรียนการสอนธรรมศึกษาของโรงเรียนในอำเภอพนม จังหวัดสุราษฎร์ธานี

3.1 ปัญหาอุปสรรค คือ คณะสงฆ์ขาดการประชุมร่วมเพื่อวางแผนการจัดการเรียนการสอนธรรมศึกษา บุคลากรไม่เพียงพอ ที่มีอยู่ก็ขาดความรู้ กระบวนการตรวจสอบไม่ชัดเจน ไม่นำข้อมูลการตรวจสอบไปปรับปรุงแก้ไข ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพระมหาวิทยา วชิรญาณ (2561) ได้วิจัยเรื่อง การบริหารจัดการของพระสอนศีลธรรม ในโรงเรียน อำเภอบัณฑล จังหวัดพิจิตร ผลการวิจัยพบว่า สภาพปัญหาอุปสรรค คือ

บุคลากรขาดความรู้ ความเข้าใจในการจัดทำหลักสูตร ไม่มีความรู้ความเข้าใจในการประเมินผลตามสภาพจริง

3.2 ข้อเสนอแนะ คือ ควรมีการศึกษาข้อมูลและประชุมวางแผนร่วมกัน อบรมครูผู้สอนให้มีทักษะ ความรู้ และประสบการณ์ ควรตรวจสอบอย่างต่อเนื่อง และนำผลการตรวจสอบไปปรับปรุงพัฒนา สอดคล้องกับงานวิจัยของพระครูสมุห์ดิฐภูมิ จิระธมโม (2561) ได้วิจัยเรื่อง สภาพการจัดการศึกษาธรรมศึกษาในอำเภอพนมพิณ จังหวัดสุราษฎร์ธานี ผลการวิจัยพบว่า แนวทางในการจัดการศึกษาธรรมศึกษา คือ ควรจัดหาวิทยากรมาให้ความรู้ด้านการใช้สื่อการเรียนการสอนสมัยใหม่แก่พระสอนศีลธรรม ควรร่วมกันสร้างเกณฑ์ในการวัดและประเมินผลให้สอดคล้องกับเกณฑ์ที่ทางโรงเรียนใช้อยู่ ควรใช้วิธีการวัดผลที่หลากหลาย และเหมาะสมกับระดับความรู้และช่วงวัยของนักเรียน

องค์ความรู้จากการวิจัย

จากการศึกษา ผู้วิจัยได้องค์ความรู้จากการวิจัย ดังนี้

1. องค์ประกอบของการจัดการเรียนการสอนธรรมศึกษาของโรงเรียน

1.1 ด้านหลักสูตรการบริหารจัดการเรียนการสอนธรรมศึกษามีความสำคัญในการสร้างการเรียนรู้ที่เหมาะสมและมีคุณค่าสำหรับนักเรียน โดยหลักสูตรที่ใช้ควรมีองค์ประกอบที่เหมาะสมเพื่อสนับสนุนการเรียนรู้อย่างเต็มที่ ซึ่งองค์ประกอบหลัก ๆ ที่ควรมี คือ หลักสูตรที่ใช้สอนมีทั้งภาคทฤษฎีและปฏิบัติครบถ้วนสมบูรณ์ หลักสูตรที่ใช้สามารถยืดหยุ่นและประยุกต์ใช้กับวิชาอื่นได้ และหลักสูตรที่ใช้สอนมีความเหมาะสม เข้าใจง่าย ไม่น่าเบื่อ

1.2 ด้านกิจกรรมการเรียนรู้ การจัดการเรียนการสอนธรรมศึกษามีความสำคัญในการสร้างประสบการณ์การเรียนรู้ของนักเรียนที่เชื่อมโยงกับคุณธรรม จริยธรรม ซึ่งส่งผลให้นักเรียนได้รับความเข้าใจและความรู้ที่ลึกซึ้งในเรื่องต่าง ๆ เกี่ยวกับพระพุทธศาสนาได้ดีขึ้น ดังนั้น จึงควรมีองค์ประกอบที่มีในการจัดการเรียนการสอนธรรมศึกษา คือ พระอาจารย์มีการนำนักเรียนสู่การปฏิบัติ เช่น การฝึกสมาธิ ไหว้พระสวดมนต์ เจริญจิตตภาวนา เป็นต้น กิจกรรมที่ใช้สัมพันธ์กับเนื้อหาวิชา นำมาถอดบทเรียนได้ และมีกิจกรรมการเรียนการสอน เช่น กิจกรรมกลุ่ม การร้องเพลงธรรมะ เกมส์ เป็นต้น ที่น่าสนใจ สนุก และได้ข้อคิด

1.3 ด้านการจัดการเรียนการสอน คณะสงฆ์มีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาทักษะของนักเรียน ที่ส่งผลให้นักเรียนมีบุคลิกภาพที่ดี ความเป็นผู้นำ และมีความรับผิดชอบในชีวิตประจำวันและในสังคม สามารถนำไปใช้ในชีวิตรอย่างยั่งยืน ดังนั้น การจัดการเรียนการสอนธรรมศึกษาที่ดีจึงควรมีลักษณะ คือ ทำให้นักเรียนสามารถเรียนรู้

วิชาการ และสอบผ่านธรรมศึกษาได้ ทำให้สามารถนำไปประยุกต์ใช้ และปรับตัวอยู่ร่วมกับสังคมได้ และการจัดการเรียนการสอนของคณะสงฆ์ ทำให้สามารถปรับเปลี่ยนพฤติกรรมในเชิงบวก และพัฒนาตนเองได้

1.4 ด้านปัจจัยสนับสนุน การจัดการเรียนการสอนธรรมศึกษาควรมีปัจจัยสนับสนุนหลักที่เชื่อมโยงกันอย่างสมดุลและทันสมัย เพื่อสร้างสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่เหมาะสมและเต็มທີ່สำหรับนักเรียน ดังนั้น ปัจจัยสำคัญที่ทุกฝ่ายควรสนับสนุนในการจัดการเรียนการสอนธรรมศึกษา คือ สิ่งแวดล้อม บรรยากาศ และอาคารสถานที่ที่มีความเหมาะสมและเพียงพอต่อจำนวนนักเรียน สื่อการสอน วัสดุอุปกรณ์ และสิ่งอำนวยความสะดวกเพียงพอ ทันสมัย และมีความเหมาะสม และงบประมาณและการให้การสนับสนุนจากทุกภาคส่วนเพียงพอ

2. การบริหารจัดการเรียนการสอนธรรมศึกษาของโรงเรียนในอำเภอนม จังหวัดสุราษฎร์ธานี

2.1 ด้านการวางแผน เป็นการบริหารจัดการเรียนการสอนธรรมศึกษาของโรงเรียนสามารถทำได้โดยการตระหนักถึงความสำคัญของแผนการเรียนการสอนที่มีระบบและเป็นระเบียบ โดยมีขั้นตอนและวิธีการที่เหมาะสมต่อบริบทของโรงเรียนและนักเรียน ดังนั้น ขั้นตอนหลักที่สามารถนำมาใช้ในการวางแผนการบริหารจัดการเรียนการสอนธรรมศึกษา คือ คณะสงฆ์มีการวางแผนการเรียนการสอน ขั้นตอน วิธีการและขอบข่ายการสอนอย่างเป็นระบบและเหมาะสม มีการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ วัตถุประสงค์และเป้าหมายไว้อย่างชัดเจน และคณะสงฆ์มีการวางแผนการพัฒนาการศึกษาไว้ล่วงหน้า

2.2 ด้านการปฏิบัติตามแผน เป็นการจัดการเรียนการสอนธรรมศึกษาในโรงเรียนมีความสำคัญในการช่วยให้การศึกษามีคุณภาพและสอดคล้องกับเป้าหมายของโรงเรียน ดังนั้น วิธีการที่บุคลากรและคณะสงฆ์สามารถปฏิบัติตามแผนการจัดการเรียนการสอนธรรมศึกษาได้อย่างถูกต้อง คือ บุคลากรมีการปฏิบัติงานตามวิธีการและขั้นตอนอย่างถูกต้องตามแผนงานที่วางไว้ คณะสงฆ์มีการจัดโครงสร้าง แผนงาน และภาระหน้าที่งาน และคณะสงฆ์มีการคัดเลือก และวางบุคลากรให้เหมาะกับงาน

2.3 ด้านการตรวจสอบ เป็นขั้นตอนสำคัญในการบริหารจัดการเรียนการสอนธรรมศึกษา เนื่องจากจะช่วยให้ทุกฝ่ายมีความมั่นใจได้ว่าการจัดการเรียนการสอนมีการดำเนินการอย่างถูกต้องและเป็นไปตามแผนที่กำหนดไว้ ทำให้สามารถพัฒนาและปรับปรุงคุณภาพผู้เรียนได้อย่างเหมาะสมในอนาคต ดังนั้น บุคลากรควรมีการรายงานผลการปฏิบัติงานตามระเบียบขั้นตอนอย่างถูกต้อง คณะสงฆ์มีการตรวจสอบการปฏิบัติงานของบุคลากรเป็นประจำ และมีการติดตามประเมินผลการปฏิบัติงานให้เป็นไปตามแผนงานที่วางไว้

2.4 ด้านการแก้ไขปรับปรุง เป็นการบริหารจัดการเรียนการสอนธรรมดา ศึกษาในโรงเรียน ด้านการแก้ไขปรับปรุง ต้องมีขั้นตอนและวิธีการที่สำคัญที่ช่วยให้มีการ ปรับปรุงและพัฒนาอย่างต่อเนื่องได้ ดังนั้น คณะสงฆ์จึงควรมีกระบวนการแก้ไขปรับปรุง และ จัดทำแผนการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนอย่างเป็นระบบ มีการแก้ไขข้อบกพร่อง ปรับปรุงระบบ และปรับเปลี่ยนโยกย้ายตำแหน่งงาน เพื่อให้การบริหารจัดการดียิ่งขึ้น และมีการเก็บข้อมูล สอบถามความคิดเห็นบุคคลที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำไปสู่กระบวนการแก้ไข ปรับปรุงการเรียนการสอน ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ควรมีนโยบายด้านการบริหารการศึกษา เพื่อวิเคราะห์ข้อมูลของผู้เรียนให้เข้าถึงปัญหาและวางแผนการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนธรรมศึกษา
2. ควรมีการกำหนดนโยบายและข้อปฏิบัติให้ชัดเจนตามมาตรฐานสากล และมีนโยบายการตรวจสอบและปรับปรุงระบบการจัดการเรียนการสอนธรรมศึกษาให้มีประสิทธิภาพ
3. ควรมีนโยบายด้านการพัฒนาการศึกษา เพื่อพัฒนาศักยภาพของพระสอนปริยัติธรรม แผนกธรรม และผู้เรียนให้มีความรู้ ทักษะ และประสบการณ์ในการจัดการเรียนการสอนธรรมศึกษา

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่ายควรร่วมกันจัดตั้งคณะกรรมการบริหารการศึกษา เพื่อร่วมกันแก้ไขปัญหาและพัฒนาพัฒนาการจัดการเรียนการสอนธรรมศึกษา
2. ควรมีการจัดโครงสร้างองค์กรและแผนงานที่เหมาะสม การคัดเลือกและวางบุคลากรให้เหมาะสมกับงาน และมีการจัดตั้งคณะกรรมการตรวจสอบและรายงานผลให้ทราบโดยทั่วกัน
3. ควรจัดอบรมฝึกฝนและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ บุคลากรร่วมกันกับหน่วยงานอื่น เพื่อพัฒนาศักยภาพผู้สอนและบุคลากรให้มีความรู้ ทักษะ ประสบการณ์

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษารูปแบบการเรียนรู้แบบบูรณาการโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของพระสอนปริยัติธรรม แผนกธรรม จังหวัดสุราษฎร์ธานี
2. ควรศึกษาการพัฒนาารูปแบบการจัดการเรียนการสอนธรรมศึกษาในโรงเรียน จังหวัดสุราษฎร์ธานี
3. ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาศักยภาพของพระสอนปริยัติธรรม แผนกธรรม จังหวัดสุราษฎร์ธานี

เอกสารอ้างอิง

กลุ่มสารสนเทศ สนผ. (2566). ข้อมูลนักเรียน ปีการศึกษา 2566. สืบค้น 21 กรกฎาคม 2566, จาก <https://data.bopp-obec.info/emis>

- กิจสดายุทธ์ สังข์ทอง. (2562). การเปรียบเทียบพฤติกรรมด้านคุณธรรม จริยธรรม ก่อนและหลังการเรียนการสอนธรรมศึกษา. *วารสารสหศาสตร์ศรีปทุม ชลบุรี*, 5(3), 55-65.
- คณาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2554). *สถิติเบื้องต้นและการวิจัย : Basic Statistics and Research*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระครูสมุห์ดิฐภูมิ จิระมโฆ (2561). *สภาพการจัดการศึกษาธรรมศึกษา ในอำเภอพนพิสน จังหวัดสุราษฎร์ธานี* (สารนิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาวิทยา วชิรญาโณ (2561). *การบริหารจัดการของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอทับคล้อ จังหวัดพิจิตร* (สารนิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระสง่า จันทวนโณ (2561). *การบริหารจัดการวัดให้เป็นศูนย์การเรียนรู้ในชุมชน ของ คณะสงฆ์อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา* (สารนิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี. (2562). *พระราชบัญญัติการศึกษาพระปริยัติธรรม พ.ศ. 2562*. สืบค้น 21 กรกฎาคม 2566, จาก <https://shorturl.asia/eCXF9>

การประยุกต์หลักพลธรรมเพื่อส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น ในอำเภอเมือง จังหวัดระยอง*

AN APPLICATION OF BALADHAMMA FOR PROMOTING LOCAL GOVERNMENT IN MUEANG DISTRICT, RAYONG PROVINCE

พระมหาปณวัศ ปุณฺณโชโตโก, อภิธัญญา ฉัตรช่อฟ้า, เตมศักดิ์ ทองอินทร์

Phramaha Panawhazz Punyachotako, Apinyar Chatchorfa, Termsak Tong-In

มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkorntajavidyalaya University

Corresponding Author E-mail: panawhazz@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1. ศึกษาระดับการปกครองท้องถิ่นในอำเภอเมือง จังหวัดระยอง 2. ของประชาชนต่อการปกครองท้องถิ่นในอำเภอเมือง จังหวัดระยอง และ 3. นำเสนอแนวทางการประยุกต์หลักพลธรรมเพื่อส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นในอำเภอเมือง จังหวัดระยอง เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี คือ การวิจัยเชิงปริมาณ โดยสุ่มกลุ่มตัวอย่างจากการคำนวณด้วยสูตรของทาโร ยามาเน่ จำนวน 400 คน โดยใช้แบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมสถิติสำเร็จรูป และการวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน จำนวน 12 รูปหรือคน โดยใช้การสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง วิเคราะห์ข้อมูลด้วยเทคนิคการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า 1. การปกครองท้องถิ่นในอำเภอเมือง จังหวัดระยอง โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก 2. เปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนต่อการปกครองท้องถิ่นในอำเภอเมือง จังหวัดระยอง พบว่า ประชาชนที่มีเพศต่างกัน มีความคิดเห็นโดยรวมไม่แตกต่างกัน ส่วนประชาชนที่มีอายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ต่อเดือนต่างกัน มีความคิดเห็นโดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และ 3. แนวทางการประยุกต์หลักพลธรรมเพื่อส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นในอำเภอเมือง จังหวัดระยอง ได้แก่ 1. ด้านปัญญาพละ (กำลังความรู้) คือ ส่งเสริมให้กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน เป็นผู้รอบรู้เรื่องราวต่าง ๆ 2. ด้านวิริยพละ (นำสู่การปฏิบัติ) คือ ส่งเสริมให้กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน มีความสามารถในการปฏิบัติงาน 3. ด้านอนวัชพละ (เชื้อสัจสุจริต) คือ ส่งเสริมให้กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน มีคุณธรรม

จริยธรรม และ 4. ด้านสังคหผละ (มีจิตอาสา) คือ ส่งเสริมให้กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน มีความเสียสละเพื่อส่วนรวม

คำสำคัญ: การปกครองท้องถิ่น; กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน; พลธรรม

Abstract

Objectives of this research article were: 1. To investigate the level of local administration. 2. To compare people's opinions and 3. To present the guidelines for applying Bhaladhamma to promote local administration Mueng District, Rayong Province, conducted by the mixed research methods. The quantitative research, data were collected from 400 samples. The research tool was a questionnaire. Data analysis using statistics of percentage, mean, standard deviation and inferential statistics, and the qualitative research collected data by in-depth- interviewing 12 key informants.

The research findings were as follows: 1. Local administration, by overall, was at a high level. 2. People of different genders did not have different opinions on local administration. People of different ages, educational levels, occupations, and monthly income had different opinions on local administration, with statistically significant level of 0.05. 3. The guidelines for applying Bhaladhamma to promote local administration at Mueang District, Rayong Province include the following: 1. Panya-Bhala, power of wisdom, by encouraging governors and village headmen; 2. Viriya-Bala, power of energy or diligence, by encouraging governors and village headmen to be able to work; 3. Anavajja-Bhala, power of faultlessness, by encouraging governors and village headmen to be moral and ethical, and 4. Saggaha-Bala, power of sympathy or solidarity by encouraging governors and village headmen to sacrifice themselves for the public.

Keywords: Local Government; Village Headmen; Baladhamma

บทนำ

การปกครองท้องถิ่น อยู่ภายใต้สังกัดกรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย มีภารกิจเกี่ยวกับการรักษาความสงบเรียบร้อยและความมั่นคงภายในประเทศ การอำนวยความสะดวก เป็นธรรม การปกครองท้องถิ่น การอาสาสมัครพัฒนา และการทะเบียน ทั้งนี้เพื่อให้

ประชาชนมีความมั่นคงปลอดภัย ได้รับบริการที่สะดวก รวดเร็ว และให้เกิดความสงบสุขในสังคมอย่างยั่งยืน (โกวิทย์ พวงงาม, 2552) มีกำนันผู้ใหญ่บ้านในสถานะผู้แทนของรัฐปฏิบัติหน้าที่เป็นผู้ปกครองดูแลราษฎรในตำบลหมู่บ้าน และเป็นผู้ช่วยเหลือนายอำเภอในการปฏิบัติงาน โดยทำหน้าที่เป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนการทำงานของฝ่ายปกครอง และการบริหารราชการแผ่นดิน การรักษาความสงบเรียบร้อยในหมู่บ้าน เป็นตัวแทนของภาครัฐในการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติในระดับพื้นที่ การขับเคลื่อนองคาพยพของรัฐในระดับท้องที่ให้มีประสิทธิภาพ (กรมการปกครอง, 2550)

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 กำหนดให้มีการกระจายอำนาจและถ่ายโอนงานให้แก่องค์กรปกครองท้องถิ่น ผลที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงทางการบริหารท้องถิ่น ทำให้กำนันผู้ใหญ่บ้านซึ่งเป็นหัวหน้าของตำบลและหมู่บ้าน ซึ่งได้รับการแต่งตั้งจากทางอำเภอ ที่มีฐานะเป็นหน่วยการปกครองในระดับล่างของราชการส่วนภูมิภาค ไม่มีความเป็นอิสระและไม่ได้เป็นองค์กรปกครองตนเองของประชาชนตามวิถีทางของระบอบประชาธิปไตยสมัยใหม่ แต่อย่างไรก็ตาม กำนันผู้ใหญ่บ้านได้มีพัฒนาการควบคู่ไปกับพัฒนาการของรัฐ ดังนั้นการขยายบทบาทของหน่วยงานของรัฐในท้องที่ ส่งผลให้กำนันผู้ใหญ่บ้านมีการกิจเพิ่มมากขึ้นตามไปด้วย (อนัญญา ศุภจรรยา, 2563)

พระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พุทธศักราช 2457 และที่แก้ไขเพิ่มเติม จนถึงปัจจุบัน กำหนดให้กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน มีบทบาท ได้แก่ 1. อำนวยความเป็นธรรมและดูแลรักษาความสงบเรียบร้อยและความปลอดภัยให้แก่ราษฎรในหมู่บ้าน 2. สร้างความสามัคคีและความสามัคคีให้เกิดขึ้นในหมู่บ้าน รวมทั้งส่งเสริมวัฒนธรรมและประเพณีในท้องที่ 3. ประสานหรืออำนวยความสะดวกแก่ราษฎรในหมู่บ้านในการติดต่อหรือรับบริการกับส่วนราชการ หน่วยงานของรัฐ หรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 4. รับฟังปัญหาและนำความเดือดร้อน ทุกข์สุขและความต้องการที่จำเป็นของราษฎรในหมู่บ้าน แจ้งต่อส่วนราชการ หน่วยงานของรัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หรือองค์กรอื่นที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้การแก้ไขหรือช่วยเหลือ การปกครองและรักษาความสงบเรียบร้อย การพัฒนาและส่งเสริมอาชีพ การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การทะเบียน การป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน และนโยบายเร่งด่วน (กรมการปกครอง, 2554)

จากที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น ภายใต้บริบทของชุมชนที่มีการเปลี่ยนแปลงทั้งทางด้านการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะนำหลักธรรมคำสอนในพุทธศาสนา ได้แก่ หลักพระ 4 ประกอบด้วย ด้านปัญญาพละ ด้านวิริยพละ ด้านอนวัชพละ และด้านสังคหพละ (พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), 2553) มาประยุกต์ใช้เพื่อส่งเสริมการปกครองท้องที่ในอำเภอเมือง จังหวัดระยอง ทั้งนี้เพื่อส่งเสริมให้กำนันผู้ใหญ่บ้าน ซึ่งเป็นบุคลากรสำคัญในการปฏิบัติงานการปกครองท้องที่ สามารถปฏิบัติงานเพื่อดูแลความสุข

ทุกข์ของประชาชน ตามพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พุทธศักราช 2457 และที่แก้ไขเพิ่มเติมอย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการปกครองท้องที่ในอำเภอเมือง จังหวัดระยอง
2. เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนต่อการปกครองท้องที่ในอำเภอเมือง จังหวัดระยอง จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล
3. เพื่อนำเสนอแนวทางการประยุกต์หลักพลธรรมเพื่อส่งเสริมการปกครองท้องที่ในอำเภอเมือง จังหวัดระยอง

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบการวิจัย

ใช้การวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) โดยการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research)

2. ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

2.1 ประชากร ได้แก่ ประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งในเขตอำเภอเมือง จังหวัดระยอง ประกอบด้วย ตำบลทับมา ตำบลเนินพระ และตำบลมาบตาพุด 35,152 คน (สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดระยอง, 2565)

2.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งในเขตอำเภอเมือง จังหวัดระยอง ประกอบด้วย ตำบลทับมา ตำบลเนินพระ และตำบลมาบตาพุด โดยการคำนวณหาขนาดกลุ่มตัวอย่าง จากสูตรของทาโร่ ยามาเน่ (Yamane, 1973) ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 396 คน แต่เพื่อป้องกันความผิดพลาดในการเก็บข้อมูล ผู้วิจัยจึงกำหนดเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 400 คน และเพื่อให้ได้ข้อมูลมีลักษณะกระจายและมีความสัมพันธ์กับสัดส่วนของประชากร ได้กำหนดสัดส่วนของประชากรในแต่ละพื้นที่การวิจัย (Proportional Area Sampling) โดยทำการสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) หลังจากนั้นเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ (Accidental Sampling) เพื่อให้ได้กลุ่มตัวอย่างตามจำนวนที่ได้คำนวณไว้

2.3 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ผู้ที่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการปกครองท้องที่ และผู้ที่มีความรู้ความเข้าใจหลักพุทธธรรม ประกอบด้วย 1. กลุ่มผู้บริหารจังหวัด 2 คน 2. กลุ่มข้าราชการฝ่ายปกครอง 2 คน 3. นักการเมืองท้องถิ่น 3 คน 4. นักวิชาการ

ด้านรัฐศาสตร์ จำนวน 3 คน และ 5. นักวิชาการด้านพระพุทธศาสนา 2 รูป โดยการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงปริมาณ คือ แบบสอบถาม โดยการหาดัชนีความสอดคล้องของข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ (IOC) ได้ค่าคะแนนของข้อคำถามเท่ากับ 0.8-1.00 และคำนวณ หาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) เพื่อวัดความสอดคล้องภายในตามแนวคิดของครอนบาค (Cronbach) ด้วยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา ได้ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ 0.990

3.2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงคุณภาพ คือ แบบสัมภาษณ์ชนิดมีโครงสร้าง (Structured Interview) โดยการหาดัชนีความสอดคล้องของข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ (IOC) ได้ค่าคะแนนของข้อคำถามเท่ากับ 0.8-1.00

4. การรวบรวมข้อมูล

4.1 การวิจัยเชิงปริมาณเก็บรวบรวม โดยขอหนังสือจากผู้อำนวยการหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการอำนวยความสะดวกในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากประชาชนผู้สิทธิ์เลือกตั้งและอาศัยอยู่ในพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดระยอง นำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ไปเก็บข้อมูลกับประชาชนจำนวน 396 ชุด

4.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ ศึกษาวิธีสร้างแบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูลจากเอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นแนวทางในการกำหนดกรอบความคิดในการสร้างแบบสัมภาษณ์ จากนั้นจึงเก็บข้อมูล และวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

5. การวิเคราะห์ข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ โดยใช้ 1. สถิติพรรณนา (Descriptive Statistics) ได้แก่ ค่าความถี่ และค่าร้อยละ เพื่ออธิบายปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน เพื่ออธิบายระดับการปกครองท้องถิ่นในอำเภอเมือง จังหวัดระยอง และหลักพละ 4 และ 2. สถิติเชิงอนุมาน (Inferential Statistics) โดยการใช้สถิติทดสอบ t-test และ F-test เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยข้อมูล กำหนดนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

5.2 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยการใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis Technique) แล้วสังเคราะห์ข้อมูลโดยเขียนเป็นความเรียงเพื่อนำเสนอข้อมูลในภาพรวม

ผลการวิจัย

1. ระดับการปกครองท้องถิ่นในอำเภอเมือง จังหวัดระยอง โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการทะเบียน อยู่ในระดับมาก เป็นลำดับแรก รองลงมา ได้แก่ ด้านการปกครองและรักษาความสงบเรียบร้อย ด้านการป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน ด้านการพัฒนาและส่งเสริมอาชีพ ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และด้านนโยบายเร่งด่วน อยู่ในระดับมากเช่นเดียวกันตามลำดับ

2. เปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนต่อการปกครองท้องถิ่นในอำเภอเมือง จังหวัดระยอง จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า การเปรียบเทียบความแตกต่างค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของประชาชนต่อการปกครองท้องถิ่นในอำเภอเมือง จังหวัดระยอง จำแนกตามเพศ โดยภาพรวมพบว่า มีระดับนัยสำคัญทางสถิติ เท่ากับ 0.129 ซึ่งมากกว่าระดับนัยสำคัญทางสถิติที่กำหนดไว้ แสดงว่า ประชาชนที่มีเพศต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการปกครองท้องถิ่นในอำเภอเมือง จังหวัดระยอง ไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่สอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้

เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการพัฒนาและส่งเสริมอาชีพ มีระดับนัยสำคัญทางสถิติ เท่ากับ 0.003 และด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีระดับนัยสำคัญทางสถิติ เท่ากับ 0.006 ซึ่งน้อยกว่าระดับนัยสำคัญทางสถิติที่กำหนดไว้ แสดงว่า ประชาชนที่มีเพศต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการปกครองท้องถิ่นในอำเภอเมือง จังหวัดระยอง ด้านการพัฒนาและส่งเสริมอาชีพ และด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม แตกต่างกัน อย่างมีระดับนัยยะ สำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ส่วนด้านการปกครองและรักษาความสงบเรียบร้อย มีระดับนัยสำคัญทางสถิติ เท่ากับ 0.259 ด้านการทะเบียน มีระดับนัยสำคัญทางสถิติ เท่ากับ 0.133 ด้านการป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน มีระดับนัยสำคัญทางสถิติ เท่ากับ 0.657 และด้านนโยบายเร่งด่วน มีระดับนัยสำคัญทางสถิติ เท่ากับ 0.515 ซึ่งมากกว่าระดับนัยสำคัญทางสถิติที่กำหนดไว้ แสดงว่า ประชาชนที่มีเพศต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการปกครองท้องถิ่นในอำเภอเมือง จังหวัดระยอง ด้านการปกครองและรักษาความสงบเรียบร้อย ด้านการทะเบียน ด้านการป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน และด้านนโยบายเร่งด่วน ไม่แตกต่างกัน

3. แนวทางการประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นในอำเภอเมือง จังหวัดระยอง พบดังนี้

3.1 หน่วยงานที่มีหน้าที่รับผิดชอบ ควรส่งเสริมให้กำนัน ผู้ใหญ่ ใช้ปัญญาพละ (กำลังความรู้) เพื่อให้ใช้ศาสตร์ในเชิงวิชาการในการปฏิบัติงาน และ

มีศิลปะในการบริหารงาน กล่าวคือ จะต้องมีความรอบรู้ในเรื่องต่าง ๆ อย่างกว้างขวาง หมั่นแสวงหาความรู้ มีทักษะในการคิดวิเคราะห์ เพื่อประเมินสถานการณ์และแนวโน้มที่จะเกิดขึ้นได้ ตลอดจนสามารถนำเครื่องมือหรือเทคโนโลยีสมัยใหม่ ๆ มาปรับใช้ในการทำงานได้อย่างเหมาะสม

3.2 หน่วยงานที่มีหน้าที่รับผิดชอบ ควรส่งเสริมให้กำนัน ผู้ใหญ่ ใช้วิริยะพละ (นำสู่การปฏิบัติ) เพื่อให้ปฏิบัติงานด้วยความเอาใจใส่ มีความรับผิดชอบ กระตือรือร้น มุ่งมั่น ตั้งใจ มานะอดทน ทำงานอย่างเต็มกำลังความสามารถ และมีความสามารถในการบริหารทีมงาน เพื่อให้งานสัมฤทธิ์ผลสำเร็จลุล่วงและประโยชน์ต่อราชการและส่วนรวมของประชาชนต่อไป

3.3 หน่วยงานที่มีหน้าที่รับผิดชอบ ควรส่งเสริมให้กำนัน ผู้ใหญ่ ใช้อนวัชพละ (เชื้อสัตย์สุจริต) เพื่อให้ปฏิบัติงานด้วยความความสุจริต เทียงตรง เป็นธรรม โปร่งใสและตรวจสอบได้ มีความเมตตา มีคุณธรรม จริยธรรม ปฏิบัติงานเพื่อประโยชน์ต่อส่วนรวม มีแบบแผนในการดำเนินชีวิตที่ดั่งามสอดคล้องกับวิถีชีวิตของชุมชน ภายใต้กฎและข้อบังคับของส่วนรวม

3.4 หน่วยงานที่มีหน้าที่รับผิดชอบ ควรส่งเสริมให้กำนัน ผู้ใหญ่ ใช้สังคหะพละ (มีจิตอาสา) เพื่อให้ปฏิบัติงานด้วยความเต็มใจ มีความความปรารถนาดี เอาใจใส่ต่อคุณภาพชีวิตและความเป็นอยู่ของประชาชน มีจิตสาธารณะ มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี มีความโอบอ้อมอารี เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เสียสละเพื่อประโยชน์ของประชาชน โดยส่วนรวมและช่วยเหลือประชาชนโดยไม่หวังผลตอบแทน

อภิปรายผลการวิจัย

1. การปกครองท้องที่ในอำเภอเมือง จังหวัดระยอง พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากเช่นเดียวกันทุกด้าน แสดงให้เห็นว่ากำนัน ผู้ใหญ่บ้าน เป็นบุคลากรที่มีความสำคัญในการปฏิบัติหน้าที่เป็นผู้ปกครองและดูแลราษฎรในตำบลหมู่บ้าน และเป็นผู้ช่วยเหลือนายอำเภอในการปฏิบัติงานราชการต่าง ๆ โดยเฉพาะการรักษาความสงบเรียบร้อยและความมั่นคงในพื้นที่ ตลอดจนการป้องกันและระงับเหตุร้าย การรายงานเหตุการณ์ หรือเหตุผิดปกติที่เกิดขึ้น ได้ปฏิบัติงานตามหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย ตามพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พุทธศักราช 2457 และที่แก้ไขเพิ่มเติม ภายในพื้นที่รับผิดชอบหรือตำบลหมู่บ้านของตนเองเป็นอย่างดี สอดคล้องกับผลการวิจัยของนางนุช โพธิ์สาน (2560) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การปฏิบัติงานตามอำนาจหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านในเขตอำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม ผลการวิจัยพบว่า

ผู้ใหญ่วัยปฏิบัติงานตามอำนาจหน้าที่ โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน เช่นกัน

2. เปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนต่อการปกครองท้องถิ่นในอำเภอเมือง จังหวัดระยอง จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล โดยการทดสอบสมมติฐาน พบว่า ประชาชนที่มีเพศต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการปกครองท้องถิ่นในอำเภอเมือง จังหวัดระยอง ไม่แตกต่างกัน ส่วนประชาชนที่มีอายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ต่อเดือนต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการปกครองท้องถิ่นในอำเภอเมือง จังหวัดระยอง แตกต่างกัน ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 แสดงให้เห็นว่า ประชาชนจะแสดงความคิดเห็นของตนเองในเรื่องใดเรื่องหนึ่งนั้น เกิดจากความรู้สึกละประสบการณ์ที่ได้พบ หรือได้เรียนรู้มาจากอดีตจนถึงปัจจุบัน สอดคล้องกับงานวิจัยดังนี้

2.1 ประชาชนที่มีเพศต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการปกครองท้องถิ่นในอำเภอเมือง จังหวัดระยอง ไม่แตกต่างกัน สอดคล้องกับผลการวิจัยของวิภา รุ่งจรัส (2560) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านในเขตตำบลเหนือเมือง อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด ผลการวิจัยพบว่า ประชาชนที่มีเพศต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านในเขตตำบลเหนือเมือง อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด โดยรวมไม่แตกต่างกัน

2.2 ประชาชนที่มีอายุ และระดับการศึกษา ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการปกครองท้องถิ่นในอำเภอเมือง จังหวัดระยอง แตกต่างกัน ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 สอดคล้องกับผลการวิจัยของวัชรชัย สุทธิ (2562) ได้ทำการวิจัยเรื่อง บทบาทกำนันผู้ใหญ่บ้านตามความคิดเห็นของประชาชน ในเขตท้องที่อำเภอไทยเจริญ จังหวัดยโสธร ผลการวิจัยพบว่า การเปรียบเทียบบทบาทหน้าที่ที่กำนันผู้ใหญ่บ้านตามความคิดเห็นของประชาชน จำแนกตามอายุ และระดับการศึกษา มีบทบาทแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

2.3 ประชาชนที่มีอาชีพ และรายได้ต่อเดือนต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการปกครองท้องถิ่นในอำเภอเมือง จังหวัดระยอง แตกต่างกัน ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 สอดคล้องกับผลการวิจัยของกฤษณ์ วรรณโร (2562) ได้ทำการวิจัยเรื่อง บทบาททางการปกครองท้องถิ่นในปัจจุบัน : การศึกษาความคิดเห็นของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านในพื้นที่อำเภอควนเนียง จังหวัดสงขลา ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีอาชีพและค่าตอบแทน ต่างกัน มีระดับความคิดเห็นต่อบทบาทการปกครองท้องถิ่นในปัจจุบันที่สามารถปฏิบัติได้จริงตามกฎหมาย โดยรวมแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05

3. แนวทางการประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นในอำเภอเมือง จังหวัดระยอง พบว่า โดยภาพรวม การปกครองท้องถิ่นในอำเภอเมือง จังหวัดระยอง

ตามหลักพละ 4 อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมาก เช่นเดียวกันทุกด้าน แสดงให้เห็นว่า กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน เป็นบุคคลที่เป็นที่พึ่งของประชาชน ปฏิบัติหน้าที่เพื่อบำบัดทุกข์และบำรุงสุขให้แก่ประชาชน ประชาชนให้การยอมรับ ไว้วางใจ และให้ความเชื่อมั่นศรัทธา และปฏิบัติหน้าที่เป็นผู้ปกครอง เพื่อดูแลประชาชนในตำบล ดังนั้นจึงต้องเป็นผู้ที่มีความรอบรู้เรื่องราวต่าง ๆ มีความสามารถในการปฏิบัติงาน มีคุณธรรมจริยธรรม และเป็นผู้เสียสละเพื่อส่วนรวม สอดคล้องกับผลการวิจัยของ พระครูใบฎีกาเชมปัตต์ สุทธิธมโม (2564) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การบริหารการพัฒนาตามแนวทางของหลักพละ 4 ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภอดอนเจดีย์ จังหวัดสุพรรณบุรี ผลการวิจัยพบว่า การพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ตามแนวทางของหลักพละ 4 โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อจำแนกเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมาก เช่นกัน และสอดคล้องกับผลการศึกษาของธัญพวง ธิษณภู และคณะ (2566) ได้ทำการวิจัยเรื่องทักษะในการบริหารสถานศึกษาขนาดเล็กในศตวรรษที่ 21 ตามหลักพละ 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 4 ผลการวิจัยพบว่า โดยภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก โดยมีแนวทางการพัฒนา ได้แก่ 1. ควรมอบหมายงานให้ตามความรู้ความสามารถ 2. ควรมีความรู้ ความสามารถในการจัดหาเทคโนโลยีมาประยุกต์ใช้ในการบริหารงานต่าง ๆ 3. ควรสร้างความเข้าใจและมอบหมายงานเป็นลายลักษณ์อักษร 4. ควรบริหารจัดการความขัดแย้งโดยเปิดโอกาสให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วม และ 5. ควรให้ผู้ร่วมงานทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ

องค์ความรู้จากการวิจัย

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ สามารถสรุปองค์ความรู้ที่ได้สังเคราะห์จากการวิจัย คือ หลักพละ 4 ประกอบด้วย 1. ด้านปัญญาพละ (กำลังความรู้) 2. ด้านวิริยะพละ (นำสู่การปฏิบัติ) 3. ด้านอนวัชพละ (เชื้อสัตย์สุจริต) และ 4. ด้านสังคะพละ (มีจิตอาสา) มาประยุกต์ใช้เพื่อส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น เพื่อให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องใช้เป็นแนวทางในการส่งเสริมการปฏิบัติงานของบุคลากรปกครองท้องถิ่น ให้มีความสามารถทำหน้าที่ช่วยเหลือนายอำเภอในการปฏิบัติหน้าที่รักษาความสงบเรียบร้อยและความปลอดภัยให้แก่ราษฎรในพื้นที่รับผิดชอบ และปฏิบัติงานอื่น ๆ อันจะส่งผลให้สามารถปฏิบัติงานเพื่อดูแลความสุขทุกข์ของประชาชน ตามพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องถิ่น พุทธศักราช 2457 และที่แก้ไขเพิ่มเติมอย่างมีประสิทธิภาพต่อไป ซึ่งถ้าจะกล่าวถึง พละธรรมนำพา ประชาสุขใจ ก็จะมีเหมาะสมอย่างยิ่ง

กำนัน ผู้ใหญ่ เป็นบุคคลที่อยู่ในตำบล หมู่บ้าน เป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐมีหน้าที่สำคัญช่วยเหลืองานราชการส่วนภูมิภาค ในขณะเดียวกันก็ปฏิบัติหน้าที่บำบัดทุกข์ บำรุงสุข

ให้แก่ราษฎรหรือประชาชนในพื้นที่ไปพร้อมกัน รับผิดชอบปฏิบัติงานทั้งในด้านการปกครองและรักษาความสงบเรียบร้อย ด้านการพัฒนาและส่งเสริมอาชีพ ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ด้านการทะเบียน ด้านการป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน และด้านนโยบายเร่งด่วน และงานอื่น ๆ ที่ได้รับมอบหมายจากราชการ เป็นบุคคลที่เป็นที่พึ่งของประชาชน ปฏิบัติหน้าที่เพื่อบำบัดทุกข์และบำรุงสุขให้แก่ประชาชน ประชาชนให้การยอมรับ ไว้วางใจ และให้ความเชื่อมั่นศรัทธา และปฏิบัติหน้าที่เป็นผู้ปกครอง เพื่อดูแลประชาชนในตำบล หมู่บ้าน ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย

จากภาพที่ 1 เพื่อให้การปฏิบัติงานของกำนัน ผู้ใหญ่ เกิดประสิทธิภาพและเป็นประโยชน์แก่ประชาชนโดยรวม กำนัน ผู้ใหญ่ ควรยึดถือ หลักพละ 4 เป็นแนวทางการปฏิบัติงาน ดังนี้

1. ด้านปัญญาพละ (กำลังความรู้) กำหนด ผู้ใหญ่ ควรเป็นผู้ใฝ่เรียนรู้ เพื่อพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้ตนเองมีความรู้ความสามารถในการปฏิบัติงานได้ในทุก ๆ ด้าน
2. ด้านวิริยะพละ (นำสู่การปฏิบัติ) กำหนด ผู้ใหญ่ ควรเป็นผู้ที่มีทักษะในการปฏิบัติงาน และสามารถปฏิบัติงานได้สัมฤทธิ์ผลตามที่ได้กำหนดไว้
3. ด้านอนวัชขพละ (เชื้อสัจยสุจริต) กำหนด ผู้ใหญ่ ควรเป็นผู้มีความซื่อสัตย์ สุจริต มีคุณธรรมจริยธรรม ประพฤติปฏิบัติตนเหมาะสมและสอดคล้องกับวิถีชีวิตของชุมชน
4. ด้านสังกะพละ (มีจิตอาสา) กำหนด ผู้ใหญ่ ควรเป็นผู้เสียสละ มีจิตอาสา ปฏิบัติงานเพื่อประชาชนและประโยชน์ของส่วนรวมเป็นที่ตั้ง

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. การปกครองท้องถิ่นในอำเภอเมือง จังหวัดระยอง โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ดังนั้นหน่วยงานที่มีหน้าที่เกี่ยวข้อง ควรกำหนดนโยบายเพื่อส่งเสริมให้กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน มีความรู้ความเข้าใจและทักษะในการปฏิบัติงานตามอำนาจหน้าที่ ทั้งนี้เพื่อยกระดับการปฏิบัติงานให้ดียิ่งขึ้นต่อไป
2. การปกครองท้องถิ่นในอำเภอเมือง จังหวัดระยอง ด้านนโยบายเร่งด่วน อยู่ในลำดับสุดท้าย ดังนั้นหน่วยงานที่มีหน้าที่เกี่ยวข้อง ควรกำหนดรูปแบบ แนวทาง ขั้นตอน หรือกระบวนการในการทำงานด้านนโยบายเร่งด่วนให้ชัดเจน ทั้งนี้เพื่อให้กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน สามารถปฏิบัติงานให้ดียิ่งขึ้นต่อไป
3. การปกครองท้องถิ่นในอำเภอเมือง จังหวัดระยอง ตามหลักพละ 4 โดยภาพรวม และรายด้าน อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยด้านอนวัชขพละ (เชื้อสัจยสุจริต) อยู่ลำดับสุดท้าย ดังนั้น หน่วยงานที่มีหน้าที่เกี่ยวข้อง ควรสร้างค่านิยมหรือจิตสำนึกให้กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ปฏิบัติงานด้วยความซื่อสัตย์สุจริต และยึดมั่นในคุณธรรมจริยธรรมให้มากยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. การปกครองท้องถิ่นในอำเภอเมือง จังหวัดระยอง โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ดังนั้นหน่วยงานที่มีหน้าที่เกี่ยวข้อง ควรจัดให้มีการอบรม หรือสัมมนา เพื่อให้กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน มีความรู้ความเข้าใจ และมีทักษะในการปฏิบัติงานตามอำนาจหน้าที่ให้มากยิ่งขึ้น
2. การปกครองท้องถิ่นในอำเภอเมือง จังหวัดระยอง ด้านนโยบายเร่งด่วน อยู่ในลำดับสุดท้าย ดังนั้นหน่วยงานที่มีหน้าที่เกี่ยวข้อง ควรจัดให้มีการประชุมเชิงปฏิบัติการ เพื่อเพิ่มทักษะก่อนได้รับการมอบหมายให้ปฏิบัติงานด้านนโยบายเร่งด่วน เพื่อให้กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน สามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

3. การปกครองท้องถิ่นในอำเภอเมือง จังหวัดระยอง ตามหลักพละ 4 โดยภาพรวม และรายด้าน อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยด้านอนวัชชพละ (ข้อสัตย์สุจริต) อยู่ลำดับสุดท้าย ดังนั้น หน่วยงานที่มีหน้าที่เกี่ยวข้อง ควรจัดให้มีกิจกรรมหรือโครงการ เพื่อปลูกฝังค่านิยม ให้กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน มีจิตสำนึกในการปฏิบัติงานด้วยความซื่อสัตย์สุจริต และยึดมั่น ในคุณธรรมจริยธรรมให้มากยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรทำการศึกษาวิจัยการปกครองท้องถิ่นในอำเภอเมือง จังหวัดระยอง ให้กว้าง และครอบคลุมมากขึ้น เช่น เก็บข้อมูลกับประชาชนให้ครอบคลุมทั้งอำเภอ จังหวัด ภาค หรือประเทศ เป็นต้น

2. ควรทำการศึกษาวิจัยเปรียบเทียบการปกครองท้องถิ่นในอำเภอเมือง จังหวัดระยอง ของแต่ละอำเภอ หรือแต่ละจังหวัด หรือแต่ละภูมิภาค

3. ควรทำการศึกษาวิจัยการปกครองท้องถิ่นในอำเภอเมือง จังหวัดระยองโดยนำ หลักธรรมทางพุทธศาสนาในหัวข้ออื่น ๆ มาประยุกต์ใช้ในการวิจัย เช่น หลักสังคหวัตถุ 4 หรือหลักอิทธิ

เอกสารอ้างอิง

กรมการปกครอง. (2550). *กำนันผู้ใหญ่บ้าน*. กรุงเทพฯ: กระทรวงมหาดไทย.

_____. (2554). *พระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องถิ่น พ.ศ. 2475 และที่แก้ไขเพิ่มเติม*. กรุงเทพฯ: กระทรวงมหาดไทย.

บุญชลิ วรรณโร. (2562). *บทบาททางการปกครองท้องถิ่นในปัจจุบัน: การศึกษาความคิดเห็นของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านในพื้นที่อำเภอควนเนียง จังหวัดสงขลา* (สารนิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการการภาครัฐและเอกชน). สงขลา: มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.

โกวิท พวงงาม. (2552). *การปกครองท้องถิ่นไทย หลักการและมิติใหม่ในอนาคต*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์เดียนตุลา.

ธัญพณัฐ สีชมพู และคณะ. (2566). ทักษะในการบริหารสถานศึกษาขนาดเล็กในศตวรรษที่ 21 ตามหลักพละ 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถม ศึกษาขอนแก่น เขต 4. *วารสารสถาบันวิจัยพัฒนธรรม*, 10(2), 51-65.

นงนุช โพธิ์สาน. (2560). *การปฏิบัติงานตามอำนาจหน้าที่ของกำนันผู้ใหญ่บ้านในเขตอำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม* (วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์). มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.

- พระครูใบฎีกาเชมปัตต์ สุธธิธมฺโม. (2564). การบริหารการพัฒนาตามแนวทางของหลัก
พละ 4 ขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภอดอนเจดีย์ จังหวัดสุพรรณบุรี
(วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์).
พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต). (2553). พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์.
กรุงเทพฯ : มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- วัชรชัย สุธโท. (2562). บทบาทกำนัน ผู้ใหญ่บ้านตามความคิดเห็นของประชาชน ในเขต
ท้องที่อำเภอไทยเจริญ จังหวัดยโสธร (วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชา
รัฐศาสตร์). มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- วิภา รุ่งจรัส. (2560). ความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่
ของผู้ใหญ่บ้านในเขตตำบลเหนือเมือง อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด. วารสาร
มหาวิทยาลัย มหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด, 6(2), 119.
- สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดระยอง. (2562). ข้อมูลผู้มีสิทธิ
เลือกตั้งทั่วไปจังหวัดระยอง ปี 2562. สืบค้น 3 กรกฎาคม 2565, จาก
<https://th.wikipedia.org/>
- อนัญญา ศุภจรูญวงศ์. (2563). บทบาทของผู้นำท้องถิ่นที่พึงประสงค์ในอนาคต. วารสาร
ศิลปการจัดการ, 4(3), 733.
- Yamane, T. (1973). *Statistic: An Introductory Analysis* (3rd ed.). Tokyo: Harper
International Education.

การบูรณาการหลักสังคหัตถุธรรมเพื่อส่งเสริมภาวะผู้นำ ของนักการเมืองท้องถิ่น จังหวัดปทุมธานี*

INTEGRATING SANGKHAHAVATTHAMMA PRINCIPLES TO PROMOTE THE LEADERSHIP OF LOCAL POLITICIANS PATHUMTHANI PROVINCE

พระมหาศิwapol พลเมธี

Phramaha Siwapol Balamadhi

นักวิจัยอิสระ

Independent Researcher

Corresponding Author E-mail: ffff333j@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1. ศึกษาภาวะผู้นำนักการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดปทุมธานี 2. ศึกษาปัจจัยที่ส่งเสริมภาวะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่น จังหวัดปทุมธานี และ 3. นำเสนอการบูรณาการหลักสังคหัตถุธรรมเพื่อส่งเสริมภาวะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่น จังหวัดปทุมธานี การวิจัยครั้งนี้ใช้วิธีวิจัยแบบผสมผสานวิธี เก็บข้อมูลกลุ่มตัวอย่างจำนวน 400 คน ซึ่งได้คำนวณจากสูตรของยามานะ โดยทำการสุ่มแบบแบ่งชั้น โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือ วิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนาและเชิงอนุมานด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ และการวิจัยเชิงคุณภาพใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 2 รูป และ 16 คน ซึ่งสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจงกับผู้ทรงคุณวุฒิที่เป็นผู้เชี่ยวชาญด้านต่าง ๆ ที่เป็นผู้มีความรู้และเกี่ยวข้องกับการวิจัย เป็นผู้เชี่ยวชาญด้านศาสนา เป็นผู้นำทางการเมืองท้องถิ่น เป็นผู้เชี่ยวชาญด้านรัฐศาสตร์ เป็นผู้เชี่ยวชาญด้านการบริหารงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า 1. ภาวะผู้นำนักการเมืองท้องถิ่น จังหวัดปทุมธานี โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง 2. ปัจจัยที่ส่งเสริมภาวะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่น จังหวัดปทุมธานี พบว่า อยู่ในระดับปานกลาง 3. การบูรณาการหลักสังคหัตถุธรรมเพื่อส่งเสริมภาวะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่น จังหวัดปทุมธานี พบว่า การใช้หลักสังคหัตถุธรรมมาช่วยส่งเสริมภาวะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่น ให้มีภาวะผู้นำที่ดีขึ้น ในด้านการโน้มน้าวหรือชักจูงอย่างมีอุดมการณ์ การสร้างแรงบันดาลใจ การกระตุ้นทางปัญญา การคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล ทำให้ผู้คนยอมรับนับถือในตัวตนผู้นำได้ และการ

กระตุ้นปัญญาที่ก่อให้เกิดประโยชน์ทั้งสองฝ่าย สองฝ่ายในที่นี้หมายถึง ฝ่ายการเมืองกับฝ่ายประชาชนที่เป็นผู้รับผลประโยชน์ร่วมกัน

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำ; สังคตธรรม; นักการเมืองท้องถิ่น

Abstract

Objectives of this research article were: 1. To study the leadership level of local politicians. in Pathum Thani Province 2. To study factors that promoted the leadership of local politicians. In Pathum Thani Province and 3. To present the integration of Sanghavatthu-dhamma principles for promoting the leadership of local politicians in Pathum Thani Province This research was conducted by the mixed methods. The quantitative research used questionnaires to collect data from 400 samples, calculated from Yamane's formula by stratified random sampling. Descriptive and inferential analysis using statistical packages. The qualitative research, data were collected by in-depth interviewing 18 key informants, 2 monks and and 16 people, which were randomly sampled with experts who were experts in various fields who were knowledgeable and involved in the research, became an expert in religion, became a local political leader and expert in political science, expert in the management of local administrative organizations. Data were analyzed by content descriptive interpretation.

Findings were as follows: 1. Leadership level of local politicians Pathum Thani Province, by overall was at a moderate level. 2. Factors that promoted the leadership of local politicians, in Pathum Thani Province was found to be at a moderate level. 3 Integrating the principles of Sanghawattu-dhutham to promote the leadership of local politicians in Pathum Thani Province was found that using the principles of Sanghawattu-dhamma helped promote the leadership of local politicians. To have better leadership in the field of persuasion or influence with an ideology inspiration intellectual stimulation Consideration of individuality Make people accept and respect the leader. and intellectual stimulation that benefited both sides Two sides here meant the political side and the people side that were the joint beneficiaries.

Keywords: Leadership; Sanghawattuthamma; Local Politicians

บทนำ

การพัฒนาบ้านเมืองให้มีความเจริญก้าวหน้าทั้งในระดับท้องถิ่นและระดับประเทศนั้นล้วนมาจากความสามารถของบทบาทด้านผู้นำทั้งสิ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเข้าใจถึงบทบาทของผู้นำไปสู่การสนับสนุน กระตุ้น และการควบคุมดูแลให้เป็นตามกฎระเบียบของการปกครอง ซึ่งผู้นำที่ดีนั้นต้องอาศัยทั้งศาสตร์และศิลป์ในการบังคับบัญชา ต้องใช้ทั้งหลักการและศิลปะในการบริหารคนและต้องมีความสามารถในการปกครองคนหมู่มาก ดังนั้น ผู้ที่จะเป็นผู้นำได้จะต้องเป็นผู้ที่มีวิสัยทัศน์กว้างไกล มีรับผิดชอบงาน เป็นผู้มีมนุษยสัมพันธ์ดีชอบช่วยเหลือผู้อื่น และได้รับความเชื่อถือจากผู้อื่นด้วย ซึ่งส่วนใหญ่ภาวะผู้นำมักเกิดขึ้นจากการปฏิบัติงานของกลุ่มคนหลาย ๆ คน มักจะเห็นได้จากผู้ที่ชอบประสานงาน แก้ไขปัญหาต่าง ๆ สร้างแรงจูงใจให้ทุกคนมีความสามัคคี นำไปสู่สิ่งที่ตั้งใจและเป้าหมาย ประโยชน์แก่มหาชนทั่วไป ส่วนการนำไปในทางที่ผิดศีลธรรม สร้างความเสียหายให้กับสังคม เช่น เป็นหัวหน้าโจรนำพาลูกน้องไปปล้นหรือลักขโมย หรือการตั้งตนเป็นหัวหน้าค้ายาเสพติด ก็คงไม่นับว่าเป็นผู้นำหรือมีภาวะผู้นำที่ดี เพราะไม่สัมพันธ์กับเป้าหมายที่ตั้งใจและมีได้ตั้งอยู่บนรากฐานแห่งศีลธรรม คุณธรรม และสติปัญญา แต่หากความเป็นผู้นำประกอบไปด้วยศีลธรรม คุณธรรม และสติปัญญาแล้วจะสามารถนำพาสังคมประเทศชาติไปสู่ความสำเร็จและความผาสุกทุกประการ (กุลชัย โพธิ์นันท, 2559)

ดังนั้น การบริหารจำเป็นต้องมีผู้นำที่มีความสามารถและมีหลักคุณธรรมจริยธรรมในการปฏิบัติงาน บ่อยครั้งที่ความล้มเหลวเกิดขึ้นจากการขาดผู้นำที่มีประสิทธิภาพ และบ่อยครั้งผู้นำขาดคุณสมบัติการเป็นผู้นำที่ดี การขึ้นมาเป็นผู้นำด้วยภาวะที่ไม่เหมาะสมไม่ควรนั้นย่อมนำมาซึ่งปัญหานานับประการ ทำให้การทำงานขาดประสิทธิภาพ แก้ไขปัญหาไม่ตรงจุด ประชาชนได้รับความเดือดร้อน เกิดผลเสียทั้งส่วนรวมและระดับประเทศชาติ หรือแม้แต่การนำพาไปในทางที่ผิดซึ่งแน่นอนว่ามันจะนำมาซึ่งผลลัพธ์ที่ไม่ดีตามมาอย่างแน่นอน (ธรา รัชกิจ, 2564) หากผู้นำส่วนใหญ่ขาดคุณธรรมในการปฏิบัติงาน มุ่งหวังแต่ผลประโยชน์ ก็จะทำให้เกิดผลเสียต่อองค์กรและประเทศชาติ อย่างนี้ถือว่าการบริหารที่ล้มเหลวซึ่งจะทำให้สังคมเดือดร้อน การปฏิบัติงานไม่บรรลุตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ซึ่งขัดแย้งกันโดยสิ้นกันโดยสิ้นเชิง ซึ่งผู้นำที่ดีสามารถน้อมนำหลักคำสอนของพระพุทธเจ้าซึ่งเป็นหลักคำสอนที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงานในแต่ละองค์กร หรือนำมาเป็นแนวทางการปฏิบัติตนต่อการทำงาน ซึ่งเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจของบุคคลเป็นหลักในการอยู่ร่วมกันของคนในสังคม นั่นก็คือหลัก สังคหวัตถุ 4

หลักธรรมข้างต้นนี้เป็นหลักธรรมที่ผู้นำในสังคมปัจจุบันควรมี เพราะเมื่อวันที่ 23 ธันวาคม พ.ศ. 2563 ที่ผ่านมา ได้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดปทุมธานี และการเลือกตั้งนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดปทุมธานี ซึ่งทั้ง 2 ตำแหน่งนี้ถือ

ว่าเป็นผู้นำที่มีความสำคัญในการบริหารองค์การบริหารส่วนจังหวัดปทุมธานีและผู้นำที่ได้รับตำแหน่งนี้

จะมีบทบาทหน้าที่ในการบริหารส่วนจังหวัดขับเคลื่อนนโยบายให้เป็นไปตามที่ได้กำหนดไว้ โดย อบจ. ถือเป็นตัวองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีพื้นที่รับผิดชอบดูแลทั้งจังหวัด จัดตั้งขึ้นเพื่อบริการสาธารณะประโยชน์ให้แก่ประชาชนในเขตจังหวัด เพื่อสนองนโยบายในการให้ความช่วยเหลือประชาชนและคอยแก้ไขปัญหาต่าง ๆ อีกทั้งในปัจจุบันสภาพสังคมมีความขัดแย้งรุนแรงเพิ่มขึ้น คนส่วนใหญ่ในสังคมมักเห็นแต่ประโยชน์ส่วนตนเองมากกว่า ต่างคนต่างอยู่เมื่อเกิดปัญหาก็ต่างคนต่างแก้ไขซึ่งไม่เกิดการพึ่งพาอาศัยกัน ไม่มีความสามัคคี ผู้นำที่ดีจึงควรมีบทบาทในการชักนำผู้คนในชุมชนหรือสังคมในการปฏิบัติตามหลักธรรมข้างต้นเพื่อให้คนในสังคมอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข ซึ่งแน่นอนว่าในปัจจุบันนี้ผู้นำที่จะมองเห็นประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าส่วนตนนั้นหายาก ทำให้บางครั้งประชาชนในชุมชนไม่รู้ว่าจะไปพึ่งใครได้เวลาเกิดปัญหา เพราะผู้นำขาดความเป็นธรรม ไม่มีการยื่นมือมาเข้ามาช่วยเหลือ หรือไม่มีความสามารถในการจัดการปัญหาได้เต็มที่

จากข้อมูลข้างต้นนั้นทำให้ผู้วิจัยสนใจศึกษาเกี่ยวกับการบูรณาการหลักสังคหวัตถุธรรมเพื่อส่งเสริมภาวะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่น จังหวัดปทุมธานี เพราะที่ผ่านมาได้มีการศึกษาเพียงการเปรียบเทียบข้อมูลเท่านั้น ซึ่งการศึกษาครั้งจะมีความแตกต่างออกไป โดยจะนำรูปแบบการบูรณาการมาประยุกต์ร่วมพร้อมทั้งนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาหลักสังคหวัตถุธรรม มาช่วยในการส่งเสริมภาวะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่น โดยจะศึกษาปัจจัยสิ่งแวดล้อมของภาวะผู้นำต่อการทำงานทั้งในองค์กรและนอกองค์กร และการบูรณาการหลักสังคหวัตถุธรรมซึ่งเป็นหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาว่ามีอิทธิพลต่อการทำงานหรือไม่ ผลที่ได้จากการศึกษาจะออกมาในรูปแบบของการบูรณาการหลักสังคหวัตถุธรรมเพื่อส่งเสริมภาวะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่น จังหวัดปทุมธานี เป็นองค์ความรู้ต่อการพัฒนาตนเอง และภาคส่วนขององค์กร ซึ่งจะเป็นประโยชน์สามารถนำไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ของสังคมต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับภาวะผู้นำนักการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดปทุมธานี
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งเสริมภาวะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่น จังหวัดปทุมธานี
3. เพื่อนำเสนอการบูรณาการหลักสังคหวัตถุธรรมเพื่อส่งเสริมภาวะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่น จังหวัดปทุมธานี

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบการวิจัย

ใช้การวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) โดยการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research)

2. ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

2.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ประชากรในเขตองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นของจังหวัดปทุมธานี 510,516 คน (สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดปทุมธานี, 2564)

2.2 กลุ่มตัวอย่าง คำนวณหาขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของทาโรยามาเน (Yamane, 1973) ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 400 คน โดยทำการสุ่มแบบแบ่งชั้น

2.3 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ประกอบด้วย ผู้ทรงคุณวุฒิที่เป็นผู้เชี่ยวชาญด้านศาสนา จำนวน 2 รูป ผู้นำทางการเมืองท้องถิ่น จำนวน 6 คน ผู้ทรงคุณวุฒิที่เป็นผู้เชี่ยวชาญด้านรัฐศาสตร์จำนวน 2 คน ผู้ทรงคุณวุฒิที่เป็นผู้เชี่ยวชาญด้านการบริหารงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จำนวน 8 คน รวมจำนวนทั้งสิ้น 2 รูป และ 16 คน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงปริมาณ แบ่งเป็น 3 ส่วน ประกอบด้วย 1. คุณลักษณะของภาวะผู้นำนักการเมืองท้องถิ่น 2. ปัจจัยที่ส่งเสริมภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงที่ดี และ 3. การบูรณาการหลักสังคหัตถธรรมเพื่อส่งเสริมภาวะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่นจังหวัดปทุมธานี

3.2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างเป็นเครื่องมือ โดยการสัมภาษณ์ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

4. การรวบรวมข้อมูล

4.1 การวิจัยเชิงปริมาณเก็บรวบรวม เก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มเป้าหมาย คือ ประชากรในเขตองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นของจังหวัดปทุมธานี จำนวน 400 คน และการวิจัยเชิงคุณภาพศึกษาข้อมูลจากเอกสาร สิ่งพิมพ์ต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการเลือกตั้ง และเก็บข้อมูลกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 2 รูป และ 16 คน

4.2 การวิจัยคุณภาพรวบรวมจากหนังสืออ้างอิงทางพระพุทธศาสนาต่าง ๆ จากพระไตรปิฎก และรวบรวมจากหนังสือ วารสารบทความ งานวิจัยเกี่ยวกับหลักการ แนวคิด ทฤษฎีตลอดจนข้อมูลทางสถิติที่รวบรวมโดยหน่วยงานราชการหรือสถาบันการศึกษาและแหล่งข้อมูลที่เป็นที่ยอมรับ รวมถึงการสัมภาษณ์ (Interview) และการสนทนากลุ่มเฉพาะผู้เชี่ยวชาญ (Focus Group Discussion)

5. การวิเคราะห์ข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนาโดยใช้ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงอนุมานใช้การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบปกติ (Stepwise MRA) ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ และศึกษาภาคสนามด้วยวิธีการสัมภาษณ์เพื่อยืนยันผลการศึกษาเชิงปริมาณจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ผลการวิจัย

1. ระดับภาวะผู้นำนักการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดปทุมธานี พบว่า สภาพทั่วไปของภาวะผู้นำนักการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดปทุมธานี ในภาพรวม อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=2.96$, S.D.=0.395) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน อยู่ในระดับปานกลางทุกด้าน ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ การมีความรู้ความสามารถ ($\bar{X}=3.18$, S.D.=0.580) รองลงมา การมีสติปัญญาที่เฉลียวฉลาด ($\bar{X}=2.98$, S.D.=0.492) รองลงมา การมีปฏิสัมพันธ์และการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ ($\bar{X}=2.96$, S.D.=0.420) รองลงมา การเสียสละเพื่อประโยชน์ส่วนรวมและประชาชน ($\bar{X}=2.88$, S.D.=0.432) รองลงมา การตัดสินใจที่ถูกต้อง ($\bar{X}=2.83$, S.D.=0.543) และด้านต่ำที่สุด คือ การมีวิสัยทัศน์ที่กว้างไกล ($\bar{X}=2.64$, S.D.=0.350) ตามลำดับ ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงสภาพทั่วไปของภาวะผู้นำนักการเมืองท้องถิ่น จังหวัดปทุมธานี

การบูรณาการหลักสังคหวัตถุธรรมเพื่อส่งเสริมภาวะผู้นำ ของนักการเมืองท้องถิ่น จังหวัดปทุมธานี	ระดับความคิดเห็น		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. การมีวิสัยทัศน์ที่กว้างไกล	2.64	0.35	ปานกลาง
2. การมีสติปัญญาที่เฉลียวฉลาด	2.98	0.49	ปานกลาง
3. การตัดสินใจที่ถูกต้อง	2.83	0.54	ปานกลาง
4. การมีปฏิสัมพันธ์และการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ	2.96	0.42	ปานกลาง
5. การมีความรู้ความสามารถ	3.18	0.58	ปานกลาง
6. การเสียสละเพื่อประโยชน์ส่วนรวมและประชาชน	2.88	0.43	ปานกลาง
รวม	2.96	0.39	ปานกลาง

2. ปัจจัยที่ส่งเสริมภาวะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่น จังหวัดปทุมธานี พบว่า ปัจจัยที่ส่งเสริมภาวะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่น จังหวัดปทุมธานีในภาพรวม อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=2.88$, S.D.=0.390) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน อยู่ในระดับปานกลางทุกด้าน ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ การกระตุ้นทางปัญญา ($\bar{X}=2.93$, S.D.=0.616) รองลงมา การสร้างแรงบันดาลใจ ($\bar{X}=2.87$, S.D.=0.400) รองลงมา การคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล ($\bar{X}=2.87$, S.D.=0.396) และต่ำที่สุด คือ การโน้มน้าวหรือชักจูงอย่างมีอุดมการณ์ ($\bar{X}=2.80$, S.D.=0.421) ตามลำดับ ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 แสดงปัจจัยที่ส่งเสริมภาวะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่นจังหวัดปทุมธานี

การบูรณาการหลักสังคหวัตถุธรรมเพื่อส่งเสริมภาวะผู้นำ ของนักการเมืองท้องถิ่น จังหวัดปทุมธานี	ระดับความคิดเห็น		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. การโน้มน้าวหรือชักจูงอย่างมีอุดมการณ์	2.80	0.42	ปานกลาง
2. การสร้างแรงบันดาลใจ	2.87	0.40	ปานกลาง
3. การกระตุ้นทางปัญญา	2.93	0.61	ปานกลาง
4. การคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล	2.87	0.39	ปานกลาง
รวม	2.88	0.39	ปานกลาง

3. การบูรณาการหลักสังคหวัตถุธรรมเพื่อส่งเสริมภาวะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่น จังหวัดปทุมธานี พบว่า พบว่า หลักสังคหวัตถุธรรมที่มีอยู่ในภาวะผู้นำนักการเมืองท้องถิ่น จังหวัดปทุมธานี ในภาพรวม อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=2.95$, $S.D.=0.319$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน อยู่ในระดับปานกลางทุกด้าน ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านทาน (การให้ แบ่งปัน) ($\bar{X}=3.19$, $S.D.=0.542$) รองลงมา ด้านปิยวาจา (การใช้คำพูดหรือวาจาที่ไพเราะ) ($\bar{X}=2.94$, $S.D.=0.510$) รองลงมา ด้านสมานัตตตา (การวางตัวเสมอต้นเสมอปลาย) ($\bar{X}=2.87$, $S.D.=0.420$) และด้านต่ำที่สุด คือ ด้านอัตถจริยา (การทำประโยชน์ให้แก่ผู้อื่น) ($\bar{X}=2.82$, $S.D.=0.340$) ตามลำดับ

ตารางที่ 3 แสดงการบูรณาการหลักสังคหวัตถุธรรมเพื่อส่งเสริมภาวะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่น จังหวัดปทุมธานี

การบูรณาการหลักสังคหวัตถุธรรมเพื่อส่งเสริมภาวะผู้นำ ของนักการเมืองท้องถิ่น จังหวัดปทุมธานี	ระดับการปฏิบัติ		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. ด้านทาน (การให้ แบ่งปัน)	3.19	0.54	ปานกลาง
2. ด้านปิยวาจา (การใช้คำพูดหรือวาจาที่ไพเราะ)	2.94	0.51	ปานกลาง
3. ด้านอัตถจริยา (การทำประโยชน์ให้แก่ผู้อื่น)	2.82	0.34	ปานกลาง
4. ด้านสมานัตตตา (การวางตัวเสมอต้นเสมอปลาย)	2.87	0.42	ปานกลาง
รวม	2.95	0.31	ปานกลาง

อภิปรายผลการวิจัย

1. สภาพทั่วไปของภาวะผู้นำนักการเมืองท้องถิ่น จังหวัดปทุมธานี พบว่า ผู้นำส่วนใหญ่มีความรอบรู้ มีวิสัยทัศน์ที่ดี และมีทีมงานที่ดี มีความสามารถในการบริหาร อีกทั้งผู้นำโดยส่วนใหม่มีสติปัญญาที่เฉลียวฉลาดรอบ การตัดสินใจถูกต้อง หรือการปฏิสัมพันธ์และการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ ความรู้ความสามารถหรือว่าความมีความเท่าทันเหตุการณ์ หรือการเสียสละเพื่อประโยชน์ส่วนรวม เรียกว่า ตัวอุดมการณ์ ก็คือ เสียสละในเรื่องของตนเอง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพระปลัดเอกชัย จนทโชโต (2565) ได้วิจัยเรื่องพุทธบูรณาการเพื่อส่งเสริมภาวะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่นจังหวัดสระบุรี ผลการวิจัยพบว่า ลักษณะผู้นำทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดสระบุรี มีความเชื่อมั่น

ในตนเอง ให้การสนับสนุนประชาชนทุกรูปแบบ มีมนุษยสัมพันธ์ดีเข้าถึงประชาชน และมีคุณธรรมจริยธรรมในการบริหารงานองค์กรปกครองท้องถิ่นตามหลักธรรมาภิบาล โดยประชาชนเห็นว่านักการเมืองท้องถิ่นมีภาวะผู้นำ อีกทั้งยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ ไพบุลย์ สุขเจตนิ (2563) ได้วิจัยเรื่อง การพัฒนาความไว้วางใจทางการเมืองของ ประชาชน ที่มีต่อนักการเมืองระดับท้องถิ่นในจังหวัดนนทบุรี ผลการวิจัยพบว่า สภาพปัญหาการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในจังหวัดนนทบุรี เช่น การสื่อสารของนักการเมืองกับ ประชาชนที่สื่อไม่ตรงกัน นักการเมืองเข้าไม่ถึงประชาชน พฤติกรรมและการกระทำของ นักการเมืองที่ประชาชนได้รับรู้จากข่าวต่าง ๆ การวิพากษ์วิจารณ์จากสื่อ และนโยบายของ นักการเมือง บางนโยบายอาจจะทำได้หรือทำไม่ได้ ซึ่งส่งผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมือง และต่อความไว้วางใจของประชาชน และสอดคล้องกับงานวิจัยของพรเศรษฐี วุฒิปัญญาอิส กุล (2563) ได้วิจัยเรื่อง การบูรณาการหลักธรรมาธิปไตยเพื่อส่งเสริมภาวะผู้นำทาง การเมืองของนักการเมืองในจังหวัดนครราชสีมา ผลการวิจัยพบว่า สภาพทั่วไปการส่งเสริม ภาวะผู้นำทางการเมืองของนักการเมืองในจังหวัด นครราชสีมา มีดังนี้ 1. จุดเด่น ผู้นำทาง การเมืองมีความพยายามทำกิจกรรมทางการเมืองปฏิบัติงาน เพื่อประชาชน เสียสละอาสา ทำงานขับเคลื่อนนโยบายเพื่อแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนให้กับ ประชาชน 2. จุดด้อย นักการเมืองใช้อำนาจอิทธิพลทางการเมืองรวมทั้งการใช้อำนาจด้านอื่น ๆ เพื่อ เอาชนะ คู่แข่งทางการเมือง 3. โอกาส ผู้นำทางการเมืองแสดงพฤติกรรมเชิงคุณธรรมมากขึ้น รวมทั้งมีการนำหลักทศพิธราชธรรมมาสร้างโอกาสทางการเมือง 4. อุปสรรค ขั้วเคลื่อนไหว นโยบายเพื่อแก้ไข ปัญหาความเดือดร้อนให้กับประชาชนได้ยาก พรรคการเมืองยัง อยู่ในอำนาจของกลุ่มต่าง ๆ อุดมการณ์ทางการเมืองไม่แน่นอน ยังไม่บรรลุจุดมุ่งหมายทางการเมือง

2. ปัจจัยที่ส่งเสริมภาวะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่น จังหวัดปทุมธานี พบว่า ด้านการโน้มน้าวชักจูงอย่างมีอุดมการณ์ของผู้นำนักการเมืองท้องถิ่น อันเกิดจากการเป็น ผู้นำที่สามารถในการวิเคราะห์หาสาเหตุ เพื่อรับฟังความเห็นของประชาชน จะได้แก้ไข ปัญหาที่ถูกจุดได้ และเพื่อให้เกิดประโยชน์แก่ประชาชน ชุมชน ท้องถิ่น ได้เป็นอย่างดี ด้านการสร้างแรงบันดาลใจ อันเกิดจากการประสานงาน เป็นนักสื่อสารที่ดี ความสามารถในการสื่อสารด้วยถ้อยคำที่ เหมาะสมกับช่วงเวลา รู้จักการสื่อสารเชิงสร้างสรรค์ มีลูกล่อลูก ขนในการสื่อสารให้เหมาะสมกับสถานการณ์ และเป็นการสื่อสารเพื่อให้ทุกคนมองไปใน ทิศทางเดียวกัน ลงพื้นที่สม่ำเสมอและเข้าถึงประชาชน ด้านการกระตุ้นทางปัญญา อันเกิด จากเป็นผู้ที่รู้จักเวลา มีความคิดริเริ่มในการทำงาน รู้ว่าเมื่อไหร่สถานการณ์เป็นอย่างไร และมุ่งมั่น ในการแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนของประชาชน เพื่อรักษาประโยชน์ของ ประเทศชาติและประชาชนเป็นสำคัญ แสดงออกโดยสุจริต เทียงธรรม และด้านการ

คำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล อันเกิดจากการวางตัวเสมอต้นเสมอปลาย ในฐานะที่เป็นผู้นำต้องให้การดูแลเอาใจใส่ผู้ตามหรือประชาชนแต่ละคนอย่างเท่าเทียมกัน ไม่ลำเอียงไปทางใดทางหนึ่ง การเป็นผู้ที่มีความมุ่งมั่นมีเป้าหมายมีนโยบายในการทำงาน และยึดมั่นในอุดมการณ์ของตน สนใจความเจริญของท้องถิ่นความคิดริเริ่มในการทำงาน มุ่งมั่นในการแก้ไขปัญหา ความเดือดร้อนของประชาชน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของชุมพล เพ็งศิริ (2563) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ทักษะคติทางการเมืองแบบประชาธิปไตยของประชาชนในตำบลบ้านช้าง อำเภอสองพี่น้อง จังหวัดสุพรรณบุรี ผลการวิจัยพบว่า ประชาชนมีอาชีพต่างกันมีทัศนคติทางการเมืองแตกต่างกัน ดังนั้น จะเห็นได้ว่า ประชาชนมีอาชีพต่างกัน ย่อมมีทัศนคติทางการเมืองแตกต่างกันโดยอาชีพที่มีทัศนคติทางการเมืองที่สูงที่สุดคือ ข้าราชการ เพราะข้าราชการจะต้องติดต่อและประสานงานกับนักการเมือง คือ ต้องนำข้อปฏิบัติที่ได้มาจากนักการเมืองมาทำงานต่าง ๆ คือ ต้องมีการประสานการทำงานซึ่งกันและกัน อีกทั้งยังสอดคล้องกับงานวิจัยของสุมาลี บุญเรือง (2564) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาการตื่นตัวทางการเมืองของประชาชนในระบอบประชาธิปไตยที่มีผลต่อการเลือกตั้งทั่วไป ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาการตื่นตัวทางการเมืองของประชาชนในระบอบประชาธิปไตย พบว่า ประชาชนมีระดับการตื่นตัวทางการเมืองที่มีผลต่อการเลือกตั้งทั่วไป โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการพัฒนาการตื่นตัวทางการเมืองของประชาชนในระบอบประชาธิปไตยที่มีผลต่อการเลือกตั้งทั่วไป ที่มุ่งให้เกิดความรู้ความเข้าใจทางการเมือง การมีส่วนร่วมทางการเมืองการมีทัศนคติที่ดีทางการเมืองและการมีพฤติกรรมทางการเมืองโดยการใช้หลักอิทธิบาท 4 มาบูรณาการในการส่งเสริมการพัฒนาการตื่นตัวทางการเมือง ทำให้เกิดมีความรักความชอบทางการเมือง มีความเพียรพยายามเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมือง มีจิตใจฝักใฝ่และมุ่งมั่นทางการเมือง และมีสติปัญญาควบคุมในการมีส่วนร่วมทางการเมืองอยู่เสมอ และสอดคล้องกับงานวิจัยของณฐมน หมวณิม (2564) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การตื่นตัวทางการเมืองของเยาวชนในระบอบประชาธิปไตยที่มีผลต่อการเลือกตั้งทั่วไปของไทย ผลการวิจัยพบว่า สภาพทั่วไปปัญหาและอุปสรรคของการตื่นตัวทางการเมืองของเยาวชนในระบอบประชาธิปไตยที่มีผลต่อการเลือกตั้งทั่วไปของไทย ด้านสถาบันครอบครัวไม่ค่อยมีอิทธิพลต่อการตื่นตัวทางการเมืองของเยาวชน ด้านสถาบันการศึกษา กลุ่มเพื่อนมีอิทธิพลต่อการตื่นตัวทางการเมืองของเยาวชนมาก รวมถึงอิทธิพลจากสื่อโซเชียลจะมีผลต่อความคิดเห็น อุดมการณ์ และค่านิยมของเยาวชน การรวมกลุ่มกันหรือร่วมแสดงความคิดเห็นจะผ่านทางสื่อโซเชียล เช่น เฟสบุ๊ก ไลน์ ทวิตเตอร์ เป็นส่วนใหญ่วัฒนธรรมทางการเมืองที่ผ่านมาทำให้เยาวชนเชื่อว่าระบบอุปถัมภ์ฝังรากลึก นักการเมืองส่วนใหญ่เป็นพวกเดียวกันหาผลประโยชน์ร่วมกัน เยาวชนจึงอยากได้นักการเมืองคนรุ่นใหม่ ใจซื่อมือสะอาด

ปราศจากคอร์รัปชัน และจากการสัมภาษณ์เชิงลึก พบว่า ด้านวัฒนธรรมทางการเมือง มีการส่งเสริมต่อการตื่นตัวทางการเมืองของเยาวชนที่มีผลต่อการเลือกตั้งทั่วไปของไทย มากกว่าด้านการกล่อม เกลาทางการเมืองและด้านหลักกิริยาปฏิบัติ 4

3. การบูรณาการหลักสังคหวัตถุธรรมเพื่อส่งเสริมภาวะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่น จังหวัดปทุมธานี พบว่า การนำหลักสังคหวัตถุธรรมมาบูรณาการกับการทำงาน และการประพฤติตนให้มีศีลธรรมซึ่งจะทำให้ประชาชนเปิดใจในการยอมรับ ย่อมจะส่งผลให้ผู้นำนักการเมืองท้องถิ่น เป็นผู้ที่ยืนยัน รักษาไว้ แล้วก็ใส่ใจพัฒนา ด้วยความเป็นผู้นำที่มีวิสัยทัศน์ มีสติปัญญา กล้าตัดสินใจ มีปฏิสัมพันธ์ มีการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ มีความรู้ความสามารถ และเสียสละเพื่อประโยชน์โดยส่วนรวม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระชินกร สุจิตโต (2564) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการสื่อสารทางการเมืองสำหรับประชาชนจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ผลการวิจัยพบว่าการบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการสื่อสารทางการเมืองสำหรับประชาชน จังหวัดพระนครศรีอยุธยาตามหลักสังคหวัตถุ 4 ด้านทาน (การให้) แบ่งปันความรู้ เพื่อนำมาวิเคราะห์สถานการณ์ทางการเมือง ด้านปิยวาจา (วาจาเป็นที่รัก) การมีคำพูดที่สุภาพ ไพเราะ อ่อนหวาน น่าฟัง ช่วยให้มีมุมมองที่กว้างและมีทัศนคติที่ดี ด้านอัตถจริยา (การประพฤติ ประโยชน์) มีใจรักทำประโยชน์แก่กันด้วยความสุจริตเที่ยงธรรมไม่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตัว ด้านสมานัตตตา (การวางตนสม่ำเสมอ) การวางตนที่ดีมีเหตุผล ให้ข้อมูลที่ชัดเจนถูกต้องแก่บุคคลและสังคม ย่อมก่อให้เกิดความเคารพซึ่งกันและกัน ทำให้การสื่อสารทางการเมืองมีความเข้าใจ กันได้อย่างรวดเร็ว อีกทั้งยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ สงุ่น ตรีสุขี (2559) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การบูรณาการพุทธธรรมเพื่อนำไปใช้ในการบริหารงานภาครัฐอย่างลุ่มลึกในการศึกษาระดับสูงของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยเพื่อเตรียมความพร้อมสู่ประชาคมอาเซียน ผลการวิจัยพบว่า บูรณาการการนำหลักสังคหวัตถุมาใช้ในการบริหารการประปานครหลวง พบว่า 1. ผู้บริหารควรมีการให้การให้อภัย 2. ผู้บริหารควรมีหลักปิยวาจา การกล่าวคำพูดอันเป็นที่รัก 3. ผู้บริหารควรมีหลักอัตถจริยา การประพฤติให้เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม 4. ผู้บริหารควรมีหลักสมานัตตตา คือ การทำตนเสมอต้นเสมอปลาย คือ การปฏิบัติตนสม่ำเสมอในชนทั้งหลาย และสอดคล้องกับงานวิจัยของกริธา คงพยัคฆ์ (2563) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุธรรมในการให้บริการสาธารณะของเทศบาลตำบลจันดี อำเภอดง จังหวัดนครศรีธรรมราช ผลการวิจัยพบว่า โดยภาพรวมมีค่าแปลผลอยู่ในระดับมาก ด้านทาน (การเสียสละ) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ อยู่ในระดับมาก คือ ประชาชนส่วนใหญ่ต่างก็ได้รับการบริการจากเทศบาลตำบลจันดี อำเภอดง เป็นอย่างดี ประชาชนได้รับการให้บริการในด้านโครงสร้างพื้นฐาน เช่น ไฟฟ้า และน้ำประปา ซึ่งเป็นสิ่งที่ จำเป็นต่อการดำรง

ชีวิตประจำวัน รวมทั้งเทศบาลตำบลจันดียังมีการดูแลตรวจสอบการให้บริการต่าง ๆ อย่างสม่ำเสมอให้บริการเหล่านั้นมีคุณภาพและทั่วถึง ด้านปิยวาจา (การพูดจาด้วยถ้อยคำไพเราะ) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ อยู่ในระดับมาก คือ เจ้าหน้าที่ส่วนใหญ่ของเทศบาลตำบลจันดีต่างก็ตระหนักถึง ความสำคัญในการให้ประชาชนเป็นอย่างดี ด้านอัตถจริยา (การช่วยเหลือกัน) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ อยู่ในระดับมาก คือ เทศบาลตำบลจันดีได้ให้ความช่วยเหลือกับประชาชนตามหน้าที่ รวมทั้งให้ ความสำคัญในการแก้ไขปัญหาของประชาชนทุกคน ด้านสมานัตตตา (ความเป็นผู้สม่ำเสมอ) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ อยู่ในระดับมาก คือ ประชาชนในเขตเทศบาลตำบลจันดีต่างก็ได้รับการให้บริการ สาธารณะอย่างทั่วถึงและเท่าเทียมกัน การดำเนินงานต่าง ๆ ขององค์การบริหารส่วนตำบลยึดหลักให้ ความเสมอภาคและเท่าเทียมกัน

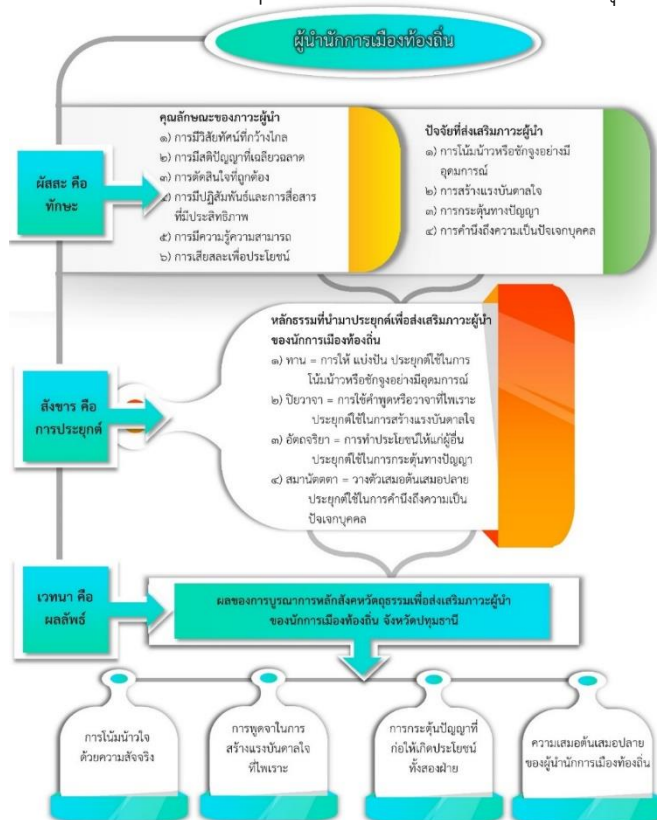
องค์ความรู้จากการวิจัย

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ทำให้ค้นพบองค์ความรู้จากการวิจัยตาม คือ การบูรณาการหลักสังคหวัตถุธรรมเพื่อส่งเสริมภาวะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่น จังหวัดปทุมธานี นักการเมืองท้องถิ่น เป็นการเมืองที่ประชาชนเลือกนักการเมืองท้องถิ่นเข้าไปทำหน้าที่แทนตนเองในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น นั่นคือ ผู้บริหารท้องถิ่นและสมาชิกสภาท้องถิ่น การเมืองท้องถิ่นจึงเป็นเรื่องของการเข้ามาแสวงหาอำนาจและใช้อำนาจของบุคคลหรือกลุ่มบุคคลเพื่อผลประโยชน์ของสาธารณะหรือกลุ่มคนเฉพาะกลุ่ม หรือเฉพาะบุคคลในท้องถิ่นนั้น ภายใต้บริบทของการมีส่วนร่วมจากภาคส่วนต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับอำนาจและผลประโยชน์ในท้องถิ่น ดังนั้น นักการเมืองท้องถิ่นคือบุคคลที่เสนอตัวเข้าสู่ระบบการเมืองท้องถิ่น ภายใต้ระบบการเลือกตั้งในระดับท้องถิ่น ซึ่งเป็นกลไกสำคัญที่ทำให้ นักการเมืองท้องถิ่นมีความชอบธรรมในการเป็นตัวแทนเข้าไปทำหน้าที่แทนประชาชนในท้องถิ่นทั้งการบริหารท้องถิ่นซึ่งการบูรณาการหลักสังคหวัตถุธรรมเพื่อส่งเสริมภาวะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดปทุมธานี มีการนำหลักธรรมมาบูรณาการใช้ในการปฏิบัติงาน คือหลักสังคหวัตถุธรรม 4 ประการ

1. ทาน คือ การให้ การแบ่งปัน ประยุกต์ใช้ในการโน้มน้าวหรือชักจูงอย่างมีอุดมการณ์ เพราะการโน้มน้าวหรือชักจูงผู้คน ต้องให้หรือแบ่งปันความคิดเห็นที่ดี ความรู้ที่เป็นความจริง การกระทำที่เป็นจริง เพื่อชักจูงให้ผู้ตามมีการยอมรับ เชื่อมั่นศรัทธา ภาคภูมิใจ และไว้วางใจในความสามารถของผู้นำ ทำให้ผู้ตามมีความยินดีที่จะทุ่มเทปฏิบัติงานตามภารกิจที่ได้รับมอบหมาย

2. ปิยวาจา คือ การใช้คำพูดหรือวาจาที่ไพเราะ ประยุกต์ใช้ในการสร้างแรงบันดาลใจ เพราะการสร้างแรงบันดาลใจต่อผู้ตาม ต้องการใช้คำพูดหรือวาจาที่ไพเราะ

4. สมานัตตตา คือ วางตัวเสมอต้นเสมอปลาย ประยุกต์ใช้ในการคำนึงถึงความ เป็นปัจเจกบุคคล เพราะการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล ต้องมีการวางตัวเสมอต้นเสมอ ปลาย ในฐานะที่เป็นผู้นำต้องให้การดูแลเอาใจใส่ผู้ตามหรือประชาชนแต่ละคนอย่างเท่า เทียมกัน ไม่ลำเอียงไปทางใดทางหนึ่ง และทำให้ผู้ตามรู้สึกมีคุณค่าและมีความสำคัญ เพื่อการพัฒนาผู้นำที่ดีได้ ผู้นำต้องเอาใจใส่รายละเอียดเล็ก ๆ น้อย ๆ ในทุกองค์ประกอบ ของการทำงานร่วมกัน เพื่อความสัมฤทธิ์ผลและการเติบโตของแต่ละบุคคล ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. นักการเมืองท้องถิ่นควรมีการวิเคราะห์หาสาเหตุ เพื่อรับฟังความเห็นของประชาชน จะได้แก้ไขปัญหาก็ถูกจุดได้ และเพื่อให้เกิดประโยชน์แก่ประชาชน ชุมชนท้องถิ่น

2. นักการเมืองท้องถิ่นควรมีการสื่อสารที่ดี ความสามารถในการสื่อสารด้วยถ้อยคำที่ เหมาะสมกับช่วงเวลา รู้จักการสื่อสารเชิงสร้างสรรค์ มีลูกล่อลูกชนในการสื่อสารให้เหมาะสมกับสถานการณ์

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. นักการเมืองท้องถิ่นต้องมีการวิเคราะห์หาสาเหตุ เพื่อรับฟังความเห็นของประชาชน จะได้แก้ไขปัญหาก็ถูกจุดได้ และเพื่อให้เกิดประโยชน์แก่ประชาชน ชุมชนท้องถิ่น

2. นักการเมืองท้องถิ่นต้องมีการสื่อสารที่ดี ความสามารถในการสื่อสารด้วยถ้อยคำที่ เหมาะสมกับช่วงเวลา รู้จักการสื่อสารเชิงสร้างสรรค์ มีลูกล่อลูกชนในการสื่อสารให้เหมาะสมกับสถานการณ์

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองท้องถิ่นของประชาชน
2. ควรวิจัยเรื่อง ความสำเร็จในการเลือกตั้งท้องถิ่นจากการบูรณาการหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา

เอกสารอ้างอิง

- กริธา คงพยัคฆ์. (2563). การประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุธรรมในการให้บริการสาธารณะของเทศบาลตำบลจันดี อำเภอนางรอง จังหวัดนครราชสีมา. *วารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ*, 5(1), 29-41.
- กุลชัย โพธิ์นันท์. (2016). ภาวะผู้นำเชิงพุทธตามหลักพรหมวิหาร 4. *Journal of Roi Kaensarn Academi*, 1(2), 53.
- ชุมพล เพ็งศิริ. (2563). การส่งเสริมความเข้มแข็งการเมืองภาคประชาชนในจังหวัดนครราชสีมา (ดุสิตนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ณัฐมน หมวกฉิม. (2564). การตื่นตัวทางการเมืองของเยาวชนในระบอบประชาธิปไตยที่มีผลต่อการเลือกตั้งทั่วไปของไทย (ดุสิตนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

- พรเศรษฐี วุฒิปัญญาอิสกุล. (2563). การบูรณาการหลักธรรมาธิปไตยเพื่อส่งเสริมภาวะผู้นำทางการเมืองของนักการเมืองในจังหวัดนครราชสีมา (ดุขฎฐินิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระชินกร สุจิตโต. (2564). การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการสื่อสารทางการเมืองสำหรับประชาชนจังหวัดพระนครศรีอยุธยา (ดุขฎฐินิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระปลัดเอกชัย จนทโชโต. (2565). พุทธบูรณาการเพื่อส่งเสริมภาวะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่นจังหวัดสระบุรี (ดุขฎฐินิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ไพบูลย์ สุขเจตนิ. (2563). การพัฒนาความไว้วางใจทางการเมืองของประชาชนที่มีต่อนักการเมือง ระดับท้องถิ่นในจังหวัดนนทบุรี (ดุขฎฐินิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สงุ่น ตรีสุชี. (2559). การบูรณาการหลักสังคหวัตถุกับการบริหารการประปานครหลวงภาค 1 (ดุขฎฐินิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สุมาลี บุญเรือง. (2564). การพัฒนาการตื่นตัวทางการเมืองของประชาชนในระบอบประชาธิปไตยที่มีผลต่อการเลือกตั้งทั่วไป (ดุขฎฐินิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ธรา รัชกิจ. (2019). ก้าวสู่การเป็นผู้นำที่ดีอย่างที่คุณองค์กรต้องการ. สืบค้น 1 กุมภาพันธ์ 2564, จาก <https://th.hrnote.asia/orgdevelopment/190605-leadership/>
- สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดปทุมธานี. (2564). ประชาชนที่มีสิทธิ์เลือกตั้งที่อาศัยอยู่ในจังหวัดปทุมธานี. สืบค้น 11 สิงหาคม 2564 จาก <https://shorturl.asia/7rQEb>

การมีส่วนร่วมทางการเมืองในระดับท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนา
ของประชาชนในตำบลบ้านโตก อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์*
PEOPLE'S POLITICAL PARTICIPATION ACCORDING TO BUDDHISM AT
BANTOK SUB-DISTRICT, MUANG DISTRICT, PHETCHABUN PROVINCE

พระยุทธนา ชยเมธี, สุมาลี บุญเรือง, เต็มศักดิ์ ทองอินทร์

Phra Yutthana Jayamethi, Sumalee Boonrueang, Tomsak Thongin

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Corresponding Author E-mail: Poppyutthana@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1. เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระดับท้องถิ่นของประชาชน 2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระดับท้องถิ่นของประชาชน 3. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระดับท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนา กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 387 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 10 รูปหรือคน จากจำนวน 5 กลุ่ม แล้ววิเคราะห์คำให้สัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลสำคัญตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า 1. ความคิดเห็นเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระดับท้องถิ่นของประชาชน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก 2. ผลการเปรียบเทียบ พบว่าประชาชนที่มี เพศ อายุ การศึกษา อาชีพ และรายได้ต่างกัน มีความคิดแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้ 3. การมีส่วนร่วมทางการเมืองในระดับท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนา พบว่า 1. การหมั่นประชุมกันเนื่องนิตย์ เป็นการร่วมประชุมเพื่อจุดมุ่งหมายเดียวกัน 2. การพร้อมเพรียงกันประชุมและเลิกประชุมพร้อมกัน แสดงให้เห็นถึงความรับผิดชอบ 3. การไม่บัญญัติสิ่งที่ยังไม่บัญญัติ เพื่อความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง 4. การเคารพ นับถือผู้ใหญ่เป็นการแสดงออกถึงการเคารพ นับถือผู้อาวุโส 5. การให้เกียรติสิทธิสตรีควรเปิดโอกาสให้สตรีได้เข้ามามีบทบาทเป็นผู้นำ

ชุมชน 6. การส่งเสริมและรักษาวัฒนธรรมจะต้องรักษาวัฒนธรรมประเพณีอันดีงาม
7. นักการเมืองท้องถิ่นต้องส่งเสริมคนทำประโยชน์ให้กับท้องถิ่น
คำสำคัญ: การมีส่วนร่วม; การเมืองระดับท้องถิ่น; พระพุทธศาสนา

Abstract

The objectives of this research paper are: 1. To study the level of political participation at the local level of citizens. 2. To study factors affecting people's local political participation 3. To study the guidelines for the development of political participation at the local level according to Buddhism. The samples were 387 people. Statistics used in data analysis, were frequency, percentage, mean and standard deviation. The qualitative research by conducting in-depth interviewing 10 key informants and analyzed according to the research objectives by descriptive interpretation.

The results of the research were as follows: 1. Opinions on local political participation of citizens by overall, was at high level 2. Comparative results were found that people with different genders, ages, education, occupations and incomes. There was a statistically significant difference in overall opinion at level of 0.05, thus accepting the set hypothesis. 3. Political participation at the local level according to of Buddhism It was found that 1. the meeting was for the same purpose. 2. Meeting in unison and dissolution of meeting in unison to demonstrate responsibility 3. Not prescribing unlawful things for the orderliness of the country 4. Respect for elderly that was an expression of respect for elders. 5. Respect for women's rights should allow women to play leadership roles in the community. 6. Promoting and preserving culture. 7. Local politicians must promote good people who do good for the local area.

Keywords: Participation; Local Politics; Buddhism

บทนำ

การมีส่วนร่วมทางการเมือง ถือเป็นองค์ประกอบหนึ่งในการขับเคลื่อนระบอบประชาธิปไตยให้ไปสู่แก่นแท้ของระบอบการเมืองการปกครองที่เป็นของประชาชน

โดยประชาชนและเพื่อประชาชนอย่างแท้จริง รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ได้เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองตามระบอบประชาธิปไตยได้มากขึ้นและง่ายขึ้นโดยได้มีการปรับปรุงโครงสร้างทางการเมือง เริ่มตั้งแต่กระบวนการการเลือกตั้งที่มาและคุณสมบัติของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และสมาชิกวุฒิสภา หลักเกณฑ์ในการเข้าชื่อเสนอกฎหมาย และการถอดถอนผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองและข้าราชการระดับสูง และเพิ่มหลักการให้กับการออกเสียงประชามติ โดยให้ผลของการออกเสียงประชามติเป็นการให้คำปรึกษาแก่คณะรัฐมนตรีหรือให้มีผลเป็นข้อยุติได้ ซึ่งแต่เดิมผลของประชามติเป็นเพียงแค่การให้คำปรึกษาเท่านั้นนอกจากนี้รัฐธรรมนูญฉบับนี้ได้เพิ่มอำนาจให้กับประชาชนในการเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองในการปกครองส่วนท้องถิ่น เป็นการกระจายอำนาจการตัดสินใจลงไปในระดับท้องถิ่น โดยให้ประชาชนในพื้นที่ดูแล และตรวจสอบการใช้อำนาจของผู้บริหารส่วนท้องถิ่นได้อีกด้วย (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, 2560)

ปัญหาวิกฤตการเมืองไทยในปัจจุบันเป็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในประเทศไทยอย่างต่อเนื่อง ในตลอด ระยะเวลาที่ผ่านมาปัญหาเหล่านี้เกิดจากความขัดแย้งระหว่างกลุ่มการเมืองที่มีอยู่ในปัจจุบัน ซึ่งมีความเห็น ต่อต้านและสนับสนุนต่าง ๆ นานา และยังสะท้อนถึงความไม่เสมอภาคและความ แตกแยกระหว่างชาวเมือง และชาวชนบทอีกด้วย จึงทำให้การเมืองไทยปั่นป่วนวุ่นวายไม่มีที่จะยุติลง และยังส่งผลถึงปัญหาในหลาย ๆ ด้าน ทำให้ปัญหาเหล่านี้ส่งผลกระทบอย่างมากมาย ปัญหาการใช้รัฐธรรมนูญ โดยเกิดปัญหา การตีความเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญที่คลาดเคลื่อน เนื่องจากผู้มีอำนาจในประเทศ พยายามตีความ รัฐธรรมนูญเพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อตนเองและพวกพ้อง รวมถึงปัญหา การเปลี่ยนแปลงรัฐธรรมนูญบ่อยครั้งจนเกินไปทำให้ขาดความต่อเนื่องในการบังคับใช้ ปัญหาการขาดความสามัคคีของประชาชนไทย ซึ่งมีผลมาจากการมีความคิดเห็นทาง ด้านการเมืองการปกครองที่แตกต่างกัน ความไม่ยุติธรรมของกระบวนการทางสังคมต่าง ๆ รวมถึงการขัดผลประโยชน์ของกลุ่มต่าง ๆ เป็นต้น (อมร รักษาสัตย์และคณะ, 2544)

แนวคิดคำสอนทางพระพุทธศาสนามีจุดมุ่งหมายเพื่อดับทุกข์ โดยเริ่มจากการ เรียนรู้ทำความเข้าใจความทุกข์ที่เกิดขึ้น หรือเรียนรู้สาเหตุของปัญหา เพื่อนำไปสู่ การวิเคราะห์หาวิธีแก้ไขปัญหา อย่างแท้จริง หลักอปริหานิยธรรม 7 ประกอบด้วย 1. หมั่น ประชุมกันเป็นเนืองนิตย์ 2. พร้อมเพรียงกันประชุม 3. ไม่บัญญัติสิ่งที่ยังไม่บัญญัติ จักไม่ ถอนสิ่งที่ท่านบัญญัติไว้แล้ว 4. สักการะเคารพนับถือบูชาท่านผู้ใหญ่ทั้งหลาย 5. ไม่ข่มขืน บังคับปกครองหญิงในสกุล 6. สักการะ เคารพ นับถือบูชาเจตียสถานของคนในชุมชน 7. ถวายความอารักขา ความคุ้มครอง ป้องกันโดยชอบธรรมในพระอรหันต์ทั้งหลาย หลักธรรมทั้งหมดนี้เป็นสิ่งที่บุคคลคนในสังคม ควรปลูกฝังให้มีขึ้นในจิตใจ เพราะเป็น

หลักธรรมของ การประพยุตติตนเป็นคนดี เพื่อนำไปสู่การป้องกันและการแก้ไขปัญหาตลอดจนกระบวนการฟื้นฟู จิตใจ เพื่อพัฒนาชีวิตให้ดีขึ้นแก่บุคคล ครอบครัว ชุมชน และประเทศชาติ (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2553)

ปัจจุบันในพื้นที่ตำบลบ้านโตก อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์ พบว่า มีความเจริญทางด้านวัตถุ เกิดการเปลี่ยนแปลงและกำลังพัฒนาไปอย่างรวดเร็วทั้งทางด้านการคมนาคม เศรษฐกิจ การท่องเที่ยว และการเมืองการปกครอง ซึ่งการเปลี่ยนแปลงดังที่กล่าวมานั้นส่งผลกระทบต่อประชาชนในเขตตำบลบ้านโตก ในด้านวัฒนธรรมประเพณี การดำรงชีวิต การประกอบอาชีพ และธรรมชาติสิ่งแวดล้อม ส่วนด้านการมีส่วนร่วมทางการเมืองระดับท้องถิ่นยังมีปัญหาและอุปสรรคหลายด้าน ขอยกตัวอย่างปัญหาหลักที่เกิดกับทุก ๆ พื้นที่ เช่น ด้านการดำเนินการเลือกตั้ง ด้านรณรงค์เลือกตั้ง ด้านการตัดสินใจทางการเมือง และ ด้านการติดตามตรวจสอบการเลือกตั้ง เป็นต้น

จากเหตุผลและความสำคัญดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระดับท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของประชาชนในตำบลบ้านโตก อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์ ทั้งนี้ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาจะได้นำมาปรับปรุงและพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนใน การไปใช้สิทธิเลือกตั้งของหน่วยงานภาครัฐมากยิ่งขึ้น และสามารถนำไปพัฒนาการมีส่วนร่วมในการ ไปใช้สิทธิเลือกตั้งของประชาชนในโอกาสต่อไป เป็นประโยชน์ต่อหน่วยงานต่าง ๆ ของภาครัฐที่จะ พัฒนาระบบการเลือกตั้งให้ดียิ่งขึ้น และเพื่อให้กิจกรรมทางการเมืองคือการเลือกตั้งได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่องตลอดไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระดับท้องถิ่นของประชาชนในตำบลบ้านโตก อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระดับท้องถิ่นของประชาชนในตำบลบ้านโตก อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์ โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล
3. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระดับท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของประชาชนในตำบลบ้านโตก อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบการวิจัย

เป็นการวิจัยแบบผสมผสานวิธี (Mixed-Methods Research) ระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) เป็นเครื่องมือ และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้แบบสัมภาษณ์ (Interview) เป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูล

2. ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

2.1 ประชากร (Population) ได้แก่ ประชากรที่อยู่ในตำบลบ้านโตก อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์ จำนวน 11,601 คน

2.2 กลุ่มตัวอย่าง (Sample) ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คณะผู้วิจัยได้ทำการสุ่มมาจากประชากรโดยหาขนาดของกลุ่มตัวอย่างจากการใช้สูตรคำนวณของทาร์โร ยามาเน่ (สุรพล สุยะพรหม และสุทธิรักษ์ ศรีจันทร์เพ็ญ, 2553) จำนวน 387 คน

2.3 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) ได้ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 10 รูปหรือคน มาจาก 1. กลุ่มนักวิชาการทางด้านพระพุทธศาสนา 2 รูป 2. กลุ่มนักวิชาการด้านรัฐศาสตร์ 2 คน 3. กลุ่มนักการเมืองท้องถิ่นตำบลบ้านโตก 2 คน 4. กลุ่มข้าราชการองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านโตก 2 คน และ 5. กลุ่มผู้นำชุมชนในตำบลบ้านโตก 2 คน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

โดยแบ่งออกเป็น 4 ตอน ดังนี้ ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไป ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับความคิดเห็นตามตัวแปรตามทั้ง 4 ด้าน ตอนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับความคิดเห็นตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ตอนที่ 4 แบบสอบถามปลายเปิด (Open Ended Questionnaire) ให้ผู้ตอบแบบสอบถามแสดงความคิดเห็นเพิ่มเติมเกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรคพร้อมทั้งข้อเสนอแนะต่อแนวทางในการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระดับท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของประชาชนในตำบลบ้านโตก อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์

4. การรวบรวมข้อมูล

4.1 การศึกษาและวิจัยเอกสาร (Documentary Research) เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมือง แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการเลือกตั้ง ทฤษฎีเกี่ยวกับการปกครองส่วนท้องถิ่น และหลักอภิธานิธรรม เพื่อสร้างกรอบแนวคิดในการวิจัย และสังเคราะห์ตัวแปรการเมืองทางการเมืองในระดับท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของประชาชนในตำบลบ้านโตก อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์ โดยทำการรวบรวมเอกสารจากแหล่งต่าง ๆ แล้ววิเคราะห์เอกสาร โดย

การจัดทำแบบบันทึกการวิเคราะห์เอกสาร บันทึกเกี่ยวกับลักษณะเอกสาร แหล่งที่มา และสาระสำคัญของเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย ข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์เอกสารจะเป็นกรอบแนวคิดที่ใช้ในการศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาด้วยวิธีการอื่น ๆ ต่อไป

4.2 การมีส่วนร่วมทางการเมืองในระดับท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของประชาชนในตำบลบ้านโตก อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์ การวิจัยครั้งนี้ใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากบุคคล โดยผู้ให้ข้อมูลเป็นประชาชนที่มีอายุ 18 ปีขึ้นไป ที่มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้งในตำบลบ้านโตก อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์ ประกอบด้วย หมู่ 1 บ้านโตกกลาง หมู่ 2 บ้านหัวนา หมู่ 3 บ้านพี หมู่ 4 บ้านทุ่งแค หมู่ 5 บ้านพี หมู่ 6 บ้านสะแกงาม หมู่ 7 บ้านอีโดกวังจาน หมู่ 8 บ้านพนานิคม หมู่ 9 บ้านยาวไต้ หมู่ 10 บ้านกกน่อง หมู่ 11 บ้านโนนโก หมู่ 12 บ้านพันธุมา หมู่ 13 บ้านป่าเลา โดยมีทั้งหมด จำนวน 13 หมู่บ้าน รวมทั้งสิ้นจำนวน 387 คน

5. การวิเคราะห์ข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 สถิติพรรณนา (Descriptive Statistics) สำหรับอธิบายลักษณะทั่วไปของกลุ่ม ตัวอย่างและพรรณนา ปัจจัยส่วนบุคคล สถิติที่ใช้ คือ ความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) และอธิบายถึง การมีส่วนร่วมทางการเมืองในระดับท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของประชาชนในตำบลบ้านโตก อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์ คือ ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

5.2 สถิติอนุมาน (Inferential Statistics) ใช้สำหรับทดสอบสมมติฐานเพื่อเปรียบเทียบ การมีส่วนร่วมทางการเมืองในระดับท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของประชาชนในตำบลบ้านโตก อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์ โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล สถิติที่ใช้คือ การทดสอบค่าที (t-test) ในกรณีตัวแปรต้นสองกลุ่ม และการทดสอบค่าเอฟ (F-test) ด้วยวิธีการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One Way ANOVA) ในกรณีตัวแปรต้นตั้งแต่สามกลุ่มขึ้นไปการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามปลายเปิด (Open ended Question) วิเคราะห์โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis Technique) ประกอบบริบท นำเสนอเป็นความเรียงประกอบตาราง โดยการแจกแจงความถี่ของผู้ตอบคำถามปลายเปิดตามลำดับความสำคัญ

ผลการวิจัย

1. การวิเคราะห์ระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระดับท้องถิ่นของประชาชนในตำบลบ้านโตก อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระดับท้องถิ่นของประชาชนในตำบลบ้านโตก อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์ โดยรวม

การมีส่วนร่วมทางการเมืองในระดับท้องถิ่น	ระดับความคิดเห็น		
	$\bar{X}$	S.D.	การแปลผล
1. ด้านการดำเนินการเลือกตั้ง	4.45	0.28	มาก
2. ด้านการร่วมรณรงค์การเมืองท้องถิ่น	4.44	0.29	มาก
3. ด้านการตัดสินใจทางการเมือง	4.47	0.28	มาก
4. ด้านการติดตามตรวจสอบการเลือกตั้ง	4.46	0.28	มาก
โดยรวม	4.45	0.19	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่า พบว่า ความคิดเห็นเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระดับท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของประชาชนในตำบลบ้านโตก อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.45$, S.D.=0.19) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ด้านการตัดสินใจทางการเมือง ($\bar{X}=4.47$, S.D.=0.28), รองลงมา ได้แก่ ด้านติดตามตรวจสอบการเลือกตั้ง ($\bar{X}=4.46$, S.D.=0.28) ด้านการดำเนินการเลือกตั้ง ($\bar{X}=4.45$, S.D.=0.28) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ได้แก่ ด้านการร่วมรณรงค์การเมืองท้องถิ่น ($\bar{X}=4.44$, S.D.=0.29) ตามลำดับ

2. การเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนต่อการประยุกต์หลักสุจริตธรรมเพื่อส่งเสริมพฤติกรรมเลือกตั้งระดับท้องถิ่นในตำบลบางสีทอง อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

ตารางที่ 2 สรุปผลทดสอบสมมติฐานโดยการเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระดับท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของประชาชนในตำบลบ้านโตก อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์ โดยจำแนกปัจจัยส่วนบุคคล

ปัจจัยส่วนบุคคล	t-test	Sig.	ผลการทดสอบสมมติฐาน	
			ยอมรับ	ปฏิเสธ
เพศ	- 0.894	0.003*	✓	
อายุ	5.737	0.000*	✓	
การศึกษา	6.289	0.002*	✓	
อาชีพ	4.393	0.002*	✓	
รายได้	7.751	0.000*	✓	

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 2 พบว่า ประชาชนที่มี เพศ อายุ การศึกษา อาชีพ และรายได้ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระดับท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของ

ประชาชนในตำบลบ้านโตก อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์ โดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้

3. ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระดับท้องถิ่นแนวทางการพัฒนาของประชาชนในตำบลบ้านโตก อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์

ตารางที่ 3 แสดงปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระดับท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของประชาชนในตำบลบ้านโตก อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์ โดยภาพรวม

ปัญหา อุปสรรค	ข้อเสนอแนะ
1. ประชาชนบางส่วนยังเห็นแก่ ประโยชน์ส่วนตัว มากกว่า ประโยชน์ส่วนรวมขาดความ เสียสละ	1. จัดให้มีการอบรมให้ความรู้ เกี่ยวกับการปฏิบัติตนเป็นพลเมืองที่ดีตามระบอบประชาธิปไตย
2. ประชาชนยังขาดการมีส่วนร่วมในการเข้า ประชุมเสวนา และแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการ เลือกตั้งผู้บริหารท้องถิ่นองค์การบริหารส่วนตำบล บ้านโตก อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์	2. จัดให้มีการประชุมจัดกิจกรรมทางการเมืองต่าง ๆ เพื่อเปิด โอกาสให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในกระบวนการต่าง ๆ

จากตารางที่ 3 พบว่า ปัญหา อุปสรรคข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระดับท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของประชาชนในตำบลบ้านโตก อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์ ได้แก่ ประชาชนบางส่วนยังมีความเห็นแก่ประโยชน์ส่วนตัว ยังออกไปใช้ สิทธิเลือกตั้งไม่มากนัก และยังขาดความรู้เกี่ยวกับกฎหมายการเลือกตั้งท้องถิ่น ข้อเสนอแนะ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรจัดให้มีการอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับกฎหมายการ เลือกตั้ง เพื่อให้ประชาชนตระหนักในหน้าที่ออกไปใช้สิทธิเลือกตั้งตามระบอบ ประชาธิปไตย

อภิปรายผลการวิจัย

1. ระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระดับท้องถิ่นของประชาชนในตำบลบ้านโตก อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์ พบว่า การมีส่วนร่วมทางการเมืองในระดับท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของประชาชนในตำบลบ้านโตก อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากอภิปรายได้ว่า ประชาชนส่วนใหญ่มีการตื่นตัวทางการเมือง ซึ่งมีผลมาจากการทำหน้าที่ของนักการเมือง หรือนโยบายของพรรคการเมืองต่าง ๆ ที่เคยหาเสียงไว้ การทำผิดกฎหมายและไม่เคารพต่อกฎหมาย บ้านเมือง การไม่รับฟังความเห็นต่างของประชาชน สิ่งเหล่านี้เป็นเหตุให้ประชาชนได้ตระหนักถึงสิทธิ และหน้าที่ของตนเอง ไม่ว่าจะเป็นสิทธิในการเลือกบุคคลที่จะไปใช้อำนาจแทนตนเองในการบริหารประเทศหรือนิติบัญญัติ ผลเหล่านี้จึงเป็นแรงผลักดันให้ประชาชนตระหนักถึงสิทธิและหน้าที่ของตนเองมากขึ้น ทำให้ประชาชนส่วนใหญ่ออกมาใช้สิทธิเลือกตั้ง เพื่อที่จะเลือกบุคคลที่มี

จริยธรรม มีคุณธรรมไม่ผิดกฎหมายและเคารพต่อกฎหมายบ้านเมืองผู้ที่ตนเองไว้วางใจที่จะมอบอำนาจให้ เพื่อเป็นตัวแทนตนเองโดยผ่านการไปใช้สิทธิเลือกตั้ง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของปิณา อุดมกัน (2553) ได้วิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน: กรณีศึกษาตำบลบางทรายใหญ่ อำเภอมะนัง จังหวัดมุกดาหาร ผลการวิจัยพบว่า ระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในตำบลบางทรายใหญ่ อำเภอมะนัง จังหวัดมุกดาหาร ด้านการใช้สิทธิเลือกตั้งอยู่ในระดับมากซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพระสุรเดช สุเมธโส (2562) ได้วิจัยเรื่อง ความคิดเห็นของประชาชนต่อการตัดสินใจใช้สิทธิออกเสียงลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง ทัวไปสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ในตำบลตำผามอก อำเภอลอง จังหวัดแพร่ ผลการวิจัยพบว่า ความคิดเห็นของประชาชนต่อการตัดสินใจใช้สิทธิออกเสียงลงคะแนนเสียงเลือกตั้งทัวไปสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในตำบลตำผามอก อำเภอลอง จังหวัดแพร่ ด้านการได้รับข่าวสารเกี่ยวกับการเลือกตั้งและข่าวสารเกี่ยวกับผู้สมัครรับเลือกตั้งตามหลักธรรมาธิปไตยโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของนุชภาดา ธนวิโรตม (2557) ได้วิจัยเรื่อง พฤติกรรมการเลือกตั้งของผู้มีสิทธิเลือกตั้งในเขตเทศบาลนครสวรรค์ จังหวัดนครสวรรค์ผลการวิจัยพบว่า ความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อพฤติกรรมการเลือกตั้งของผู้มีสิทธิเลือกตั้งในเขตเทศบาลนครสวรรค์ จังหวัดนครสวรรค์ ด้านการใช้สิทธิเลือกตั้ง อยู่ในระดับมาก

2. การเปรียบเทียบความคิดเห็นต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระดับท้องถิ่นของประชาชนในตำบลบ้านโคก อำเภอมะนัง จังหวัดเพชรบูรณ์ จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล มีประเด็นอภิปรายผล ดังนี้

ประชาชนที่มี อายุ การศึกษา และรายได้ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระดับท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของประชาชนในตำบลบ้านโคก อำเภอมะนัง จังหวัดเพชรบูรณ์ โดยรวมแตกต่างกัน จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้ อภิปรายได้ว่า ประชาชนที่มี เพศ อายุ การศึกษา อาชีพ และรายได้ต่างกัน มีส่วนร่วมทางการเมืองที่มีต่อการเมืองท้องถิ่นทั้งด้านดำเนินการเลือกตั้ง ด้านการร่วมรณรงค์การเมืองท้องถิ่น ด้านการตัดสินใจทางการเมือง และด้านการติดตามตรวจสอบการเลือกตั้งแตกต่างกัน ทั้งนี้ เพราะการเลือกตั้งเป็นหน้าที่ของประชาชนในพื้นที่ทุก ๆ คน ที่มีสิทธิเลือกตั้ง เป็นสิทธิขั้นพื้นฐานของการเป็นประชาธิปไตยแบบตัวแทนเพื่อเข้าไปบริหารท้องถิ่นของตนซึ่งอยู่ภายใต้การปกครองในรัฐธรรมนูญของไทยฉบับปัจจุบัน จะเห็นว่าประชาชน ได้ทำหน้าที่รักษาสีทธิและมีส่วนร่วมในการเลือกตั้งระดับท้องถิ่นแตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของอังสุมาลิน ปัญญาแก้ว (2565) ได้วิจัยเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการเลือกตั้งผู้บริหารท้องถิ่นเทศบาลตำบลเวียงต้า อำเภอลอง จังหวัดแพร่ ผลการวิจัยพบว่า ประชาชนที่มีอายุ ต่างกันมีปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมือง

โดยภาพรวมแตกต่างกัน จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระปลัดเอกชัย จันทโชโต (2563) ได้วิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน ในการเลือกตั้งระดับท้องถิ่นตำบลหนองแก อำเภอมะนัง จังหวัดยะลา ผลการวิจัย พบว่า ประชาชนที่มีรายได้ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองในการ เลือกตั้งระดับท้องถิ่น แตกต่างกัน จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัย

3. ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระดับ ท้องถิ่นแนวทางการพัฒนาของประชาชนในตำบลบ้านโตก อำเภอมะนัง จังหวัดยะลา ปัญหา อุปสรรคข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระดับท้องถิ่นตามแนว พระพุทธศาสนาของประชาชนในตำบลบ้านโตก อำเภอมะนัง จังหวัดยะลา ได้แก่ ประชาชนบางส่วนยังมีความเห็นแก่ประโยชน์ส่วนตัว ยังออกไปใช้สิทธิเลือกตั้งไม่มากนัก และยังขาดความรู้เกี่ยวกับกฎหมายการเลือกตั้งท้องถิ่น ข้อเสนอแนะ หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรจัดให้มีการอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับกฎหมายการเลือกตั้ง เพื่อให้ประชาชนตระหนักใน หน้าที่ออกไปใช้สิทธิเลือกตั้งตามระบอบประชาธิปไตยซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมหาณรงค์ ธรรมเมธี (2562) ได้วิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนกับการเลือกตั้ง ทั่วไปของชุมชนท่าเตียน กรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชน กับการเลือกตั้งทั่วไปของชุมชนท่าเตียน กรุงเทพมหานคร ด้านการติดตามตรวจสอบการ เลือกตั้ง อยู่ในระดับมาก

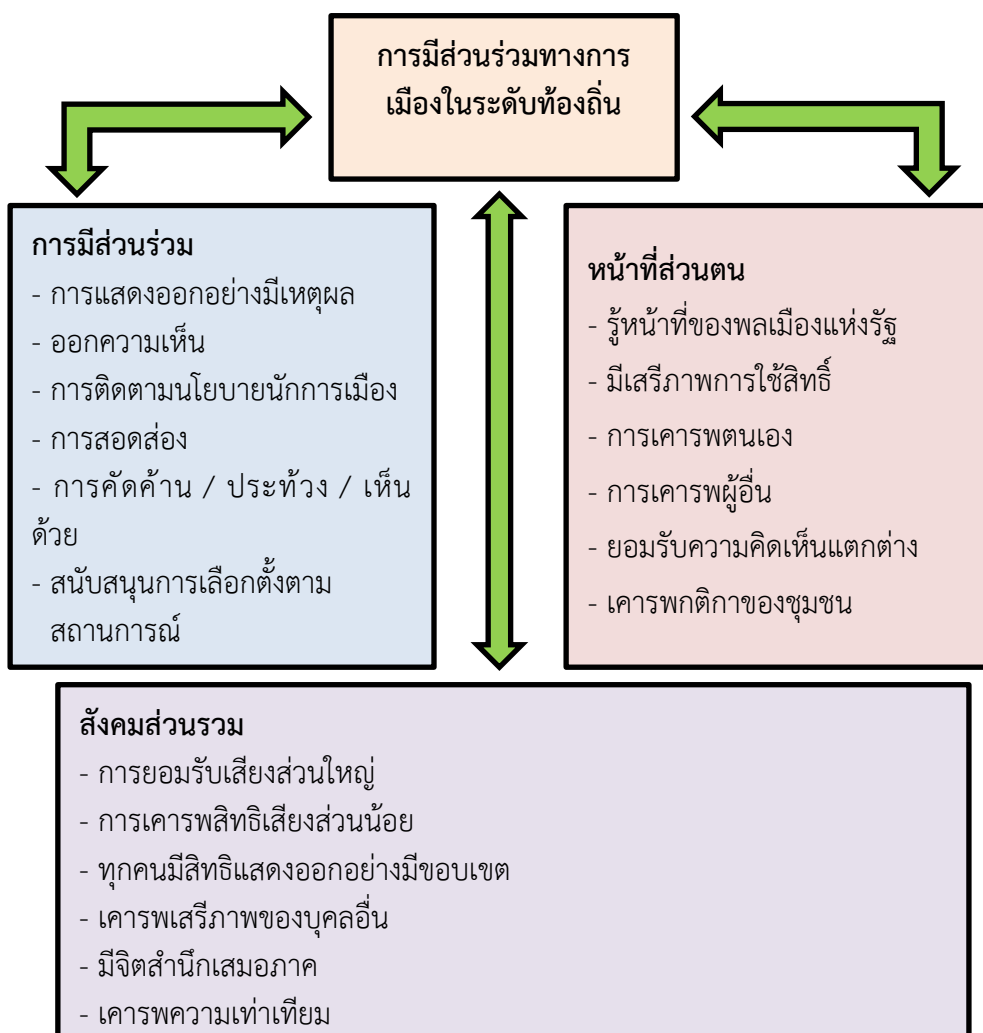
องค์ความรู้จากการวิจัย

ผู้วิจัยได้องค์ความรู้จากการวิจัยที่สามารถนำมาสรุปเพื่อไปใช้ประโยชน์ได้จริง พบว่า

ประชาชนทุกคนต้องมีส่วนร่วม ในการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยสังคม แห่งการมีส่วนร่วมในการเลือกตั้ง หรือการกระทำกิจกรรมต่างๆในสังคม ที่ทุกคนมีสิทธิ 1 เสียงอย่างเท่าเทียมกัน ในการมีสิทธิ ออกเสียง ร่วมคัดค้าน เห็นด้วย หรือไม่เห็นด้วย ได้แย้งเมื่อไม่โปร่งใสสนับสนุนเมื่อถูกต้อง

ประชาชนทุกคนต้องคำนึงถึงส่วนรวม ในการอยู่ร่วมกันภายใต้กฎหมายและ รัฐธรรมนูญฉบับเดียวกัน มีสิทธิ เสรีภาพ เสมอภาค เท่าเทียมทั่วถึง โปร่งใส ตรวจสอบการ บริหารงานของนักการเมืองท้องถิ่นได้

ประชาชนทุกคนต้องรู้หน้าที่ตนเอง การมีเสรีภาพแค่ไหนอย่างไร หน้าที่ของ พลเมืองแห่งรัฐ เป็นข้อตกลงในการอยู่ร่วมกัน เมื่อเลือกตั้งก็ต้องไปใช้สิทธิ สิทธิในการเลือก ต้องพิจารณาผู้ที่เหมาะสมด้วยตนเอง จากการติดตามข่าวสารทางการเมืองสนใจคนรอบ ข้างสังคมรอบตัวการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ควรรณรงค์ส่งเสริมให้ความรู้กับประชาชนให้มีความรู้ในเรื่องกฎระเบียบข้อบังคับต่าง ๆ ทุกคนจะต้องปฏิบัติตามกฎกติกา การปกครองตามระบอบประชาธิปไตยเกี่ยวกับการเลือกตั้งระดับท้องถิ่น
2. ควรรณรงค์ส่งเสริมให้ความรู้กับประชาชนเกี่ยวกับเรื่องสิทธิหน้าที่เกี่ยวกับการเมืองท้องถิ่นโดยที่ทุกคนจะต้องปฏิบัติและมีส่วนร่วมกับเจ้าหน้าที่เกี่ยวกับการเลือกตั้งระดับท้องถิ่นและกิจกรรมต่าง ๆ ทางการเมือง

3. ควรควรรณรงค์ส่งเสริมให้ความรู้กับประชาชนเกี่ยวกับการเมืองท้องถิ่นว่ามีความสำคัญอย่างไร เพื่อเป็นเครื่องมือในการตัดสินใจและแสดงออกในสิ่งที่ถูกต้องเกี่ยวกับการเลือกตั้ง และมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมืองระดับท้องถิ่น

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. ผู้บริหารท้องถิ่นและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรส่งเสริมรณรงค์ให้ประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมืองท้องถิ่น โดยเข้าร่วมประชาสัมพันธ์กับรถกระจายเสียง และเป็นผู้ผ่านการอบรมผู้สังเกตการณ์ที่หน่วยเลือกตั้ง
2. ผู้บริหารท้องถิ่นและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรส่งเสริมรณรงค์ให้ประชาชนมีการตัดสินใจทางการเมืองโดยเป็นสมาชิกของพรรคการเมือง เข้าร่วมกับผู้นำชุมชนและตัดสินใจทางการเมืองโดยการสนทนาแลกเปลี่ยนข่าวสาร
3. ผู้บริหารท้องถิ่นและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรรณรงค์โดยการเปิดโอกาสให้ประชาชนได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการเลือกตั้งในระดับท้องถิ่นและมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ทางการเมืองอย่างอิสระตามระบอบประชาธิปไตย

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. การบูรณาการหลักพุทธธรรมกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองระดับท้องถิ่นของประชาชนในตำบลบ้านโตก อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์
2. การส่งเสริมหลักพุทธธรรมกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของเยาวชนในตำบลบ้านโตก อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์
3. ความพึงพอใจของประชาชนที่มีต่อการประชาสัมพันธ์ด้านข่าวสารการเลือกตั้งของประชาชนในตำบลบ้านโตก อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์

เอกสารอ้างอิง

- นุชปภาดา ธนโรดม. (2557). *พฤติกรรม การเลือกตั้งของผู้มีสิทธิเลือกตั้งในเขตเทศบาลนครสวรรค์ จังหวัดนครสวรรค์* (วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ปวีณา อุดมกัน. (2553). *การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน : กรณีศึกษาตำบลบางทรายใหญ่ อำเภอเมือง จังหวัดมุกดาหาร* (วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสตร์การพัฒน). อุบลราชธานี: มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.

- พระปลัดเอกชัย จันทโชโต. (2563). *การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการเลือกตั้งระดับท้องถิ่นตำบลหนองแก อำเภอยะบะบุรี* (สารนิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต). (2553). *ธรรมานุชิต* (พิมพ์ครั้งที่ 122). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์พระพุทธของธรรมสภา.
- พระมหาณรงค์ ธรรมเมธี. (2562). *การมีส่วนร่วมของประชาชนกับการเลือกตั้งทั่วไปของชุมชนท่าเตียน กรุงเทพมหานคร* (สารนิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระสุรเดช สุเมธโส. (2562). *ความคิดเห็นของประชาชนต่อการตัดสินใจใช้สิทธิออกเสียงลงคะแนนเสียงเลือกตั้งทั่วไปสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ในตำบลตำบามอก อำเภอลองจังหวัดแพร่* (สารนิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. (2560). *การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน* (พิมพ์ครั้งที่ 20). กรุงเทพฯ: สำนักการพิมพ์สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.
- สุรพล สุยะพรหม และสุทธิรักษ์ ศรีจันทร์เพ็ญ. (2553). *ระเบียบวิธีวิจัยทางการจัดการ*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- อมร รักษาสัตย์ และคณะ. (2544). *ประชาธิปไตยอุดมการณ์ หลักการ และแบบอย่างการปกครองหลายประเทศ* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณมหาวิทยาลัย.
- อังสุมาลิน ปัญญาแก้ว. (2565). *ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการเลือกตั้งผู้บริหารท้องถิ่นเทศบาลตำบลเวียงต้า อำเภอลอง จังหวัดแพร่* (สารนิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2565).

การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมเพื่อเสริมสร้างทีมงานของธุรกิจธนาคาร ในเขตอยุธยา*

THE APPLICATION OF BUDDHADAMMA PRINCIPLES TO STRENGTHEN THE BANKING BUSINESS TEAM IN THE AYUTTHAYA AREA

รักเขต รัตนคุปต์, สุภัทรชัย สีสะไบ, พระมหาสุนันท์ สุนนโ

Rakkhet Rattanakhup, Suphattharachai Sisabai,
Phramaha Sunan Sunando

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Corresponding Author E-mail: 6301204220@mcu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1. ศึกษาระดับความคิดเห็นทีมงาน 2. เปรียบเทียบความคิดเห็นของพนักงาน 3. นำเสนอปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะกับการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมเพื่อเสริมสร้างทีมงานของธุรกิจธนาคารในเขตอยุธยา ระเบียบวิธีวิจัยเป็นแบบผสมวิธี การวิจัยเชิงคุณภาพ สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 8 รูปหรือคน วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนา การวิจัยเชิงปริมาณ เก็บข้อมูลจากพนักงานธนาคารทหารไทยธนชาติ จำกัด (มหาชน) ในเขตอยุธยา จำนวน 144 คน ทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสังคมศาสตร์ สถิติที่ใช้คือค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าที และการทดสอบค่าเอฟ ด้วยวิธีวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว

ผลการวิจัยพบว่า 1. พนักงานมีความคิดเห็นต่อการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมเพื่อเสริมสร้างทีมงานของธุรกิจธนาคาร ในเขตอยุธยา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก 2. ผลการทดสอบสมมติฐานการวิจัย พบว่า พนักงานที่มีเพศต่างกัน มีวุฒิการศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการสร้างทีมงานที่มีประสิทธิภาพ โดยภาพรวม แตกต่างกัน จึงเป็นไปตามสมมติฐานการวิจัย พนักงานที่มีตำแหน่งต่างกัน มีอายุการทำงานต่างกัน มีความคิดเห็นโดยภาพรวม ไม่แตกต่างกัน ดังนั้น จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย 3. ปัญหา อุปสรรค ที่การใช้หลักพุทธธรรมในธุรกิจธนาคารเพื่อเสริมความไว้วางใจและความร่วมมือเป็นเรื่องที่มีคุณค่า แต่ประสบปัญหาจากความหลากหลายทางวัฒนธรรมและความเชื่อ การตีความหลัก

คำสอนที่แตกต่างกัน และความท้าทายในการรวมเข้ากับวัฒนธรรมองค์กร การฝึกอบรม และการพัฒนาที่ต้องการทรัพยากรและเวลามากทำให้การปรับตัวยาก จึงต้องพัฒนาแนวทางเหมาะสมเพื่อลดผลกระทบของปัญหาเหล่านี้ ความเข้าใจเรื่องการเปิดเผยตามหลักพุทธธรรม การปรึกษาหารือ การสร้างความร่วมมือ และการติดตามการพัฒนาที่งานนั้นต้องการความเข้าใจ การสื่อสาร และความยืดหยุ่นจากทุกฝ่ายเพื่อสร้างความสำเร็จ

คำสำคัญ: การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรม; เสริมสร้างทีมงาน; ธุรกิจธนาคาร

Abstract

Objectives of this research paper were: 1. To study the level of team opinions, 2. To compare the opinions of employees, and 3. To present problems, obstacles, and suggestions regarding the application of Buddhist principles to strengthen the teams of the banking business in Ayutthaya. The research methodology was the mixed methods. The qualitative involved interviews with 8 key informants and analyzed the content descriptively. The quantitative research collected data from 144 employees of the Thai Military Bank Thanachart Public Company Limited in Ayutthaya, analyzing it with a social science software package using frequency, percentage, mean, standard deviation, t-test, and ANOVA.

The results of the research were as follows: 1. Employees generally have a favorable opinion of applying Buddhist principles to enhance teamwork in the banking sector in Ayutthaya. 2. Hypothesis testing showed that employees of different genders and educational backgrounds have differing opinions on effective teamwork. Thus, the research hypothesis was confirmed. However, employees of different positions and lengths of service had similar overall opinions, leading to the rejection of that particular research hypothesis. 3. The problems and obstacles in using Buddhist principles in the banking business to enhance trust and cooperation were valuable but encountered issues due to cultural diversity and differing beliefs, interpretation of teachings, and challenges in integrating with organizational culture. Training and development that require significant resources and time make adaptation difficult. Therefore, it was necessary to develop suitable strategies to mitigate these problems. Understanding the disclosure according

to Buddhist principles, consultation, building cooperation, and monitoring team development required understanding, communication, and flexibility from all parties to be successful.

Keywords: Application of Buddhist Principles; Strengthen the Team; Banking Business

บทนำ

ธุรกิจธนาคารพาณิชย์ถือเป็นหัวใจหลักของระบบเศรษฐกิจที่มีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมและสนับสนุนกิจกรรมทางเศรษฐกิจทั้งในระดับประเทศและระดับโลก (ปิติพัฒน์ นิตยกุลพันธุ์, 2564) ด้วยการเป็นศูนย์กลางการเงินที่ทำหน้าที่ในการรับฝากเงิน ให้อุปยืม และบริการทางการเงินอื่น ๆ ธนาคารพาณิชย์จึงเป็นองค์กรที่ต้องพึ่งพาการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพเพื่อรักษาความเสถียรและความเชื่อมั่นของระบบเศรษฐกิจ (ธนปภัส ตติยทิติมา และวอนชนก ไชยสุนทร, 2560)

ในยุคปัจจุบัน การแข่งขันในธุรกิจธนาคารพาณิชย์มีความรุนแรงมากขึ้น ทำให้แต่ละธนาคารต้องหากกลยุทธ์ใหม่ ๆ เพื่อสร้างความแตกต่างและเพิ่มความพึงพอใจให้กับลูกค้า หนึ่งในกลยุทธ์ที่ธนาคารหลายแห่งให้ความสำคัญคือการพัฒนาทีมงานให้มีประสิทธิภาพ (พรทิศา อังกิ้นนทร์, 2560) ซึ่งไม่เพียงแต่เป็นการสร้างทีมงานให้มีศักยภาพในการทำงานเท่านั้น แต่ยังรวมถึงการสร้างค่านิยมและวัฒนธรรมองค์กรที่ดี ทำให้องค์กรสามารถรักษาคุณภาพการบริการและสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับลูกค้าได้อย่างยั่งยืน

ความท้าทายใหญ่ในการสร้างทีมงานที่มีประสิทธิภาพนั้นอยู่ที่การจัดการกับความแตกต่างของบุคลากรภายในองค์กร ทุกคนมีพื้นหลัง ความเชื่อ และความคาดหวังที่ไม่เหมือนกัน (จรุ ถิ่นพระบาท, 2558) ซึ่งสามารถนำไปสู่ความขัดแย้งและปัญหาในการทำงานร่วมกันได้ ดังนั้น การหาวิธีการที่เหมาะสมในการรวมความแตกต่างเหล่านี้เข้าด้วยกันและสร้างสภาพแวดล้อมที่การทำงานร่วมกันเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพจึงเป็นสิ่งสำคัญ การใช้หลักพุทธธรรมในการบริหารทีมงานจึงได้รับความสนใจเป็นอย่างมาก (สุรวุฒ ณะทอง, 2566) เพราะหลักคำสอนพุทธธรรมนั้นส่งเสริมให้มีความเอื้อเฟื้อเกื้อกูลความเข้าใจและการยอมรับความแตกต่าง ซึ่งเป็นฐานสำคัญในการสร้างทีมงานที่มีความสามัคคีและเป็นหนึ่งเดียว

ดังนั้น การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมเพื่อเสริมสร้างทีมงานไม่เพียงแต่เป็นการสร้างบรรยากาศที่ดีในการทำงานเท่านั้น แต่ยังเป็นการสร้างความสามารถในการปรับตัวและการแก้ไขปัญหาในรูปแบบที่สร้างสรรค์และเป็นส่วนหนึ่งในการขับเคลื่อนองค์กรไปสู่ความสำเร็จอย่างยั่งยืน (วรินทร์ จินดาวงศ์, 2566) ซึ่งจะนำไปสู่การเพิ่มคุณภาพและ

ความสุขในการทำงาน ทั้งนี้การวิจัยและการศึกษานี้มีความพยายามในการหาแนวทางใหม่ ๆ ที่จะช่วยให้การใช้หลักพุทธธรรมในธุรกิจธนาคารเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและมีความเกี่ยวข้องกับความจริงของสภาพแวดล้อมการทำงานสมัยใหม่ เพื่อเสริมสร้างทีมงานให้มีคุณภาพและเป็นมืออาชีพมากยิ่งขึ้น นำไปสู่การบริการลูกค้าที่มีความพึงพอใจสูงสุด และสร้างความเข้มแข็งให้กับธนาคารในเขตอยุธยาให้เป็นที่รู้จักและไว้วางใจได้มากยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับความคิดเห็นทีมงาน ของการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมเพื่อเสริมสร้างทีมงานของธุรกิจธนาคารในเขตอยุธยา
2. เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของพนักงานกับการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมเพื่อเสริมสร้างทีมงานของธุรกิจธนาคารในเขตอยุธยา
3. เพื่อนำเสนอปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะกับการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมเพื่อเสริมสร้างทีมงานของธุรกิจธนาคารในเขตอยุธยา

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบการวิจัย

เป็นการวิจัยแบบผสมผสานวิธี (Mixed-Methods Research) ระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) เป็นเครื่องมือ และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้แบบสัมภาษณ์ (Interview) เป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูล

2. ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

2.1 การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) รวบรวมข้อมูลจากกลุ่มประชากรที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ ได้แก่ เจ้าหน้าที่ประจำสาขา ธนาคารทหารไทยธนชาติ จำกัด (มหาชน) ในเขตอยุธยา จำนวน 144 คน

2.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) 10 รูปหรือคน แบ่งกลุ่มออกเป็น 5 กลุ่ม คือ กลุ่มผู้ช่วยผู้จัดการสาขา อายุงาน 10 ปี 2 คน กลุ่มพนักงานเจ้าหน้าที่ส่งเสริมธุรกิจสาขา อายุงาน 5 ปี 2 คน กลุ่มพนักงานเจ้าหน้าที่บริการลูกค้า อายุงาน 1 ปี 2 คน กลุ่มผู้ใช้บริการธนาคาร 2 คน นักวิชาการทางด้านการจัดการเชิงพุทธ 2 คน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1 การวิจัยเชิงปริมาณ ได้แก่ แบบสอบถาม (Questionnaire) ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับความคิดเห็นของการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรม 4 ด้าน ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับความคิดเห็นของการเสริมสร้างทีมงานของธุรกิจธนาคารในเขตอยุธยา รวม 5 ด้าน

3.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ ได้แก่ แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview Form) แบ่งออกเป็น 2 ตอน คือ ตอนที่ 1 เป็นข้อมูลของผู้ให้สัมภาษณ์ ตอนที่ 2 แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับจุดแข็ง จุดอ่อน ปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะ ตอนที่ 3 แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับข้อเสนอแนะการประยุกต์ใช้สังคหวัตถุ 4

4. การรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้เชี่ยวชาญ แล้วนำข้อมูลเหล่านั้นไปวิเคราะห์ต่อไป

5. การวิเคราะห์ข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 การวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation : S.D.) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าที (t-test) และค่าเอฟ (F-test) วิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (one-way analysis of variance) เมื่อพบที่มีความแตกต่างจึงทดสอบความแตกต่างรายคู่โดยวิธีการหาผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (Least Significant Difference : LSD)

5.2 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis Technique) แล้วสังเคราะห์ข้อมูลโดยเขียนเป็นความเรียงเพื่อนำเสนอข้อมูลในภาพรวม

ผลการวิจัย

1. พนักงานมีความคิดเห็นต่อการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมเพื่อเสริมสร้างทีมงานของธุรกิจธนาคาร ในเขตอยุธยา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.91 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.387 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุดสองด้าน คือ ด้านการสร้างทีมงานที่มีประสิทธิภาพ และด้านการประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุ 4 ตามลำดับ

2. ผลการทดสอบสมมติฐานการวิจัย พบว่า พนักงานที่มีเพศต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการสร้างทีมงานที่มีประสิทธิภาพ โดยภาพรวม แตกต่างกัน ดังนั้น จึงเป็นไปตามสมมติฐานการวิจัย ส่วนพนักงานที่มีอายุต่างกัน พนักงานที่มีตำแหน่งต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการสร้างทีมงานที่มีประสิทธิภาพ โดยภาพรวม ไม่แตกต่างกัน ดังนั้น จึงปฏิเสธ

สมมติฐานการวิจัย พนักงานที่มีวุฒิการศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการสร้างทีมงานที่มีประสิทธิภาพ โดยภาพรวม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ดังนั้นจึงเป็นไปตามสมมติฐานการวิจัย พนักงานที่มีอายุการทำงานต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการสร้างทีมงานที่มีประสิทธิภาพ โดยภาพรวม ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ดังนั้นจึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย

3. ปัญหา อุปสรรค ที่การใช้หลักพุทธธรรมในธุรกิจธนาคารเพื่อเสริมความไว้วางใจและความร่วมมือเป็นเรื่องที่มีคุณค่า แต่ประสบปัญหาจากความหลากหลายทางวัฒนธรรมและความเชื่อ การตีความหลักคำสอนที่แตกต่างกัน และความท้าทายในการรวมเข้ากับวัฒนธรรมองค์กร การฝึกอบรมและการพัฒนาที่ต้องการทรัพยากรและเวลามาก ทำให้การปรับตัวยาก จึงต้องพัฒนาแนวทางเหมาะสมเพื่อลดผลกระทบของปัญหาเหล่านี้ ความเข้าใจเรื่องการเปิดเผยตามหลักพุทธธรรม การปรึกษาหารือ การสร้างความร่วมมือ และการติดตามการพัฒนาทีมงานนั้นต้องการความเข้าใจ การสื่อสาร และความยืดหยุ่นจากทุกฝ่ายเพื่อสร้างความสำเร็จ

ข้อเสนอแนะ คือ เพื่อเสริมสร้างความไว้วางใจและการสื่อสารในทีมงานธุรกิจธนาคารด้วยหลักพุทธธรรม แนะนำการส่งเสริมความเข้าใจและยอมรับทางวัฒนธรรมผ่านกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ฝึกอบรมจากผู้รู้ และการทำงานร่วมกับผู้นำองค์กร การสร้างสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัยสำหรับการสื่อสารเปิดเผย พัฒนาทักษะการสื่อสารและการฟัง และการเน้นความเข้าใจเรื่องความเป็นส่วนตัว การฝึกอบรมและเวิร์กช็อปเพื่อสร้างความเข้าใจร่วมเกี่ยวกับหลักพุทธธรรม และการออกแบบโปรแกรมการฝึกอบรมที่ยืดหยุ่น การติดตามและส่งเสริมการพัฒนาทีมงานอย่างต่อเนื่องผ่านกรอบการวัดผล เทคนิคการโค้ช และการประเมินตนเอง ส่งผลให้ทีมงานไม่เพียงแต่ทำงานร่วมกันได้ดีขึ้น แต่ยังสามารถพัฒนาตนเองและองค์กรไปสู่เป้าหมายร่วมกันอย่างมีความหมายและยั่งยืน

อภิปรายผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นของพนักงานที่มีต่อการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมเพื่อเสริมสร้างทีมงานของธุรกิจธนาคาร ในเขตอยุธยา พนักงานมีความคิดเห็นต่อการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมเพื่อเสริมสร้างทีมงานของธุรกิจธนาคาร ในเขตอยุธยา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.91 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.387 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทั้งสองด้าน คือ ด้านการสร้างทีมงานที่มีประสิทธิภาพ และด้านการประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุ 4 ตามลำดับ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพระอภิชัย เพ็งกรุด (2565) ได้วิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาการทำงานเป็นทีมของผู้บริหารสถานศึกษา ตามหลักสังคหวัตถุ 4 ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่

การศึกษาประณตศึกษาอ่างทอง ผลการวิจัยพบว่า สภาพการทำงานเป็นทีมของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประณตศึกษาอ่างทอง ประกอบด้วย 5 ด้าน โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.41$, $S.D.=0.57$) เมื่อพิจารณาจากมากไปน้อย ได้แก่ 1. ด้านการมีส่วนร่วม 2. ด้านการกำหนดเป้าหมายร่วมกัน 3. ด้านการติดต่อสื่อสาร 4. ด้านการไว้วางใจซึ่งกันและกัน และด้านที่ต่ำสุด 5. ด้านการมีปฏิสัมพันธ์

2. ผลการวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นของพนักงาน ที่มีต่อการประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุ 4 ได้แก่ 1. ทาน 2. ปิยวาจา 3. อุตถจริยา และ 4. สมานัตตตา (อง.จตุกก. (ไทย) 21/32/50-51) พบว่า พนักงานมีความคิดเห็นต่อการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมเพื่อเสริมสร้างทีมงานของธุรกิจธนาคารในเขตอยุธยา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.86 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.456 ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพระสัทธิจิตตสุโก (2562) ได้วิจัยเรื่อง ความพึงพอใจของประชาชนต่อการให้บริการตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของสำนักงานเทศบาลนครนครสวรรค์ ผลการวิจัยพบว่า ประชาชนมีความพึงพอใจต่อการให้บริการ อยู่ในระดับมากทุกด้านผลการเปรียบเทียบความพึงพอใจของประชาชนต่อการให้บริการตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของสำนักงานเทศบาลนครนครสวรรค์ โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลของประชาชนผู้ตอบแบบสอบถามที่มี เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพและรายได้ต่างกัน มีความพึงพอใจต่อการให้บริการตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของสำนักงานเทศบาลนครนครสวรรค์ โดยภาพรวมไม่แตกต่างกันแนวทางการนำหลักสังคหวัตถุ 4 มาประยุกต์ใช้ในการให้บริการของสำนักงานเทศบาลนครนครสวรรค์ เจ้าหน้าที่ควรมีความใส่ใจในการให้บริการ ให้คำแนะนำช่วยเหลือประชาชนอย่างเต็มที่ ให้ความสะดวกรวดเร็วในการบริการ ใช้วาจาด้วยน้ำเสียงที่สุภาพอ่อนโยนมีไมตรีจิต ไม่แสดงอารมณ์และท่าทางที่ไม่เหมาะสม มีความกระตือรือร้นในการบริการ ช่วยเหลือเอื้อเฟื้อ เสียสละ เพื่อการบริการที่ดี วางตนเป็นกลางไม่เลือกปฏิบัติ ให้ความเสมอภาคเท่าเทียมอย่างเสมอต้นเสมอปลาย และพร้อมที่จะรับฟังปัญหา ช่วยเหลือและแก้ไขปรับปรุงงานด้านบริการให้ดีขึ้นอย่างเต็มความสามารถ ให้ประชาชนเกิดความพึงพอใจสูงสุดต่อไป

3. ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบความคิดเห็นของพนักงานที่มีต่อการสร้างทีมงานที่มีประสิทธิภาพ ได้แก่ 1. การสร้างความไว้วางใจระหว่างกัน 2. การสื่อสารระหว่างกันแบบเปิดเผย 3. การปรึกษาหารือกัน 4. การสร้างความร่วมมืออย่างแท้จริง 5. การติดตามและส่งเสริมการพัฒนาทีมงานอย่างต่อเนื่อง (ณัฐพันธุ์ เขจรนันท์ และคณะ, 2524) พนักงานมีความคิดเห็นต่อการสร้างทีมงานที่มีประสิทธิภาพ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.98 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.355 ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพรจิตา อังกินันท์ (2560) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาองค์การประเภท

ธุรกิจธนาคารสู่องค์กรแห่งการเรียนรู้กรณีศึกษา ธนาคารกรุงเทพ จำกัด (มหาชน) ผลการวิจัยพบว่า 1. ระดับการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของธนาคารกรุงเทพ จำกัด (มหาชน) ในภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งเมื่อพิจารณารายด้านพบว่า องค์กรประกอบด้านกระบวนการและการดำเนินการการเรียนรู้ที่เป็นรูปธรรมสูงที่สุด รองมา คือ องค์กรประกอบด้านพฤติกรรมของผู้นำที่กระตุ้นการเรียนรู้และองค์กรประกอบด้าน สภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ตามลำดับ 2. ปัจจัยที่สนับสนุนต่อการเป็นองค์กรแห่ง การเรียนรู้ของธนาคารกรุงเทพ จำกัด (มหาชน) ประกอบด้วย 6 ปัจจัย คือ ปัจจัยด้าน วิสัยทัศน์และกลยุทธ์ปัจจัยด้านโครงสร้างองค์กร ปัจจัยด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ ปัจจัย ด้านการพัฒนาบุคคลและทีมงาน ปัจจัยด้านวัฒนธรรมและบรรยากาศองค์กร และปัจจัย ด้านการจูงใจ 3. แนวทางในการพัฒนาองค์กรสู่องค์กรแห่งการเรียนรู้ประกอบด้วย 10 แนวทาง คือ 1. สร้างวิสัยทัศน์ร่วม 2. กำหนดกลยุทธ์ที่ส่งเสริมการเรียนรู้ของบุคลากร 3. ออกแบบโครงสร้างองค์กรแบบราบ 4. พัฒนาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศที่ช่วยในการ ปฏิบัติงาน 5. พัฒนาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศมาที่ช่วยสนับสนุนการเรียนรู้ 6. สร้าง วัฒนธรรมและบรรยากาศแห่งการเรียนรู้ 7. ให้โอกาสและสนับสนุนให้บุคลากรทุกคนได้ พัฒนาตนเอง 8. ส่งเสริมการเรียนรู้ร่วมกันเป็นทีม 9. กระตุ้นและสนับสนุนให้บุคลากรเกิด การเรียนรู้และ 10.ให้อำนาจในการตัดสินใจ

องค์ความรู้จากการวิจัย

จากการศึกษาผู้วิจัยได้องค์ความรู้ที่ได้สังเคราะห์จากการวิจัย ดังนี้

ด้านการสร้างความไว้วางใจระหว่างสมาชิกในทีมงานของธุรกิจธนาคารในเขต อยู่ชยาโดยใช้หลักสังคมศาสตร์สี่อย่าง มีดังนี้ การสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่เน้นความโปร่งใส และความซื่อสัตย์ การส่งเสริมการทำงานเป็นทีมและสร้างความเข้าใจร่วมกัน การพัฒนา ทักษะและการเรียนรู้ตลอดเวลา และการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างสมาชิกในทีม โดยการประยุกต์ใช้หลักสังคมศาสตร์สี่อย่างเหล่านี้ จะช่วยเสริมสร้างความไว้วางใจและ ความเข้าใจร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพในทีมงาน และส่งผลให้การทำงานเป็นไปอย่าง มีประสิทธิภาพและยั่งยืนขององค์กร

ด้านการสื่อสารระหว่างกันแบบเปิดเผย สร้างวัฒนธรรมการสื่อสารที่เปิดเผย สร้างสภาพแวดล้อมที่เต็มไปด้วยความเชื่อมั่นและความสะดวกสบายในการแลกเปลี่ยน ความคิดเห็นระหว่างทีมงาน ให้ความสำคัญกับการตอบสนองและการรับฟังอย่างเท่าเทียม ต่อทุกฝ่าย ส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีสื่อสาร สนับสนุนการใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัยเพื่อการ สื่อสารในทีม อาทิเช่นการใช้แพลตฟอร์มการสื่อสารออนไลน์หรือเครื่องมือการสื่อสารอื่น ๆ

ด้านการปรึกษาหารือกัน กำหนดเป้าหมายชัดเจนเกี่ยวกับความสามารถและความต้องการของธุรกิจในการให้บริการการปรึกษาหารือให้กับลูกค้าในเขตอยุธยา ให้การฝึกอบรมและพัฒนาทักษะที่เกี่ยวข้องกับการให้บริการการปรึกษาหารือ เช่น การฝึกทักษะการสื่อสาร และการวิเคราะห์ทางการเงิน เพื่อความเชื่อมั่นในการให้บริการที่มีคุณภาพสูงสุดแก่ลูกค้า

ด้านการสร้างความร่วมมืออย่างแข็งแกร่ง กำหนดวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่ชัดเจน เพื่อให้ทีมมุ่งหวังในเป้าหมายเดียวกัน เช่น เพิ่มยอดขาย ปรับปรุงการบริการ หรือพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่ สร้างการสื่อสารที่เปิดเผยและมีประสิทธิภาพ เพื่อให้ทุกคนเข้าใจหน้าที่และความรับผิดชอบของพวกเขา และมีช่องทางสื่อสารที่เปิดเผยตลอดเวลา

ด้านการติดตามพัฒนาทีมงานอย่างต่อเนื่อง จัดการอบรมและสัมมนาเพื่อเพิ่มทักษะและความรู้ใหม่ในธุรกิจธนาคาร และสนับสนุนการศึกษาต่อเพื่อเพิ่มความเชี่ยวชาญของพนักงานในสาขาที่เกี่ยวข้อง ส่งเสริมการแบ่งปันความรู้และประสบการณ์ระหว่างพนักงาน เพื่อสนับสนุนการเรียนรู้และพัฒนาอย่างต่อเนื่องในองค์กร ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 องค์กรความรู้จากการวิจัย

จากภาพที่ 1 แสดงให้เห็นการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมเพื่อเสริมสร้างทีมงานของ
ธุรกิจธนาคาร ในเขตอยุธยา มีดังนี้

ทาน (การให้) การให้ความรู้และทักษะ การทำงานร่วมกับผู้บริหารเพื่อเพิ่ม
ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน การให้กำลังใจคน สนับสนุนและกระตุ้นให้พนักงานมีแรงจูงใจ
และมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาในทีม การให้เทคโนโลยีและเครื่องมือที่จำเป็น สนับสนุน
การใช้เทคโนโลยีและเครื่องมือที่จำเป็นเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงาน การสร้าง
วัฒนธรรมการทำงานที่สนับสนุน สร้างวัฒนธรรมที่สนับสนุนการทำงานร่วมกันและการ
แบ่งปันความรู้ในทีม และสร้างระบบรางวัลและการประเมินผลที่สนับสนุนการพัฒนา
ตนเอง

ปิยวาจา (พูดจาไพเราะ) พัฒนาทักษะการสื่อสาร ส่งเสริมการพูดจาไพเราะเพื่อ
สร้างความเข้าใจและความร่วมมือในทีม โดยการอบรมในด้านการสื่อสารระหว่างทีมงาน
และกับลูกค้า เพื่อเสริมสร้างทักษะสำคัญในการทำงานธนาคาร ทำให้เกิดการพัฒนางาน
อย่างต่อเนื่องและเติบโตอย่างยั่งยืน

อตถจริยา (การสงเคราะห์ สิ่งที่เป็นประโยชน์) การสนับสนุนการศึกษาและการ
เรียนรู้ ให้ทุนการศึกษาหรือเข้าร่วมโครงการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาทักษะและความรู้ของ
ทีมงาน สร้างการแข่งขันในกิจกรรมการบริจาคหรือการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ส่งเสริมให้
พนักงานมีโอกาสเป็นผู้นำในโครงการหรือกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการสงเคราะห์และการ
พัฒนาชุมชน

สมานัตตตา (เสมอต้นเสมอปลาย) สร้างการเข้าใจและความตระหนักรู้ เสนอ
เป้าหมายและวิสัยทัศน์ของธุรกิจธนาคารให้ทีมเข้าใจ และสร้างความเข้าใจว่าทุกคนมีส่วน
ร่วมในความสำเร็จและวิสัยทัศน์ขององค์กร สนับสนุนและกำลังใจ ให้คำแนะนำและ
กำลังใจให้ทีมพัฒนาทักษะและความสามารถของตน และสร้างวงจรตอบรับที่สนับสนุนการ
พัฒนาและความก้าวหน้าของทีม

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. การพัฒนาโปรแกรมอบรมเชิงปฏิบัติการ ที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับหลักพุทธธรรมและ
การประยุกต์ใช้ในสถานที่ทำงาน เพื่อให้พนักงานทุกระดับสามารถนำไปใช้ในการสร้าง
ความเข้าใจและการทำงานร่วมกันในทีมได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. การสร้างแนวปฏิบัติและนโยบายสนับสนุน ธุรกิจควรพัฒนาและบรรจุหลักพุทธ
ธรรมเป็นส่วนหนึ่งของนโยบายและแนวปฏิบัติภายในองค์กร เพื่อสนับสนุนการนำไปใช้ใน
ทุกด้านของการดำเนินงาน

3. การเสริมสร้างความเข้าใจในหลักพุทธธรรมผ่านสื่อสารและกิจกรรมในหมู่พนักงาน เช่น การเชิญวิทยากรที่มีความรู้เกี่ยวกับพุทธธรรมมาแบ่งปันความรู้ หรือเวิร์กช็อปเพื่อสำรวจและแลกเปลี่ยนวิธีการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในสถานการณ์การทำงาน

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. การพัฒนาโปรแกรมฝึกอบรมที่ใช้หลักพุทธธรรม ธุรกิจธนาคารควรพัฒนาและจัดทำโปรแกรมฝึกอบรมสำหรับพนักงานโดยมีเนื้อหาสาระที่เกี่ยวข้องกับหลักพุทธธรรม
2. การสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่สะท้อนหลักพุทธธรรม ธนาคารควรส่งเสริมวัฒนธรรมที่แสดงออกถึงค่านิยมเหล่านี้ เช่น การมีความเมตตาคุณ การยอมรับความแตกต่าง และการส่งเสริมความเข้าใจซึ่งกันและกันในที่ม
3. การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการประเมินและให้รางวัล เช่น การให้ความสำคัญกับการทำงานร่วมมือกันเป็นทีม

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ศึกษาเปรียบเทียบกับธุรกิจในพื้นที่อื่น ๆ เพื่อเพิ่มความเข้าใจในวิธีการประยุกต์หลักพุทธธรรมในการเสริมสร้างทีมงาน
2. วิเคราะห์ผลกระทบต่อความพึงพอใจและผลการดำเนินงานของพนักงาน ซึ่งจะช่วยให้เข้าใจถึงประสิทธิภาพและผลลัพธ์ที่แท้จริงของการนำหลักคำสอนมาประยุกต์ใช้ในสภาพแวดล้อมการทำงานได้ดียิ่งขึ้น
3. พัฒนาและทดสอบโมเดลการฝึกอบรมที่ใช้หลักพุทธธรรม โดยโมเดลนี้ควรรวมถึงวิธีการสอน กิจกรรมที่เกี่ยวข้อง และการประเมินผลที่ชัดเจนเพื่อวัดผลลัพธ์ของการฝึกอบรม นอกจากนี้ การทดลองใช้โมเดลนี้ในกลุ่มตัวอย่างที่หลากหลายจะช่วยให้เข้าใจถึงประสิทธิผลและข้อจำกัดของการนำไปใช้ในสถานการณ์จริงได้ดีขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- จรุ ถิ่นพระบาท. (2558). บทบาทของผู้บริหารในการสร้างทีมงานเพื่อพัฒนาองค์กร กรณีศึกษาขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอพรหมคีรี จังหวัดนครศรีธรรมราช. *วารสารนาคนบุตปริทรรศน์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช*, 7(1), 43-51.
- ณัฐพันธ์ เขจรนนท์ และคณะ. (2524). *การสร้างทีมงานที่มีประสิทธิภาพ*. กรุงเทพฯ: เอ็กซ์เปอร์เน็ท.
- ธนปภัส ตติยทิติมา และวอนชนก ไชยสุนทร. (2560). ความภาคีในการใช้บริการด้านสินเชื่อของกลุ่มลูกค้าอุตสาหกรรมขนาดกลาง และขนาดย่อมของธนาคารพาณิชย์แห่งหนึ่งในจังหวัดสมุทรปราการ. *วารสารบริหารธุรกิจ สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง*, 7(1), 1-15.

- ปิติพัฒน์ นิตยกุลพันธุ์. (2564). The Relationship between Macroeconomic and Bank-specific Determinants with Non-Performing Loans: Evidence from Thailand Banking Sector: ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจมหภาค และลักษณะเฉพาะของธนาคารพาณิชย์ไทยกับหนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้. *วารสารเศรษฐศาสตร์และกลยุทธ์การจัดการ*, 8(2), 160-179.
- พรทิศา อังกินันท์. (2560). แนวทางการพัฒนาองค์การประเภทธุรกิจธนาคารสู่องค์กรแห่งการเรียนรู้กรณีศึกษา ธนาคารกรุงเทพ จำกัด (มหาชน) (วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาระบบบริหารมนุษยและองค์การ. กรุงเทพฯ : สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- พระสักรัย จิตตสุโก. (2564). ความพึงพอใจของประชาชนต่อการให้บริการตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของสำนักงานเทศบาลนครนครสวรรค์ (สารนิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์) พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระอภิชัย เพ็งกรด. (2565). แนวทางการพัฒนาการทำงานเป็นทีมของผู้บริหารสถานศึกษา ตามหลักสังคหวัตถุ 4 ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาอ่างทอง (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- วรินทร์ จินดาวงศ์. (2566). การพัฒนาปัญญาภายใน : แนวคิดและการประยุกต์หลักพุทธธรรม. *วารสารสหวิทยาการนวัตกรรมปริทรรศน์*, 6(2), A127-A135.
- สุรจ ฤณ ระนอง. (2566). การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการบริหารองค์กร. *วารสารสหวิทยาการนวัตกรรมปริทรรศน์*, 6(1), A189-A198.

การสื่อสารทางการเมืองเชิงพุทธของผู้บริหารเทศบาลนครเพื่อส่งเสริม
การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในภาคเหนือตอนล่าง*
BUDDHIST POLITICAL COMMUNICATION OF MUNICIPAL
ADMINISTRATORS TO PROMOTE PEOPLE'S POLITICAL
PARTICIPATION IN THE LOWER NORTH

จิรเดช นาคพงษ์

Chiradet Nakpong

นักวิจัยอิสระ

Independent Researcher

Corresponding Author E-mail: hamasclub55555@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1. ศึกษาสภาพการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในภาคเหนือตอนล่าง 2. ศึกษาปัจจัยการสื่อสารทางการเมืองเชิงพุทธที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี การวิจัยเชิงคุณภาพ ข้อมูลกลุ่มตัวอย่างจากผู้มีสิทธิเลือกตั้งในเทศบาลนครภาคเหนือตอนล่าง จำนวน 400 คน ใช้เครื่องมือจากแบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติทางสังคมศาสตร์ การวิจัยเชิงคุณภาพ สัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิด้านต่าง ๆ จำนวน 24 รูปหรือคน โดยใช้เครื่องมือจากแบบสัมภาษณ์ อภิปรายผลโดยวิธีพรรณนา

ผลวิจัยพบว่า 1. สภาพการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในภาคเหนือตอนล่าง แยกตามปัจจัยส่วนบุคคลประชาชนเพศหญิง ร้อยละ 40 อายุเฉลี่ย 41-50 ปี มีการศึกษาระดับมัธยมศึกษา มีรายได้เฉลี่ยเดือนละ 15,000 บาทขึ้นไป และส่วนใหญ่มีอาชีพรับราชการ เข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองมากที่สุด 2. ปัจจัยการสื่อสารทางการเมืองเชิงพุทธส่งผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน พบว่าการสื่อสารทางการเมืองเชิงพุทธของผู้บริหารเทศบาลนครทำให้การมีส่วนร่วมทางการเมืองมากทุกด้าน
คำสำคัญ: การมีส่วนร่วมทางการเมือง; ผู้บริหารเทศบาลนคร; การสื่อสารทางการเมือง

*Received March 18, 2024; Revised April 13, 2024; Accepted April 16, 2024

Abstract

Objectives of this research article were 1. To study the conditions of political participation of citizens in the lower northern region 2. To study factors of Buddhist political communication that affected political participation of citizens. It was the mixed methods research. Phase 1 quantitative research collected data from 400 samples who voters in the lower northern municipality by questionnaires as the tools. Data were analyzed using social science statistics, Phase 2, the qualitative research, data were collected by in-depth- Interviewing 24 key informants, the experts in various fields, analyzed data by content descriptive interpretation.

The results of the research were found that 1. The condition of political participation of people in the lower northern region, separated by personal factors, 40% of the population was female. Average age 41-50 years Had a secondary education Had an average monthly income of 15,000 baht or more and most had government jobs, to participate in politics as much as possible 2. Buddhist political communication factors affected People's political participation. It was found that the Buddhist political communication of municipality administrators resulted in high political participation in all aspects.

Keywords: Political Participation; Municipal Administrator; Political Communication

บทนำ

สภาพการเมืองไทยในปัจจุบันยังคงมีการแย่งชิงอำนาจสูงสุดทางการเมือง สะท้อนจากความวุ่นวายทางการเมืองการนำนิติสงครามมาต่อสู้กันทางการเมือง หวังเพียงให้ได้อำนาจรัฐมาครอบครองโดยไม่คำนึงถึงผลกระทบทางสังคม สะท้อนจากการตอบโต้กันทางการเมืองของฝ่ายรัฐบาลและฝ่ายค้านยังรวมถึงกลุ่มก้อนทางการเมืองภาคประชาชน สื่อสารมวลชนต่างแบ่งฝักแบ่งฝ่ายออกมาตอบโต้กันเพื่อหวังผลทางการเมือง โดยอาศัยสื่อสารมวลชนเป็นเครื่องมือนำมาซึ่งความขัดแย้งและความรุนแรงทางการเมืองที่มาจากการต่อสู้โดยมีสื่อสารมวลชนเป็นเครื่องมือทั้งสิ้น ดังนั้นการเมืองเป็นเรื่องที่มีความสำคัญต่อชีวิตของคน การสื่อสารทางการเมืองจึงมีความสำคัญต่อการดำเนินชีวิตและการตัดสินใจของประชาชนอย่างกว้างขวาง (สุรพล สุยะพรหม และนันทนา นันทวิโรภาส, 2562) นอกจากการสื่อสารทางการเมืองจะกระทำโดยนักการเมืองแล้วการสื่อสารทางการเมือง

โดยภาคประชาชนก็เข้ามามีบทบาทสำคัญ เพราะการสื่อสารทางการเมืองเป็นการปฏิสัมพันธ์ระหว่างรัฐบาลกับประชาชน การสื่อสารทางการเมืองจึงมีความสำคัญที่จะนำไปสู่การตอบรับ การสนับสนุน การต่อสู้ขัดแย้ง หรือการเป็นปฏิปักษ์ต่อกันในที่สุด (สุรพล สุยะพรหม และนันทนา นันทวโรภาส, 2562)

ปัญหาในเรื่องการสื่อสารทางการเมืองและขบวนการทางการเมืองไม่สามารถแยกออกจากกันได้ นักวิชาการทางสังคมศาสตร์จึงสนใจการสื่อสารทางการเมือง หันมาศึกษาจริงจังมากขึ้น เพราะกระบวนการสื่อสารที่ดีย่อมทำให้คนมีความรู้และยังจะช่วยให้มนุษย์สามารถพัฒนาได้ สภาพสังคมไทยเปลี่ยนแปลงรวดเร็วส่วนหนึ่งเพราะความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีสารสนเทศ สามารถเชื่อมต่อสังคมและวัฒนธรรมของมนุษย์บนโลกเข้าหากันได้อย่างไร้รอยต่อ แคมเปญแพร่กระจายวัฒนธรรมทางการเมืองไปยังส่วนต่าง ๆ ของโลกได้ เช่น พฤติกรรมทางการเมืองของชาวอาหรับ ชนกลุ่มน้อยในพม่าหรือการต่อสู้ด้านแนวความคิดทางการเมืองหลายประเทศอาศัยการสื่อสารทางการเมืองทั้งสิ้น สื่อมวลชนสามารถสร้างมุมมองให้คนในสังคมเกิดความสงบสุขหรือเกิดความขัดแย้งได้เสมอ (จุ.ชา. 27/133-136/184) ในแม่พิมพ์ทางพระพุทธศาสนาการสื่อสารเป็นเพียงเรื่องราวหรือหมวดหมู่เกี่ยวกับการส่งสารถึงกันเพื่อให้เข้าถึงความจริงของชีวิตและสะท้อนการดำเนินชีวิตอย่างถูกต้องดีงามเท่านั้น คำปรารภของพระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต) (2552) พระพุทธเจ้าทรงสอนหลักธรรมไว้มากมายและบางที่เราก็อ่านกันเยอะเยอะไปหมดแต่ในชีวิตที่เป็นจริงนี้ไม่รู้จะจับอันไหนมาใช้ และอยากจะให้มีหลักที่กะทัดรัดชัดเจน และหลักนั้นจะมี 2 หมวด คือ หลักความเชื่อ แล้วก็หลักปฏิบัติ ให้อ่านกันว่า ถ้าเป็นชาวพุทธแล้วจะต้องมีการกระทำอันนี้ซ้ำออกมาเลย

ผู้วิจัยจึงเห็นว่าเทศบาลนครในภาคเหนือตอนล่างมีกลุ่มการเมือง กลุ่มประชาชน สภาพเศรษฐกิจ สังคมการเมืองที่ใกล้เคียงกันและมีความใกล้ชิดกับสังคมกลุ่มใหญ่มากที่สุด หากผู้บริหารเทศบาลนครมีการสื่อสารทางการเมืองโดยนำเอาหลักพุทธธรรมมาประยุกต์ใช้เพื่อส่งสาร กำหนดเนื้อหาสาระของสารทางการเมือง เลือกช่องทางการสื่อสารทางการเมืองอย่างเหมาะสม ดีงาม จะทำให้ผู้รับสารคือประชาชนเกิดความสงบสุขและสามารถลดความขัดแย้งรุนแรงในสังคมได้ จะนำมาซึ่งกระบวนการพัฒนาประชาธิปไตยของไทยในอนาคต

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในพื้นที่ภาคเหนือตอนล่าง

2. เพื่อศึกษาศึกษาปัจจัยการสื่อสารทางการเมืองเชิงพุทธที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในภาคเหนือตอนล่าง

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบการวิจัย

เป็นการวิจัยแบบผสมผสานวิธี (Mixed-Methods Research) ระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) เป็นเครื่องมือ และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้แบบสัมภาษณ์ (Interview) เป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูล

2. ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

2.1 ประชากร ได้แก่ ผู้มีสิทธิเลือกตั้งในพื้นที่เทศบาลนครภาคเหนือตอนล่างประชากร คือ เทศบาลนครนครสวรรค์ เทศบาลนครพิษณุโลก และเทศบาลนครแม่สอด จำนวน 176,394 คน (เทศบาลนครนครสวรรค์, 2565)

2.2 สุ่มกลุ่มตัวอย่างจากสูตรของทาร์โรว์ ยามาเน่ (ธานินทร์ ศิลป์จารุ, 2551) ได้กลุ่มตัวอย่าง 400 รูปหรือคน

2.3 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ผู้บริหารเทศบาลนครในภาคเหนือตอนล่าง นักวิชาการ สื่อมวลชน และผู้เชี่ยวชาญ 24 รูปหรือคน โดยเลือกกลุ่มเป้าหมายแบบเฉพาะเจาะจง

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1 การวิจัยเชิงปริมาณ ได้แก่ เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคล เพศ อายุ การศึกษา รายได้ สอบถามสภาพการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน (Questionnaire)

3.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ ได้แก่ แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structure Interview) เป็นการตั้งคำถามแบบปลายเปิด (Open Ended Questions)

4. การรวบรวมข้อมูล

4.1 การเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถามเชิงปริมาณ ขอนหนังสือจากหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เพื่อขอความอนุเคราะห์การเก็บข้อมูลการวิจัย จากนั้นนำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ไปเก็บข้อมูล จากนั้นข้อมูลมาวิเคราะห์ตามระเบียบและวิธีการวิจัย

4.2 การเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยเชิงคุณภาพ ขอนหนังสือจากหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยถึงผู้ให้

ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) เพื่อขอความอนุเคราะห์การให้สัมภาษณ์ นัดวัน เวลา สถานที่กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จากนั้นนำข้อมูลมาวิเคราะห์ตามหลักวิชาการต่อไป

5. การวิเคราะห์ข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 นำสถิติพรรณนา (Descriptive Statistics) อธิบายลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง และพรรณนาปัจจัยส่วนบุคคล โดยใช้สถิติ ค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

5.2 วิเคราะห์ข้อมูลวิจัยเชิงคุณภาพ วิเคราะห์ข้อมูลโดยการพรรณนา (Descriptive Content Analysis) สรุปเนื้อหาจากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ผลการวิจัย

1. การศึกษาสภาพการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในพื้นที่ภาคเหนือตอนล่าง พบว่า ประชาชนเพศหญิง ร้อยละ 56.28 เข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองมากกว่าเพศชาย

ประชาชนในภาคเหนือตอนล่าง อายุ 41-50 ปี หรือร้อยละ 40 เข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองมากที่สุด ส่วนใหญ่ประชาชนที่มีอายุ 31-40 ปี หรือร้อยละ 10.5 เข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองน้อยสุด

ประชาชนในภาคเหนือตอนล่างที่จบระดับมัธยมศึกษา ร้อยละ 37.5 เข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองมากที่สุด ส่วนประชาชนที่จบการศึกษาสูงกว่าปริญญาตรี ร้อยละ 10.3 เข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองน้อยที่สุด

ประชาชนในภาคเหนือตอนล่างที่มีอาชีพรับราชการ ร้อยละ 39.8 เข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองมากที่สุด ส่วนประชาชนที่มีอาชีพทำธุรกิจส่วนตัวเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองน้อยสุด ร้อยละ 9.3 เท่านั้น

ประชาชนที่มีรายได้เฉลี่ยเดือนละ 15,000 บาทขึ้นไป ร้อยละ 52.5 เข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองมากที่สุด ส่วนผู้ที่มีรายได้ 10,001-15,000 บาท เข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองน้อยสุดเพียง ร้อยละ 8.8 เท่านั้น

2. ปัจจัยการสื่อสารทางการเมืองเชิงพุทธส่งผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในภาคเหนือตอนล่าง พบว่า กระบวนการสื่อสารทางการเมืองเชิงพุทธที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมือง ด้านการวางแผน ด้านนำแผนไปปฏิบัติ ด้านการรับประโยชน์ และด้านการประเมินผลสรุปได้

2.1 การมีส่วนร่วมด้านการวางแผน พบว่าผู้บริหารเทศบาลนครมีการสื่อสารให้ประชาชนในพื้นที่เข้ามามีส่วนร่วมด้านการวางแผนอยู่ในระดับมากทุกด้าน

ผู้ส่งสาร ผู้บริหารเทศบาลนครเปิดโอกาสให้ให้ประชาชนในทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการวางแผนส่งสารทางการเมือง เพื่อสร้างการรับรู้ร่วมกันอย่างหลากหลาย ไม่ปิดกั้นเพราะผู้บริหารเทศบาลนครและประชาชนต่างก็เป็นผู้ส่งสารทางการเมืองและรับสารทางการเมืองเหมือนกัน เนื้อหา ผู้บริหารเทศบาลนครเปิดให้เกิดการมีส่วนร่วมทางการเมืองแบบเปิดเผย เนื้อหาสาระของสารทางการเมืองจะส่งผลถึงความเข้าใจที่ถูกต้องถึงคามสังคมเกิดความสงบสุขได้ จึงส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างกว้างขวาง ช่องทางการรับสาร ผู้บริหารเทศบาลนครให้โอกาสประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมวางแผนเลือกใช้สื่อเพื่อรับสารทางการเมืองมากเพียงพอ เนื่องจากขณะนี้สื่อมีหลากหลาย จำเป็นต้องวางแผนร่วมกันระหว่างผู้ส่งสารและผู้รับสารให้ครอบคลุมและเข้าถึงเทคโนโลยีมากที่สุด

ผู้รับสาร ผู้บริหารเทศบาลนครให้โอกาสประชาชนร่วมวางแผนเพราะว่าสารที่ส่งผ่านสื่อออกไปมีความสำคัญเพราะสารจะดีหรือไม่ดี ต้องคำนึงถึงผู้รับสารเสมอ สอดคล้องเศรษฐกิจ และสังคม

2.2 การมีส่วนร่วมเพื่อนำแผนไปปฏิบัติ พบว่าผู้บริหารเทศบาลนครมีการสื่อสารให้ประชาชนในพื้นที่เข้ามามีส่วนร่วมนำแผนไปปฏิบัติอยู่ในระดับมากทุกด้าน

ผู้ส่งสาร ผู้บริหารเทศบาลนครให้ประชาชนมีส่วนร่วมนำแผนไปปฏิบัติ ฐานะผู้ส่งสารทางการเมืองเสมอ เนื่องจากต้องการให้ประชาชนนำสารทางการเมืองไปขยายผลเพื่อประโยชน์ทางการเมืองระยะยาว และยังมีระบบตั้งระบบหัวคะแนนใช้หัวคะแนนคอยส่งสารทางการเมือง เนื้อหาสาระ ผู้บริหารเทศบาลนครให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมกำหนดเนื้อหาสาระทางการเมืองอย่างหลากหลาย เพราะหากประชาชนมีส่วนร่วมมากจะสร้างความเข้าใจทางการเมืองไปในทิศทางเดียวกันได้ระยะยาวซึ่งจะนำมาซึ่งคะแนนจากการเลือกตั้ง ช่องทางการรับสาร ผู้บริหารเทศบาลนครเปิดการมีส่วนร่วมให้ประชาชนเลือกใช้สื่อเพื่อรับสารทางการเมืองอย่างหลากหลาย สอดคล้องกับสถานการณ์และการเคลื่อนไหวของธุรกิจสื่อสารมวลชนสมัยใหม่ทดแทนการเลือกใช้สื่อแบบเผชิญหน้า

ผู้รับสาร ผู้บริหารเทศบาลนครเปิดให้ประชาชนมีส่วนร่วมปฏิบัติหรือเลือกช่องทางการรับสารได้อย่างเหมาะสม ตรงความต้องการของชุมชน เช่น สื่อใหม่ หอกระจายข่าว เสียงตามสาย ทดแทนการเดินทางเคาะประตูบ้าน

2.3 การมีส่วนร่วมด้านการรับประโยชน์พบว่าผู้บริหารเทศบาลนครมีการสื่อสารให้ประชาชนในพื้นที่เข้ามามีส่วนร่วมรับประโยชน์อยู่ในระดับมากทุกด้าน

ผู้ส่งสาร ผู้บริหารเทศบาลนครเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมรับประโยชน์จากการสื่อสารทางการเมืองเนื่องจากปรากฏการณ์ทางการเมืองที่ยังไม่สงบ ทำให้ผู้ส่งสารทางการเมืองต้องหาวิธีการ รูปแบบใหม่ ส่งสารทางการเมืองเสมอ เนื้อหาสาระของสาร ผู้บริหาร

เทศบาลนครเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมรับประโยชน์ที่ได้จากการเขียนข่าวการเมืองโดยตรง เพราะการส่งสารทางการเมืองตรงไปยังประชาชนจะช่วยแก้ไขความเข้าใจผิดและสร้างคะแนนนิยมได้ เพราะว่าสถานการณ์ทางการเมืองที่แบ่งฝ่าย แบ่งสีทำให้นักการเมืองต้องระมัดระวังมาก

ช่องทางการรับสาร ผู้บริหารเทศบาลนครเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมรับประโยชน์จากการเลือกใช้สื่อรับข่าวสารทางการเมืองเพราะว่าขณะนี้ความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีมีความสำคัญต่อการส่งสารทางการเมืองระยะยาว

ผู้รับสาร ผู้บริหารเทศบาลนครเปิดโอกาสให้ประชาชนร่วมรับประโยชน์ในฐานะผู้รับสารทางการเมืองหลากหลาย เพราะว่าประชาชนจะเลือกรับสารทางการเมืองหรือไม่เลือกรับก็ได้ แถมผู้รับสารทางการเมืองยังสามารถส่งสารทางการเมืองได้ด้วยทำให้นักการเมืองรับประโยชน์น้อยจึงต้องให้ความสำคัญอย่างมีนัยยะสำคัญ

2.4 การมีส่วนร่วมด้านการประเมินผล พบว่าผู้บริหารเทศบาลนครมีการสื่อสารให้ประชาชนในพื้นที่เข้ามามีส่วนร่วมประเมินผลอยู่ในระดับมากทุกด้าน

ผู้ส่งสาร ผู้บริหารเทศบาลนครฐานะเป็นผู้ส่งสารทางการเมืองเปิดโอกาสให้ประชาชนมาประเมินผลในฐานะผู้ส่งสารเพราะต้องการนำข้อเสนอแนะมาแก้ไขปรับปรุง เพราะผู้ส่งสารต้องอยู่ในสายตาของประชาชนตลอดเวลา เนื้อหาสาระ ผู้บริหารเทศบาลนครมักเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมประเมินผลเนื้อหาสาระของสารทางการเมืองเสมอ เนื่องจากจะนำผลการประเมินมาปรับปรุงแก้ไขถ้อยคำ หรือศัพท์ใหม่ๆทางการเมือง กลุ่มวัยรุ่น จะได้นำมาปรับแก้ไขกำหนดเนื้อหาให้ตรงและสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสังคม ช่องทางการรับสาร ผู้บริหารเทศบาลนครเปิดให้ประชาชนมีส่วนร่วมประเมินความสามารถในการรับสารทางการเมืองจากสื่อที่ส่งไปจากเทศบาลนครเสมอ เพราะช่องทางการส่งสารของเทศบาลนครมีหลากหลายหากรับรู้ประเมินผลจากผู้รับสารโดยตรงจะง่ายต่อการแก้ไขปรับปรุงสื่อรูปแบบต่างๆอย่างเหมาะสม

ผู้รับสาร ผู้บริหารเทศบาลนครเปิดโอกาสให้ประชาชนในฐานะผู้รับสารทางการเมืองร่วมประเมินผลการสื่อสารทางการเมืองของเทศบาล เพื่อต้องการผลการประเมินมาแก้ไข ปรับปรุงให้เกิดความก้าวหน้าเพราะว่าการสื่อสารทางการเมืองคือผลการดำรงตำแหน่งทางการเมืองระยะยาว

อภิปรายผลการวิจัย

1. สภาพการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในพื้นที่ภาคเหนือตอนล่าง พบว่า ประชาผู้มีสิทธิเลือกตั้งในเทศบาลนครภาคเหนือตอนล่าง เพศหญิงจะเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองมากกว่าเพศชาย และประชาชน ช่วงอายุ 41-50 ปี จะสนใจเข้ามามีส่วน

ร่วมทางการเมืองมากที่สุด และยังพบว่าประชาชนที่จบการศึกษามัธยมศึกษาสนใจเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองมาก หากแยกตามอาชีพ พบว่า อาชีพรับราชการสนใจเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองมากที่สุดเช่นกัน ซึ่งหากแยกตามรายได้เฉลี่ยยังพบอีกว่าผู้ที่มียาได้ 15,000 บาทขึ้นไป มักสนใจเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองมาก ซึ่งจากสถิติที่สามารถรวบรวมได้จากแบบสอบถาม ผู้วิจัยสรุปว่าปัจจัยส่วนบุคคลของประชาชนในพื้นที่ภาคเหนือตอนล่างไม่แตกต่างกันในประเด็นการเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมือง เนื่องจากความเฉลี่ยไม่มากอย่างมีนัยยะสำคัญ อาจสรุปได้ว่าประชาชนเพศต่างกัน อายุ การศึกษา อาชีพและรายได้ แตกต่างกัน แต่การเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยยะ

2. ปัจจัยการสื่อสารทางการเมืองเชิงพุทธเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในพื้นที่ภาคเหนือตอนล่าง พบว่า การสื่อสารทางการเมืองของผู้บริหารเทศบาลนครสื่อสารเพื่อให้ประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมืองมากทุกด้าน

2.1 การมีส่วนร่วมวางแผนและการนำแผนไปปฏิบัติ ผู้บริหารเทศบาลนครฐานะผู้ส่งสารและผู้รับสารทางการเมือง ได้ส่งสารให้ประชาชนในพื้นที่เข้ามามีส่วนร่วมในการะบวนการสื่อสารทางการเมือง ด้วยการส่งเสริมให้ร่วมกำหนดแผนและนำแผนไปปฏิบัติเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมือง เพราะหากเริ่มต้นจากการกำหนดแผนในการะบวนการสื่อสารทางการเมือง ทั้งผู้ส่งสาร เนื้อหาสาระของสารทางการเมือง ช่องทางการรับสาร และผู้รับสารทางการเมือง ล้วนมีความสำคัญที่จะส่งผลกระทบทางการเมืองระยะยาวได้ จึงจำเป็นต้องเริ่มไปด้วยกันระหว่างผู้บริหารเทศบาลนครและประชาชน เพราะฝ่ายการเมืองจำเป็นที่จะส่งสารทางการเมืองให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ ประชาชนเชื่อถือ และชุมชนเกิดความสามัคคี สอดคล้องกับงานวิจัยของเลอภพ โสรรัตน์ (2554) ได้วิจัยเรื่องบทบาทสื่อมวลชนกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองไทย ผลการวิจัย พบว่าในภาพรวมช่วงแรกที่ศึกษาระหว่างปี พ.ศ. 2493-2535 นั้นกระแสการเมืองเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนทางการเมืองมากขึ้น สื่อมวลชนก็มีเสรีภาพมากพอสมควรในการทำหน้าที่ส่งเสริม สนับสนุนให้ประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมืองได้มีส่วนเสนอแผนการทำงานเพื่อนำไปสู่การปฏิบัติร่วมกัน ตามองค์ประกอบ 3 ด้าน คือ 1. สื่อมวลชนที่เป็นตัวกลางของกระบวนการสื่อสาร 2. การควบคุมสื่อมวลชนจะต้องจริงจังจริงใจ โปร่งใส ตรวจสอบได้ ทั้งโดยองค์กรของรัฐองค์กรภาคประชาชน และองค์กรวิชาชีพสื่อมวลชน 3. ผู้รับสาร คือประชาชน ได้รับการพัฒนาให้เป็นผู้รู้เท่าทันสื่อก่อนตัดสินใจเชื่อและปฏิบัติตามสื่อต่าง ๆ

นอกจากนี้ผู้บริหารเทศบาลนครยังเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการนำแผนไปปฏิบัติเพื่อต้องการให้คนในชุมชนอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขและเกิดเสถียรภาพทางสังคมระยะยาว สอดคล้องกับงานวิจัยของอริคม เรียมศรีสกุล (2557) ศึกษาวิจัยเรื่อง

รูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติพื้นที่ภาคเหนือตอนล่าง พบว่าประชากรที่อยู่ในวัยทำงานเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองมาก และการจัดการปัญหาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมมีการแบ่งหน้าที่ชัดเจน ทำให้เพิ่มพื้นที่ทรัพยากร สัตว์ป่าอย่างยั่งยืนและคนในชุมชนก็สามัคคีกัน และยังสามารถคล้องกับงานวิจัยของไพศาล เครือแสง (2557) วิจัยเรื่องรูปแบบการส่งเสริมจริยธรรมทางการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้ปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตภาคเหนือ พบว่า รูปแบบการส่งเสริมจริยธรรมตามหลักนิติธรรมกับศีล ช่วยกระตุ้นจริยธรรมด้วยการกำหนดนโยบาย แผนงานและโครงการ รูปแบบการส่งเสริมจริยธรรมและความโปร่งใสช่วยให้ประชาชนเกิดการตรวจสอบกลไกการทำงานของรัฐบาล และการนำหลักจิตสำนึกความรับผิดชอบของผู้นำจะป้องกันความชั่วและลดการทุจริต รูปแบบการส่งเสริมการมีส่วนร่วมกับหลักพาหุสัจจะ พบว่าการสร้างกระบวนการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมกำหนดนโยบาย วางแผน การจัดโครงการจะตรงความต้องการของประชาชนนับว่าเป็นหัวใจ

2.2 การมีส่วนร่วมรับประโยชน์และประเมิณผล พบว่าผู้บริหารเทศบาลนครส่งเสริมให้ประชาชนในพื้นที่ภาคเหนือตอนล่างมีส่วนร่วมรับประโยชน์จากการส่งสารทางการเมือง เพื่อสร้างความน่าเชื่อถือและกระจายผลงานของการเมือง หวังสร้างคะแนนเสียงในระยะยาว เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมประเมินผลกระบวนการสื่อสาร เพราะต้องการทราบว่า ผู้ส่งสาร เนื้อหาสาระของสาร ช่องทางการส่งสาร และผู้รับสาร ต้องนำผลการประเมินมาแก้ไข ปรับปรุงอย่างไร นำกลับไปวางแผนสร้างกระบวนการสื่อสารทางการเมืองรูปแบบใหม่ ๆ สอดคล้องกับศิวาพร ศรีศักดิ์นันท์ (2557) ได้วิจัยเรื่องรูปแบบการเสริมสร้างจริยธรรมการสื่อสารเชิงพุทธทางสื่อออนไลน์ของสื่อมวลชนไทย ผลการวิจัยพบว่า จริยธรรมการสื่อสารเชิงพุทธเป็นการสื่อสารที่ถูกต้องดีงามทั้งต่อตนเอง และผู้อื่นควรใช้สติในการพูด การพิมพ์ หรือการโพสต์ข้อความ สอดคล้องกับงานวิจัยของปณิษฐา ลีลายุทธ และรังษิ์ สุทนต์ (2562) วิจัยเรื่อง นวัตกรรมการสื่อสารธรรมะผ่านแอปพลิเคชันพระโพธิญาณเถรอธิบายการออกแบบผ่านกระบวนการ ส่งผ่านข้อมูลด้วยเทคโนโลยีสมัยใหม่ทำให้ผู้รับสารเกิดการรับรู้เข้าใจในข้อมูลข่าวสาร สามารถตอบสนองต่อการสื่อสาร และยังสามารถคล้องกับงานวิจัยของนันทา เหล่าวิชา เรื่องสื่อออนไลน์กับอำนาจทางการเมือง พบว่า ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทุกภาคส่วนรวมทั้งกลุ่มการเมืองด้วยสำหรับเทคโนโลยีในกลุ่มการเมืองต้องอาศัยผลประโยชน์จากสื่อออนไลน์โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างแนวร่วมทางการเมือง สื่อออนไลน์จำนวนมากเปิดให้ประชาชนแสดงความคิดเห็น นัดหมายรวมตัวกันเพื่อแสดงพลังทางการเมืองทั้งด้านบวกและลบจนกลายเป็นทัศนคติที่สามารถนำมาสู่การมีส่วนร่วมทางการเมืองได้

องค์ความรู้จากการวิจัย

จากการศึกษาเรื่อง การสื่อสารทางการเมืองเชิงพุทธของผู้บริหารเทศบาลนครเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในพื้นที่ภาคเหนือตอนล่าง สามารถสรุปเป็นองค์ความรู้จากการวิจัยได้ ดังนี้

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย

จากภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย สามารถสรุปได้ ดังนี้

1. ผลการศึกษาสภาพการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในพื้นที่ภาคเหนือตอนล่าง พบว่า แยกตามปัจจัยส่วนบุคคล เพศ ต่างกัน การมีส่วนร่วมทางการเมืองไม่แตกต่างกัน อายุ แตกต่างกันการมีส่วนร่วมทางการเมืองไม่แตกต่างกัน การศึกษาต่างกันการมีส่วนร่วมทางการเมืองไม่แตกต่างกัน อาชีพต่างกันการมีส่วนร่วมทางการเมืองไม่แตกต่างกัน และรายได้แตกต่างกันการมีส่วนร่วมทางการเมืองไม่แตกต่างกัน

2. ผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในพื้นที่ภาคเหนือตอนล่าง ดังนี้

ผู้บริหารเทศบาลนครสื่อสารทางการเมืองให้ประชาชนมีส่วนร่วมวางแผนในกระบวนการสื่อสาร พบว่า ส่งเสริมให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมวางแผนเพื่อส่งข่าวสารทางการเมืองตามสิทธิของประชาชนอยู่เสมอ

ผู้บริหารเทศบาลนครสื่อสารทางการเมืองให้ประชาชนมีส่วนร่วมนำแผนไปปฏิบัติในกระบวนการสื่อสาร พบว่า ส่งเสริมให้ประชาชนร่วมกำหนดเนื้อหาสารทางการเมืองยึดหลัก คิดดี พูดดี ทำดี

ผู้บริหารเทศบาลนครสื่อสารทางการเมืองให้ประชาชนมีส่วนร่วมรับประโยชน์ในกระบวนการสื่อสาร พบว่า เปิดโอกาสให้ประชาชนสามารถรับสารทางการเมืองด้วยความเสมอภาคไม่เอาเปรียบกันทางการเมือง

ผู้บริหารเทศบาลนครสื่อสารทางการเมืองให้ประชาชนมีส่วนร่วมประเมินผลกระบวนการสื่อสาร พบว่า เปิดโอกาสให้ประชาชนร่วมประเมินผลกระบวนการสื่อสารอย่างต่อเนื่อง ไม่แบ่งฝ่าย

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. หน่วยงานภาครัฐควรควรมีการกำหนดนโยบายเพื่อส่งเสริมสภาพการมีส่วนร่วมด้านการสื่อสารทางการเมือง เช่น ส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการกำหนด ผู้ส่งสาร เนื้อหาสาระของสาร ช่องทางการรับสารและผู้รับสาร
2. หน่วยงานภาครัฐควรกำหนดให้ตระหนักในการมีส่วนร่วมทางการเมือง เช่น ส่งเสริมให้ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมรับประโยชน์ และร่วมประเมินผล

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. หน่วยงานภาครัฐควรจัดให้มีการวางแผนนโยบายให้ความรู้เรื่องการสื่อสารทางการเมืองกับผู้บริหารเทศบาลนครเพื่อช่วยส่งเสริมให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองมากขึ้น
2. สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัด ควรสนับสนุนส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพของผู้บริหารเทศบาลนครและบริหารเทศบาลนคร เพื่อให้เกิดสำนึกรู้ในการปฏิบัติหน้าที่ของตนเองและต่อผู้อื่น เพื่อให้เกิดการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน เกิดการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองร่วมกัน

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาเกี่ยวกับสภาพการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในพื้นที่ภาคเหนือตอนล่าง

2. ควรศึกษาเกี่ยวปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในพื้นที่ภาคเหนือตอนล่าง

3. ควรศึกษารูปแบบการสื่อสารทางการเมืองเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในพื้นที่ภาคเหนือตอนล่างโดยการใช้หลักพุทธธรรม

เอกสารอ้างอิง

- เทศบาลนครนครสวรรค์. (2563). *สภาพทั่วไปและข้อมูลพื้นฐานที่สำคัญของเทศบาลนครนครสวรรค์*. สืบค้น 15 กุมภาพันธ์ 2564, จาก <https://shorturl.asia/1Jgti>
- ธานินทร์ ศิลป์จารุ. (2551). *การวิจัยและการวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติด้วย SPSS*. กรุงเทพฯ: วีอินเตอร์ พรินท์.
- ปณัฏฐา ลีลายุทธ และรังษี สุทนธ์. (2562). *นวัตกรรมการสื่อสารธรรมะผ่านแอปพลิเคชันพระโพธิญาณเถร (ชา สุภทฺโท) (รายงานการวิจัย)*. พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต). (2552). *สยามสามไตร (พิมพ์ครั้งที่ 3)*. กรุงเทพฯ: พิมพ์สวย.
- ไพศาล เครือแสง. (2557). *รูปแบบการส่งเสริมจริยธรรมทางการบริหารตามหลักธรรมมาภิบาลของผู้บังคับการปกครองส่วนท้องถิ่นภาคเหนือตอนล่าง (ดุษฎีนิพนธ์รัฐประศาสนศาสตร์ สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์)*. พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกฉบับภาษาบาลี ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- เลอภพ โสรรัตน์. (2554). *บทบาทสื่อมวลชนกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองไทย (ดุษฎีนิพนธ์รัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์)*. พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ในพระบรมราชูปถัมภ์.
- วิกิพีเดีย สารานุกรมเสรี. (2562). *การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรไทยเป็นการทั่วไป พ.ศ. 2562*. สืบค้น 15 กุมภาพันธ์ 2563, จาก <https://th.wikipedia.org>
- ศิวาพร ศรีศักดิ์นันท์. (2557). *รูปแบบการเสริมสร้างจริยธรรมการสื่อสารเชิงพุทธทางสื่อออนไลน์ของสื่อมวลชนไทย (ดุษฎีนิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์)*. พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

- สุรพล สุยะพรหม และนันทนา นันทวโรภาส. (2562). การสื่อสารทางการเมืองของพระเทพ
ปฏิภาณวาที (เจ้าคุณพิพิธ) : ศึกษาในช่วงเวลา พ.ศ. 2540-2560 (ดุขนิพนธ์
ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการสื่อสารทางการเมือง). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัย
เกริก.
- อติคม เรียมศรีสกุล. (2557). รูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการ
ทรัพยากรธรรมชาติเขตพื้นที่ภาคเหนือตอนล่าง (ดุขนิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎี
บัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลง
กรณราชวิทยาลัย.

การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมบทบาทนักการเมืองท้องถิ่น
เทศบาลตำบลทับมา อำเภอเมือง จังหวัดระยอง*

BUDDHA-DHAMMA APPLICATION FOR LOCAL POLITICIANS' ROLES
PROMOTION FOR TABMA SUB-DISTRICT MUNICIPALITY
DEVELOPMENT, MUEANG DISTRICT, RAYONG PROVINCE

ธนกฤต ชัยเทวะกุล

Thanakit Chaitewakul

นักวิจัยอิสระ

Independent Researcher

Corresponding Author E-mail: manamana082951@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1. ศึกษาการส่งเสริมบทบาทนักการเมืองท้องถิ่น 2. ศึกษาการส่งเสริมบทบาทนักการเมืองท้องถิ่น และ 3. ศึกษาแนวทางการประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมบทบาทนักการเมืองท้องถิ่นในเทศบาลตำบลทับมา อำเภอเมือง จังหวัดระยอง เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี คือ การวิจัยเชิงปริมาณ โดยสุ่มกลุ่มตัวอย่างจากการคำนวณด้วยสูตรของทาโร่ ยามาเน่ จำนวน 392 คน โดยใช้แบบสอบถามวิเคราะห์ข้อมูลด้วย 1. สถิติพรรณนา ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน จำนวน 9 รูปหรือคน โดยใช้การสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง วิเคราะห์ข้อมูลด้วยเทคนิคการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า 1. การส่งเสริมบทบาทนักการเมืองท้องถิ่นในเทศบาลตำบลทับมา อำเภอเมือง จังหวัดระยอง โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก 2. ระหว่างหลักสังคหัตถ์ 4 กับการส่งเสริมบทบาทนักการเมืองท้องถิ่น มีความสัมพันธ์เชิงบวก ในระดับสูง ($r=0.811^{**}$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และ 3. หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมบทบาทนักการเมืองท้องถิ่นในเทศบาลตำบลทับมา อำเภอเมือง จังหวัดระยอง ได้แก่ 1. นักการเมืองท้องถิ่นให้ความสนใจและใส่ใจให้มีระบบสาธารณสุขแก่ประชาชน 2. นักการเมืองท้องถิ่นจัดให้มีระบบสาธารณสุขปศุสัตว์โดยให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการ 3. นักการเมืองท้องถิ่นเป็นแบบอย่างในการปฏิบัติตามกฎระเบียบของชุมชน สังคม

และร่วมการรักษาความสงบเรียบร้อยตามหมู่บ้านต่าง ๆ และ 4. นักการเมืองท้องถิ่นมีภาพลักษณ์ในการส่งเสริมกิจกรรมการออกกำลังกายและรักษาสุขภาพ และสนับสนุนการออกกำลังกายให้ประชาชนได้เป็นแบบอย่างร่วมกิจกรรมตามจารีตประเพณีกับประชาชนในท้องถิ่น

คำสำคัญ: การประยุกต์; หลักพุทธธรรม; บทบาท; นักการเมืองท้องถิ่น

Abstract

Objectives of this research article were 1. To study the level of promotion of the role of local politicians, 2. To study the promotion of the role of local politicians, and 3. To study the guidelines for applying Buddhist principles to promote the role of local politicians in Thab Ma Subdistrict Municipality, Mueang District, Rayong Province. The research was conducted by the mixed methods. The quantitative research. the sample was randomly calculated from Taro Yamane's formula, totaling 392 people by using a questionnaire. Data were analyzed with descriptive statistics including frequency, percentage, mean and standard deviation. The qualitative research, data were collected from 9 key informants using structured interviews. Data were analyzed using content analysis techniques.

The results of the research were found that: 1. Promoting the role of local politicians in the sub-district municipality Thap Ma, Mueang District, Rayong Province, by overall was at a high level 2. Between the Sangahahavattu Principles 4 and promoting the role of local politicians, there was a positive relationship at a high level ($r=0.811^{**}$) with statistical significance at the 0.01 level and 3. Buddhist principles to promote the role of local politicians in Thap Ma Sub-District Municipality, Mueang District, Rayong Province, including 1. Local politicians gave Interest and attention to having a public health system for the people. 2. Local politicians provided public utility systems by allowing people to participate in management. 3. Local politicians served as role models in following community and social rules and participated in maintaining peace and order in various villages. and 4. Politicians, the local community had an image of promoting physical

activity and maintaining good health. and encouraged exercise for people to be role models by participating in traditional activities with local people.

Keywords: Application; Principles of Buddhism; Role; Local Politicians

บทนำ

เทศบาลเป็นรูปแบบการปกครองท้องถิ่นสำหรับพื้นที่เขตเมืองที่มีประชากรหนาแน่นและมีความเจริญพอสมควร นับตั้งแต่เริ่มแรกที่พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 7 ทรงมีพระราชประสงค์จะจัดตั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในรูปแบบเทศบาลมีการแก้ไขโครงสร้างและอำนาจหน้าที่ของเทศบาลหลายครั้งและต่อมาได้มีการประกาศใช้ พระราชบัญญัติระเบียบเทศบาล พ.ศ. 2476 ซึ่งถือว่าเป็นกฎหมายฉบับแรกที่ว่าด้วยการจัดระเบียบการปกครองตนเองของเทศบาล 1 โดยมีความมุ่งหมายที่จะจัดตั้งเทศบาลครอบคลุมพื้นที่ทั่วประเทศในชั้นหนึ่งชั้นใดซึ่งมีทั้งหมด 3 ชั้น คือ เทศบาลนคร เทศบาลเมือง และเทศบาลตำบลมีโครงสร้างแบบเดียวกัน คือรูปแบบสภา-นายกเทศมนตรี (Council-Mayor Form) คล้ายกับโครงสร้างของระบบรัฐสภาในการเมืองระดับชาติ แบ่งเป็นฝ่ายนิติบัญญัติและฝ่ายบริหาร โดยฝ่ายนิติบัญญัติ ได้แก่ สภาตำบลสำหรับเทศบาลตำบล สภาเมือง สำหรับเทศบาลเมือง และสภานคร คณะเทศมนตรีมาจากการเลือกของสมาชิกสภาเทศบาล ซึ่งสามารถเลือกจากผู้เป็นสมาชิกสภาเทศบาลหรือบุคคลอื่น ๆ ที่ไม่ได้เป็นสมาชิกสภาเทศบาลก็ได้ (โกวิทย์ พวงงาม, 2552)

สำหรับเทศบาลในปัจจุบันยังคงจัดตั้งและดำเนินงานภายใต้พระราชบัญญัติเทศบาลพ.ศ. 2496 แต่มีการแก้ไขเพิ่มเติมหลายครั้งเพื่อให้สอดคล้องกับบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญในแต่ละฉบับ ดังนั้น เทศบาลในปัจจุบันจึงดำเนินงานภายใต้พระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. 2496 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 13) พ.ศ. 2552 แต่ละเทศบาลมี 2 องค์กร ประกอบด้วย สมาชิกสภาเทศบาลมาจากการเลือกตั้งของประชาชนโดยตรง มีหน้าที่ด้านนิติบัญญัติของเทศบาล และนายกเทศมนตรี มาจากการเลือกตั้งโดยตรงของประชาชน มีหน้าที่ด้านบริหารของเทศบาล

การปกครองท้องถิ่นคือการปกครองที่รัฐกลางหรือส่วนกลางได้กระจายอำนาจไปให้หน่วยการปกครองท้องถิ่น ซึ่งเป็นองค์กรที่มีสิทธิตามกฎหมาย มีพื้นที่และประชากรเป็นของตนเอง ประการสำคัญขององค์กรดังกล่าวจะต้องมีอำนาจอิสระ ในการปฏิบัติอย่างเหมาะสม มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ประชาชนในท้องถิ่นได้เข้ามามีส่วนร่วมในการปกครองตนเอง ตามเจตนารมณ์ของการปกครองในระบบประชาธิปไตย (เอนก เหล่าธรรมทัศน์, 2552) อีกทั้งการปกครองส่วนท้องถิ่นจะเป็นการฝึกฝนความเป็นพลเมืองในสังคม

ประชาธิปไตยเพราะการเมืองท้องถิ่นนั้นมีบรรยากาศที่เอื้อต่อการเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมสาธารณะ (อุดม ทุมโฆษิต, 2550)

นับแต่ประเทศไทยมีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช พ.ศ. 2540 เป็นต้นมา เป็นผลให้มีการตราพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 นับเป็นจุดเปลี่ยนสำคัญต่อการเมืองท้องถิ่น และต่อมาได้มีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2550 ก็ได้เพิ่มอำนาจให้กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมากขึ้นเป็นลำดับ (อภิชาติ สถิตินิรามัย, 2555) ผลจากการกระจายอำนาจของส่วนกลางที่ผ่านมา ส่งผลให้ท้องถิ่นแต่ละแห่งมีลักษณะของการจัดการปกครองที่มีตัวแทนมาจากการเลือกตั้งตามระบอบประชาธิปไตย ทำให้การเมืองเรื่องการเลือกตั้งขยายไปสู่การเมืองระดับท้องถิ่นมากขึ้น ประชาชนทั้งในเมืองและในชนบทต่างเกี่ยวพันกับการเลือกตั้ง และเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้นำชุมชนในระดับต่าง ๆ ได้มีโอกาสเข้าสู่

การแข่งขันตามระบอบประชาธิปไตยทำให้อำนาจรัฐเปลี่ยนมือจากข้าราชการส่วนกลางที่ถือครองอำนาจมายาวนานไปสู่นักการเมืองท้องถิ่นทำให้เกิดการแข่งขันกันเพื่อเข้าชิงตำแหน่งในองค์กรปกครองท้องถิ่นที่เข้มข้นและรุนแรงยิ่งขึ้น (เวียงรัฐ เนติโพธิ์, 2551) เทศบาลตำบลทับมา สมาชิกสภาเทศบาล มาจากการเลือกตั้งของประชาชนโดยตรง มีหน้าที่ด้านนิติบัญญัติของเทศบาล เทศบาลตำบลทับมา เป็นพื้นที่ที่มีการขยายตัวของเมือง และเกิดการปรับเปลี่ยนทางด้านเศรษฐกิจและสังคมอย่างรวดเร็วสืบเนื่องจากอัตราการเพิ่มขึ้นของประชากร และปัญหาประชากรแฝง รวมทั้งการตั้งอยู่ในพื้นที่เขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก (EEC) ที่มีการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดิน จำเป็นต้องมีการเตรียมความพร้อมที่จะก้าวสู่การพัฒนาอุตสาหกรรมในพื้นที่ ดังนั้นเทศบาลจึงดำเนินงานภายใต้วิสัยทัศน์ บริหารยึดหลักธรรมาภิบาล บริการประทับใจ ห่วงใยสิ่งแวดล้อม ส่งเสริมการศึกษา พัฒนาเศรษฐกิจพอเพียง พร้อมสู่อาเซียนควบคู่ไปพร้อมกับหลักการบริหารเครือข่าย 6 ขั้นตอน ดังนี้ (ไทยโพสต์, 2564)

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาภาพรวมและการสำรวจปัญหาของพื้นที่ เป็นการสำรวจปัญหาทุกมิติ ทั้งภายในและนอกพื้นที่อย่างครบถ้วน สามารถวิเคราะห์ปัญหาได้ตรงประเด็น วางแผนกระบวนการสร้างเครือข่ายความร่วมมือให้มีประสิทธิภาพและครอบคลุมทุกหน่วยงาน ขั้นตอนที่ 2 การประสานแสวงหาผู้ร่วมพัฒนาเครือข่าย โดยการชี้ให้หน่วยงานองค์กร ที่จะเข้าร่วมเป็นเครือข่ายเห็นสภาพปัญหา ประเด็นการพัฒนาร่วมกัน มีการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารทักษะความรู้ระหว่างองค์กรเครือข่ายความร่วมมือ มีการเชื่อมโยง เข้าถึงบุคลากรในเครือข่ายอย่างมีประสิทธิภาพ ขั้นตอนที่ 3 การสร้างพันธมิตรความร่วมมือกัน โดยมีการกำหนดวัตถุประสงค์สร้างข้อตกลงความร่วมมือเป็น

พันธมิตรร่วมกัน บุคลากรในเครือข่ายต้องมีความเอื้อเฟื้อจริงใจต่อเพื่อนร่วมงาน ในเครือข่าย บุคลากรเครือข่ายควรมีความสัมพันธ์กันในรูปแบบกัลยาณมิตรที่แท้จริง ขั้นตอนที่ 4 การบริหารจัดการเครือข่าย ควรดำเนินงานบริหารงานเครือข่ายเป็นระบบและมีประสิทธิภาพ กล่าวคือ ผู้บริหารได้เปิดโอกาสให้ทุกภาคส่วนได้นำเสนอข้อต่าง ๆ มีส่วนกำหนดวัตถุประสงค์ ข้อตกลงในการทำงาน มีโครงสร้างการบริหารเครือข่ายที่เป็นเอกภาพ การสื่อสารระหว่างผู้นำกับสมาชิกในเครือข่ายมีหลากหลายรูปแบบ ขั้นตอนที่ 5 การติดตามผลพัฒนาการปฏิบัติงานของเครือข่ายความร่วมมือ ได้แก่ การสร้างนวัตกรรมใหม่และจัดการความรู้ที่ต่อเนื่อง สรุปและทบทวนสิ่งที่ได้เรียนรู้ร่วมกัน ส่งเสริมให้สมาชิกมีอิสระทางความคิด ให้เกียรติยอมรับกัน และเสริมสร้างวัฒนธรรม ขั้นตอนที่ 6 การธำรงรักษาความต่อเนื่องของเครือข่าย โดยมีการบริหารจัดการข้อมูลที่เหมาะสมกับการใช้งาน มีการรักษาสัมพันธภาพที่ดีระหว่างสมาชิกเครือข่ายทุกระดับ มีการจัดสรรผลประโยชน์จากความร่วมมือแบบเท่าเทียมกัน

เมื่อการปกครองท้องถิ่นมีความสำคัญ กลไกสำคัญในการปกครองท้องถิ่น นอกเหนือจาก ประชาชนก็คือ สมาชิกสภาองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นซึ่งจะเป็นผู้ที่ได้รับการเลือกเป็นผู้แทนของประชาชนให้เข้ามาตรวจสอบ อนุมัติ บริหารงบประมาณที่มาจากเงินภาษีของประชาชนให้เกิดประโยชน์ในชุมชนมากที่สุด (เศรษฐพร หนุนชู และคณะ, 2560) ที่ผ่านมาได้ปรากฏข่าวที่ไม่เหมาะสมของสมาชิกสภาท้องถิ่นอยู่บ่อยครั้ง ไม่ว่าจะเป็นการทุจริตคอร์รัปชัน การใช้อิทธิพล การเข้ามามีส่วนได้เสีย กอบโกยหาผลประโยชน์ถึงขนาดต้องเข่นฆ่ากันในองค์กรเดียวกัน

ผู้วิจัยเห็นว่า หลักธรรมสังคหวัตถุ 4 สามารถนำไปส่งเสริมบทบาทนักการเมืองท้องถิ่นในการพัฒนาเทศบาลตำบลท่าบ่ออำเภอมือง จังหวัดระยอง เพื่อให้ นักการเมืองท้องถิ่นมีบทบาทที่ดีในการบริหารชุมชนด้วยความจริงใจ มีการให้ทานช่วยเหลือประชาชน พุดจาด้วยคำไพเราะ เป็นต้น อันจะส่งผลให้นักการเมืองท้องถิ่นมีความเป็นผู้นำที่ดีโดยมีหลักธรรมเป็นเครื่องยึดเหนี่ยว

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการส่งเสริมบทบาทนักการเมืองท้องถิ่นในเทศบาลตำบลท่าบ่ออำเภอมือง จังหวัดระยอง
2. เพื่อศึกษาการส่งเสริมบทบาทนักการเมืองท้องถิ่นในเทศบาลตำบลท่าบ่ออำเภอมือง จังหวัดระยอง
3. เพื่อศึกษาแนวทางการประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมบทบาทนักการเมืองท้องถิ่นในเทศบาลตำบลท่าบ่ออำเภอมือง จังหวัดระยอง

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบการวิจัย

ใช้การวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) โดยการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research)

2. ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

2.1 ประชากร ได้แก่ ประชาชนที่มีอายุ 18 ปีบริบูรณ์ ที่มีสิทธิ์เลือกตั้ง ที่มีภูมิลำเนาในเขตเทศบาลตำบลทับมา จังหวัดระยอง จำนวน 16,777 คน (เทศบาลตำบลทับมา, 2565)

2.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ประชาชนที่มีอายุ 18 ปีบริบูรณ์ ที่มีสิทธิ์เลือกตั้ง ที่มีภูมิลำเนาในเขตเทศบาลตำบลทับมา จังหวัดระยอง โดยการคำนวณหาขนาดกลุ่มตัวอย่าง จากสูตรของทาโร่ ยามานะ (Yamane, 1973) ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 392 คน และเพื่อให้ได้ข้อมูลมีลักษณะกระจายและมีความสัมพันธ์กับสัดส่วนของประชากร ได้กำหนดสัดส่วนของประชากรในแต่ละพื้นที่การวิจัย (Proportional Area Sampling) โดยทำการสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) หลังจากนั้นเลือกสุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ (Accidental Sampling) เพื่อให้ได้กลุ่มตัวอย่างตามจำนวนที่ได้คำนวณไว้

2.3 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ผู้ที่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการปกครองท้องถิ่นและผู้ที่มีความรู้ความเข้าใจหลักพุทธธรรม ประกอบด้วย 1. นักวิชาการด้านพระพุทธศาสนา 3 รูปหรือคน 2. นักวิชาการด้านรัฐศาสตร์ 2 คน 3. นักการเมืองท้องถิ่น จำนวน 2 คน และ 4. กลุ่มผู้นำชุมชน จำนวน 2 คน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงปริมาณ คือ แบบสอบถาม โดยการหาดัชนีความสอดคล้องของข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ (IOC) ได้ค่าคะแนนของข้อคำถามเท่ากับ 0.8-1.00 และคำนวณ หาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) เพื่อวัดความสอดคล้องภายในตามแนวคิดของครอนบาค (Cronbach) ด้วยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา ได้ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ 0.979

3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงคุณภาพ คือ แบบสัมภาษณ์ชนิดมีโครงสร้าง (Structured Interview) โดยการหาดัชนีความสอดคล้องของข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ (IOC) ได้ค่าคะแนนของข้อคำถามเท่ากับ 0.8-1.00

4. การรวบรวมข้อมูล

4.1 การวิจัยเชิงปริมาณเก็บรวบรวม โดยขอหนังสือจากผู้อำนวยการหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการอำนวยความสะดวกในการ

เก็บรวบรวมข้อมูลจากประชาชนผู้สิทธิ์เลือกตั้งและอาศัยอยู่ในพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดระยอง นำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ไปเก็บข้อมูลกับประชาชนจำนวน 396 ชุด

4.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ ศึกษาวิธีสร้างแบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูลจากเอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

5. การวิเคราะห์ข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ โดยใช้ 1. สถิติพรรณนา (Descriptive Statistics) ได้แก่ ค่าความถี่ และค่าร้อยละ เพื่ออธิบายปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน เพื่ออธิบายระดับการปกครองท้องถิ่นในอำเภอเมือง จังหวัดระยอง และ 2. สถิติเชิงอนุมาน (Inferential Statistics) โดยการใช้สถิติทดสอบ t-test และ F-test เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยข้อมูล กำหนดนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และการหาค่าความสัมพันธ์ (Pearson Correlation Coefficient)

5.2 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยการใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis Technique) แล้วสังเคราะห์ข้อมูลโดยเขียนเป็นความเรียงเพื่อนำเสนอข้อมูลในภาพรวม

ผลการวิจัย

1. ระดับการส่งเสริมบทบาทนักการเมืองท้องถิ่นในเทศบาลตำบลทับมา อำเภอเมือง จังหวัดระยอง

ตารางที่ 1 ระดับการส่งเสริมบทบาทนักการเมืองท้องถิ่นในเทศบาลตำบลทับมา อำเภอเมือง จังหวัดระยอง โดยภาพรวม

บทบาทนักการเมืองท้องถิ่น ในเทศบาลตำบลทับมา	ระดับการปฏิบัติ		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลค่า
1. ด้านโครงสร้างพื้นฐาน	3.98	0.74	มาก
2. ด้านงานส่งเสริมคุณภาพชีวิต	3.90	0.70	มาก
3. ด้านการจัดระเบียบชุมชน สังคม และการรักษาความสงบเรียบร้อย	4.17	0.60	มาก
4. ด้านการวางแผน การส่งเสริมการลงทุน พาณิชยกรรม และการท่องเที่ยว	3.70	0.81	มาก
5. ด้านระบบสาธารณูปโภค สาธารณูปการด้านการเสริมสร้างความเข้มแข็ง และส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชน	4.02	0.67	มาก
6. ด้านศิลปวัฒนธรรม จารีตประเพณีและภูมิปัญญาท้องถิ่น	3.81	0.80	มาก
โดยภาพรวม	3.92	0.54	มาก

จากตารางที่ 1 ระดับการส่งเสริมบทบาทนักการเมืองท้องถิ่นในเทศบาลตำบลทับมา อำเภอมือเมือง จังหวัดระยอง โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.92$, $S.D.=0.54$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงตามลำดับจากมากไปหาน้อย ได้ดังนี้ ด้านการจัดระเบียบชุมชน สังคม และการรักษาความสงบเรียบร้อย ($\bar{X}=4.17$, $S.D.=0.60$) ด้านระบบสาธารณสุข โภค สาธารณูปการด้านการเสริมสร้างความเข้มแข็งและส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชน ($\bar{X}=4.02$, $S.D.=0.67$) ด้านโครงสร้างพื้นฐาน ($\bar{X}=3.98$, $S.D.=0.74$) ด้านงานส่งเสริมคุณภาพชีวิต ($\bar{X}=3.90$, $S.D.=0.70$) ด้านศิลปวัฒนธรรม จารีต ประเพณีและภูมิปัญญาท้องถิ่น ($\bar{X}=3.81$, $S.D.=0.80$) และด้านการวางแผน การส่งเสริมการลงทุนพาณิชย์กรรม และการท่องเที่ยว ($\bar{X}=3.70$, $S.D.=0.81$) ตามลำดับ

2. ความสัมพันธ์ของหลักธรรมกับการส่งเสริมบทบาทนักการเมืองท้องถิ่นในเทศบาล ตำบลทับมา อำเภอมือเมือง จังหวัดระยอง

ตารางที่ 2 ความสัมพันธ์ของหลักธรรมกับการส่งเสริมบทบาทนักการเมืองท้องถิ่นในเทศบาล ตำบลทับมา อำเภอมือเมือง จังหวัดระยอง

ตัวแปร	ค่าสัมประสิทธิ์ สหสัมพันธ์			ตัวแปรตาม การส่งเสริมบทบาทนักการเมืองท้องถิ่น			
	Y1	Y2	Y3	Y4	Y5	Y6	Y
X1	.617**	.547**	.339**	.520**	.694**	.839**	.797**
X2	.607**	.489**	.295**	.443**	.653**	.795**	.737**
X3	.541**	.548**	.335**	.415**	.580**	.760**	.716**
X4	.554**	.546**	.351**	.407**	.516**	.675**	.687**
X	.641**	.588**	.364**	.493**	.675**	.848**	.811**

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

จากตารางที่ 2 พบว่า หลักสังคหวัตถุ 4 กับการส่งเสริมบทบาทนักการเมืองท้องถิ่นในเทศบาลตำบลทับมา อำเภอมือเมือง จังหวัดระยอง มีความสัมพันธ์กัน ดังนี้

ความสัมพันธ์ระหว่างหลักสังคหวัตถุ 4 กับการส่งเสริมบทบาทนักการเมืองท้องถิ่นในเทศบาลตำบลทับมา อำเภอมือเมือง จังหวัดระยอง มีความสัมพันธ์เชิงบวก ในระดับสูง ($r=0.811$ **)

หลักสังคหวัตถุ 4 กับการส่งเสริมบทบาทนักการเมืองท้องถิ่นในเทศบาลตำบลทับมาอำเภอมือเมือง จังหวัดระยอง ด้านโครงสร้างพื้นฐาน มีความสัมพันธ์เชิงบวก ในระดับปานกลาง ($r=0.641$ **)

หลักสังคหวัตถุ 4 กับการส่งเสริมบทบาทนักการเมืองท้องถิ่นในเทศบาลตำบลทับมาอำเภอมือเมือง จังหวัดระยอง ด้านงานส่งเสริมคุณภาพชีวิต มีความสัมพันธ์เชิงบวก ในระดับปานกลาง ($r=0.588$)

หลักสังคหวัตถุ 4 กับการส่งเสริมบทบาทนักการเมืองท้องถิ่นในเทศบาลตำบลทับมา อำเภอเมือง จังหวัดระยอง ด้านการจัดระเบียบชุมชน สังคม และการรักษาความสงบเรียบร้อยมีความสัมพันธ์เชิงบวก ในระดับปานกลาง ($r=0.364^{**}$)

หลักสังคหวัตถุ 4 กับการส่งเสริมบทบาทนักการเมืองท้องถิ่นในเทศบาลตำบลทับมา อำเภอเมือง จังหวัดระยอง ด้านการวางแผน การส่งเสริมการลงทุน พาณิชยกรรม และการท่องเที่ยวมีความสัมพันธ์เชิงบวก ในระดับปานกลาง ($r=0.493^{**}$)

หลักสังคหวัตถุ 4 กับการส่งเสริมบทบาทนักการเมืองท้องถิ่นในเทศบาลตำบลทับมา อำเภอเมือง จังหวัดระยอง ด้านระบบสาธารณูปโภค สาธารณูปการด้านการเสริมสร้างความเข้มแข็ง และส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชน มีความสัมพันธ์เชิงบวก ในระดับปานกลาง ($r=0.675^{**}$)

หลักสังคหวัตถุ 4 กับการส่งเสริมบทบาทนักการเมืองท้องถิ่นในเทศบาลตำบลทับมา อำเภอเมือง จังหวัดระยอง ด้านศิลปวัฒนธรรม จารีตประเพณีและภูมิปัญญาท้องถิ่นมีความสัมพันธ์เชิงบวก ในระดับสูง ($r=0.848^{**}$)

3. การประยุกต์หลักสังคหวัตถุเพื่อส่งเสริมบทบาทนักการเมืองท้องถิ่นในเทศบาลตำบลทับมา อำเภอเมือง จังหวัดระยอง พบว่า ระดับการประยุกต์หลักสังคหวัตถุเพื่อส่งเสริมบทบาทนักการเมืองท้องถิ่นในเทศบาลตำบลทับมา อำเภอเมือง จังหวัดระยอง โดยรวมอยู่ในระดับมาก

ตามหลักทาน สรุปลได้ว่า การสงเคราะห์ประชาชน นักการเมืองท้องถิ่นอยู่ใกล้ชิดกับประชาชนในพื้นที่และนักการเมืองท้องถิ่นเป็นฐานเสียงให้กับการเมืองระดับประเทศ จึงเป็นผู้ที่มีบทบาทต่อประชาชน จัดให้มีสถานที่ออกกำลังกาย ควรส่งเสริมประชาชนให้มีกีฬาประจำตำบล จัดให้มีการอำนวยความสะดวกเจ้าหน้าที่อนามัยออกตรวจเยี่ยมถึงบ้าน

ตามหลักปิยะวาจา สรุปลได้ว่า การสื่อสารที่เกิดประโยชน์ต่อประชาชน สามารถพูดจาเข้าถึงกับทุกกลุ่มได้ เผยแพร่ความรู้ ข้อมูลการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมของท้องถิ่น โดยความร่วมมือระหว่างเทศบาลกับประชาชน

ตามหลักอัทธจริยา สรุปลได้ว่า การประพฤติตนให้เป็นประโยชน์แก่ตนเองและผู้อื่น การอาสาเป็นตัวแทนประชาชน อาสาพัฒนาและอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมของท้องถิ่น โดยความร่วมมือระหว่างเทศบาลกับประชาชน

ตามหลักสมานัตตตา สรุปลได้ว่า การวางตนให้เหมาะสม รักษาระเบียบวินัยในการเดินทางการใช้ถนน ไม่ทำผิดกฎจราจร ปฏิบัติตนเสมอต้นเสมอปลาย การทำตัวให้เข้ากันได้เป็นเพื่อนร่วมทุกข์ร่วมสุขกัน ไม่เอาเปรียบ ร่วมเผชิญ และแก้ปัญหาเพื่อประโยชน์สุขร่วมกัน

อภิปรายผลการวิจัย

1. ระดับการส่งเสริมบทบาทนักการเมืองท้องถิ่นในเทศบาลตำบลท่าบมา อำเภอมือง จังหวัดระยอง โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก อภิปรายได้ว่า บทบาทหน้าที่ของนักการเมืองท้องถิ่นที่ต้องทำงานร่วมกับผู้บริหารเทศบาล พนักงานประจำในบทบาทหน้าที่ตามที่พระราชกฤษฎีกากำหนดบทบาทหน้าที่ในการติดตามดูแลเรื่องโครงสร้างพื้นฐาน ทางระบายน้ำเพื่อการป้องกันน้ำท่วมขัง การบริการด้านแหล่งน้ำเพื่อการอุปโภคบริโภคให้ประชาชนได้มีน้ำสะอาด สำหรับเป็นน้ำดื่มและน้ำใช้อย่างเพียงพอ รวมทั้งแก้ไขปัญหาการขาดแคลนน้ำสะอาดในบางท้องถิ่น ซึ่งจะส่งผลให้สุขภาพอนามัยของประชาชนดียิ่งขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพระศกลวัฒน์ จิตตปัญญา (2563) ได้วิจัยเรื่อง บทบาทของนักการเมืองท้องถิ่นในการพัฒนาเทศบาลตำบลนาหวาด อำเภอนาหวาด จังหวัดนครพนม ผลการวิจัยพบว่า ประชาชนมีความคิดเห็นต่อบทบาทของนักการเมืองท้องถิ่นในการพัฒนาเทศบาล ตำบลนาหวาด อำเภอนาหวาด จังหวัดนครพนม โดยรวมอยู่ในระดับมาก และงานวิจัยของเกศสุตา โกคันนิตย์ และกัฬา หนูยศ (2560) ได้วิจัยเรื่อง บทบาทผู้นำในการพัฒนาท้องถิ่น กรณีศึกษานายกองคการบริหารส่วนตำบลนาเสียว อำเภอมือง จังหวัดชัยภูมิพบว่า ความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อบทบาทของนายกองค์การบริหารส่วนตำบลนาเสียวในการพัฒนาท้องถิ่น ทั้ง 6 ด้าน ประกอบด้วย ด้านโครงสร้าง พื้นฐาน ด้านส่งเสริมคุณภาพชีวิต ด้านจัดระเบียบชุมชน สังคม และการรักษาความสงบเรียบร้อย ด้านการวางแผน การส่งเสริมการลงทุน พาณิชยกรรมและการท่องเที่ยว ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมด้านศิลปะ วัฒนธรรม ประเพณีและ ภูมิปัญญาท้องถิ่นอยู่ในระดับมาก

2. ความสัมพันธ์ระหว่างหลักสัจคหวัด 4 กับการส่งเสริมบทบาทนักการเมืองท้องถิ่นในเทศบาลตำบลท่าบมา อำเภอมือง จังหวัดระยอง พบว่า มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับสูง ($r=0.811^{**}$) อภิปรายได้ว่า หลักสัจคหวัด 4 ซึ่งประกอบด้วย 1. หลักทาน การสงเคราะห์ ประชาชน 2. หลักปิยวาจา ถ้อยคำที่เป็นประโยชน์ 3. หลักอรรถจริยา การประพฤติตนให้เป็นประโยชน์แก่ตนเองและผู้อื่น 4. หลักสมานัตตตา การวางตนให้เหมาะสม กับการส่งเสริมบทบาทนักการเมืองท้องถิ่นในเทศบาลตำบลท่าบมา อำเภอมือง จังหวัดระยอง ซึ่งประกอบด้วย ด้านโครงสร้างพื้นฐาน ด้านงานส่งเสริมคุณภาพชีวิต ด้านการจัดระเบียบชุมชน สังคม และการรักษาความสงบเรียบร้อย ด้านการวางแผน การส่งเสริมการลงทุนพาณิชยกรรม และการท่องเที่ยว ด้านระบบสาธารณูปโภค สาธารณูปการด้านการเสริมสร้างความเข้มแข็ง และส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนและด้านศิลปวัฒนธรรม จารีตประเพณีและภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยเฉพาะด้านศิลปวัฒนธรรม จารีตประเพณีและภูมิปัญญาท้องถิ่น ประชาชนเห็นว่านักการเมืองท้องถิ่นควรใส่ใจดูแล

และร่วมปฏิบัติไปกับประชาชนด้วย เมื่อมีเทศกาลหรือประเพณีต่าง ๆ ในท้องถิ่น ประชาชนก็อยากให้นักการเมืองท้องถิ่นเข้าร่วมกิจกรรม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ มนัสนันท์ ศิวะพรพัฒนา และคณะ (2564) ได้วิจัยเรื่อง การสื่อสารทางการเมืองของ นักการเมืองที่มีผลต่อการไปใช้สิทธิ์เลือกตั้งทั่วไปของประชาชนในอำเภอบ้านบึง จังหวัด ชลบุรี ผลการวิจัยพบว่า ระดับความคิดเห็นที่มีต่อการสื่อสารทางการเมืองของนักการเมือง ที่มีผลต่อการไปใช้สิทธิ์เลือกตั้งทั่วไปของประชาชนในอำเภอบ้านบึง จังหวัดชลบุรีโดยรวมอยู่ในระดับมาก

3. การประยุกต์หลักสังคหวัตถุเพื่อส่งเสริมบทบาทนักการเมืองท้องถิ่นในเทศบาล ตำบลทับมา อำเภอมือเมือง จังหวัดระยอง ตามหลักสังคหวัตถุ 4 พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับ มาก อภิปรายได้ว่า หลักสังคหวัตถุ 4 เป็นหลักธรรมเพื่อการสงเคราะห์แก่ประชาชน นักการเมืองท้องถิ่นต้องพบปะประชาชนเพราะเป็นคนของประชาชน จะเห็นว่า นักการเมืองท้องถิ่นที่ได้ใจประชาชนเพราะลงพื้นที่ที่มีกิจกรรมก็ร่วมสนับสนุนมีปัญหาก็เข้าไปช่วยแก้ไข เป็นแบบอย่างในการประพฤติและปฏิบัติตามกฎของส่วนรวม ปิยะวาจา การสื่อสารกับประชาชน การเป็นคนกลางในการสื่อสารระหว่างประชาชนกับหน่วยงาน ราชการ หรือเครือข่ายในพื้นที่ ทำให้ประชาชนมีโอกาสเข้าถึงความสะดวกสบายและ มีความปลอดภัยในชีวิตจากการเดินทางรวมทั้งการลดค่าใช้จ่ายในการเดินทางประจำวัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพระชินกร สุจิตโต (2564) ได้วิจัยเรื่อง การบูรณาการหลัก พุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการสื่อสารทางการเมืองสำหรับประชาชนจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ผลการวิจัยพบว่า การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการสื่อสารทางการเมืองสำหรับ ประชาชนจังหวัดพระนครศรีอยุธยาตามหลักสังคหวัตถุ 4 พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของพระธนพร คุณสมปนโน และคณะ (2561) ได้วิจัยเรื่อง การประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุ 4 ในการดำเนินชีวิตของประชาชนบ้านศิลา ตำบลศิลา อำเภอมือเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น ผลการวิจัยพบว่า หลักสังคหวัตถุ 4 คือ 1. ทาน การให้ปัน การเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่สิ่งของของตนแก่บุคคลอื่นด้วย เป็นการแสดงความมีน้ำใจ และเป็นการยึดเหนี่ยวจิตใจของประชาชน 2. ปิยะวาจา การมีวาจาเป็นที่รักของผู้ฟัง มีวาจา สุภาพก่อให้เกิดประโยชน์ จะต้องมีความรู้ในการใช้คำพูด 3. อตถจริยา การประพฤติตน เป็นประโยชน์ เช่น การช่วยเหลือในเวลาที่ยจำเป็น เมื่อตนเองมีกำลังความสามารถที่พอจะ ช่วยเหลือได้ 4. สมานัตตตา ความมีตนเสมอต้นเสมอปลาย ไม่คบมิตรเพราะเห็นแก่ ประโยชน์ส่วนตน

องค์ความรู้จากการวิจัย

จากการศึกษา ผู้วิจัยได้องค์ความรู้จากการวิจัยดังภาพที่ 1 ดังนี้

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย

จากภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัยสรุปได้ ดังนี้

1. หลักทวน การส่งเสริมประชาชน อธิบายได้ว่า การประยุกต์หลักสังคหวัตถุ เพื่อส่งเสริมบทบาทนักรการเมืองท้องถิ่นในเทศบาลตำบลทาบมา อำเภอเมือง จังหวัดระยอง ด้านโครงสร้างพื้นฐาน นักรการเมืองท้องถิ่นเสียสละเวลาเพื่อประชาชน พร้อมอำนวยความสะดวกแก่ประชาชน ในทุกด้านที่จะทำให้ประชาชนอยู่ดีมีสุข โดยนักรการเมืองท้องถิ่นให้ออกบริการสาธารณสุขแก่ประชาชนอย่างทั่วถึง

2. หลักปียาจา ถ้อยคำที่เป็นประโยชน์อธิบายได้ว่า การประยุกต์หลักสังคหวัตถุ เพื่อส่งเสริมบทบาทนักรการเมืองท้องถิ่นในเทศบาลตำบลทาบมา อำเภอเมือง จังหวัดระยอง ต้องเป็นนักประชาสัมพันธ์ นักสื่อสารที่ดี นำเสนอสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อประชาชนและสังคมส่วนรวม สามารถพูดจาโน้มน้าวให้เกิดความสามัคคีในท้องถิ่น ให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการ

3. หลักอัตถจริยา การประพฤติตนให้เป็นประโยชน์แก่ตนเองและผู้อื่น อธิบายได้ว่า การประยุกต์หลักสังคหวัตถุเพื่อส่งเสริมบทบาทหนักรการเมืองท้องถิ่นในเทศบาลตำบลทับมา อำเภอเมือง จังหวัดระยอง โดยนักการเมืองท้องถิ่นปฏิบัติตนในการดำเนินการกับเทศบาลร่วมผลักดันจัดสรรงบประมาณบำรุงรักษาโครงสร้างพื้นฐาน

4. หลักสมานัตตตา การวางตนให้เหมาะสม อธิบายได้ว่า การประยุกต์หลักสังคหวัตถุเพื่อส่งเสริมบทบาทหนักรการเมืองท้องถิ่นในเทศบาลตำบลทับมา อำเภอเมือง จังหวัดระยอง หลักการวางตนให้เหมาะสม โดยนักการเมืองท้องถิ่น มีแนวทางการปฏิบัติสื่อภาพลักษณ์ส่งเสริมกิจกรรมการออกกำลังกายและรักษาสุขภาพ และสนับสนุนการออกกำลังกายให้ประชาชนได้เป็นแบบอย่าง ร่วมกิจกรรมตามจารีตประเพณีกับประชาชนในท้องถิ่น

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. นักการเมืองท้องถิ่นควรมีนโยบายร่วมกับเทศบาล ส่งเสริมการบำรุงรักษาเสาไฟฟ้า สายไฟฟ้า หรือหลอดไฟฟ้าตามถนนหรือชุมชน
2. นักการเมืองท้องถิ่นควรมีนโยบายร่วมกับเทศบาล สนับสนุนให้ประชาชนได้รับการบริการด้านสาธารณสุขทั่วถึง

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. นักการเมืองท้องถิ่นควรส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการบำรุงรักษาเสาไฟฟ้า สายไฟฟ้า หรือหลอดไฟฟ้าตามถนนหรือชุมชน และเทศบาลจัดรับแจ้งเหตุและเข้าแก้ไขโดยมีกำหนดที่แน่นอนกับผู้แจ้ง
2. นักการเมืองท้องถิ่นสนับสนุนให้ประชาชนได้รับการบริการด้านสาธารณสุขทั่วถึง โดยร่วมกับเครือข่ายที่เกี่ยวข้องเช่น สถานีอนามัยพร้อมให้ตรวจวัดความดัน ตรวจสุขภาพเบื้องต้น 6 เดือนครั้ง หรือ 3 เดือนครั้ง ออกตรวจเยี่ยมผู้ป่วยติดเตียงทุกเดือน และเทศบาลพร้อมสนับสนุนช่วยเหลือ เช่น รถอำนวยความสะดวก

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรวิจัยเกี่ยวกับ การส่งเสริมการจัดการโครงสร้างพื้นฐานท้องถิ่นโดยภาคประชาชน
2. ควรวิจัยเกี่ยวกับ การส่งเสริมข้อมูลข่าวสารทางราชการเพื่อติดตามและเฝ้าระวังโรคติดต่อโดยการมีส่วนร่วมของประชาชน

เอกสารอ้างอิง

- เกศสุตา โกคันนิตย์ และกัฬา หนูยศ. (2560). บทบาทผู้นำในการพัฒนาท้องถิ่น กรณีศึกษา นายกองค์การบริหารส่วนตำบลนาเสียว อำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ. *วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร*, 2(ฉบับพิเศษ), 66-76.
- โกวิทย์ พวงงาม. (2552). *การปกครองท้องถิ่นไทย*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์เดือนตุลา.
- เทศบาลตำบลทับมา. (2565). *การเลือกตั้งเขตเทศบาลตำบลทับมา จังหวัดระยอง*. สืบค้น 22 พฤษภาคม 2565, จาก <https://thapma.go.th/>
- ไทยโพสต์. (2564). *เทศบาลกับการปกครองท้องถิ่นไทย*. สืบค้น 26 ตุลาคม 2565, จาก <https://www.thaipost.net/main/detail/94108>
- พระชินกร สุจิตโต. (2564). *การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการสื่อสารทางการเมืองสำหรับประชาชนจังหวัดพระนครศรีอยุธยา* (ดุชนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระชนพร คุณสมปนโน และคณะ. (2561). *การประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุ 4 ในการดำเนินชีวิตของประชาชนบ้านศิลา ตำบลศิลา อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น* (วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์การปกครอง. นครปฐม: มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.
- พระศกลวัฒน์ จิตตปญโญ. (2563). *บทบาทของนักการเมืองท้องถิ่นในการพัฒนาเทศบาลตำบลนาหวาด อำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม* (สารนิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- มนัสนันท์ ศิวะพรพัฒนา และคณะ. (2564). *การสื่อสารทางการเมืองของนักการเมืองที่มีผลต่อการไปใช้สิทธิ์เลือกตั้งทั่วไปของประชาชนในอำเภอบ้านบึง จังหวัดชลบุรี*. *วารสารสหวิทยาการนวัตกรรมการบริหาร*, 6(1), 74-86.
- เวียงรัฐ เนติโพธิ์. (2551). *การกระจายอำนาจกับแบบแผนใหม่ของเครือข่ายอิทธิพล, ใน* ณรงค์ เพ็ชรประเสริฐ, ก้าว (ไม่) พันประชานิยม : *กระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น*. (น. 2) กรุงเทพฯ: เอดิชั่นเพรส โปรดักส์.
- เศรษฐพร หนูนชู และคณะ. (2560). *การเมืองการปกครองส่วนท้องถิ่นไทย*. *วารสาร มจรอุบลปริทรรศน์*, 2(2), 109-122.
- อภิชาติ สถิตินิรามัย. (2555). *รัฐธรรมนูญ การกระจายอำนาจและการมีส่วนร่วมของประชาชน*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์เดือนตุลา.

- อุดม ทุมโฆษิต. (2550). *การปกครองท้องถิ่นสมัยใหม่ : บทเรียนจากประเทศพัฒนาแล้ว*. กรุงเทพฯ: สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- เอนก เหล่าธรรมทัศน์. (2552). *แปรถิ่น เปลี่ยนฐาน: สร้างการปกครองท้องถิ่นให้เป็นรากฐานของประชาธิปไตย*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- Yamane, T. (1973). *Statistic: An Introductory Analysis* (3rd ed.). Tokyo: Harper International Education.

การประยุกต์หลักปัญญารธรรมเพื่อเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจทางการเมือง
ในระบอบประชาธิปไตยของประชาชน ตำบลบ้านนา
อำเภอแกลง จังหวัดระยอง*

THE APPLICATION OF PANYADHAMMA TO ENHANCE PEOPLE'S
POLITICAL KNOWLEDGE AND UNDERSTANDING OF THE DEMOCRATIC
SYSTEM IN BAN NA SUBDISTRICT, KLAENG DISTRICT, RAYONG PROVINCE

พระมหาทานาธิป สีสุธโส

Phramaha Tanatip Silasuddho

นักวิจัยอิสระ

Independent Researcher

Corresponding Author E-mail: zenox.pt@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1. ศึกษาระดับความรู้ความเข้าใจทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตย 2. เปรียบเทียบความรู้ความเข้าใจทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตย และ 3. นำเสนอแนวทางการประยุกต์หลักปัญญารธรรมเพื่อเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชน ตำบลบ้านนา อำเภอแกลง จังหวัดระยอง เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี ระยะที่ 1 คือ การวิจัยเชิงปริมาณ ประชากรได้แก่ผู้มีสิทธิเลือกตั้งในเขตตำบลบ้านนา อำเภอแกลง จังหวัดระยอง จำนวน 8,433 กำหนดกลุ่มตัวอย่างด้วยสูตรของทาร์โร ยามาเน่ได้ขนาดตัวอย่าง จำนวน 382 คน เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติพรรณนา สถิติอนุมาน ระยะที่ 2 คือ การวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 10 รูปหรือคน คือ เจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครอง จำนวน ผู้นำท้องที่ นักวิชาการด้านรัฐศาสตร์ และนักวิชาการด้านพระพุทธศาสนา โดยการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา แล้วสังเคราะห์ข้อมูลโดยเขียนเป็นความเรียงเพื่อนำเสนอข้อมูลในภาพรวม

ผลการวิจัยพบว่า 1. ความรู้ความเข้าใจทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตย โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก 2. ประชาชนที่มีเพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ต่อเดือน ต่างกัน มีความรู้ความเข้าใจทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตย โดยรวมแตกต่างกัน

กัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และ 3. หลักปัญญาธรรมเพื่อเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจทางการเมืองในระบบประชาธิปไตยของประชาชน ตำบลบ้านนา อำเภอแกลง จังหวัดระยอง ได้แก่ 1. ด้านศุทธมยปัญญา (เกิดจากการฟัง) คือ ส่งเสริมให้ประชาชนฟัง เพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจ 2. ด้านจินตามยปัญญา (เกิดจากการคิดพิจารณา) คือ ส่งเสริมให้ประชาชนคิด เพื่อให้เข้าใจเรื่องราวต่าง ๆ และ 3. ด้านภาวนามยปัญญา (เกิดจากประสบการณ์) คือ ส่งเสริมให้ประชาชนทำ เพื่อสร้างเสริมประสบการณ์ โดยการเรียนรู้ และลงมือปฏิบัติ

คำสำคัญ: ปัญญาธรรม; การเมือง; ระบบประชาธิปไตย

Abstract

Objectives of this research article were: 1. To study the level of political knowledge and understanding in democratic system, 2. To compare political knowledge and understanding in democratic system, and 3. To Present guidelines for applying the principles of Dhamma wisdom to enhance political knowledge and understanding in the democratic system of the people of Ban Na Sub-District, Klaeng District, Rayong Province. This research was conducted by the mixed methods: Phase 1 was the quantitative research. The population included 8,433 voters in Ban Na Subdistrict, Klaeng District, Rayong Province, determined the sample size using Taro's formula. Yamane obtaining sample size of 382 samples. Data were collected using questionnaire. Data were analyzed using descriptive statistics and inferential statistics Phase 2 was qualitative research. Data were collected by in-depth-interviewing 10 key informants, namely, government officials, local leaders, and political science academics. And Buddhist scholars by selecting a specific sample group. Data were collected through in-depth interviews. Data were analyzed using content analysis techniques. Then synthesized the information by writing an essay to present the information.

The results of the research were found that 1. by overall, knowledge and understanding of politics in a democratic system was at a high level. 2. People of different genders, ages, educational levels, occupations, and monthly incomes had knowledge and understanding of politics in a democratic system, by overall differently with statistically significant level at

0.05 level and 3. Panna-dhamma principles to enhance political knowledge and understanding in the democratic system of the people, at Ban Na Sub-District, Klaeng District, Rayong Province included: 1. Sutamayapamya, wisdom arisen from listening, that was, encouraging people to listen to gain knowledge and understanding. 2. Cintamayapanna, wisdom arisen from thinking, that was, encouraging people to think in order to understand various stories and 3. Bhavanamayayapanya, wisdom arisen from meditation, that was to encourage people to practice in order to enhance their experience by learning and doing.

Keywords: Panyadhamma; Political; Democratic System

บทนำ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 หมวด 6 แนวนโยบายแห่งรัฐ มาตรา 78 กำหนดให้รัฐพึงส่งเสริมให้ประชาชนและชุมชนมีความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขและมีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศด้านต่าง ๆ การจัดทำบริการสาธารณะ การตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ รวมไปถึงการต่อต้านการทุจริตและประพฤติมิชอบ ตลอดจนการตัดสินใจทางการเมือง และการอื่นใดบรรดาที่อาจมีผลกระทบต่อประชาชนหรือชุมชน ดังนั้นประชาชนจะต้องเรียนรู้และทำความเข้าใจอย่างถูกต้อง เพื่อให้สามารถนำไปปฏิบัติให้เกิดประโยชน์อย่างเป็นรูปธรรม และถูกต้องตามหลักการปกครองในระบอบประชาธิปไตยต่อไป (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, 2558)

นักวิชาการทางรัฐศาสตร์ กล่าวว่า การดำรงอยู่ของประชาธิปไตย จะต้องส่งเสริมให้ประชาชนมีความรู้ความเข้าใจทางการเมืองอย่างถูกต้อง เพราะถ้าประชาชนขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการเมืองและระบอบประชาธิปไตยแล้ว ประชาชนจะขาดความสนใจและขาดความกระตือรือร้นทางการเมือง และในที่สุดก็จะก่อให้เกิดความไม่แน่ใจว่าตนเองมีอำนาจ หรือรู้สึกปราศจากอำนาจในการกำหนดทิศทางทางการเมืองของตนเองหรือมีจิตสำนึกว่าไร้อำนาจทางการเมือง ดังนั้นการส่งเสริมให้ประชาชนมีความรู้และเข้าใจแนวคิดของการปกครองแบบประชาธิปไตย จึงเป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาการปกครองระบอบประชาธิปไตยนั่นเอง (ชัยอนันต์ สมุทวณิช, 2545)

การปกครองในระบอบประชาธิปไตย เป็นระบบการเมืองที่มีกลไกช่วยให้มีการแก้ไขปัญหาในสังคม อันเกิดจากการตัดสินใจที่ขัดแย้งกัน ระหว่างกลุ่มผลประโยชน์ต่าง ๆ เป็นการปกครองที่เปิดโอกาสให้ประชาชนส่วนใหญ่ได้ใช้อิทธิพลของตน ในการเข้ามา

กำหนดการตัดสินใจในนโยบายสาธารณะ เปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนในการปกครองผ่านผู้แทนของตนทั้งโดยทางตรงและทางอ้อม (วิทยากร เชียงกูล, 2542) ประเทศจะมีความเจริญก้าวหน้า มีเสถียรภาพ และมีความมั่นคง สังคมจะมีความสุขและเกิดสันติสุขได้ คือ ประชาชนจะต้องรู้ถึงสิทธิและหน้าที่ของตนเองภายใต้การปกครองในระบอบประชาธิปไตย เพื่อที่จะสามารถแสดงออกทางการเมืองได้อย่างเหมาะสม บนหลักการขั้นพื้นฐานที่เป็นสากลนิยม ในระบอบประชาธิปไตย ได้แก่ 1. ด้านอำนาจอธิปไตย 2. ด้านสิทธิเสรีภาพ 3. ด้านความเสมอภาค และ 4. ด้านการศรัทธา เป็นต้น (วิสุทธิ โพธิ์แท่น, 2554)

แต่ในปัจจุบันประชาชนในตำบลบ้านนา อำเภอกาหลง จังหวัดระยอง ยังขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการเมืองการปกครอง โดยเฉพาะในเรื่องของสิทธิและหน้าที่ของตนเอง จึงทำให้ประชาชนไม่ทราบถึงสิทธิอันจะพึงได้ทำให้ผู้มีอิทธิพลทางการเมืองพยายามลิดรอนสิทธิของประชาชนอยู่ตลอดเวลา เพราะประชาชนส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุและไม่มีบุตรหลานคอยดูแลทำให้ตนเองโดนลิดรอนสิทธิอยู่เป็นประจำ (ณัฐพล บุญยพิพัฒน์, 2562)

จากที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น ภายใต้ปรากฏการณ์และความร้อนแรงทางการเมืองตลอดจนกระแสความสนใจทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยในปัจจุบัน ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะนำคำสอนของสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ที่พุทธศาสนิกชนได้ยึดถือสืบต่อกันมามากกว่า 2,500 ปี คือ หลักปัญญา 3 ประกอบด้วย 1. ด้านสุตมยปัญญา เกิดจากการฟัง 2. ด้านจินตามยปัญญา เกิดจากการคิดพิจารณา และ 3. ด้านภาวนามยปัญญา เกิดจากประสบการณ์ (อภิ.วิ. 35/768/503-504) มาประยุกต์ใช้เพื่อเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชน ตำบลบ้านนา อำเภอกาหลง จังหวัดระยอง ทั้งนี้เพื่อส่งเสริมให้ประชาชนใช้ปัญญาในการคิดพิจารณาข้อมูลข่าวสารและเรื่องราวเกี่ยวกับการเมือง อย่างรอบคอบเพื่อให้สามารถประพฤติปฏิบัติตนได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม ภายใต้ระบอบประชาธิปไตยต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับความรู้ความเข้าใจทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชน ตำบลบ้านนา อำเภอกาหลง จังหวัดระยอง
2. เพื่อเปรียบเทียบความรู้ความเข้าใจทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชน ตำบลบ้านนา อำเภอกาหลง จังหวัดระยอง จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล
3. เพื่อนำเสนอแนวทางการประยุกต์หลักปัญญาธรรมเพื่อเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชน ตำบลบ้านนา อำเภอกาหลง จังหวัดระยอง

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบการวิจัย

ใช้การวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) โดยการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research)

2. ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

2.1 ประชากร ได้แก่ ประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งในเขตตำบลบ้านนา อำเภอกาหลง จังหวัดระยอง จำนวน 8,433 คน (สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดระยอง, 2565)

2.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งในเขตตำบลบ้านนา อำเภอกาหลง จังหวัดระยอง โดยการคำนวณหาขนาดกลุ่มตัวอย่าง จากสูตรของทาคะยามาเน่ (Yamane, 1973) ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 382 คน และเพื่อให้ได้ข้อมูลมีลักษณะกระจายและมีความสัมพันธ์กับสัดส่วนของประชากร ได้กำหนดสัดส่วนของประชากรในแต่ละพื้นที่การวิจัย (Proportional Area Sampling) โดยทำการสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) หลังจากนั้นเลือกสุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ (Accidental Sampling) เพื่อให้ได้กลุ่มตัวอย่างตามจำนวนที่ได้คำนวณไว้

2.3 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ผู้ที่มีส่วนร่วมเกี่ยวข้อง ผู้ที่มีความรู้ความเข้าใจทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตย และผู้ที่มีความรู้ความเข้าใจหลักพุทธธรรม ประกอบด้วย 1. เจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครอง จำนวน 2 คน 2. ผู้นำท้องที่ จำนวน 3 คน 3. นักวิชาการด้านรัฐศาสตร์ จำนวน 3 คน และ 4. นักวิชาการด้านพระพุทธศาสนา จำนวน 2 รูป โดยการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงปริมาณ คือแบบสอบถาม โดยการหาดัชนีความสอดคล้องของข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ (IOC) ได้ค่าคะแนนของข้อคำถามเท่ากับ 0.8-1.00 และคำนวณ หาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) เพื่อวัดความสอดคล้องภายในตามแนวคิดของครอนบาค (Cronbach) ด้วยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา ได้ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ 0.833

3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงคุณภาพ คือ แบบสัมภาษณ์ชนิดมีโครงสร้าง (Structured Interview) โดยการหาดัชนีความสอดคล้องของข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ (IOC) ได้ค่าคะแนนของข้อคำถามเท่ากับ 0.8-1.00

4. การรวบรวมข้อมูล

4.1 การวิจัยเชิงปริมาณ เก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถาม จำนวน

4.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 10 รูปหรือคน

5. การวิเคราะห์ข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ โดยใช้ 1. สถิติพรรณนา (Descriptive Statistics) ได้แก่ ค่าความถี่ และค่าร้อยละ เพื่ออธิบายปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน เพื่ออธิบายระดับความรู้ความเข้าใจทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชน และหลักปัญหา 3 และ 2. สถิติเชิงอนุมาน (Inferential Statistics) โดยการใช้สถิติทดสอบ t-test และ F-test เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยข้อมูล กำหนดนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

5.2 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis Technique) แล้วสังเคราะห์ข้อมูลโดยเขียนเป็นความเรียงเพื่อนำเสนอข้อมูลในภาพรวม

ผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลระดับความรู้ความเข้าใจทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชน ตำบลบ้านนา อำเภอแกลง จังหวัดระยอง โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.34$, S.D.=0.38) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านความเสมอภาคอยู่ในระดับมาก เป็นลำดับแรก ($\bar{X}=4.43$, S.D.=0.51) รองลงมา ได้แก่ ด้านอำนาจอธิปไตย ($\bar{X}=4.34$, S.D.=0.50) ด้านสิทธิเสรีภาพ ($\bar{X}=4.33$, S.D.=0.51) และด้านการตรภาพ ($\bar{X}=4.26$, S.D.=0.47) อยู่ในระดับมาก เช่นเดียวกันตามลำดับ

2. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างค่าเฉลี่ยความรู้ความเข้าใจทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชน ตำบลบ้านนา อำเภอแกลง จังหวัดระยอง จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า ประชาชนที่มีเพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ต่อเดือน ต่างกัน มีความรู้ความเข้าใจทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตย แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

3. แนวการประยุกต์หลักปัญหาธรรมเพื่อเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชน ตำบลบ้านนา อำเภอแกลง จังหวัดระยอง พบดังนี้

3.1 หน่วยงานที่มีหน้าที่เกี่ยวข้อง ควรส่งเสริมให้ประชาชนใช้หลักปัญหาธรรม 3 ด้านสุดท้ายปัญหา เกิดจากการฟัง เพื่อให้ได้รับทราบข้อมูลข่าวสาร ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับการเมืองในระบอบประชาธิปไตย และข้อเท็จจริงต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องอันจะ

สามารถนำไปสู่การเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนได้อย่างถูกต้อง

3.2 หน่วยงานที่มีหน้าที่เกี่ยวข้อง ควรส่งเสริมให้ประชาชน ใช้หลักปัญญารธรรม 3 ด้านจืตามยปัญญา เกิดจากการคิดพิจารณา เพื่อให้สามารถวิเคราะห์ไตร่ตรองเรื่องราวต่าง ๆ ได้อย่างรอบคอบและถูกต้อง เนื่องจากข้อมูลข่าวสารทางการเมืองมีทั้งจริงและเท็จ การคิดพิจารณา จึงสิ่งสำคัญที่จะช่วยเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนได้อย่างถูกต้อง

3.3 หน่วยงานที่มีหน้าที่เกี่ยวข้อง ควรส่งเสริมให้ประชาชนใช้หลักปัญญารธรรม 3 ด้านภาวนามยปัญญา เกิดจากประสบการณ์เพื่อให้มีโอกาสเรียนรู้และลงมือปฏิบัติ เพื่อให้เกิดประสบการณ์ เพื่อเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนได้อย่างถูกต้อง

อภิปรายผลการวิจัย

1. ความรู้ความเข้าใจทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชน ตำบลบ้านนา อำเภอแกลง จังหวัดระยอง พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากเช่นเดียวกันทุกด้าน แสดงให้เห็นว่าประชาชนในพื้นที่เป็นผู้ที่มีความรู้ความเข้าใจถึงสิทธิและหน้าที่ของตนเอง ภายใต้การปกครองในระบอบประชาธิปไตย ตลอดจนหลักการขั้นพื้นฐานที่เป็นสากลนิยมโดยทั่วไปในสังคมโลกที่มีหลักการที่สำคัญ 4 ประการ ได้แก่ 1. อำนาจอธิปไตยของปวงชน (Sovereignty of the People) 2. สิทธิและเสรีภาพ (Right and Liberty) 3. ความเสมอภาค (Equality) และ 4. ภราดรภาพ (Fraternity) สอดคล้องกับผลการวิจัยของปิ่นอนงค์ บ่อทอง (2563) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การเสริมสร้างความเข้าใจทางการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลพระอินทร์ราชา อำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ผลการวิจัยพบว่า 1. การเสริมสร้างความเข้าใจทางการเมืองการปกครอง โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่มีมากที่สุด คือ ด้านหลักการอำนาจอธิปไตยเป็นของปวงชน รองลงมาคือ ด้านหลักความเสมอภาค และด้านหลักเสรีภาพ ด้านหลักการปกครองโดยกฎหมาย และด้านหลักเสียงข้างมาก

2. การวิเคราะห์เปรียบเทียบความรู้ความเข้าใจทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชน ตำบลบ้านนา อำเภอแกลง จังหวัดระยอง จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า ประชาชนที่มีเพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ต่อเดือนต่างกัน มีความรู้ความเข้าใจทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตย ตำบลบ้านนา อำเภอแกลง จังหวัดระยอง แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 แสดงให้เห็นว่า

ความรู้ความเข้าใจทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนแต่ละบุคคล เกิดจากการรับฟังข้อมูลข่าวสารทางการเมือง แล้วนำมาคิดพิจารณาใคร่ครวญ จนสามารถหาคำตอบได้จากประสบการณ์ต่าง ๆ ที่ผ่านมาจากอดีตสู่ปัจจุบัน สอดคล้องและไม่สอดคล้องกับงานวิจัย ดังนี้

2.1 ประชาชนที่มีเพศต่างกัน มีความคิดเห็นต่อความรู้ความเข้าใจทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชน ตำบลบ้านนา อำเภอกาหลง จังหวัดระยอง ไม่แตกต่างกัน สอดคล้องกับผลการวิจัยของจิตรกร ลอศรี (2564) ได้ทำการวิจัยเรื่องการสร้างจิตสำนึกทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของเยาวชนในเทศบาลเมืองอโยธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ผลการวิจัยพบว่า เยาวชนที่มีเพศต่างกัน มีจิตสำนึกทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตย การส่งเสริมหลักนิติธรรม การส่งเสริมหลักเสรีภาพ และการส่งเสริมหลักความเสมอภาค แตกต่างกัน

2.2 ประชาชนที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นต่อความรู้ความเข้าใจทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชน ตำบลบ้านนา อำเภอกาหลง จังหวัดระยอง แตกต่างกัน สอดคล้องกับผลการวิจัยของกัญญภัทร สอนสุตตา (2560) ได้ทำการวิจัยเรื่องความรู้ความเข้าใจทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนในเขตเทศบาลชุมแพ อำเภอยุทธยา จังหวัดขอนแก่น ผลการวิจัยพบว่า ประชาชนที่มีอายุต่างกัน มีความเข้าใจทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตย โดยภาพรวมแตกต่างกัน

2.3 ประชาชนที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อความรู้ความเข้าใจทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชน ตำบลบ้านนา อำเภอกาหลง จังหวัดระยอง แตกต่างกัน สอดคล้องกับผลการวิจัยของพลอยประภัสร์ โหตระไวศ (2564) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยของแรงงานต่างด้าวสัญชาติลาวในเขตกรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า ระดับการศึกษาต่างกัน มีความรู้ความเข้าใจเรื่องประชาธิปไตย แตกต่างกัน

2.4 ประชาชนที่มีอาชีพต่างกัน มีความคิดเห็นต่อความรู้ความเข้าใจทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชน ตำบลบ้านนา อำเภอกาหลง จังหวัดระยอง แตกต่างกัน สอดคล้องกับผลการวิจัยของปกิจ พรรัตนานุกุล (2564) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “ความรู้ความเข้าใจทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนในเทศบาลนครปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี” ผลการวิจัยพบว่า ประชาชนที่มีอาชีพต่างกัน มีความเข้าใจทางการเมืองการปกครองระบอบประชาธิปไตยโดยภาพรวมแตกต่างกัน

2.5 ประชาชนที่มีรายได้ต่อเดือนต่างกัน มีความคิดเห็นต่อความรู้ความเข้าใจทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชน ตำบลบ้านนา อำเภอกาหลง จังหวัดระยอง แตกต่างกัน ไม่สอดคล้องกับผลการวิจัยของวินิจ ฝางเจริญ (2563) ได้ทำการ

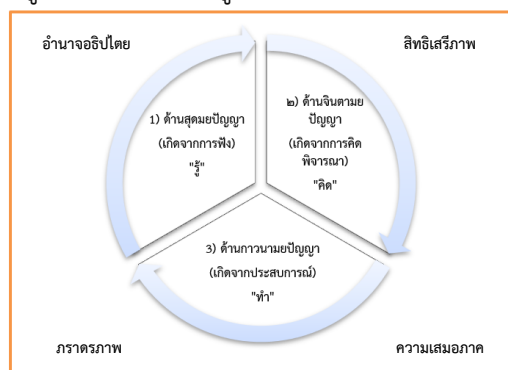

วิจัยเรื่อง ทศนคติทางอุดมการณ์ทางการเมืองแบบประชาธิปไตยของนักศึกษามหาวิทยาลัยแม่โจ้ ผลการวิจัยพบว่า นักศึกษาที่มีเงินที่ได้รับเป็นค่าใช้จ่ายเฉลี่ยต่อเดือนต่างกัน มีอุดมการณ์ทางการเมืองแบบประชาธิปไตย ไม่แตกต่างกัน

3. แนวทางการประยุกต์หลักปัญญารธรรมเพื่อเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจทางการเมืองในระบบประชาธิปไตยของประชาชน ตำบลบ้านนา อำเภอกาหลง จังหวัดระยอง พบว่า ความรู้ความเข้าใจทางการเมืองในระบบประชาธิปไตยของประชาชน ตามหลักปัญญารธรรม 3 โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากเช่นเดียวกันทุกด้าน แสดงให้เห็นว่า การเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจทางการเมืองในระบบประชาธิปไตย ประชาชนจะต้อง 1. ฟัง เพื่อให้ได้รับข้อมูล ข้อเท็จจริง เหตุและผล 2. คิด เพื่อพิจารณาใคร่ครวญ ไตร่ตรอง อย่างถี่ถ้วน และ 3. ทำ หรือลงมือปฏิบัติ เพื่อสร้างเสริมประสบการณ์ ทั้งนี้เพื่อใช้หลักปัญญา 3 ในการตัดสินใจในการปฏิบัติตนภายใต้การเมืองในระบบประชาธิปไตย ได้อย่างถูกต้องและเหมาะสมต่อไปซึ่งไม่สอดคล้องกับผลการวิจัยปกิจ พรรัตนกุล (2564) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ความเข้าใจทางการเมืองในระบบประชาธิปไตยของประชาชนในเทศบาลนครปากเกร็ดจังหวัดนนทบุรี ผลการวิจัยพบว่า ความเข้าใจทางการเมืองในระบบประชาธิปไตย ตามหลักปัญญา 3 ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง แต่อย่างไรก็ตาม ผลการวิจัยนี้ พบว่า การบูรณาการหลักปัญญา 3 เข้ามาส่งเสริมการกระบวนการความรู้ความเข้าใจ ประกอบด้วย สุตมยปัญญา (ปัญญาที่เกิดจากการฟัง) จินตามยปัญญา (ปัญญาที่เกิดจากการคิด) และภาวนามยปัญญา (ปัญญาที่เกิดจากการปฏิบัติ) เพื่อให้ประชาชนเกิดความเข้าใจทางการเมืองพื้นฐาน อันได้ แก่หลักอำนาจอธิปไตย หลักสิทธิและเสรีภาพ หลักความเสมอภาค และหลักภราดรภาพ

องค์ความรู้จากการวิจัย

จากการศึกษา ผู้วิจัยได้องค์ความรู้จากการวิจัยดังภาพที่ 1 ดังนี้

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย

จากภาพที่ 1 การนำหลักปัญญาธรรม 3 ประกอบด้วย 1. ด้านสุตมยปัญญา (เกิดจากการฟัง) 2. ด้านจินตามยปัญญา (เกิดจากการคิดพิจารณา) และ 3. ด้านภาวนามยปัญญา (เกิดจากประสบการณ์) มาประยุกต์ใช้เพื่อเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจทางการเมืองในระดับประชาธิปไตยของประชาชน เพื่อให้ประชาชนเคารพสิทธิเสรีภาพ และความเสมอภาคของตนและของบุคคลอื่น รวมทั้งมีความกระตือรือร้นที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ รู้ถึงสิทธิและหน้าที่ที่ตนเองมีภายใต้การปกครองในระบอบประชาธิปไตย เพื่อที่จะสามารถแสดงออกทางการเมืองได้อย่างเหมาะสม บนหลักการขั้นพื้นฐานที่เป็นสากลนิยมในระบอบประชาธิปไตย เพื่อสนับสนุนและส่งเสริมการดำรงอยู่ของประชาธิปไตย และส่งเสริมให้ประชาชนมีความรู้ความเข้าใจทางการเมืองอย่างถูกต้อง ตระหนักถึงสิทธิขั้นพื้นฐานของพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย และพัฒนาการปกครองระบอบประชาธิปไตยให้เข้มแข็งต่อไป ซึ่งผู้วิจัยขอเรียกว่า ปัญญาธรรมนำพาประชาธิปไตย

การปกครองระบอบประชาธิปไตย จุดเด่นที่สำคัญคือ การเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมืองอย่างกว้างขวาง แพร่หลาย และต่อเนื่อง ดังนั้นประชาชนในระบอบประชาธิปไตย ซึ่งเป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตย จะต้องมีความรู้ความเข้าใจหรือสนับสนุนต่อหลักการปกครองแบบประชาธิปไตยด้วย กล่าวคือ ในเบื้องต้นจะต้องมีความรู้ความเข้าใจหลักการขั้นพื้นฐานในระบอบประชาธิปไตย นั่นเอง

ดังนั้นเพื่อเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชน ให้มีความก้าวหน้า พัฒนา และถาวร หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรนำหลักปัญญาธรรม 3 ประกอบด้วย รู้ คิด และทำ มาประยุกต์ใช้ในการดำเนินงาน ดังนี้

1. ด้านสุตมยปัญญา (เกิดจากการฟัง) คือ การฟัง เพื่อให้รู้ ปัญญาที่เกิดจากการฟัง หมายถึง การฟังเพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจ และเพิ่มพูนความรู้ให้มาก จนเป็นพหูสูตร หรือเป็นผู้ที่มีปัญญารอบรู้ และเป็นผู้ที่รู้รอบด้าน

2. ด้านจินตามยปัญญา (เกิดจากการคิดพิจารณา) คือ การคิด พิจารณาหาเหตุผล ปัญญาที่เกิดจากการคิดพิจารณา หมายถึง การคิดพิจารณาถึงเหตุ และผลโดยใคร่ครวญ ถ้วนถี่ อย่างมีสติ รอบคอบระมัดระวัง

3. ด้านภาวนามยปัญญา (เกิดจากประสบการณ์) คือ โดยการลงมือทำ ปัญญาที่เกิดจากประสบการณ์ หมายถึง การเรียนรู้ เพื่อนำไปสู่การลงมือทำ หรือการลงมือปฏิบัติ เพื่อให้เกิดประสบการณ์

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ความรู้ความเข้าใจทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชน ตำบลบ้านนา อำเภอกาญจนบุรี จังหวัดกาญจนบุรี โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ดังนั้นหน่วยงานที่มีส่วนที่เกี่ยวข้อง ควรกำหนดนโยบายเพื่อส่งเสริมให้ประชาชน มีความรู้ความเข้าใจการเมืองในระบอบประชาธิปไตยให้มากยิ่งขึ้น

2. ความรู้ความเข้าใจทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชน ตำบลบ้านนา อำเภอกาญจนบุรี จังหวัดกาญจนบุรี ด้านการศรัทธา อยู่ในระดับสุดท้าย ดังนั้น หน่วยงานที่มีส่วนที่เกี่ยวข้อง ควรกำหนดรูปแบบหรือวิธีการ เพื่อส่งเสริมให้ประชาชนมีความเข้าใจเกี่ยวกับการศรัทธาให้แพร่หลาย

3. ความรู้ความเข้าใจทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชน ตำบลบ้านนา อำเภอกาญจนบุรี จังหวัดกาญจนบุรี ตามปัญญารธรรม 3 โดยภาพรวม อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยด้าน สุตมยปัญญา เกิดจากการฟัง อยู่ลำดับสุดท้าย ดังนั้นหน่วยงานที่มีส่วนที่เกี่ยวข้อง ควรสร้างรูปแบบ เพื่อส่งเสริมให้ประชาชนมีคุณลักษณะเป็นผู้ฟังที่ดี

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. ความรู้ความเข้าใจทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชน ตำบลบ้านนา อำเภอกาญจนบุรี จังหวัดกาญจนบุรี โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ดังนั้นหน่วยงานที่มีส่วนที่เกี่ยวข้อง ควรจัดให้มีการอบรม หรือสัมมนาอย่างต่อเนื่องและครอบคลุมประชาชนทุกช่วงวัย เพื่อให้ประชาชนมีความรู้ความเข้าใจการเมืองในระบอบประชาธิปไตยให้มากยิ่งขึ้น

2. ความรู้ความเข้าใจทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชน ตำบลบ้านนา อำเภอกาญจนบุรี จังหวัดกาญจนบุรี ด้านการศรัทธา อยู่ในระดับสุดท้าย ดังนั้นหน่วยงานที่มีส่วนที่เกี่ยวข้อง ควรจัดให้มีการเสวนา เวทีวิชาการ หรือนิทรรศการที่เกี่ยวข้องกับหลักพื้นฐานของการปกครองในระบอบประชาธิปไตย เพื่อให้ประชาชนมีความรู้ความเข้าใจอย่างชัดเจนและถ่องแท้มากยิ่งขึ้น

3. ความรู้ความเข้าใจทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชน ตำบลบ้านนา อำเภอกาญจนบุรี จังหวัดกาญจนบุรี ตามปัญญารธรรม 3 โดยภาพรวม อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยด้าน สุตมยปัญญา เกิดจากการฟัง อยู่ลำดับสุดท้าย ดังนั้นหน่วยงานที่มีส่วนที่เกี่ยวข้องควรจัดกิจกรรมเพื่อปลูกฝังหรือสร้างค่านิยม ให้ประชาชนรู้จักฟังเพื่อสร้างปัญญาให้มากยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรทำการศึกษาวิจัยความรู้ความเข้าใจทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชน ให้กว้างและครอบคลุมมากขึ้น เช่น เก็บข้อมูลกับประชาชนให้ครอบคลุมทั้งอำเภอ จังหวัด ภาค หรือประเทศ เป็นต้น
2. ควรทำการศึกษาวิจัยเปรียบเทียบความรู้ความเข้าใจทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนของแต่ละอำเภอ หรือแต่ละจังหวัด หรือแต่ละภูมิภาค
3. ควรนำหลักธรรมทางพุทธศาสนาในหัวข้ออื่น ๆ มาประยุกต์ใช้ในเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชน เช่น หลักพระ 4 หลักไตรลักษณ์ หลักมรรค 8 หรือหลักสาราณียธรรม 6 เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

- กัญญาภัทร สอนสุตตา. (2560). *ความเข้าใจทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนในเขตเทศบาลชุมแพ อำเภอชุมแพ จังหวัดขอนแก่น* (สารนิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์การปกครอง). นครปฐม: มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.
- จิตรกร ลอศรี. (2564). *การสร้างจิตสำนึกทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของเยาวชนในเทศบาลเมืองอโยธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา* (สารนิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ชัยอนันต์ สมุทวณิช. (2545). *บูรณาการเพื่อสร้างดุลยภาพทางปัญญา*. กรุงเทพฯ: วชิราวุธวิทยาลัย.
- ณัฐพล บุญยพิพัฒน์. (2562). *ปัญหาและอุปสรรคในการพัฒนาระบอบประชาธิปไตยของไทย (พ.ศ. 2475-ปัจจุบัน): ข้อสังเกตในเชิงทฤษฎี*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา.
- ปกิจ พรรัตนกุล. (2564). *ความเข้าใจทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตย ของประชาชนในเทศบาลนครปากเกร็ดจังหวัดนนทบุรี* (สารนิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ปิ่นอนงค์ บ่อทอง. (2563). *การเสริมสร้างความเข้าใจทางการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลพระอินทร์ราชา อำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา. วารสารวิชาการรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์*. 2(3), 12-20.

- พลอยประภัส โหตระไวศยะ. (2564). *ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยของแรงงานต่างด้าวสัญชาติลาวในเขตกรุงเทพมหานคร* (วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการเมืองการปกครอง). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.
- มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- วิทยากร เชียงกุล. (2542). *พจนานุกรมศัพท์เศรษฐศาสตร์การเมือง*. กรุงเทพฯ: พลิก.
- วินิจ ฝาเจริญ. (2563). *ทัศนคติทางอุดมการณ์ทางการเมืองแบบประชาธิปไตยของนักศึกษา มหาวิทยาลัยแม่โจ้*. *วารสารสันติสุขปริทรรศน์*. 1(2), 12-20.
- วิสุทธิ โพธิ์แท่น. (2554). *แนวคิดพื้นฐานของประชาธิปไตย*. กรุงเทพฯ: สถาบันพระปกเกล้า.
- สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดระยอง. (2562). *ข้อมูลผู้มีสิทธิเลือกตั้งทั่วไป จังหวัดระยอง ปี 2562*. สืบค้น 3 ธันวาคม 2565, จาก <https://th.wikipedia.org/>
- สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. (2558). *วิถีประชาธิปไตยในสังคมไทย*. กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.
- Yamane, T. (1973). *Statistic: An Introductory Analysis* (3rd ed.). Tokyo: Harper International Education.

การบูรณาการพุทธจริยธรรมทางการเมืองเพื่อพัฒนานักการเมืองท้องถิ่น ในอำเภอเมือง จังหวัดระยอง*

POLITICAL BUDDHIST ETHICS INTEGRATION FOR LOCAL POLITICIAN DEVELOPMENT AT MUANG DISTRICT, RAYONG PROVINCE

กานูวัฒน์ ชัยเทวะกุล

Phanuwat Chaithewakul

นักวิจัยอิสระ

Independent Researcher

Corresponding Author E-mail: manamana082951@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1. ศึกษาความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อจริยธรรมทางการเมือง 2. ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างพุทธจริยธรรมทางการเมือง กับการพัฒนานักการเมืองท้องถิ่น และ 3. การบูรณาการพุทธจริยธรรมทางการเมืองเพื่อพัฒนานักการเมืองท้องถิ่นในอำเภอเมือง จังหวัดระยอง เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี คือ การวิจัยเชิงปริมาณ ประชากร ได้แก่ ประชาชนในตำบลเชิงเนิน ตำบลท่าประดู่ และตำบลน้ำคอก จำนวน 69,294 และกลุ่มตัวอย่าง ได้จำนวน 398 คน เก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลด้วย 1. สถิติพรรณนา ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 2. สถิติอนุมาน วิเคราะห์สมมติฐานสัมพันธ์ด้วยวิธีการของเพียร์สัน ส่วนการวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 9 รูปหรือคน ประกอบด้วย นักวิชาการด้านพระพุทธศาสนา นักวิชาการด้านรัฐศาสตร์ นักการเมืองท้องถิ่น และกลุ่มผู้นำชุมชน โดยการใช้การสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง วิเคราะห์ข้อมูลด้วยเทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า 1. ความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อจริยธรรมทางการเมืองเพื่อพัฒนานักการเมืองท้องถิ่นในอำเภอเมือง จังหวัดระยอง โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง 2. หลักธรรมาธรรม 4 มีความสัมพันธ์กับการพัฒนานักการเมืองท้องถิ่นในอำเภอเมือง จังหวัดระยอง มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.01 ในเชิงบวก ระดับปานกลาง และมาตรฐานจริยธรรมทางการเมืองกับการพัฒนานักการเมืองท้องถิ่นในอำเภอเมืองจังหวัดระยอง มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.01 ในเชิงบวก ระดับต่ำ 3. การบูรณาการพุทธจริยธรรมทางการเมืองเพื่อพัฒนานักการเมืองท้องถิ่น

*Received April 5, 2024; Revised May 2, 2024; Accepted May 3, 2024

ในอำเภอเมือง จังหวัดระยอง ดังนี้ 1. หลักสัจจะ นักการเมืองท้องถิ่น ควรมีความซื่อสัตย์ ต่อหน้าที่และประชาชน 2. หลักทมะ รู้จักที่จะควบคุมอารมณ์ได้แม้จะประสบกับปัญหา 3. หลักขันติ นักการเมืองท้องถิ่นมีความอดทนทำหน้าที่ด้วยความขยันหมั่นเพียร 4. หลักจาคะ สละความสุขส่วนตนเพื่อช่วยเหลือคนอื่น

คำสำคัญ: การบูรณาการ; พุทธจริยธรรมทางการเมือง; การพัฒนา; นักการเมืองท้องถิ่น

Abstract

Objectives of this research article were: 1. To study public opinions on political ethics, 2. To study the relationship between Buddhist political ethics and 3. To Integrate Buddhist political ethics for the development of local politicians at Mueang District, Rayong Province. The research was conducted by the mixed methods: Phase 1 was quantitative research. The population included people at Choeng Noen Sub-District. Tha Pradu Sub-District and Nam Khok Sub-District, 69,294 people and random sampled from Calculation using Taro Yamane's formula resulted in a total of 392 samples. Data were collected using questionnaires. Data were analyzed with 1. Descriptive statistics, including frequency, percentage, mean, and standard deviation. 2. Inferential statistics analyzed the correlation coefficient using Pearson's method. The Qualitative research, data were collected from 9 key informants, consisting of Buddhist scholars. political science academicians, local politicians and community leader groups Using structured in-depth-interviews Data analysis using content descriptive interpretation. analysis.

The results of the research were found that: 1. People's opinions on political ethics for the development of local politicians at Mueang District, Rayong Province were overall at a moderate level. 2. The principles of Karavasa-dhamma 4 were related to the development of local politicians at Mueang District, Rayong Province at statistically significant level 0.01, moderately positive. Standards of political ethics and the development of local politicians at Mueang District, Rayong Province. There was at statistically significant level at the 0.01 with low positive results. 3. Integration of Buddhist political ethics for the development of local politicians at Mueang District, Rayong Province, was as follows: 1. Sacca., principle of truth, the local

politicians should have honesty towards duty and the people. 2. Dama, taming and training, local politicians know how to control one's emotions even when encountering problems. 3. Khanthi, patience. Local politicians had patience and performed their duties with diligence. 4. Caka, generosity Sacrificing one's own happiness to help others.

Keywords: Integration; Buddhist Ethics; Development; Local Politicians

บทนำ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ได้กำหนดให้มี มาตรฐานทางจริยธรรม ซึ่งเป็นกลไกใหม่อย่างหนึ่งที่โดดเด่นในขณะนี้ และได้กำหนดหลักการและกรอบระยะเวลาที่มีความชัดเจนมากยิ่งขึ้น โดยกำหนดให้ศาลรัฐธรรมนูญกับองค์กรอิสระร่วมกันกำหนดมาตรฐานทางจริยธรรมขึ้นมาภายใน 1 ปี นับตั้งแต่วันประกาศใช้รัฐธรรมนูญ หากดำเนินการไม่เสร็จภายในระยะเวลาดังกล่าว ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญและผู้ดำรงตำแหน่งในองค์กรอิสระจะต้องพ้นจากตำแหน่งไป โดยให้ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญและผู้ดำรงตำแหน่งในองค์กรอิสระที่ได้รับแต่งตั้งเข้ามาใหม่ดำเนินการจัดทำมาตรฐานทางจริยธรรมให้แล้วเสร็จภายใน 1 ปี นับแต่วันที่เข้ารับหน้าที่ สำหรับผู้ที่ฝ่าฝืนมาตรฐานทางจริยธรรม จะถูกสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติสอบสวน หากเห็นว่ามีความผิดก็จะเสนอต่อศาลฎีกา หากมีคำพิพากษาว่าผิดจริง ต้องพ้นจากตำแหน่งและอาจถูกเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งไม่เกิน 10 ปีอีกด้วย ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มีกลไกปราบปรามการทุจริตในหลายระดับตั้งแต่การเข้าสู่อำนาจทางการเมือง และกระบวนการตรวจสอบและการลงโทษเมื่อเข้าสู่อำนาจ ซึ่งอำนาจตรวจสอบและกำหนดขั้นตอนการลงโทษเหล่านี้เป็นอำนาจหน้าที่ของศาลรัฐธรรมนูญและองค์กรอิสระเป็นหลักโดยมีหนึ่งในเครื่องมือที่สำคัญ คือ มาตรฐานทางจริยธรรม (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, 2560)

บุคลากรในภาครัฐทุกระดับไม่ว่าจะเป็นผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ข้าราชการหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ ควรได้รับการปลูกฝังและพัฒนาด้านคุณธรรมและจริยธรรมให้ยึดมั่นในอุดมการณ์ที่ดั่งมารักษาสำจะที่ให้ไว้แก่ประชาชน มีจิตสำนึกในการแก้ไขปัญหาตามวิถีทางประชาธิปไตย มุ่งมั่นในการปฏิบัติหน้าที่และไม่ทุจริตหรือใช้อิทธิพลแสวงหาประโยชน์เพื่อตนเอง อนึ่ง การเสริมสร้างมาตรฐานคุณธรรมและจริยธรรมของผู้บริหารประเทศ จำเป็นต้องดำเนินการควบคู่ไปกับการปฏิรูประบอบราชการด้วย ภาคราชการไทยยังถือเป็นกลไกสำคัญในการบริหารพัฒนาประเทศมาโดยตลอด (สำนักวิชาการและสำนักกฎหมาย, 2565) บุคลากรในภาครัฐเป็นกำลังสนับสนุนให้เกิดการพัฒนาประเทศอย่างเป็น

รูปธรรม และมีบทบาทอย่างยิ่งในการผลักดันโครงการพัฒนาต่าง ๆ เพื่อสนองต่อนโยบายของรัฐบาล แม้ที่ผ่านมาได้เคยมีการปฏิรูปราชการครั้งใหญ่ภายหลังเกิดวิกฤติเศรษฐกิจเมื่อ พ.ศ. 2540 แล้ว แต่การปฏิรูประบบราชการครั้งนั้นก็ไม่ประสบผลสำเร็จในการแก้ไขปัญหาการทุจริตคอร์รัปชันในวงราชการ และคนดีไม่ได้รับการเชิดชูหรือไม่ได้รับตำแหน่งสำคัญ ๆ อันจะช่วยผลักดันให้งานราชการดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้น การปฏิรูประบบราชการครั้งใหม่จะเกิดเป็นผลสำเร็จได้จำเป็นต้องมุ่งเน้นการพัฒนาศักยภาพให้เก่งและมีจริยธรรม คัดกรองและเลือกคนให้เข้ามาในระบบโดยยึดหลักคุณธรรมและจริยธรรมด้วย โดยดำเนินการควบคู่ไปกับการสร้างหรือปรับปรุงกฎระเบียบและกลไกมาตรการอื่น ๆ ให้ทันสมัย มีความชัดเจน และมีสภาพบังคับ เพื่อป้องกันและปราบปรามการทุจริตและการประพฤติมิชอบในวงราชการ

ประเทศไทยปกครองโดยระบอบประชาธิปไตยแบบรัฐสมายาวนานกว่า 89 ปี แต่ระบอบประชาธิปไตยของไทยยังไม่มีเสถียรภาพ สภาพการเมืองยังอ่อนแอและเผชิญกับวิกฤติหลายครั้ง ซึ่งเป็นการสะท้อนให้เห็นว่า ประเทศไทยยังไม่ประสบความสำเร็จในการสร้างระบอบประชาธิปไตยที่สมบูรณ์และมีเสถียรภาพ ระบอบประชาธิปไตยของไทยยังล้มลุกคลุกคลานมาโดยตลอด (ณัฐพล บุญยพัฒนน์, 2562) การเมืองและระบบราชการของไทยยังไม่มีประสิทธิภาพเพียงพอในการตอบสนองการพัฒนาประเทศและความต้องการของประชาชน มีการทุจริตคอร์รัปชันในระบบการบริหารราชการแผ่นดินอย่างกว้างขวาง นักการเมืองและข้าราชการยังนิยมการใช้อำนาจและระบบอุปถัมภ์มากกว่าการใช้กฎหมายซึ่งทำให้ระบบการเมืองขาดความชอบธรรม ระบบราชการไม่มีธรรมาภิบาล เศรษฐกิจของประเทศพัฒนาได้ไม่เต็มศักยภาพ และสังคมมีความอ่อนแอสาเหตุพื้นฐานของปัญหาเหล่านี้เกิดจากสังคมไทยมีค่านิยมทางวัตถุนิยม การพัฒนาที่ผ่านมาไม่มีคุณลักษณะระหว่างมิติทางวัตถุกับจิตใจ ไม่มีการรณรงค์ปลูกฝังค่านิยมที่ดีงามอย่างจริงจัง ระบบการศึกษายังไม่มีประสิทธิภาพในการสร้างพฤติกรรมที่เหมาะสมให้แก่เด็กและเยาวชนประกอบกับระบบกฎหมายและกระบวนการยุติธรรมก็ไม่อาจควบคุมแก้ไขพฤติกรรมของบุคคลได้ และที่สำคัญผู้บริหารประเทศก็ไม่ได้เป็นแบบอย่างที่ดีให้แก่ประชาชน สิ่งเหล่านี้ที่บ่มอยู่ในสังคมไทยมานานจนส่งผลกระทบอย่างรุนแรงต่อระบบการบริหารประเทศ (พิชญา เหลืองรัตนเจริญ, 2555)

นักการเมืองในอำเภอเมือง จังหวัดระยอง มีปัญหาและความแตกแยกในสังคมสะท้อนปัญหาสำคัญหลายประการของการนักการเมืองทั้งการใช้อำนาจอย่างไม่ชอบธรรมของนักการเมือง การทุจริตในวงราชการการลิดรอนสิทธิเสรีภาพของประชาชน ความเหลื่อมล้ำในการกระจายรายได้ และความไม่เท่าเทียมของโอกาสในการเข้าถึงสวัสดิการของรัฐ รวมทั้งปัญหาความเสื่อมโทรมด้านสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ

ปัญหาเหล่านี้ไม่ได้เป็นเพียงผลอันเกิดจากโครงสร้างทางอำนาจที่ถูกผูกขาดโดยชนชั้นนำ การบริหารเท่านั้น แต่เกิดจากการย่อหย่อนราชการที่ไม่มีประสิทธิภาพ และการมีกฎหมายที่ขาดสภาพบังคับเท่านั้น แต่เกิดจากการย่อหย่อนในศีลธรรม จริยธรรม และระเบียบวินัยของคนในสังคม และรวมถึงการขาดจิตสำนึกด้านจริยธรรมและความรับผิดชอบต่อประชาชนของผู้บริหารประเทศทั้งนักการเมือง ข้าราชการ และเจ้าหน้าที่ของรัฐ (พงษ์เมธิ์ไชยศรีหา, 2561) ความเสื่อมถอยด้านคุณธรรมและจริยธรรมของผู้บริหารประเทศและรวมถึงประชาชนในประเทศเกิดจากสาเหตุหลักสองประการ คือ ประการแรก ที่ผ่านมาประเทศไทยมีนโยบายพัฒนาประเทศที่ไม่สมดุลและยั่งยืน แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 1-7 ที่ใช้ระหว่าง พ.ศ. 2504-2539 มุ่งเน้นการสร้างความเร็วเติบโตทางเศรษฐกิจและการแข่งขันเพื่อสร้างความมั่งคั่งด้านรายได้ ความสำคัญกับการพัฒนาคนและการสร้างความสมดุลของสังคม ทำให้สังคมไทยมีความเป็นวัตถุนิยมมากขึ้นและเกิดปัญหาด้านพฤติกรรมของคนในสังคม ประการที่สอง ปัญหาจากการขาดสภาพบังคับของกฎหมายและบทบัญญัติว่าด้วยจริยธรรมของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ข้าราชการ และเจ้าหน้าที่ของรัฐ กล่าวคือรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 เป็นรัฐธรรมนูญฉบับแรกที่สำคัญกับการส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรม และมุ่งแก้ไขปัญหาความย่อหย่อนด้านจิตสำนึกของนักการเมืองและเจ้าหน้าที่ของรัฐ รวมทั้งปรับเปลี่ยนการบริหารจัดการภาครัฐให้มีประสิทธิภาพและมีธรรมาภิบาลแต่รัฐธรรมนูญฉบับนี้ยังขาดกลไกที่เอื้อต่อการการบังคับใช้ประมวลจริยธรรม ซึ่งทำให้บทบัญญัติในประมวลจริยธรรมไม่เป็นผลและไม่สามารถขัดเกลาพฤติกรรมของบุคคลให้อยู่ในทำนองคลองธรรมได้

จากประเด็นปัญหาดังกล่าวเบื้องต้น จึงมีความสนใจบูรณาการพุทธจริยธรรมทางการเมืองเพื่อพัฒนานักการเมืองท้องถิ่นในอำเภอเมือง จังหวัดระยอง ว่ามีความสนใจในการเมืองและมีทัศนคติต่อจริยธรรมทางการเมืองมากน้อยเพียงใด ซึ่งต้องรับผิดชอบต่อสังคม โดยเฉพาะการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมืองมากน้อยเพียงไร เพื่อให้เป็นรากฐานที่สำคัญต่อการพัฒนาสถานะผู้นำ และจริยธรรมของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองในทุกๆ ระดับ ตามความต้องการของประชาชนส่วนใหญ่และเป็นไปตามระบอบการปกครองที่เป็นประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นพระประมุขของประเทศไทย

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงศึกษาประเด็นการบูรณาการพุทธจริยธรรมทางการเมืองเพื่อพัฒนานักการเมือง ท้องถิ่นในอำเภอเมือง จังหวัดระยอง เพื่อสร้างความตระหนักเกี่ยวกับคุณธรรมและจริยธรรม กระตุ้นให้มีการพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรมของผู้บริหารประเทศ ข้าราชการ และเจ้าหน้าที่ของรัฐ เพื่อยกระดับคุณธรรมและจริยธรรมของสังคมไทย รวมทั้งร่วมกันแก้ไขปัญหาคาขาดคุณธรรม จริยธรรมและความไร้ระเบียบวินัยที่สะสมมานานให้เกิดผลสัมฤทธิ์

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อจริยธรรมทางการเมืองเพื่อการพัฒนาทางการเมืองท้องถิ่นในอำเภอเมือง จังหวัดระยอง
2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างพุทธจริยธรรมทางการเมืองกับการพัฒนานักการเมืองท้องถิ่นในอำเภอเมือง จังหวัดระยอง
3. เพื่อการบูรณาการพุทธจริยธรรมทางการเมืองเพื่อการพัฒนาทางการเมืองท้องถิ่นในอำเภอเมือง จังหวัดระยอง

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบการวิจัย

ใช้การวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) โดยการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research)

2. ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

2.1 ประชากร ได้แก่ ประชาชนในตำบลเชิงเนิน ตำบลท่าประดู่และตำบลน้ำคอก จำนวน 69,294 (เทศบาลตำบลทับมา, 2565)

2.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้จากการคำนวณหาขนาดกลุ่มตัวอย่าง จากสูตรของ ทาโร่ ยามาเน่ (Yamane, 1973) ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 398 คน และเพื่อให้ได้ข้อมูลมีลักษณะกระจายและมีความสัมพันธ์กับสัดส่วนของประชากร ได้กำหนดสัดส่วนของประชากรในแต่ละพื้นที่การวิจัย (Proportional Area Sampling) โดยทำการสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) หลังจากนั้นเลือกสุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ (Accidental Sampling) เพื่อให้ได้กลุ่มตัวอย่างตามจำนวนที่ได้คำนวณไว้

2.3 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ผู้ ที่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการปกครองท้องถิ่นและผู้ที่มีความรู้ความเข้าใจหลักพุทธธรรม ประกอบด้วย 1. นักวิชาการด้านพระพุทธศาสนา 2 รูป 2. นักวิชาการด้านรัฐศาสตร์ 2 คน 3. นักการเมืองท้องถิ่น 3 คน และ 4. กลุ่มผู้นำชุมชน 2 คน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงปริมาณ คือ แบบสอบถาม

3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงคุณภาพ คือ แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview)

4. การรวบรวมข้อมูล

4.1 การวิจัยเชิงปริมาณ เก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถาม 398 ชุด

4.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์ เอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

5. การวิเคราะห์ข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ โดยใช้ 1. สถิติพรรณนา (Descriptive Statistics) ได้แก่ ค่าความถี่ และค่าร้อยละ เพื่ออธิบายปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 2. สถิติเชิงอนุมาน (Inferential Statistics) โดยการใช้สถิติทดสอบ t-test และ F-test เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยข้อมูล กำหนดนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และการหาค่าความสัมพันธ์ (Pearson Correlation Coefficient)

5.2 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยการใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis Technique) แล้วสังเคราะห์ข้อมูลโดยเขียนเป็นความเรียง เพื่อนำเสนอข้อมูลในภาพรวม

ผลการวิจัย

1. ความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อจริยธรรมทางการเมืองเพื่อการพัฒนา
นักการเมืองท้องถิ่นในอำเภอเมือง จังหวัดระยอง

ตารางที่ 1 ระดับการส่งเสริมบทบาทนักการเมืองท้องถิ่นในเทศบาลตำบลทับมา อำเภอเมือง จังหวัดระยอง โดยภาพรวม

จริยธรรมทางการเมืองเพื่อพัฒนานักการเมือง ท้องถิ่นในอำเภอเมือง จังหวัดระยอง	ระดับการปฏิบัติ		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลค่า
ด้านคุณลักษณะ	2.86	0.70	มาก
ด้านพฤติกรรม	2.93	0.75	มาก
ด้านการตัดสินใจ	2.89	0.83	มาก
โดยภาพรวม	2.90	0.65	มาก

จากตารางที่ 1 ความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อจริยธรรมทางการเมืองเพื่อพัฒนานักการเมืองท้องถิ่นในอำเภอเมือง จังหวัดระยอง โดยภาพรวม อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$ =2.90, S.D.=0.65) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านพฤติกรรม ($\bar{X}$ =2.93, S.D.=0.75) ด้านการตัดสินใจ ($\bar{X}$ =2.89, S.D.=0.83) และด้านคุณลักษณะ ($\bar{X}$ =2.86, S.D.=0.70) ตามลำดับ

2. ความสัมพันธ์ระหว่างพุทธจริยธรรมทางการเมืองกับการพัฒนานักการเมืองท้องถิ่นในอำเภอเมือง จังหวัดระยอง

สมมติฐานที่ 1 หลักธรรมาธรรม 4 มีความสัมพันธ์กับการพัฒนานักการเมืองท้องถิ่นในอำเภอเมือง จังหวัดระยอง ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ความสัมพันธ์ของหลักธรรมกับการส่งเสริมบทบาทนักการเมืองท้องถิ่นในเทศบาล ตำบลทับมา อำเภอเมือง จังหวัดระยอง

ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (Pearson's Product Moment Correlation Coefficient)				
ตัวแปร	ด้านคุณลักษณะ	ด้านพฤติกรรม	ด้านการตัดสินใจ	โดยรวม
สัจจะ (ความซื่อสัตย์)	.388**	.408**	.423**	.442**
ทมะ (หนักแน่น)	.286**	.328**	.244**	.298**
ขันติ (ความอดทน)	.269**	.291**	.256**	.283**
จาคะ (ความเสียสละ)	.279**	.292**	.272**	.294**
โดยรวม	.313**	.340**	.305**	.338**

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 2 พบว่า พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างหลักธรรมาธรรม 4 กับการพัฒนานักการเมืองท้องถิ่นในอำเภอเมือง จังหวัดระยอง มีความสัมพันธ์เชิงบวก ในระดับปานกลาง ($r=338^{**}$)

หลักธรรมาธรรม 4 กับการพัฒนานักการเมืองท้องถิ่นในอำเภอเมือง จังหวัดระยองด้านคุณลักษณะ มีความสัมพันธ์เชิงบวก ในระดับปานกลาง($r=313^{*}$)

หลักธรรมาธรรม 4 กับการพัฒนานักการเมืองท้องถิ่นในอำเภอเมือง จังหวัดระยองด้านพฤติกรรม มีความสัมพันธ์เชิงบวก ในระดับปานกลาง ($r=340^{*}$)

หลักธรรมาธรรม 4 กับการพัฒนานักการเมืองท้องถิ่นในอำเภอเมือง จังหวัดระยองด้านการตัดสินใจ มีความสัมพันธ์เชิงบวก ในระดับปานกลาง ($r=305^{*}$)

สมมติฐานที่ 2 มาตรฐานจริยธรรมทางการเมือง มีความสัมพันธ์กับการพัฒนานักการเมืองท้องถิ่นในอำเภอเมือง จังหวัดระยอง ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ความสัมพันธ์ระหว่างมาตรฐานจริยธรรมทางการเมืองกับการพัฒนานักการเมืองท้องถิ่นในอำเภอเมือง จังหวัดระยอง

ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (Pearson's Product Moment Correlation Coefficient)				
ตัวแปร	ด้านคุณลักษณะ	ด้านพฤติกรรม	ด้านการตัดสินใจ	โดยรวม
1. ยึดมั่นในสถาบันชาติ ศาสนาพระมหากษัตริย์	.101	.117**	.216*	.156**
2. ซื่อสัตย์สุจริต และมีจิตสำนึกที่รับผิดชอบต่อหน้าที่	.125	.118	.174**	.115

ตารางที่ 3 ความสัมพันธ์ระหว่างมาตรฐานจริยธรรมทางการเมืองกับการพัฒนา
นักการเมืองท้องถิ่นในอำเภอเมือง จังหวัดระยอง (ต่อ)

ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (Pearson's Product Moment Correlation Coefficient)				
ตัวแปล	ด้านคุณลักษณะ	ด้านพฤติกรรม	ด้านการตัดสินใจ	โดยรวม
3. กล้าตัดสินใจทำในสิ่งที่ถูกต้องชอบธรรม	.173**	.193**	.257**	.228**
4. คิดถึงประโยชน์ส่วนรวม	.152**	.156**	.135	.155**
มุ่งผลสัมฤทธิ์ของงาน	.163**	.148**	.129	.153
5. ปฏิบัติหน้าที่อย่างเป็นธรรม	.133**	.145**	.225**	.182**
6. ดำรงตนเป็นแบบอย่างที่ดีและรักษาภาพลักษณ์ของทางราชการ	.101	.117	.190**	.145**
โดยรวม	.138**	.150**	.223**	.185**

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 3 พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างมาตรฐานจริยธรรมทางการเมืองกับการพัฒนานักการเมืองท้องถิ่นในอำเภอเมือง จังหวัดระยอง มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับต่ำ ($r=185^{**}$)

มาตรฐานจริยธรรมทางการเมืองกับการพัฒนานักการเมืองท้องถิ่นในอำเภอเมือง จังหวัดระยอง ด้านคุณลักษณะ มีความสัมพันธ์เชิงบวก ในระดับต่ำ ($r=138^{*}$)

มาตรฐานจริยธรรมทางการเมืองกับการพัฒนานักการเมืองท้องถิ่นในอำเภอเมือง จังหวัดระยอง ด้านพฤติกรรม มีความสัมพันธ์เชิงบวก ในระดับต่ำ ($r=150^{*}$)

3. การบูรณาการพุทธจริยธรรมทางการเมืองเพื่อพัฒนานักการเมืองท้องถิ่นในอำเภอเมือง จังหวัดระยอง พบว่า

หลักสัจจะ (ความซื่อสัตย์) นักการเมืองท้องถิ่น ควรมีสัจจะ รักษาคำพูด รักษาสัญญาที่ให้ไว้กับประชาชน พูดแล้วทำ เป็นแบบอย่างในการรักษาสัญญาและยึดกฎระเบียบเป็นที่ตั้ง ไม่ลำเอียงฝ่ายใด มีความซื่อสัตย์ต่อหน้าที่และประชาชน การบริหารงานมีความซื่อตรง โปร่งใส จริงใจ และเป็นแบบอย่างที่ดี มีการวางแผนนโยบายขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัด มีความยุติธรรม ปฏิบัติตามกฎหมายวินัยข้อบังคับ

หลักทมะ (ความหนักแน่น) การประพฤติธรรมะตามหลักทมะ (หนักแน่น) ของนักการเมืองท้องถิ่น โดยการรู้จักที่จะควบคุมอารมณ์ได้แม้จะประสบกับปัญหา ให้ใจเย็น ประสานงานกับหน่วยงานอื่น ๆ ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีด้วยการเคารพกฎหมาย

ระเบียบ ข้อบังคับใช้สติปัญญา แก้ไขข้อบกพร่อง และเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการวางแผนปฏิบัติงาน พร้อมยอมรับความคิดเห็นต่าง

หลักขันติ (ความอดทน) การประยุกต์ธรรมะตามหลักขันติ (ความอดทน) ของนักการเมืองท้องถิ่นในการพัฒนาท้องถิ่น มีความอดทนทำหน้าที่ด้วยความขยันหมั่นเพียร มุ่งมั่นในจุดหมาย หมั่นใส่ใจ ดูแลและสร้างขวัญกำลังใจแก่บุคลากรภายในองค์กรและประชาชนในท้องถิ่นอดทนต่อการทำความดีที่เป็นแบบอย่าง

หลักจาคะ (ความเสียสละ) พบว่า การประยุกต์ธรรมะตามหลักจาคะ (เสียสละ) ของนักการเมืองท้องถิ่นเป็นผู้มีความเสียสละ อดทน ต่อปัญหาตลอดเวลา มีความคิดก้าวหน้าริเริ่มสร้างสรรค์ มีความคิดยืดหยุ่น ขยันหมั่นเพียร มีความจริงใจในการปฏิบัติหน้าที่ เห็นประโยชน์ของประชาชนมากกว่าประโยชน์ของตนเอง สละทรัพย์บ้างเพื่อช่วยเหลือคนที่ด้อยกว่า

อภิปรายผลการวิจัย

1. ความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อจริยธรรมทางการเมืองเพื่อการพัฒนา นักการเมืองท้องถิ่นในอำเภอเมือง จังหวัดระยอง พบว่า โดยภาพรวม อยู่ในระดับปานกลาง อภิปรายได้ว่า ประชาชนสนใจ และให้ความสำคัญกับพฤติกรรมทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่น อธิษาศัยดี มีความยุติธรรม ขยันอดทน ทุ่มเท ตั้งใจและมีความเสียสละทำงานเพื่อส่วนรวม สร้างความรัก ความศรัทธาเป็นที่ไว้วางใจของประชาชนและชุมชน ยอมรับการตัดสินใจของนักการเมืองท้องถิ่น อยากให้นักการเมืองท้องถิ่นเห็นแก่ประโยชน์ของส่วนรวมเป็นที่ตั้ง ให้ความสำคัญต่อการแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนของประชาชนและชุมชน สอดคล้องกับงานวิจัยของชุดิพนธ์ วงษ์อมรวิทย์ (2563) ได้วิจัยเรื่องการเสริมสร้างจริยธรรมทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่น ในจังหวัดนครราชสีมา ผลการวิจัยพบว่า จริยธรรมทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดนครราชสีมา ประกอบด้วย 1. ด้านความดีงาม เกิดจากการยึดถือปฏิบัติเป็นแนวทางในการปฏิบัติงาน 2. ด้านความถูกต้อง มีความโปร่งใส มีความรับผิดชอบตามบทบาทหน้าที่ของตน โดยคำนึงถึงความสำเร็จของงาน มีการดำเนินการโดยความเป็นธรรม 3. ด้านความเหมาะสม ดำเนินการปฏิบัติงานตามกรอบจริยธรรมและยังสอดคล้องกับงานวิจัยของพระมหานรินทร์ สุรพลโยธ (2564) ได้วิจัยเรื่อง การประยุกต์หลักพุทธจริยธรรม เพื่อพัฒนาจริยธรรมทางการเมืองของผู้นำทางการเมืองในจังหวัดชัยภูมิ ผลการวิจัยพบว่า มาตรฐานจริยธรรมทางการเมืองของผู้นำทางการเมืองในจังหวัดชัยภูมิ โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านโดยเรียงตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ 1. ด้านยึดมั่นในสถาบันหลัก ได้แก่ ชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ 2. ด้านปฏิบัติหน้าที่อย่างเป็นธรรม

และไม่เลือกปฏิบัติ 3. ด้านคิดถึงประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตัว และมีจิตสาธารณะ 4. ด้านกล้าตัดสินใจทำในสิ่งที่ถูกต้องชอบธรรม 5. ด้านมุ่ง ผลสัมฤทธิ์ของงาน 6. ด้านดำรงตนเป็นแบบอย่างที่ดี

2. ความสัมพันธ์ระหว่างพุทธจริยธรรมทางการเมืองกับการพัฒนานักการเมืองท้องถิ่นในอำเภอเมือง จังหวัดระยอง พบว่า หลักฆราวาสธรรม และมาตรฐานจริยธรรมสัมพันธ์กับการพัฒนานักการเมืองท้องถิ่นในอำเภอเมือง จังหวัดระยอง อภิปรายได้ว่า นักการเมืองท้องถิ่นต้องมีมาตรฐานจริยธรรมตามกฎหมายข้อบังคับ ในการประพฤติและปฏิบัติตนในหน้าที่นักการเมืองท้องถิ่น และมีความอดทน อดกลั้นต่อคำวิจารณ์ ยอมรับความคิดเห็นต่างเป็นแบบอย่างที่ดีในการเคารพและปฏิบัติตามกฎหมายและหลักจริยธรรมเหนือผลประโยชน์ส่วนตัว มีอุดมการณ์และตั้งใจทำงานในตำแหน่งหน้าที่อย่างเต็มความสามารถด้วยความรับผิดชอบซื่อสัตย์สุจริตเสียสละไม่ฉ้อฉล คดโกง ปฏิบัติตนอยู่ในกรอบจริยธรรมคุณธรรมและศีลธรรมทั้งโดยส่วนตัวและโดยหน้าที่ความรับผิดชอบต่อสาธารณะชนทำตนให้เป็นที่เชื่อมั่นศรัทธาและไว้วางใจของประชาชน สอดคล้องกับงานวิจัยของทิพย์พรรณ นพวงศ์ ณ อยุธยา และคณะ (2542) ได้วิจัยเรื่อง ประมวลจริยธรรมของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ผลการวิจัยพบว่า สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรควรประกอบด้วยภาระการกระทำดังต่อไปนี้ประพฤติตนโดยวางตัวเป็นกลางมีความยุติธรรมปฏิบัติต่อประชาชนทั่วไปอย่างเสมอหน้ากัน มีสัจจะรักษาคำพูด มีมารยาทและคุณธรรมทางการเมืองไม่ซื้อเสียง รักษาทรัพย์สินสมบัติของราชการและใช้ทรัพย์สินของราชการเพื่อประโยชน์ส่วนรวมตามวัตถุประสงค์ของราชการเท่านั้น ไม่ใช้และบิดเบือนข้อมูลข่าวสารของทางราชการ เพื่อให้ผู้อื่น หรือประชาชนเข้าใจผิด หรือเพื่อผลประโยชน์ส่วนตัวและพรรคพวก

3. การบูรณาการพุทธจริยธรรมทางการเมืองเพื่อพัฒนานักการเมืองท้องถิ่นในอำเภอเมือง จังหวัดระยอง พบว่า ความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการบูรณาการพุทธจริยธรรมทางการเมืองเพื่อพัฒนานักการเมืองท้องถิ่นในอำเภอเมือง จังหวัดระยอง ตามฆราวาสธรรม 4 โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง อภิปรายได้ว่า ประชาชนเห็นว่า นักการเมืองท้องถิ่น ควรมีสัจจะรักษาคำพูด รักษาสัญญาที่ให้ไว้กับประชาชน พูดแล้วทำเป็นแบบอย่างในการรักษาสัญญาและยึดกฎระเบียบเป็นที่ตั้ง ไม่ลำเอียงฝ่ายใด มีความซื่อสัตย์ต่อหน้าที่และประชาชน การบริหารงานมีความซื่อตรง โปร่งใส จริงใจ และเป็นแบบอย่างที่ดี มีการวางแผนนโยบายขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัด มีความยุติธรรม ปฏิบัติตามกฎหมายระเบียบวินัยข้อบังคับ รู้จักที่จะควบคุมอารมณ์ได้แม้จะประสบกับปัญหา ให้ใจเย็น ประสานงานกับหน่วยงานอื่น ๆ ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีด้วยการเคารพกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ ใช้สติปัญญา แก้ไขข้อบกพร่อง

และเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการวางแผนปฏิบัติงาน พร้อมยอมรับความคิดเห็นต่าง ความอดทนทำหน้าที่ด้วยความขยันหมั่นเพียร มุ่งมั่นในจุดหมาย หมั่นใส่ใจ ดูแลและสร้างขวัญกำลังใจแก่บุคลากรภายในองค์กรและประชาชนในท้องถิ่น อดทนต่อการทำความดีที่เป็นแบบอย่าง เป็นผู้มีความเสียสละ อดทน ต่อปัญหาตลอดเวลา มีความคิดก้าวหน้า ริเริ่มสร้างสรรค์ มีความคิดยืดหยุ่น ขยันหมั่นเพียร มีความจริงใจในการปฏิบัติหน้าที่เห็นประโยชน์ของประชาชนมากกว่าประโยชน์ของตนเอง สละทรัพย์บ้างเพื่อช่วยเหลือคนที่ด้อยกว่า สอดคล้องกับงานวิจัยของดิลก บุญอ้อม และพระอธิการสุชาติ จนทสโร (2561) ได้วิจัยเรื่อง ขรรยาวาสนธรรม 4 : สูตรการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามวิถีพุทธ ผลการวิจัยพบว่า แนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิต ตามหลักขรรยาวาสนธรรมในพระพุทธศาสนา ด้านหลักการครองเรือน ควรปฏิบัติตามแนวความซื่อสัตย์ การไม่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตนมากกว่าส่วนรวม และเข้าใจถึงความสำคัญของตนที่มีอิทธิพลหรือบทบาท และความสัมพันธ์ต่อผู้อื่น ด้านหลักการอยู่ร่วมกันในชุมชน ควรปฏิบัติตามแนวความอดกลั้น การฝึกแก้ไขปัญหาโดยสันติวิธี และรู้จักขอบเขตและการแสดงออกของอารมณ์อย่างพอเหมาะ ด้านหลักการทำงานให้สำเร็จ ควรปฏิบัติตามแนวความอดทน การไม่ทอดทิ้งต่อปัญหาที่ประสบ และแสดงความคิดเห็นและความรู้สึกในเรื่องต่าง ๆ พอเหมาะ ด้านหลักการสร้างคุณค่าให้แก่ตนเอง ควรปฏิบัติตามแนวความเสียสละมีน้ำใจเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อบุคคล เช่นนี้จะทำให้อยู่ร่วมกันด้วยความสมานฉันท์ ลด ปัญหาความขัดแย้ง และปัญหาทางสังคม เกิดสันติสุขในบุคคล ชุมชน และสังคมแบบยั่งยืน และขรรยาวาสนธรรมหากได้ปฏิบัติและนักการเมืองยึดเป็นหลักในการทำหน้าก็จะเป็้นนักการเมืองที่ดีเป็นที่ประสงค์ของประชาชน

องค์ความรู้จากการวิจัย

สามารถสรุปองค์ความรู้จากการวิจัยได้ ดังนี้

1. ด้านคุณลักษณะ การพัฒนานักการเมืองท้องถิ่นด้านคุณลักษณะให้มีน้ำใจเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อประชาชน มีความซื่อสัตย์ต่อหน้าที่และประชาชน เป็นผู้ที่ยึดมั่น มีความจงรักภักดีในสถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ ให้ประชาชนทั่วไปได้ประพฤติเป็นแบบอย่าง มีลักษณะที่น่าไว้วางใจ มีบุคลิกมั่นคง มีความอดทนอดกลั้น มั่นในหน้าที่และผลประโยชน์ของประชาชน มีใจเป็นกลางในการบริหารงานด้วยความ ซื่อตรง โปร่งใสจริงใจ และเป็นแบบอย่างที่ดีมีการวางแผนงาน เกี่ยวกับด้านนโยบายขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอย่างเป็นระบบ ดำเนินการปฏิบัติหน้าที่ ด้วยด้วยความเคร่งครัด มีความยุติธรรม ยึดระเบียบวินัยข้อบังคับ ไม่ลำเอียงหรือมีอคติต่อผู้ใดผู้หนึ่ง ผู้ให้ความสำคัญกับการพัฒนาชุมชน และสังคมเพื่อความเจริญรุ่งเรืองของประเทศชาติสนับสนุนให้บุคคลยึดมั่นใน สถาบันหลักของประเทศชาติ

2. ด้านพฤติกรรม นักการเมืองท้องถิ่น มีพฤติกรรมที่ถูกทำนองครองธรรมให้เห็นเป็นแบบอย่าง มีลักษณะที่เน้นการกระทำมากกว่าคำพูด เอาใจใส่ดูแลประชาชน มีความซื่อสัตย์ หนักแน่น อดทนอดกลั้นต่อความคิดต่าง ยอมรับข้อเสนอและฟังเสียงประชาชน มีความมุ่งมั่นขยันหมั่นเพียร อดทนทำเพื่อประชาชนและส่วนรวม ประพฤติปฏิบัติตนได้อย่างถูกต้องเหมาะสมเป็นแบบอย่างที่ดีของสังคม มีความจริงใจในการปฏิบัติหน้าที่ของตนเองอยู่ตลอดเวลา ส่งเสริมสนับสนุนภาพลักษณ์ของหน่วยงานราชการให้ดีขึ้นมีความโปร่งใสสามารถตรวจสอบได้มีความจริงใจที่จะช่วยเหลือประชาชน ใช้ชีวิตความเป็นอยู่อย่างพอเพียง มุ่งมั่นในการปฏิบัติหน้าที่อย่างสุดความสามารถ อดทน อดกลั้น ไม่ประพฤติดัวเลื่อมเสีย ช่วยเหลือสังคมตามกำลังความสามารถ

3. ด้านการตัดสินใจ นักการเมืองท้องถิ่นทำสิ่งใดก็นึกถึงผลกระทบที่จะเกิดกับประชาชนก่อนเสมอ ได้คำนึงถึงผลประโยชน์ของประชาชนเป็นใหญ่ มีศีลธรรมทำในสิ่งที่ถูกที่ควรกระทำกล้าตัดสินใจทำในสิ่งที่ถูกต้องชอบธรรม คิดถึงประโยชน์ส่วนรวมและมีจิตสาธารณะ มุ่งผลสัมฤทธิ์ของงานและประชาชน ปฏิบัติหน้าที่อย่างเป็นธรรม ดำรงตนเป็นแบบอย่างที่ดีและรักษาภาพลักษณ์ของทางราชการ ปฏิบัติต่อตนเองและผู้อื่นโดยชอบในสิ่งที่ถูกต้องดีงาม มีเจตนาที่บริสุทธิ์ ทำในสิ่งที่ถูกต้องตามกฎหมายระเบียบ แก้ไขปัญหาโดยสันติวิธีบำเพ็ญประโยชน์เพื่อส่วนรวม

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

ควรมีนโยบายการนำหลักธรรมในพระพุทธศาสนามาบูรณาการเพื่อให้นักการเมืองท้องถิ่นมีคุณธรรม

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. ด้านคุณลักษณะ นักการเมืองท้องถิ่นปฏิบัติตน ในการเป็นผู้นำติดธงชาติ และพระบรมฉายาลักษณ์ ประจำบ้าน ปฏิบัติตามหน้าที่ของตน และรับผิดชอบต่อหน้าที่พัฒนาตนเองอย่างสม่ำเสมอ และปรับปรุงแก้ไขจุดอ่อน
2. ด้านพฤติกรรม นักการเมืองท้องถิ่นควรเป็นผู้ที่มีลักษณะที่เน้นการกระทำมากกว่าคำพูด มีความอดทน เสียสละ หนักแน่น มีความซื่อสัตย์สุจริต และมีจิตสำนึกที่ดีในการรับผิดชอบต่อหน้าที่การบริหารจัดการเพื่อประโยชน์ส่วนรวม
3. ด้านการตัดสินใจ นักการเมืองควรมีความเป็นผู้นำที่มีศีลธรรมทำในสิ่งที่ถูกที่ควรกระทำ คำนึงถึงผลประโยชน์ประชาชนเป็นที่ตั้ง มีความกล้าหาญในการบริหารงานกล้าตัดสินใจและรู้คุณค่าของเวลา

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรวิจัยเกี่ยวกับเกี่ยวกับปัจจัยการกระทำให้ประชาชนมีความไว้วางใจ
2. ควรวิจัยเกี่ยวกับเรื่อง ผู้นำที่มีศีลธรรมทำในสิ่งที่ถูกที่ควรกระทำในการตัดสินใจและกำหนดนโยบายเพื่อท้องถิ่น
3. ควรวิจัยเกี่ยวกับเรื่อง พฤติกรรมนักการเมืองท้องถิ่นที่ปฏิบัติตามหน้าที่ของตนและรับผิดชอบต่อหน้าที่ที่ประชาชนพึงประสงค์

เอกสารอ้างอิง

- ชุดิพนธ์ วงษ์อมรวิทย์. (2563). การเสริมสร้างจริยธรรมทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่น ในจังหวัดนครราชสีมา (ดุชนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ณัฐพล บุญยพิพัฒน์. (2562). ปัญหาและอุปสรรคในการพัฒนาระบบประชาธิปไตยของไทย(พ.ศ. 2475-ปัจจุบัน): ข้อสังเกตในเชิงทฤษฎี. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา.
- ดิลก บุญอิม และพระอธิการสุชาติ จนทสโร. (2561). ฆราวาสธรรม 4: สูตรการพัฒนาคุณภาพ ชีวิตตามวิถีพุทธ. วารสารวิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง, 7(2), 338-352.

- ทิพย์พรรณ นพวงศ์ ณ อยุธยา และคณะ. (2564). *ประมวลจริยธรรมของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร* (รายงานการวิจัย). กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.
- พงษ์เมธี ไชยศรีหา. (2561). ความรู้ความเข้าใจและทัศนคติของประชาชนเกี่ยวกับการปกครองระบอบประชาธิปไตยศึกษาเปรียบเทียบเขตเมืองกับเขตชนบท. *วารสารวิชาการและวิจัย มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ*, 8(3), 9-23.
- พระมหานรินทร์ สุรปญโญ. (2564). การประยุกต์หลักพุทธจริยธรรมเพื่อพัฒนาจริยธรรมทาง การเมืองของผู้นำทางการเมืองในจังหวัดชัยภูมิ (ดุष्ฎิณิพนธ์ปรัชญาดุष्ฎิณิบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พิชญา เหลืองรัตนเจริญ. (2555). *กระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็กและเยาวชนที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิด* (ดุष्ฎิณิพนธ์นิติศาสตรดุष्ฎิณิบัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. (2560). *รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560*. กรุงเทพฯ: สำนักการพิมพ์ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.
- สำนักวิชาการและสำนักกฎหมาย. (2564). *สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรสำนักวิชาการ*. สืบค้น 15 กรกฎาคม 2565, จาก <https://shorturl.asia/CrJuH>
- Yamane, T. (1973). *Statistic: An Introductory Analysis* (3rd ed.). Tokyo: Harper International Education.

การพัฒนารูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูต ในจังหวัดนครราชสีมา *

THE DEVELOPMENT OF THE METHODS FOR PROPAGATING BUDDHISM BY
THE DHAMMADUTA IN NAKHON RATCHASIMA PROVINCE

พระครูสุธรรมธีรานุยุต (ธีรศักดิ์ ธมฺมธีโร),
พระปลัดระพิน พุทธิสารโ, นิกธ ศรราข

Phrakhru Suthamthiranuyut (Thirasak Dhammadhiro),

Phrapalad Rapin Bhudtisaro, Nigorn Sirat

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Corresponding Author E-mail: 6301204220@mcu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1. ศึกษาสภาพทั่วไปในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตในจังหวัดนครราชสีมา 2. พัฒนารูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตในจังหวัดนครราชสีมา ระเบียบวิธีวิจัยเป็นแบบวิจัยเชิงคุณภาพ ดำเนินการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 25 รูปหรือคน และการสนทนาเฉพาะกลุ่มกับผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 9 รูปหรือคน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก วิเคราะห์ข้อมูลโดยการพรรณนาความ

ผลการวิจัยพบว่า 1. สภาพทั่วไปในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตมีจุดแข็ง คือ มีกิจกรรมหลากหลาย พระธรรมทูตส่วนใหญ่มีความรู้อย่างดีมีสื่อที่หลากหลาย มีความร่วมมือกับหน่วยงานราชการ โรงเรียน จุดอ่อน คือ การเผยแผ่หลักธรรมในรูปแบบเดิม ๆ ขาดปัจจัยพัฒนาอุปกรณ์สารสนเทศ ไม่มีการติดตามและประเมินผล โอกาส คือ นครราชสีมา มีประชากรหนาแน่น ประชาชนและ เยาวชนมีแนวโน้มสนใจธรรมะ อุปสรรค คือ ประชาชนขาดความเข้าใจในหลักธรรม การประเมินผลยังไม่มีประสิทธิภาพ 2. การพัฒนารูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูต พบว่า การวางแผนที่ชัดเจน ประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ พัฒนาพระธรรมทูตให้มีความมีความรู้ การลงมือปฏิบัติอย่างเป็นระบบ ใช้สื่อและวิธีที่เหมาะสม เลือกรับข้อธรรมที่เหมาะสม เป็นแบบอย่างที่ดี การตรวจสอบ วิเคราะห์ผล จากการสำรวจความคิดเห็น การปรับปรุงแก้ไข แผนการ

ดำเนินงาน พัฒนาศักยภาพของพระธรรมทูต สร้างเครือข่ายการเผยแผ่ ติดตามและประเมินผล

คำสำคัญ: การพัฒนา; การเผยแผ่พระพุทธศาสนา; พระธรรมทูต

Abstract

This research has the objectives 1. To study the general conditions in the propagation of Buddhism by Dhammaduta monks in Nakhon Ratchasima province, 2. To develop a model for the propagation of Buddhism by Dhammaduta monks in Nakhon Ratchasima province. The research method were qualitative research. Conducted in-depth interviews with 25 key informants and focus group discussions with 9 experts. The research tools were In-depth interview data were analyzed by describing.

The results of the research found that: 1. The general conditions in the propagation of Buddhism by missionary monks have strong points, namely, there are a variety of activities. Most of the missionaries are very knowledgeable, variety of media. There is cooperation with government agencies and schools. The weak point is the dissemination of Dhamma principles in the old way. Lack of factors for developing information equipment, no monitoring and evaluation. The opportunity was Nakhon Ratchasima that a dense population. People and youth tend to be interesting in Dhamma. The obstacle is that people lack understanding of Dhamma principles and ineffective evaluation also. 2. The development of the model for propagating Buddhism by missionary monks revealed clear planning and application of modern technology. Develop missionaries have knowledge action systematically use appropriate media and methods choose an appropriate Dhamma topic. Be a good example by examining and analyzing results from opinion surveys. improvement operation plan develop the potential of missionary monks create propagation network monitor and evaluate.

Keywords: Development; Propagation of Buddhism; Dhammaduta

บทนำ

การเผยแผ่พระพุทธศาสนาเริ่มหลังพระพุทธเจ้าตรัสรู้ เมื่อปฐมเทศนาโปรดปัญจวัคคีย์ ทำให้พระธรรมขององค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้าเป็นที่รู้จักทั่วชมพูทวีป โดยส่งพระสาวก 60 รูปเผยแผ่ (นิพนธ์ทิพย์ ศรีนิมิต และพระครูพิสิฐ ปุญญากร, 2558) พระธรรมทูตในไทยเผยแผ่ทั้งในและต่างประเทศ โดยมีมุ่งเผยแผ่พระพุทธศาสนา ส่งเสริมความเข้าใจ พัฒนาสังคม มีคุณสมบัติธัมมัญญตา อุตถัญญตา มัตตัญญตา กาลัญญตา ปริสสัญญตา ในจังหวัดนครราชสีมา มีพระธรรมทูตปฏิบัติงานหลายรูปแบบ พบปัญหาการบริหาร สื่ออุปกรณ์ ทัศนคติกลุ่มเป้าหมาย แนวทางแก้ไข คือ การประสานงานหาสื่อที่น่าสนใจ ทำความเข้าใจกลุ่มเป้าหมาย และพัฒนาการเผยแผ่ให้ทันสมัย สอดคล้องกับยุคสมัย

การนำเสนอพระพุทธศาสนาในยุคสมัยใหม่เป็นการยกระดับวิธีการเผยแผ่ที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง (บุญเหลือ อภิณฺจโน, 2560) โดยเฉพาะในจังหวัดนครราชสีมาที่จำเป็นต้องปรับปรุงเพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการและความเข้าใจของคนในยุคปัจจุบัน การใช้เทคโนโลยีและสื่อดิจิทัลเป็นกลยุทธ์หลักในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา (วนิดา ชูลิกาวี และคณะ, 2566) ช่วยให้การสื่อสารมีประสิทธิภาพและเข้าถึงผู้คนจำนวนมากขึ้น การพัฒนาสื่อและเนื้อหาที่น่าสนใจ ทันสมัย และเข้าถึงง่าย เป็นสิ่งจำเป็นในการส่งเสริมการเรียนรู้และการทำความเข้าใจในหลักธรรมของพระพุทธศาสนา การสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ร่วมกับสถาบันการศึกษา ชุมชน และองค์กรต่าง ๆ จะเพิ่มช่องทางในการแลกเปลี่ยนและการเผยแผ่ธรรมในวงกว้าง การอบรมและพัฒนาพระธรรมทูตให้มีความสามารถในการนำเสนอและสื่อสารหลักธรรมในรูปแบบที่เข้าใจง่ายและเกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวัน จะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา (พระมหาสุเทพ สุวฑฺฒโน, 2562) ทำให้ผู้คนรู้สึกเกี่ยวข้องและนำไปปรับใช้ในชีวิตได้จริง เพราะการให้ความรู้และเข้าถึงพระพุทธศาสนาในแบบฉบับที่เข้าใจง่ายและเกี่ยวข้องกับชีวิตจริง จะช่วยให้ผู้คนเห็นคุณค่าและสามารถนำไปประยุกต์ใช้กับชีวิตประจำวันได้ ไม่ว่าจะเป็นในด้านของจิตใจความสงบ การให้ หรือ การมีชีวิตที่เรียบง่ายและมีความสุข การเผยแผ่ด้วยหลักสูตรที่สร้างสรรค์และการจัดกิจกรรมที่เชื่อมโยงกับการปฏิบัติจริงจะช่วยเพิ่มความสนใจและศรัทธาในพระพุทธศาสนา

และเพื่อแก้ไขปัญหาและอุปสรรคในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา โดยเฉพาะในจังหวัดนครราชสีมา การพัฒนาการเผยแผ่พระพุทธศาสนาต้องเน้นการใช้สื่อและเทคโนโลยีสมัยใหม่ (พระมหาชาญชัย ขวนชโย, 2565) สร้างเครือข่ายร่วมมือกับภาคีต่าง ๆ เพื่อเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ การอบรมพระธรรมทูตให้มีความเข้าใจในคุณสมบัติและการนำเสนอหลักธรรมคำสอนในรูปแบบที่น่าสนใจและ

เข้าใจง่าย จะช่วยให้กลุ่มเป้าหมายมีทัศนคติที่ดีต่อพระพุทธศาสนา การปรับปรุงและพัฒนาวิธีการเผยแผ่ให้เหมาะสมกับยุคสมัยจะช่วยให้พระพุทธศาสนาเจริญรุ่งเรือง มีผู้ศรัทธาเพิ่มขึ้น และเป็นการสร้างสังคมที่มีคุณธรรมและความเข้าใจที่ถูกต้องในพระพุทธศาสนา นี่จึงเป็นการเน้นย้ำความสำคัญของการพัฒนาและปรับปรุงวิธีการเผยแผ่พระพุทธศาสนาให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคม โดยการใช้สื่อและเทคโนโลยีใหม่ ๆ ในการสื่อสารและการเผยแผ่จะช่วยให้ข้อความและคุณค่าของพระพุทธศาสนาถูกเข้าถึงได้ง่ายขึ้น นอกจากนี้ การมีส่วนร่วมของชุมชนและการสร้างเครือข่ายร่วมมือกับองค์กรต่าง ๆ จะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการเผยแผ่ และเป็นการสร้างฐานผู้ศรัทธาให้กว้างขวางยิ่งขึ้น

การเผยแผ่พระพุทธศาสนาในรูปแบบที่เหมาะสมและทันสมัยไม่เพียงแต่จะช่วยให้คนในสังคมเข้าถึงพระธรรมได้ง่ายขึ้น แต่ยังช่วยให้พระพุทธศาสนาสามารถปรับตัวและอยู่ร่วมกับสังคมได้อย่างกลมกลืน (พระภมร ฐิริปัญโญ และพระปลัดอร่าม เรนโท, 2566) ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญในการรักษาและส่งเสริมพระพุทธศาสนาให้เป็นศาสนาที่มีชีวิตชีวาและมีความหมายต่อผู้คนในยุคปัจจุบัน ด้วยการนำเสนอที่เข้าถึงและเกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวัน พระพุทธศาสนาจะสามารถอนุรักษ์คุณค่าและสอนให้ผู้คนเรียนรู้ถึงความสำคัญของการมีจิตใจที่ดี การมีชีวิตที่มีคุณธรรม และการให้เกียรติต่อสิ่งแวดล้อมและสังคมในรอบตัว ในที่สุดการเผยแผ่พระพุทธศาสนาที่มีประสิทธิภาพต้องอาศัยความร่วมมือและความเข้าใจระหว่างพระธรรมทูตกับชุมชน (พระสมหัง ผลญาโณ, 2561) การมีความเข้าใจที่ถูกต้องและการนำเสนอที่น่าสนใจจะทำให้พระพุทธศาสนายังคงเป็นแหล่งแรงบันดาลใจและคำสอนที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาจิตใจและการดำเนินชีวิตของผู้คนในยุคสมัยใหม่ การเผยแผ่ที่เน้นการสื่อสารที่เข้าถึงใจคนฟัง การใช้เทคโนโลยีใหม่ ๆ เพื่อสร้างประสบการณ์ที่ดีในการเรียนรู้ และการมีส่วนร่วมของชุมชนจะช่วยส่งเสริมให้พระพุทธศาสนาเข้าถึงกลุ่มคนใหม่ ๆ ที่อาจไม่เคยสนใจหรือมีโอกาสเข้าถึงการศึกษาพระพุทธศาสนามาก่อน

การให้ความรู้และเข้าถึงพระพุทธศาสนาในแบบฉบับที่เข้าใจง่ายและเกี่ยวข้องกับชีวิตจริง จะช่วยให้ผู้คนเห็นคุณค่าและสามารถนำไปประยุกต์ใช้กับชีวิตประจำวันได้ (พระศรีรัชมงคลบัณฑิต (อรุณ พุทธิสาร) และคณะ, 2565) ไม่ว่าจะเป็นในด้านของจิตใจ ความสงบ การให้ หรือการมีชีวิตที่เรียบง่ายและมีความสุข การเผยแผ่ด้วยหลักสูตรที่สร้างสรรค์และการจัดกิจกรรมที่เชื่อมโยงกับการปฏิบัติจริงจะช่วยเพิ่มความสนใจและศรัทธาในพระพุทธศาสนา ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนายุคใหม่ ความร่วมมือกับสถาบันการศึกษา องค์กรสังคม และชุมชนต่าง ๆ เป็นสิ่งจำเป็น เพื่อสร้างแพลตฟอร์มที่หลากหลายสำหรับการเรียนรู้และการแลกเปลี่ยน การใช้สื่อดิจิทัลและโซเชียลมีเดียในการเผยแผ่คำสอนและกิจกรรมสามารถเข้าถึงผู้คนจำนวนมากและสร้างชุมชนออนไลน์

ที่มีความหมายและสนับสนุนกัน การเผยแผ่พระพุทธศาสนาจึงไม่ใช่แค่การสอนคำสอน แต่เป็นการแบ่งปันวิถีชีวิตที่เน้นความเข้าใจ ความรัก และความสงบ ด้วยการปรับเปลี่ยนวิธีการและเนื้อหาให้ตอบโจทยุคสมัย พระพุทธศาสนาจะสามารถสร้างผลกระทบที่มีความหมายและยั่งยืนต่อสังคมในศตวรรษที่ 21 นี้ได้อย่างแท้จริง

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตในจังหวัดนครราชสีมา
2. เพื่อพัฒนารูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตในจังหวัดนครราชสีมา

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบการวิจัย

เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) การสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล

2. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

2.1 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) จากการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวน 25 ท่าน ประกอบด้วย กลุ่มพระธรรมทูตฝ่ายอำนวยการ จำนวน 5 รูป กลุ่มพระธรรมทูตฝ่ายปฏิบัติการจำนวน 5 รูป กลุ่มผู้นำชุมชน จำนวน 5 คน กลุ่มผู้บริหารโรงเรียน จำนวน 5 คน กลุ่มนักวิชาการทางด้านการจัดการเชิงพุทธ จำนวน 5 รูปหรือคน

2.2 ผู้ทรงคุณวุฒิสำหรับการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) จากการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวน 9 รูปหรือคน ประกอบด้วย ผู้เชี่ยวชาญด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนารูปแบบ ผู้เชี่ยวชาญด้านพระธรรมทูต ผู้เชี่ยวชาญด้านการวิจัย ผู้เชี่ยวชาญการบริหารจัดการ

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เป็นแบบสัมภาษณ์เชิงลึก เพื่อศึกษาสภาพทั่วไป องค์กรประกอบในการพัฒนารูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตในจังหวัดนครราชสีมา ซึ่งผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารโดยการรวบรวมจากหนังสืออ้างอิงทางพระพุทธศาสนาต่าง ๆ จาก

พระไตรปิฎก (ภาษาบาลี) ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย 2500 และพระไตรปิฎก (ภาษาไทย) ฉบับมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และวิจัยที่เกี่ยวข้อง พัฒนาขึ้นเป็นแบบสัมภาษณ์ตามกรอบ เพื่อใช้เก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

4. การรวบรวมข้อมูล

ขั้นตอนการดำเนินการ ดังนี้ 1. ขั้นเตรียมการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยเริ่มต้นด้วยการนัดหมายวันเวลาที่สะดวกสัมภาษณ์กับกลุ่มตัวอย่าง และได้ศึกษาประเด็นคำถามที่ใช้ในการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูล เตรียมและศึกษาวิธีใช้เครื่องบันทึกเสียงเตรียมสมุดจดบันทึกและอุปกรณ์ต่าง ๆ ให้พร้อมก่อนดำเนินการสัมภาษณ์ 2. ขั้นดำเนินการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยจะสนทนาร่วมกันสร้างความคุ้นเคยกับผู้ให้สัมภาษณ์ แจ้งวัตถุประสงค์ของการสัมภาษณ์ ขออนุญาตใช้กล้องถ่ายรูปเพื่อใช้อ้างอิงในการสัมภาษณ์ รวมทั้งแจ้งให้ทราบว่าข้อมูลต่าง ๆ ที่บันทึกเสียงไว้ผู้วิจัยจะเก็บไว้เป็นความลับ

5. การวิเคราะห์ข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกมาวิเคราะห์ ใช้วิธีการวิเคราะห์แบบอุปนัย โดยนำข้อมูลมาเรียบเรียงและจำแนกอย่างเป็นระบบ จากนั้นนำมาตีความหมาย เพื่อตอบคำถามหลักตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยโดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนา

ผลการวิจัย

1. สภาพทั่วไปในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตในจังหวัดนครราชสีมา ตามหลักการวิเคราะห์สวอต (SWOT Analysis) (สาคร สุขศรีวงศ์, 2552)

1.1 จุดแข็ง คือ มีกิจกรรมที่หลากหลาย และความร่วมมือที่ดีกับหน่วยงานต่าง ๆ รวมถึงความรู้อันประเมินค่าไม่ได้ของพระธรรมทูตและการมีสื่อที่หลากหลาย ได้ยกระดับการเผยแผ่ศาสนาให้กว้างขวางและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

1.2 จุดอ่อน คือ แม้จะมีความพยายามในการเผยแผ่ แต่ขาดนวัตกรรมและการพัฒนาในหลายด้าน การใช้วิธีการเผยแผ่แบบเดิม ๆ การขาดอุปกรณ์สารสนเทศที่ทันสมัย และไม่มีการติดตามหรือประเมินผล ล้วนเป็นจุดอ่อนที่ต้องได้รับการแก้ไข

1.3 โอกาส คือ ด้วยประชากรหนาแน่นและความสนใจในธรรมะของประชาชน โดยเฉพาะเยาวชน ในจังหวัดนครราชสีมา รวมถึงความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีได้สร้างโอกาสในการเผยแผ่หลักธรรมและการดำรงชีวิตที่มีคุณค่า

1.4 อุปสรรค คือ อุปสรรคสำคัญในการเผยแผ่ศาสนา คือ การขาดความเข้าใจในหลักธรรมของประชาชน กระแสวัฒนธรรมตะวันตกที่มาแรง และความหลากหลายของวัฒนธรรมและความเชื่อ ทำให้การประเมินผลยังขาดประสิทธิภาพ

2. การพัฒนารูปแบบการเผยแผ่ พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตในจังหวัดนครราชสีมา ตามวงจร PDCA ของเดมिंग (Deming, 1995) พบว่า

2.1 การวางแผน มีการวางแผนการเผยแผ่ศาสนาอย่างชัดเจน พร้อมด้วยการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ จัดอบรมปฏิบัติธรรมที่หลากหลาย และพัฒนาบุคลากรพระธรรมทูตให้มีความรู้และทักษะที่ตอบโจทย์การเผยแผ่ในยุคปัจจุบัน คือ กุญแจสำคัญที่จะนำไปสู่การเผยแผ่ที่มีประสิทธิภาพ

2.2 การลงมือปฏิบัติ มีการลงมือปฏิบัติในการเผยแผ่ศาสนาต้องดำเนินการอย่างเป็นระบบและร่วมมือกับทุกภาคส่วน ใช้สื่อและวิธีที่เหมาะสมในการนำเสนอหัวข้อธรรมที่ตรงกับกลุ่มเป้าหมาย พร้อมทั้งการเป็นแบบอย่างที่ดีของพระธรรมทูต เพื่อผลลัพธ์ที่มีประสิทธิภาพ

2.3 การตรวจสอบ มีการตรวจสอบและปรับปรุงกระบวนการเผยแผ่ศาสนาเริ่มต้นจากการสำรวจความคิดเห็น ตามด้วยการวิเคราะห์ผลลัพธ์อย่างละเอียดเพื่อนำมาซึ่งข้อเสนอแนะที่มีคุณค่า จากนั้นจึงนำไปสู่การปรับปรุงแนวทางเผยแผ่โดยมีช่องทางให้แสดงความคิดเห็นที่สะดวกและเข้าถึงได้ง่าย

2.4 การปรับปรุงแก้ไขและดำเนินการให้เหมาะสม มีการปรับปรุงแก้ไขในการเผยแผ่ศาสนาประกอบด้วยการปรับแผนการดำเนินงาน การพัฒนาศักยภาพของพระธรรมทูต สร้างเครือข่ายการเผยแผ่ที่มีประสิทธิภาพ และการติดตามผลอย่างใกล้ชิดเพื่อประเมินผลอย่างมีประสิทธิภาพ

อภิปรายผลการวิจัย

1. สภาพทั่วไปในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตในจังหวัดนครราชสีมา มีจุดแข็ง คือ มีกิจกรรมที่หลากหลาย และมีความร่วมมือที่ดีกับหน่วยงานต่าง ๆ รวมถึงความรู้อันประเสริฐค่าไม่ได้ของพระธรรมทูตและการมีสื่อที่หลากหลายจุดอ่อน คือ การขาดนวัตกรรมและการพัฒนาในหลายด้าน ยังใช้วิธีการเผยแผ่แบบเดิม ๆ การขาดอุปกรณ์สารสนเทศที่ทันสมัย และการไม่มีการติดตามหรือประเมินผล โอกาส คือ เนื่องด้วยประชากรที่หนาแน่นและความสนใจในธรรมะของประชาชน โดยเฉพาะเยาวชนในจังหวัดนครราชสีมา รวมถึงความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี ได้สร้างโอกาสในการเผยแผ่หลักธรรมและการดำรงชีวิตที่มีคุณค่า อุปสรรค คือ อุปสรรคสำคัญในการเผยแผ่ศาสนา คือ การขาดความเข้าใจในหลักธรรมของประชาชน กระแสวัฒนธรรมตะวันตกที่มาแรงและความหลากหลายของวัฒนธรรมและความเชื่อ ทำให้การประเมินผลยังขาดประสิทธิภาพซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพระครูนรนาถเจติยาภิรักษ์ (สมพงศ์ ญาณธีโร) (2561) ได้วิจัยเรื่อง รูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเชิงรุกของพระธรรมทูตสายอินเดีย-

เนपालตามหลักพุทธจิตวิทยา ผลการวิจัยพบว่า การเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตไทยสายอินเดีย-เนपाल ในปัจจุบันใช้วิธีการเผยแผ่พระพุทธศาสนาที่เป็นกระบวนการมุ่งเข้าถึงชุมชนและบุคคล ใช้แนวทางตามพระพุทธเจ้าและพุทธสาวกเป็นแนวทางในการปฏิบัติเพื่อการทำงานพระธรรมทูต ส่วนรูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเชิงรุกของพระธรรมทูตไทยสายอินเดีย-เนपाल มีองค์ประกอบตามหลักพุทธจิตวิทยา ได้แก่ สังคหวัตถุ 4 เทศนาวิธี 4 และการเผยแผ่เชิงรุกของพระธรรมทูตที่ใช้กระบวนการ 1. การบรรยายธรรม 2. สื่อสารออนไลน์ 3. การสื่อสารสิ่งพิมพ์ 4. ธรรมภาคปฏิบัติ 5. สังคมสงเคราะห์ และ 6. งานศาสนสัมพันธ์ และคุณสมบัติพระธรรมทูต ประกอบด้วย มีจริยวัตรงดงาม ปณิธานแน่วแน่ มีองค์แห่งพระธรรมกถึก และทักษะภาษาดี จะนำไปสู่ผล คือ เกิดการนำหลักไตรสิกขาไปใช้เป็นแนวทางในการดำเนินชีวิต

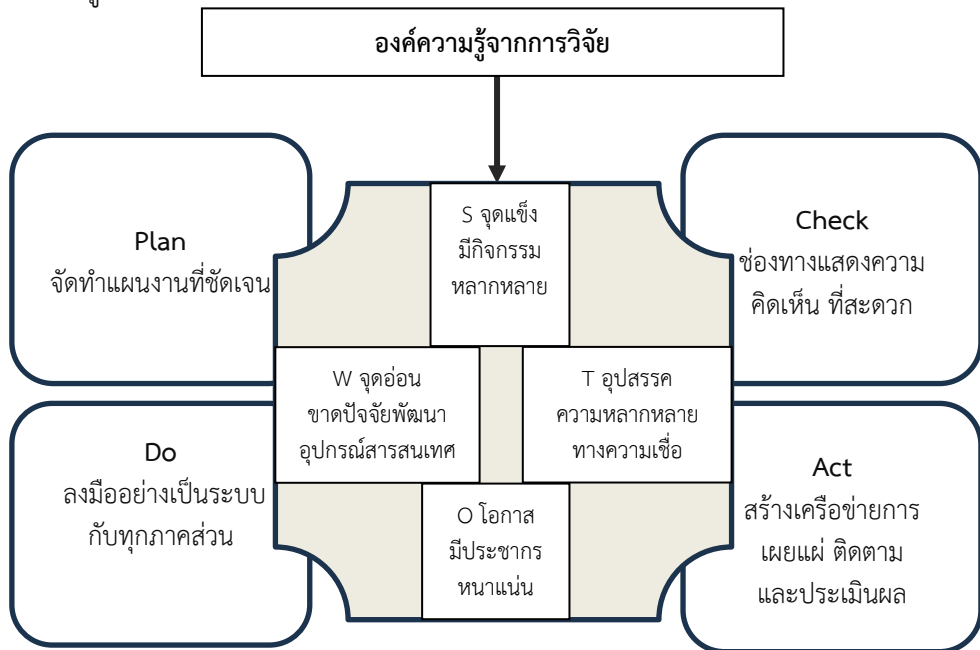
2. การพัฒนารูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตในจังหวัดนครราชสีมา พบว่า การวางแผน มีการวางแผนการเผยแผ่ศาสนาอย่างชัดเจน พร้อมด้วยการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ จัดอบรมปฏิบัติธรรมที่หลากหลาย และพัฒนาบุคลากรพระธรรมทูตให้มีความรู้และทักษะที่ตอบโจทย์การเผยแผ่ในยุคปัจจุบัน คือ ภัยแล้งสำคัญที่จะนำไปสู่การเผยแผ่ที่มีประสิทธิภาพ การลงมือปฏิบัติ มีการลงมือปฏิบัติในการเผยแผ่ศาสนาต้องดำเนินอย่างเป็นระบบและร่วมมือกับทุกภาคส่วน ใช้สื่อและวิธีที่เหมาะสมในการนำเสนอหัวข้อธรรมที่ตรงกับกลุ่มเป้าหมาย พร้อมทั้งการเป็นแบบอย่างที่ดีของพระธรรมทูต เพื่อผลลัพธ์ที่มีประสิทธิภาพ การตรวจสอบ มีการตรวจสอบและปรับปรุงกระบวนการเผยแผ่ศาสนาเริ่มต้นจากการสำรวจความคิดเห็น ตามด้วยการวิเคราะห์ผลลัพธ์อย่างละเอียดเพื่อนำมาซึ่งข้อเสนอแนะที่มีคุณค่า จากนั้นจึงนำไปสู่การปรับปรุงแนวทางเผยแผ่โดยมีช่องทางให้แสดงความคิดเห็นที่สะดวกและเข้าถึงได้ง่าย การปรับปรุงแก้ไขและดำเนินการให้เหมาะสม มีการปรับปรุงแก้ไขในการเผยแผ่ศาสนาประกอบด้วย การปรับแผนการดำเนินงาน การพัฒนาศักยภาพของพระธรรมทูต สร้างเครือข่ายการเผยแผ่ที่มีประสิทธิภาพ และการติดตามผลอย่างใกล้ชิดเพื่อประเมินผลอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพระครูวิเทศกัลยาณธรรม (ฐิติกร กุลยาณธมฺโม) (2564) ได้วิจัยเรื่อง การพัฒนาการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของวัดไทยในรัฐแคลิฟอร์เนีย ประเทศสหรัฐอเมริกา ผลการวิจัยพบว่า การพัฒนาการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของวัดไทยในรัฐแคลิฟอร์เนีย ประเทศสหรัฐอเมริกา ประกอบด้วย ด้านผู้ส่งสาร มีความรู้ความสามารถ มีความชำนาญผลิตสื่อธรรมะ ใช้คอมพิวเตอร์ได้ดี สามารถจัดรายการวิทยุได้ สามารถสื่อสารผ่านช่องทางออนไลน์ได้ดี ด้านสาร มีความหลากหลายอยู่ในรูปหนังสือธรรมะ สิ่งพิมพ์ออนไลน์ เช่น ภาพหรือจดหมายข่าว เสียงบรรยายธรรม และวีดิทัศน์ธรรมะ ด้านช่องทางการสื่อสาร มีช่องทางที่หลากหลาย มีเว็บไซต์ของวัด ใช้ช่องทางออนไลน์ เช่น

Facebook YouTube วิชยูออนไลน์ และสื่อสิ่งพิมพ์ วารสารและหนังสือ ผู้รับสาร ได้รับการปรับพื้นฐาน ได้รับการประเมินก่อนและหลัง กำหนดกลุ่มผู้รับสาร สามารถนำธรรมะไปปรับใช้ประโยชน์ได้ และมีความศรัทธา

องค์ความรู้จากการวิจัย

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของ พระธรรมทูตในจังหวัดนครราชสีมา ดังภาพที่ 1 ดังนี้

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย

จากภาพที่ 1 แสดงให้เห็นการพัฒนารูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของ พระธรรมทูตในจังหวัดนครราชสีมา มีดังนี้

รูปแบบสภาพทั่วไปในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตในจังหวัด นครราชสีมา (SWOT) พบว่า จุดแข็ง ของพระธรรมทูตในนครราชสีมา คือ มีเครือข่าย ที่เข้มแข็ง การใช้สื่อและเทคโนโลยีทันสมัย และการสนับสนุนจากรัฐบาลและเอกชนซึ่งช่วย เพิ่มประสิทธิภาพในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา นอกจากนี้ จังหวัดนครราชสีมา มีประชากร ชาวพุทธจำนวนมากซึ่งเป็นกลุ่มเป้าหมายหลัก ขณะที่จุดอ่อน ประกอบด้วย การใช้รูปแบบ การเผยแผ่แบบดั้งเดิม การนำเสนอที่ไม่ตรงกับความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย

ความไม่พร้อมของพระธรรมทูต และขาดประสบการณ์ โอกาส ในการเผยแผ่มีมาก เนื่องจากประชาชนมีแนวโน้มหันมาสนใจพระพุทธศาสนา มีการปรับเปลี่ยนรูปแบบการเผยแผ่ให้ทันสมัย และมีศาสนสถานจำนวนมาก อย่างไรก็ตาม อุปสรรค ที่ต้องรับมือ เช่น การเปลี่ยนแปลงของสังคมที่รวดเร็ว ความหลากหลายของกลุ่มเป้าหมาย ความไม่พร้อมของบางพระธรรมทูต และปัญหาด้านเศรษฐกิจและสังคม

จากการศึกษาสภาพทั่วไปจึงนำไปสู่กระบวนการพัฒนารูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตในจังหวัดนครราชสีมา พบว่า ใช้หลักการบริหารอย่างมีประสิทธิภาพ ของเดมมิง (Deming, 1995) คือ การวางแผน (Plan-P) การจัดอบรมพระธรรมทูตเพื่อเพิ่มความรู้และทักษะการเผยแผ่ การปรับรูปแบบการเผยแผ่ให้เข้ากับสังคมที่เปลี่ยนแปลง และการสร้างความร่วมมือกับหน่วยงานต่าง ๆ การปฏิบัติตามแผน (Do-D) พระธรรมทูตฝึกฝนหลักธรรมอย่างจริงจัง การเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายผ่านสื่อทันสมัย และกิจกรรมหลากหลาย และการร่วมมือกับทุกภาคส่วนในการเผยแผ่ การตรวจสอบ (Check-C) วัดประสิทธิภาพการเข้าถึงกลุ่มเป้าหมาย ตรวจสอบความถูกต้องและความต่อเนื่องของการเผยแผ่ และวัดผลกระทบที่เกิดขึ้นต่อสังคม การปรับปรุงและดำเนินการให้เหมาะสม (Action-A) ปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงของสังคม พัฒนาทักษะการเผยแผ่ สร้างความตระหนักรู้ในชุมชน และจัดการปัญหาด้านเศรษฐกิจและสังคมที่อาจส่งผลกระทบต่อการปฏิบัติธรรม

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. จัดหลักสูตรฝึกอบรมที่หลากหลายให้กับพระธรรมทูตในนครราชสีมา ครอบคลุมตั้งแต่หลักสูตรระยะสั้นถึงระยะยาวและหลักสูตรออนไลน์ พร้อมการติดตามประเมินผลเพื่อพัฒนาต่อเนื่อง
2. สร้างโครงสร้างพัฒนาสมรรถนะพระธรรมทูต โดยมีศูนย์อบรมและศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาที่มีคุณภาพและประสิทธิภาพ
3. ดำเนินโครงการพัฒนาคุณลักษณะส่วนบุคคลของพระธรรมทูต เช่น การส่งเสริมความเอื้อเฟื้อและความเห็นคุณค่าต่อสังคม ทำให้พระธรรมทูตมีคุณลักษณะที่ดี

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. จัดการฝึกอบรมและพัฒนาทักษะเผยแผ่ศาสนาให้พระธรรมทูต โดยเน้นการสัมมนาและการแลกเปลี่ยนประสบการณ์เพื่อเพิ่มความรู้ในหลักธรรม
2. จัดโครงการและกิจกรรมที่เน้นปฏิบัติการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ผ่านการแสดงหนังสือธรรมะ และประชุมวิจัยทางศาสนา

3. ใช้เทคโนโลยีสื่อสารเพื่อเผยแผ่ศาสนา ได้แก่ การสร้างเว็บไซต์ แพลตฟอร์มออนไลน์ และกลุ่มพระธรรมทูตในโซเชียลมีเดีย

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. สำรวจความคิดเห็นของประชาชนในนครราชสีมาเกี่ยวกับการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ประเมินความรู้ความเข้าใจและความสนใจของพวกเขาในกิจกรรมทางศาสนา

2. ขยายขอบเขตการศึกษาไปยังพื้นที่อื่น ๆ นอกจากนครราชสีมาเพื่อทำความเข้าใจความต้องการและความสนใจของประชาชนในวงกว้าง

3. ใช้วิธีการวิจัยหลากหลาย เช่น สำรวจความคิดเห็น สัมภาษณ์เชิงลึก และการสังเกตการณ์ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครอบคลุมและมีมุมมองหลายด้าน

เอกสารอ้างอิง

- นิพนธ์ทิพย์ ศรีนิมิต และพระครูพิสิฐ ปุญญากร. (2558). ศึกษาการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระครูวิสุทธิ บุญติด (พ่อท่านนวล ปรีสุทโธ). *วารสารมหาจุฬานาครทรรศน์*, 2(2), 67-78.
- บุญเหลือ อภิณฺโณ. (2560). ศึกษาแนวทางการเผยแผ่ธรรมะของพระสงฆ์ตามแนวพระพุทธศาสนาเถรวาท อำเภอโพนพิสัย จังหวัดหนองคาย. *วารสารธาตุพนมปริทรรศน์*, 1(2). 111-120.
- พระครูนรนาถเจติยาภิรักษ์ (สมพงศ์ ญาณธโร). (2561). รูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเชิงรุกของพระธรรมทูต สายอินเดีย-เนปาลตามหลักพุทธจิตวิทยา (ดุษฎีนิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธจิตวิทยา). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระครูวิเทศกัลยาณธรรม (ฐิติกร กลยาณธโม). (2564). *การพัฒนาการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของวัดไทยในรัฐแคลิฟอร์เนีย ประเทศสหรัฐอเมริกา* (ดุษฎีนิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระภมร ฐิริปัญญา และพระปลัดอร่าม เรนโท. (2566). การฟื้นฟูพระพุทธศาสนาเพื่อให้สอดคล้องกับสังคมปัจจุบัน. *วารสารพุทธจิตวิทยา*, 8(2), 321-334.
- พระมหาชาญชัย ขวนขโย. (2565). การเผยแผ่พระพุทธศาสนาของวัดพระธรรมกายบาวาเรียยุคดิจิทัล ในสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี. *วารสารพุทธนวัตกรรมการปริทรรศน์*, 3(2), 39-51.

- พระมหาสุเทพ สุธมฺมโน. (2562). กลยุทธ์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตสายต่างประเทศ. *วารสารมหาจุฬานาครธรรมศาสตร์*, 6(3), 1363-1378.
- พระศรีรัชมงคลบัณฑิต (อรุณ พุทธิสารโร) และคณะ. (2565). พฤติกรรมการเรียนรู้ทางด้านพระพุทธศาสนาของเยาวชนไทย. *วารสารปรัชญาปริทรรศน์*, 27(2), 82-96.
- พระสมหวัง ผลญาโณ. (2561). แนวทางการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระบัณฑิตอาสาพัฒนาชาวเขาเขตพื้นที่ อำเภอมะแม่ม่งจังหวัดเชียงใหม่. *วารสารพุทธศาสตร์ศึกษา*, 9(2), 94-105.
- วนิดา ชูลีกาวิทย์ และคณะ. (2566). พลวัตการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในศตวรรษที่ 21. *วารสาร ธรรมเพื่อชีวิต*, 29(2), 59-72.
- สาคร สุขศรีวงศ์. (2552). *การจัดการ : จากมุมมองนักบริหาร*. กรุงเทพฯ: บริษัท จี. พี. ไฮเบอร์พรีนซ์ จำกัด.
- Deming, E. W. (1995). *Out of the Crisis*. USA: The Massachusetts Institute of Technology Center for Advanced Engineering Study.

รูปแบบการสื่อสารทางการเมืองเชิงพุทธของผู้บริหารเทศบาลนครเพื่อส่งเสริม
การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในพื้นที่ภาคเหนือตอนล่าง*
BUDDHIST POLITICAL COMMUNICATION MODEL OF MUNICIPAL
ADMINISTRATORS TO PROMOTE PEOPLES POLITICAL
PARTICIPATION IN THE LOWER NORTH

จิรเดช นาคพงษ์

Chiradet Nakpong

นักวิจัยอิสระ

Independent Researcher

Corresponding Author E-mail: hamasclub55555@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1. ศึกษาสภาพการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนภาคเหนือตอนล่าง 2. ศึกษาปัจจัยการสื่อสารทางการเมืองเชิงพุทธที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน และ 3. ศึกษาการประยุกต์หลักสาราณียธรรม 6 ใช้เพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในพื้นที่ภาคเหนือตอนล่าง เป็นการวิจัยแบบผสานวิธี วิจัยเชิงปริมาณ ได้แก่ ผู้มีสิทธิ์เลือกตั้งในเทศบาลนครภาคเหนือตอนล่าง 400 คน จากแบบสอบถามวิเคราะห์ข้อมูลสถิติทางสังคมศาสตร์ วิจัยเชิงคุณภาพจากผู้เชี่ยวชาญ 24 รูปหรือคน เลือกแบบเฉพาะเจาะจงโดยใช้แบบสัมภาษณ์และวิเคราะห์ข้อมูลวิธีพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า 1. สภาพการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนด้านการวางแผน การปฏิบัติ รับประโยชน์ และประเมิณผล เพศหญิง อายุ 41-50 ปี การศึกษามัธยมศึกษา อาชีพรับราชการ และมีรายได้เดือนละ 15,000 บาทขึ้นไป มีส่วนร่วมทางการเมืองมากที่สุด 2. ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมือง พบว่า การสื่อสารทางการเมืองเชิงพุทธของผู้บริหารเทศบาลนครทำให้การมีส่วนร่วมทางการเมืองมากทุกด้าน 3. การประยุกต์หลักสาราณียธรรม 6 มาใช้เพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน พบว่า ผู้บริหารเทศบาลนคร ส่งสาร คิดดี พูดดี ทำดี เนื้อหาถูกต้อง เลือกสื่อเหมาะสม ผู้รับสารปฏิบัติได้

คำสำคัญ: การมีส่วนร่วมทางการเมือง; การสื่อสารทางการเมือง; หลักสาราณียธรรม 6

Abstract

This research article had the objectives as: 1. To study the conditions of political participation of people in the lower northern region, 2. To study Buddhist political communication factors that affected people's political participation, and 3. To study Application of Saraniya-dhamma 6 principles to promote political participation of people in the lower northern region. It was conducted by the mixed research methods. Phase 1: The quantitative research, data were collected from the sample group of 400 voters in the lower northern municipality, obtained from the Taro Yamane formula, using questionnaires. Data were analyzed using social science statistics package. Phase 2, the qualitative research, data were collected from 24 key informants, the experts purposefully by in-depth-interview. Data were analyzed using descriptive interpretation method.

The results of the research found that: 1. Conditions of political participation of people in planning, implementing, receiving benefits and evaluating results, female, age 41-50 years, secondary education. Government careers and having a monthly income of 15,000 baht or more are the most involved in politics 2. Factors affecting political participation. It was found that the Buddhist political communication of municipal administrators resulted in high political participation in all aspects. 3. The application of the 6 Saraniyadhamma principles to promote the political participation of citizens found that municipal administrators sent the message of Think Good, Speak Good, Do Good, and the content was correct. Choose the right media, and the receiver can do it.

Keywords: Political Participation, Political Communication, Saraniyatham 6

บทนำ

ประเด็นสำคัญประการหนึ่งของความขัดแย้งทางการเมืองไทย คือปัญหาด้านการสื่อสารทางการเมืองที่ซับซ้อน นักการเมืองส่งสารทางการเมืองหวังผลประโยชน์ทางการเมืองฝ่ายเดียว ขาดหลักคิดเรื่องคุณธรรม จริยธรรม ส่งผลทำให้เกิดปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองตั้งแต่ระดับท้องถิ่นเรื่อยไปจนถึงระดับประเทศ เพราะการเมืองเป็นเรื่องที่มีความสำคัญต่อชีวิตของคนในสังคม การสื่อสารทางการเมืองจึงมีความสำคัญต่อการดำเนิน

ชีวิต และการตัดสินใจของประชาชนอย่างกว้างขวาง (สุรพล สุยะพรหม และนันทนา นันทวโรภาส, 2562) กระบวนการสื่อสารทางการเมืองนอกเหนือจากการกระทำของนักการเมืองแล้ว การสื่อสารทางการเมืองโดยภาคประชาชนก็กำลังเข้ามามีบทบาทสำคัญทางการเมืองอย่างมาก เนื่องจากการสื่อสารทางการเมืองเป็นการปฏิสัมพันธ์ระหว่างประชาชนและรัฐบาลโดยตรงอาศัยกระบวนการสื่อสารผ่านสื่อสารมวลชนในรูปแบบต่าง ๆ ดังนั้นการสื่อสารทางการเมืองจากประชาชนมายังรัฐบาล และการสื่อสารจากรัฐบาลไปยังประชาชนเป็นเรื่องที่ทั้งสองฝ่ายต้องแสวงหาร่วมกัน เนื่องจากฝ่ายรัฐบาลเองก็ต้องการรับรู้ว่ ประชาชนคิดเห็นกับการกำหนดนโยบายตรงต่อความต้องการของประชาชนหรือไม่อย่างไร เพราะการกำหนดนโยบายแห่งรัฐต้องสนองตอบต่อความต้องการของประชาชน นำมาสู่การสนับสนุน หรือเกิดการคัดค้าน อาจนำมาสู่ความขัดแย้งเป็นปฏิปักษ์ต่อกันได้ (สุรพล สุยะพรหม และนันทนา นันทวโรภาส, 2562)

กระบวนการสื่อสารทางการเมืองและขบวนการทางการเมือง จึงไม่สามารถแยกออกจากกันได้ส่วนหนึ่งเพราะว่าขณะนี้ สังคมไทยกำลังเข้าสู่ยุคสังคมข้อมูลข่าวสารเต็มรูปแบบ การสื่อสารทางการเมืองจึงเป็นเหมือนเหรียญสองด้าน ด้านหนึ่งเมื่อนักการเมืองส่งสารออกไปอาจเกิดเกิดประโยชน์มาก และอีกด้านหนึ่งก็ไม่เกิดประโยชน์เชิงสร้างสรรค์ต่อสังคมเลย ดังนั้นการสื่อสารที่ดีต้องทำให้ประชาชนมีความรู้ สังคมเกิดความสงบสุขและประชาชนได้รับประโยชน์สังคมเกิดความเจริญก้าวหน้า ปัจจุบันสังคมไทยเกิดการเปลี่ยนแปลงเพราะความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีสารสนเทศ เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในทุกมุมโลกสามารถแพร่กระจายไปยังส่วนอื่นๆของโลกได้รวดเร็ว ดังนั้นการสื่อสารจึงสร้างมุมมองให้คนเป็นคู่แข่งหรือเป็นพันธมิตรได้ในชั่วพริบตา (ชู.ชา. 27/133-136/184)

สภาพทางการเมืองไทยที่ผ่านมายังคงติดกับดักกับกลุ่มบุคคลกลุ่มการเมือง โดยเฉพาะกลุ่มนายทุน กลุ่มขุนศึก และกลุ่มศักดินา มักจะฉวยโอกาสแอบแฝงตัวอยู่ในโครงสร้างทางการเมืองที่ขาดเสถียรภาพ ส่งผลกระทบโดยตรงกับกระบวนการประชาธิปไตยขณะนี้ พรรคการเมืองยังไม่สามารถดำเนินกิจกรรมทางการเมืองอย่างอิสระได้ไม่สามารถนำเสนอแนวคิดหรืออุดมการณ์ทางการเมืองแบบก้าวหน้าได้ ทำให้เกิดผลกระทบโดยต่อประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศ

ปัจจุบันความรุนแรงทางการเมืองสะท้อนออกมาผ่านสื่อในรูปแบบต่าง ๆ แสดงออกถึงอารมณ์ที่หลากหลายทางสังคม กลายเป็นความเห็นต่างทางการเมืองของคนในสังคม ทำให้คนในสังคมมักแสดงออกทางการเมืองอาจสนับสนุนความรุนแรงแบบไม่รู้ตัว ตัวอย่างชัดเจน คือการชุมนุมทางการเมืองเพื่อขับไล่รัฐบาลหลายๆครั้งที่ผ่านมา จะเห็นว่ากลุ่มก้อนทางการเมือง เช่น กลุ่มทะลุแก๊ส กลุ่มราชประสงค์ ชุมนุมทางการเมืองบนถนน มีจำนวนผู้ชุมนุมเพียงพันคน แต่ขณะเดียวกันมีกลุ่มผู้ร่วมชุมนุมผ่านสื่อใหม่รูปแบบต่าง ๆ

นับล้านคน ถือว่าเป็นการบ้านที่กระบวนการสื่อสารทางการเมืองต้องปรับตัว และทุกส่วนต้องเรียนรู้รับมือกับความขัดแย้งทางการเมืองในอนาคต

ประเทศไทยหลังการเลือกตั้งครั้งล่าสุดอาจกล่าวได้ว่าเกิดกระบวนการประชาธิปไตยมากขึ้น ประชาชนมีสิทธิเสรีภาพสามารถทำกิจกรรมทางการเมืองหลากหลาย ทำให้ภาคสังคมจำเป็นต้องเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองมากขึ้น มีส่วนร่วมทุกกิจกรรมทางการเมืองในรูปแบบต่าง ๆ ทั้งทางตรงและทางอ้อม เช่น การเลือกตั้ง การออกเสียงเลือกตั้งท้องถิ่น การลงมือรณรงค์หาเสียง การลوبي การจัดกิจกรรมของพรรคการเมือง และการติดต่อสื่อสารรูปแบบต่าง ๆ รวมถึงการใช้ความรุนแรงทางการเมืองด้วยมีทั้งรูปแบบปกติและไม่ปกติ รูปแบบเป็นลายลักษณ์อักษรและไม่เป็นลายลักษณ์อักษรล้วนถือว่า เป็นการมีส่วนร่วมทางการเมืองทั้งสิ้น (สิทธิพันธ์ พุทธหนู, 2547) ดังนั้นการสร้างกระบวนการสื่อสารทางการเมืองรูปแบบใหม่ ๆ จึงจำเป็นต้องประยุกต์หลักธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้ามาใช้เพื่อให้หนักการเมืองรู้ว่าใครเป็นผู้ส่งสาร เนื้อหาสาระของสารถูกต้องดีงามหรือไม่ ส่งสารไปประชาชนจะไม่สร้างความขัดแย้งในสังคม ผู้ส่งสารทางการเมืองต้องเริ่มต้นด้วยการเลือกใช้สื่ออย่างเหมาะสม และแยกแยะผู้รับสารทางการเมืองได้ว่าเกิดประโยชน์และปฏิบัติได้หรือไม่ ความจำเป็นที่นักการเมือง สื่อมวลชน และประชาชนจะต้องทบทวนบทบาทตัวเองให้เข้ามามีส่วนร่วมในการสร้างกระบวนการสื่อสารทางการเมืองเชิงพุทธ เพื่อยับยั้งความรุนแรงทางการเมืองในสังคมไทย (บุษบง ชัยเจริญวัฒน์, 2560) สอดคล้องแง่มุมหลักสาราณียธรรม 6 คือ หลักธรรมที่อยู่ร่วมกันอย่างสงบสุขของสังคม เพื่อเข้าถึงความจริงของชีวิตและสะท้อนการดำเนินชีวิตอย่างถูกต้องดีงาม เช่น เรื่อง วาจาสุภาสิต ปิยะวาจา สัจจะวาจา หรือสัมมาวาจา ดังคำปรารภของพระพุทธมคฺฌาณมณี (ป.อ.ปยุตฺโต) (2552) พระพุทธเจ้าทรงสอนหลักธรรมไว้มากมาย บางทีเราก็เรียนกันเยาะเย้ยไปหมดในชีวิตที่เป็นจริงไม่รู้จะจับอันไหนมาใช้

บทความวิจัยเรื่องรูปแบบการสื่อสารทางการเมืองของผู้บริหารเทศบาลนคร เพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในพื้นที่ภาคเหนือตอนล่างจึงมีความสำคัญต่อการพัฒนาการเมืองการปกครองของไทย เพราะการเมืองระดับท้องถิ่นถือว่าเป็นรากฐานทางสังคมมีความใกล้ชิดกันมาก และการติดต่อสื่อสารระหว่างนักการเมืองในฐานะผู้ส่งสารกับประชาชนในฐานะผู้รับสาร ทั้งสองฝ่ายสามารถสื่อสารถึงกันได้ตลอดเวลา หากผู้ส่งสารและผู้รับสารทางการเมือง ขาดหลักธรรมในการสร้างกระบวนการสื่อสารทางการเมือง จะส่งผลทำให้เกิดความขัดแย้งในสังคมอย่างกว้างขวางได้ และยังเป็นการยับยั้งกระบวนการทางประชาธิปไตยในสังคมไทยอีกทางหนึ่งด้วย

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในพื้นที่ภาคเหนือตอนล่าง
2. เพื่อศึกษาปัจจัยการสื่อสารทางการเมืองเชิงพุทธที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในภาคเหนือตอนล่าง
3. เพื่อศึกษาการประยุกต์หลักสาราณียธรรม 6 มาใช้เพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในพื้นที่ภาคเหนือตอนล่าง

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบการวิจัย

ใช้การวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) โดยการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research)

2. ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

2.1 ประชากร ได้แก่ ผู้มีสิทธิเลือกตั้งเทศบาลนครนครสวรรค์ จำนวน 80,703 คน (เทศบาลนครนครสวรรค์, 2563) เทศบาลนครพิษณุโลก จำนวน 54,056 คน (เทศบาลนครพิษณุโลก อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก, 2563) และเทศบาลนครแม่สอด จำนวน 41,590 คน (เทศบาลนครแม่สอด, 2563) รวมทั้งหมด 176,349 คน

2.2 สุ่มกลุ่มตัวอย่างใช้หลักการสุ่มแบบแบ่งชั้นโดยพิจารณาจากประชากรที่มีสิทธิเลือกตั้งในเทศบาลนครพื้นที่ภาคเหนือตอนล่าง กำหนดสัดส่วนกลุ่มตัวอย่าง จากประชากร ในเขตเทศบาลนครทั้ง 3 แห่ง โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างอย่างง่าย (Simple Random Sampling) ซึ่งเป็นการสุ่มตัวอย่างจากประชากรในพื้นที่กลุ่มเขตตัวอย่างและสุ่มตัวอย่างตามโควตาที่กำหนดตามสัดส่วนจนครบตามจำนวนกลุ่มตัวอย่างคือ 400 คน

2.3 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ผู้บริหารเทศบาลนครในภาคเหนือตอนล่าง นักวิชาการ สื่อมวลชน และผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 24 รูปหรือคน เลือกลุ่มเป้าหมายแบบเฉพาะเจาะจง

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงปริมาณ คือ เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคล สภาพการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน (Questionnaire)

3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงคุณภาพ คือ แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structure Interview) และการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ลึก รอบด้าน จากผู้เชี่ยวชาญเฉพาะในแต่ละด้าน

4. การรวบรวมข้อมูล

4.1 การเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถามเชิงปริมาณ ขอนหนังสือจากหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เพื่อขอความอนุเคราะห์การเก็บข้อมูลการวิจัย จากนั้นนำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ไปเก็บข้อมูล เพื่อนำมาวิเคราะห์ตามระเบียบและวิธีการวิจัย

4.2 การเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยเชิงคุณภาพ ขอนหนังสือจากหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ส่งไปยังผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) เพื่อขอความอนุเคราะห์การสัมภาษณ์ นัดวัน เวลา สถานที่เดินทางไปพบผู้ให้ข้อมูลสำคัญ นำข้อมูลมาวิเคราะห์ตามหลักวิชาการต่อไป

5. การวิเคราะห์ข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 กระบวนการวิเคราะห์ข้อมูลมี 2 ขั้นตอน คือ สถิติพรรณนา (Descriptive Statistics) อธิบายลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างและพรรณนาปัจจัยส่วนบุคคล สถิติที่ใช้คือ ค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

5.2 วิเคราะห์ข้อมูลวิจัยเชิงคุณภาพโดยการวิเคราะห์ข้อมูลโดยการพรรณนา (Descriptive Content Analysis) สรุปเนื้อหาจากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

5.3 การวิเคราะห์ข้อมูลจากการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) เป็นการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ

ผลการวิจัย

1. วัตถุประสงค์ข้อ 1 ผลการศึกษาสภาพการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในพื้นที่ภาคเหนือตอนล่าง จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ได้ดังนี้

สภาพการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในภาคเหนือตอนล่าง พบว่าประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งในภาคเหนือตอนล่าง เพศหญิง ร้อยละ 56.28 เข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองร่วมวางแผน ร่วมนำแผนไปปฏิบัติ ร่วมรับประโยชน์ และร่วมประเมินผล มีสัดส่วนมากเพศชาย

ประชาชนในภาคเหนือตอนล่างช่วงอายุ 41-50 ปี ร้อยละ 40 เข้ามามีส่วนร่วมเพื่อวางแผนการสื่อสารทางการเมือง ร่วมนำแผนไปปฏิบัติ ร่วมรับประโยชน์ และร่วม

ประเมินผลมากที่สุด ส่วนประชาชนช่วงอายุ 31-40 ปี เข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองน้อยที่สุดเพียง ร้อยละ 10.5 เท่านั้น

ประชาชนในภาคเหนือตอนล่างมีการศึกษาระดับมัธยมศึกษา ร้อยละ 37.5 เข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองเพื่อร่วมวางแผน ร่วมนำแผนไปปฏิบัติ ร่วมรับประโยชน์ และร่วมประเมินผลมากที่สุด ส่วนประชาชนที่มีการศึกษาระดับสูงกว่าปริญญาตรี เข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองน้อยที่สุดเพียง ร้อยละ 10.3 เท่านั้น

ประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งในภาคเหนือตอนล่าง อาชีพราชการเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองเพื่อวางแผน นำแผนไปปฏิบัติ ร่วมรับประโยชน์ และร่วมประเมินผลมากที่สุด ร้อยละ 39.8 ส่วนผู้ที่มิอาชีพส่วนตัวเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองน้อยที่สุดเพียง ร้อยละ 9.3 เท่านั้น

นอกจากนี้ประชาชนในภาคเหนือตอนล่างที่มีรายได้เดือนละ 15,000 บาทขึ้นไป เข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองด้านการวางแผน การนำแผนไปปฏิบัติ การรับประโยชน์ และการประเมินผลมากที่สุด ร้อยละ 52.5 ส่วนประชาชนที่มีรายได้ 10,001-15,000 บาท เข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองน้อยที่สุดเพียงร้อยละ 8.8 เท่านั้น

2. ปัจจัยการสื่อสารทางการเมืองเชิงพุทธที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในภาคเหนือตอนล่างอยู่ในระดับมากทุกด้าน

2.1 มีส่วนร่วมด้านการร่วมวางแผน พบว่า ผู้บริหารเทศบาลนครส่งเสริมให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมเรื่องการวางแผนมากค่าเฉลี่ย ($\bar{X}=3.78$) ประชาชนมีส่วนร่วมสร้างความสามัคคีในชุมชนค่าเฉลี่ยมากที่สุด ($\bar{X}=3.86$) และประชาชนมีส่วนร่วมวางแผนทำกิจกรรมการเมืองค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ($\bar{X}=3.74$)

ผู้ส่งสาร ผู้บริหารเทศบาลนครเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมวางแผนเพื่อส่งสารอย่างความหลากหลาย เนื้อหาสาระของสารทางการเมืองฝ่ายการเมืองต้องการสื่อสารทางการเมืองเพื่อให้ถึงประชาชนมากที่สุด ช่องทางการส่งสารผู้บริหารเทศบาลนครยังไม่มีโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมมากพอ ผู้รับสารผู้บริหารเทศบาลนครไม่แสดงบทบาทสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม

2.2 การมีส่วนร่วมเพื่อนำแผนไปปฏิบัติ พบว่าประชาชนมีส่วนร่วมนำแผนไปปฏิบัติระดับมาก ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}=3.67$) ผู้บริหารเทศบาลนครเลือกใช้สื่อส่งสารทางการเมืองได้ตรงเป้าหมายมีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ($\bar{X}=3.82$) และการให้ประชาชนมีส่วนร่วมแลกเปลี่ยนเรื่องการรับทราบนโยบายน้อยที่สุดค่าเฉลี่ย ($\bar{X}=3.68$)

ผู้ส่งสารผู้บริหารเทศบาลนครส่งสารทางการเมืองผ่านห้วคณะแนยงไม่เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผนส่งสารทางการเมือง เนื้อหาสาระผู้บริหารเทศบาลนครกำหนดเนื้อหาไม่เปิดโอกาสให้คนนอกพรรคการเมืองเข้ามามีส่วนร่วม

วางแผนหรือลงมือทำยังใช้ฝ่ายประชาสัมพันธ์ ช่องทางการรับสารผู้บริหารเทศบาลนคร มีข้อจำกัดการเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมกำหนดการเลือกใช้สื่อเพื่อรับสารทางการเมือง เพราะว่าเทศบาลนครเลือกที่จะส่งสารแบบเผชิญหน้ามากกว่า ผู้รับสาร ผู้บริหารเทศบาลนครเปิดโอกาสให้ปรับรูปแบบตั้งประชาชนฐานะผู้รับสารมาร่วมปฏิบัติได้มากขึ้นกว่าเดิม เพราะวิธีการเดินเคาะประตูบ้านสร้างความเข้าใจตรงกับประชาชน

2.3 การมีส่วนร่วมด้านการรับประโยชน์ พบว่าประชาชนมีส่วนร่วมรับประโยชน์ค่าเฉลี่ยระดับมาก ($\bar{X}=3.69$) ประชาชนรับประโยชน์ข่าวสารอย่างต่อเนื่องมากที่สุดค่าเฉลี่ย ($\bar{X}=3.81$) และประชาชนมีส่วนร่วมรับประโยชน์การส่งสารสอดคล้องกับวัฒนธรรมคนในชุมชนน้อยสุดเฉลี่ย ($\bar{X}=3.72$)

ผู้ส่งสาร ผู้บริหารเทศบาลนครเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการสื่อสารทางการเมืองมาก เพราะปรากฏการณ์ทางการเมืองที่ยังแบ่งฝ่าย ทำให้ผู้ส่งสารทางการเมืองต้องหาวิธีการรูปแบบใหม่ส่งสารไปยังประชาชนให้ได้ผลมากที่สุด เนื้อหาสาระของสาร ผู้บริหารเทศบาลนครเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมน้อย เพราะว่าสถานการณ์ทางการเมืองที่ไม่สงบนักการเมืองต้องระมัดระวัง ช่องทางการรับสารผู้บริหารเทศบาลนครเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมเพื่อรับสารทางการเมืองที่หลากหลาย ขณะที่ผู้รับสารผู้บริหารเทศบาลนครก็เปิดโอกาสให้เข้ามามีส่วนร่วมรับประโยชน์มากขึ้น เพราะว่าสื่อใหม่มีบทบาทต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองมาก

2.4 การมีส่วนร่วมด้านการประเมินผล พบว่าประชาชนร่วมประเมินผลมีค่าเฉลี่ยระดับมาก ($\bar{X}=3.89$) ประชาชนรับสารจากหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นมากที่สุดเฉลี่ย ($\bar{X}=4.18$) และประชาชนได้รับสารการเมืองจากสื่อพื้นบ้านน้อยสุดเฉลี่ย ($\bar{X}=3.62$)

ผู้ส่งสาร ผู้บริหารเทศบาลนครฐานะเป็นผู้ส่งสารเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมประเมินปัญหาอุปสรรคการสื่อสารการเมืองแบบต่อเนื่อง เพราะต้องการนำผลการประเมินมาปรับปรุง เนื้อหาสาระ ผู้บริหารเทศบาลนครจำเป็นต้องให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมประเมินเนื้อหาสาระทางการเมือง เพราะจะช่วยให้การส่งสารทางการเมืองไปยังประชาชนเกิดประสิทธิภาพ แก้ไขความเข้าใจผิดด้วย ช่องทางการรับสาร ผู้บริหารเทศบาลนครเปิดให้ประชาชนร่วมประเมินความสามารถส่งข้อมูลข่าวสารทางการเมืองมาก เพราะหากสื่อสารได้ตรงเป้าหมายผ่านสื่อใหม่ฝ่ายการเมืองจะได้ประโยชน์ตรง ผู้รับสาร ผู้บริหารเทศบาลนครเปิดโอกาสให้ประชาชนฐานะผู้รับสารทางการเมือง เข้ามามีส่วนร่วมในการประเมินผลส่งติระยะยาวต่อนักการเมือง เนื่องจากปัจจุบันการสื่อสารทางการเมืองมีลักษณะหลากหลาย

3. การประยุกต์หลักสารานิยมธรรม 6 มาใช้เพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในพื้นที่ภาคเหนือตอนล่าง พบว่า เมตตามโนกรรม ผู้บริหารเทศบาลนคร

ผู้กำหนดเนื้อหาสาระ มีจิตปรารถนาดี คิดดี ทำสิ่งที่เป็นประโยชน์แก่กันคิดในแง่ดี 2. เมตตา วาจากรรม ผู้บริหารเทศบาลนคร ผู้ส่งสาร พุทธิ บอกแจ้งข่าวสารที่เป็นประโยชน์ด้วยความหวังดี 3. เมตตากายกรรม ผู้บริหารเทศบาลนครผู้เลือกใช้ช่องทางส่งสาร ทำดี แสดงออกด้วยไมตรีและความหวังดีต่อหน้าและลับหลัง 4. สาธารณโภคี ผู้บริหารเทศบาลนครผู้ส่งสารและผู้รับสาร รู้จักแบ่งปันผลประโยชน์กันด้วยความยุติธรรม ไม่เห็นแก่ตัว ไม่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตน 5. สีลสามัญตา ผู้บริหารเทศบาลนครต้องฉลาดในการเลือกสิ่งที่จะพูดหรือปฏิบัติเพื่อหวังประโยชน์สุขให้เกิดขึ้นแก่ส่วนรวมมากกว่าส่วนตน 6. ทิฏฐิสามัญตา ผู้บริหารเทศบาลนครไม่ยึดถือความคิดตนเป็นใหญ่ รู้จักปรับมุมมอง แสวงหาจุดร่วมและ สงวนต่างเพื่อสร้างจุดมุ่งหมายเดียวกัน

อภิปรายผลการวิจัย

สภาพการมีส่วนร่วมของประชาชนในภาคเหนือตอนล่าง พบว่า ประชาชนเพชบูรณ์มีส่วนร่วมทางการเมือง ด้านการวางแผน การนำแผนไปปฏิบัติ การรับประโยชน์ และการประเมินผลสัดส่วนมากกว่าเพศชาย ประชาชนอายุระหว่าง 41-50 ปี มีการศึกษาระดับมัธยมศึกษา อาชีพรับราชการ และมีรายได้เฉลี่ย เดือนละ 15,000 บาทขึ้นไป เข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองเพื่อร่วมวางแผน ร่วมนำแผนไปปฏิบัติ ร่วมรับประโยชน์ และร่วมประเมินผลมากที่สุด

ปัจจัยการสื่อสารทางการเมืองเชิงพุทธที่ส่งผลการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในพื้นที่ภาคเหนือตอนล่าง พบว่า การมีส่วนร่วมวางแผน การนำแผนไปปฏิบัติ การรับประโยชน์ และการประเมินผล ผู้บริหารเทศบาลนครฐานะผู้ส่งสารการเมืองเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมวางแผนระดับมาก เพราะฝ่ายการเมืองจำเป็นที่จะส่งสารเพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ให้ประชาชนเชื่อถือ ผู้บริหารเทศบาลนครยังเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้นโยบายในระดับต่าง ๆ เพราะกระบวนการสื่อสารทางการเมืองเป็นกระบวนการสื่อสารมีรูปแบบไม่ตายตัว สอดคล้องกับงานวิจัยของ ทศนีย์ เจนวิธิสุข (2554) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง การสื่อสารเชิงพุทธกับการเปลี่ยนแปลงสังคม ผลการวิจัยพบว่า การสื่อสารที่มีผลมากในการส่งผลกระทบต่อกระเทือนถึงสังคม หรือมีส่วนเกี่ยวข้องกับ สนับสนุน หรือก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงสังคม คือสื่อสารมวลชนเพื่อสื่อสารกับตนเองและการสื่อสารกับบุคคลอื่น ทั้งในระดับปัจเจกและระดับสังคม ดังนั้น กระบวนการสื่อสารทางการเมืองเชิงพุทธยังเกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนด้วย เนื่องจากหากผู้ส่งสาร คิดดี พุทธิ ทำดี จะช่วยให้ประชาชนฐานะผู้รับสารเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองเอง สอดคล้องกับงานวิจัยของสุภางค์พิมพ์ คล้ายธานี (2557) วิจัยเรื่องการพัฒนาภาวะผู้นำในการสื่อสารตามแนวทางพระพุทธศาสนา พบว่าสภาพทั่วไป

ของการพัฒนาภาวะผู้นำในการสื่อสารของผู้บริหารประเด็นการรับรู้ข้อมูลข่าวสารผ่านสื่อต่าง ๆ โดยรวมระดับมาก และการสื่อสารผ่านสื่อด้วยเทคโนโลยีเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาเมื่อบุคคลทั้งสองฝ่ายรับรู้ความต้องการของกันและกัน

การประยุกต์หลักสราณียธรรม 6 มาใช้เพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองพบว่าผู้บริหารเทศบาลนครสร้างการมีส่วนร่วมการวางแผนเพื่อเลือกใช้สื่อเพื่อส่งสารการเมืองของประชาชนในเทศบาลนคร เนื่องจากการสื่อสารระหว่างทั้งสองฝ่ายเป็นการสื่อสารแบบสองทาง ฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดจึงสามารถกำหนดการรับรู้ข่าวสารเองได้ สอดคล้องกับงานของศิwapร ศรศักดิ์นันท์ (2557) ได้วิจัยเรื่องรูปแบบการเสริมสร้างจริยธรรมการสื่อสารเชิงพุทธทางสื่อออนไลน์ของสื่อมวลชนไทย ผลการวิจัย พบว่า จริยธรรมการสื่อสารเชิงพุทธ เป็นการสื่อสารที่ถูกต้อง ดีงาม ทั้งต่อตนเองและผู้อื่น สอดคล้องกับงานวิจัยของปณัฎฐา สีสายุทธ และรังษิ สุพนธ์ (2562) วิจัยเรื่องนวัตกรรมการสื่อสารธรรมะผ่านแอปพลิเคชัน พระโพธิญาณเถร อธิบายการออกแบบสื่อสารที่ผ่านกระบวนการส่งผ่านข้อมูลด้วยรูปแบบใหม่ สอดคล้องกับงานวิจัยของพีระพงษ์ กลิ่นลออ (2558) วิจัยเรื่องรูปแบบนวัตกรรมการสื่อสารแนวพุทธ เพื่อการพัฒนาเกษตรกรสู่เศรษฐกิจพอเพียงได้กล่าวถึงความหมายของ นวัตกรรมการสื่อสารแนวพุทธ (Innovative Communication Based on Buddhism) ไว้ว่าหมายถึงการปรับปรุงสิ่งที่มีอยู่แล้วให้ดีขึ้น

องค์ความรู้จากการวิจัย

สามารถสรุปองค์ความรู้จากการวิจัยจากแบบจำลอง ได้ดังนี้

1. ความสามารถในการกระบวนการสื่อสารทางการเมือง พบว่า 1. ผู้บริหารเทศบาลนครในภาคเหนือตอนล่าง มีความสามารถด้านการส่งสารที่ดีมีคุณธรรม และต้องมีความโปร่งใส ตรวจสอบได้ 2. มีความสามารถในการกำหนดเนื้อหาที่มีวิสัยทัศน์กว้างไกลปรับตัวรับสถานการณ์ใหม่ ๆ 3. มีความสามารถในการรับสารทางการเมือง สามารถเชื่อมโยงได้กว้างไกลไร้พรมแดน 4. ต้องมีความสามารถในการรับสารทางการเมืองพร้อมสร้างองค์ความรู้ใหม่ ๆ เพื่อรับมือกับความท้าทายเสมอ และ 5. ต้องมีความสามารถสื่อสารแล้วสามารถปฏิบัติได้จริงและเกิดประโยชน์กว้างขวาง

2. ความสามารถด้านการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมือง พบว่า 1. ร่วมวางแผนเพื่อส่งสารที่ดีมีคุณธรรม สามารถส่งสารอย่างมีประสิทธิภาพ 2. ร่วมปฏิบัติโดยการเปิดโอกาสให้ทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนในการลงมือทำจริง 3. ร่วมรับประโยชน์ การเลือกสื่อเพื่อส่งสารและรับสารทางการเมือง ต้องคำนึงถึงการรับประโยชน์ร่วมกัน 4. ร่วมประเมินผล เปิดโอกาสให้ประชาชนมีการแสดงความคิดเห็นทั้งทางบวกและทางลบ

3. ความสามารถประยุกต์หลักพุทธธรรม 1. เมตตามโนกรรม คิดดี วางแผนดีในการสื่อสาร 2. เมตตา ววจีกรรม พูดดี เอาหลักคิดตั้งกล่าวมาประยุกต์กับกระบวนการสื่อสารทางการเมือง 3. เมตตากายกรรม ทำดี ทำหน้าที่ส่งสารทางการเมือง เริ่มต้นด้วยการกำหนดสาระของเนื้อหาดี 4. สาธารณโภคี แจกจ่าย ใช้สอยร่วมกัน ดูแลสถานที่สาธารณะตามที่รับผิดชอบ 5. สีสสามัญญตา ประพฤติสุจริต รักษาระเบียบวินัย ยอมรับความแตกต่างเชื้อชาติ ศาสนา และ 6. ทิฏฐิสามัญญตา เคารพ รับฟังความเห็น เห็นชอบร่วมกัน ดังภาพที่ 1 ดังนี้

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. หน่วยงานภาครัฐควรควรมีการกำหนดนโยบายเพื่อส่งเสริมสภาพการมีส่วนร่วมด้านการสื่อสารทางการเมือง เช่น ส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการกำหนด ผู้ส่งสาร เนื้อหาสาระของสาร ช่องทางรับสารและผู้รับสาร
2. หน่วยงานภาครัฐควรกำหนดให้ตระหนักในการมีส่วนร่วมทางการเมือง เช่น ส่งเสริมให้ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมรับประโยชน์ และร่วมประเมินผล
3. หน่วยงานภาครัฐควรส่งเสริมให้นำหลักพุทธธรรมมาประยุกต์ใช้สื่อสารทางการเมืองเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนทุกระดับ

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. หน่วยงานภาครัฐควรจัดให้มีการวางแผนนโยบายให้มีความรู้เรื่องการสื่อสารทางการเมืองกับผู้บริหารเทศบาลนครเพื่อช่วยส่งเสริมให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองมากขึ้น
2. สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัด ควรสนับสนุนส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพของผู้บริหารเทศบาลนครและบริหารเทศบาลนคร เพื่อให้เกิดสำนึกในการปฏิบัติหน้าที่ของตนเองและต่อผู้อื่น

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาเกี่ยวกับสภาพการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในพื้นที่ภาคเหนือตอนล่าง
2. ควรศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในพื้นที่ภาคเหนือตอนล่าง
3. ควรศึกษารูปแบบการสื่อสารทางการเมืองเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในพื้นที่ภาคเหนือตอนล่างโดยการใช้หลักพุทธธรรม

เอกสารอ้างอิง

- ทัศนีย์ เจนวนิธิสุข. (2554). *การสื่อสารเชิงพุทธกับการเปลี่ยนแปลงสังคม* (ดุชนิพนธ์ พุทธศาสตร์ดุชนิพนธ์ิต สาขาวิชาพุทธศาสนา). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- เทศบาลนครนครสวรรค์. (2563). *สภาพทั่วไปและข้อมูลพื้นฐานที่สำคัญของเทศบาลนครนครสวรรค์*. สืบค้น 15 กุมภาพันธ์ 2565, จาก <https://shorturl.asia/1Jgti>

- เทศบาลนครพิษณุโลก อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก. (2563). *สภาพทั่วไปและข้อมูลพื้นฐานที่สำคัญของเทศบาลนครพิษณุโลก*. สืบค้น 15 กุมภาพันธ์ 2565, จาก <https://www.phsmun.go.th>
- เทศบาลนครแม่สอด. (2563). *สภาพทั่วไปและข้อมูลพื้นฐานที่สำคัญของเทศบาลนครแม่สอด*. สืบค้น 15 กุมภาพันธ์ 2565, จาก <https://www.nakhonmaesotcity.go.th>
- ธานินทร์ ศิลป์จารุ. (2551). *การวิเคราะห์และวิจัยข้อมูลทางสถิติด้วย SPSS* (พิมพ์ครั้งที่ 9). กรุงเทพฯ: บิสซิเนสอาร์แอนด์ดี.
- บุษบง ชัยเจริญวัฒน์ และเหมือนขวัญ เรณูมาศ. (2560). สันติวิธี: การจัดการความขัดแย้งตามแนวทางสันติวิธี. *วารสารสันติวิธีปริทัศน์ มจร*. 5(2), 1-16.
- ปณัฏฐา สีสายทอ และรังษิ์ สุทนต์. (2562). *นวัตกรรมการสื่อสารธรรมะผ่านแอปพลิเคชันพระโพธิญาณเถร (ชา สุภทฺโท)* (รายงานการวิจัย). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต). (2552). *สยามสามไตร* (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: พิมพ์สวย.
- พีระพงษ์ กลิ่นลออ. (2558). *รูปแบบนวัตกรรมการสื่อสารแนวพุทธเพื่อการพัฒนาเกษตรกรสู่เศรษฐกิจพอเพียง* (ดุชนิพนธ์พุทธศาสตรดุชนิพนธ์ิต สาขาธรรมนิเทศ). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกฉบับภาษาบาลี ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์สหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ศิวาพร ศรีศักดิ์นันท์. (2557). *รูปแบบการเสริมสร้างจริยธรรมการสื่อสารเชิงพุทธทางสื่อออนไลน์ของสื่อมวลชนไทย* (ดุชนิพนธ์พุทธศาสตรดุชนิพนธ์ิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สิทธิพันธ์ พุทธหนู. (2547). *ทางเลือกของมวลประชา* (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- สุภางค์พิมพ์ คล้ายธานี. (2557). *การพัฒนาภาวะผู้นำในการสื่อสารตามแนวพระพุทธศาสนา* (ดุชนิพนธ์พุทธศาสตรดุชนิพนธ์ิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สุรพล สุธะพรหม และนันทนา นันทโรภาส. (2562). *การสื่อสารทางการเมืองของพระเทพปฏิภาณวาทิ (เจ้าคุณพิพิธ) : ศึกษาในช่วงเวลา พ.ศ. 2540-2560* (ดุชนิพนธ์ปรัชญาดุชนิพนธ์ิต สาขาวิชาการสื่อสารทางการเมือง). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกริก.

การพัฒนางานสาธารณูปการต้นแบบของพระสังฆาธิการ
ในจังหวัดนครราชสีมา*

DEVELOPMENT PROTOTYPE PUBLIC UTILITIES OF THE SANGHA
ADMINISTRATORS IN NAKHON RATCHASIMA PROVINCE

พระศรีวัชรวิสุทธิ (โกวิท อภิบุญโญ)

Phra Sriwatcharawisut (Kovit Aphipunyo)

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Corresponding Author E-mail: joybenyapajoy@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1. ศึกษาระดับการพัฒนางานสาธารณูปการต้นแบบของพระสังฆาธิการ 2. ศึกษาวิเคราะห์การพัฒนางานสาธารณูปการต้นแบบของพระสังฆาธิการ และ 3. นำเสนอแนวทางการพัฒนางานสาธารณูปการของพระสังฆาธิการในจังหวัดนครราชสีมา การวิจัยเป็นแบบผสมวิธี ระยะที่ 1 การวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 326 รูป เก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้จำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระยะที่ 2 เป็นวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 25 รูปหรือคน การสัมภาษณ์เชิงลึกใช้แบบสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลแบบบอร์ธการอธิบายและพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า 1. ระดับการพัฒนางานสาธารณูปการต้นแบบของพระสังฆาธิการในจังหวัดนครราชสีมาในภาพรวมในระดับมาก ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ด้านกิจการอันเกี่ยวกับวัด ส่วนการพัฒนางานสาธารณูปการเป็นหน้าที่ของพระสังฆาธิการในการดูแลการก่อสร้าง บูรณะ ซ่อมแซม ปฏิสังขรณ์ และดูแลรักษาสิ่งก่อสร้างอาคารสถานที่ภายในวัด เช่น พระอุโบสถ เมรุ อาคารเรียน หอธรรมการปรับปรุงสภาพวัด และดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ของวัด เน้นการแก้ไขข้อบกพร่อง พัฒนา และส่งเสริมกิจการพระพุทธศาสนาให้มีคุณภาพ 2. วิเคราะห์การพัฒนางานสาธารณูปการต้นแบบของพระสังฆาธิการในจังหวัดนครราชสีมา จุดแข็ง เจ้าอาวาสกำหนดนโยบายสำคัญของคณะสงฆ์ในการขับเคลื่อนงานสาธารณูปการ จุดอ่อน เจ้าอาวาสบางรูปขาดความรู้ความเข้าใจในการบริหารจัดการ โอกาส การจัดหาทุนทรัพย์ได้จากประชาชนที่มีศรัทธาต่อวัดการมีส่วนร่วมของชุมชน อุปสรรค ขาดการสนับสนุน

งบประมาณที่เพียงพอ ไม่สามารถแบ่งงานรับผิดชอบได้อย่างทั่วถึง 3. นำเสนอแนวทางการพัฒนางานสาธารณูปการของพระสังฆาธิการในจังหวัดนครราชสีมา ลงมือปฏิบัติตามแผนยุทธศาสตร์และนโยบายของรัฐให้บรรลุเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ ตรวจสอบประเมินผลตามแผนที่กำหนด วิเคราะห์ปัญหาและสาเหตุที่เกี่ยวข้อง และนำผลการวิเคราะห์ปัญหาและสาเหตุที่เกี่ยวข้องมาปรับปรุงแก้ไข

คำสำคัญ: การพัฒนา; สาธารณูปการ; พระสังฆาธิการ

Abstract

This research has the objectives to 1. Study the level of development of the prototype public facilities of the Sangha Administrators in Nakhon Ratchasima Province, 2. To study and analyze the development of the prototype public facilities of the Sangha Administrators in Nakhon Ratchasima Province, and 3. To present guidelines for the development of the Sangha Administrators public facilities in Nakhon Ratchasima Province. The research is a mixed method consisting Phase 1 quantitative research. Sample group of 326 people. Using a questionnaire as a research tool. Data were analyzed using counts percentage, mean and standard deviation. Phase 2 How to conduct qualitative research. Key informants 25 people. In-depth interviews were conducted using an interview format. Data were analyzed descriptively and descriptively.

The results of the research found that: 1. The level of development of the prototype public facilities of the Sangha in Nakhon Ratchasima Province as a whole is at a high level. The aspect with the highest average value was the aspect of temple related affairs. As for the development of public facilities it is the duty of the Sangha to supervise the construction restoration repair restoration and maintain buildings and facilities within the temple such as the chapel, crematorium, school building, Dhamma hall, improving the condition of the temple and carry out various activities of the temple, emphasizing correction of shortcomings, development and promotion of quality Buddhist affairs. 2. Analyze the development of prototype public utilities for the Sangha in Nakhon Ratchasima Province. Strengths: The abbot sets important policies for the Sangha in driving public utility work. Weaknesses: Some abbots lack

knowledge and understanding of management. Opportunities: Procurement of funds from people who have faith in the temple. Community participation. threat: Lack of adequate budget support. Unable to divide work and responsibilities thoroughly. 3. Present guidelines for developing public facilities for the Sangha in Nakhon Ratchasima Province. Take action according to strategic plans and government policies to achieve goals efficiently. Check and evaluate according to the specified plan. Analyze problems and related causes and bring the results of problem analysis and related causes to improve and solve.

Keywords: Development; Public Assistance; Sangha Administration

บทนำ

สมัยพุทธกาลการสร้างวัดแห่งแรกในพระพุทธศาสนา คือ วัดเวฬุวัน ซึ่งพระเจ้าพิมพิสารนั้น ได้ถวายอุทยานสวนป่าไผ่ของพระองค์หลังจากได้ฟังธรรมจากพระพุทธเจ้า ได้ดวงตาเห็นธรรม และสร้างวัดเวฬุวันถวายพระพุทธเจ้า ถือเป็นวัดต้นแบบในพระพุทธศาสนา มีความสำคัญต่อการสร้างวัดในพระพุทธศาสนาตั้งแต่ในอดีตจนมาถึงปัจจุบัน มูลเหตุสร้างวัดพระเจ้าพิมพิสารทรงเลื่อมใสและได้ทรงดำริว่า พระราชอุทยานเวฬุวันของเรานี้แลไม่ไกลไม่ไกลจากบ้านนัก สะดวกด้วยการคมนาคม ควรเป็นที่ประชาชนผู้ประสงค์จะพึงเข้าไปเฝ้าได้ กลางวันไม่พลุกพล่านกลางคืนเงียบสงัดจากเสียง ไม่กึกก้องควรเป็นที่ประกอบกิจของผู้ต้องการที่สงบ และควรเป็นที่หลักเรือนอยู่ตามสมณวิสัย พระเจ้าพิมพิสารจึงได้ถวายพระราชอุทยานแห่งนี้ เป็นวัดในพระพุทธศาสนาแห่งแรกหลังจากได้สดับพระธรรมเทศนา (วิ.มท. (ไทย) 4/63/55)

การสร้างวัดในพระพุทธศาสนา รูปแบบ วัฒนธรรมชุมชน ฐานะชุมชน ศักยภาพเจ้าอาวาส วัดที่สร้างและพัฒนาขึ้นบ่งบอกถึงฐานะความสามารถของวัด ผู้ให้ความอุปถัมภ์ ความสามัคคีของชุมชน การบริหารจัดการวัด และสิ่งก่อสร้างชี้ให้เห็นถึงความเจริญและความเสื่อมของศรัทธาสังคมที่มีต่อวัด ทั้งนี้วัดเมื่อถูกสร้างขึ้น เจ้าอาวาสต้องบริหารจัดการกิจกรรมภายในวัดให้ครอบคลุมภาระงานของคณะสงฆ์ 6 ด้าน คือ 1. ด้านการปกครอง 2. ด้านศาสนศึกษา 3. ด้านศึกษาสงเคราะห์ 4. ด้านเผยแผ่ 5. ด้านสาธารณูปการ 6. ด้านสาธารณสงเคราะห์ นอกจากนี้ คณะกรรมการฯ ได้เพิ่มภาระงานพิเศษอีก 1 ด้าน คือ ด้านการพัฒนาพุทธมณฑลให้เป็นศูนย์กลางพระพุทธศาสนาโลก ความสัมพันธ์กันต้องดำเนินงานที่วัด แต่ละงานมีปัญหาที่ต้องแก้ไขที่แตกต่างกันออกไป โดยเฉพาะปัญหาการบริหารด้านสาธารณูปการ เป็นภาพลักษณ์สะท้อนการดำเนินงานของเจ้าอาวาส

การขับเคลื่อนงานคณะสงฆ์ในพื้นที่รับผิดชอบ (คณะกรรมการประสานงาน แผนยุทธศาสตร์ในการปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนา, 2561) และงานทั้ง 6 ด้านมีความสัมพันธ์กันต้องดำเนินงานที่วัด แต่ละงานมีปัญหาที่ต้องแก้ไขที่แตกต่างกันออกไป โดยเฉพาะปัญหาการบริหารด้านสาธารณูปการ เป็นภาพลักษณ์สะท้อนการดำเนินงานของเจ้าอาวาส การขับเคลื่อนงานคณะสงฆ์ในพื้นที่รับผิดชอบ

การสาธารณูปการ ลักษณะงานก่อสร้างและงานบูรณปฏิสังขรณ์ศาสนสถานภายในวัด เช่น โบสถ์ ศาลา กุฏิ เป็นงานประจำของเจ้าอาวาส ต้องทำหน้าที่พัฒนาวัดด้านวัตถุทุกอย่างภายในวัด ไม่เฉพาะแต่ศาสนสถานเท่านั้น ยังรวมถึงการทำวัดให้สะอาด ร่มรื่น สะดวกสบาย ทำถนนทางเดินในวัด และการตกแต่งวัดให้ดูสวยงามให้สบายตา ทั้งนี้เพื่อสร้างสิ่งที่เป็นตอบสนองงานบริหารจัดการวัด รักษาสิ่งที่มีอยู่แล้วไว้และซ่อมแซมสิ่งที่ชำรุดทรุดโทรมให้คงสภาพไว้เพื่อประโยชน์แก่ชุมชนและพระสงฆ์ภายในวัด และรักษาศาสนสมบัติพระพุทธศาสนาสมบัติส่วนรวมของพระสงฆ์ มิใช่สมบัติส่วนตัวของผู้หนึ่ง โดยเฉพาะทรงมีพระพุทธานุญาตให้สงฆ์ช่วยกันดูแลรักษา เช่น ให้ตั้งพระภิกษุทำหน้าที่ดูแลรักษาวัสดุสิ่งของของสงฆ์ ซึ่งพระสงฆ์ทำหน้าที่ดังกล่าวเรียกว่า ภัณฑาคาริก เจ้าหน้าที่ผู้รักษาลังเก็บสิ่งของของสงฆ์ เหมือนหน้าที่เจ้าอาวาส การพัฒนาที่ประสบผลสำเร็จเกิดจากการเพิ่มทรัพยากรบุคคลที่เป็นพระภิกษุสงฆ์ และทรัพยากรบุคคลที่มีอยู่ในชุมชนให้เข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการองค์กรคณะสงฆ์ช่วยขับเคลื่อนงานปกครองคณะสงฆ์พร้อมจัดกิจกรรมแสดงถึงความเจริญรุ่งเรืองหลังจากการพัฒนาวัด ช่วยสร้างศรัทธาแก่พุทธศาสนิกชนอื่น ๆ อีกทั้งองค์กรเครือข่ายได้เข้ามาใช้ประโยชน์จากสิ่งก่อสร้างโบสถ์ วิหาร ศาลาการเปรียญ (สุพัตรา จิตตเสถียร, 2553)

การพัฒนาวัดมีความสัมพันธ์กับการพัฒนาประเทศ ทั้งนี้ประเทศมุ่งเน้นการพัฒนาความเจริญทางด้านเศรษฐกิจทำให้สังคมไทยเปลี่ยนเป็นสังคมเมือง ความสัมพันธ์และพึ่งพาอาศัยกันของคนในชุมชนปัจจุบัน มีการเปลี่ยนแปลงไปตามสมัยนิยม การร่วมกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา การร่วมพัฒนาวัด ร่วมพัฒนาชุมชน ในลักษณะของจิตอาสา ดังชุมชนในอดีตลดลงอย่างต่อเนื่อง การสร้างการมีส่วนร่วมในการพัฒนาวัด และตระหนักถึงความสำคัญของการพัฒนาวัดจะช่วยให้วัดเป็นส่วนกลางในการแก้ปัญหาของสังคมได้มากขึ้น (ประเวศ วะสี, 2545) ปัญหาที่เกิดขึ้นกับพระพุทธศาสนา ผู้เข้าวัดส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุ วัยรุ่นหนุ่มสาวไม่นิยมเข้าวัด ส่งผลให้ขาดบุคลากรกำลังสำคัญสืบต่ออายุพระพุทธศาสนา รวมถึงพระสงฆ์หนุ่มบวชใหม่มีจำนวนลดลง

จำนวนพระภิกษุและสามเณรที่ลดลงกับจำนวนวัดที่เพิ่มขึ้นเป็นสิ่งที่สวนทางกัน สะท้อนว่าจำนวนของพระสงฆ์และสามเณรต่อหนึ่งวัดมีจำนวนลดลงเรื่อย ๆ และมีแนวโน้มที่จะลดลงมากขึ้นอีกในอนาคตปัญหาการขาดแคลนพระภิกษุนอกเขตเมือง เช่น ตำบล

หมู่บ้าน ในแต่ละวัดจะมีพระภิกษุอยู่ประจำน้อยรูป คือ ประมาณ 1-4 รูป ส่วนมากจะมีเพียงรูปเดียวคือเจ้าอาวาสหรือรักษาการเจ้าอาวาส บางวัดขาดพระภิกษุที่จะอยู่ประจำตลอดทั้งปี แต่ชุมชนก็มีวิธีจัดการเพื่อให้มีพระภิกษุอยู่ประจำภายในพรรษาโดยไปนิมนต์จากท้องที่อื่นหรือวัดอื่นที่พอมีพระภิกษุสามเณรอยู่บ้างมาจำพรรษา วัดที่มีการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมทั้งแผนกนักธรรม บาลี หรือแผนกสามัญ มีการคมนาคมสะดวก ก็จะมีพระภิกษุสามเณรไปอยู่ประจำเป็นจำนวนมาก วัดที่มีชื่อเสียงด้านการปฏิบัติกรรมฐานก็จะมีพระภิกษุเข้าไปอาศัยอยู่เป็นจำนวนมากเช่นเดียวกัน ส่วนวัดที่ไม่มีการจัดการศึกษาด้านศาสนาหรือภารกิจด้านอื่น ๆ เลยก็จะมีพระภิกษุอยู่ประจำน้อย พระภิกษุที่ประจำอยู่ในวัดต่าง ๆ ส่วนมากเป็นพระสังฆาธิการ ที่มีหน้าที่ด้านการปกครอง เช่น เจ้าอาวาสหรือรักษาการเจ้าอาวาส ภาระหน้าที่ทางการคณะสงฆ์สามารถดึงดูดให้พระภิกษุจำนวนหนึ่งบวชอยู่ได้นาน แต่ก็ไม่ได้มีหลักประกันว่า พระภิกษุรูปนั้นจะสามารถอยู่ในเพศบรรพชิตหรืออยู่ในเขตพื้นที่ดังกล่าวตลอดไป เพราะหน้าที่ด้านการปกครองมีความยุ่งยากและสร้างความกังวลได้มาก (ไทยพับลิก้า, 2563)

วัดในประเทศไทยจำนวนมากมีการพัฒนาวัดรองรับการขับเคลื่อนแผนยุทธศาสตร์การปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนา ฝ่ายสาธารณูปการ ด้วยการสร้างสัปปายะให้เกิดขึ้นภายในวัด โดยการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายทุกภาคส่วน มุ่งส่งเสริมให้วัดเป็นศูนย์กลางการพัฒนาสุขภาวะด้วยแนวทาง 5ส นำสู่วิถีวัดมั่นคงชุมชนเข้มแข็งกระจายทั่วประเทศ บันทึกข้อตกลงความร่วมมือ (MOU) ร่วมกันโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการดำเนินงานโครงการวัด ประชา รัฐ สร้างสุข (สร้างสัปปายะด้วยวิถี 5ส) โดยพัฒนาพื้นที่วัดให้สะอาด ร่มรื่น สวยงาม การจัดสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อสุขภาพ การพัฒนาพื้นที่ทางสังคมและการเรียนรู้ การพัฒนาพื้นที่จิตใจและปัญญาเชิงพุทธ และสร้างสัมพันธภาพที่ดีให้เกิดขึ้นระหว่างวัดกับชุมชน ทำให้วัดมีความมั่นคง ชุมชนมีความเข้มแข็งยิ่ง ๆ ขึ้นไป (สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดนครราชสีมา, 2563)

สภาพปัญหาการพัฒนาวัดในจังหวัดนครราชสีมา มีวัดต้นแบบพัฒนาแล้ว จำนวน 16 วัดและบางวัดขาดการพัฒนาต่อ อีกทั้งรูปแบบการพัฒนาวัดมีจำนวนมาก แต่ขาดข้อมูลวัดต้นแบบด้านสาธารณูปการที่เหมาะสมต่อการปรับประยุกต์กับวัดที่ต้องการพัฒนา หากมีการรวบรวมข้อมูลวัดต้นแบบด้านสาธารณูปการ แนวนโยบายแห่งรัฐอุปถัมภ์และคุ้มครองพระพุทธศาสนา การพัฒนางานสาธารณูปการต้นแบบของพระสังฆาธิการในจังหวัดนครราชสีมา ด้านการก่อสร้างและการบูรณปฏิสังขรณ์ ศาสนวัตถุ และศาสนสถาน ด้านกิจการอันเกี่ยวกับวัด ด้านกิจการของวัดอื่น ๆ ด้านการศาสนสมบัติของวัด และตัวอย่างผลงานเด่นพัฒนางานสาธารณูปการจังหวัดนครราชสีมาจะช่วยให้วัดในจังหวัดนครราชสีมามีแนวทางต้นแบบพัฒนาวัดและพัฒนางานพระสังฆาธิการด้าน

สาธารณูปการที่ส่งผลต่อการพัฒนาวัดพัฒนาชุมชนสังคม (คณะกรรมการประสานงานแผนยุทธศาสตร์ในการปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนา, 2561)

ด้วยปัญหาและความสำคัญเบื้องต้นผู้วิจัยมีความสนใจศึกษา การพัฒนางานสาธารณูปการต้นแบบของพระสังฆาธิการในจังหวัดนครราชสีมา และนำผลการวิจัยไปการพัฒนางานสาธารณูปการของพระสังฆาธิการในจังหวัดนครราชสีมา และองค์ความรู้ใหม่ใช้พัฒนาวัดที่สนองตอบความต้องการคณะสงฆ์และชุมชน การพัฒนาวัดบนพื้นฐานการวิจัยอย่างเป็นระบบต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการพัฒนางานสาธารณูปการต้นแบบของพระสังฆาธิการในจังหวัดนครราชสีมา
2. เพื่อศึกษาวิเคราะห์การพัฒนางานสาธารณูปการต้นแบบของพระสังฆาธิการในจังหวัดนครราชสีมา
3. เพื่อนำเสนอแนวทางการพัฒนางานสาธารณูปการของพระสังฆาธิการในจังหวัดนครราชสีมา

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสานวิธี (Mixed Methods Research) โดยการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่างและการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) จากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants)

2. ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

2.1 พระสังฆาธิการตำแหน่งเจ้าอาวาสในจังหวัดนครราชสีมา 1,767 รูป (สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดนครราชสีมา, 2563)

2.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ พระสังฆาธิการตำแหน่งเจ้าอาวาสในจังหวัดนครราชสีมา 326 รูป โดยการคำนวณหาขนาดกลุ่มตัวอย่างจากสูตรของทาโร่ ยามาเน่ (Yamane, 1973)

2.3 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ 1. ผู้ทรงคุณวุฒิที่เป็นผู้เชี่ยวชาญด้านศาสนา จำนวน 6 รูป 2. ผู้ทรงคุณวุฒิที่เป็นผู้เชี่ยวชาญด้านการเมืองท้องถิ่น จำนวน 7 คน 3. ผู้ทรงคุณวุฒิที่เป็นผู้เชี่ยวชาญด้านรัฐศาสตร์ จำนวน 6 คน 4. ผู้ทรงคุณวุฒิที่เป็น

ผู้เชี่ยวชาญด้านการบริหารงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จำนวน 6 คน รวมจำนวนทั้งสิ้น จำนวน 25 รูปหรือคน โดยการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงปริมาณ คือ แบบสอบถาม โดยการหาดัชนีความสอดคล้องของข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ (IOC) ได้ค่าคะแนนของข้อคำถามเท่ากับ 0.80-1.00 และคำนวณหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) เพื่อวัดความสอดคล้องภายในตามแนวคิดของครอนบาค (Cronbach, 1990) ด้วยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา ได้ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ 0.926

3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงคุณภาพ คือ แบบสัมภาษณ์ชนิดมีโครงสร้าง (Structured Interview) โดยการหาดัชนีความสอดคล้องของข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ (IOC) ได้ค่าคะแนนของข้อคำถามเท่ากับ 0.80-1.00

4. การรวบรวมข้อมูล

4.1 การเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณ โดยขอประสานความร่วมมือกับเจ้าคณะจังหวัดนครราชสีมา ในการเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 326 รูป และเก็บแบบสอบถามคืนได้ครบตามจำนวน คิดเป็นร้อยละ 100

4.2 การเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยประสานผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อบ่งชี้เวลาและขออนุญาตบันทึกเสียงการให้สัมภาษณ์ เพื่อนำข้อมูลมาใช้ในการกระบวนการตรวจสอบความถูกต้องในภายหลัง

5. การวิเคราะห์ข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ โดยใช้สถิติพรรณนา (Descriptive Statistics) ได้แก่ ค่าความถี่ และค่าร้อยละ เพื่ออธิบายข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเพื่ออธิบายระดับการพัฒนางานสาธารณูปการต้นแบบของพระสังฆาธิการในจังหวัดนครราชสีมา

5.2 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยการใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis Technique) ประกอบบริบท (Context) แล้วสังเคราะห์ข้อมูลโดยเขียนเป็นความเรียงและจัดกลุ่ม เพื่อนำเสนอข้อมูลในภาพรวม

ผลการวิจัย

1. ระดับการพัฒนางานสาธารณูปการต้นแบบของพระสังฆาธิการในจังหวัดนครราชสีมา ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.20$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านส่วนใหญ่อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านกิจการอันเกี่ยวกับวัด มีระดับความ

คิดเห็นสูงที่สุด ($\bar{X}=4.58$) รองลงมา คือ ด้านกิจการของวัดอื่น ๆ ($\bar{X}=4.36$) และต่ำที่สุด คือ ด้านการศาสนสมบัติของวัด ($\bar{X}=3.58$) ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การพัฒนางานสาธารณูปการต้นแบบของ พระสังฆาธิการในจังหวัดนครราชสีมา ในภาพรวม

การพัฒนางานสาธารณูปการต้นแบบของ พระสังฆาธิการในจังหวัดนครราชสีมา	ระดับความคิดเห็น		
	($\bar{X}$)	(S.D.)	แปลผล
1. ด้านการก่อสร้างและการบูรณปฏิสังขรณ์ศาสนวัตถุ และศาสนสถาน	4.28	0.85	มาก
2. ด้านกิจการอันเกี่ยวกับวัด	4.58	0.75	มากที่สุด
3. ด้านกิจการของวัดอื่นๆ	4.36	0.73	มาก
4. ด้านการศาสนสมบัติของวัด	3.58	0.74	มาก
รวมเฉลี่ย	4.20	0.77	มาก

2. วิเคราะห์การพัฒนางานสาธารณูปการต้นแบบของพระสังฆาธิการ ในจังหวัดนครราชสีมา 1. จุดแข็ง ด้านการก่อสร้างและการบูรณปฏิสังขรณ์ ศาสนวัตถุ และศาสนสถาน ผ่านการใช้อำนาจหน้าที่พระสังฆาธิการ ตำแหน่งเจ้าอาวาสและการบริหารจัดการงานสาธารณูปการ มุ่งองค์ความรู้การศึกษาเรียนรู้พระธรรมวินัย วัตรปฏิบัติที่งดงาม มีความรู้ จบระดับปริญญาตรีถึงปริญญาเอก และประกาศนียบัตรการบริหารกิจการคณะสงฆ์ (ป.บ.ส.) ช่วยให้พระสังฆาธิการมีองค์ความรู้ในด้านการก่อสร้างและการบูรณปฏิสังขรณ์ ศาสนวัตถุ และศาสนสถาน ตรงตามหลักการพระพุทธศาสนา สร้างการมีส่วนร่วมระดมทุนพัฒนาวัด ได้รับการสนับสนุนเป็นอย่างดีจากพุทธบริษัททั้งในชุมชนและต่างชุมชน

2. จุดอ่อน การพัฒนางานสาธารณูปการต้นแบบของพระสังฆาธิการในจังหวัดนครราชสีมา มีลักษณะการปฏิบัติงานไม่เต็มความสามารถ การพัฒนาวัดบางประการขาดหายไป ได้แก่ วัดขาดการก่อสร้างและการบูรณปฏิสังขรณ์ ศาสนวัตถุ และศาสนสถาน การใช้อำนาจหน้าที่พระสังฆาธิการ ตำแหน่งเจ้าอาวาสและการบริหารจัดการงานสาธารณูปการขาดการนำองค์ความรู้การศึกษาเรียนรู้พระธรรมวินัย วัตรปฏิบัติที่งดงามมาช่วยสนับสนุนการพัฒนา วัด

3. โอกาส การพัฒนางานสาธารณูปการต้นแบบของพระสังฆาธิการในจังหวัดนครราชสีมา ผู้นำรัฐ รัฐ คณะสงฆ์ เครือข่าย กำหนดนโยบายสนับสนุนการพัฒนางานสาธารณูปการของพระสังฆาธิการชัดเจนในรัฐธรรมนูญ มีกฎหมาย แผนยุทธศาสตร์ในการปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนา พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พระราชบัญญัติการศึกษา พระปริยัติธรรม สร้างโอกาสทางการพัฒนาวัดรูปแบบต่าง ๆ จำนวนมาก และสังคมไทยต้องการเที่ยวเมืองไทย เมืองพุทธ โตเด่นในเรื่องของศาสนาและวัฒนธรรมและพระพุทธศาสนามานานหลายร้อยปี มีวัดวาอารามเป็นจำนวนมาก ประชาชนเข้าวัดกราบไหว้ ถวายทาน หรือปฏิบัติธรรม เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจ และสั่งสอนให้เราเป็นคนดี

4. อุปสรรค การพัฒนางานสาธารณูปการต้นแบบของพระสังฆาธิการในจังหวัดนครราชสีมา เกิดจากมีนโยบายและการสนับสนุนมีน้อย การจัดการเชิงเอกสารมีมาก มีขั้นตอนซับซ้อน เชื่อมโยงหลายหน่วยงาน จึงดำเนินการด้วยความยากลำบาก การดำเนินการต่าง ๆ ของพระสังฆาธิการถูกตรวจสอบ ส่วนพระสังฆาธิการไม่ปฏิบัติงานไม่ถูกตรวจสอบ ดังนั้น การข้ามพ้นอุปสรรคทางการพัฒนาในรูปแบบต่าง ๆ รัฐมีนโยบายต้องสนับสนุนการพัฒนา วัดและพัฒนาศูนย์เหมือนสนับสนุนองค์กรภาครัฐระดับตำบล

3. การนำเสนอแนวทางการพัฒนางานสาธารณูปการของพระสังฆาธิการในจังหวัดนครราชสีมา 1. การวางแผน พัฒนางานสาธารณูปการของพระสังฆาธิการเริ่มจากการประเมินความต้องการ สำรวจสภาพปัจจุบันของงานสาธารณูปการภายในวัด เช่น อาคาร สถานที่ ศาสนวัตถุ ศาสนสถาน วิเคราะห์ความต้องการของวัด เช่น พื้นที่สำหรับการปฏิบัติธรรม พื้นที่สำหรับการศึกษา พื้นที่สำหรับกิจกรรมของชุมชน ประเมินความต้องการของชุมชน กำหนดเป้าหมายระยะยาว ระยะกลาง ระยะสั้น 2. การลงมือปฏิบัติ พัฒนางานสาธารณูปการจะเน้นในส่วนบำรุงรักษาวัดและศาสนสมบัติของวัดให้เป็นไปด้วยดี เป็นหน้าที่ของผู้บริหารวัดและคณะสงฆ์โดยตรง ในส่วนของรัฐและพุทธบริษัทจะต้องอุปถัมภ์ด้วยไม่ว่าจะเป็นการก่อสร้างหรือบูรณะรักษาเสนาสนะของพระสงฆ์ และต้องมองเห็นความสำคัญของการจัดทำแผนแม่บทการก่อสร้างและรู้จักวิธีการบริหารงานสาธารณูปการเป็นอย่างดี 3. การตรวจสอบ เป็นกลไกสำคัญในการติดตามความคืบหน้า ประเมินผล และแก้ไขปัญหา ช่วยให้มีมั่นใจว่างานพัฒนางานสาธารณูปการเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ โปร่งใส ตรวจสอบได้ส่งเสริมความรับผิดชอบต่อสาธารณชน 4. การปรับปรุงแก้ไข โดยจัดทำแผนพัฒนาที่ชัดเจน สอดคล้องกับความต้องการของชุมชน ประเมินความคุ้มค่าและความเสี่ยงของโครงการบริหารจัดการงบประมาณอย่างโปร่งใส ตรวจสอบได้ เน้นการมีส่วนร่วมของประชาชน

อภิปรายผลการวิจัย

1. การพัฒนางานสาธารณูปการต้นแบบของพระสังฆาธิการในจังหวัดนครราชสีมา ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านส่วนใหญ่อยู่ในระดับมาก ด้านกิจการอันเกี่ยวกับวัด มีระดับความคิดเห็นสูงที่สุด รองลงมา คือ ด้านกิจการของวัดอื่น ๆ และต่ำที่สุด คือ ด้านการศาสนสมบัติของวัด ที่เป็นเช่นนี้เพราะ พระสังฆาธิการในจังหวัดนครราชสีมาหลายรูปให้ความสำคัญกับงานพัฒนาสาธารณูปการ มองเห็นถึงความสำคัญของโครงสร้างพื้นฐานที่มั่นคงต่อการเผยแผ่ศาสนาและการพัฒนาชุมชน มีวิสัยทัศน์ที่ชัดเจน วางแผนงานอย่างรอบคอบ และติดตามผลการดำเนินงานอย่างใกล้ชิด สามารถประสานงานกับหน่วยงานต่าง ๆ และระดมทุนจากประชาชนและภาคส่วนต่าง ๆ

ได้อย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับงานวิจัยของเพิ่มศักดิ์ โคตรชมพู (2559) ได้ศึกษาเรื่อง บทบาทในการพัฒนาสังคมของวัดในจังหวัดหนองคาย ผลการศึกษาพบว่า การบริหารจัดการวัด บทบาทในการพัฒนาสังคมของวัด โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก เพราะผู้คนในชุมชนมักไปวัดเพื่อทำบุญ ฟังเทศน์ ปฏิบัติธรรม และพระสงฆ์ได้รับการเคารพนับถือจากประชาชน คำสอนของพระสงฆ์ช่วยให้ผู้คนดำเนินชีวิตอย่างมีศีลธรรม จริยธรรม และมีความสุข

2. วิเคราะห์การพัฒนางานสาธารณูปการต้นแบบของพระสังฆาธิการในจังหวัดนครราชสีมา จุดแข็งของการพัฒนางานสาธารณูปการต้นแบบของพระสังฆาธิการในจังหวัดนครราชสีมา ด้านการก่อสร้างและการบูรณปฏิสังขรณ์ ศาสนวัตถุ และศาสนสถาน พระสังฆาธิการมีองค์ความรู้การศึกษาเรียนรู้พระธรรมวินัย วัตรปฏิบัติที่ดีงาม มีความรู้จบระดับปริญญาตรีถึงปริญญาเอก และประกาศนียบัตรการบริหารกิจการคณะสงฆ์ (ป.บส.) ช่วยให้พระสังฆาธิการมีองค์ความรู้ในด้านการก่อสร้างและการบูรณปฏิสังขรณ์ ศาสนวัตถุ และศาสนสถาน ตรงตามหลักการพระพุทธศาสนา สร้างการมีส่วนร่วมระดมทุนพัฒนาวัด โอกาสของการพัฒนางานสาธารณูปการสังคมไทยต้องการเที่ยวเมืองไทย เมืองพุทธโดดเด่นในเรื่องของศาสนาและวัฒนธรรมและพระพุทธศาสนามานานหลายร้อยปี มีวัดวาอารามเป็นจำนวนมาก ประชาชนเข้าวัดกราบไหว้ ถวายทาน หรือปฏิบัติธรรม เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจ และสั่งสอนให้เราเป็นคนดี ที่เป็นเช่นนี้เพราะ พระสงฆ์ในจังหวัดนครราชสีมา มีความเชี่ยวชาญและประสบการณ์ในการก่อสร้างและบูรณปฏิสังขรณ์วัดวาอารามมาอย่างยาวนาน พระสงฆ์เหล่านี้มีความรู้เกี่ยวกับสถาปัตยกรรมไทยโบราณ วัสดุที่ใช้ในการก่อสร้าง และเทคนิคการก่อสร้างแบบดั้งเดิมความรู้และประสบการณ์นี้ทำให้พระสงฆ์สามารถก่อสร้างและบูรณะวัดวาอารามได้อย่างถูกต้องตามหลักศาสนาและประเพณี สอดคล้องกับงานวิจัยของใจ บุญชัยมิ่ง (2560) ได้ศึกษาเรื่อง การศึกษากลยุทธ์การพัฒนา วัดการจัดการสาธารณูปการในจังหวัดพะเยา ผลการวิจัยพบว่า หน่วยงานของรัฐและชุมชน การพัฒนาวัดการจัดการสาธารณูปการในจังหวัดพะเยา วัดมีวิสัยทัศน์การพัฒนาวัดการจัดการสาธารณูปการในจังหวัดพะเยา ส่วนมากมุ่งพัฒนาวัดให้ได้ตามวิสัยทัศน์ที่ได้ตั้งไว้ และนำทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนามาเป็นแนวทางในการพัฒนาวัด แผนกลยุทธ์การพัฒนาวัดการจัดการสาธารณูปการในจังหวัดพะเยา บริเวณวัดภายในบริเวณวัดมีสิ่งต่าง ๆ ที่จำเป็นเหมาะสมการปรับปรุงพัฒนาดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมและภูมิทัศน์ภายในวัดความสะอาด มั่นคงแข็งแรงของอาคารเสนาสนะต่าง ๆ วัดมีสิ่งปลูกสร้างและอาคารเสนาสนะต่าง ๆ เพียงพอและเหมาะสมต่อการใช้ประโยชน์สภาพสะอาดมั่นคงแข็งแรง และ สอดคล้องกับงานวิจัยของวรพงษ์ แสนเมือง (2556) ได้วิจัยเรื่อง การศึกษาสภาพปัจจุบัน และปัญหาการดำเนินงานของวัดพัฒนาตัวอย่างในเขตการศึกษา 11 ผลการวิจัยพบว่า

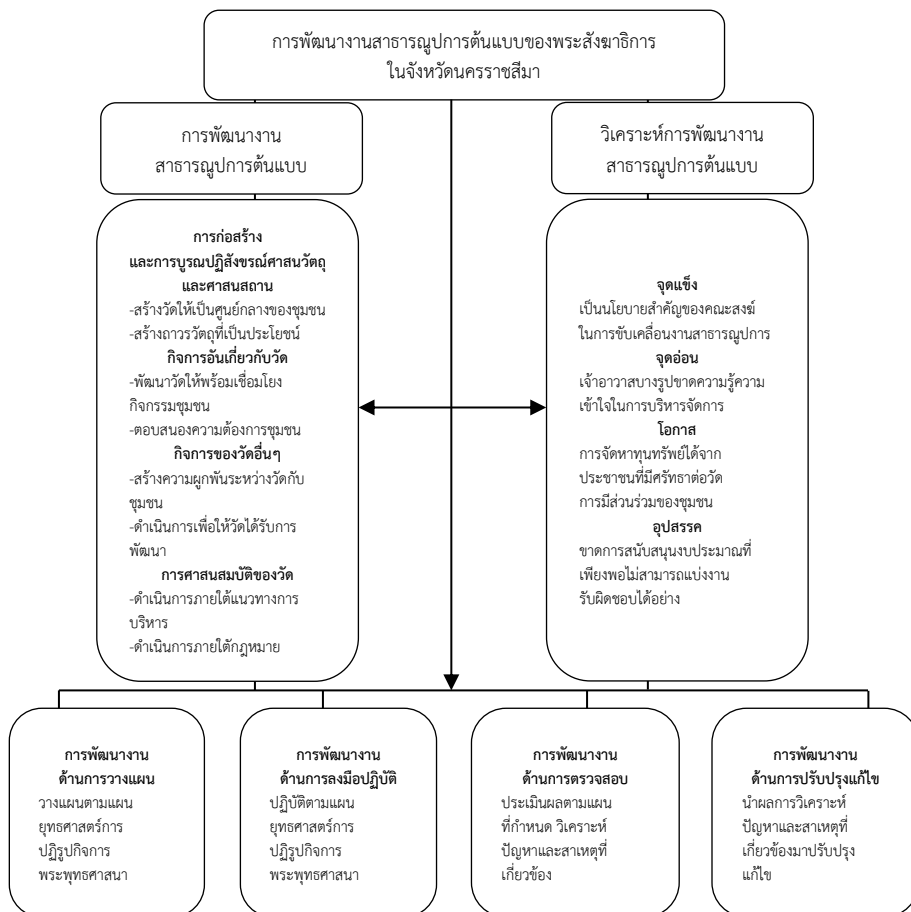
สภาพการดำเนินงาน มีปัญหาในด้านงบประมาณ ปัญหาการขาดแคลนบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถ ปัญหาจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและประชาชนทั่วไป โดยมีข้อเสนอแนะในการจัดสรรงบประมาณ จัดซื้ออุปกรณ์ในการศึกษาของพระภิกษุ สามเณร การจัดอบรมให้ความรู้แก่บุคลากรตลอดถึงการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาวัด

3. การนำเสนอแนวทางการพัฒนางานสาธารณูปการของพระสังฆาธิการในจังหวัดนครราชสีมา พัฒนางานสาธารณูปการของพระสังฆาธิการ เริ่มจากการประเมินความต้องการสำรวจสภาพปัจจุบันของงานสาธารณูปการภายในวัด เช่น อาคาร สถานที่ ศาสนวัตถุ ศาสนสถาน วิเคราะห์ความต้องการของวัด เช่น พื้นที่สำหรับการปฏิบัติธรรม พื้นที่สำหรับการศึกษา พื้นที่สำหรับกิจกรรมของชุมชน ประเมินความต้องการของชุมชน กำหนดเป้าหมายระยะยาว ระยะกลาง ระยะสั้น การลงมือปฏิบัติ พัฒนางานสาธารณูปการจะเน้นในส่วนบำรุงรักษาวัดและศาสนสมบัติของวัดให้เป็นไปด้วยดี เป็นหน้าที่ของผู้บริหารวัดและคณะสงฆ์โดยตรง ในส่วนของรัฐและพุทธบริษัท จะต้องอุปถัมภ์ด้วยไม่ว่าจะเป็นการก่อสร้างหรือบูรณะรักษาเสนาสนะของพระสงฆ์ พระสังฆาธิการทุกรูปต้องมองเห็นความสำคัญของการจัดทำแผนแม่บทการก่อสร้างและรู้จักวิธีการบริหารงานสาธารณูปการเป็นอย่างดี การตรวจสอบ เป็นกลไกสำคัญในการติดตามความคืบหน้า ประเมินผล และแก้ไขปัญหา ช่วยให้มีมั่นใจว่างานพัฒนางานสาธารณูปการเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ โปร่งใส ตรวจสอบได้ส่งเสริมความรับผิดชอบต่อสาธารณชน การปรับปรุงแก้ไข โดยจัดทำแผนพัฒนาที่ชัดเจน สอดคล้องกับความต้องการของชุมชนประเมินความคุ้มค่าและความเสี่ยงของโครงการบริหารจัดการงบประมาณอย่างโปร่งใส ตรวจสอบได้ เน้นการมีส่วนร่วมของประชาชน สอดคล้องกับงานวิจัยของโชติ บดีรัฐ (2554) ได้วิจัยเรื่อง การบริหารงานของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค 4 เพื่อความมั่นคงแห่งพระพุทธศาสนา ผลการวิจัยพบว่า แนวทางการพัฒนาการบริหารคน การบริหารภาระงาน และการบริหารองค์การของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค 4 มีควรมีวิธีการพัฒนาคนให้เก่งมีความรู้ความสามารถให้มีความรู้ความเข้าใจหลักพระศาสนาที่ถูกต้องโดยวิธีการส่งเสริมให้พระสังฆาธิการมีการศึกษาและพัฒนาภาวะผู้นำมีการพัฒนาสมรรถนะภาระงานด้านการบริหารโดยอบรมให้พระสังฆาธิการให้เป็นผู้ดำเนินการพัฒนาจิตใจจริยธรรมคุณธรรมและให้มีความรู้และทักษะในเรื่องการป้องกันไม่ให้พุทธศาสนิกชนเสื่อมศรัทธาในพระพุทธศาสนาและตั้งมั่นความเชื่อความเลื่อมใสในพระพุทธศาสนาอย่างยั่งยืนต่อไป และสอดคล้องกับงานวิจัยของกนก แสนประเสริฐ และคณะ (2555) ได้วิจัยเรื่อง การจัดการดูแลทรัพย์สินและศาสนสมบัติของวัด ผลการวิจัยพบว่า คณะสงฆ์ได้จัดเป็นรูปแบบขององค์การรูปแบบหนึ่งที่มีคุณลักษณะการดำเนินงานประกอบด้วย 1. การวางแผนประสานงาน 2. คณะสงฆ์ซึ่งเป็นสมาชิก มีกิจวัตรร่วมกันอย่างสม่ำเสมอ

3. มีโครงสร้างการแบ่งงาน และมอบหมายงาน มีลำดับชั้นในด้านการปกครอง เป็นต้น
4. มีเป้าหมายในการดำเนินกิจกรรมของสมาชิก หรือคณะสงฆ์

องค์ความรู้จากการวิจัย

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย

จากภาพที่ 1 องค์ความรู้การพัฒนางานสาธารณูปการต้นแบบของพระสังฆาธิการ
ในจังหวัดนครราชสีมา

1. การพัฒนางานสาธารณูปการต้นแบบ การก่อสร้างและการบูรณปฏิสังขรณ์
ด้านศาสนวัตถุ และศาสนสถาน สร้างวัดให้เป็นศูนย์กลางของชุมชน สร้างถาวรวัตถุที่เป็น
ประโยชน์ ด้านกิจการอื่นเกี่ยวกับวัด พัฒนาวัดให้พร้อมเชื่อมโยงกิจกรรมชุมชน ตอบสนอง

ความต้องการชุมชน ด้านกิจการของวัดอื่น ๆ สร้างความผูกพันระหว่างวัดกับชุมชน ดำเนินการเพื่อให้วัดได้รับการพัฒนา ด้านการศาสนสมบัติของวัด ดำเนินการภายใต้แนวทางการบริหาร ดำเนินการภายใต้กฎหมาย

2. วิเคราะห์การพัฒนางานสาธารณูปการต้นแบบ จุดแข็ง เป็นนโยบายสำคัญของคณะสงฆ์ในการขับเคลื่อนงานสาธารณูปการ จุดอ่อน เจ้าอาวาสบางรูปขาดความรู้ความเข้าใจในการบริหารจัดการ โอกาส การจัดหาทุนทรัพย์ได้จากประชาชนที่มีศรัทธาต่อวัด การมีส่วนร่วมของชุมชน อุปสรรค ขาดการสนับสนุนงบประมาณที่เพียงพอไม่สามารถแบ่งงานรับผิดชอบได้อย่างทั่วถึง

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ควรมีการกำหนดนโยบายการเสริมสร้างงานสาธารณูปการระดับท้องถิ่นในจังหวัดนครราชสีมา

2. มหาวิทยาลัยคณะสงฆ์ทั้ง 2 แห่ง ควรมีนโยบายทางการศึกษาจัดทำหลักสูตรระยะสั้นพัฒนางานสาธารณูปการวัด

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. หน่วยงานงานภาครัฐควรสนับสนุนให้มีการนำหลักธรรมมาประยุกต์ใช้ในการเสริมสร้างวัฒนธรรมชุมชนกับงานสาธารณูปการวัด

2. ส่งเสริมการพัฒนาศักยภาพพระสงฆ์ในการต่อพัฒนางานสาธารณูปการวัดให้เกิดการตระหนักในการปฏิบัติหน้าที่เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงหรือการพัฒนาท้องถิ่นชุมชน

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาเกี่ยวกับการเสริมสร้างวัฒนธรรมวิถีพุทธรองรับการพัฒนางานสาธารณูปการวัด

2. ควรศึกษาวิจัยรากฐานทางการส่งเสริมวัฒนธรรมพุทธที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานสาธารณูปการคณะสงฆ์

เอกสารอ้างอิง

กนก แสนประเสริฐ และคณะ. (2555). *การจัดการดูแลทรัพย์สินและศาสนสมบัติของวัด*. กรุงเทพฯ: สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.

- คณะกรรมการประสานงาน แผนยุทธศาสตร์ในการปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนา. (2561). *แผนปฏิบัติการประจำปีงบประมาณ 2561 ตามแผนยุทธศาสตร์การปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนา ระยะปี 2560-2564*. กรุงเทพฯ: สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ.
- ใจ บุญชัยมิ่ง. (2560). การศึกษากลยุทธ์การพัฒนาวัดการจัดการสาธารณูปการในจังหวัดพะเยา. *วารสารวิชาการธรรมทรรศน์*, 17(2), 115-126.
- โชติ บดีรัฐ. (2554). *การบริหารงานของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค 4 เพื่อความมั่นคงแห่งพระพุทธศาสนา (ดัชนีนิพนธ์รัฐประศาสนศาสตร์ ดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์)*. ปทุมธานี: มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์.
- ไทยพับลิก้า. (2563). *สถิติจำนวนวัดเพิ่มขึ้นปีละ 300 วัด! ยุครุ่งเรืองของศาสนาแล้วจริงหรือ?*. สืบค้น 10 มิถุนายน 2563, จาก <https://thaipublica.org/monastery>
- ประเวศ วะสี. (2545). *พระสงฆ์กับการรู้เท่าทันสังคม*. กรุงเทพฯ: สำนักงานสภาสถาบันราชภัฏ.
- เพิ่มศักดิ์ โคตรชมพู. (2559). *บทบาทในการพัฒนาสังคมของวัดในจังหวัดหนองคาย*. อุดรธานี: มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี.
- วรพงษ์ แสนเมือง. (2556). *การศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหาการดำเนินงานของวัดพัฒนาตัวอย่างในเขตการศึกษา 11 (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาครุศาสตร์)*. นครราชสีมา: มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา.
- สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดนครราชสีมา. (2563). *วัดในจังหวัดนครราชสีมา*. สืบค้น 10 มิถุนายน 2563, จาก <http://www.lecture.cs.buu.ac.th>
- สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดนครราชสีมา. (2563). *โคราชจัดกิจกรรมโครงการจิตอาสาพัฒนาวัด ประชา รัฐ สร้างสุข*. สืบค้น 10 มิถุนายน 2563, จาก <https://shorturl.asia/iySlz>
- สุพัตรา จิตตเสถียร. (2553). *ความขัดแย้งทางการเมือง*. กรุงเทพฯ: สถาบันพระปกเกล้า.
- Cronbach, L. J. (1990). *Essentials of psychological testing* (5th ed.). New York: Harper Collins.
- Yamane, T. (1973). *Statistic: An Introductory Analysis*. New York: Harper and Row.

การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อพัฒนากระบวนการการปฏิบัติงาน
ของบุคลากรสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดเพชรบูรณ์*
BUDDHADHAMMA INTEGRATION FOR PERSONNEL'S WORK PROCESS
DEVELOPMENT OF PHETCHABUN PROVINCIAL BUDDHISTM OFFICE

พระมหาphanupong ญาณวิโช, ธวัชชัย สมอเนื้อ, รัฐพล เย็นใจมา

Phramaha Phanupong Yanawichayo, Thawatchai Samorneu, Rattapon Yenjiama

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Corresponding Author E-mail: warasanwarasan7@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1. เพื่อศึกษาระดับกระบวนการการปฏิบัติงานของบุคลากร 2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างหลักภavana 4 กับกระบวนการการปฏิบัติงานของบุคลากร และ 3. เพื่อศึกษาการบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อพัฒนากระบวนการการปฏิบัติงานของบุคลากร เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี การวิจัยเชิงปริมาณ ประชากร คือ พระสงฆ์ในจังหวัดเพชรบูรณ์ จำนวน 813 หากกลุ่มตัวอย่างด้วยสูตรการคำนวณของทาโร่ ยามาเน่ ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 269 คน รวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าสัมประสิทธิ์สหพันธ์ ส่วนการวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 12 รูปหรือคน โดยใช้การสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง วิเคราะห์ข้อมูลด้วยเทคนิคการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา

ผลการศึกษาพบว่า 1. ระดับกระบวนการการปฏิบัติงานของบุคลากร โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก 2. ความสัมพันธ์ระหว่างหลักภavana 4 กับการปฏิบัติงานของบุคลากรสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดเพชรบูรณ์ พบว่า ภาพรวมมีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับมาก 3. การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อพัฒนากระบวนการการปฏิบัติงานของบุคลากร ควรนำหลักธรรมมาบูรณาการเพื่อสร้างปฏิสัมพันธ์เกื้อกูลกับสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ ด้วยการควบคุมการใช้จ่ายไม่เกินความจำเป็น พร้อมทั้งพัฒนาความสัมพันธ์ทางสังคมในลักษณะที่เกื้อกูล สร้างสรรค์ มีความประพฤติเรียบร้อย โดยให้การสนับสนุนทางจิตใจ อารมณ์ ให้โอกาสในการศึกษา และพัฒนาทักษะทางจิตใจเพื่อส่งเสริมความเป็นผู้นำ

สนับสนุนการเรียนรู้ตลอดชีวิตของบุคลากร โดยให้โอกาสในการเข้าร่วมอบรม หรือ การศึกษาด้านต่าง ๆ

คำสำคัญ: การบูรณาการ; หลักพุทธธรรม; พัฒนาระบบการบริหารบุคลากร; สำนักงาน พระพุทธศาสนา

Abstract

The objectives of this research article are 1. to study the level of personnel operational processes 2. to study the relationship between the 4 principles of meditation and personnel operational processes and 3. To study the integration of Buddhist principles to develop the work process of personnel. It is a combined method research. Quantitative population research is The number of monks in Phetchabun province was 813. A sample group was found using Taro Yamane's calculation formula A sample size of 269 people was obtained. Data were collected using a questionnaire. Data were analyzed by finding frequency, percentage, mean, and standard deviation. and the federation coefficient Qualitative research section Data were collected from 12 key informants or people using structured interviews. Data were analyzed using content analysis techniques.

The results of the study found that: 1. The level of personnel performance processes. Overall, it was at a high level. 2. The relationship between the 4 principles of meditation and the work performance of the Phetchabun Provincial Buddhism Office personnel found that overall, there was a positive relationship at a high level. 3. Integrating Buddhist principles to develop personnel work processes. Dhamma principles should be integrated to create supportive interactions with the physical environment. By controlling spending no more than necessary, as well as developing social relationships in a supportive, creative, well-behaved manner By providing mental and emotional support and opportunities for education. and develop mental skills to promote leadership Support lifelong learning of personnel by giving opportunities to participate in training or various studies.

Keywords: Integration; Principles of Buddhism; Develop Personnel Processes; Office of Buddhism

บทนำ

สำนักงานพระพุทธศาสนา เป็นส่วนราชการที่อยู่ในบังคับบัญชาขึ้นตรงต่อนายกรัฐมนตรี จัดตั้งขึ้นเมื่อวันที่ 3 ตุลาคม พ.ศ. 2545 มีภารกิจเกี่ยวกับการดำเนินงานสนองงานคณะสงฆ์ และรัฐบาลในการสนับสนุนส่งเสริมกิจการทางพระพุทธศาสนาให้มีความมั่นคงยั่งยืน สนับสนุนส่งเสริมการจัดการศึกษาสงฆ์ และการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเพื่อพัฒนาสังคมให้มีความรู้คู่คุณธรรม ทำนุบำรุงพระพุทธศาสนา สร้างสังคมพุทธที่มีความเข้มแข็ง ดำเนินการให้พุทธมณฑลเป็นศูนย์กลางพระพุทธศาสนาโลก พัฒนาดูแลรักษาเพื่อให้พระพุทธศาสนาอยู่ได้ยั่งยืน (สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, 2564) โดยภารกิจของสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ มีหน้าที่สนองงานคณะสงฆ์ และรัฐบาลด้วยการทำนุบำรุงส่งเสริมกิจการพระพุทธศาสนา เช่น การเรียนการสอนภาษาบาลีของพระภิกษุสามเณร และอุบาสกอุบาสิกา (สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, 2562)

จากการศึกษาพบปัญหา คือ บุคลากรมีความรู้และมีความสามารถไม่ตรงกับสายงาน และไม่มี ความชำนาญกับการปฏิบัติหน้าที่ เนื่องจากสภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกหน่วยงานมีการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ และปัญหาหลักที่สำคัญ คือ ปัญหาการทุจริตภายในหน่วยงาน ทำให้บุคลากรบางส่วนเกิดความเอือมระอา ไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ หรือไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ดี (พรพิมล ศิริวุฒิรังสรรค์, 2562) อีกทั้งบริบทของจังหวัดในภาคเหนืออาจจะเจอภัยพิบัติแผ่นดินไหว หรือปัญหาหมอกควัน เชื่อมกับปัญหากล้วยแล้ง หรือความหนาวเย็นของอากาศจังหวัดในภาคใต้อาจเชื่อมกับปัญหาน้ำท่วม ดินถล่ม หรือปัญหาจากความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ (NKH WORLD JAPAN, 2023) อันเป็นปัญหาที่เกิดจากความขัดแย้งของคนในพื้นที่ในเรื่องของความแตกต่างทางด้านศาสนา ภาษา วัฒนธรรม ความศรัทธา รวมถึงเรื่องของความไม่เท่าเทียมกันในเรื่องต่าง ๆ ซึ่งสามารถจัดการได้ยากกว่าปัญหาที่เกิดจากธรรมชาติ

ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาเรื่อง การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อพัฒนาระบบการบุคลากรของสำนักงานพระพุทธศาสนา (สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, 2560) ซึ่งมีพนักงานศาสนการและผู้บริหารคณะสงฆ์ในระดับผู้ปกครองโดยแบ่งระดับสายงานรับผิดชอบการปกครองจำนวน 11 อำเภอ และเป็นหน่วยงานที่สำนักงานพระพุทธศาสนาต้องช่วยงานและให้การสนับสนุนเป็นประจำให้กับพระสังฆาธิการในจังหวัด ด้วยเหตุนี้จึงทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะนำหลักธรรมในพระพุทธศาสนามาบูรณาการ คือ หลักอภินิหาร 4 ที่เป็นหลักธรรมในการพัฒนาระบบการบุคลากรให้ดียิ่งขึ้นอันประกอบไปด้วย กายภาวนา ศีลภาวนา จิตภาวนา และปัญญาภาวนา (พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), 2540) เพื่อตอบสนองความต้องการทางด้านต่าง ๆ ของคณะสงฆ์จังหวัดเพชรบูรณ์ได้อย่างตรงตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย และนำไปพัฒนาต่อยอดในระดับประเทศได้สืบต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับระดับกระบวนการปฏิบัติงานของบุคลากรสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดเพชรบูรณ์
2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างหลักภavana 4 กับกระบวนการปฏิบัติงานของบุคลากรสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดเพชรบูรณ์
3. เพื่อศึกษาการบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อพัฒนากระบวนการปฏิบัติงานของบุคลากรสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดเพชรบูรณ์

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบการวิจัย

เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) มีการวิจัยเชิงปริมาณและการวิจัยเชิงคุณภาพ

2. ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

2.1 ประชากร ได้แก่ พระสังฆาธิการในจังหวัดเพชรบูรณ์ 813 รูป (สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดเพชรบูรณ์, 2565) กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ พระสังฆาธิการในจังหวัดเพชรบูรณ์ โดยได้กำหนดกลุ่มตัวอย่างจากสูตรการคำนวณของทาร์โร ยามาเน่ (สุรพล สุยะพรหม, 2553) ได้กลุ่มตัวอย่าง 269 รูป

2.2 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 12 รูปหรือคน ได้แก่ พระสังฆาธิการระดับเจ้าคณะผู้ปกครอง 3 รูป พนักงานข้าราชการสำนักงานพระพุทธศาสนา 4 คน นักวิชาการทางรัฐประศาสนศาสตร์ 2 รูปหรือคน พระสงฆ์ที่เข้ามาติดต่อสำนักงานพระพุทธศาสนา 3 รูป

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยเชิงปริมาณ คือ แบบสอบถาม ส่วนการวิจัยเชิงคุณภาพ คือ แบบสัมภาษณ์ เป็นแบบสัมภาษณ์ที่มีลักษณะคำถามปลายเปิด

4. การรวบรวมข้อมูล

การวิจัยเชิงปริมาณ ผู้วิจัยได้เก็บข้อมูลจากแบบสอบถาม 269 ชุด ส่วนการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยได้เก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์

5. การวิเคราะห์ข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยเชิงปริมาณ ผู้วิจัยได้ใช้สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสัมประสิทธิ์สหพันธ์ การวิจัยเชิงคุณภาพ สัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ด้วยการวิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนา

ผลการวิจัย

1. ระดับกระบวนการการปฏิบัติงานของบุคลากรสำนักงานพระพุทธศาสนา จังหวัดเพชรบูรณ์ ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับการพิจารณา หลักภาวนา 4 โดยภาพรวม

หลักอิทธิบาท 4	ระดับการปฏิบัติ		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. สीलภาวนา (การพัฒนาด้านพฤติกรรม)	4.66	0.44	มากที่สุด
2. จิตภาวนา (การพัฒนาด้านจิตใจ)	4.61	0.46	มาก
3. ปัญญาภาวนา (การพัฒนาด้านปัญญา)	4.42	0.56	มาก
4. กายภาวนา (การพัฒนาด้านร่างกาย)	4.42	0.49	มาก
ภาพรวม	4.53	0.45	มากที่สุด

จากตารางที่ 1 พบว่า ระดับกระบวนการการปฏิบัติงานของบุคลากรสำนักงานพระพุทธศาสนา ตามหลักภาวนา 4 ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.53$, $S.D.=0.45$)

2. ความสัมพันธ์ระหว่างหลักภาวนา 4 กับกระบวนการการปฏิบัติงานของบุคลากรสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดเพชรบูรณ์ ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ความสัมพันธ์ระหว่างหลักภาวนา 4 กับกระบวนการการปฏิบัติงานของบุคลากรสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดเพชรบูรณ์

ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์	กระบวนการการปฏิบัติงานของบุคลากรสำนักงานพระพุทธศาสนา จังหวัดเพชรบูรณ์	ตัวแปรตาม						
		1. หลักระเบียบวินัย	2. หลักความรับผิดชอบ	3. หลักแห่งความสามัคคี	4. หลักการมุ่งสู่ผลสำเร็จ	5. หลักการทำให้เกิดความแตกต่างด้านความชำนาญเฉพาะด้าน	6. หลักระเบียบวินัย	7. หลักความเป็นวิชาชีพ
ตัวแปรอิสระ								
หลักภาวนา 4	.830**	.723**	.842**	.872**	.523**	.599**	.561**	.475**
1. กายภาวนา	.661**	.664**	.793**	.778**	.428**	.437**	.428**	.299**
2. สीलภาวนา	.701**	.643**	.715**	.754**	.472**	.597**	.485**	.410**
3. จิตภาวนา	.752**	.703**	.751**	.775**	.489**	.551**	.525**	.515**
4. ปัญญาภาวนา	.703**	.733**	.753**	.838**	.419**	.513**	.472**	.393**

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

จากตารางที่ 2 พบว่า ภาวนา 4 กับกระบวนการการปฏิบัติงานของบุคลากรสำนักงานพระพุทธศาสนา มีความสัมพันธ์กัน ดังนี้

ภาวนา 4 กับการพัฒนากระบวนการการปฏิบัติงานของบุคลากรสำนักงานพระพุทธศาสนา โดยภาพรวม มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับปานกลาง ($R=.830^{**}$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า

หลักลำดับชั้น โดยภาพรวม มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับปานกลาง ($R=.723^{**}$)

หลักความรับผิดชอบ โดยภาพรวมมีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับมาก ($R=.842^{**}$)

หลักแห่งความสมเหตุสมผล โดยภาพรวมมีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับมาก ($R=.872^{**}$)

หลักการมุ่งสู่ผลสำเร็จ โดยภาพรวมมีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับปานกลาง ($R=.523^{**}$)

หลักการทำให้เกิดความแตกต่างหรือความชำนาญเฉพาะด้าน โดยภาพรวมมีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับปานกลาง ($R=.599^{**}$)

หลักระเบียบวินัย โดยภาพรวมมีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับปานกลาง ($R=.561^{**}$)

หลักความเป็นวิชาชีพ โดยภาพรวมมีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับน้อย ($R=.475^{**}$)

สมมติฐานที่ 1 พบว่า หลักภาวนา 4 กับกระบวนการการปฏิบัติงานของบุคลากรสำนักงานพระพุทธศาสนา โดยภาพรวมมีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับมาก ($R=.830^{**}$)

สมมติฐานที่ 2 พบว่า ภาวนากับการพัฒนาด้านร่างกาย ภาพรวมมีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับปานกลาง ($R=.661^{**}$)

สมมติฐานที่ 3 พบว่า สีสภาวนากับการพัฒนาด้านพฤติกรรม ภาพรวมมีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับปานกลาง ($R=.701^{**}$)

สมมติฐานที่ 4 พบว่า จิตภาวนากับการพัฒนาด้านจิตใจ ภาพรวมมีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับปานกลาง ($R=.752^{**}$)

สมมติฐานที่ 5 พบว่า ปัญญาภาวนากับการพัฒนาด้านปัญญา ภาพรวมมีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับปานกลาง ($R=.703^{**}$)

3. การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อพัฒนากระบวนการการปฏิบัติงานของบุคลากรสำนักงานพระพุทธศาสนา พบว่า สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดเพชรบูรณ์ ควรมีการนำเสนอผังโครงสร้างองค์กรที่ชัดเจน ควรมีการส่งเสริมให้บุคลากรสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดเพชรบูรณ์ ควรมีการส่งเสริมบุคลากรสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดเพชรบูรณ์ ให้เข้าใจนโยบาย และมีระบบการปรับปรุงคุณภาพงานให้มีประสิทธิภาพ ด้วยการการนำหลักภาวนา 4 มาปรับใช้ในการปฏิบัติงานของบุคลากรเพื่อส่งเสริม ทั้งด้านกายภาวนา การพัฒนาด้านร่างกาย สีสภาวนา การพัฒนาด้านพฤติกรรม

จิตภาวนา การพัฒนาด้านจิตใจ ปัญญาภาวนา การพัฒนาด้านปัญญา หากปฏิบัติตามหลักภาวนา 4 ได้ครบถ้วนก็ถือว่านำองค์กรไปสู่ความมั่นคงและความสำเร็จ

อภิปรายผลการวิจัย

1. ระดับระดับกระบวนการการปฏิบัติงานของบุคลากรสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดเพชรบูรณ์ พบว่า ทั้ง 7 ด้าน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก คือ 1. หลักระเบียบวินัย 2. หลักความเป็นวิชาชีพ 3. หลักการทำให้เกิดความแตกต่างหรือความชำนาญเฉพาะด้าน 4. หลักแห่งความสมเหตุสมผล 5. หลักความรับผิดชอบ 6. หลักลำดับขั้น 7. หลักการมุ่งสู่ผลสำเร็จ ผลการวิจัยอยู่ในระดับมากทุกด้าน ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ หลักระเบียบวินัย แสดงให้เห็นว่า กระบวนการการปฏิบัติงานเป็นกระบวนการที่ยึดมั่นในการดำรงตนในวิถีแห่งความดีงาม สอดคล้องกับงานวิจัยของอังฉรา หล่อตระกูล (2557) ที่ได้ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนากระบวนการพนักงานมหาวิทยาลัยของรัฐ พบว่า บุคลากรของรัฐมีปัญหาและอุปสรรคในเรื่องของเวลา เนื่องจากการกิจติดหลักของมหาวิทยาลัย ประกอบกับมีงานสอนงานวิจัย และงานบริการวิชาการ ที่ได้รับมอบหมายจากผู้บังคับบัญชา ทำให้บุคลากรไม่มีเวลาในการพัฒนาตนเอง และต้องปรับให้บุคคลกรผู้เป็นหัวหน้างานจัดตารางสอนให้สอดคล้องกับความเป็นจริง เพื่อให้บุคลากรมีความกระตือรือร้นและสนใจเกี่ยวกับการงานมากขึ้น และสอดคล้องกับงานวิจัยของอากาศ อาจสนาม (2557) ที่ได้ทำการวิจัยเรื่อง รูปแบบการพัฒนาระบบการพยาบาลเชิงพุทธบูรณาการของพยาบาลสังกัดกรมแพทยทหารเรือ พบว่า พยาบาลควรได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐอย่างเต็ม และความสร้างภาคภูมิใจในความเป็นพยาบาล เพื่อให้เกิดแรงกระตุ้นให้เกิดขึ้นในองค์กร

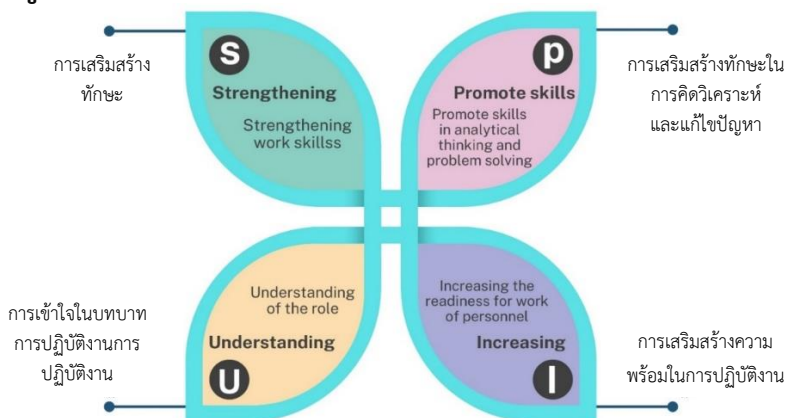
2. ความสัมพันธ์ระหว่างหลักภาวนา 4 กับการพัฒนาระบบการการปฏิบัติงานของบุคลากรสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดเพชรบูรณ์ พบว่า ทั้ง 4 ด้าน คือ 1. ภาวนา การพัฒนากายตนเอง 2. สติภาวนา การพัฒนาพฤติกรรมตนเอง 3. จิตภาวนา การพัฒนาจิตตนเอง 4. ปัญญาภาวนา การพัฒนาความรู้ตนเอง มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับปานกลาง หากปฏิบัติตามหลักภาวนา 4 ได้ครบถ้วนก็ถือว่านำองค์กรไปสู่ความมั่นคงและความสำเร็จ สอดคล้องกับสีบวงศ์ กาพวงค์ (2558) ได้ศึกษางานวิจัย การพัฒนาระบบการผู้นำเชิงยุทธศาสตร์ของนายกองค์การบริหารส่วนตำบล ผลการวิจัยพบว่า สมรรถนะผู้นำเชิงยุทธศาสตร์ของนายกองค์การบริหารส่วนตำบล ประกอบด้วยกระบวนการ 5 ด้าน ได้แก่ 1. กระบวนการการคิดเชิงยุทธศาสตร์ 2. กระบวนการการบริหารการเปลี่ยนแปลง 3. กระบวนการการสร้างความร่วมมือ 4. กระบวนการการสื่อสาร 5. กระบวนการการพัฒนา บุคลากร ผลการพัฒนาตัวแบบกระบวนการผู้นำเชิงการพัฒนาของนายกองค์การบริหารส่วนตำบล พบว่า ประกอบด้วยตัวบ่งชี้เชิงพฤติกรรมและระดับ

ความชำนาญซึ่งสามารถจำแนกระดับกระบวนการผู้นำเชิง ยุทธศาสตร์ของนายกองค์การบริหารส่วนตำบลออกเป็น 5 ระดับ เรียงจากกระบวนการระดับสูงไปหาน้อย ได้แก่ 1. ระดับต้นแบบ 2. ระดับผู้สร้างความเปลี่ยนแปลง 3. ระดับนักพัฒนา 4. ระดับผู้แก้ปัญหา 5. ระดับผู้ปฏิบัติงาน และสอดคล้องกับงานวิจัยของเยาวลักษณ์ สุตะโคตร (2553) ได้วิจัยเรื่อง การพัฒนาภาวะผู้นำของพนักงานเทศบาล:กรณีสำนักงานเทศบาลเมืองมุกดาหาร พบว่า การพัฒนาภาวะผู้นำสำคัญต่อการศึกษาเพราะภาวะผู้นำ ทำให้ผู้ตามปฏิบัติตามได้โดยง่าย

3. การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อพัฒนากระบวนการปฏิบัติงานของบุคลากรสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดเพชรบูรณ์ พบว่า สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดเพชรบูรณ์ ควรมีการนำเสนอผังโครงสร้างองค์กรที่ชัดเจน ส่งเสริมให้บุคลากรสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดเพชรบูรณ์ มีความรู้ความสามารถ ความเข้าใจ มีทักษะในการปฏิบัติงาน ตลอดจนมีทัศนคติและพฤติกรรมที่ดี สอดคล้องกับพรรณราย เทียมทัน (2557) ได้ศึกษาเรื่อง การศึกษาการพัฒนากระบวนการในการบริหารองค์กรด้วยระบบการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พบว่า การบริหารจัดการของหน่วยงานในจังหวัดเพชรบูรณ์ ดำเนินการโดยยึดหลักการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนมียุทธศาสตร์ในการพัฒนาเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงของสังคมและมีแผนปฏิบัติการซึ่งผลปฏิบัติงานพบว่า การปฏิบัติงานสอดคล้องกับหลักการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี โดยยึดหลักประโยชน์สุขของประชาชน การปฏิบัติงานมีประสิทธิภาพ มีการบริการที่ดีมีคุณภาพในการปฏิบัติงานพบว่า มีการลดขั้นตอนลงรวมทั้งลดระยะเวลาในการให้บริการด้วยนอกจากนี้ยังพบว่าประชาชนได้รับความสะดวกในการบริการและตรงกับความต้องการอีกด้วย

องค์ความรู้จากการวิจัย

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย

จากภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัยอธิบายได้ดังนี้

S=Strengthening Work Skills การเสริมสร้างทักษะการปฏิบัติงาน

P=Promote Skills in Analytical Thinking and Problem Solving การส่งเสริมทักษะในการคิดวิเคราะห์และแก้ไขปัญหา

U=Understanding of The Role การเข้าใจในบทบาทการปฏิบัติงาน

I=Increasing the Readiness for Work of Personnel การเพิ่มความพร้อมในการปฏิบัติงาน

Strengthening Work Skills

การเสริมสร้างทักษะการปฏิบัติงาน เป็นสิ่งสำคัญที่ช่วยให้บุคลากรพัฒนาและปรับปรุงการปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพ การฝึกอบรมและพัฒนาให้โอกาสในการเข้ารับการฝึกอบรมและพัฒนาทักษะที่เกี่ยวข้องกับงาน เช่น การเรียนรู้ทักษะใหม่ การปรับปรุงทักษะที่มีอยู่หรือการพัฒนาทักษะในด้านที่ขาดแคลนมีการกำหนดเป้าหมายและวัตถุประสงค์ชัดเจนช่วยให้บุคลากรเข้าใจทิศทางและการดำเนินงานโดยให้คำแนะนำและข้อตกลงเกี่ยวกับวิธีการทำงานที่ดี และเพื่อช่วยให้บุคลากรเรียนรู้และปรับปรุงการปฏิบัติงานการให้ตัวอย่างการทำงานที่ดีและคู่มือการปฏิบัติงานขั้นเยี่ยมเพื่อให้บุคลากรมองเห็นและเรียนรู้จากผลงานของผู้อื่นสนับสนุนและการกำหนดเป้าหมายร่วมกันในทีมเพื่อสร้างบรรยากาศที่เชื่อมโยงและสนับสนุนการทำงานร่วมกันและระเบียบวิธีการทำงานและการติดตามผลเพื่อช่วยให้บุคลากรสามารถปรับปรุงเรียนรู้การปฏิบัติงานและพัฒนาทักษะอย่างต่อเนื่องอย่างมีประสิทธิภาพ

Promote Skills in Analytical Thinking and Problem Solving

การส่งเสริมทักษะในการคิดวิเคราะห์และแก้ไขปัญหา เป็นส่วนสำคัญที่ช่วยให้บุคลากรมีความสามารถในการแก้ไขสถานการณ์ที่ซับซ้อนและแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ในการทำงานการสร้างการวินิจฉัย ส่งเสริมการพัฒนาทักษะในการวินิจฉัยสถานการณ์โดยการรวบรวมข้อมูลการวิเคราะห์ปัญหา และการระบุปัญหาที่แท้จริง เพื่อให้ผู้ปฏิบัติงานเข้าใจปัญหาอย่างถูกต้องก่อนที่จะพยายามหาวิธีแก้ไขมีการคิดวิเคราะห์อย่างมีเหตุผลส่งเสริมให้บุคลากรพัฒนาทักษะในการคิดวิเคราะห์อย่างมีเหตุผลโดยใช้ข้อมูลที่มีอยู่เพื่อดำเนินการตามกระบวนการที่มีระเบียบและเป็นระบบฝึกฝนทักษะฝึกฝนทักษะในการแก้ปัญหาโดยการให้โอกาสทดลองและหาทางออกในสถานการณ์ที่ซับซ้อน และการใช้เทคนิคการแก้ปัญหาที่เหมาะสมเรียนรู้จากความผิดพลาดและปรับปรุงตนเองต่อไป โดยการวิเคราะห์สาเหตุของความผิดพลาดและการพัฒนาวิธีการป้องกันในการจัดการกับสถานการณ์ที่ซับซ้อนและการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น

Understanding of The Role

การเข้าใจในบริบทการปฏิบัติงาน ในที่ทำงานเป็นสิ่งสำคัญที่ช่วยให้บุคลากรรู้ว่ามีหน้าที่อะไรในองค์กร ความเข้าใจในบทบาทมักจะช่วยให้พนักงานมีทิศทางในการทำงานและช่วยให้เข้าใจภาระงานหลักของตนเอง รวมถึงกิจกรรมหลักที่ต้องทำ เช่น งานประจำที่ต้องทำสำคัญของงาน และเป้าหมายที่ต้องการให้บรรลุในบทบาทนั้น ๆ เข้าใจความร่วมมือบุคลากรควรเข้าใจว่างานมีผลกระทบกับในองค์กรอย่างไรการทำงานร่วมกันมีประโยชน์อย่างไรเข้าใจเป้าหมายขององค์กรบุคลากรมีบทบาทในการช่วยให้บรรลุเป้าหมายเหล่านั้น ช่วยให้มีความรับผิดชอบในการทำงานมีขอบเขตและความรับผิดชอบและยังช่วยสร้างความเข้าใจร่วมกันในทีมและองค์กรอีกด้วย

Increasing The Readiness for Work of Personnel

การเพิ่มความพร้อมในการทำงานของบุคลากร เป็นกระบวนการที่สำคัญในการสร้างสภาพแวดล้อมที่เติบโตและพัฒนาไปพร้อมกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในสถานการณ์ธุรกิจและสังคม โดยการเพิ่มความพร้อมในการทำงานของบุคลากรสามารถทำได้โดยการฝึกอบรมและพัฒนาทักษะ การให้โอกาสในการเข้าร่วมฝึกอบรมและการพัฒนาทักษะที่เกี่ยวข้องกับงานโดยการฝึกอบรมทักษะใหม่ ๆ และการพัฒนาทักษะทางเทคนิคที่จำเป็นสำหรับการปฏิบัติงานการสนับสนุนการเรียนรู้ตลอดชีพการสนับสนุนโอกาสในการเรียนรู้ตลอดชีวิตผ่านการให้บริการการศึกษาออนไลน์หรือการเรียนรู้แบบออนไลน์ที่สามารถเข้าถึงได้ง่ายเป็นแบบอย่างการมอบหน้าที่หรือโอกาสให้บุคลากรได้เป็นแบบอย่างในการทำงานที่ดี โดยการแบ่งปันความรู้และประสบการณ์การสร้างบรรยากาศที่ส่งเสริมการเรียนรู้และการแลกเปลี่ยนความรู้ภายในทีมหรือองค์กร ทำให้องค์กรมีความยืดหยุ่นและสามารถปรับตัวกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงได้อย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ส่งเสริมศีลธรรมและจริยธรรมในการทำงานสร้างและส่งเสริมการปฏิบัติตามหลักธรรมาภิบาลและจริยธรรมทางพุทธศาสนาในการทำงาน เช่น การเชิดชูบรรยากาศที่เป็นธรรม การจัดกิจกรรมทางศาสนาเพื่อส่งเสริมคุณค่าทางศาสนาในที่ทำงาน และการสนับสนุนกิจกรรมทางศาสนา
2. สร้างบรรยากาศที่เชื่อมโยงกับความสุข สนับสนุนให้มีบรรยากาศที่น่าทำงาน และเชื่อมโยงกับความสุขของบุคลากร เช่น การจัดกิจกรรมสำหรับการผ่อนคลาย การส่งเสริมความสุขในที่ทำงาน และการสนับสนุนสวัสดิการที่เกี่ยวข้องกับความเป็นอยู่ที่ดี

ของบุคลากร เพื่อสร้างสัมพันธ์ที่ดีและความร่วมมือในทีมงาน โดยเปิดโอกาสให้มีกิจกรรมที่สนับสนุนความร่วมมือและการทำงานร่วมกัน

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. ควรจัดกิจกรรมฝึกอบรมและสัมมนา จัดกิจกรรมฝึกอบรมและสัมมนาที่เน้นการประยุกต์หลักธรรมพุทธธรรมในสถานการณ์การทำงานจริง โดยเน้นไปที่การแก้ไขปัญหาในชีวิตประจำวัน การพัฒนาทักษะการสื่อสารระหว่างบุคลากร และการเรียนรู้จากประสบการณ์ของผู้อื่น

2. ควรสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่เชื่อมโยงกับหลักธรรมศาสนาสร้างบรรยากาศองค์กรที่เชื่อมโยงกับหลักธรรมศาสนา โดยการสร้างนโยบายและแนวทางที่สอดคล้องกับหลักธรรมศาสนา และสนับสนุนให้พนักงานสามารถปฏิบัติตามหลักธรรมได้อย่างมีความเข้าใจ

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาวิจัยความต้องการและความพึงพอใจของบุคลากรต่อหลักธรรมพุทธธรรมและการพัฒนากระบวนการปฏิบัติงาน และแนวทางการพัฒนา

2. ควรศึกษาวิจัยเพิ่มเติมเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อความพึงพอใจของบุคลากรในการทำงานเพื่อพัฒนาตนเองในสายอาชีพ

เอกสารอ้างอิง

พรพิมล ศิริวิจิตรสรณ์. (2562). *การพัฒนาบุคลากรภาครัฐของสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัด กรณีศึกษา สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดสมุทรสาคร*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต). (2540). *พุทธธรรมกับการพัฒนาชีวิต*. กรุงเทพฯ: ธรรมสภา.

เยาวลักษณ์ สุตะโคตร. (2553). *การพัฒนาภาวะผู้นำของพนักงานเทศบาล: กรณีสำนักงานเทศบาลเมืองมุกดาหาร* (ดุษฎีนิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาภาวะผู้นำทางการบริหารการศึกษา. สกลนคร: มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.

วรรณรัตน์ ศรีกนก. (2556). การพัฒนากระบวนการของบุคลากรวิทยาลัยกองทัพบก. *วารสารพยาบาลทหารบก*, 14(3), 151-158.

สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. (2560). *แนวปฏิบัติในการบริหารสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ พุทธศักราช 2560*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ.

_____. (2562). *ภารกิจ และหน้าที่รับผิดชอบ*. สืบค้น 18 สิงหาคม 2566, จาก <https://shorturl.asia/7oSrj>

- _____. (2564). รายงานประจำปี 2563. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ.
- สีบวงศ์ กาพวงศ์. (2558). การพัฒนากระบวนการผู้นำเชิงยุทธศาสตร์ของนายกองค์การบริหารส่วนตำบล (ดุขนิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์). กรุงเทพฯ: สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- สุรพล สุษะพรหม. (2553). ระเบียบวิธีวิจัยทางการจัดการ. กรุงเทพฯ: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- อัจฉรา หล่อตระกูล. (2557). การพัฒนากระบวนการพนักงานมหาวิทยาลัยของรัฐ (ดุขนิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- อากาศ อาจสนาม. (2557). รูปแบบการพัฒนากระบวนการพยาบาลเชิงพุทธบูรณาการของพยาบาลสังกัดกรมแพทยทหารเรือ (ดุขนิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- NKH WORLD JAPAN. (2023). *New earthquake warning system for the northern region and the region Northeast Japan*. Retrieved October 20, 2023, from <https://www3.nhk.or.jp/nhkworld/th/information/202301060600/>

การพัฒนาภาวะผู้นำของพระสังฆาธิการด้านการปกครองคณะสงฆ์ จังหวัดฉะเชิงเทรา*

ADMINISTRATIVE MONKS' LEADERSHIP DEVELOPMENT REGARDING SANGHA ADMINISTRATION IN CHACHOENGSAO PROVINCE

พระครูวินัยธรมานะ หิริธมโม, พระปลัดระพิน พุทธิสารโ, นิกร ศีรราช

Phrakruvinaidhorn Mana Hiridhammo, Phrapalad Rapin Bhudtisaro, Nigorn Sirat

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Corresponding Author E-mail: kemodji@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1. ศึกษาสภาพทั่วไปในการพัฒนาภาวะผู้นำ 2. ศึกษากระบวนการในการพัฒนาภาวะผู้นำ และ 3. นำเสนอวิธีการพัฒนาภาวะผู้นำของพระสังฆาธิการด้านการปกครองคณะสงฆ์จังหวัดฉะเชิงเทรา ระเบียบวิธีวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลหลักจำนวน 25 รูปหรือคน และได้จัดทำ การสนทนากลุ่มเฉพาะทางกับผู้ทรงคุณวุฒิอีก 9 คน เครื่องมือที่ใช้คือแบบสัมภาษณ์เชิงลึก และวิเคราะห์ข้อมูลโดยวิธีการพรรณนาความ

ผลการวิจัยพบว่า 1. จุดแข็ง ได้แก่ การบริหารงานและการจัดการเผยแผ่ พระพุทธศาสนาอย่างเป็นระบบและชัดเจน จุดอ่อน ได้แก่ ขาดความพร้อมทางเทคโนโลยี สารสนเทศ โอกาส ได้แก่ การให้ความสำคัญกับการศึกษาของพระภิกษุ สามเณร และ เยาวชน รวมถึงความสนใจของประชาชนในกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา อุปสรรค ได้แก่ การขาดงบประมาณจากภาครัฐสำหรับการเผยแผ่พระพุทธศาสนา 2. กระบวนการพัฒนา ภาวะผู้นำประกอบด้วย 1. การวางแผนเพื่อสร้างความเป็นไปได้และความสามารถในการ เผยแผ่พระพุทธศาสนา 2. การลงมือปฏิบัติที่มีทิศทางและขั้นตอนชัดเจน 3. การดำเนินงาน เป็นทีมและมีช่องทางให้พุทธศาสนิกชนแสดงความคิดเห็น 4. การปรับปรุงกระบวนการเผยแผ่อย่างต่อเนื่องเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการแก้ไขปัญหาและรองรับการเผยแผ่หลาย รูปแบบ 3. วิธีการพัฒนาภาวะผู้นำของพระสังฆาธิการ พบว่า 1. ด้านการบอกกล่าว ควรฝึกฝนการบอกกล่าวในสถานการณ์จริง โดยเริ่มจากเรื่อง เช่น แจ่งข่าวสารหรือชี้แจง แนวทางปฏิบัติ 2. ด้านการนำเสนอความคิดเห็น การศึกษาเรียนรู้หลักการนำเสนอความ

*Received June 14, 2024; Revised June 27, 2024; Accepted July 4, 2024

คิดเห็นจะช่วยให้เข้าใจถึงวัตถุประสงค์ของการนำเสนอได้ดีขึ้น 3. ด้านการมีส่วนร่วม ผู้นำต้องสร้างวัฒนธรรมการมีส่วนร่วมในองค์กร 4. ด้านการมอบหมายงาน ควรจัดสรรงานให้เหมาะสมกับความสามารถและความสนใจของผู้อื่น

คำสำคัญ: การพัฒนา; ภาวะผู้นำ; พระสังฆาธิการ; การปกครองคณะสงฆ์

Abstract

Objectives of this research article were: 1. Study the general conditions and obstacles in driving the administration of the monastic community according to the Buddhist reform plan of the monastic community in Chiang Rai Province, 2. Study the development process of the administration of the monastic community according to the Buddhist reform plan of the monastic community in Chiang Rai Province, and 3. Present the development of the administration of the monastic community according to the Buddhist reform plan of the monastic community in Chiang Rai Province. The qualitative research used in-depth interviews with 25 key informants and focus group discussions with 10 participants. The data was analyzed and presented in a descriptive manner.

The research findings revealed that: 1. Strengths include systematic and clear management and dissemination of Buddhism. Weaknesses include a lack of readiness in information technology. Opportunities include emphasizing education for monks, novices, and youth, as well as the public's interest in Buddhist activities. Obstacles include the lack of government budget for the dissemination of Buddhism. 2. The leadership development process includes: 1. Planning to create feasibility and capability in disseminating Buddhism, 2. Implementing with clear directions and steps, 3. Working as a team and providing channels for Buddhists to express their opinions, and 4. Continuously improving dissemination processes to increase efficiency in problem-solving and support various forms of dissemination. 3. The methods for developing the leadership of monastic administrators include: 1. In communication, practicing real-life communication scenarios, such as announcing news or explaining guidelines, 2. In presenting opinions, studying and learning the principles of presenting opinions to better

understand the purpose of the presentation, 3. In participation, leaders should create a culture of participation within the organization, and 4. In delegation, tasks should be assigned according to the abilities and interests of others.

Keywords: Development; Leadership; Patriarch; Governing the Sangha

บทนำ

การบริหารจัดการองค์กรใดก็ตามมีจุดมุ่งหมายที่สำคัญในการบรรลุจุดประสงค์ที่กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผล การดำเนินงานดังกล่าวจำเป็นต้องอาศัยองค์ประกอบหลายประการ ได้แก่ คนหรือบุคลากร (Man) เงินหรืองบประมาณ (Money) วัสดุอุปกรณ์ (Material) และการจัดการหรือเทคนิคในการบริหาร (Management) (สุธรรม ธรรมทัศน์านนท์, 2566) แม้องค์ประกอบทั้งสี่นี้จะมีความสำคัญ แต่อย่างไรก็ตามองค์ประกอบที่สำคัญที่สุด คือ บุคลากรที่มีความรู้ความสามารถและมีภาวะผู้นำในการปฏิบัติงาน (ลักษณะ ศิริวรรณ, 2560) การบริหารจัดการในองค์กรทางศาสนาก็เช่นเดียวกัน ความเจริญรุ่งเรืองและวัฒนาอารามที่รุ่มร่าม รวมถึงการเป็นที่ศรัทธาและอำนวยความสะดวกแก่ชุมชนนั้น ขึ้นอยู่กับบุคลากรเป็นหลัก สิ่งก่อสร้างและวัสดุอุปกรณ์ในวัดจะสมบูรณ์เพียงใดก็ไม่ได้มีความหมาย หากบุคลากรไม่มีความรู้ความสามารถและขาดภาวะผู้นำในการปฏิบัติงานเพื่อบรรลุเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์อย่างมีประสิทธิภาพ (Vicheth, 2019) การบริหารจัดการวัดในจังหวัดฉะเชิงเทราปัจจุบันขึ้นอยู่กับผู้นำของพระภิกษุสามเณรและเจ้าอาวาส ผู้ที่มีบทบาทในการปกครองคณะสงฆ์ระดับต้น ในด้านการบริหาร เจ้าอาวาสมีหน้าที่หลักในการกำหนดนโยบาย การจัดการบุคลากร และการบริหารองค์กรโดยรวม โดยมีอำนาจและหน้าที่ในหกด้านที่สำคัญ การทำงานของบุคลากรภายในวัดต้องมีความสามัคคีและมีความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างผู้นำกับผู้ตามเพื่อความเป็นระเบียบและเป็นระบบ ได้แก่ ด้านการปกครอง การเผยแผ่ศาสนาธรรม การศาสนศึกษา การศึกษา สงเคราะห์ การสาธารณูปการ และการสาธารณสงเคราะห์ พระสังฆาธิการมีบทบาทสำคัญในการปกครองและบริหารกิจการของคณะสงฆ์ให้ดำเนินไปอย่างเรียบร้อยและมีระเบียบ การทำหน้าที่ของสังฆาธิการเป็นเงื่อนไขพื้นฐานที่สำคัญยิ่งในการส่งเสริมและรักษาความยั่งยืนของกิจการพระพุทธศาสนา เพื่อให้ศาสนาพุทธสามารถถ่ายทอดสู่รุ่นต่อไปอย่างมั่นคงและถาวร ดังคำกล่าวที่ว่า พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติจะรุ่งเรืองสืบไปก็ด้วยการอาศัยพระสังฆาธิการเป็นสำคัญ (พระมหาอภิชาติ ชยเมธี, 2566) พระสังฆาธิการมีบทบาทสำคัญในการเข้าถึงและมีอิทธิพลต่อประชาชน โดยเฉพาะเจ้าอาวาสที่ได้รับความเคารพและเลื่อมใสจากคนในชุมชน ด้วยการมีส่วนร่วมโดยตรงในการบริหารจัดการกิจการ

คณะสงฆ์ จึงทำให้ภาวะผู้นำเป็นปัจจัยสำคัญที่ต้องคำนึงถึงอย่างมาก ความแตกต่างระหว่างผู้บริหารและผู้นำอยู่ที่การมีอิทธิพล ผู้บริหารเน้นการทำให้บุคคลอื่นปฏิบัติตามตามที่กำหนด ในขณะที่ผู้นำสร้างแรงบันดาลใจให้บุคคลอื่นปรารถนาที่จะทำงานตามที่ผู้นำต้องการ (สถาพร พุทธิภูมิ, 2560) ดังนั้นผู้บริหารต้องมีภาวะผู้นำ ซึ่งหมายถึงความสามารถในการจูงใจบุคลากรให้ปฏิบัติตามคำสั่งของผู้บริหารได้อย่างเต็มที่ ผู้บริหารต้องรู้จักละเว้นความอคติในใจเพื่อครองใจคนในองค์กรตามหลักพุทธธรรมที่กล่าวถึงหลักอคติ 4 ได้แก่ ฉันทาคติ โทสาคติ โมหาคติ และภยาคติ (สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ. ปยุตโต), 2559) การไม่ล่วงอคติ 4 ประการนี้จะทำให้บุคคลไม่ประพฤติล่วงธรรมเพราะความรัก ความชัง ความหลง หรือความกลัว ซึ่งยศของบุคคลนั้นจะเต็มเปี่ยมดุจพระจันทร์ข้างขึ้น แต่หากบุคคลประพฤติล่วงธรรมเพราะอคติ ยศของเขาจะเสื่อมดุจพระจันทร์ข้างแรม ดังนั้นพระสังฆาธิการในจังหวัดฉะเชิงเทราจึงควรตระหนักถึงหลักอคติ 4 และยึดมั่นในการบริหารจัดการวัดเพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้และสร้างความเจริญรุ่งเรืองให้แก่องค์กร และชุมชนในระยะยาว (พระมหาอนันต์ เจริญศิริพิชร์ และจักรีศรีจารุเมธีญาณ, 2564)

จากการที่กล่าวมาข้างต้น ความสำคัญของภาวะผู้นำในการบริหารจัดการวัดในจังหวัดฉะเชิงเทรา ไม่เพียงแต่การปฏิบัติงานภายในองค์กรแต่ยังเป็นการสร้างความเชื่อมั่นและศรัทธาในชุมชน พระสังฆาธิการต้องมีความรู้ความสามารถในการบริหารจัดการในทุกด้านอย่างมีประสิทธิภาพ การทำงานของบุคลากรในวัดต้องสอดคล้องกับนโยบายและแนวทางที่เจ้าอาวาสกำหนด โดยมีเป้าหมายในการส่งเสริมและพัฒนาพระพุทธศาสนาให้ยั่งยืน การที่เจ้าอาวาสมีบทบาทสำคัญในการตัดสินใจและกำหนดนโยบายในการบริหารจัดการวัดนั้น ย่อมต้องอาศัยภาวะผู้นำที่มีประสิทธิภาพ การพัฒนาภาวะผู้นำของพระสังฆาธิการให้สามารถจัดการกับปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นในการบริหารจัดการวัดได้อย่างเหมาะสม จะช่วยให้การบริหารงานมีความเป็นระเบียบและสามารถบรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ได้ ในด้านการเผยแผ่ศาสนาธรรม พระสังฆาธิการต้องมีความสามารถในการสื่อสารและสร้างความเข้าใจในหลักธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าให้กับประชาชน (พระครูอรุณสุตาลังการ (ปรีดา ขนติโสภณ), 2563) การเผยแผ่ศาสนาธรรมที่มีประสิทธิภาพจะช่วยเสริมสร้างความศรัทธาและการปฏิบัติตามหลักธรรมในชีวิตประจำวันของประชาชน นอกจากนี้ การส่งเสริมการศึกษาสงเคราะห์และการสาธารณูปการยังเป็นการกิจสำคัญที่พระสังฆาธิการต้องดูแล การให้การศึกษาสงเคราะห์แก่เยาวชนและประชาชนในชุมชนเป็นการสร้างฐานความรู้และคุณธรรมที่มั่นคง

ภาวะผู้นำที่ดีจะช่วยเสริมสร้างความร่วมมือและความสามัคคีระหว่างบุคลากรในวัด การทำงานร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพและสอดคล้องกับนโยบายขององค์กรจะช่วย

ให้องค์กรสามารถบรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ได้อย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ การปฏิบัติงานของบุคลากรต้องไม่ถูกกีดกันด้วยอคติและต้องสามารถทำงานร่วมกันได้อย่างสันติและราบรื่น การวิจัยในครั้งนี้จึงมุ่งเน้นไปที่การสำรวจและวิเคราะห์ภาวะผู้นำของพระสังฆาธิการในจังหวัดฉะเชิงเทรา เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกที่สามารถนำไปใช้ในการพัฒนาภาวะผู้นำของพระสังฆาธิการให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ผลการวิจัยจะช่วยเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทและหน้าที่ของผู้นำในบริบทของการบริหารจัดการวัด และจะเป็นแนวทางในการพัฒนาภาวะผู้นำในองค์กรศาสนาอื่น ๆ ให้สามารถดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ และบรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้อย่างแท้จริง

จากการศึกษาและพัฒนาภาวะผู้นำของพระสังฆาธิการในจังหวัดฉะเชิงเทรา ไม่เพียงแต่จะช่วยเสริมสร้างความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับการบริหารจัดการวัดเท่านั้น แต่ยังเป็นการสนับสนุนการพัฒนาภาวะผู้นำของพระสังฆาธิการให้มีความเข้มแข็งและสามารถนำพาวัดและชุมชนไปสู่ความเจริญรุ่งเรืองและยั่งยืนในระยะยาว ผลการวิจัยนี้จะเป็นข้อมูลที่มีค่าในการพัฒนานโยบายและแนวทางการฝึกอบรมพระสังฆาธิการในอนาคต และเป็นพื้นฐานในการพัฒนาภาวะผู้นำในองค์กรศาสนา ต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปในการพัฒนาภาวะผู้นำของพระสังฆาธิการด้านการปกครองคณะสงฆ์จังหวัดฉะเชิงเทรา
2. เพื่อศึกษากระบวนการในการพัฒนาภาวะผู้นำของพระสังฆาธิการด้านการปกครองคณะสงฆ์จังหวัดฉะเชิงเทรา
3. เพื่อนำเสนอรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำของพระสังฆาธิการด้านการปกครองคณะสงฆ์จังหวัดฉะเชิงเทรา

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบการวิจัย

เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) แบบวิจัยภาคสนาม (Field-Work Research) โดยเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) และผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion)

2. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ และผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มเฉพาะ

2.1 ในการวิจัยนี้ การเก็บรวมข้อมูลดำเนินการโดยใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ซึ่งประกอบด้วยบุคคลที่ถูกเลือกอย่างเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวนรวม 25 รูปหรือคน โดยแบ่งเป็นกลุ่ม กลุ่มที่หนึ่ง คือ พระสังฆาธิการ

จากจังหวัดฉะเชิงเทรา 10 รูป กลุ่มที่สองคือ พระสงฆ์จากจังหวัดฉะเชิงเทรา 5 รูป กลุ่มที่สาม คือ นักวิชาการทางด้านการจัดการเชิงพุทธ 5 คน และกลุ่มที่สี่ คือ ข้าราชการในจังหวัดฉะเชิงเทราที่เกี่ยวข้อง 5 คน

2.2 ผู้ทรงคุณวุฒิสำหรับการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) จากการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวน 9 รูปหรือคน คัดเลือกจากผู้ที่มีความเชี่ยวชาญในเรื่องหรือประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยศึกษาจากเอกสารทางวิชาการ คัมภีร์พระไตรปิฎก และใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก และการสนทนากลุ่มเฉพาะ เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนามจากการสุ่มแบบเจาะจง ตามที่กำหนดไว้

4. การรวบรวมข้อมูล

ขั้นตอนการดำเนินการ ดังนี้ 1. ขั้นเตรียมการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยเริ่มต้นด้วยการนัดหมายวันและเวลาสัมภาษณ์กับผู้ให้ข้อมูลตัวอย่าง และทำการศึกษาประเด็นคำถามที่จะใช้ในการสัมภาษณ์ รวมถึงเตรียมอุปกรณ์ที่จำเป็น เช่น เครื่องบันทึกเสียงและสมุดจดบันทึก เพื่อใช้ในระหว่างการสัมภาษณ์ 2. ขั้นตอนการสัมภาษณ์ ในขั้นตอนนี้ ผู้วิจัยจะสร้างความคุ้นเคยกับผู้ให้ข้อมูลเพื่อสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวยต่อการให้ข้อมูล แจ้งวัตถุประสงค์ของการสัมภาษณ์ และขออนุญาตใช้กล้องถ่ายรูปสำหรับการบันทึกข้อมูล นอกจากนี้ยังแจ้งให้ทราบว่าข้อมูลทั้งหมดที่ได้จะถูกเก็บเป็นความลับ

5. การวิเคราะห์ข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกมาวิเคราะห์ ใช้วิธีการวิเคราะห์แบบอุปนัย โดยนำข้อมูลมาเรียบเรียงและจำแนกอย่างเป็นระบบ จากนั้นนำมาตีความหมาย เพื่อตอบคำถามหลักตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยโดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนา

ผลการวิจัย

1. สภาพทั่วไปของการพัฒนาภาวะผู้นำของพระสงฆ์ด้านการปกครองคณะสงฆ์จังหวัดฉะเชิงเทรา จุดแข็ง ได้แก่ การบริหารงานที่เป็นระบบ การบริหารงานการเผยแผ่พระพุทธศาสนาถูกจัดการเป็นระบบที่มีกฎเกณฑ์ที่ใช้ร่วมกันและการแบ่งงานที่ชัดเจน จุดอ่อน ได้แก่ ขาดความพร้อมทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ โอกาส ได้แก่ การให้ความสำคัญกับการศึกษาของพระภิกษุ สามเณร และเยาวชนของเจ้าคณะพระสังฆาธิการ และความสนใจของประชาชนในการเข้าร่วมกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา อุปสรรค ได้แก่ ขาดการสนับสนุนทางงบประมาณจากภาครัฐ การขาดงบประมาณที่เพียงพอสำหรับการเผยแผ่พระพุทธศาสนาอาจเป็นปัจจัยที่จำกัดในการพัฒนา

2. กระบวนการพัฒนาภาวะผู้นำของพระสังฆาธิการด้านการปกครองคณะสงฆ์ จังหวัดฉะเชิงเทรา พบว่า 1. การวางแผน ต้องมีการวางแผนเพื่อสร้างความเป็นไปได้ในการเผยแผ่หรือผลิตพระพระสังฆาธิการใหม่ เน้นความสามารถและศักยภาพในการเผยแผ่ในระดับสูง 2. การลงมือปฏิบัติ กำหนดทิศทางและขั้นตอนการดำเนินงานเพื่อให้การเผยแผ่เป็นระบบและมีเนื้อหาที่สอดคล้อง 3. การดำเนินงานควรเป็นทีมเพื่อให้กระบวนการเผยแผ่ได้รับการวางแผนอย่างถูกต้องแล้ว การตรวจสอบ จำเป็นต้องมีช่องทางสำหรับให้พุทธศาสนิกชนแสดงความคิดเห็นต่อการปฏิบัติการเผยแผ่ 4. การปรับปรุงแก้ไขและดำเนินการให้เหมาะสม กระบวนการเผยแผ่ต้องผ่านกระบวนการปรับปรุงอย่างต่อเนื่องเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด การเผยแผ่ในปัจจุบันมีหลายรูปแบบและมีหลายแง่มุม ปัญหาที่เกิดขึ้นเพิ่มมากขึ้นต้องได้รับการแก้ไข

3. วิธีการพัฒนาภาวะผู้นำของพระสังฆาธิการด้านการปกครองคณะสงฆ์ จังหวัดฉะเชิงเทรา พบว่า 1. ด้านการบอกกล่าว พระสังฆาธิการควรฝึกฝนการบอกกล่าวในสถานการณ์จริง โดยอาจเริ่มต้นจากการบอกกล่าวเรื่องง่าย ๆ เช่น แจ่งข่าวสาร หรือชี้แจงแนวทางปฏิบัติ 2. ด้านการนำเสนอความคิดเห็น การศึกษาเรียนรู้แนวคิดและหลักการของการนำเสนอความคิดเห็น จะช่วยให้พระสังฆาธิการเข้าใจถึงวัตถุประสงค์ของการนำเสนอความคิดเห็น 3. ด้านการมีส่วนร่วม ผู้นำต้องสร้างวัฒนธรรมการมีส่วนร่วมในองค์กร โดยปลูกฝังให้ทุกคนในองค์กรตระหนักถึงความสำคัญของการมีส่วนร่วมในการทำงาน ผู้นำต้องเป็นแบบอย่างที่ดีในการมีส่วนร่วม 4. ด้านการมอบหมายงาน พระสังฆาธิการสามารถทำได้โดยการจัดสรรงานให้กับผู้อื่นอย่างเหมาะสมกับความสามารถและความสนใจของผู้อื่น

อภิปรายผลการวิจัย

1. สภาพทั่วไปในการพัฒนาภาวะผู้นำของพระสังฆาธิการด้านการปกครองคณะสงฆ์จังหวัดฉะเชิงเทราพบว่ามีทั้งจุดแข็งและจุดอ่อนในการดำเนินงาน จุดแข็ง ได้แก่ การบริหารงานที่เป็นระบบและมีการวางแผนและกำหนดเป้าหมายอย่างชัดเจน ความร่วมมือร่วมใจของคณะสงฆ์และพระสังฆาธิการ การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อเผยแผ่พระพุทธศาสนา การเพิ่มจำนวนกิจกรรมที่หลากหลาย และการประชุมเพื่อวางแผนและตรวจสอบความก้าวหน้าเป็นประจำ ส่งผลให้มีความเข้าใจและความสนใจในพระพุทธศาสนาที่เพิ่มขึ้นในสังคม การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและความร่วมมือของคณะสงฆ์เป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยสร้างความรู้ความเข้าใจและความศรัทธาในพระพุทธศาสนา อย่างไรก็ตาม มีจุดอ่อนที่ต้องแก้ไข เช่น ขาดความพร้อมทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ การขาดการพัฒนาทรัพยากรทางเทคโนโลยีสารสนเทศ ขาดบุคลากรที่มีความสามารถในการเผยแผ่

และทักษะการเผยแผ่ที่ไม่สอดคล้องกับสังคมยุคปัจจุบัน การพัฒนาและสนับสนุนด้านทรัพยากรทางเทคโนโลยีสารสนเทศและการสร้างบุคลากรที่มีความสามารถจึงเป็นสิ่งจำเป็น นอกจากนี้ โอกาสในการพัฒนาภาวะผู้นำยังรวมถึงการศึกษาและสนับสนุนการศึกษาของพระภิกษุ สามเณร และเยาวชน ความสนใจของประชาชนในการเข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนา และแรงบันดาลใจจากพระสงฆ์ที่เผยแผ่พระพุทธศาสนา อย่างไรก็ตาม อุปสรรคที่ต้องเผชิญรวมถึงการขาดการสนับสนุนงบประมาณจากภาครัฐ ระบบราชการที่ไม่เอื้อต่อการเผยแผ่ และความไม่สะดวกของประชาชนในการเรียนรู้พระพุทธศาสนา การรับมือกับอุปสรรคเหล่านี้ต้องการแผนการพัฒนาที่เหมาะสมและการปรับปรุงระบบการเผยแผ่ให้เข้าถึงและตอบสนองความต้องการของสังคมอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพระปลัดวรเมศวรร นาควโร (2559) ได้วิจัยเรื่อง รูปแบบการพัฒนาศักยภาพของพระสงฆ์ในการปกครองคณะสงฆ์จังหวัดนครราชสีมา ผลการวิจัยพบว่าการบริหารจัดการวัดในจังหวัดชัยนาทปัจจุบันประสบกับจุดแข็งและจุดอ่อนที่สำคัญ จุดแข็ง คือ การมีเจ้าคณะระดับต่าง ๆ และเจ้าอาวาสที่มีความรู้และความสามารถในการปกครองและบริหารจัดการวัดอย่างเอกภาพ จุดอ่อนที่พบคือการขาดแคลนพระภิกษุสามเณรในบางวัด การบำรุงรักษาวัดที่ไม่เป็นระเบียบ และการชำรุดทรุดโทรมของโบราณสถาน ในขณะเดียวกัน จังหวัดชัยนาทยังเป็นเมืองที่มีศิลปวัฒนธรรมและวิถีชีวิตที่สอดคล้องกับพระพุทธศาสนา ซึ่งเป็นโอกาสในการพัฒนาและส่งเสริมกิจการพระพุทธศาสนาได้อย่างยั่งยืน อย่างไรก็ตาม อุปสรรคที่สำคัญคือความหลากหลายทางวัฒนธรรมและการเข้ามาของกระแสวัฒนธรรมต่างประเทศที่อาจทำลายวัฒนธรรมดั้งเดิมของพื้นที่ รวมถึงการขาดความเข้าใจในวัฒนธรรมเดิม ๆ ของเยาวชนซึ่งอาจนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงที่ไม่เหมาะสมในวัฒนธรรมท้องถิ่น

2. กระบวนการพัฒนาภาวะผู้นำของพระสงฆ์ด้านการปกครองคณะสงฆ์ในจังหวัดฉะเชิงเทรา โดยเริ่มต้นจากการวางแผนที่ครอบคลุมทั้งการใช้งบประมาณ การเผยแผ่ผ่านสื่อ การพัฒนาบุคลากร และการสร้างเครือข่าย การปฏิบัติตามแผนอย่างเป็นระบบและมีการทำงานเป็นทีมช่วยให้การเผยแผ่มีประสิทธิภาพและเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายได้ดีขึ้น การตรวจสอบผลการเผยแผ่และการใช้ทรัพยากรอย่างโปร่งใส พร้อมทั้งการปรับปรุงกระบวนการตามความคิดเห็นจากพุทธศาสนิกชนเป็นขั้นตอนที่ช่วยเพิ่มคุณภาพในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา นอกจากนี้ การปรับปรุงแก้ไขอย่างต่อเนื่องโดยการรับฟังความคิดเห็นและเพิ่มทักษะประสบการณ์ของผู้เผยแผ่ช่วยให้การเผยแผ่พระพุทธศาสนา มีความสมบูรณ์และตอบสนองความต้องการของสังคมในปัจจุบันและอนาคต การใช้สื่อและเทคโนโลยีในการเผยแผ่ และการร่วมมือกับองค์กร ยังช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการเผยแผ่และสร้างความตื่นตัวในศาสนาพุทธในสังคม การวิจัยนี้

ได้ชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของการวางแผน ปฏิบัติ ตรวจสอบ และปรับปรุงอย่างเป็นระบบ ในการพัฒนาภาวะผู้นำและการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในจังหวัดฉะเชิงเทราให้มีประสิทธิภาพสูงสุด ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพระมหาวิศิต ธีรวิโส (2559) ได้วิจัยเรื่อง การพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานด้านการปกครองของพระสังฆาธิการระดับอำเภอ ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ ภาค 11 ผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่า การปฏิบัติงานด้านการปกครองของพระสังฆาธิการมีประสิทธิภาพเมื่อใช้หลักการจากทฤษฎีวงจร Deming (PDCA) การดำเนินงานประกอบด้วยสี่ขั้นตอนหลัก ขั้นวางแผน (Plan) ซึ่งมีการวางแผน และเตรียมความพร้อมอย่างรอบคอบ ขั้นการปฏิบัติ (Do) ที่มีการลงมือดำเนินการตามแผนที่วางไว้ ขั้นตรวจสอบ (Check) ที่มีการตรวจสอบผลลัพธ์จากการดำเนินงานเพื่อเปรียบเทียบกับเป้าหมายที่ตั้งไว้ และขั้นปรับปรุง (Act) ที่มีการทำการปรับปรุงและแก้ไข เพื่อให้ผลลัพธ์ที่ได้ตรงกับเป้าหมายอย่างเหมาะสม. การประยุกต์ใช้หลักการ PDCA ช่วยให้กระบวนการบริหารจัดการมีความยืดหยุ่นและสามารถตอบสนองต่อความต้องการและการเปลี่ยนแปลงได้ดียิ่งขึ้น

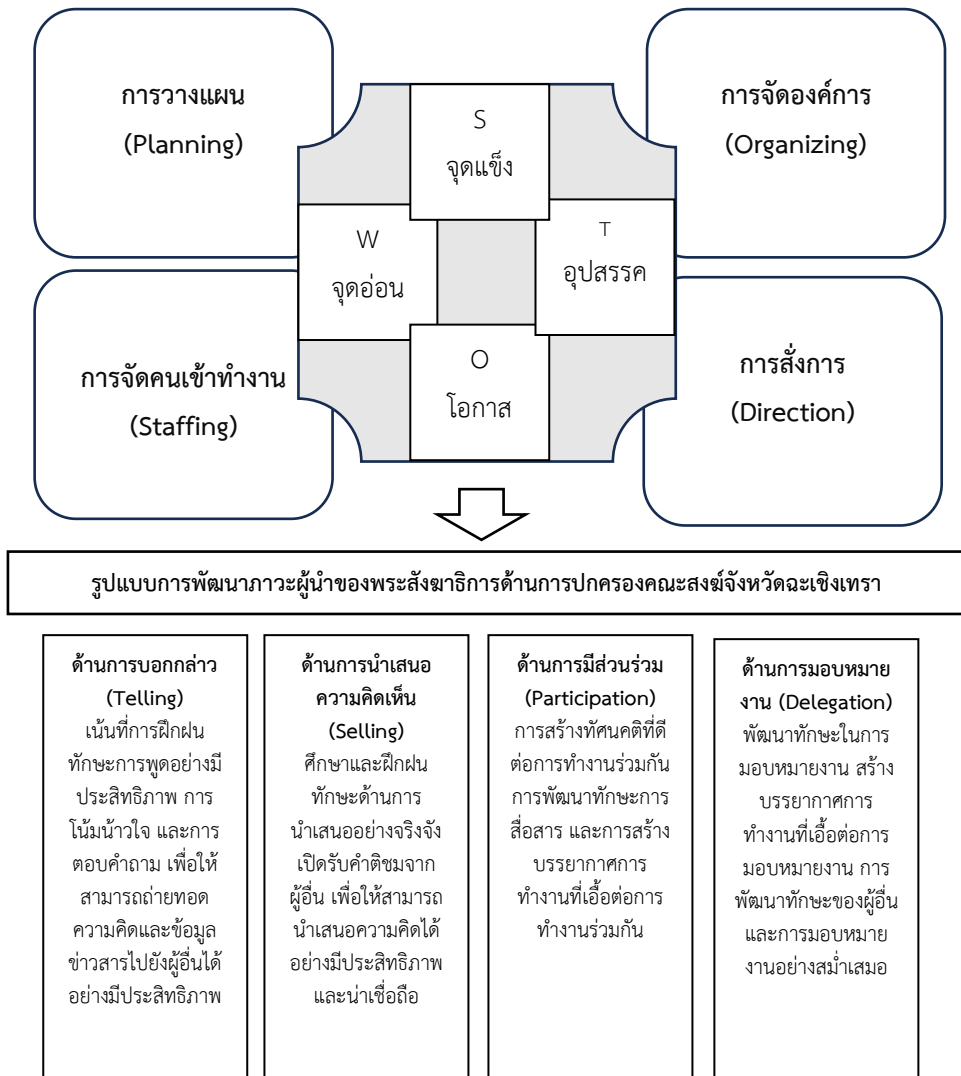
3. การพัฒนาภาวะผู้นำของพระสังฆาธิการด้านการปกครองคณะสงฆ์จังหวัดฉะเชิงเทรา แสดงให้เห็นถึงการบูรณาการความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะส่วนบุคคลเป็นปัจจัยสำคัญในการเสริมสร้างภาวะผู้นำที่มีประสิทธิภาพ ในด้านความรู้ การปฏิบัติตามพระธรรมวินัย ศาสตร์สมัยใหม่ และวัฒนธรรมท้องถิ่นเป็นสิ่งสำคัญ เพื่อให้พระสังฆาธิการมีความรอบรู้และสามารถประยุกต์ใช้ธรรมะในชีวิตประจำวัน ด้านทักษะเน้นการฝึกฝนอย่างต่อเนื่องและการอบรมที่เหมาะสม เพื่อพัฒนาศักยภาพในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา โดยเฉพาะในเด็กและเยาวชนที่ต้องการการการชี้แนะ และด้านคุณลักษณะส่วนบุคคลเน้นการเสริมสร้างคุณธรรม เช่น ความรับผิดชอบ การพัฒนาภาวะผู้นำในลักษณะนี้จะช่วยให้พระสังฆาธิการสามารถเป็นแบบอย่างที่ดีและมีประสิทธิภาพในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ในสังคมปัจจุบัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพระมหานพพล กนต์สีโล (2557) ได้วิจัยเรื่อง การพัฒนาภาวะผู้นำของพระสังฆาธิการ ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบภาวะผู้นำที่เหมาะสมในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ประกอบด้วยความเป็นผู้นำเชิงประสาน เป็นคุณลักษณะหลักของผู้นำ แนวทางในการพัฒนาภาวะผู้นำสำหรับพระสังฆาธิการควรรวมถึงสามแง่มุมหลัก ครอบตน ครอบคน และครองงาน สนับสนุนการเป็นผู้นำเชิงประสานในการครองคน และการมุ่งเน้นการเป็นผู้นำที่บริหารงานทางทางสงฆ์ให้ครอบคลุมทั้งหกด้านได้แก่ การปกครอง การศาสนศึกษา การเผยแผ่ การสาธารณูปการ การศึกษาสงเคราะห์ และการสาธารณสงเคราะห์ในการครองงาน

องค์ความรู้จากการวิจัย

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาภาวะผู้นำของพระสังฆาธิการด้านการปกครองคณะสงฆ์จังหวัดฉะเชิงเทรา ผู้วิจัยได้องค์ความรู้ที่ได้สังเคราะห์จากการวิจัย ดังภาพที่ 1

องค์ความรู้ที่ได้สังเคราะห์จากการวิจัย

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย

จากภาพที่ 1 แสดงให้เห็นการพัฒนาภาวะผู้นำของพระสังฆาธิการด้านการปกครองคณะสงฆ์จังหวัดฉะเชิงเทรา มีดังนี้

การพัฒนาภาวะผู้นำของพระสังฆาธิการในจังหวัดฉะเชิงเทราสะท้อนถึงความจำเป็นในการปรับปรุงและเสริมสร้างความรู้และทักษะในหลากหลายด้าน ผ่านการวิเคราะห์ SWOT ที่ได้ค้นพบจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคที่มีผลต่อการปกครองคณะสงฆ์ จุดแข็งหลัก ได้แก่ การพัฒนาทักษะด้านการสื่อสาร การตัดสินใจ และจริยธรรมที่ต้องเป็นแบบอย่างที่ดีแก่สังคม อย่างไรก็ตาม จุดอ่อนที่พบ เช่น ขาดความรู้และทักษะในบางด้านและความขัดแย้งภายในสามารถแก้ไขได้ผ่านการอบรมสัมมนาและส่งเสริมความสามัคคี โอกาสในการพัฒนาผ่านการแลกเปลี่ยนประสบการณ์และสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่ดี ยังคงเป็นหัวใจสำคัญ ทว่า อุปสรรค เช่น การขาดการส่งเสริมการพัฒนาและความโปร่งใส ต้องได้รับการจัดการอย่างจริงจัง เพื่อให้การพัฒนาภาวะผู้นำมีประสิทธิภาพและบรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ โดยการอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง

การพัฒนาภาวะผู้นำในการปกครองคณะสงฆ์จังหวัดฉะเชิงเทรา เน้นการวางแผนอย่างมีประสิทธิภาพ พระสังฆาธิการต้องมีความรู้และความเข้าใจที่ชัดเจนเกี่ยวกับกระบวนการวางแผน เพื่อจะนำไปสู่การดำเนินงานที่สามารถตอบสนองต่อความต้องการของชุมชนและวัดได้เหมาะสม การอบรมและสัมมนาจึงเป็นวิธีหลักในการถ่ายทอดความรู้และทักษะดังกล่าว นอกจากนี้ การฝึกฝนทักษะการวางแผนผ่านการจัดการกิจกรรม เช่น การวางแผนพัฒนาวัด การวางแผนจัดงาน หรือการวางแผนพัฒนาชุมชน ก็มีบทบาทสำคัญสุดท้าย การนำทักษะดังกล่าวไปประยุกต์ใช้ในสถานการณ์จริงเพื่อแก้ไขปัญหาและบรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ จะเป็นการสร้างภาวะผู้นำที่มีประสิทธิภาพสูงสุด การประสานงานกับภาคส่วน ทั้งในและนอกคณะสงฆ์จึงเป็นส่วนสำคัญที่จะช่วยให้การวางแผนและการดำเนินงานเป็นไปอย่างราบรื่นและมีผลลัพธ์ที่ต้องการ

การพัฒนาภาวะผู้นำของพระสังฆาธิการด้านการปกครองคณะสงฆ์ในจังหวัดฉะเชิงเทรามุ่งเน้นการฝึกฝนทักษะการบอกกล่าว ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญในการสื่อสารนโยบายและแนวทางการดำเนินงานไปยังผู้อื่น การบอกกล่าวที่มีประสิทธิภาพไม่เพียงแต่ช่วยให้ผู้นำสามารถถ่ายทอดข้อมูลได้อย่างชัดเจนเท่านั้น แต่ยังรวมถึงการสร้าง ความเข้าใจและการยอมรับจากผู้รับฟังด้วย ทักษะนี้ประกอบด้วยการพูดที่ชัดเจน การฟังอย่างตั้งใจ การโน้มน้าวใจ และการตอบคำถามอย่างมีเหตุผล ซึ่งทั้งหมดนี้จำเป็นต่อการสร้างความมั่นใจและการนำพาผู้อื่นให้ร่วมมือกันได้ เพื่อเสริมสร้างและรักษามาตรฐานในการบริหาร และการปกครองคณะสงฆ์อย่างมีประสิทธิภาพ การฝึกฝนอย่างต่อเนื่องจึงเป็นกุญแจสำคัญที่จะช่วยให้พระสังฆาธิการพัฒนาและประยุกต์ใช้ภาวะผู้นำเพื่อการบริหารที่เต็มไปด้วยประสิทธิผลและความสามารถในการนำพาคณะสงฆ์สู่เป้าหมายร่วมกัน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. คณะสงฆ์จังหวัดฉะเชิงเทราควรจัดอบรมเกี่ยวกับหลักธรรมและกฎหมายอย่างสม่ำเสมอเพื่อเสริมสร้างความเข้าใจในบทบาทและภารกิจของพระสงฆ์ในการบริหารจัดการคณะสงฆ์อย่างมีประสิทธิภาพ
2. พัฒนาทักษะการสื่อสารและการประสานงานให้แก่พระสงฆ์เพื่อการเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานร่วมกับผู้อื่นและการประสานงานกับหน่วยงานต่าง ๆ
3. จัดการอบรมพัฒนาวิสัยทัศน์และความสามารถในการวางแผนให้กับพระสงฆ์เพื่อการสร้างทิศทางการพัฒนาและการวางแผนการดำเนินงานที่เป็นระบบและมีประสิทธิภาพ

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. คณะสงฆ์จังหวัดฉะเชิงเทรา พัฒนาหลักสูตรอบรมภาวะผู้นำพระสงฆ์ โดยเน้นทักษะการบริหารจัดการ การสื่อสาร การตัดสินใจ การสร้างความสัมพันธ์ และความรู้ทางธรรมะและกฎหมาย ควรออกแบบหลักสูตรให้เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมายและบริบทท้องถิ่น โดยร่วมมือกับสถาบันการศึกษาหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
2. จัดการฝึกปฏิบัติจริง เช่น การฝึกงาน การสังเกตการณ์ หรือการฝึกอบรมแบบจำลองสถานการณ์ เพื่อให้พระสงฆ์สามารถนำความรู้และทักษะไปใช้ได้มีประสิทธิภาพ
3. สร้างระบบสนับสนุนและติดตามผล เช่น เครือข่ายสนับสนุนหรือระบบประเมินผลเพื่อการพัฒนาภาวะผู้นำที่มีประสิทธิภาพ

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ศึกษาและวิเคราะห์ความต้องการของประชาชนเกี่ยวกับภาวะผู้นำของพระสงฆ์ในการปกครองคณะสงฆ์ จังหวัดฉะเชิงเทรา สามารถทำได้ผ่านการสำรวจความคิดเห็นในพื้นที่ เช่น เช่น แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ เป็นต้น โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างประชากรเป้าหมาย การเก็บรวบรวมข้อมูลอาจใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบตัวต่อตัว การสัมภาษณ์ทางโทรศัพท์ การสัมภาษณ์ทางอีเมล เป็นต้น
2. ขยายขอบเขตของการศึกษาและการวิเคราะห์ไปยังพื้นที่ นอกเหนือจากจังหวัดฉะเชิงเทรา เพื่อให้ได้ข้อมูลและข้อสรุปที่ครอบคลุมและสะท้อนความต้องการและความสนใจของประชาชนในวงกว้าง
3. การใช้วิธีการวิจัยที่หลากหลาย เพื่อให้ได้ข้อมูลและมุมมองที่หลากหลายและครอบคลุม เช่น การสำรวจความคิดเห็น การสัมภาษณ์เชิงลึก การสังเกตการณ์ เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

- พระครูอรุณสุตาลังการ (ปรีดา ขนดีโสภโณ). (2563). ความคิดเห็นของพระสังฆาธิการที่มีต่อการปรองดองเพื่อสังคมสันติสุขในภาคใต้. *วารสารมหาจุฬานาครทรรศ*, 7(12), 351-362.
- พระปลัดวรเมศวรร นาควโร. (2559). รูปแบบการพัฒนาการบริหารจัดการวัดที่ดีในจังหวัดชัยนาท (ดุชนิพนธ์พุทธศาสตร์ดุชนิพนธ์ิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหานพพล กนต์สีโล. การพัฒนาภาวะผู้นำของพระสังฆาธิการ. *วารสารสันติศึกษาปริทรรศ* มจร, 2(1), 49-58.
- พระมหาวิจิต ธีรวิโส. (2559). การพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานด้านการปกครองของพระสังฆาธิการระดับอำเภอ ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ ภาค 11 (ดุชนิพนธ์พุทธศาสตร์ดุชนิพนธ์ิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาอภิชาติ ชยเมธี. (2066). การพัฒนาภาวะผู้นำของพระสังฆาธิการในยุคปัจจุบัน. *วารสารบรรพตการศึกษามนุษยสังคมศาสตร์*, 4(1), 108-120.
- พระมหาอนันต์ เจริญศิริพัชร และจักรี ศรีจารุเมธีญาณ. (2564). พุทธศาสนากับการปกครอง Buddhism and government. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์มจร. วิทยาเขตอีสาน*, 2(1), 50-58.
- ลักขณา ศิริวรรณ. (2560). กรอบแนวคิดปัจจัยที่มีผลต่อผลการปฏิบัติงานตามคำรับรองการปฏิบัติราชการจากมุมมองพฤติกรรมองค์การและนโยบายสาธารณะ. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี*, 8(2), 37-52.
- สถาพร พุทธิมงคล. (2560). การรับรู้และความคาดหวังต่อบทบาทของศูนย์นวัตกรรมการบริหารและผู้นำทางการศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานภาคตะวันออก. *วารสารศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยบูรพา*, 27(3), 214-226.
- สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ. ปยุตโต). (2559). *พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม* (พิมพ์ครั้งที่ 30). กรุงเทพฯ: ผลิธัมม.
- สุธรรม ธรรมทัศนานนท์ (2566). การจัดการสู่องค์กรแห่งนวัตกรรมการศึกษา. *วารสารสันติศึกษาปริทรรศ* มจร, 11(4), 1658-1667.
- Vicheth, S. (2019). Guidelines for leadership application for Buddhist temple administration and development in Nakhon Pathom Province. *Journal of Management Science Nakhon Pathom Rajabhat University*, 6(2), 1-19.

การพัฒนาการปกครองคณะสงฆ์ตามแผนปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนา ของคณะสงฆ์จังหวัดเชียงราย*

DEVELOPMENT OF SANGHA GOVERNANCE ACCORDING TO THE PLAN TO
REFORM BUDDHIST AFFAIRS OF THE CHIANG RAI PROVINCE SANGHA

พระพุทธิญาณมุนี (ประเสริฐ ปญญาวิชโร)

Phraphutthiyarnmunee (Prasert Payavachiro)

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Corresponding Author E-mail: joybenyapajoy@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1. ศึกษาสภาพทั่วไปและปัญหาอุปสรรคในการขับเคลื่อนการปกครองคณะสงฆ์ตามแผนปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์จังหวัดเชียงราย 2. ศึกษากระบวนการพัฒนาการปกครองคณะสงฆ์ตามแผนปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์จังหวัดเชียงราย และ 3. นำเสนอการพัฒนาการปกครองคณะสงฆ์ตามแผนปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์จังหวัดเชียงราย การวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 25 รูปหรือคน และการสนทนากลุ่มเฉพาะ จำนวน 10 รูปหรือคน วิเคราะห์ข้อมูลโดยนำเสนอข้อมูลเชิงพรรณนาเนื้อความ

ผลการวิจัยพบว่า 1. สภาพทั่วไปในการขับเคลื่อนการปกครองคณะสงฆ์ตามแผนปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์จังหวัดเชียงราย มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง การขับเคลื่อนการปกครองคณะสงฆ์ตามแผนปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์ที่สำคัญคือการพัฒนาจุดแข็ง แก้ไขจุดอ่อน ค้นหาโอกาส และฝ่าฟันอุปสรรค เพื่อให้แผนปฏิรูปบรรลุเป้าหมาย นำไปสู่การพัฒนาการปกครองคณะสงฆ์ให้มีประสิทธิภาพโปร่งใสและทันสมัยส่งผลให้วัดมีความเจริญรุ่งเรือง 2. กระบวนการพัฒนาการปกครองคณะสงฆ์ตามแผนปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์จังหวัดเชียงราย มีการบริหารจัดการอย่างเป็นระบบครอบคลุม ทั้งด้านการวางแผน การจัดการองค์การ การบังคับบัญชาสั่งการ การประสานงาน และการควบคุม ซึ่งจะนำไปสู่ความสำเร็จในการปฏิรูปพัฒนาการปกครองคณะสงฆ์กับการบูรณาการกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา และ 3. นำเสนอการพัฒนาการ

*Received May 28, 2024; Revised June 28, 2024; Accepted July 27, 2024

ปกครองคณะสงฆ์ตามแผนปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์จังหวัดเชียงราย มุ่งเน้นการพัฒนาการปกครองคณะสงฆ์ให้มีประสิทธิภาพ โปร่งใส และทันสมัยการกระจายอำนาจการปกครอง มอบอำนาจให้คณะสงฆ์ตามระดับ มีบทบาทและหน้าที่รับผิดชอบมากขึ้น พัฒนาโครงสร้างการปกครองคณะสงฆ์ ให้สอดคล้องกับยุคสมัย

คำสำคัญ: การพัฒนา; การปกครองคณะสงฆ์; แผนปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนา

Abstract

This research article aims to: 1. Study the general conditions and obstacles in driving the administration of the monastic community according to the Buddhist reform plan of the monastic community in Chiang Rai Province, 2. Study the development process of the administration of the monastic community according to the Buddhist reform plan of the monastic community in Chiang Rai Province, and 3. Present the development of the administration of the monastic community according to the Buddhist reform plan of the monastic community in Chiang Rai Province. The qualitative research used in-depth interviews with 25 key informants and focus group discussions with 10 participants. The data was analyzed and presented in a descriptive manner.

The research findings revealed that: 1. The general conditions for driving the administration of the monastic community according to the Buddhist reform plan of the monastic community in Chiang Rai Province have continuously improved. The key aspects of driving the administration of the monastic community according to the Buddhist reform plan involve developing strengths, addressing weaknesses, seizing opportunities, and overcoming obstacles to achieve the reform plan's goals. This leads to the development of an efficient, transparent, and modern administration of the monastic community, contributing to the prosperity of the temples. 2. The development process of the administration of the monastic community according to the Buddhist reform plan of the monastic community in Chiang Rai Province is systematically managed, encompassing planning, organization, command, coordination, and control. This systematic management will lead to successful reform and development of the monastic administration,

integrating Buddhist activities. 3. The presentation of the development of the administration of the monastic community according to the Buddhist reform plan of the monastic community in Chiang Rai Province focuses on developing an efficient, transparent, and modern administration. It emphasizes decentralizing governance, delegating authority to different levels of the monastic community, increasing roles and responsibilities, and developing the administrative structure of the monastic community to align with contemporary times.

Keywords: Development; Sangha Governance According; Reform Buddhist Affairs

บทนำ

ในยุคสมัยที่เปลี่ยนแปลงรวดเร็ว การบริหารงานคณะสงฆ์มีบทบาทสำคัญยิ่งต่อการดำรงไว้ซึ่งพระพุทธศาสนา เปรียบเสมือนรากฐานที่มั่นคงนำพาให้พระพุทธศาสนา เจริญรุ่งเรือง ระบบบริหารที่มีประสิทธิภาพ เปรียบเสมือนกลไกขับเคลื่อนงานคณะสงฆ์ ให้อย่างมีทิศทาง ชัดเจน ตอบสนองต่อบริบททางสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป หลักการสำคัญของระบบบริหารงานคณะสงฆ์ที่ดี การแบ่งงานและมอบอำนาจ กระจายงานให้ผู้อยู่ฝ่าย บริหารระดับต่าง ๆ รับผิดชอบตามความรู้ ความสามารถ และประสบการณ์ ส่งเสริม การมีส่วนร่วม สร้างการทำงานเป็นทีมการพัฒนาบุคลากร เน้นการพัฒนาทักษะ ความรู้ และความเชี่ยวชาญของพระสงฆ์การอยู่เสมอ เพื่อรองรับงานคณะสงฆ์ที่มีความ หลากหลายและท้าทายยึดหลักพระราชาบัญญัติคณะสงฆ์ปกครองดูแลคณะสงฆ์ตามกรอบ กฎหมาย กำหนดแนวทางปฏิบัติที่ชัดเจน โปร่งใส ตรวจสอบได้ (พระเมธีธรรมาภรณ์ (ประยูร ธมมจิตโต), 2539) การบริหารกิจการคณะสงฆ์ หรือการปกครองคณะสงฆ์ โดยยึดหลัก คือ การปกครองตามพระธรรมวินัยและใช้กฎหมาย หรืออำนาจรัฐเป็นหลัก สนับสนุน คราวใดเมื่อเกิดความไม่เรียบร้อยขึ้น ในคณะสงฆ์จนเป็นเหตุขัดข้องและ จำเป็นต้องพึ่งรัฐโดยอาศัยรัฐมาช่วยจัดการแก้ปัญหาในยุคสมัยที่เปลี่ยนแปลงรวดเร็ว การบริหารกิจการคณะสงฆ์ เปรียบเสมือนเสาหลักที่มั่นคงที่ขับเคลื่อนให้พระพุทธศาสนา เจริญรุ่งเรือง เปลี่ยนผ่านจากกรอบความคิดแบบดั้งเดิมสู่รูปแบบการบริหารที่ทันสมัย (กรมการศาสนา, 2542) ตอบสนองต่อบริบททางสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป แก่นแท้ของ การบริหารกิจการคณะสงฆ์เน้นการมีส่วนร่วมกระจายอำนาจ ยึดหลักธรรมาภิบาล ผู้บริหารยึดธรรมะเป็นหลักในการบริหาร พัฒนาทักษะ ความรู้และความเชี่ยวชาญของ พระสงฆ์ เสริมสร้างการทำงานร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพพัฒนางานคณะสงฆ์อย่าง ครอบคลุม (พระราชญาณวิสิฐ (เสริมชัย ชยมงคโล), 2548) และการบริหารกิจการ

คณะสงฆ์ที่ยึดมั่นในหลักประโยชน์ส่วนรวมและพระธรรมวินัยเปรียบเสมือนแสงสว่างนำทางให้พระพุทธศาสนาเจริญรุ่งเรือง หล่อหลอมคณะสงฆ์ให้เข้มแข็งพร้อมรับมือกับทุกความท้าทายดำรงไว้ซึ่งพระพุทธศาสนาให้คงอยู่คู่สังคมไทยต่อไป (พระพุทธรธรรมญาณ (ทอง สุวณฺณสาโร), 2548) พระสังฆาธิการ เปรียบเสมือนเสาหลักที่ค้ำจุนให้พระพุทธศาสนาเจริญรุ่งเรือง บทบาทอันสำคัญยิ่งของท่านเปรียบเสมือนแสงสว่างนำทาง หล่อหลอมให้พระพุทธศาสนามั่นคง ดำรงไว้ซึ่งศาสนาอันล้ำค่านี้ให้คงอยู่คู่สังคมไทยต่อไป (กองแผนงาน กรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ, 2566)

การรวมศูนย์อำนาจของการบริหารเช่นนี้ เกิดจากบทบัญญัติของพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2535 กลไกและเครื่องมือที่สนับสนุนการทำงานไม่เพียงพอ ส่งผลต่อความต่อเนื่องและประสิทธิภาพของงานคณะสงฆ์ พระสังฆาธิการขาดการรับรู้ข้อมูลข่าวสารที่หลากหลาย ส่งผลต่อการตัดสินใจและการบริหารงานขาดการมีส่วนร่วมจากพระภิกษุสามเณรและประชาชน ส่งผลต่อความร่วมมือและความสามัคคีอุปสรรคด้านการบริหารกิจการคณะสงฆ์ทั้ง 6 ด้านที่เกิดขึ้น คือ 1. ด้านการปกครอง การปกครองคณะสงฆ์เผชิญกับปัญหาและอุปสรรคมากมาย ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการบริหารจัดการและพัฒนาคณะสงฆ์ ปัญหาและอุปสรรคสำคัญการบริหารจัดการขาดเป้าหมายที่ชัดเจน ไม่มีการวางแผนกลยุทธ์ที่เป็นรูปธรรม ส่งผลต่อการขับเคลื่อนงานคณะสงฆ์ ขาดการประสานงานระหว่างวัด บ้าน และชุมชน ส่งผลต่อความร่วมมือและการทำงานร่วมกัน พระภิกษุลาสิกขาบ่อยครั้ง ส่งผลต่อจำนวนพระสงฆ์ที่มีขาดงบประมาณในการบริหารงานส่งผลต่อกิจกรรมต่าง ๆ ของคณะสงฆ์ 2. ด้านการศาสนศึกษา คือ จำนวนผู้เรียนพระปริยัติธรรมได้ลดลง ทั้งแผนกธรรม และแผนกบาลีในขณะที่การศึกษาสาย สามัญของพระภิกษุสามเณรยังคงมีจำนวนมาก และในปัจจุบันบางครั้งมีการสอบไม่โปร่งใส ส่งผลให้ ได้บุคลากรที่ไม่มีคุณภาพ เพื่อแก้ปัญหาความโปร่งใส 3. ด้านการศึกษา สงเคราะห์คือ บุคลากรในการศึกษาในรุ่นต่อไป ต้องทำควบคู่ไปกับการตั้งศูนย์การศึกษาในการอบรมครูพระหรือครูสอนหนังสือ ให้มีศักยภาพ ปัญหาอุปสรรคที่ใหญ่ที่สุดและมีความจำเป็นมากที่สุดในการขับเคลื่อนภารกิจในด้านนี้ คือ เรื่องงบประมาณหรือเงินทุนในการบริหารจัดการ 4. ด้านการเผยแผ่ การเผยแผ่ศาสนาจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนให้สอดคล้องกับบริบทปัจจุบัน เพื่อเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพและสามารถรักษาพระพุทธศาสนาให้อยู่คู่สังคมไทย รวมถึงการเผยแผ่ศาสนาในยุคดิจิทัลเป็นสิ่งสำคัญที่จะรักษาและสืบทอดพระพุทธศาสนาให้อยู่คู่สังคมไทยต่อไป จำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วน ทั้งพระสงฆ์ ประชาชน และภาครัฐ ร่วมมือกันพัฒนากลยุทธ์การเผยแผ่ศาสนาให้มีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับบริบทปัจจุบันดึงดูดความสนใจของกลุ่มเป้าหมาย และนำไปสู่การปฏิบัติจริง 5. ด้านสาธารณูปการ ด้านบุคลากรในการบริหาร

จัดการ งบประมาณในการก่อสร้างหรือบูรณปฏิสังขรณ์ วัสดุอุปกรณ์การบูรณปฏิสังขรณ์ มีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องพิจารณาก่อนว่าถ้าจะทำการบูรณะ แล้วคุ้มค่ากับการเงินหรือไม่ บางครั้งศาลา อาคาร เสื่อมสภาพแล้วก็ไม่สามารถทำการบูรณะได้ควรจะให้มีการก่อสร้างขึ้นใหม่เพื่อทดแทนของเก่า ถ้าเสนาสนะเป็นของเก่าแก่ที่ยังคงใช้งานได้พอจะซ่อมแซมบูรณะได้ก็ควรจะมีการรักษาไว้เพื่อให้อยู่คู่ กับวัดและรักษาศิลปวัฒนธรรมไทยเอาไว้ และ 6. ด้านการสาธารณสุขสงเคราะห์ บุคลากรที่วัดและคณะสงฆ์ชาตบุคลากรอันเป็นทรัพยากรที่มีคุณภาพและประสิทธิภาพในการทำงานและรองรับการปฏิบัติงาน งบประมาณที่แต่ละวัดจะต้องดำเนินการตาม ศักยภาพของตนเองบางโครงการได้รับการสนับสนุนจากองค์กรภาครัฐและเอกชน ในขณะที่บางโครงการไม่ได้รับสิ่งเหล่านี้ส่งผลถึงความต่อเนื่องของโครงการ การประสานงานการขาดการประสานงานหรือการประสานงานที่ไม่ดีไม่เป็นระบบหรือทิศทางเดียวกันทำให้การทำงานกับภาครัฐและภาคเอกชนกลายเป็นปัญหาไม่ก้าวหน้าเป็นรูปธรรมและต่อเนื่องในการทำงานเป็นทีม (ประเวศ วะสี, 2559)

ปัญหาอุปสรรคในการขับเคลื่อนการปกครองคณะสงฆ์ตามแผนปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์จังหวัดเชียงราย มีการขาดแคลนทรัพยากรทั้งด้านบุคลากร งบประมาณ และเทคโนโลยี กลายเป็นอุปสรรคสำคัญต่อการขับเคลื่อนแผนปฏิรูป จำนวนพระสงฆ์ที่มีไม่เพียงพอต่อการงาน งบประมาณที่จำกัดส่งผลต่อกิจกรรมต่าง ๆ และเทคโนโลยีที่ล้าสมัย ล้วนเป็นปัจจัยที่ฉุดรั้งการพัฒนาระบบงานที่ล้าสมัย การสื่อสารที่ไม่ทั่วถึง และกลไกการติดตามผลที่ไม่มีประสิทธิภาพ ล้วนส่งผลต่อความล่าช้าไร้ประสิทธิภาพ และสูญเสียโอกาสในการพัฒนา เปรียบเสมือนขบวนรถที่ไร้เอกภาพ การขาดการประสานงานระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ความสามัคคีที่ยังไม่แน่นแฟ้น ล้วนเป็นอุปสรรคต่อการขับเคลื่อนแผนปฏิรูป วัฒนธรรมองค์กรที่ไม่เอื้อต่อการพัฒนา ปัญหาส่วนตัวของพระสงฆ์บางรูป และปัญหาสังคมต่าง ๆ ล้วนเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาการบริหารจัดการคณะสงฆ์

จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาข้างต้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาการพัฒนาการบริหารจัดการกิจการคณะสงฆ์ตามแผนปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนาด้านการปกครองของคณะสงฆ์จังหวัดเชียงราย อันจะช่วยให้ได้ภาพรวมของบทบาทพระสังฆาธิการต่อการบริหารงานคณะสงฆ์ในจังหวัดเชียงรายมีความชัดเจนยิ่งขึ้นซึ่งพระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาสเป็นตัวจักรสำคัญเปรียบเสมือนการค้นหาเข็มทิศนำทางเพื่อนำพาวงค์รถสงฆ์ไปสู่ความเจริญรุ่งเรืองผลลัพธ์ของการวิจัย จะเป็นประโยชน์ต่อทั้งพระสงฆ์ประชาชนและสังคม ร่วมมือกันพัฒนาองค์กรสงฆ์ให้เข้มแข็งยึดมั่นในหลักพระธรรมวินัยและจรโลงพระพุทธศาสนาให้อยู่คู่กับสังคมไทยต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปและปัญหาอุปสรรคในการขับเคลื่อนการปกครองคณะสงฆ์ตามแผนปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์จังหวัดเชียงราย
2. เพื่อศึกษากระบวนการพัฒนาการปกครองคณะสงฆ์ตามแผนปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์จังหวัดเชียงราย
3. เพื่อนำเสนอการพัฒนาการปกครองคณะสงฆ์ตามแผนปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์จังหวัดเชียงราย

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบการวิจัย

เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) แบบวิจัยภาคสนาม (Field-Work Research) โดยเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) และผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion)

2. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ และผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มเฉพาะ

2.1 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ พระสังฆาธิการเจ้าคณะปกครองจังหวัดเชียงราย 5 รูป พระสงฆ์ที่เกี่ยวข้องกับงานปกครอง 5 รูป นักวิชาการด้านการจัดการเชิงพุทธ 4 คน บุคลากรจากหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง 6 คน และตัวแทนประชาชนที่เกี่ยวข้อง 5 คน รวมจำนวนทั้งสิ้น 25 รูปหรือคน โดยการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

2.2 ผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มเฉพาะ ได้แก่ พระสังฆาธิการเจ้าคณะปกครองจังหวัดเชียงราย 2 รูป พระสงฆ์ที่เกี่ยวข้องกับงานปกครอง 2 รูป นักวิชาการด้านการจัดการเชิงพุทธ 2 คน บุคลากรจากหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง 2 คน และตัวแทนประชาชนที่เกี่ยวข้อง 2 คน รวมจำนวนทั้งสิ้น 10 รูปหรือคน โดยการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงคุณภาพ คือ แบบสัมภาษณ์ชนิดมีโครงสร้าง (Structured Interview) โดยการหาดัชนีความสอดคล้องของข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ (IOC) ได้ค่าคะแนนของข้อคำถามเท่ากับ 0.80-1.00

4. การรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการขอหนังสือแนะนำตัวจากหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ เพื่อดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยประสานผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อกำหนดหมายเวลาและขออนุญาตบันทึกเสียงการให้สัมภาษณ์ เพื่อนำ

ข้อมูลมาใช้ในการกระบวนการตรวจสอบความถูกต้องในภายหลัง และทำการสนทนากลุ่มโดยประสานผู้ร่วมสนทนากลุ่ม เพื่อนัดหมายเวลาในการสนทนากลุ่มและนำข้อมูลมาใช้ในการวิเคราะห์ผลต่อไป

5. การวิเคราะห์ข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยการใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis Technique) วิเคราะห์ข้อมูลโดยนำเสนอข้อมูลเชิงพรรณนาความ

ผลการวิจัย

1. สภาพทั่วไปในการขับเคลื่อนการปกครองคณะสงฆ์ตามแผนปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์จังหวัดเชียงราย ด้านจุดแข็ง วัดในจังหวัดเชียงรายมีการบริหารจัดการที่ดี ส่งผลให้วัดมีความเจริญรุ่งเรือง เป็นแหล่งรวมศิลปวัฒนธรรม และเป็นที่พักทางจิตใจของประชาชน มีการพัฒนาและปรับเปลี่ยนรูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อสืบทอดพระพุทธศาสนา ส่งเสริมการพัฒนาวัดและชุมชนวัดบางแห่งในจังหวัดเชียงราย มีชื่อเสียงระดับโลก ดึงดูดนักท่องเที่ยวและผู้แสวงบุญ ด้านจุดอ่อน พระสงฆ์บางรูปบวชเรียนระยะสั้น ส่งผลให้มีวุฒิเปรีญน้อย บางรูปไม่สนใจปฏิบัติตามพระธรรมวินัย อ้างประเพณีท้องถิ่น พระภิกษุสามเณรบางรูปขาดการได้รับสัญชาติไทย ส่งผลต่อปัญหาต่าง ๆ ด้านโอกาส รัฐให้การสนับสนุนการดำเนินงานของคณะสงฆ์ เปิดโอกาสให้คณะสงฆ์ได้กำหนดแนวทางการปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนา พระสงฆ์มีโอกาสได้ออกข้อกฎหมายระเบียบแนวปฏิบัติต่าง ๆ ส่งผลต่อการพัฒนากิจการของคณะสงฆ์ ทั้งด้านการปกครอง การจัดการศึกษา ด้านอุปสรรค คณะกรรมการวัดและแกนนำชุมชนบางกลุ่มไม่สนับสนุนการพัฒนาวัด โดยเฉพาะการพัฒนาทรัพยากรบุคคลของวัดทางด้านการจัดการศึกษาวัดส่วนใหญ่เน้นไปที่การก่อสร้างวัด ทำให้วัดมีภาระค่าใช้จ่ายในการก่อสร้างและการดูแลรักษา

2. กระบวนการพัฒนาการปกครองคณะสงฆ์ตามแผนปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์จังหวัดเชียงราย การวางแผน มีการจัดทำแผนปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนาเป็นแผนระยะเวลา 5 ปี พัฒนากิจกรรมต่าง ๆ และจัดทำแผนระดับปฏิบัติการมอบหมายให้คณะสงฆ์ทุกระดับดำเนินกิจกรรมตามแผน การจัดองค์กร พัฒนาการปกครองคณะสงฆ์ตามแผนปฏิรูปดำเนินการจัดองค์กรตามโครงสร้างงานปกครองคณะสงฆ์ จัดการเอกสารให้สอดคล้องกับตำแหน่งในทางปกครองบังคับบัญชากำกับติดตามอย่างชัดเจน การบังคับบัญชาสั่งการ ผู้บังคับบัญชามีอำนาจบังคับการกำกับดูแล มอบหมายนโยบายและสั่งการตามลำดับชั้น ใช้อำนาจทางการปกครองกำกับดูแลงานพระพุทธศาสนา รูปแบบการบังคับบัญชาสั่งการมีทั้งรูปแบบเป็นเอกสารตามมติที่ประชุม การประสานงาน คณะกรรมการ

ประสานงานแผนยุทธศาสตร์ฯ ระดับภาค ให้การสนับสนุนและประสานงานกับคณะสงฆ์ จังหวัดร่วมแก้ไขปัญหาอุปสรรคในการขับเคลื่อนพัฒนาจังหวัดต้นแบบสนับสนุนการปฏิบัติตามนโยบาย การควบคุม ติดตามโครงการและกิจกรรมตามแผนปฏิรูป ติดตามสอบถาม โดยตรงและในที่ประชุมคณะสงฆ์ ประจำเดือน ควบคุมและติดตามแผนยุทธศาสตร์ การปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนา

3. การพัฒนาการปกครองคณะสงฆ์ตามแผนปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนา ของคณะสงฆ์จังหวัดเชียงราย ด้านการดำเนินการปกครองคณะสงฆ์ กระจายอำนาจ การปกครองจากส่วนกลางสู่ภูมิภาค ส่งเสริมให้วัดมีอิสระในการบริหารจัดการตนเองมากขึ้น การปฏิรูปการปกครองคณะสงฆ์ส่งผลให้การบริหารจัดการกิจการพระพุทธศาสนา มีประสิทธิภาพมากขึ้น มีการกำหนดมาตรฐานการแต่งตั้งถอดถอนพระสงฆ์ และมีการ ดำเนินการตามมาตรฐานอย่างเคร่งครัด มีการพัฒนาระบบติดตามผลการดำเนินงานของวัด ด้านการควบคุมและส่งเสริมกิจการคณะสงฆ์ คณะสงฆ์มีหน้าที่กำหนดบทบาทหน้าที่ของ พระสงฆ์ชัดเจนกำกับดูแลการปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่จัดกิจกรรมส่งเสริมและควบคุม กิจกรรมพระสงฆ์ภายในวัด ด้านการระงับอธิกรณ์ พัฒนาการปกครองคณะสงฆ์ด้านการ ระงับอธิกรณ์พัฒนาระบบให้มีประสิทธิภาพ โปร่งใส และเป็นธรรมช่วยป้องกันและ ปราบปรามพระสงฆ์ที่กระทำความผิดวินัยรักษาลักษณะของพระพุทธศาสนา ด้านการแก้ไข ข้อขัดข้อง แก้ปัญหาทางการปกครองคณะสงฆ์ แต่งตั้งพระสงฆ์ระดับปกครอง แก้ปัญหา พระสงฆ์ต้องอาศัยความร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ปัญหาความต้องการรักษาป่าและ การปฏิบัติธรรมของพระสงฆ์กับป่า ด้านการควบคุมบังคับบัญชาคณะสงฆ์ กระจายอำนาจ จากส่วนกลางสู่ภูมิภาคและท้องถิ่น ส่งเสริมบทบาทวัดในการบริหารจัดการภายใน เพิ่มอำนาจตัดสินใจให้คณะสงฆ์ท้องถิ่น พัฒนาระบบตรวจสอบภายในคณะสงฆ์ ส่งเสริม จริยธรรมและความโปร่งใส สร้างกลไกให้ประชาชนมีส่วนร่วมตรวจสอบ ด้านการตรวจการ คณะสงฆ์ คณะสงฆ์จังหวัดเชียงรายมีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมพระพุทธศาสนาให้อยู่ คู่สังคมไทยอย่างมั่นคงและยั่งยืน มุ่งมั่นพัฒนาการปกครองคณะสงฆ์ เน้นการกระจาย อำนาจ ส่งเสริมบทบาทวัด สนับสนุนให้คณะสงฆ์ในท้องถิ่นมีอำนาจในการตัดสินใจมากขึ้น

อภิปรายผลการวิจัย

1. สภาพทั่วไปในการขับเคลื่อนการปกครองคณะสงฆ์ตามแผนปฏิรูปกิจการ พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์จังหวัดเชียงราย วัดในจังหวัดเชียงรายมีการบริหารจัดการที่ดี ส่งผลให้วัดมีความเจริญรุ่งเรือง เป็นแหล่งรวมศิลปวัฒนธรรม และเป็นที่พึ่งพาทางจิตใจ ของประชาชน มีการพัฒนาปรับเปลี่ยนรูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อสืบทอดพระพุทธศาสนา ส่งเสริมการพัฒนาวัดและชุมชน พระสงฆ์มีส่วนสืบทอดประเพณีวัฒนธรรมของชุมชน

ส่งผลให้วัดมีอัตลักษณ์ในการพัฒนา รัฐให้การสนับสนุนการดำเนินงานของคณะสงฆ์ เปิดโอกาสให้คณะสงฆ์ได้กำหนดแนวทางการปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนา พระสงฆ์ มีโอกาสได้ออกข้อกฎหมายระเบียบแนวปฏิบัติต่าง ๆ ส่งผลต่อการพัฒนากิจการต่าง ๆ ของคณะสงฆ์ พระสงฆ์บวชเรียนมีจำนวนลดลง โดยเฉพาะสงฆ์บวชเรียนทั้งทางโลกและทางธรรม ขาดการพัฒนาวัดในลักษณะการบูรณาการผสมผสานกับวิธีการใหม่ ๆ ตรงตามความต้องการของประชาชน วัดจำนวนมากมีพระสงฆ์ผู้สูงอายุและมีปัญหาสุขภาพ มุ่งเน้นไปที่การก่อสร้างวัดทำให้วัดมีภาระค่าใช้จ่ายในการก่อสร้างและการดูแลรักษา การปฏิบัติตามหลักพระพุทธศาสนาสร้างความเชื่อที่ปรับเปลี่ยนไป วัดมีภาระค่าใช้จ่ายเพื่อดูแลรักษา พัฒนาวัดสูงขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของพระปลัดวรเมศวรร นาควโร (2560) ได้วิจัยเรื่องรูปแบบการพัฒนาการบริหารจัดการวัดที่ดีในจังหวัดชัยนาท ผลการวิจัยพบว่า 1. สภาพทั่วไปในการบริหารจัดการวัดในจังหวัดชัยนาท พบว่า มีจุดแข็ง คือ ระบบการบริหารจัดการที่เป็นหนึ่งเดียวของคณะสงฆ์มีเจ้าอาวาสเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการบริหารจัดการวัด แต่อย่างไรก็ตาม ระบบนี้ประสบปัญหาการขาดแคลนพระภิกษุสามเณร บางวัดมีเจ้าอาวาสรูปเดียวดูแลวัดทั้งหลัง หรือมีแต่พระภิกษุชราภาพ ส่งผลต่อการดูแลรักษาวัด และการพัฒนาไม่เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ โอกาส คือ พุทธศาสนิกชนจำนวนมาก เป็นเมืองพระพุทธศาสนาที่มีประวัติความเป็นมาอันยาวนาน มีพระเกจิ พระเถระที่มีคนนับถือจำนวนมาก มีศิลปวัฒนธรรมที่สอดคล้องกับพระพุทธศาสนา และประชาชนมีวิถีการดำเนินชีวิตตามแนวทางพระพุทธศาสนา อุปสรรค คือ มีความหลากหลายทางด้านวัฒนธรรม กระแสความนิยมของต่างประเทศเริ่มเข้ามาทำลายวัฒนธรรมอันดีงามของจังหวัด

2. กระบวนการพัฒนาการปกครองคณะสงฆ์ตามแผนปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนา ของคณะสงฆ์จังหวัดเชียงราย พบว่า ด้านการวางแผน จัดแผนปฏิรูปงานคณะสงฆ์ มีผู้รับผิดชอบชัดเจน การจัดทำแผนระดับปฏิบัติการควบคู่กับการจัดทำคำสั่งประกอบตามแผนงาน ด้านการจัดองค์กร ดำเนินการจัดองค์กรตามโครงสร้างงานปกครองคณะสงฆ์ จัดการเอกสารที่สอดคล้องกับตำแหน่งในทางปกครองคณะสงฆ์ เพื่อให้เกิดความสะดวก ด้านการบังคับบัญชาสั่งการ ผู้บังคับบัญชาที่ได้รับการแต่งตั้งให้มีอำนาจบังคับการกำกับดูแลดำเนินการมอบหมายนโยบาย สั่งการตามลำดับชั้น ด้านการประสานงาน คณะกรรมการประสานงานแผนยุทธศาสตร์ในการปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนาในระดับภาค ให้มาเป็นพี่เลี้ยงให้ระดับจังหวัด ร่วมจัดฐานข้อมูลกิจการงานคณะสงฆ์ประสานงานให้เกิดร่วมแก้ไขปัญหาและอุปสรรค ด้านการควบคุม ติดตามสอบถามโดยตรงและติดตามสอบถามในที่ประชุมคณะสงฆ์ประจำเดือน การควบคุมและติดตามแผนยุทธศาสตร์ การปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนา จัดทำคู่มือต่าง ๆ เชื่อมโยงกับแผนยุทธศาสตร์

สอดคล้องกับงานวิจัยของพระครูสุทธิพงษ์มณี (สมคิด อัครคมโม) (2559) ได้วิจัยเรื่อง การพัฒนาการบริหารจัดการสาธารณสงเคราะห์เพื่อชุมชนของวัดในจังหวัดชลบุรี ผลการวิจัยพบว่า วิธีการบริหารจัดการสาธารณสงเคราะห์เพื่อชุมชนของวัดในจังหวัดชลบุรี มี 5 ด้าน คือ ด้านการวางแผนดำเนินงานให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อยโดยไม่ขัดต่อ หลักธรรมวินัยพระราชาบัญญัติ กฎระเบียบข้อบังคับ คำสั่งของมหาเถรสมาคม ด้านการจัดการองค์กรสร้างกำลังใจในการดำเนินงานตามวัตถุประสงค์ของโครงการที่ตั้งไว้แต่ละปี การบำรุงรักษาวัดต้องสร้างสรรค์และสร้างส่วนที่เป็นวัตถุให้ปรากฏเป็นรูปธรรม ด้านงาน บุคลากร เจ้าอาวาสจึงต้องมีหน้าที่จัดการสังคมสงเคราะห์และการสาธารณสงเคราะห์ อันเป็นการช่วยเหลือสังคมซึ่งจะเป็นรากฐานในการพัฒนาด้านอื่น ๆ อย่างมีประสิทธิภาพ ด้านการอำนวยความสะดวกมีความตั้งใจในการทำงานอย่างเต็มที่ ด้านการกำกับดูแลต้องมีสติปัญญา รู้จักแก้ปัญหาด้วยตัวเอง สงเคราะห์ทางด้านศีลธรรม สงเคราะห์ ให้มนุษย์ มีความสว่างทางด้านจิตใจ

3. การพัฒนาการปกครองคณะสงฆ์ตามแผนปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนาของ คณะสงฆ์จังหวัดเชียงราย พบว่า การปฏิรูปการปกครองคณะสงฆ์ ส่งผลให้การบริหารจัดการกิจการพระพุทธศาสนามีประสิทธิภาพมากขึ้น การกำหนดมาตรฐานการแต่งตั้งถอด ถอนพระสงฆ์ และมีการดำเนินการตามมาตรฐานอย่างเคร่งครัด จัดกิจกรรมส่งเสริมและ ควบคุมกิจกรรมพระสงฆ์ภายในวัด ติดตาม ควบคุม ส่งเสริมงานปกครองคณะสงฆ์ ตรวจเยี่ยมส่งเสริมให้กำลังใจแก่ผู้สืบทอดพระพุทธศาสนา การระงับอธิกรณ์ มุ่งเน้นการ ระงับอธิกรณ์ให้มีประสิทธิภาพ โปร่งใสและเป็นธรรม ช่วยป้องกันและปราบปรามพระสงฆ์ ที่กระทำความผิดวินัย การควบคุมบังคับบัญชาคณะสงฆ์ ส่งเสริมบทบาทวัดในการบริหารจัดการ ภายในเพิ่มอำนาจตัดสินใจให้คณะสงฆ์ท้องถิ่น พัฒนาระบบตรวจสอบภายในคณะสงฆ์ ส่งเสริมจริยธรรมและความโปร่งใส การตรวจการคณะสงฆ์และประชุมพระสังฆาธิการ มุ่งมั่นพัฒนาการปกครองคณะสงฆ์ โดยเน้นการกระจายอำนาจ ส่งเสริมบทบาทวัด สนับสนุนให้คณะสงฆ์ในท้องถิ่นมีอำนาจในการตัดสินใจมากขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระเทพรัตนสุธี (สมศักดิ์ โชติธโร) (2558) ได้วิจัยเรื่อง กลยุทธ์การปกครองคณะสงฆ์ภาค 1 ผลการวิจัยพบว่า การปกครองคณะสงฆ์ในยุคปัจจุบันมีการพัฒนาการด้านเทคโนโลยีซึ่ง บูรณาการด้วยหลักพุทธธรรมนำการปกครองไปพร้อมกับความเจริญและมีกฎหมาย พระราชาบัญญัติ ข้อบังคับ ระเบียบต่าง ๆ มาเกื้อกูลพระธรรมวินัย โดยเฉพาะการปกครอง คณะสงฆ์มีรูปแบบที่แตกต่างไปจากสมัยก่อนมาก คือ ด้านการปกครอง ด้านการศาสน ศึกษา ด้านการเผยแผ่ ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ด้านการสาธารณูปการ และด้านการ สาธารณสงเคราะห์ ซึ่งมีรูปแบบที่ปฏิบัติชัดเจนมากยิ่งขึ้น ดังนั้น รูปแบบแนวคิดและวิธีการ ในการปกครองคณะสงฆ์เชื่อว่ามีส่วนสำคัญในการบริหารจัดการให้องค์กรคณะสงฆ์

มีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผล ฉะนั้น ผู้ที่จะเป็นผู้นำในการปกครองคณะสงฆ์ในยุคปัจจุบันนี้ต้องเป็นผู้ที่มีวิสัยทัศน์ มีความรู้ ความสามารถ และเป็นผู้เพียบพร้อมด้วยจริยวัตรข้อปฏิบัติซึ่งเป็นที่ยอมรับของคณะสงฆ์และประชาชนในชุมชนและ หลักเกณฑ์การปกครองคณะสงฆ์ มีการปกครองตามลำดับขั้นการปกครอง โดยเจ้าคณะชั้นปกครองจะดูแลปกครองผู้อยู่ในเขตปกครองนั้น ๆ โดยปกครองตามลำดับขั้นไปตามลำดับ เมื่อเจ้าคณะชั้นปกครองดูแลปกครองพื้นที่ในเขตปกครองที่ตนรับผิดชอบด้วยดี เช่น เจ้าคณะภาคดูแลปกครองในภาคที่ตนปกครอง เจ้าอาวาสดูแลปกครองภายในวัดที่ต้องเป็นเจ้าอาวาสหรือพระอุปัชฌาย์ดูแลสหิทธิจาริกที่ตนให้การอุปสมบท กลยุทธ์การปกครองคณะสงฆ์ภาค 1 ในปัจจุบัน มีระเบียบที่ว่าด้วยการปกครองคณะสงฆ์ภาคที่เอื้อประโยชน์ต่อการจัดการปกครองในเขตพื้นที่ (ภาค) อย่างครอบคลุมและเหมาะสม มีการกระจายอำนาจไปยังเขตการปกครองในแต่ละจังหวัดอย่างชัดเจน การปกครองควรเป็นไปตามจารีตอันดีงามที่บูรพาจารย์เคยประพฤติปฏิบัติอันไม่ขัดแย้งต่อพระธรรมวินัยและกฎหมายบ้านเมือง ตั้งอยู่บนพื้นฐานของหลักพุทธธรรม เอื้อเพื่อต่อพระธรรมวินัย จึงอาศัยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ กฎ ระเบียบ ข้อบังคับ และมติมหาเถรสมาคมเป็นแนวทางส่งเสริมความสัมพันธ์อันดีระหว่างบ้าน วัด ราชการ และที่สำคัญคือสามารถนำหลักพุทธธรรมมาประยุกต์ใช้ในการบริหารการจัดการปกครองคณะสงฆ์ มีการปฏิบัติตามระเบียบการปกครองคณะสงฆ์ได้ยึดเอาพระธรรมวินัยเป็นหลัก มีพระราชบัญญัติคณะสงฆ์เป็นกฎหมายส่งเสริมให้การปฏิบัติตามพระธรรมวินัยมีความศักดิ์สิทธิ์ยิ่งขึ้น การปฏิบัติหน้าที่ของพระสงฆ์การทุกระดับจึงเป็นไปโดยถูกต้องตามหลักนิติธรรม ยึดเอาความถูกต้อง โดยอาศัยความรู้ความฉลาดและความสามารถเป็นเครื่องมือในการปกครองคณะสงฆ์ภาค 1

องค์ความรู้จากการวิจัย

จากการวิจัยเรื่อง การพัฒนาการปกครองคณะสงฆ์ตามแผนปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์จังหวัดเชียงราย ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารแนวคิดที่เกี่ยวข้องสรุปเป็นองค์ความรู้ คือ คณะสงฆ์เน้นการพัฒนาการปกครองคณะสงฆ์ให้มีประสิทธิภาพ โปร่งใส และทันสมัยบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วม โดยจัดตั้งคณะกรรมการต่าง ๆ ที่มีทั้งพระสงฆ์และฆราวาสเข้าร่วมทำงานพัฒนาระบบงานสารสนเทศ รองรับการบริหารจัดการข้อมูลข่าวสาร การติดตามผล และการประเมินผลยกระดับคุณภาพการบริการประชาชน โดยเฉพาะการออกใบอนุญาตต่าง ๆ การจดทะเบียนวัด และการให้บริการด้านศาสนกิจ กระบวนการบริหารจัดการการปกครองคณะสงฆ์ตามแผนปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนา การกระจายอำนาจการปกครอง ให้คณะสงฆ์ตามระดับ มีบทบาท และหน้าที่รับผิดชอบมากขึ้น พัฒนาระบบการบริหารจัดการ ให้มีประสิทธิภาพ โปร่งใส และตรวจสอบได้

ส่งเสริมธรรมาภิบาลในวงการสงฆ์ พัฒนาคุณภาพศาสนบุคคล พัฒนabethาพาทของวัดให้สอดคล้องกับยุคสมัย สร้างเครือข่ายการทำงาน กับภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม และแผนปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนา มุ่งเน้นการพัฒนาการปกครองคณะสงฆ์ให้มีประสิทธิภาพ โปร่งใส และทันสมัย การกระจายอำนาจการปกครอง มอบอำนาจให้คณะสงฆ์ตามระดับ มีบทบาทและหน้าที่รับผิดชอบมากขึ้น พัฒนาโครงสร้างการปกครองคณะสงฆ์ให้สอดคล้องกับยุคสมัย ส่งเสริมให้วัดเป็นศูนย์กลางการปกครองคณะสงฆ์ในท้องถิ่น

การพัฒนาการปกครองคณะสงฆ์ตามแผนปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์จังหวัดเชียงราย

สภาพทั่วไป				
จุดแข็ง - ส่งเสริมให้วัดมีความเจริญรุ่งเรืองเป็นแหล่งรวมศิลปวัฒนธรรม และเป็นที่พึ่งพาทางจิตใจของประชาชน	จุดอ่อน - พระสงฆ์บวชเรียนมีแนวโน้มลดลง โดยเฉพาะ สงฆ์บวชเรียนทั้งทางโลกและทางธรรม	โอกาส - รัฐสนับสนุนการดำเนินงานของคณะสงฆ์เปิดโอกาสให้คณะสงฆ์ได้กำหนดแนวทางการปฏิรูปกิจการ	อุปสรรค - วัดเน้นไปกับการก่อสร้างทำให้วัดมีภาระค่าใช้จ่ายในการก่อสร้างและกาดูแลรักษา	
กระบวนการพัฒนาการปกครองคณะสงฆ์ในการบริหารจัดการ				
การวางแผน - จัดแผนปฏิรูปงานคณะสงฆ์ 6 ด้าน แสดงผู้รับผิดชอบ - จัดทำแผนปฏิบัติการ	การจัดองค์การ - ดำเนินการตามโครงสร้างงานปกครองคณะสงฆ์ - สนับสนุนการปฏิรูป	การบังคับบัญชา สั่งการ - ได้รับการแต่งตั้งให้มีอำนาจกำกับดูแล - สั่งการตามลำดับชั้น	การประสานงาน - คณะกรรมการประสานงานแผนยุทธศาสตร์ - ประสานให้เกิดร่วมแก้ไขปัญา	การควบคุม - ติดตาม ควบคุมให้เป็นไปตามแผนปฏิรูป - ติดตาม ควบคุมให้เป็นไปตามแผนยุทธศาสตร์
การปกครองคณะสงฆ์ตามแผนปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนา				
การดำเนินการปกครองคณะสงฆ์ - การปฏิรูปการปกครองคณะสงฆ์ส่งผลให้การบริหารจัดการมีประสิทธิภาพมากขึ้น - มีการดำเนินการตามมาตรฐานอย่างเคร่งครัด	การควบคุมและส่งเสริมกิจการคณะสงฆ์จัด - กิจกรรมส่งเสริมและควบคุมกิจกรรมพระสงฆ์ภายในวัด - ติดตาม ควบคุม ส่งเสริมงานปกครองคณะสงฆ์		การระงับอธิกรณ์ - มุ่งเน้นการระงับอธิกรณ์ให้มีประสิทธิภาพ โปร่งใสและเป็นธรรม - ช่วยป้องกันและปราบปรามการกระทำผิดวินัย	
การแก้ไขข้อขัดข้อง - แก้ไขปัญหาทางการปกครองคณะสงฆ์ โดยดำเนินแต่งตั้งพระสงฆ์ระดับปกครอง - การแก้ปัญหาพระสงฆ์ต้องอาศัยความร่วมมือ	การควบคุมบังคับบัญชา คณะสงฆ์ - มุ่งเน้นการกระจายอำนาจจากส่วนกลางสู่ภูมิภาคและท้องถิ่น - ส่งเสริมบทบาทวัดในการบริหารจัดการภายใน		การตรวจการคณะสงฆ์และประชุมพระสังฆาธิการ - ส่งเสริมพระพุทธศาสนาให้อยู่คู่สังคมไทยอย่างมั่นคง - มุ่งมั่นพัฒนาการปกครองคณะสงฆ์ โดยเน้นการกระจายอำนาจ	

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

หน่วยงานภาครัฐควรกำหนดเป็นนโยบายให้คณะสงฆ์ในการพัฒนางานด้านการปกครองคณะสงฆ์ตามแผนปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนาอย่างจริงจังและสอดคล้องกับสถานการณ์โดยใช้หลักทฤษฎีบริหารงาน PDCA เข้ามาจัดการให้เป็นไปตามระบบให้ได้รับประโยชน์ทั้งชุมชน ประชาชน และคณะสงฆ์

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติสามารถกำหนดเป็นนโยบายให้คณะสงฆ์พัฒนางานด้านการปกครองคณะสงฆ์ให้เป็นตามแผนปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนาให้เป็นรูปธรรมมากขึ้น

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาการปกครองคณะสงฆ์ เช่น บริบททางสังคม เศรษฐกิจ วัฒนธรรม และการเมือง
2. ควรศึกษาผลลัพธ์ของแผนปฏิบัติการพระพุทธศาสนาด้านการปกครองคณะสงฆ์เพื่อประเมินประสิทธิภาพและหาจุดที่ต้องพัฒนา

เอกสารอ้างอิง

- กรมการศาสนา. (2542). *พระราชบัญญัติ กฎ ระเบียบ และคำสั่งของคณะสงฆ์*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์การศาสนา.
- กองแผนงาน กรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ. (2566). *คู่มือพระสังฆาธิการว่าด้วยพระราชบัญญัติ กฎ ระเบียบ และคำสั่งของคณะสงฆ์*. กรุงเทพฯ: กองแผนงาน กรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ.
- ประเวศ วะสี. (2559). *พระสงฆ์กับการเรียนรู้เท่าทันสังคม*. กรุงเทพฯ: สำนักงานสภาสถาบันราชภัฏ.
- พระครูสุทธิพงศ์มุนี (สมคิด อคฺคธมฺโม). (2559). *การพัฒนาการบริหารจัดการสาธารณสงเคราะห์เพื่อ ชุมชนของวัดในจังหวัดชลบุรี* (ดุชนิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระเทพรัตนสุธี (สมศักดิ์ โชติณฺธโร). (2558). *กลยุทธ์การปกครองคณะสงฆ์ ภาค 1* (ดุชนิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระปลัดวรเมศวร์ นาควโร . (2560). *รูปแบบการพัฒนาการบริหารจัดการวัดที่ดีในจังหวัดชัยนาท* (ดุชนิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระพุทธวรญาณ (ทอง สุวณฺณสาโร). (2548). *ธรรมญาณนิพนธ์ : 100 ปี พระพุทธวรญาณ* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- พระเมธีธรรมาภรณ์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต). (2539). *การปกครองคณะสงฆ์ไทย* (พิมพ์ครั้งที่ 9). กรุงเทพฯ: มูลนิธิพุทธธรรม.
- พระราชญาณวิสิฐ (เสริมชัย ชยมงฺคโล). (2548). *การบริหารวัด* (พิมพ์ครั้งที่ 7). นครปฐม: เพชรเกษมการพิมพ์.

การส่งเสริมจริยธรรมผู้บริหารพรรคการเมือง* ETHIC PROMOTION OF POLITICAL PARTY EXECUTIVES

อภิรต ศิรินาวิน

Apirat Sirinavin

นักวิชาการอิสระ

Independent Academic

Corresponding Author E-mail: sirinavin.apirat@gmail.com

บทคัดย่อ

การบริหารพรรคการเมืองเป็นทั้งศาสตร์และศิลป์ เป้าหมายของการบริหารพรรคการเมืองคือ เพื่อให้พรรคการเมืองดำเนินกิจกรรมทางการเมืองและกิจกรรมของพรรคได้อย่างมีประสิทธิภาพ ปัจจัยสำคัญประการหนึ่งของการบริหารพรรคการเมืองให้มีประสิทธิภาพคือการที่ผู้บริหารพรรคการเมืองปฏิบัติตนตามหลักจริยธรรม ดังนั้นจึงต้องมีการส่งเสริมจริยธรรมสำหรับผู้บริหารพรรคการเมือง ด้วยกระบวนการส่งเสริมจริยธรรมเพื่อให้ผู้บริหารพรรคการเมือง ปฏิบัติหน้าที่อย่างเต็มศักยภาพ เป็นไปตามหลักจริยธรรมของนักการเมือง กล่าวคือ ยึดมั่นในสถาบันหลักของประเทศ มีความซื่อสัตย์สุจริต มีจิตสำนึกที่ดี และรับผิดชอบต่อหน้าที่ กล่าวตัดสินใจและกระทำในสิ่งที่ถูกต้องชอบธรรม คิดถึงประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตัว และมีจิตสาธารณะ มุ่งผลสัมฤทธิ์ของงาน ปฏิบัติหน้าที่อย่างเป็นธรรมและไม่เลือกปฏิบัติ และดำรงตนเป็นแบบอย่างที่ดีและรักษาภาพลักษณ์ของทางราชการ

คำสำคัญ: การส่งเสริม; จริยธรรม; ผู้บริหารพรรคการเมือง

Abstract

Political party management is a science and an art. The target of political party management is the political parties would conduct the political activities and party activities effectively. One important factor for effective political party management is that the political party administrators act themselves according to ethical principles. Therefore, ethics must be promoted for political party administrators by using the process of promoting

*Received September 19, 2023; Revised March 27, 2024; Accepted June 17, 2024

ethics. The process of promoting ethics will affect the performing of political party executives that will be fullest potential accordance to the ethical principles of politicians, consisted of; Political party executives are committed to the country's main institutions, have honesty, have a good conscience and responsibility for duties, dare to make decisions and do things that are right and righteous, focus on public benefits more than personal benefits and have a public mind, focus on the achievement of work, perform the duties fairly and without discrimination and make them-self as the good examples and protect the image of the government.

Keywords: Promotion; Ethics; Political Party Executives

บทนำ

การบริหารพรรคการเมือง ขึ้นอยู่กับกระบวนการบริหารของพรรคแต่ละพรรค ที่อาจจะใช้กลยุทธ์ แนวทางวิธีการที่แตกต่างกันออกไป แต่ในส่วนที่ต้องดำเนินการให้มีความสอดคล้องกัน และเป็นไปในแนวทางเดียวกันคือ การบริหารให้สอดคล้องกับหลักจริยธรรมของนักการเมืองตามประมวลจริยธรรมของข้าราชการการเมือง เป็นต้นว่า ข้าราชการการเมืองต้องยึดมั่นในสถาบันหลักของประเทศอันได้แก่ ชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข (ประมวลจริยธรรมของข้าราชการการเมือง, 2564)

การบริหารพรรคการเมืองการเมืองของผู้บริหารพรรคจะมีประสิทธิภาพได้ต้องอาศัยปัจจัยหลายประการ ปัจจัยที่สำคัญประการหนึ่งคือการบริหารพรรคตามกรอบของจริยธรรม ซึ่งไม่ว่าจะเป็นนักการเมืองในระดับใด ก็ต้องปฏิบัติตามหลักการนี้ โดยวิธีการบริหารงาน คือ การควบคุม กำกับและ ส่งเสริมให้มีการปฏิบัติตามโดยหัวหน้าหน่วยงาน หรือผู้บังคับบัญชาเป็นผู้รับผิดชอบ เพื่อให้การบริการสาธารณะที่มีประสิทธิภาพ พร้อมกับสร้างความเจริญก้าวหน้าของประเทศจึงได้จัดทำมาตรฐานทางคุณธรรมและจริยธรรมของเจ้าหน้าที่ของรัฐตาม บทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ อันได้แก่ประมวลจริยธรรมข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2552 ซึ่งใช้ร่วมกับหลักกรรมมาภิบาลที่ได้ประกาศไว้ก่อนหน้านี้ แสดงให้เห็นว่าการเมืองไม่ว่าจะเป็นระดับท้องถิ่นหรือระดับประเทศการส่งเสริมจริยธรรมมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการบริหารจัดการในทุกด้าน เพราะส่งผลโดยตรงต่อประสิทธิภาพในการบริหารงาน การส่งเสริมจริยธรรมอาจดำเนินการส่งเสริมได้ตามแนวทางที่หลากหลาย เช่น ส่งเสริมให้ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์สุจริต และมีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ยึดถือระเบียบกฎหมาย หนังสือสั่งการ ส่งเสริมให้บุคลากรใช้ตำแหน่งหน้าที่แสวงหาผลประโยชน์

โดยมิชอบ ส่งเสริมการปฏิบัติหน้าที่อย่างเปิดเผย โปร่งใส พร้อมให้ตรวจสอบด้วยการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารและต้องปฏิบัติตาม พ.ร.บ. ข้อมูลข่าวสาร ส่งเสริมการกำหนดขั้นตอนการปฏิบัติงาน ส่งเสริมให้มีการบริหารด้วยความรวดเร็ว ด้วยระบบ One Stop Service อย่างเสมอภาค ส่งเสริมให้มีการกระจายอำนาจในการตัดสินใจเพื่อลดขั้นตอนในการทำงานพร้อมกับการนำเทคโนโลยีสมัยใหม่มาใช้โดยมุ่งผลสัมฤทธิ์ของงานและความคุ้มค่า ส่งเสริมให้มีการกำหนดเป้าหมายและวัตถุประสงค์ในการปฏิบัติงานให้ชัดเจน ส่งเสริมให้มีการประเมินผลโครงการทั้งก่อนและหลังเป็นระยะ ๆ ส่งเสริมให้บุคลากรได้พัฒนาทักษะ ความรู้ ความสามารถให้ทันสมัยอยู่เสมอ ด้วยการหมุนเวียนการปฏิบัติหน้าที่เพื่อเพิ่มพูนประสิทธิภาพและการให้โอกาสไปศึกษาดูงานที่หลากหลาย ส่งเสริมให้บุคลากรได้มีการใช้ทรัพยากรอย่างประหยัดและมีประสิทธิภาพ พร้อมกับการตั้งมั่นอยู่ในศีลธรรมอย่างสม่ำเสมอ (เดชชาติ ตริทรัพย์, 2561)

ทั้งนี้ การส่งเสริมจริยธรรมก็เพื่อให้มีการปฏิบัติงานภายใต้กรอบของจริยธรรมอย่างมีประสิทธิภาพ เนื่องจากการประเมินประสิทธิภาพของการปฏิบัติงานส่วนหนึ่ง คือ การประเมินตามเกณฑ์จริยธรรม หากมีการปฏิบัติงานหรือบริหารงานตามหลักจริยธรรมก็สามารถทราบได้เป็นนัยว่าการปฏิบัติงานนั้นมีประสิทธิภาพในระดับหนึ่ง เพราะจริยธรรมถือเป็นตัวชี้วัดหนึ่งของประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน ดังนั้นการส่งเสริมจริยธรรมจึงต้องมีขั้นตอนและกระบวนการที่ดีและหลากหลาย มากกว่าการใช้นโยบายเพียงอย่างเดียว โดยใช้กระบวนการที่มีประสิทธิภาพตามแนวทางการส่งเสริมจริยธรรมที่ดี จึงจะสามารถส่งเสริมจริยธรรมให้เกิดกับผู้บริหารพรรคการเมือง เป็นผลให้ผู้บริหารพรรคการเมืองบริหารงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ เกิดความโปร่งใส พัฒนาการบริหารพรรคให้ดำเนินการไปในทิศทางและนโยบายตามที่พรรคการเมืองกำหนดอย่างมีประสิทธิภาพ

ความหมายของจริยธรรม

จริยธรรม Ethics มีที่มาจากรากศัพท์ภาษาละติน คำว่า Ethos ที่หมายถึง อุปนิสัย หรือหลักของความประพฤติ ขนบธรรมเนียมที่เป็นความเคยชิน (วิกิพีเดีย, 2563) Ethics หรือ จริยธรรม หมายถึง หลักการที่มีความสำคัญและเหมาะสมที่สามารถใช้ตัดสินหรือเป็นเครื่องวัดนิสัยและพฤติกรรมของมนุษย์ได้ และเป็นกฎระเบียบของการปฏิบัติที่เป็นวิถีการดำเนินชีวิต (Isaacs, 2022) จริยธรรมตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 หมายถึง ธรรมที่เป็นข้อประพฤติปฏิบัติ ศีลธรรม กฎศีลธรรม (ราชบัณฑิตยสถาน, 2556) จริยธรรม เป็นแนวทางที่พึงามในการปฏิบัติตนในสังคมเป็นการแสดงออกถึงการกระทำทั้งกาย วาจา และใจ ที่พึงาม เป็นประโยชน์ต่อตนเอง ต่อผู้อื่น และต่อสังคมโดยมีความเชื่อเป็นฐานในการคิดว่าสิ่งใดคือความถูกต้องและสิ่งใด คือ ความไม่ถูกต้องหรือ

พฤติกรรมใดเป็นสิ่งที่ดี หรือพฤติกรรมใดเป็นสิ่งที่ไม่ดีทั้งนี้ พฤติกรรมเหล่านี้ย่อมมีผลกระทบต่อบุคคลอื่น (Griffin, & Ebert, 1999)

จริยธรรมจึงเป็นเรื่องสำคัญ ที่ผู้บริหารและนักวิชาการได้ให้ความสนใจที่จะศึกษาเพื่อนำหลักการของจริยธรรมมาแก้ไขปัญหาดังกล่าวที่เกิดขึ้นในองค์กรอย่างมีประสิทธิภาพ พร้อมทั้งปลูกฝังให้บุคคลในองค์กรและสังคมมีจริยธรรม เพื่อการดำรงชีวิตร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุข ในการศึกษาเกี่ยวกับจริยธรรม ได้มีผู้มีความรู้ให้ความหมายของจริยธรรมที่เหมือนและแตกต่างกัน

ผู้บริหารพรรคการเมือง

ผู้บริหารพรรคการเมืองคือผู้ที่ทำหน้าที่ในการบริหารพรรคให้เป็นไปตามนโยบายพรรค ซึ่งมีบทบาทหน้าที่หลัก ๆ คือ ดำเนินการกิจกรรมของพรรคแต่ละพรรคให้เป็นไปตามเป้าหมายทางการเมืองของตน แต่ในเวลาเดียวกันก็ก่อให้เกิดประโยชน์ในด้านต่าง ๆ ต่อสังคมตามมาด้วย ถึงแม้ว่าผลดีที่ตามมานั้นอาจจะไม่ใช่วัตถุประสงค์เบื้องต้นในการทำกิจกรรมของพรรคการเมืองก็ตาม บทบาทและหน้าที่ซึ่งพรรคการเมืองกระทำมียู่มากมาย แต่ที่สำคัญ ได้แก่ การจัดตั้งรัฐบาลขึ้น ทำหน้าที่บริหารประเทศ การทำหน้าที่เป็นตัวเชื่อมระหว่างสังคมกับรัฐ การสรรหาผู้นำและบุคลากรทางการเมือง และการนำเสนอประเด็นปัญหาและแนวทางแก้ไขให้แก่สังคม โดยทั่วไปบทบาทหน้าที่เหล่านี้ของพรรคการเมือง เป็นผลมาจากการแสดงบทบาททางการเมือง ในรูปของการเสนอตัวบุคคลลงสมัครรับเลือกตั้งในตำแหน่งต่าง ๆ การรณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง และการทำหน้าที่ของพรรคการเมือง ในฐานะที่เป็นรัฐบาลหรือฝ่ายค้าน ซึ่งกิจกรรมทั้งหมดนี้เป็นหน้าที่ที่ผู้บริหารพรรคการเมืองต้องบริหารจัดการและดำเนินการให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อย

ผู้บริหารพรรคการเมืองจะประกอบด้วย หัวหน้าพรรคและคณะกรรมการบริหารพรรค โครงสร้างการบริหารพรรคการเมือง ผู้บริหาร ได้แก่ คณะกรรมการบริหารพรรคการเมืองซึ่งประกอบด้วย หัวหน้าพรรคการเมือง เลขาธิการพรรคการเมือง เภรียญพรรคการเมือง นายทะเบียนสมาชิก และกรรมการบริหารอื่นตามที่กำหนดในข้อบังคับตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2560 ที่ระบุอำนาจหน้าที่ว่า พรรคการเมืองต้องมีคณะกรรมการบริหารพรรคการเมืองเป็นผู้รับผิดชอบดำเนินกิจกรรมของพรรคการเมืองให้เป็นไปตามรัฐธรรมนูญ กฎหมาย นโยบาย และข้อบังคับของพรรคการเมือง มติของที่ประชุมใหญ่ของพรรคการเมือง รวมตลอดทั้งระเบียบ ประกาศ และคำสั่งของคณะกรรมการ ซึ่งต้องกระทำด้วยความรอบคอบ ระมัดระวัง และซื่อสัตย์สุจริต เพื่อประโยชน์ของประเทศชาติและประชาชน และต้องให้สมาชิกมีส่วนร่วมและรับผิดชอบอย่างแท้จริงในการดำเนินกิจกรรมทางการเมือง และการคัดเลือกสมาชิกหรือ

บุคคลซึ่งมีความรู้ความสามารถ ซื่อสัตย์สุจริต และมีคุณธรรม จริยธรรม เข้าสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือตำแหน่งอื่น หรือเพื่อแต่งตั้งเป็นผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง (พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2560, 2560)

ดังนั้น การบริหารพรรคการเมืองให้มีประสิทธิภาพเป็นไปตามอำนาจหน้าที่ที่ระบุไว้ในพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง ผู้บริหารพรรคจึงเป็นกลไกที่สำคัญที่จะปฏิบัติหน้าที่และผลักดันให้เกิดกิจกรรมทางการเมืองตามนโยบายพรรค ทั้งนี้ทั้งนั้นการดำเนินการกิจกรรมต่าง ๆ ต้องไปเป็นด้วยความสุจริตโปร่งใส ไม่ขัดกับหลักคุณธรรมจริยธรรม ผู้บริหารพรรคการเมืองจึงควรได้รับการส่งเสริมและพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมอย่างต่อเนื่อง ตามหลักการที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น

แนวทางการส่งเสริมจริยธรรมผู้บริหารพรรคการเมือง

แนวทางการส่งเสริมจริยธรรมของพรรคการเมืองนั้น พรรคการเมืองต่าง ๆ ได้ปฏิบัติตามมาตรฐานจริยธรรม ที่เรียกว่า ประมวลจริยธรรมของข้าราชการการเมือง ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้ (ประมวลจริยธรรมของข้าราชการการเมือง, 2564)

1. ข้าราชการการเมืองต้องยึดมั่นในสถาบันหลักของประเทศ อันได้แก่ ชาติ ศาสนาพระมหากษัตริย์ และการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข
2. ข้าราชการการเมืองต้องปฏิบัติหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์สุจริตมีจิตสำนึกที่ดี และรับผิดชอบต่อหน้าที่
3. ข้าราชการการเมืองต้องกล้าตัดสินใจและกระทำในสิ่งที่ถูกต้องชอบ
4. ข้าราชการการเมืองต้องยึดถือประโยชน์ส่วนรวมของประเทศชาติ และความผาสุกของประชาชนโดยรวม และมีจิตสาธารณะ
5. ข้าราชการการเมืองต้องปฏิบัติหน้าที่โดยมุ่งผลสัมฤทธิ์ของงาน
6. ข้าราชการการเมืองต้องปฏิบัติหน้าที่อย่างเป็นธรรมและไม่เลือกปฏิบัติ
7. ข้าราชการการเมืองต้องดำรงตนเป็นแบบอย่างที่ดีและรักษาภาพลักษณ์ของทางราชการ

พระเถรจารย์ได้กล่าวถึงในมิติทางพระพุทธศาสนาเกี่ยวกับการส่งเสริมจริยธรรมของพรรคการเมืองตอนหนึ่งว่า จริยธรรมในที่นี้มีไหมายถึงจริยธรรมในความหมายแคบ ๆ ตามที่เราใช้กันปัจจุบันแบบตะวันตก ซึ่งเน้นที่พฤติกรรมทางสังคม แต่จริยธรรมในความหมายทางพระพุทธศาสนา ได้แก่ การดำเนินชีวิต หรือกระบวนการแห่งชีวิตที่ดำเนินไปทั้งหมด คือความเป็นอยู่การแสดงออก ความรู้สึกนึกคิด และคุณสมบัติ

ต่าง ๆ ทั้งจิตใจ ทั้งปัญญา ทั้งพฤติกรรม ที่จริงนั้นผู้บริหารประเทศชาติ และนักการเมือง โดยทั่วไป จะต้องจัดการงานบ้านเมืองนั้นเพื่อให้เกิดสภาพเอื้ออำนวยที่ว่าเมื่อกี้ คือ คำนึงอยู่เสมอว่า งานการที่เราทำหรือการที่จะบริหารกิจการบ้านเมืองนั้นก็เพื่อให้ชีวิตและสังคมได้สภาพที่เกื้อหนุนต่อการที่จะก้าวไปสู่จุดหมาย เช่น ให้คนมีโอกาสพัฒนาชีวิตในทางจิตใจ และทางปัญญา สังคมสามารถพัฒนาศิลปวัฒนธรรม มีการสร้างสรรค์ต่าง ๆ เจริญในอารยธรรมยิ่ง ๆ ขึ้นไป มิใช่เป็นจุดหมายปลายทางที่เพียงว่า ให้ชีวิตและสังคมอยู่กันสบายแล้วก็จบถ้าเป็นเช่นนั้น ก็จะตันเมื่อเข้าใจถึงจุดหมายของการเมืองและการปกครอง ตลอดจนการบริหารกิจการต่าง ๆ แล้ว ก็จะต้องใช้ปัญญาศึกษาให้มากขึ้น คือ ไม่ใช่หยุดอยู่แค่รู้เข้าใจถึงจุดหมายของการเมืองการปกครอง เพื่อให้บ้านเมืองอยู่ร่มเย็นเป็นสุข ประชาชนอยู่ดีกินดีแต่จะต้องคำนึงต่อไปว่าอะไรคือจุดหมายของชีวิต อะไรคือจุดหมายของสังคมที่เขาควรจะก้าวต่อไปแล้วก็ไปเกื้อหนุนหรือหนุนนำให้ชีวิตและสังคมเจริญงอกงามไปสู่จุดหมายอย่างนั้น (พระธรรมปิฎก (ป. อ. ปยุตฺโต), 2546)

การส่งเสริมจริยธรรมสำหรับนักการเมืองดังที่กล่าวมานี้พระธรรมปิฎกเน้นที่ผู้นำกล่าวคือผู้บริหารสูงสุดของพรรคหรือหัวหน้าพรรค ที่ทำหน้าที่ในการบริหารจัดการและตัดสินใจ ให้ทำหน้าที่เป็นผู้ผลักดันส่งเสริมสนับสนุนให้สมาชิกพรรคทุกคนได้ปฏิบัติตามหลักจริยธรรมที่เป็นมาตรฐานจริยธรรมสำหรับนักการเมือง และระเบียบปฏิบัติขององค์กร ดังนั้น นักการเมืองจึงต้องยึดถือระดับคุณธรรมจริยธรรมที่สูงกว่าคนที่เป็นพ่อค้าหรือนักธุรกิจ ก็เพราะว่านักการเมืองนั้นต้องเข้ามาบริหารบ้านเมืองในฐานะที่เป็นตัวแทนของประชาชนที่ได้เลือกตนมาเป็นผู้แทน เพื่อเป็นปากเป็นเสียงแทนตนในการบริหารบ้านเมืองซึ่งเป็นไปตามหลักการประชาธิปไตยพื้นฐาน (สยามรัฐออนไลน์, 2565)

การส่งเสริมจริยธรรมของพรรคการเมืองตามมาตรฐานทางจริยธรรม เป็นสิ่งที่ถือเป็นหลักสำหรับกำหนดสภาพคุณงามความดีและข้อประพฤติปฏิบัติหรือศีลธรรมที่สอดคล้องกับความถูกต้องดีงามของหน่วยงานนั้น ๆ การจัดทำมาตรฐานทางคุณธรรมและจริยธรรม ที่จะบังเกิดผลสำเร็จที่แท้จริงนั้น จะเห็นได้ว่า มิใช่จัดทำขึ้นเป็นเพียงข้อพึงประพฤติปฏิบัติในแผ่นกระดาษเท่านั้น แต่ต้องมีมาตรการผลักดันให้บังเกิดผลในทางปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรมด้วยในขณะเดียวกันผู้ศึกษามีความคิดเห็นสอดคล้องกับแนวคิดของนายพรสันต์ เลี้ยงบุญเลิศชัยที่ว่า ควรจะใช้หลักการประชาธิปไตยแบบปรึกษาหารือ หรือ Deliberative Democracy คือ ทุกคนที่ให้ความเห็นมาแล้วต้องรับฟังความคิดเห็นนั้น ๆ เพื่อนำไปตกผลึกรวมกันเป็นกฎเกณฑ์ทางจริยธรรม เพราะถ้าเพียงแต่รับฟังความคิดเห็นไปแล้วแต่ไม่ได้นำไปใช้จริง ก็ไม่อาจเรียกได้ว่า เป็นกระบวนการประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมโดยสมบูรณ์ซึ่งขณะนี้ประเทศไทยอยู่ระหว่างการยกร่างมาตรฐานทางจริยธรรมและมาตรฐานทางจริยธรรมนี้ จะเป็นกลไกหนึ่งที่ใช้ต่อสู้กับปัญหาการทุจริตประพฤติมิชอบ

ของภาครัฐ โดยสิ่งสำคัญอยู่ที่ทุกฝ่ายต้องร่วมมือ กันอย่างจริงจังและบังคับใช้มาตรการทางจริยธรรมฉบับนี้ให้เป็นรูปธรรม ร่วมกับการสร้างวัฒนธรรมการเคารพต่อกฎหมาย บ้านเมืองของทุกภาคส่วน (ยอดชาย วิถีพานิช, 2565)

การส่งเสริมจริยธรรมของพรรคการเมือง สิ่งสำคัญที่ผู้บริหารพรรคการเมืองต้องทำ คือ การพัฒนาจิตใจของตัวเองอยู่เสมอ ต้องรู้เท่าทันอกุศลที่เกิดขึ้นในใจ เรื่องใหญ่ที่สุด คือ ลดความบ้าอานาจ ต้องรู้ให้ทันความบ้า แล้วกล้าที่จะบอกกับตัวเองว่า คุณผิดต่อลูกน้องที่ทำผิด ไม่ใช่ลูกน้องผิดแต่คุณก็ผิดเช่นกัน จากนั้นเปลี่ยนวิธีการที่จะปฏิบัติต่อทุกคนในองค์กรให้เหมาะสมถูกต้องถูกธรรมและถูกสถานการณ์ การบริหารแนวพุทธเป็นวิธีการที่มุ่งเน้นความสำคัญของความเป็นมนุษย์ที่ถือว่าเป็นสัตว์อันประเสริฐกว่าสัตว์ทั้งหลายในโลกนี้ เคารพในความเป็นมนุษย์ และเชื่อว่ามนุษย์มีศักยภาพที่จะพัฒนาตนเองได้เพราะว่ามนุษย์เป็นสัตว์สังคมสามารถที่จะพัฒนาตนเองได้ ดังนั้นการมุ่งพัฒนาตนเองได้มีการประพฤติปฏิบัติในสิ่งที่ดีงามแล้ว ก็จะสามารถบริหารบุคคล และองค์กรให้บรรลุความสำเร็จได้ในที่สุด (คนอง วังฝายแก้ว, 2560)

สรุปได้ว่า แนวทางในการส่งเสริมจริยธรรม ควรดำเนินการตามการส่งเสริมสนับสนุนให้บุคลากรทางการเมืองเกิดจริยธรรม โดยเกิดขึ้นจากใจ เป็นค่านิยมที่เกิดขึ้นจากการที่บุคลากรทั้งองค์กรร่วมกำคิตร่วมกันทำ ภายใต้กรอบของหลักจริยธรรมของข้าราชการการเมืองที่ภาครัฐกำหนดหรือภายใต้ข้อกำหนดขององค์กรพรรคการเมืองนั้น ๆ

กระบวนการส่งเสริมจริยธรรม

กระบวนการส่งเสริมจริยธรรม มีเป้าหมายเพื่อปรับให้ภาคราชการทำงานด้วยความสุจริต โปร่งใส ประหยัด เกิดประสิทธิภาพ ประสิทธิผลและมีจิตสำนึกในการทำงานเพื่อประโยชน์สุขของประชาชน ในการขับเคลื่อน วาระแห่งชาติแบ่งเป็น 3 ระดับ คือ ระดับชาติทำการขับเคลื่อนในภาพรวมทั้งระบบ ระดับหน่วยงานมุ่งกำหนดกลยุทธ์ โครงการและนวัตกรรมทางคุณธรรมและจริยธรรม และธรรมาภิบาลของแต่ละส่วนราชการ และระดับบุคคล คือ ข้าราชการแต่ละคนที่ต้องหยั่งจริยธรรมไว้ในมโนสำนึกของตนซึ่งในปัจจุบันกำลังอยู่ในระหว่างการสร้างขบวนการเรียนรู้ระดับองค์การ หน่วยงาน และระดับบุคคล ด้านคุณธรรม จริยธรรม และธรรมาภิบาลทั้งในระดับจังหวัดอำเภอ และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นปรากฏทั้งเป็นรูปธรรมและนามธรรม ดังนี้ (ศิลป์ ชื่นนิรันดร์, 2560)

1. ระดับหน่วยงานควรประกาศใช้แนวทางการปฏิบัติให้เป็นหน่วยงานคุณธรรม เช่น กระทรวงสาธารณสุข กำหนดให้โรงพยาบาลเป็นหน่วยงานคุณธรรม หมายถึง โรงพยาบาลมีการบริหาร จัดการด้วยความโปร่งใส ซื่อสัตย์ ประหยัด ยึดมั่นในสิ่งที่ถูกต้องบนพื้นฐานทางศีลธรรม วัฒนธรรม และหลักกฎหมาย ตลอดจนให้บริการด้วยจรรยาบรรณ

แห่งวิชาชีพด้วยความมีน้ำใจ เคารพในศักดิ์ศรีคุณค่าของผู้บริการและบุคคลอื่น ปฏิบัติงานด้วยความสุขเพื่อประโยชน์ของประชาชน โดยมีแนวทางการดำเนินงานสู่เป้าหมาย คือ

1. แต่งตั้งคณะกรรมการ ประชุมวางแผน และเป็นแกนนำในการสร้างสังคมคุณธรรมในโรงพยาบาล
2. กำหนดอัตลักษณ์ (คุณลักษณะเฉพาะตัวที่เป็นข้อบ่งชี้ของลักษณะเฉพาะบุคคล) เช่น สามัคคี มีวินัย ใฝ่ใจ พอเพียง
3. กำหนดหน่วยงานรับผิดชอบอัตลักษณ์

2. พัฒนาบุคลากรการพัฒนาบุคลากรด้วยการฝึกอบรมเป็นกระบวนการสำคัญในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม และค่านิยมของบุคคล เพราะจะทำให้มีความรู้ความเข้าใจในการปฏิบัติงาน รู้สำนึกในหน้าที่ มีวินัยมากขึ้น และกำหนดค่านิยมที่ถูกต้องเป็นของตนเอง เช่น ประหยัดอดออม พอเพียงซื่อสัตย์ สุจริต รับผิดชอบต่อ เป็นต้น

3. การใช้ภาวะผู้นำ ผู้บังคับบัญชาหรือหัวหน้าหน่วยงานมีหน้าที่โดยตรงในการควบคุมตรวจสอบ และริเริ่มนำเทคนิควิธีการต่าง ๆ มาใช้เพื่อส่งเสริมพัฒนาและป้องกันมิให้มีการละเมิดจริยธรรม และกระทำผิดวินัยได้โดยสามารถให้คุณให้โทษบุคลากรได้ตามอำนาจหน้าที่ที่มีอยู่ เช่น การสร้างแรงจูงใจการ สร้างเงื่อนไขกระตุ้นให้มีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ด้วยการกำหนดมาตรฐานงาน กำหนดเป้าหมายในการทำงาน กำหนดหลักเกณฑ์พิจารณาความดีความชอบ หรือเลื่อนตำแหน่งตามผลงาน เป็นต้น

4. จูงใจและกระตุ้นให้รักเกียรติศักดิ์และมีอุดมคติเช่น มีระเบียบแบบ มีการสมาคมเป็นหน่วย งานที่เป็นเลิศทางใดทางหนึ่ง และทำเพื่อศักดิ์ศรีของความเป็นข้าราชการ

5. สร้างความภาคภูมิใจ เช่น แสดงเกียรติคุณหรือชมเชยแก่ผู้ทำดีตั้งเงื่อนไขให้แก่ผู้ทำดี ปรับปรุงสภาพแวดล้อม ภูมิทัศน์สวยงาม มีเครื่องอำนวยความสะดวกในที่ทำงาน

6. สร้างขวัญและกำลังใจเช่น ความเป็นธรรม ความมั่นคงความก้าวหน้าและความปลอดภัย เป็นต้น

กระบวนการในการส่งเสริมจริยธรรมอาจพิจารณาร่วมกับหลักธรรมาภิบาลก็ได้ เพื่อให้เป็นไปตามหลักการของการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี และเป็นหลักการที่ทุกฝ่ายรู้และเข้าใจกันเป็นอย่างดี โดยแนวทางในการส่งเสริมอาจดำเนินการได้ดังนี้คือ (เดชชาติ ตรีทรัพย์, 2561)

1. ควรส่งเสริมให้มีการนำเอาหลักธรรมาภิบาล 6 ประการ คือ ด้านหลักนิติธรรม ด้านหลักคุณธรรม ด้านหลักความโปร่งใส ด้านหลักการมีส่วนร่วม ด้านหลักสำนึกรับผิดชอบต่อและด้านหลักความคุ้มค่า ไปประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงานในแต่ละกิจกรรมหรือโครงการ

2. ควรสร้างค่านิยมขององค์กรให้มีการยกย่องบุคคลที่เป็นแบบอย่างที่ดี จนเกิดเป็นความเคยชินและกลายเป็นวัฒนธรรมขององค์กร

3. ควรส่งเสริมให้มีการปฏิบัติตนให้เห็นเป็นรูปธรรมในด้านคุณธรรม จริยธรรม และหลักธรรมาภิบาล โดยยึดหลักกฎหมาย ระเบียบ คำสั่งอย่างชัดเจนและสม่ำเสมอ

4. สนับสนุนภาคประชาสังคมให้เข้ามามีส่วนร่วมในแต่ละกิจกรรมหรือโครงการต่าง ๆ ร่วมกันคิด ร่วมทำ ร่วมรับผิดชอบ พร้อมกับการส่งเสริมคนดีให้มีที่ยืนในสังคม

5. จัดทำมาตรการในการควบคุม การป้องกันการทุจริต พร้อมกับบทลงโทษสำหรับการฝ่าฝืนหลักคุณธรรม จริยธรรม ของหน่วยงานให้เป็นรูปธรรมที่ชัดเจน

สรุปได้ว่า การส่งเสริมจริยธรรมของพรรคการเมือง ผู้บริหารพรรคการเมือง จะต้องทำตัวให้เป็นแบบอย่างที่ดีสำหรับสมาชิกในพรรค จากนั้นส่งเสริมสนับสนุนผลักดันให้สมาชิกพรรคทุกคนได้ปฏิบัติตาม ซึ่งอาจจะต้องใช้ภาวะผู้นำของผู้บริหารพรรคที่จะส่งเสริมสนับสนุนในส่วนนี้ ทั้งนี้ทั้งนั้น กรอบในการส่งเสริมจริยธรรมจะต้องอยู่ภายใต้ประมวลจริยธรรมของข้าราชการการเมือง

สรุป

การส่งเสริมจริยธรรมผู้บริหารพรรคการเมืองที่มีประสิทธิภาพจะต้องดำเนินการตามกระบวนการในการส่งเสริมที่สำคัญ คือ การประกาศแนวทางให้ทุกส่วนในองค์กรได้ทราบ จากนั้นพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ด้านจริยธรรม และความสามารถในการถ่ายทอด นอกจากนั้นผู้บริหารยังต้องใช้ภาวะผู้นำในการจูงใจให้เกิดการปฏิบัติตามจริยธรรม พร้อมทั้งกระตุ้นให้เกิดการตื่นตัวอยู่เสมอ สร้างความภาคภูมิใจให้กับผู้ปฏิบัติตามจริยธรรม ว่าได้ทำสิ่งที่ถูกต้องและสูงส่งเป็นที่ยอมรับของสังคม นอกจากนั้นยังต้องสร้างขวัญกำลังใจให้กับผู้ปฏิบัติตามจริยธรรม โดยการยกย่องเชิดชูส่งเสริมสนับสนุนในด้านต่าง ๆ โดยเป้าหมายของการส่งเสริมจริยธรรม คือ ผู้บริหารพรรคการเมืองยึดมั่นในสถาบันหลักของประเทศ มีความซื่อสัตย์สุจริต มีจิตสำนึกที่ดีและรับผิดชอบต่อหน้าที่ กล้าตัดสินใจและกระทำในสิ่งที่ถูกต้องชอบธรรม คิดถึงประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตัว และมีจิตสาธารณะ ปฏิบัติงานโดยมุ่งผลสัมฤทธิ์ของงาน ปฏิบัติหน้าที่อย่างเป็นธรรมและไม่เลือกปฏิบัติ ดำรงตนเป็นแบบอย่างที่ดีและรักษาภาพลักษณ์ของทางราชการต่อไป

เอกสารอ้างอิง

คนอง วังผายแก้ว. (2560). คุณธรรมและจริยธรรมของนักการเมืองในสถานการณ์การเมืองในปัจจุบัน. *วารสารบัณฑิตแสงไคมา*, 2(1), 65-78.

เดชชาติ ตรีทรัพย์. (2561). แนวทางการส่งเสริมหลักคุณธรรม จริยธรรม และหลักธรรมาภิบาลในการปฏิบัติงานของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ภาคใต้. *วารสารมหาจุฬานาครธรรม*, 5(2), 317-341.

- ประมวลจริยธรรมของข้าราชการการเมือง. (2564, 26 ตุลาคม). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 138 ตอนพิเศษ 258 ง. หน้า 11-14.
- พระธรรมปิฎก (ป. อ. ปยุตฺโต). (2546). *จริยธรรมนักรการเมือง*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ บริษัท สหธรรมิก จำกัด.
- พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2560. (2560, 7 ตุลาคม). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 134 ตอนที่ 105 ก. หน้า 8.
- ยอดชาย วิถีพานิช. (2560). *มาตรฐานทางจริยธรรม : กลไกใหม่ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560*. สืบค้น 15 พฤศจิกายน 2565, จาก <https://shorturl.asia/O0ck9>
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2556). *พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554*. กรุงเทพฯ: ราชบัณฑิตยสถาน.
- วิกิพีเดีย. (2563). *ปรัชญา*. สืบค้น 13 กุมภาพันธ์ 2563, จาก <http://www.th.wikipedia.org/wiki/ปรัชญา>
- ศิลป์ ชื่นนิรันดร์. (2560). การเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมในองค์กร. *วารสารมหาวิทยาลัย มหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด*, 6(2), 216-225.
- สยามรัฐออนไลน์. (2564). *จริยธรรมของนักรการเมือง*. สืบค้น 15 พฤศจิกายน 2565, จาก <https://siamrath.co.th/n/221376>
- Griffin, R. W. & Ebert, R. J. (1999). *Business* (5th ed.). New Jersey: Prentice-Hall.
- Isaacs, A. (2022). *The Macmillan Encyclopedia*. Aylesbury: Market House Books Limited.

การพัฒนาสมรรถนะการบริหารวัดเชิงพุทธของเจ้าอาวาสในประเทศไทย*
DEVELOPING THE ADMINISTRATIVE COMPETENCY OF BUDDHIST
TEMPLES ABBOTS IN THAILAND

พระใบฎีกามงคล ปณฺญาทีโป

Phrabaidika Mongkol Panyateepo

วัดเอนกพิมพ์พรประชานาถ

Wat Anekphimpornprachanat

Corresponding Author E-mail: phrathirwachrudmsin@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มุ่งศึกษา การพัฒนาสมรรถนะการบริหารวัดเชิงพุทธของเจ้าอาวาสในประเทศไทย ใช้วิธีการศึกษาจากเอกสาร ตำรา หนังสือ วารสาร เว็บไซต์ รวมถึงการวิเคราะห์สังเคราะห์จากผู้เขียน ผลการศึกษาพบว่า สมรรถนะของเจ้าอาวาสที่จะบริหารวัดสามารถประยุกต์ได้ 6 ด้านตามทฤษฎีตะวันตก กล่าวคือ 1. มีสมรรถนะในการสื่อสาร เจ้าอาวาสจำเป็นต้องมีลักษณะที่สามารถสื่อสาร รวมถึงการเผยแผ่พุทธศาสนา 2. สมรรถนะในการวางแผนและการบริหารจัดการ 3. สมรรถนะในการทำงานเป็นทีม เปลี่ยนแปลงไปตามสภาพของยุคปัจจุบัน 4. สมรรถนะในการปฏิบัติเชิงกลยุทธ์ 5. สมรรถนะการตระหนักรู้โลกโลกาภิวัตน์มีการแสดงตนเองให้เป็นที่ศรัทธาและเป็นผู้นำชาวพุทธถือว่าเป็นบทบาทสำคัญ 6. สมรรถนะในการพัฒนาตนเอง คือ การศึกษา การสร้างทัศนคติการมีทักษะในการทำงานการมีความคิดสร้างสรรค์และประกอบด้วยคุณลักษณะการบริหารวัดเชิงพุทธ ประกอบด้วย อาวาสสิกธรรม 5 เป็นคุณสมบัติของเจ้าอาวาสหมวดที่หนึ่งประเภทที่ควรยกย่อง ได้แก่ 1. ถึงพร้อมด้วยมารยาทและวัตร 2. เป็นพหูสูตร ทรงความรู้ 3. เป็นผู้ปฏิบัติขัดเกลาชอบความสงบ ยินดีในกัลยาณธรรม 4. มีวาจาาม รู้จักพูด รู้จักเจรจาให้เป็นผลดี 5. มีปัญญาเฉลียวฉลาด

คำสำคัญ: การพัฒนาสมรรถนะ; การบริหารวัดเชิงพุทธ; เจ้าอาวาส

Abstract

This academic article aimed to study developing the administrative competency of Buddhist monasteries abbots in Thailand, used study methods from documents, textbooks, books, journals, websites, including synthetic analysis from authors. The results of the study were found that the competencies of the abbot who managed the monasteries can be applied in 6 areas according to Western theory, namely: 1. Having the ability to communicate The abbots must have the characteristics of being able to communicate. including dissemination of Buddhism 2. Competency in planning and management 3. Competency in working as a team change according to the conditions of the present era. 4. Competency in strategic practice. 5. Competency in being aware of the globalization world, showing oneself to be a believer, and being a Buddhist leader is considered to be an important role. 6. Competencies for self-development are education, creating attitudes, having skills in working, being creative, and consisting of Buddhist monasteries management characteristics, consisting of the 5 Avasika-dhamma, which are the qualifications for entering a monastery in the first category that should be praised, including 1. is well equipped with manners and practices 2. is a scholar and has knowledge 3. is a person who practices refinement and likes peace Delighted in Kalyana-dhamma. 4. Have good speech, know how to speak, and know how to negotiate for good results. 5. Having intelligence and shrewdness.

Keywords: Competency Development, Buddhist Temple Management, Abbot

บทนำ

คำว่า วัด ในพระราชบัญญัตินี้ หมายถึงวัดที่ชอบด้วยกฎหมาย มิได้หมายถึงสถานที่ซึ่งสร้างวัดโดยพลการ วัดเป็นหน่วยงานขั้นต้นแห่งพุทธจักรและเป็นศูนย์กลางประดิษฐานพระพุทธรูปศาสนา แต่เดิมวัดเป็นนิติบุคคลตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 72 (2) แต่ปัจจุบันวัดเป็นนิติบุคคลตามมาตรา 31 วรรค 2 แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535 (วัดโมลีโลกยาราม, 2562) ซึ่งการบริหารวัดของเจ้าอาวาสในประเทศไทยย่อมเป็นไปตาม

พระธรรมวินัยและพระราชบัญญัติคณะสงฆ์รวมถึงนโยบายที่เป็นกฎหมายบ้านเมืองการที่มีพระสงฆ์ประพจน์ต่อพระธรรมวินัยรวมไปทั้งภาพที่ออกมาทางสังคมเป็นผู้ถือกฎหมายเสียเองกล่าวคือเจ้าอาวาส เช่น ชาวพระเม้าหลังกฐิน เหตุเกิดที่จังหวัด อุดรธานีพระอุทัยและพระคมสันต์ เมจอนปลิ้นลั่นรื้อ บอกว่า อาตมาเพิ่งกลับมาจากงานบุญกฐินวัดหนองบ่อ บ้านดงยาง ตำบลจอมศรี อำเภอฟะนิง จังหวัดอุดรธานี และจะพาไปกินเยี่ยมโยมพ่อโยมแม่ของพระคมสันต์ที่อำเภอฟะนิงพิสัย ก่อนจะกลับวัดที่จังหวัดร้อยเอ็ด แต่หลังเสร็จงานกฐิน พวกเขากลับมาไกล เห็นรถมันเหนื่อย เลยพากันจอดพัก จนมีเจ้าหน้าที่ตำรวจมาตรวจสอบนี้แหละโยม ขณะที่พระอุทัย บอกกับเจ้าหน้าที่อีกว่า ช่วยลูกหลานหน่อยเถอะ ไม่ได้ทำอะไรผิด แต่ยอมรับมาไปหน่อย หลังไปฉลองงานบุญกฐิน แหมยังยั่วขอให้ปล่อยตัวไป พระคมสันต์ ยังยืนยันเพื่อติดสินบนเจ้าหน้าที่แลกกับการปล่อยตัว แต่เจ้าหน้าที่ไม่รับพร้อมนำตัวไปสึกที่วัดมัญญาวาส เพื่อสงบสติ และทำการสึกทันทีโดยไม่ต้องรอพระผู้ใหญ่ เนื่องจากทำผิดวินัยสงฆ์ร้ายแรงเมื่อไปถึงวัด พระคมสันต์ ยินยอมสึกโดยดี แต่ตอนให้รับผิด ก็ยังพนมมือเซไปเซมา ส่วนพระอุทัย นาราวงค์ ไม่ยอมสึก อ้างว่าไม่เมา ตำรวจจึงเชิญตัวไปยัง สภ.เมืองอุดรธานี เพื่อตรวจวัดแอลกอฮอล์ แต่เมื่อไปถึงพระอุทัยฯ กลับไม่ยอมตรวจอีก สักพักพระอุทัยฯ จึงยินยอมที่จะสึกจากการเป็นพระ (3 Plus News, 2023) เพราะในส่วนของพระธรรมวินัย ซึ่งเป็นคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า ได้กำหนดพระธรรมวินัยหลักตัดสินพระธรรมวินัย เพื่อเป็นคำสอนหลักความจริงและแนะนำความประพฤติ และกำหนดบทบัญญัติความระเบียบความเป็นอยู่และกำกับความประพฤติ ซึ่งเป็นเรื่องควบคุมกาย และวาจาสำหรับเหล่าพระสงฆ์ ทั้งภิกษุ และภิกษุณี ซึ่งในยุคนั้นสมัยนั้นพระพุทธเจ้าทรงอยู่ในฐานะ เป็นพระธรรมราชา ผู้ปกครองพระภิกษุสงฆ์ เป็นสังฆปริณายก ผู้ดูแลพระสงฆ์ และทรงเป็นสังฆปริณายก คือ ผู้นำในหมู่พระภิกษุสงฆ์ และกำหนดในส่วนของการปกครองบริหารสำหรับพระสงฆ์ด้วย และได้กำหนดสภาพ หรือปัญหาการบริหารงานวัดที่มีนโยบายไม่ชัดเจนถึงแม้จะบอกว่ามาแต่สมาคมได้บัญญัติข้อพระราชบัญญัติมากมายหรือนโยบายที่เกี่ยวข้องกับพุทธศาสนาบังคับพระวินัย มีการอาบัติ ในส่วนของการลงโทษพระทางวินัย พระสงฆ์จะมีโทษทางโลก และทางธรรมด้วย และมีการออกกฎหมายตราสามดวง ในสมัยรัชกาลที่ 1 เป็นกฎหมายพระสงฆ์ในกฎหมายตราสามดวง ที่กำหนดโทษพระสงฆ์ที่ทำความผิดด้วย

การบริหารวัดเป็นการบริหารจากข้างบนสุดข้างล่างความเป็นวัดไม่มีประเทศและการรวบอำนาจของเจ้าอาวาสซึ่งทำโดยอาศัยอำนาจหน้าที่ตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ซึ่งทุกสิ่งทุกอย่างถูกต้องตามข้อผิดกฎหมายแต่สิ่งสำคัญคือองค์ความรู้ที่จะพัฒนาสมรรถนะของเจ้าอาวาสนั้นจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการพัฒนาสมรรถนะเป็นความเตรียมความพร้อมที่จะขึ้นสู่ตำแหน่งเมื่อมีตำแหน่งการบริหารวัดและการบริหารกิจการ

คณะสงฆ์ย่อมสามารถที่จะบริหารกิจการคณะสงฆ์ให้เป็นไปโดยความเรียบร้อยมีประสิทธิภาพสูงเพราะฉะนั้นบทความเรื่องนี้จึงมุ่งเน้นอาศัยตำราการวิเคราะห์และการสังเคราะห์จากผู้เขียนจึงได้เขียนในเรื่องของการพัฒนาสมรรถนะการบริหารวัดเชิงของเจ้าอาวาสในประเทศไทยเพื่อชี้ให้เห็นถึงบทบาทหน้าที่ของการบริหารจัดการวัดและแนวทางในการพัฒนารวมถึงการแก้ไขปัญหาในการพัฒนาสมรรถนะโดยภาพรวมให้ผู้เขียนได้เข้าใจและเป็นประโยชน์ต่อแวดวงวิชาการต่อไป

แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับสมรรถนะ

สมรรถนะ หมายถึง ความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะเชิงพฤติกรรมของบุคคลซึ่งจำเป็นต้องมีในการปฏิบัติงาน ตำแหน่งหนึ่ง ๆ ให้ประสบความสำเร็จโดยได้ ผลงานสูงกว่ามาตรฐานที่กำหนดไว้ หรือโดดเด่นกว่า เพื่อนร่วมงานในสถานการณ์ที่หลากหลายกว่า (สุนิดา พินิจการ, 2550) สมรรถนะหมายถึง การบูรณาการความรู้ ทักษะ ทักษะคติและคุณลักษณะส่วนบุคคลจนทำให้ผลงานนั้นมีคุณค่าสูงสุดหรือ มีประสิทธิผล (दनัย เทียนพุด, 2550) โดยสมรรถนะ แบ่งได้เป็น 5 ประเภท คือ 1. สมรรถนะส่วนบุคคล 2. สมรรถนะเฉพาะงาน 3. สมรรถนะขององค์การ 4. สมรรถนะหลัก 5. สมรรถนะในงาน (เทียนทองแก้ว, 2560)

แนวคิดของซีเวล (Zwell) ได้แบ่งสมรรถนะออกเป็น 5 กลุ่ม ประกอบด้วย สมรรถนะด้านการไฝ่สัมฤทธิ์ ในหน้าที่งาน สมรรถนะด้านสัมพันธภาพ สมรรถนะด้านคุณลักษณะส่วนบุคคล สมรรถนะ ด้านการจัดการ และสมรรถนะด้านความเป็นผู้นำ ดังนี้

1. สมรรถนะด้านการไฝ่สัมฤทธิ์ในหน้าที่งาน (Task Achievement Competencies) สมรรถนะด้านนี้เป็นสมรรถนะที่จะทำให้บุคคลสามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ และเป็นผู้ที่ประสบความสำเร็จ ประกอบด้วย 1. การมุ่งในผลลัพธ์ (Results Orientation) 2. การจัดการผลการปฏิบัติงาน (Managing Performance) 3. อิทธิพล (Influence) 4. ความคิดริเริ่ม (Initiative) 5. ประสิทธิภาพในการผลิต (Production Efficiency) 6. ความยืดหยุ่น (Flexibility) 7. นวัตกรรม (Innovation) 8. ความสนใจในคุณภาพ (Concern For Quality) 9. การปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง (Continuous Improvement) และ 10. ความเชี่ยวชาญทางเทคนิค (Technical Expertise)

2. สมรรถนะด้านสัมพันธภาพ (Relationship Competencies) สมรรถนะ ประเภทนี้ สัมพันธ์กับลักษณะนิสัยและคุณลักษณะที่เกี่ยวข้องกับสัมพันธภาพ และปฏิสัมพันธ์ระหว่างตนเองกับผู้อื่น ได้แก่ 1. การทำงานเป็นทีม (Teamwork) 2. การมุ่งในการบริการ (Service Orientation) 3. การตระหนักรู้ด้านปฏิสัมพันธ์ส่วนบุคคล (Interpersonal Awareness)

4. ความเข้าใจในความเป็นไปขององค์กร (Organizational Savvy) 5. การสร้างสัมพันธภาพ (Relationship Building) 6. การแก้ปัญหาความขัดแย้ง (Conflict Resolution) 7. ความตั้งใจในการติดต่อสื่อสาร (Attention To Communication) และ 8. ความรู้สึกไวต่อวัฒนธรรม (Cross - Cultural Sensitivity)

3. สมรรถนะด้านคุณลักษณะส่วนบุคคล (Personal Attribute Competencies) สมรรถนะ ที่อยู่ภายในตัวบุคคล สามารถสะท้อนออกมาในรูปของคุณลักษณะส่วนบุคคล มีความสัมพันธ์กับความเชื่อ ความรู้สึก และส่งผลต่อการทำงาน การรับรู้เอกลักษณ์ของตนเอง ประกอบด้วย 1. ความ ซื่อสัตย์และความจริง (Integrity and Truth) 2. การพัฒนานตนเอง (Self - Development) 3. ความสามารถในการตัดสินใจ (Decisiveness) 4. คุณภาพในการตัดสินใจ (Decision Quality) 5. การจัดการความเครียด (Stress Management) 6. การคิดวิเคราะห์ (Analytical Thinking) และ 7) ความคิดรวบยอด (Conceptual Thinking)

4. สมรรถนะด้านการจัดการ (Managerial Competencies) เป็นสมรรถนะที่จะเป็นตัวตัดสินว่าใครจะสามารถเป็นผู้จัดการที่ดีเยี่ยมได้ ความสามารถนี้ประกอบด้วยหน้าที่การทำงาน หลักที่สำคัญคือ การจัดการโครงการ การนิเทศพนักงาน และการพัฒนาพนักงาน สมรรถนะนี้ ประกอบด้วย 1. การสร้างทีมการทำงาน (Building Teamwork) 2. การจูงใจผู้อื่น (Motivating Others) 3. การสร้างพลังจูงใจแก่ผู้อื่น (Empowering Others) และ 4. การพัฒนาผู้อื่น (Developing Others) 5. สมรรถนะด้านความเป็นผู้นำ (Leadership Competencies) เป็นสมรรถนะสำคัญ เฉพาะที่ช่วยให้บุคคลนำผู้อื่นไปในทิศทางเดียวกับวัตถุประสงค์ วิสัยทัศน์และภารกิจหลัก ประกอบด้วย 1. ภาวะผู้นำที่มีวิสัยทัศน์ (Visionary Leadership) 2. การคิดเชิงกลยุทธ์ (Strategic Thinking) 3. การให้ความสนใจในการประกอบการ (Entrepreneurial Orientation) 4. การจัดการการเปลี่ยนแปลง (Change Management) 5. การสร้างความผูกพันต่อองค์กร (Building Organizational Commitment) 6. การสร้างจุดรวม (Establishing Focus) และ 7. วัตถุประสงค์ หลักการ และค่านิยม (Purpose, Principle, And Values) (Zwell, 2000)

แนวคิดของเฮลรีเกล แจ็คสัน สโลคัม และเฮลรีเกล แจ็คสัน และสโลคัม ได้สรุปสมรรถนะ ผู้บริหารไว้ 6 ประการ ดังนี้

1. สมรรถนะในการสื่อสาร (Communication Competency) เป็นความสามารถในการถ่ายทอดและแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างผู้บริหารกับผู้อื่นอย่างมีประสิทธิภาพ โดยใช้ทักษะการ สื่อสาร ด้านการพูดและตอบคำถามต่าง ๆ ได้อย่างเหมาะสม การเขียนได้ชัดเจน ตรงประเด็นและตอบสนอง วัตถุประสงค์ตามที่องค์กรต้องการ ด้วยการรับฟังและการแสดงออกของท่าทางที่สื่อ ความหมายได้ อย่างมีประสิทธิภาพ สามารถวิเคราะห์ข้อมูลด้วย

หลักเหตุผลและความถูกต้อง มีการจัด ประชุมและ นำเสนอข้อมูล โดยเลือกใช้สื่อและเทคนิค วิธีการที่เหมาะสม รวมถึงการเจรจาต่อรองเพื่อ ขจัดและลด ปัญหาความขัดแย้งที่อาจเกิดขึ้นได้

2. สมรรถนะในการวางแผนและการบริหารจัดการ (Planning And Administration Competency) เป็นความสามารถของผู้บริหารในการรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูล รวมทั้งการแก้ปัญหา นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์หาสาเหตุของปัญหา และหาแนวทางในการแก้ไขปัญหาเหล่านั้น โดยมีการวางแผนกำหนดแนวทางการดำเนินงาน จัดลำดับความสำคัญของงาน และมอบหมายความ รับผิดชอบให้แก่บุคคลที่เกี่ยวข้อง สามารถจัดสรรทรัพยากรและบริหาร การเงินและงบประมาณ รวมถึงการติดตามและประเมินผลโครงการ เพื่อให้สำเร็จลุล่วงตาม เป้าหมายที่ตั้งไว้และภายในเวลาที่กำหนด

3. สมรรถนะในการทำงานเป็นทีม (Teamwork Competency) เป็นความสามารถ ของผู้บริหารในการสร้างทีมที่มีประสิทธิภาพ เป็นหน้าที่และความรับผิดชอบของผู้บริหารที่ จะต้อง กำหนดเป้าหมาย บทบาทหน้าที่ ความรับผิดชอบที่ชัดเจน ตลอดจนมอบหมายงาน ให้แก่สมาชิกแต่ละ คนอย่างเหมาะสม สามารถสร้างบรรยากาศในการทำงานที่เกื้อกูลกัน เกิด แรงจูงใจให้ร่วมกันทำงาน เพื่อบรรลุเป้าหมาย และมีการเรียนรู้และพัฒนาตนเองให้เป็นที่ ยอมรับของสมาชิกของทีมได้

4. สมรรถนะในการปฏิบัติเชิงกลยุทธ์ (Strategic Action Competency) เป็น ความสามารถของผู้บริหารในการวิเคราะห์กลยุทธ์ขององค์กรและปรับโครงสร้างของการ ทำงานให้ เหมาะสมกับ การเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อม มีความเข้าใจในภารกิจของ องค์กรอย่างถ่องแท้โดยมีการกำหนดแผนปฏิบัติการโดยใช้หลักการบริหารโครงการ การ ควบคุมติดตามและการ ประเมินผลกลยุทธ์ให้สำเร็จตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ให้เป็นรูปธรรม

5. สมรรถนะในการตระหนักรู้โลกาภิวัตน์ (Global Awareness Competency) เป็นความสามารถของผู้บริหารในการปรับตัวให้สอดคล้องกับกระแสโลกาภิวัตน์ องค์กร จำเป็นต้อง ใช้บุคลากรและทรัพยากรต่าง ๆ จากต่างประเทศมากขึ้น สามารถรับรู้ถึง สถานการณ์ต่าง ๆ ของโลก และผลกระทบต่อโลกที่มีต่อการเมือง เศรษฐกิจและสังคม มีความรู้และความเข้าใจวัฒนธรรมที่หลากหลาย และสามารถปรับตัวเข้ากับวัฒนธรรม เหล่านั้นได้อย่างกลมกลืน ปัจจุบันกระแสโลกาภิวัตน์

6. สมรรถนะในการบริหารตนเอง (Self-Management Competency) เป็น ความสามารถของผู้บริหารในการรู้จักตัวตนของตนเอง มีความกระตือรือร้นและแรงจูงใจใน การ ทำงานให้บรรลุ เป้าหมายนั้นทุ่มเทและทำงานหนักเพื่อให้งานสำเร็จ อดทนกับอุปสรรค และสามารถ พลิกฟื้น สถานการณ์เมื่อต้องประสบกับความล้มเหลว สามารถสร้างความสมดุล

ระหว่างงานกับชีวิต ส่วนตัวรู้บทบาทหน้าที่ที่มีความรับผิดชอบต่อการตนเองและ
ผู้ใต้บังคับบัญชา และมีการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง (Hellriegel et al., 2005)

ดังนั้น เมื่อพูดถึงองค์ประกอบของสมรรถนะอาจกล่าวโดยย่อว่า มีเพียง 3 ส่วน คือ
ความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะ เพราะสมรรถนะเป็นส่วนประกอบขึ้นมาจากความรู้ ทักษะ
และเจตคติ แรงจูงใจ หรือความรู้ ทักษะ และเจตคติ แรงจูงใจ ก่อให้เกิดสมรรถนะ อย่างไร
ก็ตาม ความรู้ ทักษะ และเจตคติไม่ใช่ศักยภาพ แต่เป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้เกิดศักยภาพ
โดยแท้จริง ความรู้เพียงอย่างเดียวจะไม่เป็นศักยภาพ แต่ถ้าเป็นความรู้ที่สามารถนำมาใช้ให้
เกิดกิจกรรมจนประสบความสำเร็จถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของศักยภาพ ศักยภาพในที่นี้
จึงหมายถึง พฤติกรรมที่ก่อให้เกิดผลงานสูงสูดนั้น ตัวอย่างเช่น ความรู้ในการขับรถ ถือว่าเป็น
ความรู้ แต่ถ้านำความรู้มาทำหน้าที่เป็นผู้สอนขับรถและมีรายได้จากส่วนนี้เป็นศักยภาพ
ในทำนองเดียวกัน ความสามารถในการก่อสร้างบ้านถือว่าเป็นทักษะ แต่ความสามารถในการ
สร้างบ้านและนำเสนอให้เกิดความแตกต่างจากคู่แข่ง ได้ถือว่าเป็นศักยภาพ หรือในกรณี
เจตคติ แรงจูงใจก็เช่นเดียวกันก็ไม่ใช่ศักยภาพ แต่สิ่งจูงใจให้เกิดพลังทำงานสำเร็จตรงตาม
เวลาหรือเรียกว่ากำหนดหรือดีกว่ามาตรฐานถือว่าเป็นศักยภาพ ฉะนั้น ศักยภาพตาม
นัยดังกล่าวข้างต้น สามารถแบ่งออกได้เป็น 2 กลุ่ม คือ

กลุ่มที่ 1 ศักยภาพขั้นพื้นฐาน หมายถึง ความรู้ หรือ ทักษะพื้นฐานที่จำเป็นของ
บุคคลที่ต้องมีเพื่อให้สามารถที่จะทำงานที่สูงกว่าหรือซับซ้อนกว่าได้ เช่น สมรรถนะในการ
พูด การเขียน เป็นต้น

กลุ่มที่ 2 ศักยภาพที่ทำให้เกิดความแตกต่าง (Differentiating Competencies)
หมายถึง ปัจจัยที่ทำให้บุคคลมีผลการทำงานที่ดีกว่าหรือสูงกว่ามาตรฐาน สูงกว่าคนทั่วไป
จึงทำให้เกิดผลสำเร็จที่แตกต่างกัน

ศักยภาพ (Competency) อาจมีองค์ประกอบมาก แต่ก็อาจแบ่งจำแนกออกเป็น
2 ส่วนใหญ่ ๆ ดังนี้

ส่วนแรก คือ ส่วนที่มองเห็นได้ชัด พัฒนาได้ไม่ยากนักด้วยการศึกษาค้นคว้า
มีองค์ประกอบ 2 ประการ ได้แก่ ความรู้ และทักษะ

ส่วนที่สอง คือ ส่วนที่ซ่อนเร้นอยู่ในแต่ละบุคคล เป็นสิ่งที่พัฒนาได้ยากเพราะซ่อน
เร้นอยู่ในตัวบุคคล มีองค์ประกอบ 3 ประการ ได้แก่ ทศนคติ ค่านิยม และความเห็นเกี่ยวกับ
ภาพลักษณ์ของตนเอง โดยองค์ประกอบทั้ง 3 ประการนี้ ส่งผลต่อการแสดงพฤติกรรม
ที่จำเป็นและมีผลทำให้บุคคลนั้นปฏิบัติงานในความรับผิดชอบของตนได้ดีกว่าผู้อื่น อย่างไรก็ตาม
ศักยภาพของคนอาจเกิดได้จาก 3 ทาง คือ เป็นพรสวรรค์มาตั้งแต่เกิด เกิดจาก
ประสบการณ์ และเกิดจากการฝึกอบรมและพัฒนา (ณรงค์วิทย์ แสนทอง, 2547)

ศักยภาพ ประกอบด้วย กลุ่มของความรู้ ทักษะ และพฤติกรรมที่พึงประสงค์ที่เกี่ยวข้องกัน ซึ่งมีผลกระทบต่องานหลักของตำแหน่งงานหนึ่ง ๆ โดยกลุ่มความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะดังกล่าว สัมพันธ์กับผลงานของตำแหน่งงานนั้น ๆ และสามารถวัดผลเทียบกับมาตรฐานที่เป็นที่ยอมรับ และเป็นสิ่งที่สามารถเสริมสร้างขึ้นได้โดยผ่านการฝึกอบรมและการพัฒนา (สุกัญญา รัศมีธรรมโชติ, 2547)

องค์ประกอบของศักยภาพในตัวบุคคลที่นำมาพิจารณาระดับศักยภาพของบุคคลนั้น ๆ มี 3 ประการ ดังนี้

1. ศักยภาพด้านเทคนิควิธี (Technical Competencies) คือ ความสามารถในการทำงานด้านที่เกี่ยวกับกิจกรรมเฉพาะอย่าง ซึ่งเกี่ยวกับวิธีการ กระบวนการ และเทคนิคอาศัยความรู้การวิเคราะห์และรู้จักใช้เครื่องมือในการปฏิบัติงาน ศักยภาพนี้เรียนรู้ได้ด้วยการปฏิบัติระหว่างฝึกหรือการเตรียมตัว เช่น ความสามารถในการเขียนคำสั่งเป็นลายลักษณ์อักษร การพูด การอ่านแผนผัง การสร้างอาคาร การรู้จักจัดตารางทำงาน การทำทะเบียน เข้าใจแบบฟอร์มต่าง ๆ การบัญชี การรู้จักเครื่องมือเครื่องใช้ในการทำงาน

2. ศักยภาพด้านมนุษยสัมพันธ์ (Human Competencies) เป็นความสามารถในการบริหารงานอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลโดยใช้ศักยภาพทางด้านมนุษยสัมพันธ์อย่างดี เนื่องด้วยในการปฏิบัติงานจำเป็นต้องทำงานสัมพันธ์กับบุคคลหลายประเภทซึ่งมีความแตกต่างกันทางด้านขนบธรรมเนียมและวัฒนธรรม สังคม สิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ ทัศนคติ และค่านิยม จึงต้องศึกษาพฤติกรรมและพยายามเข้าใจบุคคลทุกประเภท ต้องมีความเห็นใจผู้อื่น ทักษะด้านนี้ศึกษาได้จากประสบการณ์ในการทำงาน และจากวิชาสังคมศาสตร์ ที่เกี่ยวกับจิตวิทยา การศึกษาความต้องการของมนุษย์ ขวัญกำลังใจ กระบวนการหมู่พวกและสังคมวิทยา

3. ศักยภาพด้านความคิดรวบยอด (Conceptual Competencies) เป็นความสามารถในการเข้าใจหน่วยงานของตนในทุกลักษณะ และเห็นความสัมพันธ์ของหน่วยงานของตนที่มีต่อหน่วยงานหรือองค์การอื่นที่เกี่ยวข้อง ต้องเข้าใจว่างานแต่ละหน้าที่ในองค์การขึ้นต่อกันและกัน และหากมีการเปลี่ยนแปลงในหน้าที่หรือหน่วยงานย่อยต่าง ๆ ส่วนใดส่วนหนึ่งของโรงเรียนก็จะกระทบกระเทือนถึงส่วนอื่น ๆ ดังนั้น จึงต้องใช้ความรู้ในด้านสังคม ศาสตร์ ประกอบด้วย สังคมวิทยา เศรษฐศาสตร์ การเมือง มานุษยวิทยา จิตวิทยาสังคม (Katz, 1995)

ทั้งนี้ ศักยภาพของบุคคลที่เป็นผู้บริหาร อาจมีตัวแปรที่สามารถสังเกตเห็นได้มากถึง 6 องค์ประกอบ ได้แก่ ความรู้ในงาน ทักษะการบริหาร ทักษะการบริการและติดต่อสื่อสาร บุคลิกภาพส่วนบุคคล ความรู้รอบตัว และบุคลิกภาพการบริหารอารมณ์ (อรรวิวรร โมลรัตน์วัฒนะ, 2557)

สรุปได้ว่า ศักยภาพ หมายถึง พลังอำนาจ หรือความพร้อมในตัวบุคคล หรือความสามารถที่ซ่อนเร้นอยู่ภายในตัวบุคคล และสามารถดึงออกมาใช้ได้หากได้รับการกระตุ้นจากภายนอก บุคคลสามารถแสดงศักยภาพให้เป็นที่ประจักษ์แก่ผู้อื่นได้ทั้งทางร่างกายและสติปัญญา ประการสำคัญ คือ ศักยภาพเป็นสิ่งที่เอื้ออำนวยต่อการพัฒนา การปรับปรุง การจัดการ หรือการเข้ามาทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงใด ๆ ขึ้น อย่างไรก็ดี คำว่า ศักยภาพ หรือขีดความสามารถ หรือสมรรถนะ ถึงแม้จะเรียกแตกต่างกันออกไป แต่ก็ล้วนมาจากศัพท์ภาษาอังกฤษว่า Competency เช่นเดียวกัน ซึ่งเมื่อก้าวถึงเจ้าอาวาสที่จะบริหารวัดสามารถสรุปเป็น 6 ด้านตามทฤษฎีตะวันตกกล่าวคือ มีสมรรถนะในการสื่อสาร เจ้าอาวาสจำเป็นต้องมีลักษณะที่สามารถสื่อสาร สานงานต่อ ก่องานใหม่ และใช้คนให้ได้ ไม่จำเป็นจะต้องทำเองทุกอย่าง แต่มีศักยภาพในงานที่จะสื่อสารรวมถึงการเผยแพร่พุทธศาสนาที่จะต้องใช้อำนาจในการสื่อสารมีท่าทีและสื่อความหมายที่ถูกต้องประเด็นที่ 2 คือการวางแผนและการบริหารจัดการเป็นการมีวัตถุประสงค์ที่ชัดเจนนำไปสู่การพัฒนาองค์กรที่ตนเองดูแล โดยได้รับนโยบายจากผู้บังคับบัญชาและควบคุมสั่งการกำกับดูแลวัดให้มีความเรียบร้อยดีงาม สิ่งที่จะต้องเข้าใจก็คือหลักของพระธรรมวินัย กฎหมายหรือบริบทของสังคมที่เปลี่ยนไป เจ้าอาวาสจะต้องปรับตัวให้เข้ากับบริบทของชุมชนโรงเรียนวัด ประเด็นที่ 3 คือ การทำงานเป็นทีมมีการระดมอำนาจไว้แบบเดิมนั้นอาจจะโดนเปลี่ยนแปลงไปตามสภาพของยุคปัจจุบัน เพราะฉะนั้น ความเหมาะสมในการที่คนหรือพัฒนาคนเพื่อเป็นตัวแทนหรือสามารถทำงานเป็นทีมได้อย่างมีประสิทธิภาพนั้นเป็นการสร้างกลยุทธ์ไปในตัว การตระหนักรับรู้โลกโลกาภิวัตน์มีความเปลี่ยนแปลงเจ้าอาวาสต้องบริหารงานวัดให้เป็นไปโดยปราศจากอคติและมองถึงความเปลี่ยนแปลงของบริบทสังคม การแสดงตนเองให้เป็นที่ศรัทธาและเป็นผู้นำชาวพุทธถือว่าเป็นบทบาทสำคัญนำไปสู่การพัฒนาตนเองคือการศึกษาศึกษาการสร้างทัศนคติการมีทักษะในการทำงานการมีความคิดสร้างสรรค์ที่จะพัฒนาว่าจะทำให้เจ้าอาวาสมีบทบาทในการบริหารจัดการวัดที่ชัดเจนและสามารถปกครองคนปกครองตนและปกครองงานให้มีประสิทธิภาพผลงาน ของมหาเถรสมาคมซึ่งเป็นองค์กรปกครองสูงสุดของคณะสงฆ์ได้

การพัฒนาสมรรถนะของเจ้าอาวาส

ในยุคแรกของการปกครองหรือ บริหารงานวัดของพระพุทธเจ้า เน้นการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในระยะแรก พระภิกษุสงฆ์ยังมีน้อย อีกทั้งไม่มีที่พักอาศัยที่เป็นทางการ จึงไม่ได้อยู่ประจำปัญหาต่าง ๆ จึงยังไม่มีมากแต่ต่อมาเมื่อมีวัดเกิดขึ้นพุทธบัญญัติให้พระสงฆ์จำพรรษาในฤดูฝน มีการอยู่ร่วมกันเป็นคณะเกิดขึ้นปัญหาต่าง ๆ ก็ตามมามากมายเพราะเมื่อคนหมู่มากอยู่ร่วมกันเป็นเวลานาน ๆ ก็ย่อมมีการขัดแย้งกันบ้าง ระเบียบวินัยก็เริ่มหย่อนยาน จึงต้องมีการบริหารจัดการปกครองวัด เพื่อให้ความเป็นอยู่ภายในวัดเป็น

ระเบียบเรียบร้อยและง่ายต่อการบริหารด้วยเหตุนี้จึงเกิดมีกิจกรรมของคณะสงฆ์เกิดขึ้น โดยการแต่งตั้งพระสงฆ์ที่มีความเหมาะสมให้ทำหน้าที่ต่าง ๆ ภายในวัด ดังนี้

1. เจ้าอาวาสปกครองวัด ตำแหน่งเจ้าอาวาส ซึ่งเป็นตำแหน่งที่มีความสำคัญ เนื่องจากเปรียบเสมือนผู้นำของพระสงฆ์ ต้องดูแลพระภิกษุสงฆ์ในวัดไม่ให้ประพฤติดีเสื่อมเสีย และต้องเกี่ยวข้องกับบุคคลภายนอกด้วย รวมทั้งควบคุมดูแลกิจการภายในวัดทั้งหมด เจ้าอาวาสจึงต้องมีความรับผิดชอบสูง พระราชมารยาทหรือความเจริญของวัดขึ้นอยู่กับความรับผิดชอบในหน้าที่ของเจ้าอาวาสเป็นประการสำคัญพระพุทธเจ้าจึงได้ทรงแสดงคุณลักษณะและคุณธรรมของเจ้าอาวาสหลายประการดังนี้

1.1 อาวาสสิกขธรรม 5 เป็นคุณสมบัติของเจ้าอาวาสหมวดที่หนึ่งประเภทที่ควรยกย่อง ได้แก่ 1. ถึงพร้อมด้วยมารยาทและวัตร 2. เป็นพหูสูตร ทรงความรู้ 3. เป็นผู้ปฏิบัติขัดเกลาชอบความสงบ ยินดีในกัลยาณธรรม 4. มีวาจางาม รู้จักพูด รู้จักเจรจาให้เป็นผลดี 5. มีปัญญาเฉลียวฉลาด

1.2 ปิยธรรมของเจ้าอาวาส เป็นคุณสมบัติของเจ้าอาวาสประเภทเป็นที่รักที่เคารพของพรหมจารี เพื่อภิกษุสามเณรประพฤติพรหมจรรย์ร่วมกัน ได้แก่ 1. มีศีลสำรวมในพระปาฏิโมกข์ ประพฤติเคร่งครัดในสิกขาบททั้งหลาย 2. เป็นพหูสูตร ทรงความรู้ 3. มีวาจางาม รู้จักพูด รู้จักเจรจาให้เป็นผลดี 4. ได้คล่องแคล่วในมานสิ สำหรับอยู่เป็นสุขในปัจจุบัน 5. บรรลุเจโตวิมุตติ ปัญญาวิมุตติ สิ้นอาสวะแล้ว (อง.ปญจก.(ไทย) 22/231/238)

1.3 โสณธรรมของเจ้าอาวาส ประเภททำวัตรให้งาม ได้แก่ 1. มีศีลสำรวมในพระปาฏิโมกข์ ประพฤติเคร่งครัดในสิกขาบททั้งหลาย 2. เป็นพหูสูตร ทรงความรู้ 3. มีวาจางาม รู้จักพูด รู้จักเจรจาให้เป็นผลดี 4. สามารถกล่าวธรรมมีกถาให้ผู้มาหาเห็นแจ่มชัด ยอมรับไปปฏิบัติ 5. เข้าใจให้แก่วรรณและเบิกบานใจได้คล่องแคล่วในมานสิที่เป็นเครื่องอยู่สุขสบายในปัจจุบัน (อง.ปญจก. (ไทย) 22/ 231/239)

1.4 อุปการธรรมของเจ้าอาวาส เป็นธรรมประเภทมีอุปการะมากแก่วัด ได้แก่ 1. มีศีลสำรวมในพระปาฏิโมกข์ ประพฤติเคร่งครัดในสิกขาบททั้งหลาย 2. เป็นพหูสูตร ทรงความรู้ 3. รู้จักปฏิสังขรณ์เสนาสนะและสิ่งของที่ชำรุดหักพัง 4. เมื่อมีสงฆ์หมู่ใหญ่มาจากต่างถิ่นต่างแคว้น ขวนขวายบอกชาวบ้านผู้ปรารถนาไว้ให้ทำบุญ 5. ได้คล่องแคล่วในมานสิที่เป็นเครื่องอยู่

1.5 กรุณาธรรมของเจ้าอาวาส เป็นธรรมประเภทอนุเคราะห์คฤหัสถ์ ซึ่งได้แก่ 1. ชักนำคฤหัสถ์ให้ถือปฏิบัติในอริยสัจ 2. ยังคฤหัสถ์ให้ตั้งอยู่ในธรรมทัศนะ คือ รู้เห็นเข้าใจธรรม 3. เมื่อคฤหัสถ์เจ็บไข้ไปเยี่ยมให้สติ เมื่อมีสงฆ์หมู่ใหญ่มาจากต่างถิ่นต่าง

แคว้นชวนขวยบอกชาวบ้านผู้ปรารถนาไว้ให้มาทำบุญ เขาถวายโภชนะใด ๆ จะเลวหรือดี ก็ฉันด้วยตนเองไม่ยั้งศรัทธาไทยให้ตกไป (อง.ปญจก. (ไทย) 22/231/240)

จะเห็นได้ว่าตำแหน่งของเจ้าอาวาสนั้นไม่เพียงแต่จะมีผลต่อกิจกรรมภายในวัด เท่านั้นยังมีผลต่อชุมชนด้วย ดังนั้น คุณธรรมของเจ้าอาวาสจึงมีนอกเหนือไปจากที่กล่าวมาข้างต้นอีก คือ ธรรมที่ทำให้เจ้าอาวาสเลวหรือดี ธรรมที่ทำให้เจ้าอาวาสตกต่ำและไม่ตกต่ำ

วัดเป็นนิติบุคคลที่มีกฎหมายให้อำนาจจัดตั้งและการดำเนินการเป็นเอกเทศจึงมีข้อควรศึกษาดังนี้

1. ฐานะเป็นนิติบุคคล 1. กฎหมายให้วัดเป็นนิติบุคคล กล่าวคือ เป็นบุคคล โดยกฎหมาย 2. วัดได้รับการคุ้มครองตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์และกฎหมายอื่น

1.1 สิทธิและหน้าที่ของวัด

1.1.1 วัดมีสิทธิและหน้าที่เหมือนบุคคลธรรมดา

1.1.2 แต่สิทธิและหน้าที่ดังว่านั้น จะต้องไม่ขัด

(ก) กับสภาพของวัด

(ข) กับบทบัญญัติแห่งกฎหมาย

(ค) กับวัตถุประสงค์ของวัด

1.2 ภูมิลำเนาของวัด

1.2.1 วัดต้องมีภูมิลำเนา คือที่ตั้งวัดเหมือนบุคคลธรรมดา

1.2.2 วัดต้องมีทะเบียนบ้านเช่นเดียวกับครอบครัวหนึ่ง ๆ

1.3 การแสดงความประสงค์ ของวัด

1.3.1 วัดแสดงความประสงค์เองมิได้

1.3.2 วัดแสดงความประสงค์ได้โดยอาศัยผู้แทน

(ก) ผู้แทนโดยตำแหน่ง

(ข) ผู้แทนโดยการแต่งตั้ง

35 มาตรา 31 เป็นบทบัญญัติใหม่ มีสาระสำคัญ แยกวัดไว้ 2 อย่าง

1. วัดที่ได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมา

2. สำนักสงฆ์

2. ฐานะวัดและผู้แทนวัด

2.1 ให้วัดมีฐานะเป็นนิติบุคคล

2.2 ให้เจ้าอาวาสเป็นผู้แทนวัดในกิจการทั่วไป

41 มาตรา 36 เป็นบทบัญญัติเดิม กำหนดถึงผู้ปกครองวัด

1. โดยตำแหน่ง ให้วัดหนึ่งมี

- 1.1 เจ้าอาวาสรูปหนึ่ง
- 1.2 รองเจ้าอาวาส ผู้ช่วยเจ้าอาวาสรูปหนึ่งหรือหลายรูปก็ได้
2. โดยฐานะของเจ้าอาวาส เป็น
 - 2.1 ผู้ปกครองวัดตามกฎหมายและพระธรรมวินัย
 - 2.2 เจ้าพนักงานตามประมวลกฎหมายอาญา
 - 2.3 ผู้แทนนิติบุคคลของวัด
 - 2.4 ผู้แสดงความประสงค์ของวัด
 - 2.5 ผู้ใช้สิทธิและหน้าที่ของวัด
42. มาตรา 37 เป็นบทบัญญัติเดิม กำหนดหน้าที่เจ้าอาวาสแยกตามลักษณะงาน
 1. การสาธารณูปการ และการศาสนสมบัติ
 - 1.1 บำรุงรักษาวัดให้เป็นไปด้วยดี
 - 1.2 จัดกิจการของวัดให้เป็นไปด้วยดี
 - 1.3 จัดศาสนสมบัติของวัดให้เป็นไปด้วยดี
 2. การปกครอง
 - 2.1 ปกครองบรรพชิตในวัด
 - 2.2 ปกครองคฤหัสถ์ในวัด
 - 2.3 ควบคุมความประพฤติของคฤหัสถ์ในวัด
 3. การศาสนศึกษาและการศึกษาสงเคราะห์
 - 3.1 เป็นธุระในการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแก่บรรพชิต
 - 3.2 เป็นธุระในการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแก่คฤหัสถ์
 - 3.3 เป็นธุระในการอบรมสั่งสอนพระธรรมวินัยแก่บรรพชิต
 - 3.4 เป็นธุระในการอบรมสั่งสอนพระธรรมวินัยแก่คฤหัสถ์
 4. การสาธารณสงเคราะห์
 - 4.1 อำนวยความสะดวกในการบำเพ็ญกุศลตามปกติตามสมควร
 - 4.2 อำนวยความสะดวกในการบำเพ็ญกุศลเป็นกรณีพิเศษตามสมควร

อนึ่ง นอกจากนี้เจ้าอาวาสยังมีหน้าที่เกี่ยวกับการคณะสงฆ์อื่นอีก

- 43. มาตรา 38 เป็นบทบัญญัติเดิม กำหนดอำนาจเจ้าอาวาส
 1. อำนาจรับคนเข้า
 - 1.1 สั่งมิให้บรรพชิตซึ่งไม่ได้รับอนุญาตเข้าไปอยู่อาศัยในวัดนั้น
 - 1.2 ห้ามมิให้คฤหัสถ์ ซึ่งมิได้รับอนุญาตเข้าไปอยู่อาศัยในวัดนั้น
 2. อำนาจเอาคนออก
 - 2.1 สั่งบรรพชิต ซึ่งไม่อยู่ในโอวาทให้ออกไปเสียจากวัด

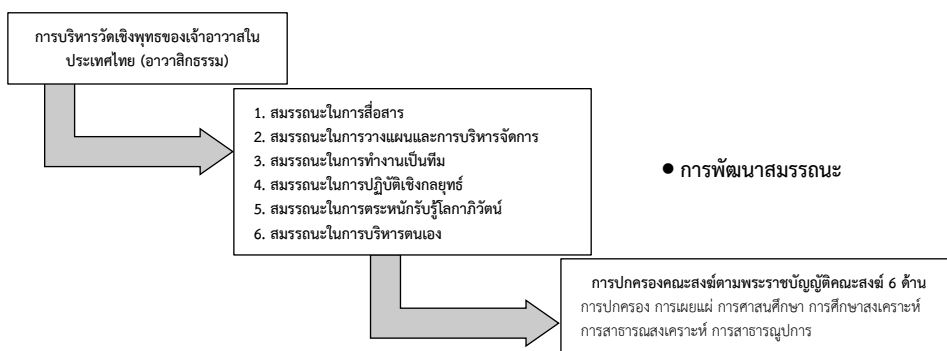
- 2.2 สังกะสี ซึ่งไม่อยู่ในโอวาทออกไปเสียจากวัด
- 3. อำนาจสั่งให้ช่วยทำงานในวัด
 - 3.1 สั่งให้บรรพชิตผู้อยู่ในวัดทำงานภายในวัด
 - 3.2 สั่งให้คฤหัสถ์ผู้อยู่ในวัดให้ทำงานภายในวัด
- 4. อำนาจสั่งลงโทษ
 - 4.1 สั่งลงโทษบรรพชิต ผู้ประพฤติดีคำสั่งของเจ้าอาวาสซึ่งสั่งการโดยชอบ
 - 4.2 สั่งลงโทษคฤหัสถ์ ผู้ประพฤติดีคำสั่งของเจ้าอาวาสซึ่งสั่งการโดยชอบ
 - 4.3 โทษที่ลงนั้น ให้อำนาจเฉพาะ
 - (ก) ทณฑกรรม กล่าวคือ ให้ทำงานภายในวัด
 - (ข) ให้ทำทัณฑ์บน
 - (ค) ให้ขอขมาโทษ
- 44. มาตรา 39 เป็นบทบัญญัติเดิม กำหนดเรื่องผู้รักษาการแทนเจ้าอาวาส
 - 1. ให้แต่งตั้งในเมื่อ
 - 1.1 ไม่มีเจ้าอาวาส และจะแต่งตั้งทันทีมิได้ หรือ
 - 1.2 เจ้าอาวาสไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้
 - 2. ให้มีอำนาจและหน้าที่เช่นเดียวกับเจ้าอาวาส
 - 2.1 หน้าที่ตามมาตรา 37(2) อำนาจตามมาตรา 38
 - 3. หลักเกณฑ์และวิธีการแต่งตั้ง
 - 3.1 ให้เป็นไปตามกฎหมายเถรสมาคม
 - 3.2 จะแต่งตั้งขัดกับกฎหมายเถรสมาคมมิได้ (วัดโมลีโลกยาราม, 2562)

พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ ได้แบ่งเขตการปกครองคณะสงฆ์เป็น 2 ส่วนใหญ่ ๆ คือ การปกครองคณะสงฆ์ส่วนกลางและส่วนภูมิภาค โดยรูปแบบการปกครองคณะสงฆ์ส่วนกลางให้มี เจ้าคณะใหญ่ ปฏิบัติหน้าที่ในเขตปกครองคณะสงฆ์ การแต่งตั้งและการกำหนดอำนาจหน้าที่เจ้าคณะใหญ่ ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ และวิธีการที่กำหนดในกฎหมายเถรสมาคม และในส่วนของการปกครอง คณะสงฆ์ส่วนภูมิภาคให้มีพระภิกษุเป็นผู้ปกครองตามชั้น ตามลำดับ คือ เจ้าคณะภาค เจ้าคณะจังหวัด เจ้าคณะอำเภอ เจ้าคณะตำบล และเจ้าอาวาส และเมื่อมหาเถรสมาคมเห็นสมควรจะจัดให้มี รองเจ้าคณะภาค รองเจ้าคณะจังหวัด รองเจ้าคณะอำเภอ และรองเจ้าคณะตำบล เป็นผู้ช่วยเจ้าคณะนั้น ๆ ก็ได้

การปกครองเป็นส่วนหนึ่งของการบริหารกิจการพระสงฆ์และพระศาสนาให้มีความเจริญก้าวหน้า เพื่อความตั้งมั่นของพระศาสนาให้เกิดประโยชน์แก่คณะสงฆ์ และมหาชนผู้มีส่วนทำให้เกิดผลกระทบเกี่ยวข้องทั้งทางตรงและทางอ้อม การศึกษาให้เข้าใจอย่างถ่องแท้ในแง่วิชาการเกี่ยวกับความหมายของการปกครอง ประเภทการปกครอง ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับการปกครองคณะสงฆ์ รวมถึง การใช้อำนาจในรูปแบบตามพระวินัยบัญญัติกับรูปแบบตามอำนาจของรัฐ ซึ่งตราผ่านพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ฉบับต่าง ๆ และวิวัฒนาการการปกครองในแต่ละยุคสมัย ที่มีการเปลี่ยนแปลงตามลำดับ นำมาซึ่งความเข้าใจอันดีงามและมีประโยชน์โดยตรงต่อการปกครองคณะสงฆ์ให้มีความสงบเรียบร้อย เป็นแบบอย่างการปกครองของสังคมโดยทั่วไป ซึ่งในสังคมสงฆ์ได้รับการยกย่องเชิดชูให้มีสถานภาพสูงกว่าบุคคลธรรมดาทั่วไป (คณาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2549)

สรุปในส่วนนี้ การบริหารวัดเชิงพุทธจำเป็นต้องนำความรู้จากการศึกษาหลักธรรม หรือ ข้อปฏิบัติในทางพระพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้ในการบริหารในยุคปัจจุบัน อย่างที่ผู้เขียนได้เขียนไว้แล้วเช่น อาวาสิกธรรม กรุณาธรรม เป็นต้น ซึ่งเจ้าอาวาสถือว่าเป็นผู้ที่มีอำนาจหน้าที่หลักและเป็นผู้มีบทบาทอย่างยิ่งในการที่จะกำหนดทิศทางของการบริหารจัดการวัดให้มีการศึกษามีการปกครองที่ดีมีการเผยแผ่ที่มีประสิทธิภาพ การนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้เข้าหลักของพระธรรม และพระวินัยซึ่งปัจจุบันนี้นอกจากเหนือจากพระวินัยแล้วจะมีพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ มีการปกครองการเผยแผ่พระพุทธศาสนา การศาสนศึกษา การศึกษาสงเคราะห์ การสาธารณสงเคราะห์ และการสาธารณูปการ เหล่านี้จะทำให้เจ้าอาวาสมีสมรรถนะในการบริหารจัดการโดยเฉพาะอย่างยิ่งการสร้างทัศนคติที่ทำให้ส่วนรวมซึ่งเจ้าอาวาสในประเทศไทยก็มีความพร้อมในด้านนี้ถือว่าเป็นผู้นำพัฒนาผู้นำให้มีความพร้อมที่จะบริหารจัดการวัดได้

ภาพที่ 1 การพัฒนาสมรรถนะการบริหารวัดเชิงพุทธของเจ้าอาวาส
ในประเทศไทย

สรุป

การพัฒนาสมรรถนะในการบริหารวัดเริ่มต้นจากเจ้าอาวาสรับนโยบายจากหน่วยเหนือ คือ มหาเถรสมาคม (พระราชบัญญัติคณะสงฆ์) มาสร้างเป็นวิสัยทัศน์ในการบริหารคน บริหารตน บริหารวัด ตามธรรมวินัยและกฎหมายของบ้านเมือง และเข้าใจบริบทของสังคมในแต่ละพื้นที่ ซึ่งมีความแตกต่างกัน โดยอาศัยหลักการการพัฒนาสมรรถนะของตะวันตก คือ 1. สมรรถนะในการสื่อสาร 2. สมรรถนะในการวางแผนและการบริหารจัดการ 3. สมรรถนะในการทำงานเป็นทีม 4. สมรรถนะในการปฏิบัติเชิงกลยุทธ์ 5. สมรรถนะในการตระหนักรับรู้โลกาภิวัตน์ 6. สมรรถนะในการบริหารตนเอง ซึ่งหลักเหล่านี้ก็สามารถนำมาใช้เพราะในโลกปัจจุบันเป็นยุคที่มีความพัฒนาในเรื่องของเทคโนโลยี ดิจิตอลหรือสิ่งต่าง ๆ ที่ทำให้เกิดการพัฒนาเพราะฉะนั้นการพัฒนาสมรรถนะนี้จึงเริ่มจากการพัฒนาวัดพัฒนาตนเองและพัฒนาคนให้เข้ากับหลักของธรรมวินัยมีความคิดสร้างสรรค์ อยู่เสมอก็สามารถนำพาองค์กรไปสู่ความสำเร็จในอนาคตได้

เอกสารอ้างอิง

- คณาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2549). *การปกครองคณะสงฆ์ไทย*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ณรงค์วิทย์ แสนทอง. (2547). *มารู้จัก COMPETENCY กันเถอะ*. กรุงเทพฯ: เอชอาร์เซ็นเตอร์.
- दनัย เทียนพุ่ม. (2550). *ความสามารถในพระคณา ดร.दनัย เทียนพุ่ม*. กรุงเทพฯ: บริษัท เอ. อาร์. อินฟอร์เมชั่น แอน พับลิเคชั่น จำกัด.
- เทียน ทองแก้ว. (2560). *สมรรถนะ (Competency) : หลักการและแนวปฏิบัติ*. สืบค้น 4 พฤศจิกายน 2566, จาก http://www.safetynewlook.com/private_folder/competenc.pdf
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- วัดโมลีโลกยาราม. (2562). *วิทยาพระสังฆาธิการ*. สืบค้น 4 พฤศจิกายน 2566, จาก <https://www.watmoli.com/wittaya-four/2311/>
- สุกัญญา รัตติธรรมโชติ. (2547). Competency: เครื่องมือการบริหารที่ปฏิเสธไม่ได้. *Productivity*, 9(53), 44-48.
- สุนิดา พินิจการ. (2550). *เอกสารประกอบการบรรยายกระบวนการบริหารหลักและทฤษฎีการบริหารการศึกษา : สมรรถนะของผู้บริหาร*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

- อรรวิวรร โมลรัตน์วัฒนะ. (2557). *การศึกษารายละเอียดประกอบของศักยภาพของผู้บริหารระดับสูงในการบริหารงานเพื่อเพิ่มความสามารถการแข่งขันในอุตสาหกรรมเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์* (ดุษฎีนิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาธุรกิจอุตสาหกรรมและทรัพยากรมนุษย์). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ.
- 3 Plus News. (2023). *Arrest of two drunk monks driving swaying back and forth, saying they were a bit drunk after celebrating a merit-making Kathin ceremony*. Retrieved November 20, 2023, from <https://ch3plus.com/news/social/morning/374894>
- Hellriegel, D. et al. (2005). *Management: A Competency-Based Approach* (10th ed.). Singapore: Thomson South-Western.
- Katz, L. (1995). Skills of an Effective Administrator. *Harvard Business Review*, 33(1), 33-42.
- Zwell, M. (2000). *Creating a Culture of Competence*. New York: John Wiley and Sons.

พุทธจริยธรรมสำหรับนักบริหาร* BUDDHIST ETHICS FOR EXECUTIVES

อภิรต ศิรินาวิน

Apirat Sirinavin

นักวิชาการอิสระ

Independent Academic

Corresponding Author E-mail: sirinavin.apirat@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้มุ่งศึกษาจริยธรรมสำหรับนักบริหาร ผู้บริหารทั้งภาครัฐและเอกชนทุกระดับ จะบริหารงานให้ประสบความสำเร็จได้ต้องมีจริยธรรม เนื่องจากจริยธรรมเป็นหลักที่จะทำให้คนในองค์กรปฏิบัติตนได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม ภาครัฐและเอกชนจึงได้ส่งเสริมให้บุคลากรโดยเฉาะอย่างยิ่งผู้บริหารได้ปฏิบัติตามหลักจริยธรรม แต่ทั้งนี้การส่งเสริมให้ทุกคนในองค์กรปฏิบัติตามหลักจริยธรรมได้นั้นไม่ใช่เรื่องง่าย อย่างไรก็ตามยังมีหลักพุทธธรรม ซึ่งเป็นจริยธรรมสำหรับนักบริหาร ที่ง่ายต่อการปฏิบัติ ทุกองค์กรสามารถนำไปส่งเสริมให้บุคลากรปฏิบัติตามได้โดยง่าย กล่าวคือ หลักฆราวาสธรรม 4 ประการ ได้แก่ 1. สัจจะ การปฏิบัติตนเป็นคนซื่อตรง มีสัจจะ 2. ทมะ การข่มใจ ฝึกนิสัย ควบคุมตนเองไม่ให้ผิดระเบียบ 3. ขันติ อุตุน มุ่งมั่นไปสู่เป้าหมาย 4. จาคะ เสียสละประโยชน์ส่วนตนเพื่อส่วนรวม หลักพุทธจริยธรรมทั้ง 4 ประการนี้ถือเป็นจริยธรรมเบื้องต้นสำหรับนักบริหารทุกระดับทุกองค์กรควรปฏิบัติตาม

คำสำคัญ: พุทธจริยธรรม; จริยธรรม; ผู้บริหาร

Abstract

This article aimed to study ethics for administrators. Executives in public and private sectors must have ethics then manage the organization successfully because ethics are the principle that will make people in the organization behave correctly and appropriately. Therefore, the public and private sectors encourage personnel especially executives to follow ethical principles. But for patching, encouraging everyone in the organization to

*Received November 18, 2022; Revised October 5, 2023; Accepted March 27, 2024

follow ethical principles are not easy. However, there are Buddhist principles which are ethics for executives that are easy to follow, everybody in organization could easily use to encourage personnel to follow. That ethics are Gharavasa-dhamma 4 included 1. Sacca: Conducting themselves as an honest with truth, 2. Dhama: restraint, training habits, controlling oneself as not to break the rules, 3. Khanti: patience, determination to reach the goal and 4. Caga: sacrificing own interests for public. These four Buddhist ethics are considered basic ethics that executives in all levels and every organization should follow.

Keywords: Buddha Dhamma; Ethics; Government Executive

บทนำ

การปฏิบัติตามหลักหลักจริยธรรมเป็นสิ่งที่ดีงาม เพราะหลักจริยธรรม หมายถึง สิ่งที่ดีประพฤติจะต้องประพฤติ (พระธรรมโกศาจารย์ (พุทธทาส อินทปัญโญ), 2553) ซึ่งจะมีความหมายใกล้เคียงกับศีลธรรม ที่หมายถึง สิ่งที่กำลังประพฤติอยู่หรือประพฤติแล้ว จริยธรรมหรือ Ethics อยู่ในรูปของปรัชญา คือ สิ่งที่ต้องคิดต้องนึกส่วนเรื่องศีลธรรม Morality นี้ ต้องทำอยู่จริง ๆ เพราะเป็นปัญหาเฉพาะหน้าเป็นเรื่องของพฤติกรรม การดำเนินชีวิตในด้านต่าง ๆ (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต), 2546)

ผู้บริหารภาครัฐทุกระดับจำเป็นต้องอย่างยิ่งที่จะปฏิบัติตามหลักจริยธรรมเองก่อนแล้ว จึงส่งเสริมให้มีการปฏิบัติตามหลักจริยธรรมสำหรับบุคลากรอย่างต่อเนื่อง จริยธรรมของการบริหารภาครัฐจะไม่มีทางเกิดผลสำเร็จได้ถ้าผู้บริหารไม่มีจริยธรรม แม้แต่สหรัฐอเมริกา ซึ่งเป็นประเทศพัฒนาแล้วก็ยังให้ความสำคัญของจริยธรรม เพราะเชื่อว่าการบริหารที่ยึดหลักกฎหมายเพียงอย่างเดียวไม่เพียงพอ ที่จะนำไปสู่การบริหารจัดการที่ดี คุณธรรมและจริยธรรมจึงมีความสำคัญต่อบุคคล สังคม และชาติบ้านเมืองเพราะสังคมทุกสังคมจะกำหนดกฎเกณฑ์กติกาเป็นบรรทัดฐานของตนเองว่า อะไรเป็นสิ่งที่ดีงาม และอะไรคือความถูกต้อง (สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์, 2542)

จริยธรรมจึงเป็นแนวทางที่ดีงามในการปฏิบัติตนในสังคม เป็นการแสดงออกถึงการกระทำทั้งกาย วาจา และใจ ที่ดีงาม เป็นประโยชน์ต่อตนเอง ต่อผู้อื่น และต่อสังคม โดยมีความเชื่อเป็นฐานในการคิดว่าสิ่งใด คือ ความถูกต้องและสิ่งใดคือความไม่ถูกต้องหรือพฤติกรรมใดเป็นสิ่งที่ดี หรือพฤติกรรมใดเป็นสิ่งที่ไม่ดีทั้งนี้ พฤติกรรมเหล่านี้ย่อมมีผลกระทบต่อบุคคลอื่น (Griffin & Ebert, 1999)

จริยธรรมในมิติของนักบริหาร จะต้องไม่ใช่เรื่องที่ยุ่งยาก ผู้บริหารทุกระดับจะต้องปฏิบัติตามได้งาน ในมิตินี้ เป็นเพียงการมองจริยธรรมในกรอบใหม่ ซึ่งกรอบใหม่นี้สามารถครอบคลุมไปถึงจริยธรรมขององค์กรได้ทั้งหมด โดยกรอบใหม่นี้ คือ การมองจริยธรรมในกรอบของหลักทวารวาสธรรม 4 ประการ ได้แก่ สัจจะ ความจริง ทมะ การฝึก ขันติ ความอดทน จาคะ ความเสียสละ (ขุ.สุ. (ไทย) 25/311/361) จะเห็นได้ว่าการมองจริยธรรมในมิติใหม่ตามหลักทวารวาสธรรม 4 ประการนี้ สามารถครอบคลุมถึงจริยธรรมทั้งหมดขององค์กร และการส่งเสริมให้เกิดจริยธรรมในองค์กรก็ทำได้ง่ายกว่าเพราะบุคลากรจะมีความรู้สึกรู้ว่าการปฏิบัติตามหลักการ 4 ประการง่ายกว่าการปฏิบัติตามจริยธรรมที่มีเป็นจำเป็นอย่างมาก และหลักทวารวาสธรรม 4 ประการนี้ก็เพียงพอแล้วสำหรับการปฏิบัติตนให้ถูกต้องเหมาะสมของผู้บริหาร

จริยธรรม

จริยธรรมมีความสำคัญสำหรับเป็นแนวทางแห่งความประพฤติปฏิบัติสำหรับตนเองและสังคมโดยรวม ซึ่งเมื่อบุคคลได้นำมาปฏิบัติแล้ว ย่อมก่อให้เกิดประโยชน์สุข มีความสงบและเจริญก้าวหน้า องค์การใดหรือหมู่คณะใด ได้ประพฤติปฏิบัติในหลักของจริยธรรมแล้ว ย่อมเป็นสังคมแห่งอารยะ คือ สังคมแห่งผู้เจริญอย่างแท้จริง โดยมีผู้กล่าวถึงความสำคัญของจริยธรรม ไว้ดังนี้

จริยธรรม เป็นรากฐานของความเจริญรุ่งเรือง ความมั่นคง และความสงบสุขของประชาชน สังคม ประเทศชาติ เพราะประเทศชาติแม้จะได้รับการพัฒนาในด้านวัตถุ เทคโนโลยี ความทันสมัยของวิทยาการต่าง ๆ มากมายเพียงใด หากแต่ขาดจริยธรรมแล้ว การพัฒนาที่ยั่งยืนก็ไม่เกิดขึ้นแต่อย่างใด เพราะเป็นการพัฒนาที่ก่อให้เกิดการแข่งขันแย่งชิง และเบียดเบียนทำร้ายซึ่งกันและกัน (วคิน อินทสระ, 2541)

การพัฒนาบ้านเมือง ต้องพัฒนาด้านจิตใจก่อน เพราะการพัฒนาจิตใจของคนในสังคม หมายถึง การพัฒนารากฐานแห่งความเป็นมนุษย์ เมื่อรากฐานแห่งความเป็นมนุษย์ถูกเติมเต็มในจิตใจแล้ว การพัฒนาในด้านเศรษฐกิจ สังคม การศึกษา และการพัฒนาด้านอื่น ๆ ย่อมเจริญรุดหน้าไปด้วย และถือได้ว่าเป็นการพัฒนาที่สร้างสรรค์

จริยธรรมมิได้จำกัดความหมายอยู่ที่การถือศีล การเข้าวัดปฏิบัติธรรม เจริญจิตภาวนาโดยไม่มุ่งทำประโยชน์ต่อสังคมเท่านั้น หากแต่หมายถึง การประพฤติปฏิบัติโดยวางรากฐานความคิด ความเห็นที่ถูกต้อง การทำหน้าที่ของตนให้สมบูรณ์ เว้นสิ่งที่ควรเว้น กระทำในสิ่งที่ควรทำ ดำเนินชีวิตถูกต้องตามเหตุผล ตามกาลเทศะ ดังนั้นจริยธรรมจึงมีความจำเป็นและมีคุณค่าก่อให้เกิดประโยชน์แก่คนในสังคม

จริยธรรม เป็นเครื่องควบคุมพฤติกรรมมนุษย์ในสังคมให้เกิดการยอมรับในศักดิ์ศรีแห่งความเป็นมนุษย์ของผู้อื่น จริยธรรมจะเป็นเครื่องมือหล่อหลอมให้คนเกิดความรักความสามัคคีต่อกัน ประพฤติปฏิบัติต่อกันด้วยความเอื้ออาทร ต่อผู้อาวุโสกว่า และมีความอ่อนโยนต่อผู้ที่ด้อยกว่าทั้งด้านอายุ ตำแหน่งหน้าที่การงาน หรือสถานภาพทางสังคม หลักปฏิบัติให้มนุษย์อยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข โดยที่มนุษย์เป็นสัตว์สังคมที่ชอบอยู่ร่วมกันเป็นหมู่คณะ โดยมีกฎระเบียบประเพณีอย่างใดอย่างหนึ่งเป็นหลักปฏิบัติ เพื่อเป็นเครื่องผูกพันไม่ให้เบียดเบียนซึ่งกันและกัน ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ประพฤติปฏิบัติในทางที่ดีงาม ตลอดทั้งขนบธรรมเนียมประเพณีที่ดี ประโยชน์ที่ได้รับคือความสงบสุขทางร่างกายในสังคม (ลำดวน ศรีมณี, 2543) เพื่อเป็นหลักให้เศรษฐกิจสมบูรณ์ จากการที่ได้มีการวางหลักการจัดสังคมมนุษย์ไว้หลายอย่างที่สำคัญที่สุดมี 2 อย่าง คือ ศาสนาและเศรษฐกิจ โดยศาสนาเกี่ยวข้องกับคุณธรรมจริยธรรมเป็นเรื่องของจิตใจ ถ้ามนุษย์รู้จักควบคุมตนเองได้ รู้จักใช้ปัจจัยสี่อย่างถูกต้องตามทำนองคลองธรรม สังคมก็สงบสุข ส่วนเศรษฐกิจเป็นเรื่องทางวัตถุ ซึ่งเชื่อว่าถ้ามนุษย์มีปัจจัยสี่บริบูรณ์ มีการจัดสรรแบ่งปันอย่างมีคุณธรรมจริยธรรม สังคมก็จะสงบสุขตามความต้องการของมนุษย์ ทำให้สังคมเกิดความเจริญก้าวหน้า เนื่องจากจริยธรรมมีความจำเป็นต่อชีวิตและจิตใจของมนุษย์ ทำให้บุคคลมีหลักปฏิบัติชีวิตที่ดีขึ้นก้าวหน้าขึ้นปกครองตนเองได้ ทำให้คนเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์แบบ เพียบพร้อมด้วยจริยธรรมอันมีประโยชน์ต่อชีวิตและจิตใจของมนุษย์ในสังคมส่วนรวม เป็นบ่อเกิดแห่งความเจริญทั้งหลายที่เรียกว่า วัฒนธรรม อารยธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี ที่สำคัญที่สุดคือจริยธรรม มีประโยชน์แสดงให้เห็นถึงความเจริญก้าวหน้าอันยิ่งใหญ่ทางด้านจิตใจของมนุษยชาติในสังคมโลก

จริยธรรมต่อชีวิตมนุษย์ โดยจริยธรรมมีส่วนในการช่วยพัฒนาคุณภาพชีวิตทำให้มนุษย์รู้จักตนเองมากขึ้น จริยธรรมเป็นวิถีทางแห่งปัญญา มีส่วนช่วยในการสร้างสันติภาพในสังคมและโลก ช่วยให้มนุษย์อยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างมีระเบียบ ทำให้มนุษย์สามารถปรับตัวเข้ากับบุคคลอื่นและสังคมได้ จริยธรรมยังเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวและเป็นหลักปฏิบัติทำให้มนุษย์มีความหนักแน่น ช่วยทำให้มนุษย์สามารถกำหนดเป้าหมายของชีวิตได้และช่วยให้มนุษย์สามารถแก้ไขปัญหาชีวิตได้ (ภิกขุ วังเงิน, 2545)

สรุปได้ว่า ทั้งความหมายและความสำคัญของจริยธรรมเป็นแบบอย่างของความประพฤติปฏิบัติของบุคคลที่สังคมยอมรับว่ามีประโยชน์ และเมื่อบุคคลได้ประพฤติปฏิบัติแล้วย่อมยังประโยชน์สุขให้แก่ตนเองและสังคมโดยรวม หลักแห่งความประพฤติที่ดีงามทั้งกาย วาจา ที่เกี่ยวข้องกับหลักคำสอนของศาสนา และยังรวมถึงขนบธรรมเนียมประเพณีที่ยอมรับกันว่าดีงามของสังคมโดยรวม เพื่อให้ตนเองและสังคมรอบข้างมีความสุข สันติสุข ก่อให้เกิดความรักความสามัคคี จะเห็นได้ว่า จริยธรรมมีความสำคัญทั้งในระดับชีวิตส่วนตน

ซึ่งหมายถึงการพัฒนาคุณภาพชีวิตให้เป็นผู้มีจิตใจที่ติงาม เกิดความสงบความระลึกได้ และกระทำในสิ่งที่ถูกต้องต่อตนเองและผู้อื่น ส่งผลให้มีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น และระดับส่วนรวมซึ่งหมายถึงความสามารถปรับตัวเข้ากับผู้อื่นได้ ลดเงื่อนไขความขัดแย้งในสังคม การปฏิบัติตามหลักจริยธรรมจะนำมาซึ่งสันติภาพในองค์การ ชุมชน สังคม รวมทั้งสร้างสันติภาพในโลก

ความสำคัญของจริยธรรม

จริยธรรมนับว่าเป็นพื้นฐานที่สำคัญของมนุษย์ทุกคน ถ้าคนใดขาดจริยธรรมอาจมีผลร้ายต่อตนเองและสังคม สังคมที่มีคนขาดจริยธรรมมากย่อมเป็นสังคมที่วุ่นวายไร้ความสุข พระเถระจารย์ได้ให้ความสำคัญต่อจริยธรรมว่า จริยธรรมมีประโยชน์สำหรับผู้ที่ไม่ได้จริยธรรมอยู่แล้ว เขาต้องการรู้ทิศทาง รู้รายละเอียดของการปฏิบัติ แล้วจะได้มีเครื่องช่วย มีอุปกรณ์ มีเสบียงเตรียมไว้พร้อมเพื่อจะนำไปใช้ประโยชน์แก่ส่วนรวมของสังคมและประเทศชาติสืบต่อไป ทั้งนี้จริยธรรมจำเป็นจะต้องสนองความต้องการที่ถูกต้องทั้งของบุคคลและสังคมจึงจะเกิดจริยธรรมได้ การขาดจริยธรรมมักจะเพ่งเล็งไปด้านบวกคือ จะทำอย่างไรให้คนมีจริยธรรมอย่างนั้นอย่างนี้แต่ลืมหลักที่พระพุทธศาสนาสอนไว้ คือ ต้องมองที่สาเหตุที่เป็นด้านลบที่จะต้องกำจัด จากการเริ่มด้วยรู้ว่อะไรเป็นเหตุของปัญหาของการขาดจริยธรรมเสียก่อน มิใช่มีว่ฝึกแต่จะสร้างคุณธรรมจริยธรรมขึ้นขึ้นขึ้น (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุต.โต), 2551)

จริยธรรมยังมีความสำคัญต่อบุคคลในแง่ที่เป็นผลซึ่งเกิดจากการปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรม โดยการปลูกฝังจริยธรรมจะก่อให้เกิดความเคยชินเป็นคุณสมบัติประจำใจสำหรับบุคคล ซึ่งการปลูกฝังมี 4 ประการดังนี้ (เพ็ญแข ประจันปัจจนิก และคณะ, 2554)

1. การรักษาความสัตย์ความจริงใจต่อตัวเองที่จะประพฤติปฏิบัติแต่สิ่งที่เป็นประโยชน์และเป็นธรรม
2. การรู้จักข่มใจตนเองฝึกใจตนเองให้ประพฤติปฏิบัติอยู่ในความสัจความดีนั้น
3. การอดทนอดกลั้นและอดออมที่จะไม่ประพฤติล่วงความสัจสุจริตไม่ว่าจะด้วยเหตุผลประการใด
4. การรู้จักละวางความชั่วความทุจริตและรู้สละประโยชน์ส่วนน้อยของตนเพื่อประโยชน์ส่วนใหญ่ของบ้านเมือง

คุณธรรมและจริยธรรมทั้ง 4 ประการข้างต้น ประชาชนทุกคนควรนำมาประพฤติปฏิบัติจะช่วยให้ประเทศชาติเกิดความสงบสุขร่มเย็นและส่งผลให้ประเทศสามารถพัฒนาให้มั่นคงก้าวหน้าต่อไป ความสำคัญของคุณธรรมและจริยธรรมไว้ พอสรุปได้ว่า ควรมีการพัฒนาตั้งแต่เยาว์วัย เนื่องจากเด็กและเยาวชนเป็นทรัพยากรบุคคลที่ทรงคุณค่าอย่างยิ่ง

ต่อการพัฒนาประเทศจำเป็นต้องมีการปลูกฝังคุณลักษณะที่พึงประสงค์ทั้งด้านความรู้และคุณธรรมซึ่งจำเป็นต้องกระทำตั้งแต่วัยเด็กจนกระทั่งเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่สร้างคุณประโยชน์ให้แก่สังคมในปัจจุบันและอนาคต (ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาพลังแผ่นดินเชิงคุณธรรม (ศูนย์คุณธรรม), 2551) จริยธรรมของบุคคลประกอบด้วยสิ่งสำคัญ 3 ประการคือ (กรมวิชาการ, 2555)

1. ส่วนประกอบด้านความดีงาม คือ ความเข้าใจในเหตุผลของความถูกต้องดีงาม สามารถตัดสินใจแยกความถูกต้องออกจากความไม่ถูกต้องด้วยการคิด
2. ส่วนประกอบทางด้านอารมณ์ความรู้สึกในความถูกต้อง คือ ความพึงพอใจ ศรัทธา เลื่อมใส เกิดความนิยมยินดีที่จะรับนำจริยธรรมมาเป็นแนวประพฤติปฏิบัติ
3. ส่วนประกอบทางด้านพฤติกรรมแสดงออกตามความเหมาะสม คือ พฤติกรรมการกระทำที่บุคคลตัดสินใจจะกระทำถูกหรือผิดในสถานการณ์แวดล้อมต่าง ๆ เชื่อว่าอิทธิพลส่วนหนึ่งของการกระทำหรือไม่กระทำพฤติกรรมแบบใด จะขึ้นอยู่กับอิทธิพลของส่วนประกอบทั้ง 2 ประการที่กล่าวข้างต้น และบางส่วนอาจขึ้นอยู่กับองค์ประกอบอื่น ๆ เช่น ลักษณะทางจิตวิทยาบางประการของบุคคลนั้น ๆ หรือความรุนแรงของการบีบคั้นของสถานการณ์ที่รุมเร้าบุคคลนั้นอีกด้วย เป็นต้น

สรุป ความสำคัญของจริยธรรมสิ่งสำคัญ คือ สามารถลดปัญหาและขจัดปัญหาที่จะเกิดขึ้นแก่บุคคล สังคม และประเทศชาติได้ เมื่อประพฤติตนอยู่ในกฎหรือหลักเกณฑ์ของสังคมที่ยอมรับและเป็นสิ่งปฏิบัติที่ไม่กระทำให้ตนเองและผู้อื่นเดือดร้อน ซึ่งจะส่งผลโดยรวมในระดับมหภาคต่อประเทศชาติ กล่าวคือผู้คนในประเทศมีระเบียบวินัย รู้จักการประกอบอาชีพหรือดำรงตนเองในทางที่ถูกที่ควร เมื่อทำหน้าที่ในตำแหน่งไหนก็จะสามารถประยุกต์หลักการวิธีการทางจริยธรรม ให้สอดคล้องกับจริยธรรมสำหรับองค์กรนั้น ๆ เพื่อให้สามารถปฏิบัติหน้าที่ในองค์กรนั้นในฐานะเป็นสมาชิกขององค์กรได้อย่างถูกต้องเหมาะสมเพื่อความเจริญรุ่งเรืองต่อไป

พุทธจริยธรรมนักบริหาร

พุทธจริยธรรมสำหรับนักบริหาร คือ การใช้หลักพุทธธรรมในการบริหารราชหรือองค์กรทุกระดับ ตั้งแต่ระดับปฏิบัติการ และผู้บริหารระดับต้น ระดับกลาง หรือระดับสูงให้ได้ผลดีมีประสิทธิภาพสูง เป็นการมองจริยธรรมในมิติของพระพุทธศาสนาในกรอบ 4 ประการ แต่ครอบคลุมถึงจริยธรรมขององค์กรทั้งองค์กร ซึ่งหลักพุทธธรรมที่ว่านี้ คือ หลักมรรคาธรรม 4 เดิมทีเดียวหลักมรรคาธรรม 4 ประการ เป็นธรรมสำหรับผู้ครองเรือนถือเป็นจริยธรรมพื้นฐานที่ผู้ครองเรือนต้องปฏิบัติตาม หากพิจารณาอย่างลึกซึ้งแล้วจะเห็นว่า ธรรมมรรคาธรรมไม่เพียงแต่เป็นหลักธรรมสำหรับผู้ครองเรือนเท่านั้น

ยังสามารถนำมาประยุกต์ใช้สำหรับการบริหารได้ด้วย โดยเฉพาะอย่างยิ่งการนำมาเป็นกรอบของจริยธรรมสำหรับนักบริหาร

ดังนั้น หลักฆราวาสธรรม จึงจำเป็นอย่างยิ่งต่อการสร้างความสงบสุขในสังคม หากคนในสังคมทุกคนปฏิบัติตามหลักธรรมนี้แล้ว ย่อมอำนวยความสะดวกประโยชน์ให้แก่ผู้ปฏิบัติตามทั้งในชาตินี้และในชาติหน้า ก่อให้เกิดความสุขสวัสดิ์ มีความราบรื่นในการดำเนินชีวิต และยังทำให้องค์กรต่าง ๆ ตลอดจนสังคมเกิดความสงบเรียบร้อย และยังพบว่า หลักพุทธธรรมในข้อนี้ ยังสามารถช่วยให้ผู้ปฏิบัติงานตามที่ได้รับมอบหมายทำงานได้สำเร็จ ลุล่วงตามเป้าประสงค์ที่วางไว้ได้อย่างมีประสิทธิภาพอีกด้วย

ฆราวาสธรรม 4 (ขุ.สุ. (ไทย) 25/311/361.) คือ หลักธรรมสำหรับฆราวาส, ธรรมสำหรับการครองเรือน, หลักการครองชีวิตของคฤหัสถ์ ธรรมะสำหรับความเป็นฆราวาสที่ดี เป็นประชาชนที่ดี หรือเป็นผู้ร่วมงานที่ดี ซึ่งมีอยู่ 4 ข้อด้วยกัน คือ (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2559)

1. สัจจะ (Truth and Honesty) ความจริง ซื่อตรง ซื่อสัตย์ จริงใจ พุดจริง ทำจริง เป็นเหตุให้นำมาซึ่งความเชื่อถือหรือไว้วางใจกัน ด้วยการฝึกให้เป็นคนจริง มีหลักเกณฑ์ซึ่งเป็นผลที่ได้มาจากการพุดจริง ทำจริง ทั้งจริงต่อตัวเองและจริงต่อผู้อื่น จริงต่อเวลา จริงต่อหน้าที่การงาน ซึ่งบุคคลประเภทนี้จะแสดงความรับผิดชอบออกได้

ดังนั้น คนที่มีสัจจะ เขาก็มีหลักประจำใจง่าย ๆ ว่า ไม่ว่าจะทำอะไรก็ต้องทำให้ดีที่สุดจะพุดจาอะไรก็ต้องซัดเงินที่สุด ทั้งยังมีจิตใจที่มั่นคงในศีลธรรม จึงทำให้ประสบความสำเร็จและเจริญก้าวหน้าอย่างรวดเร็ว

2. ทมะ (Taming and Training Oneself; Adjustment) การฝึกฝน การข่มใจ ฝึกนิสัย ปรับตัว รู้จักควบคุมจิตใจ ฝึกหัดตัดนิสัย แก้ไขข้อบกพร่อง ปรับปรุงตนให้เจริญก้าวหน้าด้วยสติปัญญา สัจจะจะไปไม่ได้ถ้าหากเราไม่รู้จักรับควบคุมจิตใจตัวเอง ซึ่งจิตมันจะคิดวนวายสับสนด้วยอำนาจแห่งกิเลส คือ รัก โลภ โกรธ หลง เข้าครอบงำ จะทำให้ตัวเราทั้งสัจจะ เราจึงต้องเอาทมะเข้าควบคุมกำกับจิตใจตัวเองให้มีสติ และปัญญาเพื่อรู้เท่าทันจะได้รักษาสัจจะนั้นไว้ได้ ผู้ที่มีทมะเป็นหลักธรรมประจำใจจึงต้องสามารถหยุดตัวเองได้ คือ ชนะใจตัวเอง ไม่กระทำในเรื่องที่เสียหาย ไม่ทำความชั่ว ไม่ถลำไปในทางที่เสื่อม นั่นคือต้องรักษา ศีล 5 ได้ และไม่ยุ่งเกี่ยวกับอบายมุขทั้งปวง

3. ขันติ (Tolerance; Forbearance) ความอดทน ตั้งหน้าทำหน้าที่การงานด้วยความขยันหมั่นเพียร เข้มแข็ง อดทน ไม่หวั่นไหว มั่นในจุดหมาย ไม่ท้อถอย เป็นคุณธรรมที่มีความสำคัญมากใช้ควบคุมพฤติกรรมอันไม่พึงประสงค์ของทั้งคนและสัตว์ เป็นบารมีธรรมในพระพุทธศาสนา

4. จาคะ (Liberality; Generosity) ความเสียสละ สละกิเลส สละความสุขสบาย และผลประโยชน์ส่วนตนได้ การสละสิ่งของอันเป็นของ ๆ ตนแก่บุคคลที่ควรจะให้ปัน การสละอารมณ์บูดและเน่าออกจากใจ จะทำให้ใจสะอาด สงบ สดชื่น เบิกบาน พร้อมทั้งจะรับฟังความทุกข์ ความคิดเห็นและความต้องการของผู้อื่น พร้อมทั้งจะร่วมมือ ช่วยเหลือ เอื้อเฟื้อ เผื่อแผ่ จิตใจไม่มีความคับแคบเห็นแก่ตนหรือเอาแต่ใจตัว มีน้ำใจให้แก่กัน

สรุปได้ว่า พุทธจริยธรรมนักบริหารเป็นการปรับกรอบของจริยธรรมในองค์กร ทั้งภาครัฐและเอกชนให้เหลือเพียง 4 กรอบ ซึ่งง่ายต่อการปฏิบัติและส่งเสริมจริยธรรม ในองค์กร โดยสาระสำคัญก็คือ การมีสัจจะปฏิบัติตนเป็นคนซื่อตรง การมีทมะ รักจักขุมใจ ฝึกนิสัย ควบคุมตนเองไม่ให้ผิดระเบียบ การมีขันติ อุดทน มุ่งมั่นไปสู่เป้าหมาย การมีจาคะ เสียสละประโยชน์ส่วนตนเพื่อส่วนรวม ซึ่งหลักธรรมทั้ง 4 ประการนี้ถือเป็นจริยธรรม เบื้องต้นสำหรับนักบริหารทุกระดับทุกองค์กรควรปฏิบัติตาม

สรุป

จริยธรรม ถือเป็นรากฐานของความเจริญรุ่งเรืองมั่นคงและความสงบสุขของ ประชาชนสังคมและประเทศชาติ เพราะหากทุกคนในสังคมปฏิบัติตามจริยธรรม จะทำให้ สังคมสงบสุข ไม่มีการทุจริต การทำการใด ๆ ที่เป็นการผิดศีลธรรมอันดีงาม ทั้งนี้จริยธรรม ของแต่ละองค์กรในทางปฏิบัติมีเป็นจำนวนมาก และแต่ละองค์กรก็ไม่เหมือนกัน การมอง จริยธรรมในมิติใหม่ตามกรอบของหลักพุทธธรรม จะทำให้ง่ายต่อการปฏิบัติตามและยัง ครอบคลุมจริยธรรมขององค์กรทุกองค์กรอีกด้วย การศึกษาในครั้งนี้จึงมุ่งศึกษาพุทธ จริยธรรมนักบริหาร ซึ่งเป็นการการนำเอาหลักฆราวาสธรรม 4 ประการมาประยุกต์ใช้เป็น หลักจริยธรรม 4 ประการ คือ สัจจะ การปฏิบัติตนเป็นคนซื่อตรง มีสัจจะ ทมะ การข่มใจ ฝึกนิสัย ควบคุมตนเองไม่ให้ผิดระเบียบ ขันติ ความอดทน มุ่งมั่นไปสู่เป้าหมาย จาคะ เสียสละประโยชน์ส่วนตนเพื่อส่วนรวม หลักธรรมทั้ง 4 ประการนี้ถือเป็นจริยธรรมเบื้องต้น สำหรับนักบริหารทุกระดับทุกองค์กรควรปฏิบัติตาม

เอกสารอ้างอิง

- กรมวิชาการ. (2555). *คู่มือการสร้างเครื่องวัดคุณลักษณะด้านจิตพิสัย*. กรุงเทพฯ: ศุภสภา.
พระธรรมโกศาจารย์ (พุทธทาส อินทปัญโญ). (2553). *ธรรมะกับชีวิตประจำวัน*. กรุงเทพฯ: สุขภาพใจ.
พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต). (2546). *พัฒนาการแบบองค์รวมของเด็กไทย. โครงการตำราสำนักที่ปรึกษากรมอนามัย*. กรุงเทพฯ: กระทรวงสาธารณสุข.

- _____. (2551). *การพัฒนาจริยธรรม* (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพฯ: บริษัท พิมพ์สวย จำกัด.
- _____. (2559). *พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม*. กรุงเทพฯ: มูลนิธิศึกษาเพื่อสันติภาพ พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต).
- เพ็ญแข ประจณปัจจนิก และคณะ. (2554). *การยกระดับคุณธรรมจริยธรรมของสังคมไทยเพื่อการปฏิรูปสังคม : แนวทางและการปฏิบัติ* (รายงานการวิจัย). กรุงเทพฯ: สำนักงานสภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- ภิกขุ วังเงิน. (2545). *จริยธรรมวิชาชีพ*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์อมรการพิมพ์.
- มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกฉบับมหาจุฬาฯ*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ลำดวน ศรีมณี. (2543). *จริยธรรมและจริยศาสตร์ตะวันออก*. กรุงเทพฯ: ดวงแก้ว.
- วสิน อินทสระ. (2541). *พุทธจริยศาสตร์*. กรุงเทพฯ: ทองกวาว.
- ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาพลังแผ่นดินเชิงคุณธรรม (ศูนย์คุณธรรม). (2551). *สังคมมีคุณค่าจากต้นกล้าคุณธรรม*. กรุงเทพฯ: ศูนย์คุณธรรม.
- สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์. (2542). *จริยธรรมทางวิชาการ*. กรุงเทพฯ: เพ็ญฟ้า.
- Griffin, R. W. & Ebert, R. J. (1999). *Business* (5th ed.). New Jersey: Prentice-Hall.

การศึกษา การเรียไรหรือบอกบุญของคณะสงฆ์ไทยในปัจจุบัน*

EDUCATION SOLICITING OR TELLING OF THE THAI SANGHA AT PERSENT

พระธีรวัชร มุตตจิตโต

Phra Theerawat Muttajitto

วัดโชติทายการาม

Wat Chothi thayakaram

Corresponding Author E-mail: phrathirwachrxudmsin@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มุ่งเน้นศึกษา การเรียไรหรือบอกบุญของคณะสงฆ์ไทยในปัจจุบัน จากการศึกษามาจากแนวคิด หนังสือ ตำรา และจากการสังเคราะห์ วิเคราะห์จากผู้แต่งพบว่า 1. การเรียไรตามพระธรรมวินัยพระสงฆ์สามารถทำการออกปากขอของต่อคนไม่ควรขอ หมายถึง ภิกษุขอสิ่งของต่อคฤหัสถ์ไม่ใช่ญาติ ผู้ไม่ใช่คนปวราณา คือ สามารถบอกบุญกับคนที่เป็ญาติ หรือ คนที่ปวราณา (คนที่บอกไว้ล่วงหน้า) 2. การเรียไรตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ คำสั่งมหาเถรสมาคมเรื่อง ควบคุมการเรียไร พ.ศ. 2539 เช่น ในกรณีที่มีการบำเพ็ญกุศลในวัด ซึ่งเป็นงานประจำปี หรืองานพิเศษถ้าจะมีการเรียไร การโฆษณาเรียไร และการรับเงิน หรือทรัพย์สินจากการเรียไรให้กระทำได้เฉพาะภายในบริเวณวัด ห้ามมิให้กระทำนอกบริเวณวัด 3. การเรียไรตามกฎหมายตามพระราชบัญญัติ ควบคุมการเรียไร พ.ศ. 2487 การที่มีบุคคล กลุ่มบุคคลทำการเรียไร โดยอ้างวัด เป็นการกระทำที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย ทั้งกระบวนการ ขั้นตอน และวิธีการ โดยนอกจากจะผิด พรบ.ควบคุมการเรียไร แล้ว ยังผิด พรบ.จราจร และกฎหมายอาญา ฐานฉ้อโกง และ 4. แนวทางในการเรียไรหรือบอกบุญของคณะสงฆ์ไทยจุดมุ่งหมายการบริหารวัด การตั้ง ไวยาวัจกรที่มีความรู้ความสามารถในด้านการเงินหรือ ทำการเงินลักษณะรูปแบบของ มูลนิธิก็สามารถช่วยให้วัดมีความน่าเชื่อถือได้

คำสำคัญ: การเรียไร; คณะสงฆ์ไทย; ปัจจุบัน

Abstract

This academic article focused on studying Solicitation or offering of merit by the Thai Sangha at present. From studying concepts, books, textbooks and from synthesis. Analysis from the author found that 1. In soliciting according to the Dhamma and Vinaya, monks can make requests for things to people who should not ask for them. This means that monks ask for things to laypeople who are not relatives. A person who is not a pawarana means able to tell merit to people who are relatives or people who have been pawarana (people who have informed in advance). 2. Collecting money according to the Sangha Act. Order of the Sangha Supreme Council on Controlling the Collection of Funds, 1996, for example in the case of merit-making in temples which is an annual event or special event if there will be a solicitation solicitation advertising and receiving money Or property from fundraising can only be done within the temple area. It is forbidden to do this outside the temple area. 3. Legal solicitation according to the Solicitation Control Act B.E. 2487 (1944) where there are persons A group of people collecting money under the pretext of a temple is an unlawful act. Both processes, steps and methods, apart from being wrong The Act on Controlling the Collection of Acts also violates the Traffic Act and the criminal law fraud bases and 4. Guidelines for soliciting or making merit of the Thai Sangha, the aim of temple administration. Appointment of Vaiyavaccakorn, church warden who have knowledge and ability in finance or Making money in the form of a foundation will help the temple to be reliable.

Keywords: Soliciting; Thai Sangha; Current

บทนำ

ปัญหาของการเรียไหรือบอกบุญ หัวใจของการเรียไหรือบอกบุญในปัจจุบัน พระสงฆ์หรือแม้กระทั่งประชาชน ยังขาดความเข้าใจในส่วนนี้เพราะการที่อะไรเป็นช่องทางที่ทำให้กลุ่มคนบางคนที่ฉวยโอกาสทำให้เกิดปัญหาต่าง ๆ ที่ปรากฏตามข่าวตามสื่อออนไลน์ (พระสมุห์ธณัฐพล ธรรมสโร และพระเมณรัตน์ จิตตมโล, 2566) ซึ่งปัจจุบันนี้ ข่าวสารทางออนไลน์มีความรวดเร็วและขาดการกลั่นกรองที่ถูกต้อง เพราะฉะนั้น บทความเรื่อง การศึกษาการเรียไหรือบอกบุญของคณะสงฆ์ไทยในปัจจุบันจึงได้กล่าวถึงการเรียไหรือ

บุญตามพระธรรมวินัยและตามกฎหมายเถรสมาคมหรือพระราชบัญญัติคณะสงฆ์รวมถึงกฎหมายและแนวทางในการเรียไร่ที่ถูกต้อง รวมถึงการวิเคราะห์ สังเคราะห์ เพื่อให้เกิดองค์ความรู้ที่เกี่ยวกับการเรียไร่ที่ถูกต้อง ซึ่งปัจจุบันอาจจะไม่มีการทำของเพื่อรับบริจาค หรืออาจจะเป็นส่วนของการทำในระบบออนไลน์ แต่การเรียไร่ในลักษณะโดยตรงโดยที่อ้อมก็ยังมีอยู่เสมอในประเทศไทย เพราะว่ามีความจำเป็นจะต้องสร้างวัดหรือบริหารจัดการวัดจึงต้องบอกบุญ เพราะฉะนั้นผู้เขียนจึงได้นำประเด็นเหล่านี้มาศึกษาและหาทางออกเพื่อเป็นองค์ความรู้ต่อไป

วัดในพระพุทธศาสนาปัจจุบันมีการบริหารจัดการในเรื่องของสาธารณธะค่อนข้างที่จะมากและทำให้สมบุรณ์โดยมีเจ้าอาวาสเป็นผู้ออกแบบ และสร้างวัดให้เป็นสถานที่ที่ร่มรื่น ควรแก่การปฏิบัติธรรม (พระประยุฎฐ์ จริยา และศิริพงษ์ มาณะศร, 2560) แต่ในหลาย ๆ วัดมีความขาดแคลนในเรื่องของปัจจัย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องของเงินจึงจำเป็นจะต้องทำการเรียไร่หรือรับบริจาคคนนอกเหนือจากการทอดกฐินและผ้าป่าตามเทศกาลแล้วยังมีการออกเรียรายตามสถานที่ต่าง ๆ แต่วิธีการอาจจะไม่ถูกต้องหรือได้รับอนุญาตหรือไม่ นั้นจำเป็นต้องตรวจสอบและให้ถูกต้องตามพระธรรมวินัย ตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (พ.ร.บ.) หรือตามกฎหมายที่อนุวัติตามบ้านเมืองฉะนั้นจึงจำเป็นจะต้องเข้าใจในหลักการและวิธีการนำไปสู่การปฏิบัติที่ถูกต้อง ซึ่งปัจจุบันข่าวสารไม่ว่าจะเป็นทางด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคม หรือไม่ว่าด้านศาสนามีการตีแผ่หรือสื่อสารออกมามากมายหลายหน้า หลายมิติ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ข่าวสารด้านพระพุทธศาสนาซึ่งมีข่าวสารภาพลอบออกมาในสื่อออนไลน์อยู่ทุกวันซึ่งที่ผู้เขียนได้สังเกตเห็น มีข่าวที่เป็นภาพลอบ ยกตัวอย่างเช่น ข่าวแก๊งพระเรียไร่เงิน อ้างจัดสร้างอุโบสถวัดดง บุกค้นเจอขวดเบียร์เกลื่อน ตำรวจและปกครองกบินทร์บุรี จังหวัดปราจีนบุรี บุกจับพระสงฆ์ ฆราวาสรวม 12 คน นั่งรถออกเรียไร่เงินชาวบ้าน เค้นสออ้างมาช่วยหาเงินสร้างพระอุโบสถวัดชื่อดัง ภายหลังสอบถามกลับไปต้นสังกัด ยันไม่รู้เรื่องด้วย ค้นที่พิกกลับเจอขวดเบียร์จำนวนมาก สารภาพเอาเงินไปใช้จ่ายกันเองในกลุ่ม

ด้านนายชุมพล ดวงสีทา กำนันตำบลนาแหม อำเภอกบินทร์บุรี จังหวัดปราจีนบุรี กล่าวว่า พระสงฆ์และกลุ่มบุคคลเข้ามาอาศัยอยู่หลายเดือนแล้ว จึงได้ให้เฝ้าดูความเคลื่อนไหว หลังจากทีสืบทราบแน่ชัดแล้วว่ากลุ่มพระสงฆ์และบุคคลดังกล่าวติดป้ายรถออกเรียไร่ตามพื้นที่ต่าง ๆ จริง จึงประสานหน่วยงานมาควบคุมตัวไปสอบสวน โดยทุกคนยอมรับว่าเพิ่งมาอยู่ที่สำนักปฏิบัติธรรม อ้างว่ามีคนบอกให้น่ารณมาวัง บอกบุญเรียไร่สมทบทุนสร้างพระอุโบสถกลางน้ำ ศูนย์วิปัสสนาวิธสว่างอารมณ์ ป่าเข้าโคกหอม ตำบลเมืองเก่า อำเภอกบินทร์บุรี จังหวัดปราจีนบุรี แต่พอติดต่อสอบถามไปยังเจ้าอาวาส ก็ได้รับคำตอบว่าไม่ทราบเรื่อง ขอให้ดำเนินการไปตามกฎหมายได้ทันที การออกเรียไร่ของกลุ่มพระสงฆ์

และฆราวาสกลุ่มนี้ ไม่มีใครบอกได้ว่าเงินเรียไรทั้งหมดเท่าไร แต่รับว่าได้วันละไม่ต่ำกว่า 3,000 บาท เงินที่ได้ก็เอาไปใช้จ่ายกันเอง อยากให้ทางสำนักพุทธหรือพระสงฆ์ที่ดูแลเรื่องเหล่านี้ เข้ามาดำเนินการขั้นเด็ดขาด เพื่อไม่ให้มาอาศัยศาสนาหากินแบบนี้ต่อไป (เดลินิวส์ออนไลน์, 2566)

ภาพที่ 1 พระเรียไรเงิน
ที่มา: เดลินิวส์ ออนไลน์ (2566)

ผู้เขียนต้องการเชื่อมโยงกับเรื่องที่ต้องการเขียน คือ การเรียไรเป็นการบอกรับบุญตามหลักเกณฑ์กฎหมายหรือถ้าทำตามพระวินัยอย่างไรเป็นเรื่องที่น่าศึกษาและน่าสนใจ เพราะในสื่อออนไลน์มีการให้ความหมายไปหลาย ๆ ด้านซึ่งอาจจะตรงบ้างไม่ตรงบ้างกับหลักของกฎหมายพระธรรมวินัย เพราะฉะนั้น เพื่อเป็นการให้เข้าใจและเป็นการศึกษา ร่วมกันผู้เขียนจึงสนใจเขียนเรื่องการเรียไรหรือบอกรับบุญของพระสงฆ์ตามหลักพระธรรมวินัยในปัจจุบันให้ทราบและเป็นการตั้งโจทย์ไว้ว่าการเรียไรในปัจจุบันสามารถทำได้หรือไม่อย่างไร ในสมัยพุทธกาลทำอย่างไรในการสร้างศรัทธาให้แก่ประชาชนและพระสงฆ์ควรมีแนวทางในการพัฒนาอย่างไรตามรูปแบบขององค์การของคณะสงฆ์แต่พุทธศาสนิกชนในพระพุทธศาสนาควรปฏิบัติตัวอย่างไรและสามารถสร้างแนวคิดหรือทำบุญในพระพุทธศาสนาได้อย่างไรถึงจะประสบความสำเร็จและได้บุญตามที่ประสงค์

หลักการเรียไรหรือบอกรับบุญ

1. การขอตามพระวินัย บอกรับบุญเป็นเรื่องที่ดีแต่ต้องรู้วิธีการ

การขอ หรือ เรียกว่า วิญญูติ 1. การเคลื่อนไหวให้รู้ความหมาย การสื่อความหมาย มี 2 คือ 1. กายวิญญูติ การให้รู้ความหมายด้วยกาย เช่น พยักหน้า กวักมือ 2. วจีวิญญูติ การให้รู้ความหมายด้วยวาจา คือ พูด หรือบอกกล่าว 2. การออกปากขอของต่อคนไม่ควร

ขอ หมายถึงภิกษุขอสิ่งของต่อคฤหัสถ์ผู้ไม่ใช่ญาติ ผู้ไม่ใช่คนปวราณา (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2547)

ถึงแม้จะมีการพุทธบัญญัติว่าห้ามพระภิกษุรับเงินและทองซึ่งในสมัยพุทธกาลอาจจะสามารถทำได้ แต่ในปัจจุบันก็มีการปรับเปลี่ยนตามสถานการณ์ปัจจุบันเพราะในวัดมีการบริหารจัดการที่จะต้องใช้จ่ายเงินในการใช้จ่ายในด้านต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นค่าไฟ ค่าอุปโภค บริโภค เป็นต้น ซึ่งเหล่านี้ ถ้าจะให้เป็นไปตามพระธรรมวินัยต้องให้กรรมการวัดหรือผู้ที่ เป็น ไวยาวัจกรวัดได้ทำการบริหารจัดการร่วมกับพระสงฆ์ แต่การจะไปขอเรียกรเงินหรือสิ่งของ ทั่วไปนั้นก็ต้องให้ถูกต้องตามพระธรรมวินัยคือไม่สามารถไปขอได้ทั่วไปแต่สมมติว่าเป็น ประชาชนที่อยู่ในบริเวณพื้นที่หรือเป็นญาติหรือปวารณาก็สามารถทำได้โดยอาศัยกรรมการ วัดหรือไวยาวัจกรเป็นกระบอกเสียงในการบอกบุญต่าง ๆ หรือ เจ้าอาวาสจะเป็นผู้บอกบุญ เองขึ้นอยู่กับเจตนาว่านำเงินเหล่านั้นไปใช้อะไรจึงจะถูกต้องตามหลักพระพุทธศาสนาหรือ หลักเชิงพุทธหรือไม่

2. การเรียไธตามกฎหมายเสรสมาคม

การเรียไธระงในจังหวัด หรือข้ามจังหวัด ในอำเภอ หรือนอกอำเภอล้วนแล้วแต่ จะต้องได้รับอนุญาตจากเจ้าพนักงานก่อนจึงจะดำเนินการได้

พระสงฆ์ไทย ออกประกาศและถือปฏิบัติโดยทั่วกันมาตั้งนานแล้วว่า 1. ไม่เรียไธ นอกวัดที่ตัวเองอยู่ และไม่อนุญาตให้ใครเรียไธแทนตนนอกวัด ยกเว้นมีเหตุจำเป็นและ จะต้องได้รับอนุญาตจากประธานคณะกรรมการควบคุมการเรียไธจังหวัดเท่านั้น แต่ใน ความเป็นจริง คณะกรรมการดังกล่าว ยังไม่เคยอนุญาตให้วัดใดเรียไธเลย และมีมติไว้ว่า ถึงแม้จะมีอำนาจอนุญาตแต่ก็จะไม่อนุญาต 2. รับบิณฑบาตเฉพาะของที่โยมตักบาตร 3. ไม่ออกบารเรียไธให้ใครมาใส่บาตร 4. ไม่เลือกรับเฉพาะเงินหรือสิ่งที่ตัวเองต้องการ 5. หากจำเป็น จะขอเฉพาะบาตร จีวรเท่านั้นจากญาติใกล้ชิดและผู้ปวารณาหรือแจ้งความ ประสงค์ไว้เท่านั้น (ผ้าไตรหายหรือถูกชิงเอาไป หาย 3 ผืน ให้ขอเพียง 2 หาย 2 ขอได้เพียง 1 หาย 1 พระวินัย (ศีลของพระ) ไม่อนุญาตให้ขอ) (พระมหาบุญโฮม สุราษฏร์ธานี, 2566)

เมื่อว่าด้วย คำสั่งมหาเสรสมาคมเรื่อง ควบคุมการเรียไธ พ.ศ. 2539 (กนก แสนประเสริฐ, 2539)

ที่ผู้เขียนอ้างถึงการเรียไธที่ถูกต้องตรงประเด็นที่กำลังพูดถึงคือ พระราชบัญญัติว่า ด้วยการควบคุมการเรียไธข้อที่ 3 เป็นต้นไป

ข้อ 3 ตั้งแต่วันใช้คำสั่งมหาเสรสมาคมนี้ ให้ยกเลิกคำสั่งมหาเสรสมาคม เรื่อง ควบคุมการเรียไธ พ.ศ. 2527

ข้อ 4 ในคำสั่งนี้ การเรียไธ หมายถึง การขอรวมตลอดถึงการซื้อขายแลกเปลี่ยน วัตถุใช้หรือบริการ ซึ่งมีการแสดงโดยตรงหรือโดยอ้อม ว่ามิใช่เป็นการซื้อขายแลกเปลี่ยน

ชดใช้ หรือบริการตามธรรมดา และให้มีความหมายถึง การออกเรียไรการแจกของฎีกา การบอกบุญบนรถโดยสารการกันรถโดยสาร การใช้ยานพาหนะบรรทุกุณินิต พระพุทธรูปประพรมน้ำพระพุทธรณ์ การตั้งองค์ฐินผ้าป่าตามสถานที่ต่าง ๆ การบอกบุญโดยใช้บาตรจำลอง กระบอกไม้ไผ่ กระบองผ้าป่า การโฆษณาบอกบุญทางสถานีวิทยุกระจายเสียง ทางสถานีโทรทัศน์ หรือทางสื่อมวลชนอื่น ๆ เพื่อรวบรวมทรัพย์สินที่ได้มาทั้งหมดหรือบางส่วนไปใช้ในกิจการอย่างใดอย่างหนึ่ง

ข้อ 5 ห้ามมิให้วัดหรือพระภิกษุสามเณรทำการเรียไร หรือมอบหมายหรือยินยอมให้ผู้อื่นทำการเรียไร ทั้งโดยทางตรงและโดยทางอ้อม เพื่อประโยชน์แก่วัดหรือพระศาสนา หรือเพื่อประโยชน์อย่างอื่นใดแก่ตนหรือผู้อื่นเว้นแต่ในกรณีที่กำหนดไว้ในคำสั่งมหาเถรสมาคมนี้

ข้อ 6 ในกรณีที่มีการบำเพ็ญกุศลในวัด ซึ่งเป็นงานประจำปี หรืองานพิเศษถ้าจะมีการเรียไร การโฆษณาเรียไร และการรับเงิน หรือทรัพย์สินจากการเรียไรให้กระทำได้เฉพาะภายในบริเวณวัด ห้ามมิให้กระทำนอกบริเวณวัด

ข้อ 7 ให้มีคณะกรรมการควบคุมการเรียไร 2 คณะ

7.1 คณะกรรมการควบคุมการเรียไรส่วนกลาง ซึ่งสมเด็จพระสังฆราชทรงแต่งตั้งตามมติมหาเถรสมาคม มีจำนวนไม่ต่ำกว่า 5 ไม่เกิน 9 มีอำนาจหน้าที่ ดังนี้

7.1.1 อนุมัติและควบคุมการเรียไรทั่วประเทศ

7.1.2 อนุมัติและควบคุมการเรียไร ทางสถานีวิทยุ ทางโทรทัศน์ และทางสื่อมวลชนอื่น ๆ

7.1.3 เพิกถอนการเรียไรทุกประเภทที่ผิดวัตถุประสงค์หรือไม่เหมาะสม

7.1.4 ปฏิบัติหน้าที่อื่นเกี่ยวกับการเรียไรตามที่มหาเถรสมาคมมอบหมาย

7.2 คณะกรรมการควบคุมการเรียไรส่วนจังหวัด ซึ่งเจ้าคณะจังหวัดเจ้าสังกัดแต่งตั้งมีจำนวนไม่ต่ำกว่า 5 ไม่เกิน 9 โดยมีเจ้าคณะจังหวัดเป็นประธานมีอำนาจหน้าที่ดังนี้

7.2.1 อนุมัติและควบคุมการเรียไรภายในจังหวัด

7.2.2 อนุมัติและควบคุมการเรียไรของจังหวัดอื่นที่มาขอเรียไรในจังหวัด

7.2.3 เพิกถอนการเรียไรภายในจังหวัดที่ผิดวัตถุประสงค์หรือไม่เหมาะสม

7.2.4 ปฏิบัติหน้าที่อื่นเกี่ยวกับการเรียไรที่คณะกรรมการเรียไร
สวนกลางหรือมหาเถรสมาคมมอบหมาย

ข้อ 8 ถ้ามีกรณีจำเป็นจะต้องทำการเรียไรนอกบริเวณวัด เพื่อก่อสร้างหรือ
ปฏิสังขรณ์ถาวรวัตถุใดถาวรวัตถุนั้นต้องได้มีการก่อสร้าง หรือปฏิสังขรณ์ไว้แล้วไม่น้อยกว่า
ครึ่งของงานก่อสร้างหรือปฏิสังขรณ์ทั้งหมด และให้เจ้าอาวาสปฏิบัติดังต่อไปนี้

8.1 ให้อย่างงานขออนุมัติการเรียไร

8.1.1 ในกรณีการเรียไรภายในจังหวัด เสนอผู้บังคับบัญชา
ตามลำดับจนถึงเจ้าคณะอำเภอเจ้าสังกัต เมื่อเจ้าคณะอำเภอเจ้าสังกัตเห็นชอบแล้วให้เสนอ
ไปยังคณะกรรมการควบคุมการเรียไรส่วนจังหวัดพิจารณาโดยผ่านสำนักงานเจ้าคณะ
จังหวัดในกรณีที่มีความประสงค์จะทำการเรียไรข้ามจังหวัดเมื่อได้รับอนุมัติให้ทำการเรียไร
ภายในจังหวัดแล้ว ให้ทำเรื่องขอความเห็นชอบจากคณะกรรมการควบคุมการเรียไรของ
จังหวัดที่จะข้ามไปเรียไร โดยผ่านสำนักงานเจ้าคณะจังหวัดเจ้าสังกัต

8.1.2 ในกรณีการเรียไรทั่วประเทศ เสนอผู้บังคับบัญชาตามลำดับ
จนถึงเจ้าคณะภาคเจ้าสังกัต เมื่อเจ้าคณะภาคเจ้าสังกัตพิจารณาเห็นชอบแล้ว ให้เสนอ
ไปยังคณะกรรมการควบคุมการเรียไรสวนกลาง เพื่อพิจารณาโดยผ่านสำนักเลขาธิการมหา
เถรสมาคมในรายงานขออนุมัติทำการเรียไรตามความใน (1.1) และ (1.2) ให้แสดงรายการ
ก่อสร้างหรือปฏิสังขรณ์ จำนวนเงินหรือทรัพย์สินที่จะทำการเรียไร กำหนดเวลาทำการ
เรียไรและข้อความที่จะโฆษณาเรียไร

8.2 เมื่อได้รับอนุมัติจากคณะกรรมการควบคุมการเรียไรตามข้อ 7(1)
หรือข้อ 7(2) แล้ว จึงให้จัดการอนุญาตตามกฎหมายว่าด้วยการควบคุมการเรียไรต่อไป

8.3 ในกรณีได้รับอนุญาตตามกฎหมายว่าด้วยการควบคุมการเรียไรแล้ว
ห้ามพระภิกษุสามเณรออกทำการเรียไรด้วยตนเอง และต้องปฏิบัติให้ชอบด้วยวิธีการตาม
ที่กำหนดไว้ในกฎหมาย ว่าด้วยการควบคุมการเรียไรทุกประการ

8.4 เมื่อครบกำหนดเวลาที่ได้รับอนุญาตให้ทำการเรียไรแล้วให้อย่างงาน
ยอดรายรับรายจ่าย เงินและทรัพย์สินในการเรียไรเสนอผู้บังคับบัญชาตามลำดับ จนถึง
คณะกรรมการควบคุมการเรียไรตามข้อ 7(1) หรือ ข้อ 7(2) ที่อนุญาต ผ่านสำนักงานเจ้า
คณะจังหวัดเจ้าสังกัตหรือสำนักเลขาธิการมหาเถรสมาคมแล้วแต่กรณีเมื่อได้ใช้จ่ายเงินหรือ
ทรัพย์สินไปในการก่อสร้างหรือปฏิสังขรณ์ถาวรวัตถุนั้นเสร็จแล้ว ก็ให้อย่างงานตามลำดับ
ดังกล่าวข้างต้น

ข้อ 9 พระภิกษุสามเณรรูปใดฝ่าฝืนคำสั่งมหาเถรสมาคม

9.1 ถ้ามิได้เป็นพระสังฆาธิการ

9.1.1 เมื่อเจ้าอาวาสเจ้าสังกัดได้ทราบความผิดนั้นแล้วให้จัดการให้พระภิกษุ สามเณรรูปนั้นออกไปเสียจากวัด หากไม่ยอมออก เป็นการขัดคำสั่งของเจ้าพนักงานตามความในประมวลกฎหมายอาญา ให้ขออารักขาจากเจ้าหน้าที่ฝ่ายบ้านเมือง และให้บันทึกเหตุที่ให้ออกนั้นในหนังสือสุทธิด้วย หรือ

9.1.2 เมื่อเจ้าคณะในเขตที่ความผิดนั้นเกิดขึ้นได้ทราบความผิดนั้นแล้วถ้าผู้ฝ่าฝืนมีสังกัดอยู่ในจังหวัดเดียวกันให้แจ้งแก่เจ้าอาวาสผ่านเจ้าคณะจังหวัด เจ้าสังกัดแต่ถ้ามีสังกัดอยู่ต่างจังหวัดให้แจ้งแก่เจ้าอาวาสผ่านเจ้าสังกัดเพื่อดำเนินการตามความใน 9.1.1

9.2 ถ้าเป็นพระสงฆ์ให้การ ให้เจ้าคณะเจ้าสังกัดพิจารณาลงโทษฐานละเมิดจริยาพระสงฆ์การตามควรแก่กรณี แต่ถ้าพระสงฆ์การได้กระทำผิดในเขตจังหวัดที่ตนมิได้สังกัดอยู่ ให้เจ้าคณะในเขตที่ความผิดนั้นเกิดขึ้นแจ้งแก่เจ้าคณะสังกัดของผู้กระทำผิดเพื่อดำเนินการดังนี้

9.2.1 ในกรุงเทพมหานคร ให้แจ้งแก่เจ้าคณะกรุงเทพมหานคร

9.2.2 ในจังหวัดอื่นให้แจ้งแก่เจ้าคณะจังหวัดหรือเจ้าคณะภาคแล้วแต่จะเห็นสมควร

9.2.3 ถ้าปรากฏว่าความผิดตามกรณี (1) หรือ (2) เป็นความผิดอาญาด้วยย่อมจะมีโทษตามกฎหมายอีกต่างหากจากโทษที่ได้รับจากเจ้าอาวาสหรือเจ้าคณะเจ้าสังกัด

ข้อ 10 คำสั่งมหาเถรสมาคมนี้ มิให้ใช้บังคับแก่การเรียไร ดังต่อไปนี้

10.1 การเรียไรในทางการคณะสงฆ์ หรือ

10.2 การเรียไรที่มหาเถรสมาคมอนุมัติเฉพาะเรื่อง

3. การเรียไรตามกฎหมาย

ลักษณะการเรียไร แบ่งออก 3 ประเภท ได้แก่

3.1 การเรียไรจากบุคคลทั่วไป เอกชน หรือสมาคม

3.2 การเรียไรจากวัด หรือพระภิกษุสามเณร

3.3 การเรียไรจากเจ้าหน้าที่ของรัฐ หรือหน่วยงานของรัฐ ส่วนราชการ หรือหน่วยงานที่อยู่ในกำกับดูแลของรัฐทุกระดับทั้งราชการส่วนกลาง ราชการส่วนภูมิภาค ราชการส่วนท้องถิ่น และรัฐวิสาหกิจประเภทที่ การเรียไรจากบุคคลทั่วไป เอกชน บริษัท ห้างร้าน หรือสมาคม ฯลฯ

ตามพระราชบัญญัติควบคุมการเรียไร พ.ศ. 2487 ให้ความหมาย การเรียไร ว่า หมายรวมตลอดถึงการซื้อขาย แลกเปลี่ยน ขดใช้ หรือบริการ ซึ่งมีการแสดงโดยตรงหรือโดยปริยาย ว่ามิใช่เป็นการ รซื้อขาย แลกเปลี่ยน ขดใช้หรือบริการธรรมดา แต่เพื่อ

รวบรวมทรัพย์สินที่ได้มาทั้งหมดหรือบางส่วนไปใช้ในกิจการอย่างใดอย่างหนึ่งนั้นด้วยเรียไร พ.ศ. 2487 ไม่ให้มีการเรียไร มีดังนี้

1. การเรียไรเพื่อรวบรวมทรัพย์สินมาให้หรือชดใช้แก่จำเลย เพื่อใช้เป็นค่าปรับ เว้น แต่จะเป็นการเรียไรในระหว่างวงศญาติของจำเลย
2. การเรียไรโดยกำหนดเก็บเงินหรือทรัพย์สินอย่างอื่นเป็นอัตราโดยคำนวณตาม เกณฑ์ปริมาณสินค้าผลประโยชน์ หรือวัตถุอย่างอื่น
3. การเรียไรอันอาจเป็นเหตุให้เสื่อมทรามแก่ความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดี ของประชาชน
4. การเรียไรอันอาจเป็นเหตุกระทบกระเทือนอย่างรุนแรงถึงทางสัมพันธ์ไมตรี กับต่างประเทศ

5. การเรียไรเพื่อขัดหายุทธภณณ์ให้แก่ต่างประเทศ

ข้อยกเว้นตามพ.ร.บ. คาบคุมการเรียไร พ.ศ. 2487 สรุป ได้ดังนี้

การเรียไรในถนนหลวงหรือในที่สาธารณะการเรียไรโดยโฆษณาด้วยสิ่งพิมพ์ ด้วยวิทยุกระจายเสียง หรือด้วยเครื่องเปล่งเสียง จะต้องได้รับอนุญาตจากพนักงาน เจ้าหน้าที่ก่อน ยกเว้นกรณีดังต่อไปนี้

1. การเรียไรเพื่อประ โยชน์แก่ราชการ เทศบาล หรือสาธารณประโยชน์ เมื่อได้รับ อนุญาตจากคณะกรรมการควบคุมการเรียไรแล้ว
2. การเรียไรเพื่อกุศลสงเคราะห์ในโอกาสที่บุคคลชุมนุมกันประกอบศาสนกิจ
3. การเรียไร โดยขายสิ่งของในงานออกร้าน หรือในที่นัดประชุมเฉพาะโดยชอบ ด้วยกฎหมายซึ่งผู้ได้รับอนุญาตให้มีการออกร้าน หรือผู้จัดให้มีการพัชข้อฟังปฏิบัติตาม ที่กฎหมายกำหนด

3.1 บุคคลผู้ได้รับอนุญาตให้ทำการเรียไรต้องมีใบอนุญาตติดตัวอยู่ ในขณะที่ทำการเรียไร และมีอายุไม่ต่ำกว่า 16 ปี

3.2 ในการรับเงินหรือทรัพย์สินที่เรียไร ได้ ต้องออกใบรับให้แก่ผู้บริจาค และมีต้นข้อใบรับไว้เป็นหลักฐาน และให้ผู้จัดให้มีการเรียไรประกาศยอรับและจ่ายเงิน และทรัพย์สินให้ประชาชนทราบเป็นครั้งคราวตามสมควร และเมื่อได้จ่ายเงินหรือทรัพย์สิน นั้นหมดไปแล้ว ให้ประกาศยอรับข้ออีกครั้งหนึ่ง หากฝ่าฝืนมีความผิดต้องระวางโทษปรับ ไม่เกิน 500 บาท หรือจำคุกไม่เกิน 6 เดือน หรือทั้งปรับทั้งจำ

3.3 ห้ามมิให้จ่ายเงินหรือทรัพย์สินที่เรียไรได้มานั้นไปใช้ในกิจกรรมอย่าง อื่นนอกวัตถุประสงค์ เว้นแต่จ่ายเป็นค่าใช้จ่ายพอสมควรในการเรียไร หากฝ่าฝืนมีความผิด ต้องระวางโทษปรับไม่เกิน 500 บาท หรือจำคุกไม่เกิน 6 เดือนหรือทั้งปรับทั้งจำ

3.4 ในการเรียไรหามมิให้ใช้ถ้อยคำหรือวิธีการใด ๆ ซึ่งเป็นการบังคับผู้ถูกเรียไรโดยตรงหรือโดยปริยาย หรือซึ่งจะทำให้ผู้ถูกเรียไรเกิดความหวาดหวั่นหรือเกรงกลัว หากฝ่าฝืนมีความผิดต้องระวางโทษปรับไม่เกิน 1,000 บาท หรือจำคุกไม่เกิน 1 เดือน หรือทั้งปรับทั้งจำ

การที่มีบุคคล กลุ่มบุคคลทำการเรียไร โดยอ้างวัด เป็นการกระทำที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย ทั้งกระบวนการ ขั้นตอน และวิธีการ โดยนอกจากจะผิด พรบ.ควบคุมการเรียไร แล้ว ยังผิด พรบ. จราจร และกฎหมายอาญา ฐานฉ้อโกง และที่สำคัญเอกสารดังกล่าวไม่ชอบด้วยกฎหมาย ผู้กระทำอาจมีความผิดกฎหมายอาญา (ความผิดเกี่ยวกับเอกสาร) ม.264, 265, 266, 267, 268, 269 มีโทษทั้งจำทั้งปรับ อีกด้วย และบรรดาทรัพย์สินซึ่งได้ใช้ในการกระทำความผิด เพื่อจูงใจบุคคลให้กระทำความผิด หรือเพื่อเป็นรางวัลในการที่บุคคลได้กระทำความผิด อาจถูกศาลริบเสียได้ เว้นแต่ทรัพย์สินนั้นเป็นของผู้อื่นซึ่งมิได้รู้เห็นเป็นใจด้วยในการกระทำความผิด

ประเด็นสำคัญที่คนทั่วไป แม้แต่กระทั่งเจ้าอาวาสหลายรูปและพระภิกษุสามเณรทั่วไม่รู้และเข้าใจก็คือ เจ้าอาวาสไม่มีอำนาจอนุญาตให้ผู้ใด นิติบุคคลใด หรือคณะใดทำการเรียไรนอกวัดของตนเองได้มีวาทกรรมใด ๆ ทั้งสิ้น

ขณะเดียวกัน การจะออกเอกสารอนุญาตให้ทำการเรียไรได้นั้น มีระเบียบปฏิบัติซึ่งกำหนดไว้อย่างชัดเจน มีกระบวนการ ขั้นตอน และวิธีการที่มีใช้อย่าง โดยเจ้าอาวาสที่มีความประสงค์จะทำการเรียไร จะต้องยื่นหนังสือเพื่อขออนุญาตพร้อมหลักฐานประกอบการพิจารณายื่นเพื่อขออนุญาตไปตามลำดับขั้นจนถึงคณะกรรมการควบคุมการเรียไรจังหวัดเมื่อคณะกรรมการควบคุมการเรียไรจังหวัดเห็นชอบแล้ว เจ้าคณะจังหวัดในฐานะประธานคณะกรรมการควบคุมการเรียไรจังหวัด จึงจะออกหนังสืออนุญาตให้ (แต่ในการปฏิบัติจริง คณะกรรมการควบคุมการเรียไรจังหวัด...ยังไม่เคยออกหนังสืออนุญาตให้ผู้ใดทำการเรียไรให้แก่ใครทั้งสิ้น แม้แต่ฉบับเดียว โดยเหตุผลเดียวคือเศรษฐกิจไม่ดี จึงไม่ประสงค์จะให้มีการซ้ำเติมประชาชน)

หากพบเจอการเรียไรลักษณะดังกล่าว ซึ่งเป็นการกระทำของมิชฌาชีพอ้างวัดอ้างเจ้าอาวาสทำการเรียไร โดยที่วัดและเจ้าอาวาสไม่มีส่วนรู้เห็นด้วยแต่อย่างใด ทั้งที่ในเอกสารมีลายมือหรือลายเซ็นเจ้าอาวาสและมีตราประทับวัด แต่มีใช้ลายมือจริงของเจ้าอาวาส และมีชื่อย่อตราประทับที่วัดใช้อยู่จริง สรุปคือปลอมทั้งลายมือและตราประทับ (เท่าที่พิสูจน์ทราบและนำจับมานานกว่า 27 ปี) ประชาชนที่หลงกลบริจาตกุณจึงเป็นผู้เสียหาย มีสิทธิ์แจ้งให้ ตำรวจ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน (เจ้าพนักงานปกครอง) ดำเนินการตามกฎหมาย หรือคณะสงฆ์ทำการตรวจสอบ หรือดำเนินการตามกฎหมายได้ หากต้องการเป็น

เจ้าทุกข์ ทำได้ง่าย ๆ เพียงให้เงินไปจำนวนหนึ่ง และถ่ายสำเนาเงินที่ทำบุญ มีพยานรู้เห็น หรือภาพถ่ายประกอบ เพียงเท่านี้ก็เข้าองค์ประกอบตามกฎหมายแล้ว

สรุปในส่วนนี้ คือ กฎหมายของการเรียไรมีกฎหมายหลายข้อ ซึ่งจะต้องขออนุญาตในการเข้าเขตพื้นที่ หรือ มีการบอกบุญในออนไลน์ต่าง ๆ ซึ่งคล้ายกับการเรียไรที่คณะสงฆ์ไทยสามารถทำได้ แต่ต้องเป็นไปตามพระธรรมวินัยและเป็นไปตามรูปแบบของพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ ซึ่งสิ่งสำคัญคือ การนำเงินที่ได้จากการเรียไรไปใช้ประโยชน์ให้เกิดสาธารณะ

แนวทางการแก้ไขและพัฒนาารูปแบบการเรียไรที่พึงประสงค์

การเรียไร จำเป็นต้องอาศัยความถูกต้องเหมาะสม บริสุทธิ์ยุติธรรม เกิดผลสัมฤทธิ์ โดยเฉพาะความถูกต้องตามกฎหมายระเบียบ พระธรรมวินัย และกฎพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ 2539 เป็นไปตามกฎข้อบังคับของการเรียไรมีความเหมาะสม คือ ตามเทศกาลหรือความเหมาะสมหลายด้าน ไม่ว่าจะเป็นด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม ด้านการเมืองต่าง ๆ ว่าอยู่ในช่วงเทศกาลใด หรือสามารถรับบริจาคได้ หรือไม่ความบริสุทธิ์คือมีรายรับรายจ่ายที่ชัดเจนสามารถตรวจสอบได้ได้การยอมรับจากพุทธศาสนิกชนในบริเวณรอบวัดและเกิดผลสัมฤทธิ์หมายถึงว่าต้องใช้เงินให้ตรงตามวัตถุประสงค์มีการใช้เงินที่ถูกต้องสามารถสร้างสิ่งที่เป็นวัตถุหรือสาธารณูปการให้เกิดขึ้นในวัดและสามารถบริหารกิจการคณะสงฆ์ให้เป็นไปโดยความเรียบร้อย โดยอาศัยเงินจากการเรียไร เพราะฉะนั้น การเรียไรเป็นสิ่งที่ดีคือบอกบุญให้แก่ประชาชน แต่ต้องให้ถูกต้อง เหมาะสม บริสุทธิ์และเกิดผลสัมฤทธิ์ในอนาคต จะสามารถลดความข้อพิพาทและสร้างความศรัทธาให้แก่พุทธศาสนิกชนต่อไปได้

ในรูปแบบปัจจุบันเป็นระบบการทำบุญ หรือ บอกบุญออนไลน์ มีทั้งข้อดีและข้อเสีย มีอยู่ 2 ประเด็นคือการทำบุญแบบออนไลน์ทำให้มีความรวดเร็วในการรับเงินและเป็นการเปิดเผยโดยหลักธรรมาภิบาลคือโปร่งใสสามารถตรวจสอบได้ แต่ข้อเสีย คือ อาจจะเป็นช่องทางสำหรับมิฉฉาชีพหรือความผิดพลาดของผู้ที่จะทำบุญเพราะฉะนั้น การเรียไรลึ้มบอกออนไลน์มีทั้งข้อดีข้อเสีย แต่อำนวยความสะดวกให้แก่วัดหรือผู้ที่อำนวยความสะดวกให้แก่พุทธศาสนามีประโยชน์อย่างเดียวกันคือการอุปถัมภ์พระภิกษุสามเณรให้ได้ศึกษาเล่าเรียนหลักธรรมและนำหลักธรรมเหล่านั้นมาสั่งสอนแก่ประชาชนต่อไป หรือการตั้งไวยาวัจกรที่มีความรู้ความสามารถในด้านการเงินหรือ ทำการเงินลักษณะรูปแบบของมูลนิธิก็จะสามารถช่วยให้วัดมีความน่าเชื่อถือได้ ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 สรุปการเรียไรหรือบอกบุญของคณะสงฆ์ไทยในปัจจุบัน

กฎการเรียไรตามพระธรรมวินัย	พระสงฆ์สามารถทำการออกปากขอของต่อคนไม่ควรขอ หมายถึง ภิกษุขอสิ่งของต่อคฤหัสถ์ไม่ใช่ญาติ ผู้ไม่ใช่คนปวราณา คือ สามารถบอกบุญกับคนที่เป็ญาติหรือ คนที่ปวราณา (คนที่บอกไว้ล่วงหน้า)
กฎการเรียไรตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์	คำสั่งมหาเถรสมาคมเรื่อง ควบคุมการเรียไร พ.ศ. 2539 เช่น ในกรณีที่มีการบำเพ็ญกุศลในวัด ซึ่งเป็นงานประจำปี หรืองานพิเศษถ้าจะมีการเรียไร การโฆษณาเรียไร และการรับเงิน หรือทรัพย์สินจากการเรียไรให้กระทำได้เฉพาะภายในบริเวณวัด ห้ามมิให้กระทำการนอกบริเวณวัด
กฎการเรียไรตามกฎหมาย	ตามพระราชบัญญัติควบคุมการเรียไร พ.ศ. 2487 การที่มีบุคคล กลุ่มบุคคลทำการเรียไร โดยอ้างวัด เป็นการกระทำที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย ทั้งกระบวนการขั้นตอน และวิธีการ โดยนอกจากจะผิด พรบ.ควบคุมการเรียไร แล้ว ยังผิด พรบ. จราจร และกฎหมายอาญาด้านอื่นอีก
แนวทางในการเรียไรหรือบอกบุญจุดมุ่งหมายการบริหารวัด	การตั้งไวยาวัจกรที่มีความรู้ความสามารถในด้านการเงินหรือ ทำการเงินลักษณะรูปแบบของมูลนิธิก็จะสามารถช่วยให้วัดมีความน่าเชื่อถือได้

สรุป

การขอ หรือ เรียกว่า วิญญูติ 1. การเคลื่อนไหวให้รู้ความหมาย การสื่อความหมายมี 2 คือ 1. ภายวิญญูติ การให้รู้ความหมายด้วยกาย เช่น พยักหน้า กวักมือ 2. วจวิญญูติ การให้รู้ความหมายด้วยวาจา คือพูด หรือบอกกล่าว 2. การออกปากขอของต่อคนไม่ควรขอ หมายถึงภิกษุขอสิ่งของต่อคฤหัสถ์ผู้ไม่ใช่ญาติ ผู้ไม่ใช่คนปวราณา (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2547) ตามพระวินัยแล้วการที่พระภิกษุในพระพุทธศาสนาจะขอปัจจัยหรือขอสิ่งให้อำนวยความสะดวกสำหรับสมณสาธูปนั้นไม่สามารถทำได้ ยกเว้นแต่ว่าจะขอกับผู้ที่เป็ญาติหรือเป็นปวราณา เพราะฉะนั้น การเรียไรจึงอาจจะไม่ใช่การที่จะถูกต้องตามพระวินัยและตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ แต่ก็มีข้อยกเว้นในการบอกบุญหรือเรียไรต้องดูเหตุหรือดูสถานการณ์ได้รับการอนุญาตหรือเป็นเหตุให้ทำการบอกบุญหรือเรียไรได้ หรือบอกบุญยอมเป็นไปตามหลัก 3 ข้อ คือ หลักใหญ่คือพระธรรมวินัย หลักที่ 2 คือพระราชบัญญัติคณะสงฆ์และหลักที่ 3 คือ กฎหมายทั่วไปพระสงฆ์หรือกรรมการวัดที่จะทำการเรียไรนั้นต้องได้รับการอนุญาตถึงแม้จะมีข้อพระวินัยบอกว่าห้ามพระเรียไรหรือบอกบุญคนที่ไม่ใช่ญาติ ไม่ใช่ปวราณาก็ตาม แต่ถึงกระนั้นในทางปฏิบัติก็อาจจะมอบหมายให้กรรมการวัดหรือไวยาวัจกรเป็นผู้ดำเนินการได้ แต่ต้องอยู่ในขอบเขตทั้ง 3 ข้อตามที่ได้กล่าวไว้ นั้น ก็ย่อมสามารถนำเงินที่ได้จากการทำบุญของประชาชนไปสร้างหรือไปต่อยอดในการพัฒนาวัดให้เกิดประสิทธิผลมากที่สุด

เอกสารอ้างอิง

- กนก แสนประเสริฐ. (2539). *เอกสารคู่มือว่าด้วยประมวลพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ การเรียไร*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ.
- กรมการศาสนา. (2542). *คู่มือการบริหารจัดการวัดฉบับย่อ*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์การศาสนา.
- _____. (2542). หนังสือคู่มือพระสังฆาธิการ ว่าด้วยพระราชบัญญัติ กฎ ระเบียบคำสั่ง มหาเถรสมาคม. กรุงเทพฯ: กรมการศาสนา.
- เดลินิวส์ ออนไลน์. (2566). *แก๊งพระเรียไรเงิน อ้างจัดสร้างอุโบสถวัดดัง บุกรันเจอขวด เบียร์เกลื่อน*. สืบค้น 9 มีนาคม 2566, จาก <https://shorturl.asia/9YuvP>
- พระประยุทธิ์ จริยา และศิริพงษ์ มาณะสร. (2560). การศึกษาการเปลี่ยนแปลงการบริหารจัดการวัดในพระพุทธศาสนาในปัจจุบัน : จังหวัดเชียงใหม่. *วารสาร มจร ทรัพยากรปริทรรศน์*, 1(2), 1-10.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต). (2547). *พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์*. กรุงเทพฯ: บริษัทพิมพ์สวย จำกัด.
- พระมหาบุญโฮม สุราษฎร์ธานี. (2566). *การเรียไร*. สืบค้น 9 มีนาคม 2566, จาก <https://shorturl.asia/94Juw>
- พระสมุห์ธัญพล ธรรมสโร และพระเมณรัตน์ จตตมโล. (2566). วิกฤตการณ์ศรัทธาของประชาชนที่มีต่อพระสงฆ์ไทยและแนวทางการสร้างศรัทธาของพระสงฆ์ในยุคโซเชียล. *วารสารพุทธนวัตกรรมการจัดการ*, 6(1), 191-204.

การบริหารจัดการพรรคการเมืองไทยตามแนวพุทธ* THAI POLITICAL PARTIES MANAGEMENT ACCORDING TO BUDDHISM

อภิรต ศิรินาวิน

Apirat Sirinavin

นักวิชาการอิสระ

Independent Academic

Corresponding Author E-mail: sirinavin.apirat@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้มุ่งศึกษาการบริหารจัดการพรรคการเมืองไทยตามแนวพุทธ การบริหารจัดการพรรคการเมืองเป็นบทบาทและหน้าที่ของผู้บริหารพรรค เนื่องจากพรรคการเมืองถือเป็นองค์กรหลักในการพัฒนาบุคคลเข้าสู่ตำแหน่งทางการเมือง ดังนั้นผู้บริหารพรรคจำเป็นต้องมีความรู้ความสามารถในการบริหารจัดการองค์กร โดยเฉพาะอย่างยิ่งการบริหารปัจจัยการบริหาร ได้แก่ คน เงิน วัสดุอุปกรณ์ การจัดการ และการบริหารจัดการดังกล่าว หากนำมาประยุกต์ใช้ร่วมกับหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา กล่าวคือ หลักอริยปาท 4 ได้แก่ ฉันทะ ความพอใจ วิริยะ ความเพียร จิตตะ ความเอาใจใส่ วิมังสา ความไตร่ตรอง เมื่อนำมาประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการพรรคการเมืองจะส่งผลให้พรรคการเมืองสามารถบริหารพรรคได้อย่างมีประสิทธิภาพ

คำสำคัญ: การบริหารจัดการ; พรรคการเมือง; หลักอริยปาท 4

Abstract

This article aimed to study Thai political party management according to Buddhist principles. Political party management is the role and duty of party executives because political parties are the main organizations for developing the people into political positions. Therefore, party executives need to have knowledge and ability to manage the organization especially the knowledge of management factors including people, money, materials, and management. The management when applied with the principles of Buddhism, namely Iddhipada 4 : Chanda, aspiration, Viriya, effort, citta,

*Received November 15, 2022; Revised September 23, 2023; Accepted March 27, 2024

attention, Vimamsa. Examination. Therefore, applying Iddhipada with the management principles of political parties, will result in political parties being able to manage their parties efficiently.

Keywords: Management; Political Party; 4 Iddhipada

บทนำ

ปัจจุบันการบริหารพรรคการเมืองไทยมีการบริหารในรูปแบบองค์กร ซึ่งมีลักษณะเป็นพื้นฐานเบื้องต้นที่จะนำบุคคลเข้าสู่ทางการเมืองและการบริหารประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข พรรคการเมืองมีความใกล้ชิดกับประชาชนสามารถนำความต้องการของประชาชนมาจัดทำเป็นนโยบายของพรรคการเมืองและดำเนินกิจกรรมทางการเมืองเพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อประชาชนและประเทศชาติ (สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง, 2561) ในปี 2565 สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง โดยฝ่ายกิจการพรรคการเมืองสำนักกิจการพรรคการเมือง ได้เปิดเผยจำนวนพรรคการเมืองที่ยังดำเนินการอยู่ ซึ่งมีจำนวนมากถึง 87 พรรค คณะกรรมการบริหารพรรค มีจำนวนทั้งสิ้น 1,201 คน มีสมาชิกพรรคจำนวนทั้งสิ้น 1,351,164 คน ซึ่งถือว่าจำนวนมาก (สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง, 2565)

การบริหารจัดการและควบคุมพรรคการเมืองในภาพรวมเป็นอำนาจหน้าที่ของสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง หรือ กกต. โดยที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 หมวด 12 องค์กรอิสระ ส่วนที่ 2 คณะกรรมการการเลือกตั้ง และตามมาตรา 22 23 24 และ 26 แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการการเลือกตั้ง พ.ศ. 2560 วางหลักไว้ให้คณะกรรมการการเลือกตั้ง หรือ กกต. มีหน้าที่และอำนาจ โดยสรุปคือ จัดการเลือกตั้ง คือการควบคุมและดำเนินการจัดให้มีการเลือกตั้ง ทั้งการเลือกตั้งระดับชาติ ระดับท้องถิ่น รวมทั้งการออกเสียงประชามติ สืบสวน ไต่สวน และวินิจฉัย คือ การสืบสวนหรือไต่สวนและวินิจฉัยชี้ขาด สั่งให้มีการเลือกตั้งใหม่ นับคะแนนใหม่ รวมทั้งการสั่งเพิกถอนสิทธิเลือกตั้ง ผู้สมัครและสมาชิกสภา ที่ทำผิดกฎหมายเลือกตั้ง ออกกฎระเบียบ คือ การออกกฎระเบียบ คำสั่ง ข้อกำหนดที่จำเป็นต่อการปฏิบัติงาน (สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง, 2560)

การบริหารจัดการพรรคจึงจำเป็นต้องมีระบบการบริหารในสองส่วน กล่าวคือ การบริหารพรรคที่เป็นไปตามข้อกำหนดของสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง ซึ่งมีประเด็นที่สำคัญคือ หลักการและความสำคัญของพรรคการเมือง การจัดตั้งพรรคการเมือง และการบริหารพรรค ไปจนถึงการสิ้นสุดของพรรคการเมือง และอีกส่วนหนึ่งคือการบริหารจัดการพรรคโดยการประยุกต์ทฤษฎีหลักการและแนวคิดต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการบริหารมาใช้

ในการบริหารจัดการพรรค เพื่อให้เกิดความสมดุล และเกิดประสิทธิภาพในการบริหารพรรค ดังนั้น การบริหารจัดการพรรคการเมืองจึงไม่เพียงแต่จะต้องบริหารจัดการตามเงื่อนไขที่สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งกำหนดเท่านั้น จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องใช้หลักการและทฤษฎีการบริหารเข้ามาเกี่ยวข้องในลักษณะของการประยุกต์ใช้ และที่สำคัญยิ่งหากมีการประยุกต์หลักการบริหารจัดการเชิงพุทธเข้ามาใช้ในการบริหารด้วยแล้วจะส่งผลให้เกิดประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น สามารถสร้างขีดความสามารถในการบริหารจัดการพรรคให้สามารถดำรงอยู่ได้และบรรลุเป้าหมายกล่าวคือมีจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเพิ่มมากขึ้นภายในพรรค

การบริหารจัดการพรรคการเมืองไทย

หลักการและความสำคัญของพรรคการเมือง

พรรคการเมือง หมายความว่า กลุ่มบุคคลที่มีอุดมการณ์ทางการเมืองที่สอดคล้องกันมารวมตัวกัน เพื่อดำเนินกิจกรรมทางการเมือง โดยมีจุดมุ่งหมายสำคัญในการสรรหาและคัดเลือกบุคคลเข้าสมัครรับเลือกตั้ง เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเพื่อเข้าไปมีส่วนร่วมในการใช้อำนาจอธิปไตยและนิติบัญญัติ พรรคการเมืองนั้นถือได้ว่ามีบทบาทและความสำคัญอย่างยิ่งต่อการปกครองระบอบประชาธิปไตย เนื่องจากว่าพรรคการเมือง คือ สถาบันหลักที่ทำหน้าที่เป็นตัวเชื่อมโยงระหว่างภาครัฐกับภาคประชาชน โดยที่พรรคการเมืองจะนำเอาปัญหาหรือความต้องการของประชาชนมาแปลงเป็นนโยบายของพรรค เพื่อนำนโยบายเหล่านั้นไปปฏิบัติเมื่อได้รับเลือกตั้งเข้าไปทำหน้าที่ฝ่ายนิติบัญญัติหรือฝ่ายบริหาร จุดกำเนิดสำคัญอันเป็นรากฐานที่มาของพรรคการเมืองไทยเริ่มต้นจากการแพร่ขยายของกระแสอิทธิพลทางความคิดเกี่ยวกับระบบการเมืองการปกครองแบบประเทศตะวันตก (Westernization) ซึ่งเป็น ระบบการเมืองการปกครองที่อิงกับหลักความเชื่อเรื่องเสรีภาพกับความเสมอภาค (Liberty & Equality) และค่านิยมเรื่องความทันสมัย (Modernization) ผสมผสานร่วมอยู่ด้วย พรรคการเมืองจึงเป็นกลไกที่สำคัญในการต่อรองให้เกิดประโยชน์แก่ประชาชนโดยส่วนรวม เป็นเครื่องมือประกันสิทธิและเสรีภาพ ความเสมอภาคของประชาชนไม่ให้มีการปกครองที่เป็นเผด็จการ ที่สามารถแก้ไขความขัดแย้งของบุคคลที่มีความคิดเห็นแตกต่างกันโดยการกำหนดนโยบายตามแนวทางกว้าง ๆ เพื่อให้ประชาชนโดยส่วนรวมสามารถยอมรับได้ เป็นเครื่องมือในการสร้างประชาชาติ อีกทั้งยังมีส่วนร่วมในการผลักดันให้การปฏิบัติตามประชาชาติเกิดผลเป็นจริงอย่างมีประสิทธิภาพ (สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง, 2561) การจัดตั้งพรรคการเมืองนั้นจะเป็นไปตามที่รัฐธรรมนูญกำหนดไว้

การบริหารจัดการพรรคการเมือง

การบริหารจัดการพรรคการเมือง ไม่ว่าจะเป็น โครงสร้างการบริหาร การดำเนินกิจการของพรรค การส่งผู้สมัครเข้ารับเลือกตั้ง การเงินและการบัญชี การจัดสรรเงินอุดหนุน ข้อบังคับ หรือแม้แต่การสิ้นสุดของพรรคการเมือง ล้วนแล้วแต่ต้องดำเนินการให้เป็นไปตามที่รัฐธรรมนูญกำหนดไว้ทั้งสิ้น ซึ่งในที่นี้จะกล่าวถึงในกรอบกว้าง ๆ ของการบริหารจัดการพรรคการเมืองเท่านั้น เนื่องจากข้อบังคับและหลักการต่าง ๆ พรรคการเมืองต้องปฏิบัติตามคู่มือการปฏิบัติงานของพรรคการเมืองอยู่แล้ว การบริหารพรรคการเมือง หากมองในภาพรวมจะเห็นว่ามี mốiเกี่ยวข้องกับการบริหารคน เงิน วัสดุอุปกรณ์ และการบริหารจัดการ (Dayal et al., 1996) ดังนั้นพรรคการเมืองส่วนใหญ่จะใช้เทคนิคและวิธีการที่มีความคล้ายคลึงกัน โดยทั่วไปแล้วก็จะบริหารจัดการอยู่ภายใต้กรอบของการบริหาร 4M เนื่องจากการบริหารจัดการทรัพยากรส่งผลต่อประสิทธิภาพของการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดให้เกิดประโยชน์สูงสุด ทฤษฎีการบริหารจัดการเป็นปัจจัยขั้นพื้นฐานในการบริหาร ประกอบด้วย บุคลากร (Man) งบประมาณ (Money) วัสดุ (Material) และการจัดการ (Management) (วิษยานนท์ สุทธิโส, 2559)

1. บุคลากร (Man) หมายถึง ผู้ที่เกี่ยวข้องกับระบบงาน ประกอบด้วย ผู้บริหารระดับต่าง ๆ ไปจนถึงระดับปฏิบัติการในสายงาน นักวิชาการ ซึ่งในส่วนนี้พรรคการเมืองจะต้องใช้กระบวนการในการจัดการทรัพยากรมนุษย์เข้ามาเกี่ยวข้องด้วย โดยควรยึดหลักของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่ประกอบด้วย การวางแผน การสรรหาและการคัดเลือก การจ้างรักษา การประเมินผล การพัฒนาและการฝึกอบรม ไปจนถึงการให้พันทสภาพ (ภิญโญ สาร, 2517) เพื่อให้ได้บุคลากรที่จะมาปฏิบัติหน้าที่ในพรรคการเมืองที่มีคุณภาพ สามารถพัฒนาความรู้ความสามารถได้ จนมีความรู้ความสามารถตรงตามสายงาน

2. งบประมาณ (Money) หมายถึง งบประมาณที่มีค่าเป็นเงินของระบบซึ่งจะเกี่ยวข้องกับการ การเงินและการบัญชีของพรรคการเมือง รายได้ รายจ่าย การทำบัญชีและงบการเงิน ในส่วนนี้จะต้องให้เกิดความโปร่งใสให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2560 (พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2560, 2560) กล่าวคือใช้งบประมาณอย่างคุ้มค่าและโปร่งใส

3. วัสดุ (Material) หมายถึง วัสดุอุปกรณ์ที่ใช้สำหรับการดำเนินกิจการของพรรคการเมือง วัสดุเหล่านี้จะต้องได้มาโดยชอบ ตามหมวด 5 แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2560 ที่ว่าด้วยรายได้ของพรรคการเมือง กล่าวโดยสรุปในข้อนี้ การได้มาซึ่งวัสดุอุปกรณ์ซึ่งในที่นี้เรียกว่า ทรัพย์สิน จะต้องรับบริจาคโดยชอบ ไม่มีประโยชน์แอบแฝง ที่เป็นเหตุกระทำการหรือสนับสนุนการกระทำความผิดเป็นบ่อนทำลายความมั่นคงของราชอาณาจักรราชบัลลังก์ เศรษฐกิจของประเทศ หรือราชการแผ่นดิน

ตามมาตรา 44 (พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2560, 2560) กล่าวคือ ใช้วัสดุอุปกรณ์ให้เกิดประโยชน์สูงสุด

4. การจัดการ (Management) หมายถึงการบริหารจัดการระบบให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อม ให้ทันสมัยอยู่เสมอ การจัดการดังกล่าวควรจัดการในลักษณะของกระบวนการที่มีการวางแผนดำเนินการอย่างเป็นระบบ มีการตรวจสอบติดตามประเมินผลการดำเนินการของพรรคอยู่เสมอ และมีการปรับปรุงแก้ไขแผนและแนวทางวิธีการอย่างต่อเนื่อง ซึ่งเราจะทราบกันในนามของกระบวนการ PDCA ซึ่งประกอบด้วยการวางแผน การปฏิบัติตามแผน การตรวจสอบ และการแก้ไข (Deming, 1993) กล่าวคือ การบริหารอย่างเป็นระบบ พร้อมรับการเปลี่ยนแปลง

ดังนั้น การบริหารจัดการพรรคการเมือง ผู้บริหารพรรคและสมาชิกพรรคจึงควรใช้กลยุทธ์ในการบริหารจัดการที่แยบยล เพื่อให้กระบวนการบริหารบุคลากรภายในพรรคเกิดความสมดุล มีการทำบัญชีและการจัดสรรงบประมาณการบริหารพรรคที่เหมาะสม จัดให้มีการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ของพรรคให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด ใช้ทรัพยากรตรงตามวัตถุประสงค์ให้มีความคุ้มค่ามากที่สุด และมีการปรับกระบวนการบริหารจัดการให้เกิดความเหมาะสม ให้เกิดความสมดุลกันระหว่างคน เงิน วัสดุอุปกรณ์และการจัดการ ซึ่งใจความสำคัญ คือ พัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ความสามารถตรงตามสายงาน ใช้งบประมาณอย่างคุ้มค่าและโปร่งใส ใช้วัสดุอุปกรณ์ให้เกิดประโยชน์สูงสุด และบริหารอย่างเป็นระบบ พร้อมรับการเปลี่ยนแปลง

หลักการบริหารตามแนวพระพุทธศาสนา

การบริหารจัดการพรรคการเมืองดังที่กล่าวมาแล้วข้างต้นถือเป็นตัวชี้วัดที่สำคัญอย่างหนึ่งที่ทำให้การบริหารจัดการพรรคการเมืองมีประสิทธิภาพ แต่นั่นอาจยังไม่เพียงพอต่อการบริหารจัดการพรรคที่มีความซับซ้อน ซึ่งผู้บริหารพรรคนอกจากจะใช้หลักการแนวคิดและทฤษฎีทางการบริหาร ให้เป็นไปตามระเบียบข้อบังคับแล้ว ยังต้องอาศัยเทคนิคและวิธีการอื่นเพิ่มเติม หลักอิทธิบาท 4 จะเป็นส่วนช่วยเสริมให้ผู้บริหารพรรคการเมืองประสบความสำเร็จได้ดียิ่งขึ้น เพราะในทางพระพุทธศาสนาอาศัยหลักอิทธิบาท 4 ในการประกอบกิจการงานต่าง ๆ ให้ประสบความสำเร็จองค์การทางพระพุทธศาสนาภาครัฐ เอกชนหลายแห่งต่างก็ใช้หลักอิทธิบาท 4 ในการบริหารทั้งสิ้น เพราะมีผลต่อผู้บริหารองค์การนั้น เมื่อบริหารจัดการตามแนวทางนี้จะส่งผลให้การบริหารและการดำเนินกิจการของพรรคการเมืองมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น หลักอิทธิบาท 4 ดังที่กล่าวมาประกอบด้วย ฉันทะ ความพอใจ วิริยะ ความเพียร จิตตะ เอาใจใส่ วิมังสา ไตร่ตรอง

(มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) แนวทางในการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 เพื่อการบริหารพรรคการเมือง สามารถอธิบายได้ดังนี้

1. ฉันทะ ความพอใจ ผู้บริหารพรรคจะต้องยินดีและเต็มใจบริหาร มีจิตใจชื่นชอบงานบริหารพรรคการเมืองเป็นเบื้องต้น พร้อมทั้งยินดีรับฟังข้อเสนอแนะจากนักวิชาการฝ่ายต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง และพร้อมที่จะรับฟังข้อคิดเห็นของประชาชน พร้อมและยินดีที่จะรับผิดชอบกับผลของการดำเนินการของพรรคทั้งทางบวกและทางลบ

2. วิริยะ ความเพียร เป็นการแสดงออกที่เป็นกิจกรรมในทางการเมือง ที่ผู้บริหารพรรคจะต้องใช้ความอดทนในการบริหารจัดการพรรค เพราะต้องเกี่ยวเนื่องกับบุคลากรภายในพรรค ปัญหาอุปสรรคต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้นในภายภาคหน้า การแก้ไขปัญหาการจัดสรรทรัพยากรของพรรคให้เกิดความพอเพียง กิจกรรมทุกอย่างที่เกิดขึ้นต้องมีความอดทนรับรู้เข้าใจและแก้ไขปัญหา พร้อมกันนั้นก็เพียรสร้างกิจกรรมใหม่ที่ท้าทายให้เกิดขึ้น ซึ่งความขยันหรือความเพียรนี้จะต้องส่งเสริมให้เกิดขึ้นกับบุคลากรทุกระดับของพรรค

3. จิตตะ เอาใจใส่ ผู้บริหารพรรคจะต้องแสดงออกถึงคามกระตือรือร้นในการบริหารงานพรรค คอยตรวจตราสอดส่องกิจการของพรรคให้เป็นไปตามแผนการดำเนินงานของพรรค เอาใจใส่ให้กำลังใจบุคลากรภายในพรรค สร้างค่านิยมร่วมภายในพรรค พิจารณาหาจุดบกพร่องที่เกิดภายในพรรค พร้อมทั้งหาแนวทางแก้ไขเพื่อให้การบริหารงานของพรรคเกิดประสิทธิภาพ

4. วิมังสา ไตร่ตรอง คือการที่ผู้บริหารพรรคการเมืองได้พิจารณาไตร่ตรองหาแนวทางในการพัฒนากระบวนการดำเนินงานของพรรคที่ดีที่สุด วิเคราะห์ปัญหาและสาเหตุของปัญหาที่เกิดขึ้น พร้อมทั้งวิเคราะห์นโยบายของพรรค วางยุทธศาสตร์ กลยุทธ์ และวิธีการในการบริหารงานของพรรค ซึ่งวิมังสาในมิติของการประยุกต์ใช้นี้จะเป็นการวิเคราะห์แยกแยะปัญหาสาเหตุ พร้อมทั้งหาแนวทางในการปรับปรุงแก้ไข

หลักอิทธิบาท 4 จึงเป็นธรรมทางพระพุทธศาสนาที่สามารถประยุกต์ใช้ได้ในทุกบริบททั้งในบริบทสังคมเศรษฐกิจและการเมือง โดยใจความสำคัญหลักอิทธิบาท 4 นี้เป็นคุณเครื่องให้ถึงความสำเร็จ นำไปสู่ความสำเร็จแห่งผลที่มุ่งหมาย (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2559) ดังนั้นอิทธิบาท 4 นี้ จึงสามารถประยุกต์ใช้ได้กับการบริหารจัดการพรรคการเมือง เพื่อให้การบริหารงานมีประสิทธิภาพเป็นไปตามเป้าหมาย

สรุป

สรุปได้ว่า พรรคการเมืองเป็นกลุ่มบุคคลที่มีอุดมการณ์ทางการเมืองที่สอดคล้องกันมารวมตัวกัน เพื่อดำเนินกิจกรรมทางการเมือง โดยมีจุดมุ่งหมายสำคัญในการสรรหาและคัดเลือกบุคคลเข้าสมัครรับเลือกตั้ง ดังนั้นพรรคการเมืองจึงเป็นองค์กรพื้นฐานที่นำพา

บุคคลเข้าสู่ตำแหน่งทางการเมือง กิจกรรมหลักของพรรคการเมืองเมื่อจัดตั้งพรรคแล้ว ได้แก่ ประชุมพรรค ส่งผู้รับสมัครเข้ารับการเลือกตั้งเพื่อเข้าสู่ตำแหน่งทางการเมือง อีกส่วนหนึ่งจะเป็นการบริหารจัดการพรรค การเงินและการบัญชีของพรรคการเมืองที่เกี่ยวข้องกับรายได้ รายจ่ายและการจัดทำบัญชี การจัดสรรเงินอุดหนุน จนกระทั่งถึงการสิ้นสุดของพรรคการเมือง ซึ่งทั้งหมดนี้ล้วนแล้วแต่จะต้องเกี่ยวข้องกับปัจจัยการบริหารจัดการ 4M ได้แก่ บุคลากร (Man) งบประมาณ (Money) วัสดุ (Material) และการจัดการ (Management) ซึ่งสามารถใช้แนวคิดทฤษฎีต่าง ๆ ด้านการบริหารเข้ามาใช้ในการบริหารจัดการด้วยก็ได้ โดยหลักการสำคัญคือ พัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ความสามารถตรงตามสายงาน ใช้งบประมาณอย่างคุ้มค่าและโปร่งใส ใช้วัสดุอุปกรณ์ให้เกิดประโยชน์สูงสุด และบริหารอย่างเป็นระบบ พร้อมรับการเปลี่ยนแปลง พร้อมกันนั้น การประยุกต์หลักพุทธธรรมอันได้แก่ หลักอริยปาท 4 ซึ่งประกอบด้วย ฉันทะ ความพอใจ วิริยะ ความเพียร จิตตะ เอาใจใส่ วิมังสา ไตรตรอง มาใช้ในการบริหารจัดการพรรคการเมือง จะส่งผลให้การบริหารจัดการพรรคการเมืองมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น โดยแนวทางในการประยุกต์ คือ ผู้บริหารพรรคจะต้องยินดีและเต็มใจบริหาร มีจิตใจขึ้นชอบงานบริหารพรรคการเมืองเป็นเบื้องต้น ใสความอดทนในการบริหารจัดการพรรค เพราะต้องเกี่ยวเนื่องกับบุคลากรภายในพรรค แสดงออกถึงคามกระตือรือร้นในการบริหารงานพรรค คอยตรวจตราสอดส่องกิจการของพรรคให้เป็นไปตามแผนการดำเนินงานของพรรค พร้อมทั้งพิจารณาไตร่ตรองหาแนวทางในการพัฒนากระบวนการดำเนินงานของพรรคที่ดีที่สุด

เอกสารอ้างอิง

- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต). (2559). *พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม*. กรุงเทพฯ: มูลนิธิการศึกษาเพื่อสันติภาพ พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต).
- พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2560. (2560, 7 ตุลาคม).
- ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 134 ตอนที่ 105 ก. หน้า 6.
- ภิญโญ สาร. (2517). *หลักการบริหารงานบุคคล*. กรุงเทพฯ: วัฒนาพานิช.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- วิษยานนท์ สุทธิโส. (2559). เทคนิคการสร้างยุทธศาสตร์การพัฒนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น. *วารสารวิทยาลัยนครราชสีมา*, 10(1), 377-387.
- สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง. (2560). *อำนาจหน้าที่ของ กกต.* สืบค้น 10 พฤศจิกายน 2565, จาก <https://shorturl.asia/fwp27>

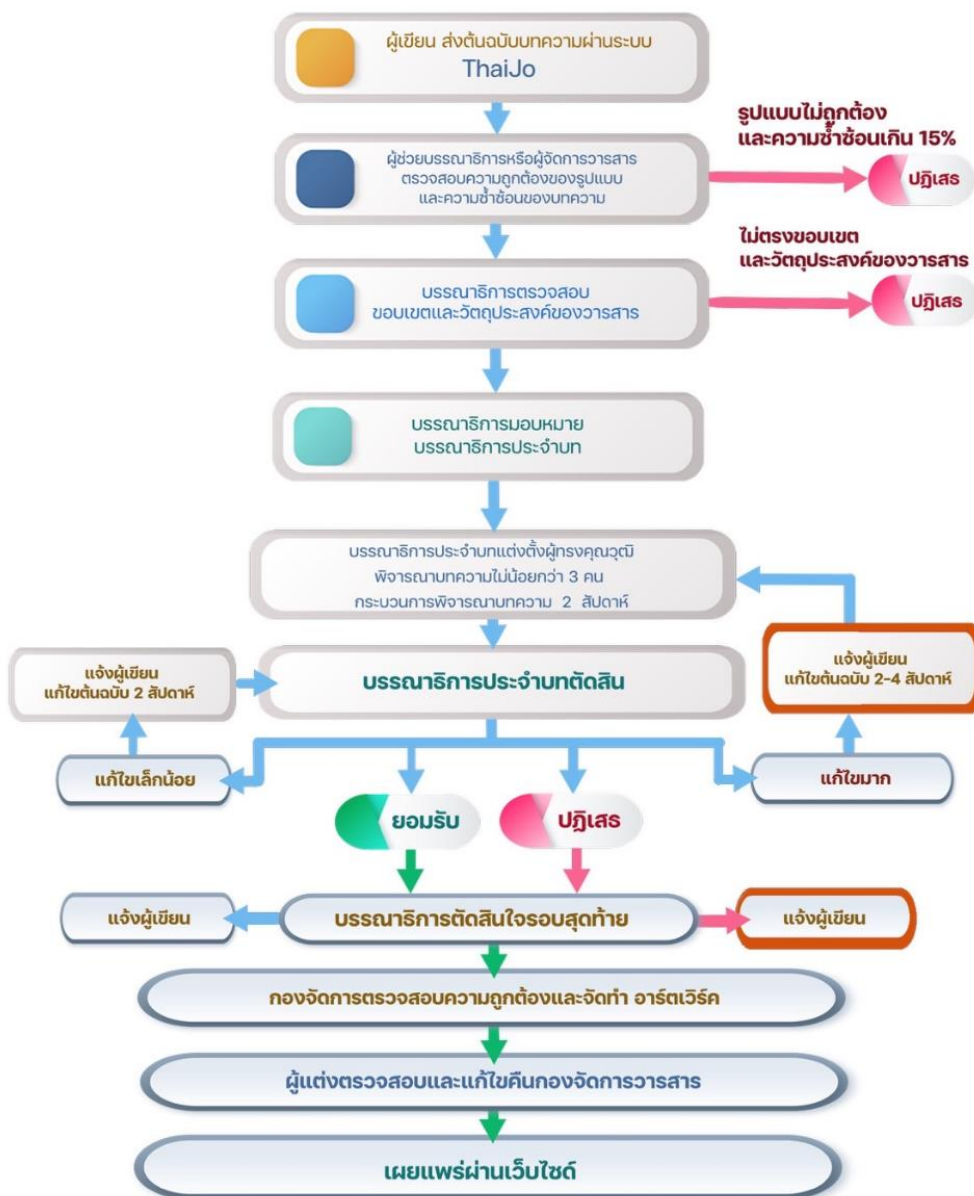
- _____. (2561). *คู่มือการปฏิบัติงานของพรรคการเมือง*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง.
- _____. (2565). *ข้อมูลพรรคการเมืองที่ยังดำเนินการอยู่ ณ วันที่ 21 ตุลาคม 2565*. สืบค้น 10 พฤศจิกายน 2565, จาก <https://shorturl.asia/JkfXS>
- Dayal, R. et al. (1996). *Management Principles and Practices*. New Delhi: Mittal Publications.
- Deming, W. D. (1993). *PDCA cycle a quality approach*. UK: Cambridge, MA MIT.

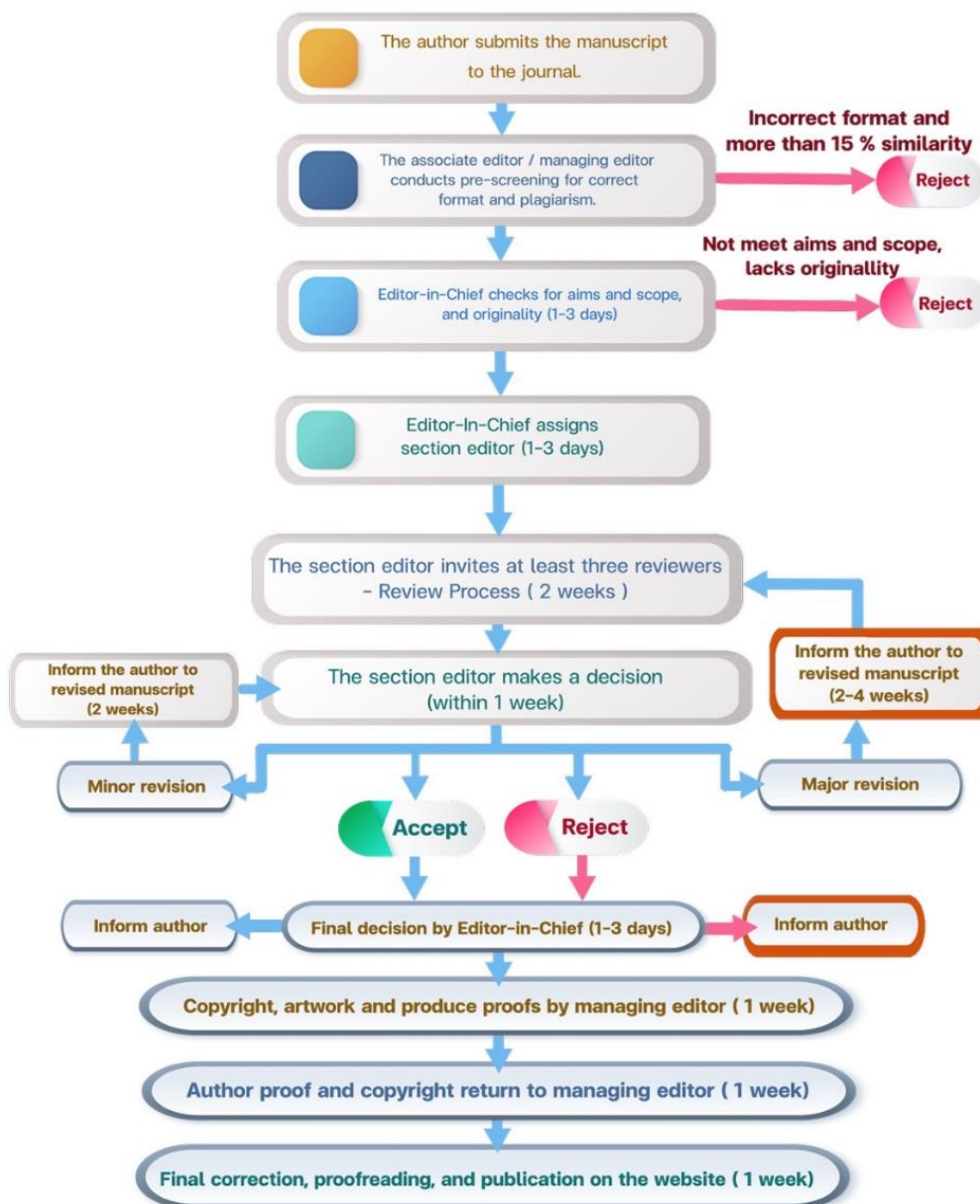
ภาคผนวก

กระบวนการพิจารณาบทความ

Peer Review Process

คำแนะนำสำหรับผู้เขียน รูปแบบเอกสารอ้างอิงวารสารพุทธนวัตกรรมและการจัดการ

เอกสารที่นำมาใช้ในการอ้างอิงบทความ ควรมีที่มาจากแหล่งตีพิมพ์ที่ชัดเจน และมีความน่าเชื่อถือสามารถสืบค้นได้ เช่น หนังสือ วารสาร หรืองานวิจัย เป็นต้น ผู้เขียนบทความจะต้องตรวจสอบความถูกต้องของรายการอ้างอิง เพื่อป้องกันความล่าช้าในการตีพิมพ์บทความ เนื่องจากบทความที่มีการอ้างอิงไม่ถูกต้อง จะไม่ได้รับการส่งต่อไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาจนกว่าการอ้างอิงเอกสารจะได้รับการแก้ไขให้สมบูรณ์

รูปแบบการอ้างอิงในเนื้อเรื่องใช้วิธีการอ้างอิงระบบนาม-ปี ตามรูปแบบของ American Psychological Association (APA) โดยแบ่งออกเป็น 2 ประเภทคือ

1. การอ้างอิงในเนื้อหาบทความ

1.1 การอ้างอิงต้นเนื้อความ ให้ใช้ระบบตัวอักษรโดยระบุชื่อ-นามสกุล ตามด้วย วงเล็บเปิด แล้วระบุปีที่ตีพิมพ์ วงเล็บปิด เช่น

1.1.1 กฤษฎา แซ่หลี (2562) กล่าวว่า...

1.1.2 ...สอดคล้องกับงานวิจัยของกฤษฎา แซ่หลี (2562) ผลการวิจัยพบว่า...

1.1.3 Krisada Saelee (2019) explains to...

1.1.4 ... consistent with the research of Krisada Saelee (2019) the research results found...

1.2 การอ้างอิงท้ายเนื้อความ ให้ใช้ระบบตัวอักษรโดยใช้ วงเล็บเปิด แล้วระบุชื่อ-นามสกุลของผู้เขียน เครื่องหมายจุลภาค และปีที่ตีพิมพ์ วงเล็บปิด กำกับท้ายเนื้อความที่ได้อ้างอิง ดังนี้

1.2.1 อ้างอิงจากเอกสารภาษาไทย

1.2.1.1 พระไตรปิฎกและอรรถกถา วงเล็บเปิด ชื่อคัมภีร์/เล่มที่/ข้อที่/เลขหน้า วงเล็บปิด แล้วตามด้วย วงเล็บเปิด มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย จุลภาค ปีที่พิมพ์ วงเล็บปิด ตัวอย่างเช่น “ดูกรภิกษุทั้งหลาย จักร 4 ประการนี้ เป็นเครื่องเป็นไปแก่นุชย์และเทวดาผู้ประกอบเป็นเครื่องที่มนุษย์และเทวดาประกอบแล้ว ย่อมถึงความเป็นผู้ใหญ่และความไพศาลในภคะทั้งหลายต่อกาลไม่นานนัก” (อง.จตุกก. 21/31/37) (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) เป็นต้น

1.2.1.2 ผู้แต่งหนึ่งราย ให้อ้างชื่อผู้แต่งแล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (.) และตามด้วยปีที่พิมพ์ เช่น (เกียรติศักดิ์ สุขเหลือ, 2560)

1.2.1.3 ผู้แต่งสองราย ให้อ้างชื่อของผู้แต่งทั้งสองรายโดยใช้คำว่า “และ” ในการเชื่อมผู้เขียนทั้งสองแล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ เช่น (พระมหาสุรนนท์ สุรนุโท และเกียรติศักดิ์ สุขเหลือง, 2560)

1.2.1.4 ถ้ามีผู้แต่งมากกว่า 2 รายให้อ้างชื่อของผู้แต่งรายแรกแล้วเพิ่มคำว่า “และคณะ” แล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และตามด้วยปีที่พิมพ์ เช่น (ธิดิวิฐิ หมั่นมีและคณะ, 2560)

1.2.1.5 กรณีที่เนื้อความเป็นเรื่องเดียวกันหรือผลการวิจัยเหมือนกัน แต่มีผู้อ้างอิงหลายคนให้ใช้รายการอ้างอิงที่ใกล้เคียงปีปัจจุบันมากที่สุด

1.2.2 อ้างอิงจากเอกสารภาษาอังกฤษ

2.2.1 ถ้ามีผู้แต่งหนึ่งรายให้อ้างนามสกุลของผู้แต่ง ตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ เช่น (Keown, 2010)

2.2.2 ถ้ามีผู้แต่งสองรายให้อ้างนามสกุลของผู้แต่งทั้งสองราย โดยใช้เครื่องหมายแอมป์ (&) คั่นกลางระหว่างนามสกุลของผู้แต่งทั้งสอง แล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ เช่น (Hersey & Blanchard, 2010)

2.2.3 ถ้ามีผู้แต่งมากกว่า 2 รายให้อ้างนามสกุลของผู้แต่งรายแรกตามด้วย et al. ตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ (Kaiser et al., 2010)

เอกสารอ้างอิงที่ใช้อ้างอิงในเนื้อหาบทความ จะต้องปรากฏในเอกสารอ้างอิงท้ายบทความทุกรายการ

2. เอกสารอ้างอิงท้ายเล่ม (ภาษาไทย)

2.1 พระไตรปิฎก อรรถกถา ทุกเล่มให้อ้างอิงท้ายเล่มด้วยรูปแบบเดียวกันดังนี้ ผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)./ชื่อพระไตรปิฎก อรรถกถา./สถานที่พิมพ์:/สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์. มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
_____. (2539). พระไตรปิฎกฉบับภาษาบาลี ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

2.2 หนังสือ

ผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)./ชื่อหนังสือ/ (ครั้งที่พิมพ์)./สถานที่พิมพ์:/สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์. พระมหาสุทิตย์ อาภากร. (2548). เครือข่าย : ธรรมชาติ ความรู้ และการจัดการ (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: พิสิษฐ์ ไทย ออฟเซต.

2.3 บทความในหนังสือ

ผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)./ชื่อบทความ./ใน ชื่อบรรณาธิการ(บรรณาธิการ)./ชื่อเรื่อง./ (เลขหน้าที่อ้าง)./
สถานที่พิมพ์:/สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

พระสุกิจ สุจโน. (2559). การสร้างความคิดนามธรรมในวัฒนธรรมไทย. ใน ปวีตร ว่องวิระ,
ทฤษฎีและวิธีวิทยาของการวิจัยวัฒนธรรม. (น. 112). กรุงเทพฯ: อัมรินทร์.

2.4 บทความในวารสาร

ผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)./ชื่อบทความ./ชื่อวารสาร,/ปีที่(ฉบับที่),/เลขหน้าแรกที่ตีพิมพ์-เลขหน้าสุดท้าย
ที่ตีพิมพ์.

ธิดา หนัมนี. (2557). การวางแผนและการติดต่อประสานงานเชิงพุทธ. วารสาร มจร
สังคมศาสตร์ปริทรรศน์, 3(1), 25-31.

2.5 บทความในสารานุกรม

ผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)./ชื่อบทความ./ใน/ชื่อสารานุกรม/(เล่มที่อ้าง, หน้า เลขหน้าที่อ้าง).

วุฒิชัย มูลศิลป์. (2549). กฎหมายตราสามดวง. ใน สารานุกรมประวัติศาสตร์ไทย (เล่ม 1, อักษร
ก, น. 12-16).

2.6 หนังสือพิมพ์

ผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์,/วันที่/เดือน)./ชื่อบทความ./ชื่อหนังสือพิมพ์,/เลขหน้า.

สุชาติ เผือกสกนธ์. (2549, 9 มิถุนายน). ประชาชนธุรกิจพอเพียง. ผู้จัดการรายวัน, น. 13.

2.7 สารนิพนธ์, วิทยานิพนธ์, ดุษฎีนิพนธ์

ผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)./ชื่อวิทยานิพนธ์/(ระดับวิทยานิพนธ์ สาขาวิชา)/สถานที่พิมพ์:/สำนักพิมพ์.

พระครูพิศิษฐ์ประชาณ. (2562). การพัฒนาการมีส่วนร่วมของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชน
ตามแนววิถีพุทธในจังหวัดสมุทรสงคราม (ดุษฎีนิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช
วิทยาลัย.

2.8 รายงานการวิจัย

ผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)./ชื่อเรื่อง/(รายงานผลการวิจัย)/สถานที่พิมพ์: สำนักพิมพ์.

พระมหาภุชญา กิตติโสภณ. (2562). รูปแบบการปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรมสำหรับวัยรุ่น
ไทยยุคใหม่ตามหลักพุทธธรรม ผ่านกลไกการขับเคลื่อนโครงการคลินิกคุณธรรมของ
พระธรรมวิทยากร (รายงานผลการวิจัย). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลง
กรณราชวิทยาลัย.

2.9 สัมภาษณ์

ชื่อผู้ที่ได้รับการสัมภาษณ์./ (ปีที่สัมภาษณ์, วัน เดือน)./ตำแหน่ง/[บทสัมภาษณ์].

พระอุดมสิทธินายก. (2563, 5 กุมภาพันธ์). ผู้อำนวยการหลักสูตรหลักสูตรบัณฑิตศึกษา
สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ [บทสัมภาษณ์].

2.10 สื่ออิเล็กทรอนิกส์

ผู้แต่ง./ (ปีที่เผยแพร่)./ชื่อเรื่อง./สืบค้น วัน เดือน ปี./จาก/แหล่งที่มาของข้อมูล.

ธรรมะไทย. (2563). พระพุทธศาสนาในประเทศไทย. สืบค้น 20 มีนาคม 2563, จาก
<http://www.dhammathai.org/thailand/thailand.php>

2.11 ราชกิจจานุเบกษา

ชื่อเรื่อง./ (พ.ศ., วันที่ เดือนที่ประกาศ)./ราชกิจจานุเบกษา./เล่ม ตอน./หน้า.

ข้อกำหนดกรมตำรวจ เรื่อง กำหนดชื่อและประเภทของวัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาทและ
ประเภทของรถที่ใช้เจ้าพนักงานมีอำนาจตรวจสอบผู้ขับขี่. (2537, 13 กรกฎาคม). ราช
กิจจานุเบกษา. เล่ม 111 ตอนพิเศษ 30 ง. หน้า 31.

2.12 หนังสือพิมพ์

ผู้แต่ง./ (ปีพิมพ์, วัน เดือน)./ชื่อบทความ./ชื่อหนังสือพิมพ์./น. หรือ p. หรือ pp. เลขหน้า.
ไทยรัฐ. (2548, 19 เมษายน). เขียวพระสอนศีลธรรม. ไทยรัฐ. น. 3.

3. เอกสารอ้างอิงท้ายเล่ม (ภาษาอังกฤษ)

3.1 Tripitaka Commentary

The name of the institution of the scriptures./ (Year)./ Title of Tripitaka./

Location:/Publisher.

Mahachulalongkornrajavidyalaya University. (1996). *Thai Tripitaka*. Bangkok: MCU Press.

3.2 Books

Author./ (Year)./ Title of the book./ (Edition ed.)/ Location:/Publisher.

Hunt, E. K. & Lautzenheiser, M. (2015). *History of Economic Thought* (3rd ed.).
New York: M. E. Sharpe.

3.3 Book Articles

Author./ (Year)./ Title of the chapter./ In Editor./ (Eds.)/ Title of the book./ (xth
ed.)/ (pp-pp)/Publisher.

Sparks, D. L. (2003). Environmental Soil Chemistry: An Overview. In Sparks, D. L.
(Eds.), *Environmental Soil Chemistry* (2nd Ed.). (pp. 1-42). Academic Press.

3.4 Encyclopaedia articles

Author./ (Year)./ Title of Article./ In Title of Encyclopaedia./ (Pages)/Publisher.

Wasinsarakorn, W. (2004). Psychology and Developmental Psychology. In
Encyclopedia of Education. Collected edition of specific issues, 4th rank
(pp. 99-117). Thanat Printing Co., Ltd.

3.5 Journal Articles

Author./ (Year)./ Title of Article./ Title of Journal./ Volume(Issue), Pages-Pages.

Limprasert, P. (2022). The Research of Punishment Suspension of Buddhist Monk and Secular of The Criminal Justice in Thailand. *Journal of Social Science and Buddhistic Anthropology*, 7(11), 37-53.

3.6 Newspaper

Author./ (YY, MM DD)./ Colum Name./ Title of Newspaper./ Pages.

Nanuam, W. (2023, January 4). Plans proceeding for joint petroleum production with Cambodia. *Bangkok Post*. p. 22.

3.7 Thesis and Dissertations

Author./ (Year)./ Title/ (Doctoral or Master's thesis or dissertation)./
Location:/ Publisher.

Pittayawattanachai, P. (2019). *An Analysis of Buddhism Propagation by using Buddhist Arts and Landscape of Cetiya-phum Monastery, Namphong District, Khonkaen* (Doctoral dissertation). Ayutthaya: Mahachulalongkornrajavidyalaya University.

3.8 Interview

Key Informant./ (YY, DD MM)./ Position./ (Interview).

Anuchid. P. (2022, 5 November). Director of the Research Institute. (Interview).

3.9 Website

Author./ (Year)./ Title/ Retrieved MM DD, Year,/ from URL address.

Buddhism Meditation Triratna Find us Community. (2020). *Who Was The Buddha?*. Retrieved March 20, 2020, from <https://thebuddhistcentre.com/text/who-was-buddha>.

ตัวอย่างการเตรียมต้นฉบับบทความวิจัย (8-15 หน้า)

ชื่อบทความ (ไทย) (18 pt)

ชื่อบทความ (อังกฤษ) (16 pt) (ตัวพิมพ์ใหญ่ทั้งหมด)

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียนหลัก (ไทย) (14 pt), ชื่อ-นามสกุลผู้เขียนร่วม (ไทย) (14 pt)

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียนหลัก (อังกฤษ) (14 pt), ชื่อ-นามสกุลผู้เขียนร่วม (อังกฤษ) (14 pt)

หน่วยงานต้นสังกัดผู้เขียน (ไทย) (14 pt)

หน่วยงานต้นสังกัดผู้เขียน (อังกฤษ) (14 pt)

Corresponding Author E-mail: ...

บทคัดย่อ (18 pt) (ไม่เกิน 350 คำ)

(16 pt) บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ.....
ประเภทของการวิจัย ประชากรกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การเก็บรวบรวมข้อมูล การ
วิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล
ผลการวิจัยพบว่า.....

คำสำคัญ: 3-5 คำ (16 pt) เช่น พระพุทธศาสนา; การบริหารจัดการเชิงพุทธ; นวัตกรรม

Abstract (18 pt) (แปลตามภาษาไทย)

(16 pt) ให้ตรงตามบทคัดย่อภาษาไทย.....

Keywords: 3-5 words (16 pt) such as: Buddhism; Buddhist Management;
Innovation

บทนำ (18 pt) (ไม่ควรเกิน 4 ย่อหน้า และเขียนให้ครอบคลุมทุกประเด็น)

(16 pt) กล่าวถึงความเป็นมาของเรื่องที่ทำกรวิจัยครั้งนี้ ว่ามีความเป็นมาอย่างไรบ้าง พร้อมทั้งอ้างอิงที่มาของข้อมูลนั้นอย่างถูกต้อง

(16 pt) กล่าวถึงปัญหาที่นำมาสู่การวิจัย ให้ตรงประเด็นกับเรื่องที่วิจัยและเชื่อมโยงกับพื้นที่วิจัย ปัญหานั้นเป็นปัญหาที่เป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปและต้องการได้รับการแก้ไข นำเสนอผลงานวิจัยที่ผู้อื่นได้เคยศึกษาไว้แล้ว พร้อมทั้งอ้างอิงแหล่งที่มาของข้อมูล

(16 pt) ทบทวนแนวคิดและทฤษฎีที่นำมาใช้ในการวิจัยในครั้งนี้และหรือทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย พร้อมทั้งอ้างอิงแหล่งที่มาของข้อมูล

(16 pt) สรุปเพื่อเชื่อมโยงไปสู่คำถามและวัตถุประสงค์การวิจัย

วัตถุประสงค์การวิจัย (18 pt)

1. (16 pt)
2. (16 pt)
3. (16 pt)

วิธีดำเนินการวิจัย (18 pt)

(16 pt) เขียนให้ครอบคลุม 5 หัวข้อ ได้แก่ 1. รูปแบบของการวิจัย 2. ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย (ทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ) 4. การเก็บรวบรวมข้อมูล (ทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ) 5. การวิเคราะห์ข้อมูล (ทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ) และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ผลการวิจัย (18 pt) (เขียนให้ครบตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้)

(16 pt) ผลการวิจัยตอบวัตถุประสงค์ทุกข้อ

ภาพที่ 1 (ชื่อภาพ)

ที่มา: ... (ถ้ามี)

คำอธิบายภาพ

ตารางที่ 1 (ชื่อตาราง) (ถ้ามี)

.....คำอธิบายตาราง.....

อภิปรายผลการวิจัย (18 pt)

(16 pt) อภิปรายผลการวิจัยที่พบตามวัตถุประสงค์ (ค้นพบอะไร สะท้อนให้เห็นถึงอะไร สอดคล้องหรือไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของใคร พร้อมทั้งอ้างอิงแหล่งที่มาของข้อมูล.....

.....

องค์ความรู้จากการวิจัย (18 pt)

(16 pt) ระบุองค์ความรู้ที่ค้นพบจากการวิจัยหรือสังเคราะห์ออกมาในรูปแบบโมเดล พร้อมคำอธิบายรูปแบบ/โครงสร้างของโมเดล และโมเดลมีที่มาจากฐานคิดของแนวคิดหรือทฤษฎีใดอย่างกระชับ เข้าใจง่าย.....

.....

ข้อเสนอแนะ (18 pt)

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย (16 pt) (ถ้ามี)

.....

.....

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ (16 pt) (ถ้ามี)

.....

.....

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป (16 pt) (ถ้ามี)

.....

.....

กิตติกรรมประกาศ (18 pt) (ให้ใส่เฉพาะกรณีที่ได้รับทุนสนับสนุนการวิจัย หรือกรณีซื้อบทความมีชื่อเรื่องไม่ตรงกับงานวิจัยหรือวิทยานิพนธ์) (ถ้ามี)

(16 pt) ขอบคุณแหล่งทุน และควรระบุเลขที่สัญญาทุนวิจัย ตัวอย่าง เช่น ขอขอบคุณ ทุนสนับสนุนวิจัยจากสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ ปีงบประมาณ 2563 และข้อมูลจาก โครงการวิจัยย่อย เรื่องการพัฒนาศูนย์ประสานงานเครือข่ายความเข้มแข็งทางจิตปัญญาของผู้สูงอายุตามหลักพุทธธรรม.....

เอกสารอ้างอิง (18 pt)

(16 pt).....รูปแบบการอ้างอิงท้ายเรื่องใช้วิธีการอ้างอิงระบบนาม-ปี ตามรูปแบบ American Psychological Association (APA) จำนวนการอ้างอิงในเนื้อหาและท้ายเรื่องต้อง ตรงกัน.....

ธรรมะไทย. (2563). พระพุทธศาสนาในประเทศไทย. สืบค้น 20 มีนาคม 2563, จาก

<http://www.dhammathai.org/thailand/thailand.php>.

ธิติวุฒิ หมั่นมี. (2557). การวางแผนและการติดต่อประสานงานเชิงพุทธ. วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์, 3(1), 25-31.

พระครูพิศิษฐ์ประทานภ. (2562). การพัฒนาการมีส่วนร่วมของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชน ตามแนววิถีพุทธในจังหวัดสมุทรสงคราม (ดุชนิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช วิทยาลัย.

- พระมหาภุชญา กิตติโสภโณ. (2562). รูปแบบการปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรมสำหรับวัยรุ่นไทยยุคใหม่ตามหลักพุทธธรรม ผ่านกลไกการขับเคลื่อนโครงการคลินิกคุณธรรมของพระธรรมวิทยากร (รายงานการวิจัย). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาสุทิตย์ อาภากร. (2548). *เครือข่าย: ธรรมชาติ ความรู้ และการจัดการ* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: พิสิษฐ์ ไทย ออฟเซต.
- พระอุดมสิทธินายก. (2563, 5 กุมภาพันธ์). ผู้อำนวยการหลักสูตรหลักสูตรบัณฑิตศึกษา สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ [บทสัมภาษณ์].
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- วุฒิชัย มูลศิลป์. (2549). กฎหมายตราสามดวง. ใน *สารานุกรมประวัติศาสตร์ไทย* (เล่ม 1, อักษร ก, น. 12-16).
- สุชาติ เผือกสกนธ์. (2549, 9 มิถุนายน). ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง. *ผู้จัดการรายวัน*, น. 13.
- Buddhism Meditation Tiratna Find us Community. (2020). *Who Was The Buddha?*. Retrieved March 20, 2020, from <https://thebuddhistcentre.com/text/who-was-buddha>.
- James, C. (2013). *Office markets & public policy*. Chichester, West Sussex: Wiley.

Sample of Original Research Article Preparation

NAME OF RESEARCH ARTICLE (ENGLISH) (18 pt)

Name of Research Article (Thai) (16 pt)

Name and Last name of main author, co-authors (English) (14 pt)

Name and Last name of main author, co-authors (Thai) (14 pt)

Affiliation of the main author (English) (14 pt)

Affiliation of the main author (Thai) (14 pt)

Corresponding Author E-mail:..

Abstract (18 pt) (Not more than 350 words)

(16 pt) Objectives of this research were: 1.....
2..... and 3..... Populations and sample, research tools, Data collection,
Data analysis, Statistics used for data analysis.

Findings were as follows: (present only the most interesting research
findings).....
.....
.....
.....
.....

Keywords: 3-5 words (16 pt) such as Buddhism; Buddhist Management; Innovation

Abstract (Thai) (18 pt) (Not more than 350 words)

(16 pt) consistent with Thai abstract.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

Keywords: (Thai)

Introduction (18 pt) (should not be more than 4 paragraphs)

(16 pt) mention background of the research topic with brief history as how the topic develops with correct references.

.....

.....

.....

(16 pt) mention problems leading to research directly to the point of the research and relate the matter to locations in which research is conducted on the common problems generally accepted and want them to be solved.

.....

.....

.....

(16 pt) Review related at least 2 concepts and theories to be used as guideline for the research and/or theories related to the research topic with correct references of data sources.

.....

.....

.....

(16 pt) Conclude to connect the matters to research questions and objectives of the research

.....

.....

.....

.....

.....

Research Objectives (18 pt)

1. (16 pt)
2. (16 pt)
3. (16 pt)

(16 pt) Write to cover 5 sub-headlines: Research design. Populations and Samples and Key Informants, Research Instrument (quantitative and qualitative), Data Collection, (quantitative and qualitative) Data analysis (quantitative and qualitative), Statistics used to analyzed the data.

[illegible]

(16 pt) results of the research answer all objectives

[illegible]

Figure 1: (Name of the figure)

Source: mention the name of the source (if any)

Figure captions

.....

.....

.....

.....

.....

Table 1 (Name of table (if any))

Table explanation

.....

.....

.....

.....

Discussion (18 pt)

(16 pt) Discuss the research findings according to the research objectives (what is discovered? what is reflected? Is it related to at least two topics of the reviewed research works in chapter 2. Discuss them all with references of data sources

Body of knowledge (18 pt)

(16 pt) Point out the body of knowledge or achievement from the research work. Synthesize the knowledge in form of a model/ Model structure that is concise and easy to understand

Recommendations (18 pt)

Policy Recommendations (16 pt) (if any)

Operational Recommendations (16 pt) (if any)

Recommendations for Next Research (16 pt) (if any)

Acknowledgement (18 pt) (Put in the article in case the researcher was given fund to conduct research or the title of the article is not matched with the title of the research or the thesis) (if any)

(16 pt) Write the appreciation note to the funding source. The author should indicate the grant contract number of the research, for example, "I would like to express my deepest appreciation for funding resource from National Research Council Of Thailand, the fiscal year 2016, and I am also grateful for the data from a research task on The Coordination Centre Development for Contemplative Strengthening of Elders according to Buddhism.

References (18 pt)

(16 pt) Format of reference is name-year as of American Psychological Associate (APA) References in contents and at the end must be consistent.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ตัวอย่างการเตรียมต้นฉบับบทความวิชาการ (8-15 หน้า)

ชื่อบทความ (ไทย) (18 pt)

ชื่อบทความ (อังกฤษ) (16 pt) (ตัวพิมพ์ใหญ่ทั้งหมด)

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียนหลัก (ไทย) (14 pt), ชื่อ-นามสกุลผู้เขียนร่วม (ไทย) (14 pt)

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียนหลัก (อังกฤษ) (14 pt), ชื่อ-นามสกุลผู้เขียนร่วม (อังกฤษ) (14 pt)

หน่วยงานต้นสังกัดผู้เขียนหลัก (ไทย) (14 pt)

หน่วยงานต้นสังกัดผู้เขียนหลัก (อังกฤษ) (14 pt)

Corresponding Author E-mail: ...

บทคัดย่อ (18 pt) (ไม่เกิน 350 คำ)

(16 pt)

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

คำสำคัญ: 3-5 คำ (16 pt) เช่น พระพุทธศาสนา; การบริหารจัดการเชิงพุทธ; นวัตกรรม

Abstract (18 pt) (แปลตามภาษาไทย)

(16 pt) ให้ตรงตามบทคัดย่อภาษาไทย

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Keywords: 3-5 words (16 pt) such as: Buddhism; Buddhist Management; Innovation

(16 pt.) เขียนบทพรรณนาแนวคิดและทฤษฎีที่นำมาเป็นฐานคิดในวิพากษ์ประเด็นต่างๆใน
การเขียนบทความวิชาการ.....

[illegible]

เนื้อหา (18 pt)

(16 pt)

.....

.....

.....

.....

ภาพที่ 1 (ชื่อภาพ)

ที่มา: ... (ถ้ามี)

..... คำอธิบายภาพ

.....

.....

.....

.....

ตารางที่ 1 (ชื่อตาราง) (ถ้ามี)

..... คำอธิบายตาราง

.....

สรุป (18 pt)

(16 pt)

เอกสารอ้างอิง (18 pt)

(16 pt) ...รูปแบบการอ้างอิงท้ายเรื่องใช้วิธีการอ้างอิงระบบนาม-ปี ตามรูปแบบ American Psychological Association (APA) จำนวนการอ้างอิงในเนื้อหาและท้ายเรื่องต้องตรงกัน

Sample of Original Academic Article Preparation

NAME OF ACADEMIC ARTICLE (ENGLISH) (18 pt)

Name of Academic Article (Thai) (16 pt)

Name and Last name of main author, co-authors (English) (14 pt)

Name and Last name of main author, co-authors (Thai) (14 pt)

Affiliation of the main author (English) (14 pt)

Affiliation of the main author (Thai) (14 pt)

Corresponding Author E-mail: ...

Abstract (18 pt) (Not more than 350 words)

(16 pt)

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Keywords: 3-5 words (16 pt) such as Buddhism, Buddhist Management, Innovation

Abstract (Thai) (18 pt) (Not more than 350 words)

(16 pt) consistent with Thai abstract

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Keywords: (Thai)

(16 pt)

Blank handwriting practice paper with horizontal dashed lines.

Content (18 pt)

(16 pt)

.....

.....

.....

.....

.....

Figure 1: (Name of the figure)

Source: mention the name of the source (if any)

Figure captions

.....

.....

Table 1 (Name of table) (if any)

Table explanation

.....

(16 pt)

(16 pt)

This image shows a full page of a worksheet designed for handwriting practice. It features 18 horizontal rows. Each row is defined by two parallel dashed lines, one above and one below the writing area, providing a guide for letter height and placement. The background is plain white, and there are no margins or additional markings on the page.

